

Coordonator:
ADRIAN SIMION

ÎNDRUMĂTOR PENTRU BUNE PRACTICI ÎN EDUCAȚIE

- VOLUMUL I -

Alba Iulia
2023

- „*Îndrumător pentru bune practici în educație*” este o publicație a Centrului Județean de Excelență Alba.
- Reproducerea integrală sau parțială a textelor din prezenta publicație, prin orice mijloace, fără acordul autorilor și al editurii este interzisă.
- Întreaga responsabilitate privind conținutul materialelor cuprinse în această revistă aparține autorilor.

Centrul Județean de Excelență Alba
Str. Gabriel Bethlen 7,
Loc. Alba Iulia
Jud. Alba
Cod poștal 510009
Email: cje@isjalba.ro

Editura Universul Școlii, Alba Iulia, 2023

ISBN 978-606-005-186-2

ÎNDRUMĂTOR PENTRU BUNE PRACTICI ÎN EDUCAȚIE – VOLUMUL I

DE CE UN ÎNDRUMĂTOR?

PROF. ADRIAN SIMION,
CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ ALBA

Poate că unora întrebarea li se pare firească, iar alții, pe de altă parte, consideră că răspunsul este atât de evident, încât întrebarea ar fi fără sens. Totuși, vom încerca un răspuns pe cât de simplu, pe atât de necesar: pentru că dacă ne gândim la educație și la performanță școlară, nu de puține ori existența unor modele este benefică și ne ajută să găsim drumul cel mai bun pentru a ajunge la rezultatele pe care le dorim. Iar în acest context, o astfel de publicație devine un instrument util celor care doresc să găsească exemple de bune practici în domeniul educației.

De altfel, publicația de față tocmai din această perspectivă a apărut: din dorința de a oferi celor interesați niște exemple pe care să le poată folosi ca și puncte de plecare în propriile lor activități educaționale. Așadar, „*Îndrumător pentru bune practici în educație*” este o publicație a Centrului Județean de Excelență Alba care va apărea cel puțin o dată pe an și în care se vor publica articole din cadrul conferințelor organizate de către instituție, eseuri referitoare la educație, diverse materiale care pot deveni puncte de reper pentru modele de bune practici în educație ș.a.m.d.

În condițiile în care școala, ca instituție, este chemată să-i pregătească pe elevi cât mai bine pentru ceea ce urmează să devină ca adulți, Centrul Județean de Excelență Alba își propune să vină în întâmpinarea elevilor dornici de cunoaștere, care vor să atingă un nivel înalt de performanță și să ofere o educație complexă, prin care să se dezvolte personalități puternice, creative și adaptabile în societate. Și, după cum știm, educația pe care o poate primi un elev în ziua de azi este atât formală, cât și informală sau nonformală. Iată de ce, pornind de la principiul că prin educație continuă elevul poate să își identifice și să-și dezvolte talentele și abilitățile sale personale, Centrul Județean de Excelență Alba organizează anual activități educaționale diverse care să-i ajute pe elevi să-și completeze cunoștințele și să-și dezvolte abilitățile, într-un proces continuu de învățare. În activitatea instituției un rol important îl au proiectele și concursurile în care sunt implicați elevi și profesori din județul Alba și din țară.

De exemplu, în anul școlar 2022 – 2023 s-a implementat un interesant proiect în domeniul istoriei – „Arc peste timp”. Acesta a avut două sub-componente: proiectul educațional „Arc peste timp – încoronarea visului de unire” (dedicat centenarului încoronării de la Alba Iulia din 15 octombrie 1922) și proiectul educațional „Arc peste timp – centenarul constituției unirii” (dedicat împlinirii a 100 de ani de la adoptarea Constituției din 1923). A fost vorba de un proiect național care s-a vrut a fi și o alternativă la nevoia de formare continuă a cadrelor didactice și a elevilor, prin modele de bună practică în cercetarea istoriei naționale și locale. Au participat elevi și cadre didactice din învățământul preuniversitar din țară, cu lucrări de cercetare, proiectul constituind și un real schimb de experiență privind cercetarea istorică. În ceea ce privește obiectivele proiectului, putem enumera:

- promovarea, la nivelul grupului țintă, a ideilor de unitate, înțelegere și dialog;
- educarea capacității de comunicare și dialog;
- cultivarea expresivității și dezvoltarea spiritului de competiție și fair-play în rândul elevilor;
- diversificarea ofertei de formare a cadrelor didactice din învățământul preuniversitar;
- creșterea rolului cadrelor didactice ca multiplicatori de educație și de promovare a valorilor unei democrații autentice.

În acest număr al „*Îndrumătorului ...*” sunt publicate cele mai bune materiale realizate de către elevii și profesorii participanți la cele două proiecte educaționale din cadrul proiectului

„Arc peste timp”. Ele apar grupate pe categorii în funcție de secțiunile din cele două proiecte educaționale: „Arc peste timp – centenarul constituției unirii” și „Arc peste timp – încoronarea visului de unire”.

Astfel, prin publicația de față se deschide un nou capitol în activitatea Centrului Județean de Excelență Alba și ne dorim ca volumele viitoare să fie tot atâtea surse de inspirație pentru toți cei care caută diverse modele de practici eficiente în ceea ce privește activitatea didactică și nu numai.

**PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP –
CENTENARUL CONSTITUȚIEI UNIRII”: SECȚIUNEA
„SIMPOZION NAȚIONAL PENTRU CADRELE
DIDACTICE”**

**CONSTITUȚIE ȘI CONSTITUȚIONALISM ÎN ROMÂNIA – ASPECTE
ISTORICE, JURIDICE ȘI POLITICE. CONSTITUȚIA ROMÂNIEI MARI –
CONSTITUȚIA LUI FERDINAND I. 100 DE ANI DE LA ADOPTAREA
ACTULUI CONSTITUȚIONAL DE LA 1923.**

*PROF. COSMIN GALDĂU,
LICEUL CU PROGRAM SPORTIV ALBA IULIA*

ARGUMENT

După ce finele primei conflagrații mondiale sosiseră, pe harta Europei se operau diverse modificări geopolitice semnificative, cu precădere în zona centrală, dar mai ales în zona Balcaniilor, care nu întâmplător fuseseră veacuri la rândul supranumiți *butoiul cu pulbere al Europei*, unde se conturau granițele clare a unor state proaspăt ieșite de sub tutela imperialismului fie el, țarist, otoman sau habsburgic.

Augurii au fost de partea națiunii române, de ce să nu o luăm așa, fiind plasată printr-un cumnol de fapte petrecute de partea învingătoriilor, știm deja, de partea Antantei, prilej cu care așteptarea interminabilă s-a apropiat de final, la 1 decembrie 1918, orașul Alba Iulia avea să așterne o nouă filă de istorie în paginile deja scrise de atâtea fapte de vitejie, Marea Unire și consolidarea pentru prima dată a tuturor teritoriilor românești într-un stat întregit, unitar, *indivizibil și inalienabil*, așa cum avea să o precizeze articolul prim din actul constituțional adoptat, de regele Ferdinand I la 29 martie 1923 prin decretul regal numărul 282 supusă votării cu 10 voturi favorabile și cu 4 abțineri.

Astăzi, istoria ne este din nou gazdă primitoare și ne mai oferă o nouă șansă, a fi martori la un alt fapt politic și istoric deosebit de important pentru viața politică a statului român, și anume, faptul că ne aduce trupește și sufletește și mai aproape de sărbătorirea a o sută de ani de constituționalism ai României Mari. Un moment care venea să încununeze o deplinătate așteptată, un fapt istoric devenit realitate.

Constituționalismul românesc va căpăta o altă valență, odată cu adoptarea actului din 1923, atunci când nepotul lui Carol de Hohenzollern, regele Ferdinand I Întregitorul, va duce mai departe, în prim plan, o formă de guvernământ ce a făurit un stat românesc deplin, monarhia constituțională ereditară, iar în plan secund, dar mai prioritar în discuția noastră, perfecționarea și adaptarea actului politic din 1923 la noile realități politice, economice și sociale ivite. Crearea unei Constituții a României Mari era mai mult decât o necesitate de imediată importanță, mai ales că Vechiului Regat i se alăturau și frații români eliberați după destrămarea Imperiilor Țarist și Habsburgic, o nouă realitate confesională, multilingvistică, culturală, politică care trebuia ancorată la noul stat național creat.

Mai trebuie spus că, românii nu au uitat trecut glorios încununat cu fondarea regatului României la 9 mai 1881 și au dus peste decenii, mai departe, ideile constituționale ale actului din

ie 1866 adoptat de Carol I, care spre șansa noastră ne sunt și astăzi prezente în cartea de căpătâi a neamului românesc, Constituția României.

Vom încerca după cum este deja evident să lămurim cât se poate de bine aspectele legate de nașterea constituționalismului din întreaga lume, dar mai ales din spațiul românesc în prag de nou centenar, vom încerca să răspundem elocvent și pertinent la întrebări precum *Dar ce este o constituție? Când a fost adoptat primul act constituționalist din istoria omenirii?* și mai ales *în ce condiții a apărut ideea de constituționalism?*

Să dăm totuși o definiție acestui termen cu valențe, deopotrivă politice, cu precădere istorice. Așadar, o *constituția* este legea fundamentală a unui stat în care sunt consemnate principiile de bază ale organizării lui (*al suveranității naționale, al separației puterilor în stat, al guvernării reprezentative, al teritoriului inalienabil și indivizibil*), dar mai mult, drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor¹.

O constituție este un sistem, frecvent codificat într-un document scris, care indică regulile și principiile care guvernează o organizație. În cazul națiunilor, acest termen se referă specific la o *constituție națională*, care definește principiile politice fundamentale a statului și descrie puterile și obligațiile guvernului respectiv.

Majoritatea constituțiilor ale statelor naționale își stabilesc prin acestea, drepturile și îndatoririle principale ale cetățenilor, sistemul electiv, reglementează cine și de când se poate vota, cine are dreptul de a vota, vizează organizarea principalelor organelor supreme și locale de conducere (*Parlament, Guvern, Președenție, Primărie, Consiliu local, Consiliu județean, Congres, Reichstag, Curte Supremă de conducere*) evidențiând astfel stadiul de dezvoltare socială, economică și politică a statului în cauză național sau federativ².

Constituțiile există astăzi, în numeroase forme dar și în diverse organizații. Constituția poate fi întâlnită destul de des, de la nivel super-național (*exemplul Constituției ONU*), la nivel național (*exemplul Constituției Franței, Constituției României*) sau chiar la nivel sub-național/provincial (*exemplul Constituției statului Arizona*).

Pentru a ne crea și de asemenea, pentru a crea cititorilor o imagine mai clară trebuie să menționăm că, prima constituție cunoscută din istoria omenirii a fost *Constituția Statelor Unite ale Americii (The United States Constitution)* legea supremă a Statelor Unite ale Americii. A fost concepută între 21 februarie-17 septembrie 1787 în cadrul Convenției Constituționale a Statelor Unite ale Americii organizată la Philadelphia, în Pennsylvania și intrată în vigoare la 4 martie 1789 după ce a fost recunoscută și de către Franța³.

Acest act a fost supus apoi unui proces de ratificare de către cele 13 foste colonii britanice, fiind supusă votului în toate aceste și adoptată la diferite date între 7 decembrie 1787 de către statul Delaware (primul) și 29 mai 1790 de către statul Rhode Island (ultimul)⁴.

După modelul american, prima constituție scrisă din istoria Europei s-a materializat, fiind vorba despre *Constituția polono-lituaniană din 3 mai 1791* ca primă *Constituție scrisă din Europa* și a doua din lume după Constituția Statelor Unite ale Americii. Inițiatorii acestui

¹ Constituția României (2003) Arhivat în 17 mai 2011, la Wayback Machine., o actualizare a Constituției din 1991, adoptată în perspectiva intrării României în NATO și UE.

² Constituția României (2003) Arhivat în 17 mai 2011, la Wayback Machine., o actualizare a Constituției din 1991, adoptată în perspectiva intrării României în NATO și UE.

³ „Constitution of the United States: Main Page”. Arhivat din original la 6 decembrie 2006. Accesat în 23 mai 2006.

⁴ „Constitution of the United States: Main Page”. Arhivat din original la 6 decembrie 2006. Accesat în 23 mai 2006.

document au: ultimul rege al Republicii celor două națiuni, Stanisław August Poniatowski, publicistul Hugo Kołłątaj, dar și diferiți nobili ai Uniunii statale polono-lituaniene⁵.

Acest act constituțional, a devenit astfel un exemplu *unic de gândire politică de pionierat* din acea vreme, iar mai mult decât atât, ideile sale vor anima generațiile viitoare să lupte pentru propria independență pe care cele două state din uniune, Lituania și Polonia, și-au câștigat-o în 1918⁶.

Constituția României din 1923 nu a suferit modificări prea mari față de precedenta, cea din 1866, însă se plia pe un context geografic, politic și social cu totul nou, inedit, așteptat, dar nesperat de bine îndeplinit. Actul fundamental adoptat la 29 martie 1923 a reprezentat una din cele mai evaluate, performante, bine realizate constituții din acele timpuri, moderne prin prisma principiilor pe care se baza.

Ca într-adevăr Constituția României să fie respectată ca un act fundamental, ea trebuie să devină un simbol de necontestat al tradițiilor, obiceiurilor, demnităților românești, asemenea unei călăuze spre o continuitate istorică uitată în negura timpurilor.

O întoarcere la rădăcinile constituționale prin revenirea la actul din 1923 ar însemna o schimbare radicală în sistemul constituțional românesc, în sistemul actual de votare, în elaborarea programelor politice ale partidelor politice, în structura instituțiilor de stat, ar restructura întreaga construcție constituțională a statului românesc. Trebuie să amintim că, spre deosebire de actuala constituție a României, cea din 1923 a fost adoptată ca un document suplu, clar, concis și neașteptat de simplu și de accesibil ca limbaj pentru toate categoriile sociale ale României interbelice⁷.

Nu ai nevoie de cunoștințe prea ample că să poți înțelege tot ce este stipulat în constituție, trebuie să înțelegi însă dincolo de ideea de democrație, dincolo de ideea de stat liber, democratic, să înțelegi a fi român, să simți a fi român în ciuda tuturor articolelor stipulate.

Puterea sau stabilitatea unui astfel de act fundamental se conturează foarte bine în suplețea cu care a fost elaborată, în rafinamentul politic de care dă dovadă, în esența pe care vrea să o pună într-o evidență clară și nu în faptul în care este profund, dacă nu extrem de în încărcată de articole, aliniate, norme, prevederi, drepturi, amendamente, revocări sau altele.

Ca de pildă, pentru a evidenția acest aspect, putem oferi exemplul SUA, care au o constituție elaborată doar din 7 articole, la care odată cu precedarea unor evenimente fie cele politice, sociale sau de altă natură, s-au alăturat alte 27 de amendamente, tocmai pentru a evita ca într-un act fundamental să nu se strecoare lucruri inutile, ilegale, ilogice, care să împovăreze și mai mult, atât partea conducătoare cât și pe cea electoare⁸.

După Marea Unire, elita țării avea nevoie să redacteze o nouă lege fundamentală, prin care noilor provincii aveau posibilitatea să se alăture Regatului României și prin care să se consolideze reformele promise de Regele Ferdinand I în timpul războiului: reforma electorală din 1918 și reforma agrară din 1921⁹.

⁵ Jerzy Kowceki, ed., *Konstytucja 3 maja 1791* (The Constitution of 3 mai 1791), cuvânt înainte de Bogusław Leśnodorski, pp. 105-107.

⁶ Piotr Stefan Wandycz, *The Price of Freedom: A History of East Central Europe from the Middle Ages to the Present*, Routledge (UK), 2001, ISBN 0-415-25491-4, Google Print, p.128

⁷ Alexandru Muraru, *Constituția din 1923 – un document suplu, clar, concis*.

⁸ Constituția României din 1923. Textul actului publicat în M.Of. nr. 282/29 mar. 1923.

⁹ Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-2003)*, Editura Humanitas, București, 1998, Ediția a II-a.

Constituția din 1923 era o constituție nouă și totodată, fiind constituția veche amplu revizuită, iar după aprecierea făcută de Ștefan Zeletin, ea evidenția transformarea liberalismului într-o formă opusă, în cea a neoliberalismului¹⁰.

Constituția din 1923 era o nimic altceva decât o îmbunătățire a celei din 11 iulie. 1866. Ea păstra cu sfințenie neschimbate cele 76 de articole originale de pe vremea regelui Carol I, unele articole în număr de 20 fie au fost schimbate total fie parțial, alte 7 noi articole au fost introduse, iar un număr 25 de articole fie au fost reformulate fie au suferit mici completări¹¹.

Ca să fie păstrat cât mai bine și mai mult din textul existent în constituția din 1866. principiul după care s-a rescris cea din 1923, a urmărit ancorarea la principiile unei societăți democratice specifice acelor timpuri¹². În articolul 1 al Constituției era stipulat faptul că *România este stat național unitar și indivizibil, al cărei teritoriu este inalienabil*¹³.

Articolul 7 din constituția caroliană, referitor la drepturile și libertățile cetățenilor a fost modificat, în 1923 aceste drepturi erau *garantate fără deosebire etnică, de limbă sau religie*¹⁴, cum era menționat de pe vremea lui Carol I. Se menținea principiul egalității cetățenilor în societate și înaintea legilor, libertatea conștiinței și întrunirilor, dreptul de asociere, secretul corespondenței, a convorbirilor telefonice, dar și inviolabilitatea domiciliului, proprietatea era considerată sacră și inviolabilă. Toate resursele subsolului, rețele hidrografice, pădurile deveneau proprietatea statului¹⁵.

Referitor la dreptul de vot, votul devenea universal, direct și secret pentru bărbații cu vârsta de peste 21 de ani, însă femeile, nu dispuneau încă de acest drept. Constituția din 1923 preciza că, femeilor li se promitea o altă lege care ar fi urmat să le acorde dreptul de a vota, situație cu care erau deosebită erau obișnuite și țările europene din perioada interbelică¹⁶.

Principiul separației puterilor în stat, independente una de alta era evident prezent și în acest act fundamental, puterea legislativă deținută de Parlament, puterea executivă de către Guvern împreună cu regele, iar puterea judecătorească deținută de către o Înalță Curte de Casație și Justiție, nefiind înființată o Curte Constituțională¹⁷.

Puterea legislativă îi revenea Parlamentului, era după model bicameral, fiind compus din Senat și Adunarea Deputaților și avea rolul de a propune, de a discuta, de a vota și de a abroga legile, având și drept de control asupra activității guvernului.

Potrivit Constituției, regele exercita puterea executivă prin intermediul Guvernului, numea și revoca miniștrii, sancționa și promulga legile, era șeful Armatei, avea drept de veto, putea bate monedă, conferea decorații, avea drept de amnistie și grațiere, convoca și dizolva Parlamentul și încheia tratate¹⁸.

Puterea judecătorească era exercitată de organele judecătorești, dintre care cea mai importantă era Înalta Curte de Casație și Justiție cu atribuții lărgite, se afirma și principiul

¹⁰ Vintilă I. Brătianu, *Nevoile statului modern și Constituția României Mari*, în vol. „Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor”, Editura Humanitas, București, 1990, p. 58.

¹¹ Bianca Pădurean, *Pagina de istorie: Constituția din 1923, una dintre cele mai democratice din Europa*, în <https://www.rfi.ro/politica-102203-pagina-de-istorie-constitutia-democratice-europa>.

¹² Bianca Pădurean, *Pagina de istorie: Constituția din 1923, una dintre cele mai democratice din Europa*, în <https://www.rfi.ro/politica-102203-pagina-de-istorie-constitutia-democratice-europa>.

¹³ Constituția României din 1923. Textul actului publicat în M.Of. nr. 282/29 mar. 1923.

¹⁴ Constituția României din 1923. Textul actului publicat în M.Of. nr. 282/29 mar. 1923.

¹⁵ Constituția României din 1923. Textul actului publicat în M.Of. nr. 282/29 mar. 1923.

¹⁶ Alexandru Muraru, *Constituția din 1923, un document suplu, clar*.

¹⁷ *Constituția din 1923, un document suplu, clar, concis* - articol de Alexandru Muraru.

¹⁸ *Constituția din 1923 - de la istorie la necesitate*, un articol de Flavius Boncea, apărut în revista Vestul din Timișoara.

inamovibilității judecătorilor, care erau independenți și obiectivi. Constituția din 1866 prevedea doar egalitatea fără deosebire de clasă socială.

Regele nu avea puterea asupra instanțelor judecătorești care „se exercita de către organele ei”. Numai hotărârile, care se pronunțau „în virtutea legii”, se executau „în numele regelui”.

Biserica ortodoxă devenea biserică dominantă în stat iar cea greco-catolică era privilegiată în raport cu celelalte culte. În constituția din 1866 se menționa ca religie oficială, religia ortodoxă, iar biserica oficială era recunoscută ca fiind Biserica Ortodoxă, ambele devenind majoritare¹⁹.

Ca bază legală pentru elaborarea Constituției din 1923 s-au fost folosite patru proiecte: unul realizat de către liberalul Ionel Brătianu, al doilea de către Romulus Boilă din partea Partidului Național Român, al treilea de către Constantin Stere din partea Partidul Țărănesc și al patrulea de către Constantin Berariu, expert în diverse probleme juridice. În cele din urmă, a fost ales și votat proiectul inițiat de către liberalii lui Brătianu²⁰.

Constituția din 1923 s-a menținut în vigoare până la 29 februarie 1938, când regele Carol al II-lea a impus o nouă Constituție, printr-un regim de „dictatură regală” și monarhie autoritară. Din 5 septembrie 1940, când regele Carol al II-lea a abdicat la presiunea lui Antonescu și a regelui Mihai I și până la 30 decembrie 1947, când regele a fost obligat de comuniști să abdice, a fost repusă în funcțiune Constituția din 1923, după care a fost înlocuită cu una realizată după modelul sovietic, Constituția din 1948²¹.

În articolul 122, Constituția a introdus un organism nou, cu caracter permanent - Consiliul Superior al Apărării Țării, investit cu atribuția de a lua măsurile necesare pentru organizarea apărării naționale în cazurile de război, catastrofe naturale, de asediu.

Inițiativa revizuirii revenea Regelui sau oricăreia dintre adunările legiuitoare, după care Adunarea Deputaților și Senatul hotărau fiecare, cu o majoritate absolută de voturi, dacă revizuirea era cu adevărat validă²².

În cazul în care Camerele hotărau necesitatea revizuirii, ambele corpuri legiuitoare alegeau o comisie mixtă, care avea să propună acele texte din Constituție ce să fi supuse revizuirii. Raportul comisiei urma să fie citit în fiecare adunare de două ori la un interval egal de 15 zile²³.

După această procedură era parcursă, camerele se întruneau într-o ședință comună și hotărau cu majoritate de două treimi din numărul membrilor lor care anume articole urmau să fie supuse revizuirii. În urma aceluși vot, camerele erau dizolvate și urmau a fi organizate noi alegeri. Noul Parlament, în deplin acord cu Regele, aveau competența să modifice Constituția²⁴.

A venit acel moment în care monarhia constituțională, cea care a pus o cărămidă extrem de importantă la consolidarea României moderne, a fost eliminată, impunându-se o nouă formă de guvernământ republica, o instituție fără tradiții și fără sprijin din partea poporului, Republica

¹⁹ Victor Râmniceanu, *Noua Constituție a României întregite*, în „Dreptul”, anul LI, nr. 27, 23 septembrie 1923, p. 209-213; Textul Constituției din 1923 Arhivat în 17 ianuarie 2014, la Wayback Machine.

²⁰ Constantin Berariu, *Noua Constituție a României. Reflexiuni și anteproiect*, Întreprinderea de arte grafice Bucovina, 1922; Romulus Boilă, *Anteproiect de Constituție pentru statul român întregit*, Tipografia Națională, Cluj, 1921; Constantin Stere, *Anteproiect de Constituție întocmit de secția de studii a Partidului Țărănesc*, Tipografia Viața românească, București, 1922.

²¹ Eleodor Foțșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-2003)*, Editura Eikon, București, 2018.

²² Constituția României din 1923. Textul actului publicat în M.Of. nr. 282/29 mar. 1923.

²³ Eleodor Foțșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-2003)*, Editura Humanitas, București, 1992.

²⁴ Eleodor Foțșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-2003)*, Editura Humanitas, București, 1992.

Populară România. Avea să înceapă una dintre cele mai negre, întunecate perioade din paginile de istorie a României²⁵.

Cu toate aceste aspecte, benefice și mai puțin plăcute, elaborarea actului constituțional din martie 1923 nu a reprezentat o muncă ușoară și lipsită de incidente. Nici după vot lucrurile nu au fost pe placul tuturor. Deși consfințea principiul separației puterilor în stat, noua Constituție a fost vehement criticată sau blamată de o bună parte a clasei politice românești, fiind puternic susținuți și de publicația „Adevărul” de la acea vreme. Temeiul principal era faptul că unii dintre jurnaliști considerau că unele articole ale legii conțineau *germenii sugrumării libertății presei*²⁶.

„În alcătuirea ei, ea este un amalgam din cele mai curioase contraziceri. Pe când pe deoparte cuprinde reacționara dispoziție a unei restrângeri a libertății presei, care coincide cu suprimarea acesteia, ea înregistrează pe de altă o adevărată revoluțiune în materie de proprietate, căci îi refuză garanțiile esențiale și lasă cale liberă complectei sale desființări. Pe când în materie de libertate individuală lasă cale liberă tuturor abuzurilor, ea rezolvă una dintre cele mai mari și mai grele probleme, o problemă care a tulburat timp de o jumătate de secol viața noastră publică și a murdărit-o și falsificat-o în așa chip, în cât nici în clipa în care capătă o soluțiune legală, nu conținește a ameți spiritele, a alimenta patimile și a oferi ocaziune de a se agita, pescuitorilor în ape turbure. Vorbim de chestiunea evreiască”, apăruse scrid în articolul cotidianului „Adevărul” din 28 martie 1923²⁷.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bianca Pădurean, *Pagina de istorie: Constituția din 1923, una dintre cele mai democratice din Europa*, în <https://www.rfi.ro/politica-102203-pagina-de-istorie-constitutia-democratice-europa>.
2. *Constituția din 1923 - de la istorie la necesitate* un articol de Flavius Boncea, apărut în revista *Vestul* din Timișoara.
3. *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, Humanitas, București, 1999, ISBN 973-28-0192-1.
4. *Constituția din 1923, un document suplu, clar, concis* - articol de Alexandru Muraru.
5. Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859–2003)*, Editura Humanitas, București, 1992, ISBN 973-28-0369-X.
6. Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-2003)*, Editura Humanitas, București, 1998, Ediția a II-a
7. Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-2003)*, Editată de autor, București, 2009, Ediția a III-a.
8. Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-2003)*, Editura Eikon, București, 2018.
9. Constituția României din 1923. Textul actului publicat în M.Of. nr. 282/29 mar. 1923.
10. Vintilă I. Brătianu, *Nevoile statului modern și Constituția României Mari*, în vol. „Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor”, Editura Humanitas, București, 1990.
11. Victor Râmniceanu, *Noua Constituție a României întregite*, în „Dreptul”, anul LI, nr. 27, 23 septembrie 1923.
12. Constantin Berariu, *Noua Constituție a României. Reflexiuni și anteproiect, Întreprinderea de arte grafice Bucovina*, 1922.

²⁵ Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor, Editura Humanitas, București, 1999.

²⁶ Cotidianul „Adevărul” din 28 martie 1923.

²⁷ Cotidianul „Adevărul” din 28 martie 1923.

13. Romulus Boilă, Anteproiect de Constituție pentru statul român întregit, Tipografia Națională, Cluj, 1921.
14. Constantin Stere, Anteproiect de Constituție întocmit de secția de studii a Partidului Țărănesc, Tipografia Viața românească, București, 1922.
15. „Constitution of the United States: Main Page”. Arhivat din original la 6 decembrie 2006. Accesat în 23 mai 2006.
16. Piotr Stefan Wandycz, The Price of Freedom: A History of East Central Europe from the Middle Ages to the Present, Routledge (UK), 2001, ISBN 0-415-25491-4, Google Print.
17. Jerzy Kowecki, ed., Konstytucja 3 maja 1791 (The Constitution of 3 mai 1791), cuvânt înainte de Bogusław Leśnodorski.
18. Adevărul“ din 28 martie 1923.
19. Constituția României (2003). Arhivat în 17 mai 2011, la Wayback Machine., o actualizare a Constituției din 1991, adoptată în perspectiva intrării României în NATO și UE
20. Textul Constituției din 1923 Arhivat în 17 ianuarie 2014, la Wayback Machine.

1 IANUARIE 1832 – PRIMUL AȘEZĂMÂNT CONSTITUȚIONAL AL MOLDOVEI

PROF. BOGDAN-FLORIN ROMANDAȘ,
COLEGIUL NAȚIONAL „DIMITRIE CANTEMIR” DIN ONEȘTI

Epoca de după 1829 este marcată de introducerea în Principatele Române (Moldova și Țara Românească) a primului așezământ constituțional a cărui ambiție era de a reglementa „organic” funcționarea etatică²⁸. Regulamentele Organice (numite astfel, în parte, pentru a evita termenul de „constituție”, ce avea conotații revoluționare la Sankt Petersburg²⁹) au fost adoptate în Principatele Române în vâltoarea evenimentelor de după izbucnirea revoluției grecești (1821). Conferința de la Viena, din iunie 1822, a stabilit sprijinul Marilor Puteri pentru revoluția greacă, contrar principiului antirevoluționar care a stat la baza intervenției colective în Occident, în numele Sfintei Alianțe. Relațiile ruso-turce de la nivelul bilateral în care se aflau până acum, au devenit de nivel colectiv european. Dintr-o problemă *de forță*, intervenția Rusiei împotriva Imperiului otoman este transformată într-una de *drept internațional*³⁰.

Țarul Nicolae I (1825–1855) era hotărât să apere cu orice preț interesele Rusiei în Principatele Române. *Separarea problemei românești de ce a grecilor*, consacrată, practic, prin Protocolul anglo-rus din 23 martie 1826, barând accesul Rusiei în afacerile Mediteranei, îi dădea în schimb țarului pravoslavnic, mână liberă în Principate. Țarul Rusiei l-a silit pe sultanul turc să semneze Convenția de la Akkerman (25 septembrie 1826). Prevederile acesteia reafirmau prerogativele Rusiei ca „putere protectoare” și cereau domnilor, boierilor și Porții să respecte „observațiile” ambasadorului rus de la Constantinopol privind Principatele³¹.

Una din prevederile importante ale Convenției de la Akkerman din 1826, urmare a numeroaselor memorii redactate de boieri în anii anteriori, a fost aceea ca în Principate urmau să se constituie comisii boierești care să propună măsuri și regulamente generale în vederea reorganizării interne a celor două țări. Datorită opoziției tacite a Porții, comisiile nu și-au putut începe activitatea practică până după izbucnirea războiului ruso-turc din 1828–1829. Înfrângerea Imperiului otoman în războiul din 1828–1829, încheiat prin Tratatul de la Adrianopol (14 septembrie 1829), a dat Rusiei posibilitatea să realizeze în Principatele Române reformele anunțate prin Convenția de la Akkerman. La 21 ianuarie 1829, țarul Nicolae I a numit pe generalul Petre Feodorovici Jeltuhin „deplin împuternicit prezident al Divanurilor Principatelor Moldovei și Valahiei”, încredințându-i printre alte misiuni și pe aceea de a duce la bun sfârșit întocmirea regulamentelor plănuite încă din 1826 pentru reorganizarea celor două Principate³².

În perioada în care generalul P. Jeltuhin a îndeplinit funcția de președinte al celor două Divane din Țara Românească și Moldova (februarie-octombrie 1829), au luat ființă efectiv comisiile formate din câte 4 boieri, ele fiind puse sub președinția consulului rus de la Iași, M.L.

²⁸ Ioan Stanomir, *Nașterea Constituției. Limbaj și drept în Principate până la 1866*, Editura Nemira, București, p. 95.

²⁹ Keith Hitchins, *Românii (1774–1866)*, ediția a III-a, traducere din engleză de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 2018, p. 203.

³⁰ Acad. Dan Berindei (coord.), *Istoria românilor. Constituirea României moderne (1821–1878)*, vol. VII, tom. I, ediția a II-a, Editura Enciclopedică, București, 2015, p. 81 (în continuare se va cita: *Istoria românilor (1821–1878)*, vol VII₁).

³¹ Mihai Bărbulescu, Denis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014, p. 290.

³² *Regulamentul Organic al Moldovei*, ediția a II-a, revizuită și adăugită de Dumitru Vitcu, Editura Junimea, Iași, 2022, p. 95 (în continuare se va cita: *Regulamentul Organic al Moldovei*).

Minciaki³³. De îndată ce lucrările pregătitoare au fost terminate, s-a trecut la constituirea unui comitet de elaborare a proiectului de reformă, care a și fost înființat prin ordinul generalului P.F. Jeltuhin din 17 iunie 1829. Comitetul moldo-vlah avea două secții (*otdelenii*): moldoveană și munteană. Secția moldoveană avea ca membri pe vistiernicii Mihail Sturdza și Constantin Cantacuzino-Pășcanu, desemnați de Minciaki, și pe vistiernicul Iordache Catargiu și vornicul Costachi Conachi, din partea Divanului Obștesc al Moldovei. Secretar al secției moldovene era aga Gheorghe Asachi, pentru a cărui numire intervenise și vistiernicul Mihail Sturdza³⁴.

Cu toată opoziția și încercările de tergiversare ale reprezentanților moldoveni, lucrările au început în vara anului 1829, sub președinția lui Minciaki, vicepreședintele Divanului din Iași, înlocuit în capitala Moldovei cu generalul-maior Mirkovici. Începute în timpul guvernării generalului Jeltuhin, lucrările comitetului de redactare a regulamentelor au continuat sub succesul acestuia, generalul Pavel Kiselev. Celor opt membri li s-au mai adăugat încă doi: beizadeaua Nicolae Suțu, pentru Moldova, și Nicolae Mavros, pentru Țara Românească³⁵. Pavel Kiselev și-a asumat rolul, deși nu și titulatura, de domnitor al ambelor Principate în noiembrie 1829. Până în aprilie 1834, când a plecat, acesta s-a bucurat de puteri aproape nelimitate în ceea ce privește reorganizarea vieții politice și administrative. Regulamentele Organice au fost produsul cooperării strânse a autorităților rusești cu boierii români³⁶. În cursul lucrărilor de redactare a proiectului de reformă, boierii au fost siliți uneori să cedeze, acceptând să înscrie în Regulament dispoziții care chemau la viața politico-socială a Principatelor și alte categorii sociale decât protipendada. Astfel, Costachi Conachi, copiind pentru arhiva sa textul Capitolului I, care se referea la alegerea domnului, nota pe margine: „*Iată la ce au ajuns boierii rangului întâi și al doilea: să aleagă împreună cu mazilii și cu privighetorii de ocoale, pe deputații ținuturilor*”³⁷.

Textul final al Regulamentului care cuprindea 435 de articole care „*s-au scris în Iași, la Sfânta Mitropolie a Moldovei, în sala sesiilor Obșteștii Extraordinare Adunări de Revizie*” a fost redactat la 3 noiembrie 1831³⁸. Prin actul separat privind Principatele Române, anexat Tratatului de la Adrianopol (1829), Imperiul otoman s-a obligat să confirme regulamentele întocmite în vremea administrației Moldovei și Țării Românești de către Rusia. În acest scop, unul din cele trei exemplare ale Regulamentului Organic moldovean a fost trimis la Constantinopol, lui Buteniev, reprezentantul diplomatic al Rusiei în capitala Imperiului otoman, pentru ca acesta să obțină aprobarea Porții³⁹. Un al doilea exemplar, însoțit de o adresă de mulțumire către țarul Nicolae I, elaborată de membrii Adunării Extraordinare de revizie, a fost trimis la Petersburg⁴⁰.

³³ Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan (coord.), *Istoria ilustrată a României*, ediția a II-a, Editura Litera, București, 2016, p. 354.

³⁴ *Regulamentul Organic al Moldovei*, p. 99; în Țara Românească comisia era alcătuită din: banul Grigore Băleanu, logofătul Ștefan Bălăceanu, vornicul Iordache Filipescu, hatmanul Alexandru Villara și vornicul Barbu Știrbei (secretar).

³⁵ *Istoria românilor*, vol. VII₁, p. 88–89.

³⁶ Keith Hitchins, *Scurtă istorie a României*, traducere de Lucia Popovici, Editura Polirom, Iași, 2015, p. 100.

³⁷ *Regulamentul Organic al Moldovei*, p. 100.

³⁸ *Ibidem*, p. 339.

³⁹ Hurmuzaki, *Documente*, vol. XVII, București, 1913, p. 258: raportul din 25 noiembrie 1831 al lui Langan, consulul francez de la București, către Sebastiani, ministrul de externe al Franței.

⁴⁰ În ziua de 20 octombrie 1831 s-au încheiat lucrările Obșteștii Extraordinare Adunări de revizie a Regulamentului Organic moldovean, după care s-a trecut la transcrierea celor trei exemplare ale legiurii. Două exemplare au fost remise apoi lui Kiselev, unul din ele fiind destinat curții suzerane, altul, curții protectoare, iar cel de al treilea a fost depus spre păstrare la Mitropolie (cf. Gh. Ungureanu, *Despre manuscrisul original al Regulamentului Organic moldovean*, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, anul VIII (1957), fasc. 1 (Iași), p. 122).

La 21 decembrie 1831, printr-un rescript adresat lui Kiselev, țarul a dat încuviințarea sa regulamentelor celor două Principate. Rusia a pus în aplicare Regulamentele Organice fără a mai aștepta întărirea lor de la Constantinopol. În Moldova, unde lucrările de revizie au întârziat datorită epidemiei de holeră și opoziției marii boierimi, Regulamentul Organic a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1832. Turcii, urmărind ca mai întâi oștile rusești să evacueze Principatele, pentru ca mai apoi să împiedice aplicarea Regulamentelor, au invocat diferite pretexte pentru a amâna întărirea lor. Destul de târziu, abia prin Tratatul de la Petersburg din 29 ianuarie 1834, Poarta s-a resemnat, acceptând să aprobe Regulamentele. În conformitate cu prevederile Tratatului de la Petersburg, domn al Moldovei a fost numit Mihail Sturdza, iar în Țara Românească a fost întronat Alexandru Dimitrie Ghica⁴¹.

Regulamentul Organic al Moldovei a fost legat în piele de culoare verde închis, cu ornamentații aurite la marginile copertii și la cotor. De asemenea, marginea foilor a fost aurită. Pe copertă a fost imprimat cu litere aurite titlul: *Reglement organicesc a Moldovei*. Textul a fost scris pe ambele fețe ale foilor, pe două coloane, în partea din stânga fiind textul în limba română, iar în partea dreaptă se află textul în limba franceză⁴². Regulamentul cuprinde nouă capitole: „**Capul I. Pentru alegirea domnului; Capul II. Organizația și însușirea Obicinuitei Obștești Adunări; Cap. III. Reglement de finanț; Cap. IV. Sfatul administrativ; Cap. V. Reglement de comerție; Cap. VI. Regelementul carantinilor; Cap. al VII. Reglement de Jandarmerie; Cap. al VIII. Rânduiala giudecătorească; Cap. al IX. Dispozițiile generale**”⁴³. Posibilitatea de a aduce modificări și completări Regulamentului Organic era prevăzută la ultimul articolul al legiurii (art. 435), în care se arată că acestea puteau fi efectuate de către Domni și Obișnuita Obștească Adunare, urmând ca ele să fie aplicate numai cu aprobarea curții protectoare (Rusia) în 1832, iar în urma revizuirii din 1835 era necesar și acordul puterii suzerane (Imperiului otoman)⁴⁴.

Regulamentul a introdus inovații cruciale în administrația publică. Unul dintre principiile călăuzitoare a fost separarea puterilor. Obișnuita Obștească Adunare a fost investită cu autoritatea legislativă, aprobarea prealabilă a acesteia fiind necesară înainte ca un proiect să fie legiferat. Chiar dacă Adunarea nu avea puterea să inițieze legi, ea putea să prezinte observațiile sale domnitorului și să aducă plângerile țării în atenția suzeranului (Imperiul otoman) și a puterii protectoare (Rusia)⁴⁵. Aleasă pe o perioadă de cinci ani, aceasta era constituită în Moldova „de una sută triizăci și doi alegători”, începând cu Mitropolitul și cei doi episcopi (Roman și Huși), urmau cei 45 de boieri (logofetii cei mari, vornicii de Țara de Jos și de Țara de Sus, hatmani, visternicei, vornici de obște, postelnici, vornici de poliție), 30 de boieri de la agă până la ban, 32 de deputați ai ținuturilor (aleși de către fruntașii fiecărui ținut), un deputat al Academiei naționale de Învățătură și în final, 21 de deputați ai corporațiilor (isnafurilor)⁴⁶. Regulamentul menținea tradiția unui executiv puternic. Domnitorul, ales pe viață de către Adunarea Obștească Extraordinară, își păstra astfel prerogative considerabile și rămânea o figură-cheie în sistemul politic. Ca șef al ramurii executive a administrației, el numea și revoca miniștri și alți dregători, care erau răspunzători față de el și nu față de Obșteasca Adunare. Era singurul îndrituit să introducă proiecte de legi și era necesar acordul său ca proiectul să treacă prin legislativ pentru a putea deveni lege⁴⁷. Sistemul judecătorec a fost supus unei reorganizări profunde de la nivel

⁴¹ *Regulamentul Organic al Moldovei*, p. 132–133.

⁴² *Ibidem*, p. 136.

⁴³ *Ibidem*, p. 157–340.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 339, 569.

⁴⁵ Keith Hitchens, *Românii (1774–1866)*, p. 204.

⁴⁶ *Regulamentul Organic al Moldovei*, p. 161.

⁴⁷ Keith Hitchens, *Românii (1774–1866)*, p. 204; *Regulamentul Organic al Moldovei*, p. 161, art. 2: „Spre a pute fi mădulari al Obșteștii Extraordinare Adunări: A. Trebuie boierii, de la rangul marelui logofăt până și vornicul de

sătesc până la Divanul domnesc. Judecătorii continuau să fie răspunzători în fața domnitorului, acesta îi numea pe termeni de trei ani, reînnoibile, și putea să-i destituie după cum îi dictau interesele. La nivel local, sătesc, au fost instituite judecătoriile de împăciuire, compuse din preot și trei jurați, aleși de către săteni pentru a rezolva cazurile minore. Tribunalele provinciale, unul pentru fiecare județ, au devenit curți de primă instanță. Administrația guvernamentală s-a extins și a devenit mai precis structurată. Pentru a-l ajuta pe domnitor s-a creat Sfatul Administrativ, de fapt un consiliu de miniștri, compus din „ministrul din lăuntru (a cărui rang răspunde cu acela al marelui logofăt), care va fi și prezidentul acestui sfat, de ministrul finanțelor sau vistiernic și de marele postelnic”⁴⁸. Regulamentul Organic a instituit și „acturile metricii pentru cei ce să nasc, căsătoresc și mor”, căci „omul are drepturi și datorii ce să nasc și nu să sfârșască decât dimpreună cu dânsul”⁴⁹.

În timp ce A.D. Xenopol a apreciat valoarea legiurii prin existența spiritului nou, care l-a introdus și l-a promovat în societatea românească, N. Iorga a surprins contradicția dintre modernitatea instituțiilor și a organizării și imposibilitatea ca acestea să fie aplicate în litera și spiritul lor. Marele istoric considera Regulamentele Organice drept o „*chartă a protectoratului proconsular*” al Rusiei⁵⁰. „*Vremea regulamentară*” (1831–1858)⁵¹ a rămas, în fond, epoca în care elita românească a făcut tranziția de la „ciubuc și ișlic” la „bonjour-ul” parizian, de la împărățiile orientale (Imperiul otoman, Rusia) la modernitatea occidentală.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bărbulescu, Mihai; Deletant, Denis; Hitchins, Keith; Papacostea, Șerban; Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
2. Berindei, Dan (coord.), *Istoria românilor. Constituirea României moderne (1821–1878)*, vol. VII, tom. I, ediția a II-a, Editura Enciclopedică, București, 2015.
3. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, traducere de Lucia Popovici, Editura Polirom, Iași, 2015.
4. Idem, *Românii (1774–1866)*, ediția a III-a, traducere din engleză de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 2018.
5. Hurmuzaki, Eudoxiu, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XVII, București, 1913.
6. Pop, Ioan-Aurel; Bolovan, Ioan (coord.), *Istoria ilustrată a României*, ediția a II-a, Editura Litera, București, 2016.
7. *Regulamentul Organic al Moldovei*, ediția a II-a, revizuită și adăugită de Dumitru Vitcu, Editura Junimea, Iași, 2022.
8. Rosetti, Radu, *Amintiri: ce am auzit de la alții, din copilărie, din prima tinerețe*, prefață de Neagu Djuvara, Editura Humanitas, București, 2013.
9. Stanomir, Ioan, *Nașterea Constituției. Limbaj și drept în Principate până la 1866*, Editura Nemira, București.
10. Ungureanu, Gh., *Despre manuscrisul original al Regulamentului Organic moldovean*, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, anul VIII (1957), fasc. 1 (Iași).

poliție, să fie născuți și lăcuitori ai Moldovei, sau născuți, lăcuind și împământeniți în Moldova. Condiția însă de a nu fi născut în Moldova nu iaste cerșută de la fețele născute din părinți care au primit îndighenatul de patruzeci ani și care s-ar afla lăcuind în Moldova”.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 253 (art. 134); marele postelnic era „șeful cancelariei domnului, atât pentru pricinile din lăuntru, cât și pentru cele din adară” (art. 144).

⁴⁹ *Ibidem*, p. 257–258.

⁵⁰ *Istoria românilor (1821–1878)*, vol VII, p. 92.

⁵¹ Radu Rosetti, *Amintiri: ce am auzit de la alții, din copilărie, din prima tinerețe*, prefață de Neagu Djuvara, Editura Humanitas, București, 2013, p. 149.

DE LA CONSTITUȚIA DIN 1866, LA CONSTITUȚIA ROMÂNIEI MARI

PROF. IRINA MILOTINESCU,
COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA CUZA” CRAIOVA

Adoptarea Constituției din 1866 reprezenta o adevărată inovație, fiind considerată în același timp de rivali drept prea avansată și neconformă cu stadiul de dezvoltare al societății românești. Liberalismul Constituției este demonstrat de includerea și garantarea drepturilor și libertăților cetățenești fundamentale, stabilindu-se egalitatea tuturor în fața legii. Se păstrează sistemul parlamentar bicameral, instituit de Cuza în 1864, dar cu însemnate prerogative. Totodată, pentru alegerea deputaților și senatorilor, votul se exercită în funcție de condițiile de cens impuse, destul de ridicate la Senat, ceea ce face ca acest corp legislativ să fie unul elitist. Prerogativele Coroanei erau similare celor ale suveranilor din statele europene independente.

Cu siguranță, Constituția promulgată la 1/13 iulie 1866 a reprezentat rezultatul unui consens istoric și a unor concesii reciproce făcute de reprezentanții celor două curente politice ale vremii: liberalii și conservatorii. Având un caracter pronunțat liberal, Constituția de la 1866 a asigurat cadrul evoluției spre progres, spre democratizarea societății românești. Poate chiar mai important decât atât, ea a reprezentat cel mai mare consens politic din istoria țării. România se voia „o Belgie a Orientului, adică prosperă în interior (...), Constituția din 1866 a fost, în bună parte, o copie a celei belgiene din 1831.”⁵² Trebuie menționat faptul că „România a fost primul stat constituțional din sud-estul Europei, oferind un exemplu demn de urmat popoarelor aflate în această arie geografică (...). Constituția nu menționa dependența față de Imperiul Otoman, ceea ce vădește tendința spre independența absolută a țării preconizată de liderii săi politici.”⁵³ Noua Constituție „a constituit baza juridică a monarhiei constituționale, instituită ca formă de guvernământ și care se va menține până în 1938.”⁵⁴

Prima lege fundamentală a României a fost modificată prima dată în 1879, când a fost modificat articolul 7 din Constituție privind cetățenia. Guvernul român a propus inițial un proiect de lege care prevedea naturalizarea individuală a evreilor (1000 de persoane, dintre care 883 participanți la războiul de independență din 1877-1878). S-au propus patru categorii de îndreptățiți la obținerea cetățeniei: evreii care au servit sau servesc în armată, evreii care au obținut diplome în țară de universitate sau bacalaureat, evreii care au obținut diplome universitare în străinătate și care își exercită profesia în România și evreii care au oferit donații statului. În Cameră au fost dezbateri aprinse, proiectul legii fiind respins, iar la 6 octombrie 1879, textul articolului 7 „a căpătat o redactare prin care se admitea egalitatea religioasă (evreii nemaifiind discriminați), dar cetățenia era acordată în mod colectiv numai evreilor care participaseră la războiul pentru independență, ceilalți au obținut cetățenia individual, prin lege specială, pentru fiecare în parte.”⁵⁵ Textul modificat al articolului 7 din Constituție era următorul: „diferențele de credințe religioase și confesii nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita.”

În 1884 legea fundamentală a fost modificată a doua oară, hotărându-se modificarea a 25 de articole. Acestea se refereau la principiile legii electorale, noul titlu de Regat al României, încorporarea Dobrogei, libertatea presei, desființarea gărzii naționale.

⁵² Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, pag. 240.

⁵³ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Carol I*, vol.I, Editura Enciclopedică, București, 2011, pag. 50

⁵⁴ Nicolae Cristea, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2010, pag.48

⁵⁵ *Ibidem*, pag.124

În plin război, pentru a ridica moralul soldaților, regele Ferdinand a ținut la Răcăciuni la 23 martie 1917 un discurs în care le-a promis reforma agrară și votul universal: „Vouă, fiilor de țărani care ați apărat cu brațul vostru pământul unde v-ați născut, unde ați crescut, vă spun eu, regele vostru, că pe lângă răsplata cea mare a izbândeii, care va asigura fiecăruia recunoștința neamului nostru întreg, ați câștigat totodată dreptul de a stăpâni într-o măsură mai largă pământul pe care v-ați luptat. Eu, regele vostru, voi fi întâiul a da pildă. Vi se va da și o largă participare la treburile politice.”⁵⁶ Promisiunea înfăptuirii reformei agrare și electorale a fost repetată la 23 aprilie 1917: „întăresc încă o dată făgăduința mea de rege că, după izbânda pe care o așteptăm, se va realiza pentru voi legiuirea stăpânire asupra ogoarelor câștigate cu sângele vostru, și prin vot obșteșc veți lua parte activă la alcătuirea unei României noi și mari, pe care o vom înfăptui împreună.”⁵⁷

În 1917 avea loc a treia modificare a Constituției din 1866: se renunța la articolul ce declara proprietatea sacră și inviolabilă și se modifică art. 57 și 67 pentru a se putea realiza reforma electorală (1918) și agrară (1921) ce prevedea împrumutarea soldaților pe baza promisiunilor din 1917. Astfel, articolul 19 a căpătat următoarea redactare: „Pentru cauză de utilitate națională, se sporește întinderea proprietății rurale țărănești prin exproprierea terenurilor cultivabile (...), în scopul de a vinde țăranilor cultivatori de pământ, cu precădere țăranilor mobilizați din această categorie sau familiilor lor, dacă ei au murit din cauza sau în timpul războiului (...). Articolul 57 modificat specifică: Adunarea Deputaților se compune din deputați aleși de cetățenii români prin vot universal, egal, direct și cu scrutin secret pe baza reprezentării proporționale.”⁵⁸

Adoptarea unei noi legi fundamentale după 1918 era necesară datorită noilor realități economico-sociale, politice și culturale din România Mare. Suprafața țării a sporit de la 137.000 kilometri pătrați la 295.049 kilometri pătrați, populația de la 7.250.000 locuitori, înainte de 1918, la 18.052.896 locuitori, la recensământul din 1930, românii reprezentând 71,9% din populația României Mari.⁵⁹ O nouă Constituție se impunea a fi elaborată după Unirea din 1918 nu atât din necesitatea aplicabilității ei pe întreg teritoriul României reîntregite, cât mai ales pentru a conferi o bază juridică nouă organizării statului român, în raport cu evoluția realităților politice și naționale din întreaga Europă. România Mare nu a însemnat doar teritorii românești reunificate, granițe mult lărgite, ci și un nou sistem social-politic și cultural, care prin reforme radicale a modificat substanțial structurile economice, sociale, politice ale vechii României.

Constituția Unificării din 1923 prevedea caracterul național, unitar și independent al statului român. „În legea fundamentală au fost înscrise principalele drepturi și libertăți cetățenești: egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, libertatea presei, a întrunirilor, dreptul la muncă, învățatură, asociere. Era menținut principiul separării puterilor în stat, iar votul devenea universal cu limitele prevăzute de lege.”⁶⁰ Constituția a contribuit la crearea cadrului de funcționare a regimului politic instituțional, format dintr-un ansamblu de instituții, statele, partide, organisme sociale, obștești și culturale. A consfințit monarhia constituțională și continuitatea ei, apreciată în epocă ca factor al stabilității statului. În ciuda criticilor aduse de formațiunile politice aflate în opoziție la momentul elaborării ei, ea a fost acceptată de acestea în momentul în care au venit la guvernare. Pe baza legii fundamentale din 1923 s-au adoptat în anii

⁵⁶ Florin Constantiniu, *op.cit.*, pag.283

⁵⁷ Ioan Scurtu, *op.cit.*, vol.II, pag.39

⁵⁸ *Ibidem*, pag. 41

⁵⁹ Ioan Scurtu, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012, pag.15

⁶⁰ Mihai Manea, Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor de la 1821 până în 1989*, Manual pentru clasa a XII-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995, pag. 265

următori legi importante: legea minelor (1924), legea învățământului primar (1924), legea de organizarea administrativă și legea justiției (1925), legea învățământului secundar (1928).

Constituția din 1923 rămâne cu această menire de a fi Constituția Unificării, a legării și sudării teritoriale, economice, politice și spirituale a României Mari. Ea a deschis o nouă etapă în calea dezvoltării României interbelice pe calea democrației, având ca obiectiv principal desăvârșirea organizării statale și a vieții sociale unitare. Pe baza Constituției s-a putut realiza într-un ritm relativ rapid, întreg procesul de unificare legislativă a României. Dacă până la 1918, vechile provincii unite cu țara (Transilvania, Basarabia, Bucovina și Banat) s-au dezvoltat în cadrul unor norme, practici și sisteme juridice diferite, impuse de dominația străină și care se deosebeau ca spirit și principii de cele ale vechii României, ele trebuiau să-și găsească o fuziune organică în legislația de unificare, valabilă pentru întreg teritoriul românesc și pentru întreg poporul român.

Efectele și consecințele acestui act fundamental nu se limitează numai la transformările economice și sociale, la evoluția formelor de guvernare, ci ele s-au răsfrânt asupra întregii vieți spirituale și culturale, creând premisele pentru ascensiunea și afirmarea unor talente științifice, artistice din toate straturile și păturile societății. Chiar dacă în 1938 ideile democratice afirmate după război și concretizate, în mare parte, în conținutul Constituției din 1923 apuneau, principiile pe care fusese clădită România Mare rămăneau valabile, influențând în continuare benefic economia și cultura românească.

BIBLIOGRAFIE :

1. Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
2. Nicolae Cristea, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2010.
3. Mihai Manea, Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor de la 1821 până în 1989*, Manual pentru clasa a XII-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
4. Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi.*, vol.I- II, Editura Enciclopedică, București, 2011.
5. Ioan Scurtu, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012.

CONSTITUȚIA ROMÂNIEI MARI

PROF. DAN MILOTINESCU,
COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA

Noile realități economico-sociale și politice au impus adoptarea unei noi legi fundamentale: crescuse populația și se mărise teritoriul țării în urma realizării României Mari, noile legi adoptate (votul universal și reforma agrară) trebuiau înscrise într-o nouă lege fundamentală, iar problema minorităților devenise mult mai complexă. România Mare „începea procesul de refacere economică, de unificare monetară, administrativă și legislativă, într-o Europă divizată prin victoria îndoliată a unora și înfrângerea greu acceptată a altora.”⁶¹

Legea fundamentală din 1923 reprezenta o sinteză între Constituția din 1866 și reformele votate în 1917. Constituția Unificării a introdus „votul universal egal, direct și secret, așeza interesul public înaintea celui individual, sporea puterea legislativului în raport cu cea a regelui și proclama libertățile cetățenești în spiritul unei democrații desăvârșite.”⁶² Pentru elaborarea Constituției au fost avute în vedere patru proiecte: unul elaborat de liberalul Ion I.C. Brătianu, al doilea de Romulus Boilă din partea Partidului Național Român, al treilea de către Constantin Stere de la Partidul Țărănesc și al patrulea al lui Constantin Berariu, expert în probleme juridice. Proiectul adoptat a fost cel al lui Ion I.C. Brătianu, liderul PNL, partid aflat la guvernare.

Proiectul de Constituție a fost votat de Adunarea Deputaților la 26 martie 1923 și de către Senat a doua zi, pentru ca regele Ferdinand să semneze legea fundamentală la 28 martie 1923 și publicată în Monitorul Oficial nr. 282 din 29 martie 1923. Constituția a fost abolită în anul 1938 odată cu instaurarea dictaturii regale a lui Carol al II-lea.

Liderii partidelor de opoziție au protestat față de noua Constituție, însă ”după câțiva ani naționaliștii și țărăniștii nu numai că vor recunoaște această Constituție, dar vor governa pe baza ei; mai mult, atunci când forțele predictoriale cereau modificarea sau chiar anularea Constituției din 1923, național-țărăniștii vor fi cei mai fervenți apărători ai ei.”⁶³

Conform Constituției României Mari din 1923, România era o monarhie constituțională, stat național, unitar, independent, inalienabil și indivizibil. La articolul 1 al Constituției se menționa „Regatul României este stat național, unitar și indivizibil”. Noua lege fundamentală a statului avea la bază Constituția din 1866, 76 de articole fiind identice.

Atributele regelui erau precizate la articolul 88 din legea fundamentală: sancționează și promulgă legile, numește și revocă miniștri, comandant suprem al armatei, conferă grade militare și decorații, emite monedă, încheie tratate cu alte state cu aprobarea prealabilă a Parlamentului. Pentru a-l proteja pe suveran de criticile presei, în legea fundamentală s-a menținut prevederea potrivit căreia „delictele de presă se judecau de către jurați cu unele excepții – între care și delictele împotriva suveranilor țării, principelui moștenitor, membrilor familiei regale și dinastiei (art.20) – care se judecau de tribunale ordinare, potrivit dreptului comun.”⁶⁴

Titlul II al legii fundamentale din 1923 se referea la drepturile și libertățile cetățenești. Articolul 5 este edificator: „Românii, fără deosebire de origine etnică, de limba sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi.”

⁶¹ Niculae Cristea, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2010, pag.115

⁶² Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, pag. 332

⁶³ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Vol. II, Editura Enciclopedică, București, 2011, pag. 132

⁶⁴ *Ibidem*, pag. 135

La articolul 8 se menționa: „Nu se admite în stat nicio deosebire de naștere sau de clase sociale. Toți românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, sunt egali înaintea legii și datori a contribui fără deosebire la dările și sarcinile publice.” Proprietatea era sacră și inviolabilă, inclusiv garantată de stat (art. 17), iar la articolul 11 se menționa: „Libertatea individuală este garantată. Nimeni nu poate fi urmărit sau percheziționat, decât în cazurile și după formele prevăzute de legi. Nimeni nu poate fi deținut sau arestat, decât în puterea unui mandat judecătoresc motivat, care trebuie să-i fie comunicat în momentul arestării sau cel mai târziu în 24 de ore după deținere sau arestare.”⁶⁵

În noua lege fundamentală bogățiile subsolului sunt declarate proprietate de stat (art.19), iar căile de comunicație, apele navigabile și flotabile și spațiul atmosferic sunt incluse, la rândul lor, în domeniul public (art.20). Dezvoltarea economiei în perioada interbelică și mai ales a industriei, a reclamat includerea în Constituția din 1923 a unor drepturi pentru salariați, în vederea evitării unor conflicte sociale care avuseseră loc în primii ani după 1918. Astfel, apare precizarea că toți factorii producției se bucură de o egală ocrotire și prin prevederea asigurării sociale a muncitorilor în caz de accidente (art.21). Astfel, la articolul respectiv se preciza: „Toți factorii producției se bucura de o egala ocrotire. Statul poate interveni, prin legi, în raporturile dintre acești factori pentru a preveni conflicte economice sau sociale. Libertatea muncii va fi apărată. Legea va regula asigurarea socială a muncitorilor, în caz de boala, accidente și altele.”⁶⁶ Articolul 22 prevedea că Biserica ortodoxă este biserica dominantă în stat, dar se acorda un statut aparte pentru Biserica greco-catolică, privilegiată în raport cu alte culte. „Libertatea conștiinței este absolută. Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate și protecțiune, întrucât exercițiul lor nu aduce o atingere ordinii publice, bunelor moravuri și legilor de organizare ale statului. Biserica creștină ortodoxă și cea greco-catolică sunt biserici românești. Biserica ortodoxă română fiind religia marelui majorității a românilor este biserica dominantă în statul român; iar cea greco-catolică are întâietatea față de celelalte culte.”⁶⁷

O noutate adusă în Constituției Unificării este cea referitoare la introducerea unui „Consiliu Legislativ, care trebuia să avizeze legile, dar al cărui organism era consultativ, nu deliberativ.”⁶⁸ În ceea ce privește învățământul, articolul 24 menționa: „Învățământul este liber în condițiunile stabilite prin legile speciale și întrucât nu va fi contrar bunelor moravuri și ordinii publice. Învățământul primar este obligator. În școlile statului acest învățământ se va da gratuit. Statul, județele și comunele vor da ajutoare și înlesniri elevilor lipsiți de mijloace, în toate gradele învățământului, în măsura și modalitățile prevăzute de lege.”⁶⁹

Cât despre organizarea armatei în România Mare, articolul 119 preciza: „Tot românul, fără deosebire de origina etnică, de limba sau de religie, face parte din unul din elementele puterii armate, conform legilor speciale. Puterea armată se compune din: armata activă cu cadrele ei permanente, rezerva ei și milițiile”. Iar la articolul 123 se menționa: „Nicio trupă armată străină nu poate fi admisă în serviciul statului, nici nu poate intra sau trece pe teritoriul României decât în puterea unei anume legi.”⁷⁰

Capitolul VI al Constituției României Mari se referea la dispozițiuni generale. Astfel, se preciza că drapelul țării avea culorile albastru, galben, roșu așezate vertical (art 124), limba română este limba oficială a statului (art.126), iar în caz de pericol se poate institui starea de asediu generală sau parțială (art. 128).

⁶⁵ <https://istorie-edu.ro/istoria-romanilor/05-constitutia-din-1923.html>

⁶⁶ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15014>

⁶⁷ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15014>

⁶⁸ Zoe Petre (coord), *Istorie, Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007, pag. 64

⁶⁹ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15014>

⁷⁰ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15014>

Ca act de cunoaștere socială și exprimare juridică și mai ales prin semnificațiile sale, adoptarea Constituției din 1923 va rămâne în istorie nu numai ca un moment politic excepțional, de importanță majoră, ci și ca un monument al civilizației juridico-politice românești. „Din această perspectivă, lucrarea constituțională încununată prin adoptarea Constituției României întregite a însemnat și un mare act de creație juridico-instituțională și civilizațională națională. El s-a înscris procesului istoric general de deplină definire a națiunii române, început la mijlocul secolului al XIX-lea și desăvârșit imediat după Primul Război Mondial. A presupus o împletire complexă și inedită de elemente politice, juridice și sociale, o întâlnire de tradiții și experiențe europene, o diversitate de abordări practice, teoretice, conjuncturale și de durată și toate subsumate imperativului de sinteză și de integrare într-un nou tot al cărui liant era nevoia construirii și afirmării specificului propriu.”⁷¹ Pe baza Constituției Unificării s-au adoptat în anii următori legi importante cum ar fi legea minelor (1924), care a urmărit o mai bună valorificare a zăcămintelor miniere, dezvoltarea economiei naționale, cât și apărarea intereselor economiei naționale pe piața externă. Legile învățământului din 1924 și 1928 vor întări și moderniza statul român : potrivit prevederilor legii din 1924, școala primară cuprinde șapte clase divizată în două cicluri: de patru ani, care se numea primar și de trei ani supraprimar sau complementar. Astfel, durata învățământului primar a fost ridicată de la patru la șapte ani. Legea învățământului secundar din 1928, „stabilea că liceul teoretic avea 7 clase, cu două cicluri : inferior, de 3 ani, și superior, de 4 ani.”⁷² Legea de organizare administrativă din 1925 a asigurat o dezvoltare unitară a tuturor provinciilor țării care cunoscuseră până atunci regimuri cu totul deosebite unele de altele. Conform acestei legi, teritoriul României era împărțit din punct de vedere administrativ în județe, iar județele în comune. Comunele erau rurale și urbane. Comunele urbane erau reședință de județ sau nereședință. Se adaugă Legea justiției din 1925 care înființa Consiliul Legislativ și cea de organizare a Bisericii Ortodoxe Române (1925).

Constituția din 1923 răspundea unei reale necesități istorice, consfințea existența statului național unitar român, o serie de drepturi și libertăți specifice regimurilor democratice. Adoptarea Constituției Unificării a reprezentat cel mai important act politico-juridic pentru organizarea și dezvoltarea României după Marea Unire din 1918.

BIBLIOGRAFIE:

1. Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
2. Niculae Cristea, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2010.
3. Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României*, Editura Eikon, București, 2018.
4. Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011.
5. Ioan Scurtu, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012.
6. www.istorie-edu.ro/istoria-romanilor/05-constitutia-din-1923.html
7. www.juridice.ro/essentials/6193/constitutia-din-1923-un-punct-culminant-al-constitutionalismului-romanesc
8. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15014>

⁷¹ <https://www.juridice.ro/essentials/6193/constitutia-din-1923-un-punct-culminant-al-constitutionalismului-romanesc>

⁷² Ioan Scurtu, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012, pag. 225

CONSTITUȚIA – GARANTUL ARMONIEI SOCIALE

PROF. MIHAELA BRĂSLAȘU,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „CONSTANTIN STERE” COMUNA BUCOV, JUD. PRAHOVA

„Legea este garanția că cetățenii vor fi onești unii cu alții” (Aristotel)

Legea reprezintă efortul omului de a organiza societatea. Începând cu secolul al XIX-lea, românii au fost preocupați de a elabora o lege fundamentală. Contextul european nefavorabil, suzeranitatea otomană și, mai apoi protectoratul rusesc, a fost cauza pentru care, într-o primă etapă, această dorință s-a concretizat sub forma unor proiecte de constituție, adresate domnitorilor sau puterilor străine.

În 1822, un grup de boieri mici și mijlocii, în frunte cu Ion Tăutu, a elaborat un proiect de constituție foarte amănunțit, care prevedea principii moderne (libertatea individuală, respectarea proprietății, egalitatea în fața legii etc.), elaborate de boierii intelectuali, educați în Europa și care voiau să aducă modelul politic occidental și în spațiul românesc.

Sub egida Rusiei, în anul 1831/1832, Țara Românească și Moldova aveau, pentru prima dată, o constituție, Regulamentele Organice. Prevederile instituționale erau noi și moderne: domnie constituțională, principiul separării puterilor în stat, reorganizarea administrației, libertatea comerțului intern și extern.

Măsurile de modernizare au fost însă de formă, nu și de fond. Domnia era constituțională, dar adunările nu erau reprezentative, fiind alcătuite aproape numai din boieri. Finanțele erau reformate, dar au avut grave urmări pentru țărani, având în vedere că toți boierii erau scutiți de impozite. Cu toate minusurile lor, nu se poate nega faptul că Regulamentele Organice reprezentau un prim pas firesc și necesar spre modernitate.

Intelectualii din noua generație percepeau noua constituție ca un protectorat rus transformat într-o tutelă permanentă și un mijloc de exploatare nemăsurată a țăranilor.

În cadrul Adunării din Muntenia, se formează un grup naționalist, condus de Ion Câmpineanu, care a întocmit un manifest în vederea unei noi Constituții. Aceasta prevedea printre altele: desființarea protectoratului rusesc, unirea Principatelor, desființarea clăcii și a robiei.

De acum înainte, lupta pentru independența națională și lupta pentru o societate democratică vor merge mână în mână.

Un moment important în acest sens, îl reprezintă revoluția din 1848 și programul revoluționar din Țara Românească, „Proclamația de la Islaz”. În iunie 1848, domnitorul Gheorghe Bibescu, a semnat noua constituție, apoi a abdicat și a plecat în străinătate. Guvernul provizoriu s-a străduit, timp de trei luni, să pună în aplicare prevederile Constituției.

Printre altele, comitetele alcătuite din boieri și țărani, aveau să clarifice modalitatea de împărțire a pământului. Istoricul Alexandru Xenopol, povestește în lucrarea „Istoricul partidelor”, o scenă impresionantă: „...unul din deputații proprietarilor, împărțășitor al ideilor liberale, se scoală deodată și spune: <<Și eu v-am robit, fraților, v-am bătut, v-am dezbrăcat; de 36 de ani de când mă blestemați. Iertați-mă, mă rog, fraților săteni, luați-vă înapoi ceea ce v-am răpit! Iată-mă, vă dau pârțica de pământ.>> Numerosul public ce umpluse sala, încât acum nu mai încăpea, izbucni într-o detunătură de aplauze, de strigări de ura!, iar deputații săteni în exaltația lor, care de care strigau: << Dumnezeu să te ierte, frate, să fim frați, să trăim în pace! Ura! Vivat, să trăiască Constituția! >>”⁷³.

⁷³ Alexandru D. Xenopol, *Istoria partidelor politice în România, de la origini până la 1866*, Librăria Stănculescu, București, 1920, pag. 35.

Intervenția turcilor și a rușilor a pus capăt acestui început de organizare democratică a societății românești.

În anul 1858, Convenția de la Paris, un nou act fundamental cu caracter de constituție, a înlocuit Regulamentele Organice. Principatele treceau sub garanția marilor puteri europene, dar rămâneau sub suzeranitatea otomană. Se recunoștea dreptul la unire, dar cu domni, guverne și adunări separate. Egalitatea în fața legii era recunoscută, rangurile boierești desființate, dar legea electorală avea la bază votul censitar.

În concluzie, noua constituție era mult mai puțin liberală și modernă comparativ cu programele partidei naționale.

Domnia lui Cuza (1859-1866) a fost, fără îndoială, una din perioadele cele mai pline de înnoiri din istoria modernă a României. Guvernarea autoritară introdusă prin „Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris”, l-a adus pe Cuza în fața unei opoziții unite, care l-a înlăturat de la putere.

Perioada ascensiunii constituționale a României dobândește noi dimensiuni, prin adoptarea și intrarea în vigoare, la 1 iulie 1866, a noii Constituții care a rămas în vigoare până în anul 1923. Această lege fundamentală era necesară în condițiile în care România devenea monarhie ereditară, prin aducerea pe tron a principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen.

Având ca model Constituția belgiană, Constituția de la 1866 cuprindea principii care garantau caracterul democratic al regimului politic românesc: principiul suveranității naționale, principiul separării puterilor în stat, principiul guvernării reprezentative, principiul monarhiei ereditare, principiul responsabilității ministeriale, principiul supremației constituției asupra celorlalte legi.

De asemenea, prin acest act fundamental au fost proclamate și garantate toate drepturile și libertățile civile înscrise în „Declarația drepturilor omului și cetățeanului”, din 26 august 1789, în Franța.

În plus „invocarea Constituției și a necesității respectării ei a făcut ca, treptat, constituționalismul să devină o formă de gândire și manifestare a unor categorii sociale diverse, determinând apariția și funcționarea partidelor și grupărilor politice parlamentare în viața României.”⁷⁴

Realizarea Marii Unirii din 1918 impunea schimbarea ordinii constituționale care să corespundă noilor realități istorice. Era nevoie de o nouă constituție care să fie aplicabilă pe întreg teritoriul țării, dar care să și garanteze juridic unitatea națională, până atunci expresie numai a voinței națiunii.

Constituția din 1923 menține în mare parte structura Constituției din 1866, preluând și adâncind o serie de principii care au conferit caracterul de modernitate: declarația drepturilor și libertăților românilor, principiul legalității și supremației Constituției, principiul suveranității naționale – statul român este național, unitar și indivizibil, interdicția colonizării teritoriului național, puterea politică aparține națiunii, proprietate are „o funcție socială”, este expresia „interesului comun” și o condiție necesară pentru asigurarea „armoniei sociale”, modificarea și revizuirea doar în anumite cazuri, formulate expres. De asemenea a fost introdus votul universal, cu respectarea însă a unor limite stabilite cu câțiva ani înainte.

Constituția a deschis porțile micii burghezii și tinerilor valoroși, din rândul țărănimii și muncitorimii industriale, în sistemul economic și în lumea intelectuală.

⁷⁴ Angela Banciu, *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)*, Casa de editură și presă, București, 1993, pag. 39.

Libertatea presei și libertatea scrisului, au dat un nou aspect literaturii, filosofiei, dreptului și istoriei, care au conferit României imaginea unei țări moderne active, luată în seamă în raporturile europene și internaționale.

Pe baza Constituției „s-a putut realiza, într-un ritm relativ rapid, întreg procesul de unificare legislativă, apărut ca o necesitate națională încă din primii ani de după unire”⁷⁵. Constituția a fost abrogată în 1938 de către o altă lege fundamentală, care a reprezentat baza juridică a regimului autoritar condus de regele Carol al II-lea.

După evenimentele de la 23 august 1944, prin Decret Regal, legea fundamentală din 1923 e repusă parțial în vigoare, pentru ca la 30 decembrie 1947 să fie scoasă definitiv din vigoare. După o jumătate de veac de dictatură comunistă, când ni s-au impus constituții inspirate din constituțiile sovietice, „străine de firea, de voința și aspirațiile poporului nostru”⁷⁶, ne-am întors la vechile principii fundamentale ale democrației, consacrate de Constituția din 1923, pe care actuala Constituție, intrată în vigoare în 1991, le-a exprimat mai limpede și le-a pus de acord cu tratatele și convențiile internaționale.

Astfel, România redevine stat democratic și stat de drept, (adică un stat ale cărui legi se bazează pe respectarea drepturilor și libertăților cetățenești, un stat în care funcționarea instituțiilor se face pe baza legilor, justiția este independentă, iar cetățenii sunt protejați de excesul de autoritate al instituțiilor), forma de guvernământ este republica, se desființează pedeapsa capitală, se interzice extrădarea sau expulzarea din țară a unui cetățean român, se prelungește durata mandatului prezidențial la 5 ani și se recunoaște dreptul de a fi ales în Parlamentul Europei, pentru cetățenii români, după aderarea țării la U.E.

Într-un stat democratic, constituția poate garanta egalitatea de șanse și faptul că toți suntem privilegiați.

BIBLIOGRAFIE:

1. Banciu Angela, *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)*, Casa de editură și presă, București, 1993, pag.39
2. Gionea Vasile, *Studii de drept constituțional și istoria dreptului*, vol. I, R. A. Monitorul Oficial, București, 1993
3. Hitchins Keith, *România 1866-1947*, Ed. Humanitas, București, 1996
4. Muraru Ioan, Iancu Gheorghe, *Constituțiile României*, R. A. Monitorul Oficial, București, 1995
5. Xenopol Alexandru, *Istoria partidelor politice în România, de la origini până la 1866*, Librăria Stănculescu, București, 1920

⁷⁵ Angela Banciu, *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)*, Casa de editură și presă, București, 1993, pag. 103.

⁷⁶ Vasile Gionea, *Studii de drept constituțional și istoria dreptului*, vol. I, Monitorul Oficial, București, 1993, pag. 27.

IMAGINEA LUI CAROL I REFLECTATĂ ÎN MANUALELE DE ȘCOALĂ PRIMARĂ

PROF. RODICA-ELENA TĂICUȚU,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „TOMA CARAGIU” PLOIEȘTI

“Tâner de numai 27 de ani, când s-a suit pe tronul României, el s-a oțelit în luptele de tote dilele și cu dânsul s-a întărit și poporul român. A mers în fruntea unei armate creată și însuflețită de densul, a dobândit neatârnamarea țerei și coroana de rege pe câmpul de lupte...între țară și regele ei în decursul a 23 de ani a domnit pururea cea mai desăvârșită dragoste, cea mai netulburata înțelegere”¹.

În acest mod îl prezenta Tocilescu pe Carol I elevilor de clasa a IV-a în 1887. Am ales acest fragment de lecție deoarece mi s-a părut semnificativ modul în care autorul îi face portretul regelui, și cum această formă de prezentare creează în mintea copiilor o imagine, cea a Conducătorului. Dar, pe parcursul acestui referat mă interesează să surprind nu numai o singură formă de prezentare a lui Carol I, cea a Fondatorului, a Legiuitorului ci și cealaltă imagine care le este prezentată elevilor după 1946, cea a anti-eroului. Voi încerca să surprind cele două ipostaze ale aceluiași personaj eroul și anti –eroul, ‘‘jocul cu trecutul’’, cum spunea profesorul L. Boia, coboară și în universul manualului școlar. Demn de remarcat este faptul că manualele reflectă situația din societate, astfel dacă după anii 1880 Carol I este Conducătorul prin excelență, după 1946 este prezentat ca ‘‘un prinț din Germania, dușman al poporului. Venind în țară sărac, el a strâns averi uriașe, exploatând poporul fără milă’’.

Această evoluție în timp de la pozitiv la negativ, de la Conducător la Anti-erou voi încerca să o surprind în continuare, dându-ne seama că manualul școlar are o contribuție semnificativă la crearea unui mit, și că tot prin intermediul manualului se recurge la demolarea aceluiași mit.

DISCURSUL POZITIV

Carol I apare în manualele studiate cel mai des după 1874, iar procentele cresc odată cu trecerea timpului, pe măsură ce domnia sa devenea tot mai bogată în evenimente și semnificații. Odată cu introducerea în programa școlară a unei lecții referitoare la starea actualului regat al României fata cu trecutul, apar adevărate texte elogioase la adresa lui Carol I argumentate cu poezii omagiale Autorii de manuale subliniază descendența lui Carol I din ‘‘una dintre cele mai vechi și mai mari familii domnitoare din lume, căreia în parte i se datorește întemeierea puternicului stat al Germaniei’’². Meritul său este de a fi acceptat responsabilitatea conducerii statului român în condițiile în care Philipp de Flandra a refuzat doar datorită ‘‘stării îngrijorătoare în care se afla țara’’. Sunt surprinse ca principale momente: alegerea domnitorului, măsuri pentru dezvoltarea și modernizarea statului, războiul pentru independență, proclamarea regatului³.

Constituirea discursului pozitiv se face în timp, astfel că, în primii ani de la venirea domnitorului în țară, autorii erau rezervați în a-l prezenta în vreun fel sau măcar menționarea lui Carol I în manuale. Timid, unii autori prezintă constituția din 1866 ca una de factură liberală, a fost elaborată după modelul Constituției belgiene și este considerată una dintre cele mai democratice constituții din Europa în momentul respectiv, a fost adoptată fără acordul Marilor Puteri, fără a preciza că primul act fundamental al României proclama suveranitatea națională, guvernarea era reprezentativă și responsabilă, se institua principiul separării puterilor în stat, monarhia ereditară devenea forma de guvernământ. Într-o perioadă de tranziție, în care lumea românească își căuta matca și în care apele politicului erau departe de a fi liniștite, deci, nu trebuie să ne mire această detașare a autorilor de contemporaneitate. Evenimentele contemporane

fiind cel mai greu de judecat este de înțeles atitudinea autorilor și, în plus, trebuie respectate programele școlare în vigoare.

Programa școlară de istorie din 1876 prevedea pentru clasa a III-a : ‘‘Prescurtare a Istoriei Românilor de la început și până la Mihai Viteazul, exclusiv⁴’’. Aceeași programă, pentru clasa a IV-a, stabilea : ‘‘Prescurtare a Istoriei Românilor de la început și până în zilele noastre⁵.’’ Programă școlară din 1878 stabilea pentru clasa a III-a primară : ‘‘Citirea și recitarea biografiilor lui : Traian, Decebal, Radu Negru, Dragos, Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun⁶’’. , iar pentru clasa a IV-a primară se precizează : ‘‘Istoria națională se va studia în mod biografic după cum urmează ; Vlad V, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Petru Rareș, Matei Basarab, Vasile Lupu, Brâncoveanu, Grigore Ghica și Tudor Vladimirescu⁷.’’

Precizările după cum trebuia să arate un manual erau destul de vagi, ceea ce însemna istoria ‘‘ până în zilele noastre’’ lasându-se la aprecierea autorului. În 1878 Carol I nu era prevăzut în programe, și ca urmare autorii tratează acest subiect foarte vag, sau nu îl tratează deloc.

Alexandru Treboniu Laurian în manualul său din 1868, spunea despre Carol I ‘‘La 11 februarie 1866 Principele Cusa abdică și poporul român alege Domnitor pe Principele Carol I de Hohenzollern. Camera Constituantă proclamă alegerea în mai 1866. Domnitorul intră în București în 10 mai între aplauze generale⁸’’. Ultima ediție a lui A.T. Laurian este din 1875 și textul referitor la Carol I rămâne același, autorul nemaifacând nici un fel de adăugiri. Nu numai Laurian, dar și alți autori din aceeași perioadă (1866-1878) prezintă istoria contemporană sub forma unor note scurte, cu caracter pur informativ, lipsite de comentarii sau abordări personale. În 1874 B. Dragoiescu spunea referitor la Carol: ‘‘Poporul român alege Domnitor pe Principele Carol de Hohenzollern Sigmaringen, de națiune German⁹’’, ținând totuși să pună în evidență simpatia cu care a fost întâmpinat Carol spunând că ‘‘fu primit cu aplauze generale din partea poporului’’

Deși trecuseră 9 ani de la venirea lui Carol I în țară și luase o serie de măsuri pentru modernizarea României, autorii de manuale de istorie nu-i alocă Domnitorului mai mult de 8-10 rânduri, cel mult o jumătate de pagină. Astfel, până în 1878 elevii doar luau cunoștință că în anul 1866 s-a petrecut o schimbare, și că domn era un prinț străin, dar manualele nu ofereau, încă, nici un fel de amănunte despre originea familiei lui, sau despre primii ani de domnie.

După cum vedem impunerea lui Carol I în manuale se face greu, el având nevoie de o ‘‘legitimare istorică’’. Aceasta legitimare se face după cucerirea independenței de stat, acum Carol I fiind acceptat în galeria de personaje politice. Pentru a-l legitima pe Carol I istoricii au căutat să găsească legături între istoria românilor și noul domn, prima de acest gen a fost cea dintre Traian și Carol I, ambii sunt Fondatori și Salvatori. ‘‘Cel puțin trei trăsături le sunt comune ; 1) cei doi vin dintr-un Occident despre care, cu excepții regretabile, pare că vine pentru români lumina, cei doi vin pe Dunăre, ceea ce mitul nu poate pierde din vedere ; în fine, ambii vin pentru a pune capăt unei situații intolerabile și nedemne în care se găseau atât dacii în anul 106, cât și românii de la 1866¹⁰.’’

O altă legătură pe care o fac istoricii între Carol I și istoria țării, se leagă de numele lui Mircea cel Bătrân și bătălia de la Nicopole. ‘‘La Nicopole, în 1396 au luptat alături de voievodul muntean și stramoșul lui Carol I, Frederic de Zollern (Întemeietorul mării familii a Hohenzollernilor). Asocierea profund simbolică, prefigurând cu o jumătate de mileniu în urmă. definitivă identificare a vlăstarului faimoasei dinastii cu destinele neamului românesc. Și, în sfârșit, Carol marcând cu pecetea eternității ceea ce reușise vremelnic camaradul de arme al strămoșului său¹¹.’’

O altă legătură între Domn și țară o constituie Dunărea, ‘‘pe care Principele a călătorit în 1866 în drum spre noua sa țară. Dunărea trecută de domnitor în 1877, Dunărea care leagă

principatul Sigmaringen, așezat spre izvoarele fluviului, de țara situată de-a lungul cursului său inferior¹².”

Dupa cum am văzut Carol I era predestinat să fie rege al românilor, legăturile lui (prin familia din care provenea) cu țara în care vine sunt incontestabile și sunt legate de doi piloni ai istoriei românilor : Traian și Mircea cel Bătrân. Prin cei doi eroi ai neamului filiația istorică dintre Carol și țară era făcută, deci el este oarecum legitimat, dar pentru ca această legitimare să fie totală, Carol trebuie să fie de origine latină, ceea ce este greu de demonstrat. Constantin Kirițescu a rezolvat aceasta problemă făcând următoarea demonstrație: “Principele Carol era german din Sud, din regiunea renană. Structura sufletească a germanilor din Sud, catolici, e diferită de a germanilor din nord, luterani. De aceea, Principele Carol nu înfațișa tipul ofițerului prusian”. Tot Kirițescu va descoperi genealogic o consanguinitate latină “mama prințului Carol, Josefina, fusese fiica Stephaniei de Beauharnais, vară a Josephinei, soția lui Napoleon Bonaparte ; bunica dinspre tată, pricipesa Antonia Maria, era nepoată de frate a mareșalului Murat¹³.” Motivul latinizării este evident, el trebuia legitimat în ochii poporului că “deși este din afară, nu este de departe, este de alt neam, dar nu un străin, este unul de-al lor, chiar și fără a fi unul dintre ei¹⁴.”

Așa cum am văzut istoricii și-au făcut datoria și au demonstrat că, Principele Carol I are legături directe cu istoria națională deci este un domn “legitim”, dar Carol I se pare ca nu are nevoie de o legitimare făcută de istorici, el o face singur și nu oricum, alături de români pe câmpul de luptă.

Dacă principele Carol s-a impus greu în manualele de istorie în primii zece ani de domnie, situația se schimbă radical după 1879. De acum înainte lecții separate vor fi dedicate lui Carol I până la venirea lui în țară, schimbările care au apărut în plan economic și în cele din urmă războiul de independență. Dupa 1890 Carol I trebuia să asigure și să întărească tronul și poziția politică a țării, în exterior, iar în interior să-i de-a țării o Constituție. După 1890 i se formează imaginea de Părinte al Patriei și discursul istoric despre el este elogios, începând cu originea familiei din care provine și terminând cu cea de “brav conducător de oaste”.

Discursul pozitiv urmărește toate laturile vieții lui Carol I, începând cu locul unde s-a născut: “În Sigmaringen se înalță majestuos un vechi castel cu turnurile sale puse pe zidăria romană. Aici s-a născut și a crescut suveranul pe care Providența îl păstra ca să întemeieze Statul Român modern, regatul României¹⁵.”

M. C. Florențiu în manualul său din 1882 alocă domniei lui Carol I trei pagini oferind amănunte despre familia din care face parte domnitorul : “...este fiul lui Anton de Hohenzollern Sigmaringen și a Principesei Josefina de Baden, cosangeni ai celei mai ilustre familii domnitoare din Germania.”, tot Florențiu vorbește de progresul României din ultimii ani astfel : “El continuă reformele începute de precedesorul său, se revăzură și se completară mai toate legile trebuitoare, spre a conduce țara la progres. Se înființară multe instituții de utilitate publică : Banca Națională, Societatea Academică, se organiză și se puse armata care avea să ridice gloria națională¹⁶.” Tot in acest manual războiul este tratat în lecție separată “Luptele din urmă ale Românilor cu turcii”. Precizăm ca autorul nu intră în amănunte în relatarea luptelor, el doar le amintește, iar referitor la domnitor Florențiu spunea : “Bravul nostru Domnitor trecu Dunărea în fruntea unei valoroase armate române și prin victoriile ce reputeră la Grivița, Smârdan, Plevna, Rahova, Vidin spune încă o dată lumii întregi că poporul român n-a pierdut nimic din vigoarea caracteristică¹⁷.”

Grigore Tocilescu în 1887 în manualul “Istoria Română pentru scolele primare de ambe – sexe”, acesta este primul manual în care istoria familiei regale apare foarte bine structurata și ii sunt alocate multe pagini unde figura centrala este Carol I. Apar dialoguri între domn și soldați : “Ce faceți copii ? Ce să facem Măria Ta, răspunse un sergent de vânători, ne-au prăpădit

păgânii, uite câți au mai rămas din noi ! – Cum ? zise Suveranul : Dar voi câți sunteți aici sunteți zdraveni și voinici și acolo mai văd și alți tovarăși da-ai voștrii. Adunați-vă, mergeți înainte cu vitejie, și a noastră va fi izbânda¹⁸.’

După cum vedem Carol I e prezentat în mijlocul luptei, în mijlocul soldaților purtând dialoguri libere cu ei și încurajându-i. Imaginea care intenționează să se formeze în mintea elevilor era cea a unui om simplu, apropiat de popor, care lupta cu vitejie alături de soldați. Deși este un străin , de acum face parte din rândul românilor, deoarece a primit botezul focului alături de ei, și a luptat pentru independența României.

După 1878, Carol I devine ‘părintele patriei’ și este legat organic de popor, deoarece ca și marii voievozi a luptat alături de oastea țării.

În 1894 Serafim Ionescu în manualul său vorbind despre luptele purtate cu turcii în 1878 evidențiază rolul hotărâtor al lui Carol I ; ‘Și apoi cum nu s-ar fi luptat cu drag fiecare ostaș pentru neatarnarea patriei sale, vazând alături de el pe Domnul Țerii încurajându-l¹⁹.’ Domnitorul este prezentat ca un personaj viteaz, asemenea lui Mircea cel Bătrân, este un bun gospodar și este apropiat de popor, toate aceste calități le deține din familia din care provine : ‘Conștiința datoriei fiind o lege în familia sa , trecută din generație în generație, iubirea de patrie și devotamentul pentru dânsul avându-le de viu exemplu din viața proprie a părinților săi, principele Carol dedea toate garanțiile unui bun, drept și mare suveran, destoinic ca să facă fericirea unui popor și să-i asigure existența sa politică²⁰.’

Tot ce și-a propus Carol I atunci când a venit în țară a realizat, România a devenit un stat independent și modern. ‘Domnitorul a deslegat problemele țerii cu destoinicie și cu vederea departe a unui bărbat de stat, cu patriotismul unui adevărat fiu al țerii, cu răbdarea neobosită a acelui zidar, care cercetează petra cu petra, caramidă cu caramidă înainte a se apuca să pună temelie²¹.’

Toate marile realizări ale lui Carol I sunt puse alături de fapte istorice cu o conotație deosebită pentru români, iar portretul lui și al reginei stau alături de cele ale marilor voievozi români., Carol I nu mai este un ‘prinț străin’ ci este ‘Regele Românilor’.

DISCURSUL NEGATIV

Demitizarea regelui și discursul negativ despre personalitatea sa apar după 1946, când domnitorul Carol I, nu mai era ‘Principele Fondator’ ci ‘un dușman al poporului’. După această dată începe denigrarea lui Carol I, copiilor fiindu-le prezentat ca un străin, care a venit sărac, și a făcut avere exploataând munca cinstită a țăranilor și muncitorilor.

‘Clasa conducătoare formată din elemente burgheze și moșierești a oferit tronul lui Carol de Hohenzollern Sigmaringen, o rudă a regelui Prusiei²².’ ‘Carol I a venit fără avere în țară, cu un singur geamantan în caleașcă. A devenit, însă, în scurtă vreme, unul din cei mai bogați moșieri, fabricanți și bancheri din țară. Atât el cât și urmașii lui la tron au slujit tot timpul interesele clasei stăpânitoare, asuprind pe toți cei care munceau. Cum a venit la tron, s-a votat Constituție. Aceasta dădea mare putere boierilor²³.’

Manualele de după 1946 scot în față alți eroi, clasa muncitoare și țăranimea. Apar portretele lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Vasile Roaită, Petru Groza²⁴.

Ideologia manualelor se schimbă, dat fiind situația politică din țară, foștii eroi devin anti-eroi, iar clasa muncitoare și reprezentanții acesteia apar ca ‘salvatori ai neamului.’

După 1946 Carol I nu mai are nici un merit, el nu este decât un asupritor care a căutat doar să exploateze poporul muncitor. Bineînțeles, că în războiul de independență nici măcar nu este amintit și nu este întâmplător faptul că numele lui este legat doar de înăbușirea răscoalei din 1907 : ‘Regele Carol I a mobilizat multe trupe, le-a inarmat ca pentru război, cu tunuri și arme, și le-a trimis asupra țăranilor cu poruncă să-i distrugă pe ei și gospodăriile lor, până în temelii²⁵.’

Țara era condusă de capitaliști care-l aveau în frunte pe rege, acești capitaliști stapâneau industria și comerțul iar “Germania a câștigat tot mai mare influență asupra statului nostru, mai ales pentru regele Carol I, acesta a făcut tot ce a putut să împingă țara noastră de partea Germaniei, aceasta ca regele Carol I pune mai mult preț pe interesele Germaniei decât pe ale țării noastre²⁶.”

Până în anii 1970-1975 Carol I este prezentat ca “dușmanul poporului” după care nu mai este amintit în manuale, autorii considerând probabil că oamenii l-au uitat, generațiile s-au schimbat și nu mai era necesar să mai fie menționat în nici un fel în manualele școlare.

REEVALUARE

După 1990 în manuale reappare Regele, discursul istoric este pozitiv, dar nu elogios, autorul făcând doar constatări de ordin factologic: venirea lui Carol I în țară, Constitutia, Războiul de Independență. “Perioada anilor 1866-1914 a fost strâns legată de numele primului Rege al României, Carol I – rege al primei Constituții, al câștigării independenței, al unei epoci de stabilitate și progres²⁷” Elevilor nu le sunt oferite amănunte ca în manualele din perioada interbelică, precizându-se doar că: “Locul lui Cuza a fost luat de un prinț de origine germană, Carol I de Hohenzollern. Prin aducerea acestui prinț străin, românii voiau să consolideze unirea...Domnia sa, o domnie de 48 de ani (1866-1914), a fost o perioadă de liniște și de stabilitate, ceea ce a contribuit la dezvoltarea societății românești. După câștigarea independenței în anul 1877, România a devenit Regat în anul 1881, iar Carol I, rege²⁸.”

Observând, studiind manualele din perioada 1866-1995, că în funcție de evoluția societății, Carol a evoluat de la informații sumare spre un personaj complex, care simbolizează conducătorul, apoi, după 1914, mitul său suferă o ușoară umbră, rămânând totuși în continuare Fondatorul Țării Moderne, după care, în anii 1946-1989 să devină anti-eroul și “dușmanul neamului.”

Această evoluție cu urcări se datorează în exclusivitate transformărilor din societatea românească și mișcărilor în plan ideologic. După 1990 Carol I “revine” în manualele școlare ocupând o poziție nu foarte bine definită, dar sunt sigură că autorii de manuale îl vor reapeza pe Carol I în locul pe care sigur și l-a câștigat în istoria României.

BIBLIOGRAFIE:

1. Tocilescu, Gr., *Istoria Română pentru școlile primare de ambe sexe*, București, 1887, p. 291.
2. Ionescu, Serafim, *Istoria Română*, partea a II-a, 1894, p. 95-96.
3. *Ibidem*, p. 10.
4. Bibiri, ., Lascăr. C, *Colecțiunea legilor, regulamentelor, propagandelor și diferitelor deciziuni și dispozițiuni generale ale acestui departament 1864 - 1901*, București, 1901, p. 10.
5. *Ibidem*.
6. *Ibidem*.
7. *Ibidem*.
8. Laurian, A.T., *Elemente de Istoria Românilor pentru classile primare*, București, 1868, p. 146.
9. Dragosiescu, B., *Extractu din Istoria Românilor pentru usulu școlelarului primariu, de ambe sexe*, Ploiești, 1874, p. 76.
10. *Ibidem*.
11. Boia, L, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997, p. 240.
12. *Ibidem*.
13. Kirițescu, C., *O mare personalitate morală, Carol I, Regele Întemeietor*, București, 1941, p. 13-14.

14. Ibidem
15. Boia, L., *op. cit.* 1997, p. 243.
16. Florentiu, M. C., *Noțiuni de Istoria Românilor*, București, 1882, p. 105.
17. *Ibidem*, p.106.
18. Tocilescu, Gr., *op. cit.*, p. 145.
19. Ionescu, S., *Istoria Română*, București, Cluj, 1921, p. 206.
20. Tocilescu, Gr., *op.cit.*, București, 1887, p. 273.
21. *Ibidem*, p. 279
22. Almaș, P., *Istoria patriei*, București, 1952, p. 211.
23. Roller, M., *Istoria României, manual unic*, București, 1949, p.192.
24. *Istoria și geografia României, manual unic*, București, 1949, p. 98.
25. Almaș, P, *op. cit.*, p. 211.
26. *Ibidem*.
27. Ochescu, M., Oane, S., *Istoria românilor, manual pentru clasa a IVa*, București, 1998, p. 64.
28. *Ibidem*, p. 30.

STATUTUL FEMEILOR REFLECTAT ÎN CONSTITUȚIILE DIN ROMÂNIA

PROF. CRISTINA ELENA GAIDEI,
LICEUL „DR. LAZĂR CHIRILĂ” BAI A DE ARIEȘ

Lucrarea de față urmărește să analizeze statutul femeii în România modernă și contemporană, prin prisma evoluției drepturilor și libertăților civile și politice, reglementate în actele fundamentale adoptate în 1866, 1923 și 1938. Se impune, pentru început, definirea drepturilor civile și politice, pentru ca ulterior să fie analizată măsura în care, actele fundamentale supuse cercetării, au acordat aceste drepturi femeilor, raportându-le și la contextul mai larg, internațional.

Drepturile civile și politice sunt o clasă de drepturi care protejează libertatea indivizilor de încălcarea ei de către guverne, organizații sociale și persoane private. Acestea asigură dreptul de a participa la viața civilă și politică a societății și a statului fără discriminare sau represiune. Drepturile civile includ asigurarea integrității fizice și mentale, a vieții și a siguranței oamenilor; protecția împotriva discriminării pe motive precum rasa, sexul, orientarea sexuală, identitatea de gen, originea națională, culoarea, vârsta, apartenența politică, etnia, religia și dizabilitatea; și drepturi individuale, cum ar fi intimitatea și libertatea de gândire, vorbire, religie, presă, întrunire și mișcare.

Drepturile politice includ justiția naturală, precum drepturile acuzatului, inclusiv dreptul la un proces echitabil; dreptul de a solicita repararea sau o cale de atac legală; și drepturi de participare la societatea civilă și politică, cum ar fi libertatea de asociere, dreptul la întrunire, dreptul la petiție, dreptul la autoapărare și dreptul la vot⁷⁷.

Drepturile civile și politice ale omului au fost stipulate în *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată în anul 1948, de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, articolele 3-21, în *Pactul internațional din 1966 privind drepturile civile și politice*⁷⁸, dobândind statut internațional. În Europa, acestea au fost consacrate în *Convenția europeană a drepturilor omului din 1953*⁷⁹. Acestea sunt considerate drepturi de primă generație, referindu-se la libertate și la participarea la viața politică, servind la protejarea individului de excesele statului. Includ și drepturile electorale, care sunt drepturi exclusiv politice, prevăzute în Constituție. Acestea conferă posibilitatea cetățeanului de a participa la guvernare sau la viața politică a comunității din care face parte. În categoria drepturilor politice se înscriu dreptul la libertatea gândirii, libertatea de expresie, dreptul la întrunire pașnică, dreptul la asociere, dreptul de a participa la viața publică, dreptul de a alege și de a fi ales.

Prima Constituție modernă a României a fost adoptată în anul 1866, fiind publicată la 1 iulie 1866 în Monitorul Oficial, devenind act fundamental în stat. A fost cea mai longevivă constituție a României, cu revizuirile inerente din 1879, 1884 și 1917. Cuprindea 8 titluri și 133 articole, în cadrul cărora erau prevăzute principiile moderne, democratice de funcționare ale statului, fiind un veritabil „act de independență”, pentru că nu era prevăzută nici suzeranitatea otomană, nici garanția colectivă a marilor puteri. Esențial, pentru studiul de față, este proclamarea drepturilor și libertăților cetățenești, fundamentate pe ideea conform căreia în stat nu există nici o deosebire de clasă, toți cetățenii fiind egali în fața legilor. Drepturile și libertățile recunoscute erau: libertatea conștiinței, a presei, a întrunirilor, egalitatea în fața legii, libertatea de exercitare a drepturilor politice numai pentru creștini, dreptul la azil politic, protejarea

⁷⁷ <https://www.telework.ro/ro/drepturi-civice-si-politice/>, accesat la 06.03.2023.

⁷⁸ https://avp.ro/wp-content/uploads/2020/07/pact_mnp.pdf, accesat la 06.03.2023.

⁷⁹ https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf, accesat la 06.03.2023.

refugiaților, dreptul sacru și inviolabil la proprietate. Constituția era completată de o lege electorală care menținea votul censitar, alegătorii fiind împărțiți în patru colegii după criteriul averii⁸⁰. Datorită acestei prevederi care condiționează acordarea dreptului la vot cu averea, putem conchide că egalitatea în drepturi a cetățenilor este subminată. Chiar dacă Constituția română din 1866 stipula că românii au atât drepturi civile cât și politice, această afirmație era valabilă numai pentru băbații creștini, deci se poate vorbi despre o „democrație masculină”.

Deoarece, în privința drepturilor electorale pentru femei, actul fundamental nu face nici o referire, se poate afirma că femeile erau excluse de la viața politică. În schimb, era prevăzut accesul femeilor la educație, la muncă și manifestarea dreptului asociativ. În privința accesului la educație, femeile erau acceptate în toate formele de învățământ, incluzând universitățile. Progresul, în această privință, începuse cu legea învățământului din 1864, școala primară fiind obligatorie pentru toți copiii, indiferent de gen iar educația în școlile de stat fiind gratuită. Educația femeilor, în afara școlilor primare și a universităților, se făcea în școli pentru fete: școli secundare obișnuite și școli pedagogice, școli pentru surori și moașe, școli superioare de arte frumoase, școli profesionale și școli de menaj⁸¹. În privința învățământului universitar, femeile aveau acces, putând primi chiar burse pentru înscriere, însă foarte puține aveau acces la mediul academic, în calitate de cadre didactice universitare. Așadar, accesul la educație era garantat și impus de către statul român, Constituția din 1866 consfințind acest lucru.

Apoi, Constituția României din 1866 garanta dreptul la asociere tuturor cetățenilor țării. Femeile române au folosit acest drept, utilizându-l drept o oportunitate de a deveni vizibile. Au fondat asociații și organizații, inițial un specific de binefacere, prin intermediul cărora colectau fonduri pentru grupuri marginale de orfani, văduve, vagabonzi. Unele organizații încercau să promoveze drepturile femeilor, intitulându-se feministe, altele erau simple asociații profesionale. Un astfel de exemplu este Uniunea Educatoarelor Române, fondată la Iași în 1908, menită „să pregătească adevărata emancipare economică și culturală a femeii române din toate straturile sociale trezindu-i puterea de lucru pentru a înțelege toate chestiunile însemnate de viață socială și culturală ale neamului ei”⁸². Vizibilitatea și-au asigurat-o prin intermediul presei, pamfletelor, revistelor și ziarelor publicate, dintre care amintim *Femeia Română* care avea drept motto „Libertate prin lumină”, *Uniunea femeilor române* sau revista cu o viață scurtă, *Gazeta Femenină*.

Societatea românească în secolul XIX era încă o societate conservatoare, fapt dovedit de excluderea femeii din viața politică, vizibilă în Constituția de la 1866, și de menținerea mentalității conform căreia „cariera” pentru care trebuie să se pregătească o femeie este aceea de soție și mamă. Chiar și așa, rolul Constituției este covârșitor în evoluția și modernizarea tânărului stat român modern. Prin acest act fundamental, România realizează o adevărată deschidere, fiind primul stat constituțional al Europei de sud-est⁸³, cu implicații asupra evoluției statutului femeii, în condițiile în care se întrevăd zorii emancipării feminine.

Evoluția societății românești din primele decenii ale secolului XX se corelează cu manifestarea feminismului. Discursul feminist contribuie la ieșirea din pasivitate, abandonarea supunerii și confortului domestic și avântarea într-o luptă de redefinire a identității și rolului femeii. În acest sens s-au făcut remarcate Alexandrina Cantacuzino, soția conservatorului Grigore Cantacuzino, fondatoare a unor organizații feministe precum *Gruparea Femeilor Române*, *Asociația Casa*

⁸⁰ Amelia Chirteș, „Reflectarea principiilor democratice în Constituțiile României”, *Sfera Politicii*, 114/2005, p. 10, <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=65200>.

⁸¹ Silvana Rachieru, „Includerea/excluderea socială a femeilor în România modernă (1878-1914)”, în Alin Ciupală, *Despre femei și istoria lor în România*, 2004 <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/ciupala/includereaexcluderea.htm>.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ Amelia Chirteș, *op. cit.*, p. 11.

Femeii, Societatea Solidaritatea, care a revendicat dreptul femeii de a participa la viața politică și Calypso Corneliu Botez, profesoară la liceul Carmen Sylva din București, președintă a *Crucii Roșii din Galați*, fondatoare a *Asociației pentru emanciparea civilă și politică a femeilor române*, care a susținut, în ianuarie 1922 conferința cu titlul „Drepturile femeii în Constituția viitoare”. Pentru ea, dreptul femeilor la vot reprezenta „o urgentă necesitate națională..., o chestiune de logică și de adecvare la actualitate”⁸⁴. În viziunea sa, deoarece femeile participau la munca generală, ele trebuiau să dețină și capacitatea de a impune legi care să le protejeze și să le asigure controlul asupra produsului muncii lor iar statul român democrat nu putea menține, decât ca o anormalitate, excluderea femeilor de la dreptul de vot.

În dezvoltarea constituțională a României, drepturile politice ale femeilor au fost pentru prima dată amintite în Constituția din 1923, considerată cea mai democratică Constituție din perioada monarhiei constituționale. Privitor la drepturile românilor, Titlul II este consacrat reglememării acestora. Art. 5 prevedea că „Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, libertatea presei, a întrunirilor, de libera asociație, de învățământ și de toate drepturile stabilite prin legi”⁸⁵. Alte prevederi în acest sens se referă la interzicerea oricărei deosebiri de naștere sau clase sociale în cadrul Senatului, garantarea libertății individuale, interdicția de a înființa sau aplica o pedeapsă altfel decât în conformitate cu prevederile unei legi.

Constituția din 1923 a proclamat drepturi și libertăți egale pentru toți, dar în ceea ce privește femeile, în art. 6 se prevăd „legi speciale, votate cu majoritate de două treimi, care vor determina condițiunile sub cari femeile pot avea exercițiul drepturilor politice”⁸⁶. Această trimitere la o lege specială, pe de o parte recunoștea dreptul femeilor de a beneficia de drepturi politice, iar pe de altă parte nu le garanta, lăsând suspendată situația civilă și politică a femeii. În același timp, legea fundamentală acorda femeilor drepturi civile în baza principiului egalității dintre sexe. Constituția, prin prevederile sale, a alimentat continuarea luptei feministelor astfel, aceeași Calypso Botez solicita articularea legislației pe realitățile economice și sociale ale perioadei interbelice, reprezentate de egalitatea femeilor cu bărbații în privința raporturilor de producție.

Chiar dacă se spune că este o adaptare a Constituției din 1866 la noile realități istorice, Constituția din 1923 este mult mai democratică prin faptul că acordă drepturi și libertăți mai largi, prevede sistemul electoral democratic al votului universal. Emanciparea politică a femeilor era câștigată prin Constituția din 1923, chiar dacă întârzia să devină un principiu efectiv al întregii legislații. De altfel, nici Legea electorală adoptată în anul 1926 nu făcea nicio referire la dreptul femeilor de a alege. Totodată, atunci când se referă la condițiile pe care cetățenii trebuie să le îndeplinească pentru a fi eligibili în Adunarea Deputaților și Senat, legea prevede necesitatea de a avea „exercițiul drepturilor civile și politice”⁸⁷. Prin aceasta, practic femeilor li se refuză, ca rezultat al nereglementării, dreptul de a fi alese în Parlament.

Femeile au primit drept real de vot pentru prima dată în istoria României prin Constituția de la 1938. Ea stipula: Legea electorală [...] va statornici [...] condițiunile cerute pentru a fi

⁸⁴ Marian Pruteanu, „Discursuri despre femeie în România dintre cele două războaie mondiale”, în Alin Ciupală, *Despre femei și istoria lor în România*, 2004 <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/ciupala/includereaexcluderea.htm>.

⁸⁵ Art. 5, *Constituția României din 1923*, publicată în Monitorul Oficial nr. 282/29 martie, https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.hp_act_text?idt=1517, accesat în 10.03.2023.

⁸⁶ Art. 6, *Constituția României din 1923*, publicată în Monitorul Oficial nr. 282/29 martie. Anterior, prin reforma electorală din 1918 se introdusese votul universal masculin, egal, direct, secret și obligatoriu pentru cei care au împlinit 21 de ani pentru Adunarea Deputaților și 40 de ani pentru Senat.

⁸⁷ Art. 25 lit. b, *Legea electorală pentru Adunarea Deputaților și Senat*, publicată în Monitorul Oficial nr. 71 din 27 martie 1926 <https://dspace.bcucluj.ro/handle/123456789/82485>.

alegător, pentru bărbați și femei, incapacitățile, decăderile, incompatibilitățile, procedura votării și garanțiile libertății alegerilor precum și numărul deputaților⁸⁸. Totuși femeile nu erau eligibile în Adunarea Deputaților. Mai mult, Legea electorală dădea drept de vot numai știutorilor de carte, de la vârsta de 30 de ani⁸⁹. Acest fapt a dus la o limitare drastică a numărului de alegători⁹⁰. Din cauza acestei prevederi au avut de suferit și femeile care, chiar dacă erau acceptate în toate formele de învățământ, incluzând universitățile, slab reprezentate⁹¹. Așadar, în perioada interbelică, în România, femeile au obținut drepturi electorale, dar în realitate ele permiteau doar unui număr destul de restrâns de persoane să participe la viața politică⁹². Totodată acest succes al feministelor a coincis cu instaurarea dictaturii carliste ceea ce a făcut imposibilă realizarea lor practică.

În urma analizei efectuate putem concluziona că statutul femeii în România modernă și contemporană, prin prisma evoluției drepturilor și libertăților civile și politice, reglementate în actele fundamentale adoptate în 1866, 1923 și 1938 a parcurs un traseu extrem de complex și complicat, în acord cu nivelul de dezvoltare al societății românești, cu mentalitățile vremii și cu prefacerile internaționale. După cum am evidențiat, acordarea drepturilor electorale și a altor drepturi politice și civile nu au dus neapărat la egalitate între sexe. Femeile au fost nevoite să treacă printr-un proces dublu, atât de includere cât și de excludere socială și politică. Totuși, prevederile constituționale au deschis calea manifestării mișcării feministe care a militat pentru obținerea și exercitarea drepturilor civile și politice, în virtutea principiului egalității între sexe. Problematica este extrem de vastă și complexă, de aceea merită o atenție deosebită în cercetarea istorică.

I. Izvoare primare

1. *Constituția României din 1923*, publicată în Monitorul Oficial nr. 282/29 martie, https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=1517, accesat în 10.03.2023.
2. *Constituția României din 1938*, publicată în Monitorul Oficial nr. 48/27 februarie 1938 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/14930>.
3. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 de septembrie 1948, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/22751>.
4. *Legea electorală pentru Adunarea Deputaților și Senat*, publicată în Monitorul Oficial nr. 71 din 27 martie 1926 <https://dspace.bcucuj.ro/handle/123456789/82485>.

II. Bibliografie secundară

5. Bordeianu, Doina, „Evoluția constituțională a drepturilor electorale ale femeilor în România”, în *Sfera Politicii* nr. 149/2010, p. 53-57; a se vedea: www.ceeol.com/search/viewpdf?id=190989.
6. Chirteș, Amelia, „Reflectarea principiilor democratice în Constituțiile României”, în *Sfera Politicii*, 114/2005, p. 10-18 <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=65200>.

⁸⁸ *Constituția României din 1938*, publicată în Monitorul Oficial nr. 48/27 februarie 1938 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/14930>.

⁸⁹ Art. 5, *Legea electorală pentru Adunarea Deputaților și Senat*, publicată în Monitorul Oficial nr. 106 bis din 9 mai 1939.

⁹⁰ Dacă în decembrie 1937 au avut drept de vot 4 649 163 cetățeni, pe baza noii legi electorale numărul acestora s-a redus la 2 025 123.

⁹¹ Silvana Rachieru, „Includerea/excluderea socială a femeilor în România modernă (1878-1914)”, în Alin Ciupală, *Despre femei și istoria lor în România*, 2004 <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/ciupala/includereaexcluderea.htm>.

⁹² Doina Bordeianu. „Evoluția constituțională a drepturilor electorale ale femeilor în România”, *Sfera Politicii* 149/2010, p. 53-57 <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=190989>.

7. Pruteanu, Marian, „Discursuri despre femeie în România dintre cele două războaie mondiale”, în Alin Ciupală, *Despre femei și istoria lor în România*, (2004) <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/ciupala/includereaexcluderea.htm>.

8. Rachieru, Silvana, „Includerea/excluderea socială a femeilor în România modernă (1878-1914)”, în Alin Ciupală, *Despre femei și istoria lor în România*, (2004) <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/ciupala/includereaexcluderea.htm>.

III. Webografie

9. <https://www.telework.ro/ro/drepturi-civice-si-politice/>, accesat la 06.03.2023.

10. https://avp.ro/wp-content/uploads/2020/07/pact_mnp.pdf, accesat la 06.03.2023.

11. https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf, accesat la 06.03.2023.

CONSTITUȚIA DIN 1923 ÎNTRE CONSENS NAȚIONAL ȘI PARTIZANAT POLITIC

PROF. MIRCEA MIHAI GOGA,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „LUCIAN BLAGA” OCNA-MUREȘ

Cuvântul „Constituție” provine din limba latină în care „constitutio” înseamnă „așezare cu temei”, „organizare”. În timpul imperiului roman, prin acest termen erau desemnate legile date de către împărat, chiar dacă ele nu se refereau la organizarea și funcționarea statului. Termenul de „constituție” a fost utilizat pentru a desemna legea fundamentală mult mai târziu, în perioada revoluțiilor burgheze. În aceasta accepțiune legea fundamentală a statului cuprindea normele de baza ale organizării statului burghez, inclusiv o serie de drepturi și libertăți proclamate ca imuabile de teoreticienii revoluției burgheze. Cuvântul „constituție” a fost folosit pentru prima dată pentru a desemna o lege fundamentală 1787 în America și la 1791 în Franța.⁹³ Constituția este legea fundamentală a unui stat, investită cu o forță juridică superioară celorlalte legi, care cuprinde principiile esențiale ale organizării lui, stabilește drepturile și îndatoririle principale ale cetățenilor, sistemul electoral, organizarea administrației centrale și locale etc., reflectând astfel stadiul de dezvoltare socială, economică și politica la un moment dat a statului respectiv. *„Temeiul tuturor legilor este Constituția. Nici o altă lege nu se poate face, în care să se cuprindă dispozițiuni potrivnice dispozițiunilor cuprinse în Constituție.”*⁹⁴

Desăvârșirea statului național unitar a impus adoptarea unei noi Constituții, având în vedere și faptul ca Sfatul Țării din Chișinău și Marea Adunare Națională de la Alba Iulia ceruseră, în Declarația, respectiv Rezoluția de unire, convocarea unei Adunări Constituante alese prin vot universal. O nouă Constituție era absolut necesară pentru legiferarea unor prefaceri de substanță ale statului român (suveranitatea și independența, unificarea teritorială și caracterul național-unitar al statului român, votul universal, dreptul de expropriere în situații de excepție, recunoașterea unor drepturi și libertăți cetățenești etc.), dar și pentru unificarea și armonizarea legislativă a celor trei provincii unite în anul 1918, pentru depășirea cât mai rapidă a stării de provizorat în care, din motive bine justificate, legislația veche, a fostelor state dominante, nu putea fi abolită instantaneu. *„Acest fenomen nedorit, dar trecător al executării neîndestulătoare a legilor, a apărut pretutindeni în epoca de după marele război și mai ales în Statele care urmau să se reorganizeze după marile prefaceri.”*⁹⁵

Unirea cu Țara-mamă a diferitelor provincii, fiecare cu legislația sa, a făcut ca în anul 1918 să apară în România-Mare un rar conglomerat de legiuiri judiciare: câte trei-patru coduri civile, comerciale, penale, de procedură, etc. Unificarea lor se impunea ca un corolar al suveranității Statului: dar era necesară și în interesul cetățenilor și constituia una din condițiile bune funcționări a justiției.⁹⁶

În aceste condiții, Decretul Regal de convocare a Parlamentului bicameral rezultat din alegerile din anul 1922 declara constituante noile Adunări alese. Proiectul de Constituție a fost elaborat de Partidul Național Liberal (condus de Ion I. C. Brătianu), partid majoritar în Camere. Partidele de opoziție, în special Partidul Național Român (condus de Iuliu Maniu) și Partidul Țărănesc (condus de Ion Mihalache) au declarat că nu recunosc caracterul de Constituantă al

⁹³ Cristian Ionescu, *Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente 1741-1991*, 1997.

⁹⁴ Artur Gorovei, *Lămurirea Constituției, în: Cunoștințe folositoare. Seria B. „Sfaturi pentru gospodari”*, Cartea Românească, nr.30, 1924, p.1.

⁹⁵ Camil Negrea, *Evoluția legislației în Transilvania de la 1918 până astăzi*, Sibiu, Tipografia „Cartea românească din Cluj”, 1943, p.4.

⁹⁶ Idem, p.20.

Parlamentului și consideră nul și neavenit proiectul Constituției, datorită încălcărilor procedurilor constituționale de revizuire stabilite de Constituția din 1866. Pornind de la această situație de fapt, afirmația lui Artur Gorovei în lucrarea citată anterior, deși se referă la un consens național în adoptarea Constituției din 1923, un consens care ar fi fost de dorit, ignoră de fapt controversele grave dintre liberali și opozanții politici. „În alte țări au fost multe zvârcoliri și s-a vărsat mult sânge, până să se capete o Constituție, în care să se recunoască drepturile pe care le are fiecare om, și să se îngrădească drepturile și puterile nemărginite, pe care le aveau cârmuitorii Statelor. Noi, însă, am căpătat Constituție și am modificat-o de mai multe ori, fără nici o greutate și cu învoirea tuturor.”⁹⁷

Evident, după nici cinci ani de la Marea Unire, societatea românească era încă tributară unor mentalități formate în secole de asuprire și discriminări, unor carențe de maturitate politică, unor orgolii personale sau de grup, reflecta lipsa de omogenizare a unor viziuni sau direcții de acțiune social-politică etc. Toate acestea au împiedicat nașterea unui consens în ceea ce privește elaborarea și adoptarea noii legi fundamentale, chiar dacă toate aceste forțe politice urmăreau atingerea unor idealuri naționale unanim identificate și recunoscute însă, pe de altă parte, tocmai aceste controverse dovedesc caracterul democratic al societății românești din epocă chiar dacă, în mod exagerat și imatur la un moment dat, se punea sub semnul întrebării respectarea Actelor de aderare la statul național al provinciilor unite în 1918.

„Dacă se poate crede ultimelor știri de la București, un Consiliu de miniștri din săptămâna trecută a hotărât, ca proiectul de lege al noii Constituții să fie depus pe biroul parlamentului Vineri, în 26 Ianuarie. Cu toate protestările partidelor de opoziție, și cu toate luptele înverșunate anunțate de acestea în legătură cu acest proiect de Constituție, guvernul s-ar fi decis deci —și pentru aceasta neapărat trebuie să aibă asentimentul Coroanei —, să treacă noua lege fundamentală a țării prin actualele Corpuri legiuitoare.”⁹⁸, își anunța cititorii ziarul „Unirea”, ce apărea la Blaj.

Rândurile citate mai sus confirmă cel puțin 3 aspecte ale realității din acel moment: noua lege fundamentală era așteptată și dorită de întreaga societate (ziarul Unirea reflecta interesele Bisericii Unite, dorința acesteia ca Biserica Ortodoxă să nu obțină în noua Constituție poziția de Biserică dominantă), se prefigura o confruntare politică dură între partizanii și contestatarii Proiectului liberal de Constituție, toate părțile sperau să se bucure de sprijinul regelui Ferdinand ca factor decisiv în viața politică.

În cele ce urmează voi prezenta o serie de articole apărute în „Gazeta de Transilvania”, celebra publicație transilvăneană fondată în 1838 de marele patriot George Barițiu, publicație care, în orașul de la poalele Tâmppei, Brașov, pe parcursul lunii februarie și martie 1923, atunci când polemica legată de noua Constituție s-a viralizat, prezenta cititorilor săi poziția Partidului Național Român, aducând aspre critici guvernului liberal condus de I.I.C. Brătianu. Timp de aproape două luni în paginile Gazetei apar articole care, urmând poziția politică a partidului condus de Iuliu Maniu, aliat cu Partidul Țărănesc condus de Ion Mihalache, contestă legitimitatea Adunărilor controlate de liberali, acuzând presupuse fraude electorale. Această campanie este secondată de un alt scandal politic și de presă, incidentele electorale din cercul Ighiu, județul Alba, prezentate de opozanții partidului de guvernământ ca o dovadă concludentă privind fraudarea alegerilor în timpul guvernării liberale.

Astfel, în numărul din 27 februarie 1923 al „Gazetei de Transilvania”, încă din chenarul de titlu se încercă captarea atenției cititorilor cu următoarea informație : „La Ighiu a început

⁹⁷ Artur Gorovei, *op.cit.*, p.1.

⁹⁸ Dr. Alexandru Rusu, „Culte în noua Constituție”, în: *Unirea – foaie bisericească/politică*, nr.4, Blaj, 27 ianuarie 1923, p.1.

votarea cu urnele pline de buletine ale candidatului liberal. Întrebăm deci: nu era oare mai consult ca alegerea de la Ighiu să se facă fără alegători, în saloanele Clubului liberal de la București? ”⁹⁹ În aceeași notă alarmistă și acuzatoare, pe pagina 3 apare următorul titlu: „Teroarea de la Ighiu. Arestarea și escortarea deputaților Partidului național. Urnele de votare sunt umplute dinainte cu buletinele candidatului liberal. Armata amenință că împușcă.”¹⁰⁰

Ziarul acuză faptul că șansele candidatului Partidului Național Român, prof.dr. Silviu Dragomir au fost grav periclitare prin măsurile abuzive și ilegale impuse, cu sprijinul armatei și al altor forțe de ordine, de către președintele circumscripției electorale, deplânge tratamentul aplicat candidatului și deputaților Emil Hațeganu, Sever Dan, Grigore Filipescu, Adrian Popescu etc., împiedicați sub amenințarea armelor să intre în comună, iar unii dintre ei fiind arestați, încătușați și duși sub escortă la Teiuș.¹⁰¹ Articole cu analiza incidentelor de la Ighiu, luări de poziții și interviuri sunt publicate de „Gazeta Transilvaniei” pe tot parcursul lunii martie, fiind un alt instrument de presiune asupra guvernului liberal pentru a-l determina să retragă proiectul de Constituție.

În același număr din 27 februarie al Gazetei începe seria de materiale îndreptate împotriva liberalilor, prin articolul „Partidul Național față de proiectul Constituției liberale”, articol care aduce acuzații foarte grave adversarilor politici: „Partidul național nu recunoaște Camerele actuale, formate prin crimă, abuz de putere, fărădelegi nenumărate și încoronate de furtul urnelor – dreptul de a vota Constituția țării. Partidul național român și partidul țărănesc au declarat că nu vor recunoaște Constituția, dacă ea va fi votată...”¹⁰² Alte acuzații la adresa liberalilor se referă la faptul că aceștia, prin Constituție își asigură monopolizarea economiei și a resurselor țării, că au introdus prevederi de esență bolșevică, că nu au inclus principiile proclamate de Rezoluția de Unire de la Alba-Iulia.¹⁰³

Aceași retorică agresivă la adresa guvernului liberal, retorică ce urmărea intimidarea guvernului și negocierea unei alte formule de constituire a Adunărilor Constituante, o regăsim și în numărul din 28 februarie 1923 al Gazetei Transilvaniei: „La Ighiu d-l dr. Alex. Vaida Voevod a fost arestat și purtat între baionete în urma ordinelor date de organele guvernului, pentru că voia să ia contact cu alegătorii săi. Se pare că Brătienii își caută singuri binemeritul loc de cinste pe atunci când se vor numi <<foști miniștri>>”, se afirmă de către redactorii Gazetei, încă din chenarul de titlu.¹⁰⁴ Întreaga pagină 1 a Gazetei Transilvaniei din 28 februarie este dedicată evenimentelor de la Ighiu, dovada indubitabilă, în viziunea opoziției anti-liberale a modului fraudulos în care s-au format Adunările Constituante ce urmau să se pronunțe asupra viitoarei legi fundamentale. Cu litere de-o șchioapă apar titluri precum: „O rușine națională: banditismele de la Ighiu. Din ordinul satrapilor guvernamentali s-au tras salve de pușcă asupra mulțimei alegătorilor.”, „Ce s-a petrecut eri și alaltăeri în circumscripția Ighiu. 400 de țărani din Cricău expulzați din comună”¹⁰⁵

După ce se relatează amănunțit asupra incidentelor, exploatarea emoțională a evenimentelor ia o turnură primejdioasă prin afirmații de genul „În Ardeal, în 1923, după patru ani de la unire, în regiunea glorioasă a luptelor românești, cele mai însuflețite, cele mai greu duse cu jertfe mari, cu sânge, dar cu nădejdea în viitorul strălucit al neamului—împotriva acelorași luptători naționali care au afirmat înaintea întregii lumi civilizate, în vremea

⁹⁹ Gazeta Transilvaniei, Brașov, 27 februarie, 1923.

¹⁰⁰ Idem, p.3.

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Gazeta Transilvaniei, op. cit, p.2.

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Gazeta Transilvaniei, Brașov, 28 februarie, 1923.

¹⁰⁵ Idem, p.1.

*dureoasei iobăgii străine, conștiința de român – s-a tras cu salve de pușcă*¹⁰⁶ Oricât de importantă ar fi fost miza acestei lupte politice, sugerarea faptului că ardelenii au schimbat opresiunea străină cu cea a propriilor frați, este gratuită și aproape subversivă.

Incitarea la ură merge și mai departe: „*Faptele de la Cricău, Teiuș, Geoagiu de Sus, Întregalde, --nu se vor putea uita niciodată. Moșii lui Avram Iancu, batjocoriți de cei mai scelerati călăi ai unui regim irresponsabil, nu pot avea liniște până ce întreg poporul românesc nu-i va răzbuna.*”¹⁰⁷

În același număr continuă bătălia contra intenției liberalilor de a adopta proiectul lor de Constituție, articolul „Partidul Național față de proiectul Constituției liberale. Proiectul nu conține principiile hotărârilor de la Alba-Iulia și vrea permanentizarea regimurilor învechite de la 1866 încoace”¹⁰⁸, aducând altă ploaie de invective și acuzații că se dorește monopolizarea controlului societății românești.

Pe măsura trecerii timpului și a apropierii termenului de dezbatere în Parlament și de adoptare a proiectului de Constituție, reacțiile partidelor de opoziție devin tot mai radicale și mai vehemente. Ca dovadă, în numărul din 2 martie 1923 al Gazetei Transilvaniei s-a publicat *Manifestul partidului național român*, amplu rechizitoriu la adresa unor denunțate abuzuri ale cabinetului liberal, document datat pe 26 februarie 1923 și semnat de către membrii Comitetului Central al partidului național român: Iuliu Maniu – președinte; dr. Alexandru Vaida - Voevod, Vasile Goldiș, M.G. Cantacuzino, Ștefan C. Pop și dr. Toma Ionescu- vice-președinți.¹⁰⁹

Dintre luările de poziție ale frunțașilor partidului național am selectat câteva, pe care le voi reproduce în cele ce urmează: „*Provinciile unite cu Patria-mamă, în loc de a-și fi găsit liniștea și condițiunile de dezvoltare națională, dorite cu însetare de veacuri, sunt lăsate pradă unui politicianism nutrit de strâmte interese de partid*”¹¹⁰; „*Iubiți cetățeni ! Țara este lipsită azi de reprezentanța ei legală, care să o scape de această stare pe cât de dureoasă, pe atât de umilitoare. Parlamentul actual este ieșit dintr-o lovitură de stat. Legea electorală din Ardeal a fost schimbată printr-un simplu ordin ministerial. Aproape toate articolele acestei legi, votate de Marele Sfat Național din Sibiu și sancționate de Regele țării, au fost modificate prin simple ordine date de Ministerul de Interne.*”¹¹¹; „*Actualele Corpuri legiuitoare au fost declarate adunări naționale constituante, fără a se ține seama de dispozițiunile clare ale Constituției actuale, în ce privește convocarea Corpurilor legiuitoare constituante, iar pe de altă parte ignorându-se cu desăvârșire și hotărârile de unire ale provinciilor unite...*”¹¹² „*Constituția, care nu se poate naște și trăi decât cu condiția de a fi a tuturor, în forma proiectată de liberali, nu este în realitate decât o egoistă operă de partizani, menită să asigure partidului liberal stăpânirea necurmată a bogățiilor țării.*”¹¹³

Așa cum am mai afirmat, utilizarea unor argumente care țin de sensibilitatea națională, care pot periclita unitatea națiunii și stabilitatea statului nou format nu este o dovadă de maturitate politică și nu ar trebui să facă obiectul declamațiilor politicianiste. Din păcate sunt realități ale timpului și, chiar dacă unele acuzații la adresa guvernării liberale sunt juste, partidele de opoziție nu au nici o justificare în faptul că au recurs la arma regionalismului pentru a-și atinge scopurile politice. Problematika este destul de interesantă însă, chiar dacă ne limităm doar

¹⁰⁶ *Ibidem.*

¹⁰⁷ *Ibidem.*

¹⁰⁸ *Gazeta Transilvaniei*, op.cit., p.2

¹⁰⁹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 2 martie, 1923, p.1

¹¹⁰ *Ibidem.*

¹¹¹ *Ibidem.*

¹¹² *Ibidem.*

¹¹³ *Ibidem.*

la articolele apărute în *Gazeta Transilvaniei*, tratarea ei în mod exhaustiv ar solicita mult mai mult timp și spațiu. Prin urmare voi menționa doar faptul că această campanie de presă a continuat pe tot parcursul lunii martie și mă voi rezuma doar la spicuirea câtorva titluri de articole.

Dintre acestea, mai sugestive în legătură cu subiectul abordat mi se par a fi următoarele: „După alegerea de la Ighiu”¹¹⁴; „Lovitura de stat din Proiectul constituției liberale. Moartea libertăților publice și guvernarea prin stare de asediu”¹¹⁵; „După <<alegerea de la Ighiu>>. Amănunte despre hoțiile comise”¹¹⁶; „După hoția de la Ighiu”¹¹⁷; „Lupta decisivă împotriva regimului liberal. Însemnătatea acordului dintre partidul național român și cel țărănesc.”¹¹⁸; „Regele și Constituția liberalilor”¹¹⁹; „Banditismul liberal decretat oficial”¹²⁰; „Șașii se declară împotriva Constituției liberale”¹²¹; „Constituția veche și Pactul de la Alba Iulia”¹²²; „O declarație și un cântec de lebedă...D-l N. Iorga spune guvernului: faceți ce voiți răspunderea pe dumneavoastră vă va privi. D-l Brătianu încearcă a fi fericit, dar cântă a pustiu.”¹²³; „Cine încercă a se pune între popor și regele său. Camarila regală încearcă să izoleze Coroana. Acordul partidelor național și țărănesc ascuns Palatului.”¹²⁴; „Lovitura de stat a Brătienilor. Conflict între voința suveranului și voința poporului?”¹²⁵; „Similis simili gaudet...Validarea deputatului Ighiului”¹²⁶; „Ce așteaptă țărani din Ighiu”¹²⁷; „Opoziția unită în Parlament. Blocul Basarabenilor. – Basarabia refuză Constituția liberală”¹²⁸; „Lupta contra Constituției liberale. Declarația partidului național român și a partidului țărănesc”¹²⁹; „Cum a decurs ședința de ieri a Camerei. Două evenimente mari politice: Apelul către Coroană și declarațiile provinciilor unite. Înfierarea hoților de urne. Excluderea a opt deputați opoziționali de la 10 ședințe”¹³⁰; „Lovitura de stat Brătienistă înaintea Camerei.”¹³¹; „Lupta contra Constituției liberale. Declarația Ardealului citită de D-l Mihai Popovici”¹³²; „Cetățenii provinciilor unite cer respectarea hotărârilor Marilor Adunări Naționale. Dacă guvernul persistă în lovitura sa de stat, se pot produce grave evenimente interne”¹³³; „Evenimentele se precipitează”¹³⁴; „Un ultim avertisment. Meetingul de duminică din capitală”¹³⁵; „Capitala continuă să manifesteze împotriva guvernului. Guvernul la adăpostul baionetelor vrea să impună Constituția sa de partid...”¹³⁶; „Capitala sub

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 3 martie, 1923, p.1

¹¹⁶ *Ibidem*.

¹¹⁷ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 4 martie, 1923, p.1

¹¹⁸ *Idem*, 5 martie, 1923, p.1

¹¹⁹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 6 martie, 1923, p.1

¹²⁰ *Ibidem*.

¹²¹ *Idem*, p.3

¹²² *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 7 martie, 1923, p.1

¹²³ *Ibidem*.

¹²⁴ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 7 martie, 1923, p.3

¹²⁵ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 8 martie, 1923, p.1

¹²⁶ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 9 martie, 1923, p.1

¹²⁷ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 10 martie, 1923, p.1

¹²⁸ *Idem*, p.3

¹²⁹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 11 martie, 1923, p.1

¹³⁰ *Idem*, p.3

¹³¹ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 13 martie, 1923, p.1-2

¹³² *Idem*, p.3

¹³³ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 15 martie, 1923, p.3

¹³⁴ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 16 martie, 1923, p.1

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ *Gazeta Transilvaniei*, Brașov, 21 martie, 1923, p.1

amenințarea trupelor mobilizate ale Corpului II Armată¹³⁷; Revolta de la Buftea¹³⁸; Întreg Ardealul unit în nemulțumire. În Ardeal absolutismul se va arde¹³⁹; „Votarea Constituției hoților de urne”¹⁴⁰; „În plină lovitură de stat. Starea de spirit de la București”¹⁴¹; „Hotărârea cea mare...Regele are să aleagă între popor și guvernul Brătianu”¹⁴²; „Între baionete”¹⁴³; „Constituția promulgată între baionete. Guvernul se prezintă la Palat, desfășurând trupele pe străzile capitalei”¹⁴⁴ ș.a.m.d.

Această introducere în campania de presă îndreptată împotriva proiectului de Constituție și, în final, a Constituției din anul 1923 nu dorește decât să surprindă realitățile politice ale timpului, meritul acestei legi fundamentale în conturarea și stabilizarea unui regim democratic în România interbelică fiind dovedit și recunoscut. În cele din urmă ea rămâne „Constituția unificării”, Constituția României Mari și nu, așa cum o numeau cu obidă adversarii inițiatorilor ei, „Constituția hoților de urne”. De altfel, un alt mare patriot ardelean, poetul Octavian Goga, ținea să precizeze: „Nu admitem deci o nouă învolburare aici în Ardeal cu lozinca vagă a primejdiei constituționale. Țara pătimește de atâtea rele, mizeriile materiale cresc așa de mult în jurul nostru, în suflete sunt acumulate îndemnuri tulburi, dușmanii ne pândesc de la toate granițele și teritoriul țării e invadat de rău-voitori. Mărturisesc în deplină sinceritate nu numai că nu împărtășesc acest simulacru de revoltă, dar am impresia ea se exagerează în mod voit în acest domeniu al preocupărilor constituționale la noi.”¹⁴⁵

În principiu, Constituția din 1923 a fost valabilă până în 1947, deși după abdicarea regelui s-au aplicat cutume în afara legii fundamentale, iar după 23 august 1944 a fost parțial amendată și revizuită în 1946.

BIBLIOGRAFIE:

1. Focșeneanu, Eleodor, *Istoria Constituțională a României 1859-1991*, Editura Humanitas, București 1998.
2. Gorovei, Artur, „Lămurirea Constituției”, în: *Cunoștințe folositoare. Seria B. „Sfaturi pentru gospodari”*, Cartea Românească, nr.30, 1924.
3. Goga, Octavian, „Votarea Constituției”, în: *Țara Noastră*, nr.86, 4 februarie 1923.
4. Ionescu, Cristian, *Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente 1741-1991*, 1997.
5. Lascarov-Moldovanu, A., Ionescu, D. Sergiu, *Constituțiunea României din 1923 adnotată cu debateri parlamentare și jurisprudențe*, Editura Tipografiei „Curierul Judiciar”, Soc. Anonimă, București, 1925.
6. Negrea, Camil, *Evoluția legislației în Transilvania de la 1918 până astăzi*, Sibiu, Tipografia „Cartea românească din Cluj”, 1943.
7. Rusu, Alexandru, „Culte în noua Constituție”, în: *Unirea – foaie bisericească/politică*, nr.4, Blaj, 27 ianuarie 1923.

¹³⁷ Gazeta Transilvaniei, Brașov, 27 martie, 1923, p.3

¹³⁸ ibidem

¹³⁹ Gazeta Transilvaniei, Brașov, 28 martie, 1923, p.1

¹⁴⁰ Idem, p.3

¹⁴¹ ibidem

¹⁴² Gazeta Transilvaniei, Brașov, 29 martie, 1923, p.1

¹⁴³ Gazeta Transilvaniei, Brașov, 30 martie, 1923, p.1

¹⁴⁴ Idem, p.3

¹⁴⁵ Octavian Goga, „Votarea Constituției”, *Țara Noastră*, nr.86, 4 februarie 1923, p.145-146

ASPECTE DISCURSIVE DESPRE CONSTITUȚIILE INTERBELICE LA IULIU MANIU

PROF. NICOLETA DĂESCU, COLEGIUL TEHNIC „APULUM” ALBA IULIA,
PROF. MIHAIL DĂESCU, LICEUL TEHNOLOGIC „ALEXANDRU DOMȘA” ALBA IULIA

Iuliu Maniu a fost un om politic a cărui viață și activitate au fost intrinsec legate de prefacerile fundamentale ale României moderne, personalitatea sa fiind evocată în legătură cu lupta națională a românilor din Austro-Ungaria pentru autodeterminare, cu rolul său important îndeplinit în Actul Unirii de la 1 decembrie 1918 și imediat după, în calitate de președinte al Consiliului Dirigent, în postura personalității proeminente de apărător al democrației interbelice, de modelator al ideologiei național-țărăniște, de persoană de legătură între Națiunile Unite și România antonesciană în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, de martir al luptei anticomuniste¹⁴⁶.

Discursul politic, profesat de către Iuliu Maniu în perioada 1919-1938, se substituie principiilor politice declarate de către acesta ca fiind îndrumătoarele acțiunii sale politice: principiul ideii unității naționale, principiul democrației, principiul constituționalismului și principiul legalității. De la tribuna Parlamentului, în cadrul întrunirilor de partid, în fața electoratului, în cadrul ședințelor de Guvern, al consiliilor de Coroană sau prin declarații date presei, Iuliu Maniu își legitimează acțiunea politică sau expune ideologia curentului politic căruia îi aparține. Cunoscut în rândul contemporanilor săi ca un reprezentant intransigent al legalității și constituționalismului, liderului politic ardelean este practicantul unui discurs în care cele două teme sunt predilecte, fie că discursul său este unul didactic, practicat în fața susținătorilor, unde își expune ideologia, fie este unul polemic, susținut în cadrul luptelor electorale, în dezbaterile parlamentare sau în declarațiile de presă.

Discursurile lui Iuliu Maniu sunt purtătoare ale principiilor politice pe care politicianul ardelean și le asumă, acelea de promotor al democrației autentice și exponent al constituționalismului. Ca o consecință a acestor credințe, în discursul său, Iuliu Maniu expune și condamnă acele măsuri guvernamentale care depășesc limita legalității și a constituționalismului, dându-le interpretarea unor manifestări ale încălcării cadrului democratic și voinței naționale, expresii ale absolutismului și tiraniei politice. Cu această ocazie, liderul PNȚ atacă și combate activitatea politică a unor fruntași politici cu care acesta era în opoziție pe eșichierul politicii românești interbelice, bineînțeles ponderea covârșitoare a atacurilor electorale având drept țintă pe liderii liberali.

Starea de adversitate dintre Maniu și liberali era accentuată și de dorința acestora de a soluționa unilateral regimul constituțional al României. Politicianul ardelean considera că Adunarea Constituantă este rezultatul unor alegeri situate sub spectrul unor fraude și ilegalități și din această cauză este o Constituantă de partid. Cu toate protestele lui Maniu, care clama ilegalitatea noului act fundamental și faptul că nu respectă direcția de naționalism și democrație, Regele Ferdinand va sancționa Constituția, lege fundamentală care asigura cadrul politic al perioadei interbelice.

Discursul referitor la Partidul Național Liberal și liderii acestuia are un caracter peiorativ, pentru a scoate în evidență ilegalitățile comise de către aceștia și neconstituționalitatea legilor și a măsurilor administrative întreprinse pentru a acapara puterea. Preluând puterea în urma unor

¹⁴⁶Dintre lucrările semnificative referitoare la activitatea și personalitatea lui Iuliu Maniu menționăm: Apostol Stan, *Iuliu Maniu. Naționalism și democrație. Biografia unui mare român*, București, Editura Saeculum I.O., 1997 și Ioan Scurtu, *Iuliu Maniu. Activitatea politică*, București, Editura Enciclopedică, 1995.

pregătiri „oculte” și prin „[...] mijloace lăturalnice și în contra voinței națiunii”¹⁴⁷, PNL a instaurat un regim „oligarhic”, „de dictatură”, sub auspiciile căruia recurgând la „falsul de urne”, la sprijinul „baionetelor jandarmeriei”, a dat statului român un „parlament ilegal”, ieșit în urma unei „lovituri de stat”. Drept urmare, Constituția din 1923 nu are un caracter legal, fiindcă Parlamentul care a votat-o nu exprimă voința națiunii:

„În contra Constituției, au convocat o Adunare constituantă. Însăși revizuirea Constituției vor s-o facă printr-un Parlament eșit dintr-o lovitură de Stat. Lovitura de Stat este revoluțiunea de sus a acestui guvern! Simțind că nu are opinia publică a acestei țări, printr-o ordonanță a schimbat procedura electorală, spărgând în timpul nopții urnele. Așa și-au scos majoritatea din ele. Cu administrația, cu armata, cu magistratura, au furat voturile și s-au apărat apoi cu baioneta. În fine, și-au amnestiat pe toți criminalii alegerilor!”¹⁴⁸

„Corpurile legiuitoare actuale fiind ilegale, ieșite din lovitură de Stat, fraudă și teroare toate hotărârile acestor „Corpuri legiuitoare” sunt lipsite de tărie de lege și prin urmare, din punct de vedere de drept sunt nule. Faptul unei sancționări și promulgări nu poate să schimbe caracterul de drept al acestor hotărâri cu origine viciată. Forța fizică a puterii executive, firește, a putut pentru un moment să impună lucruri, lipsite de criteriu de drept acolo, unde domnea principiul: „Macht geht vor Recht”! („Forța primează dreptul!”)¹⁴⁹.

„[...] deputații loviturii de stat și ai urnelor furate au votat Constituția. Votarea ei la adăpostul a zeci de mii de baionete, este dovadă, că această Constituție nu-i eșită din sufletul poporului. Ceace nu răsare din sufletul mulțimei, nu trăește, baionetele n-au binecuvântarea lui Dumnezeu. Constituția nu va putea dăinui, mai ales că suntem hotărâți să facem tot posibilul, ca ea să nu intre în vigoare, să facem orice sacrificiu, pentru ca țara să nu o suporte”¹⁵⁰.

Cu toate că la momentul acela, Iuliu Maniu a respins și criticat acest act legislativ, după 1928, când ajunge la putere, politicianul guvernează pe baza acestuia și nu are nicio tendință de a-l modifica.

Tematica discursului profesat de către Iuliu Maniu în perioada 1938-1940 se pliază pe scenariul contextual al impunerii și funcționării regimului de autoritate monarhică. Liderul național-țărănist se erijează într-un vehement protestatar al lui Carol al II-lea, legitimându-și opoziția prin construcții discursive, în care argumentează rolul nefast al regimului instaurat asupra națiunii române. Cenzura, starea de asediu, interzicerea desfășurării activității PNT, nu au permis lui Iuliu Maniu să-și exprime în mod deschis, în cadrul unor adunări sau în paginile publicațiilor, poziția față de actele politice ale Regelui.

La 27 februarie 1938 era promulgată o nouă Constituție care punează bazele juridice ale regimului autoritar. Iuliu Maniu sesizează în textele sale discursive caracterul nedemocratic al noii legi fundamentale, prin care sunt afectate drepturile și libertățile cetățenești, faptul că se modifică echilibrul între prerogativele monarhului și drepturile națiunii. Demersul discursiv al politicianului în tratarea problemei noii constituții pleacă de la explicarea rolului actului fundamental în viața unui stat:

„O constituție este așezământul de căpetenie al unui stat civilizată, înscrisă în articol de lege sau în conștiința unui popor, pe baza unei lungi tradiții, constituția este pactul fundamental,

¹⁴⁷ Iuliu Maniu, *Testament moral-politic*, ediție realizată de Victor Isac, București, Editura Gândirea Românească, 1997, p. 68.

¹⁴⁸ *Patria*, V, nr. 32, 15 februarie 1923.

¹⁴⁹ *Ibidem*, nr. 45, 3 martie 1923.

¹⁵⁰ *Ibidem*, nr. 118, 6 iunie 1923.

care precizează drepturile și libertățile cetățeanului și delimitează atribuțiunile puterilor Statului. Ea leagă pe Rege de Națiune și Națiunea de Rege printr-o legătură trainică și solemnă”¹⁵¹.

Maniu consideră că un act legislativ întrunește condițiile unei constituții care să stea la temelia unui stat de drept în momentul în care are la bază o autoritatea morală indusă de echilibrul dintre prerogativele regale și drepturile națiunii¹⁵². Descrierea noii constituții scoate în relief caracteristicile regimului autoritar, iar prevederile acesteia stopează evoluția spre modernism a societății românești:

„Cât despre conținutul noii Constituții, el răpește drepturile Națiunii, extinde până la despotism prerogativele regale, desființează sistemul parlamentar reprezentativ cu răspundere ministerială și închide calea unei evoluții moderne sociale și economice a țării noastre, introduce pedeapsa cu moartea, desființează curtea cu juri și lasă în grija legilor ordinare manifestarea tuturor drepturilor civile și politice fără nici o garanție înscrisă în Pactul Fundamental al Țării”¹⁵³.

Liderul național-țărănist consideră că Constituția elaborată de către Istrate Micescu este în profundă contradicție cu actele fundamentale adoptate în 1866 și 1923, conținutul său, caracterizat de regres, trasând cadrele unui regim care funcționează în interesele unei camarile profund imorală și incapabilă de o activitate politică pusă în slujba statului și a națiunii române: „Constituția edictată de M. S. Regele la 20 februarie este o Constituție octroiată, lipsită de continuitate de drept”¹⁵⁴.

„Astăzi, când se octroiază asupra țării o Constituție care înseamnă — și ca formă și ca fond — un dureros regres atât față de Constituția din 1866, de aceea din 1923, cât și față de hotărârile de la Alba Iulia luate în 1918 este logic, drept, legal și prevăzător să protestăm cu toată energia și să anunțăm lupta noastră politică neșovăitoare împotriva noii așezări a Statului, ținând seama mai ales că ea va facilita funcționarea mai departe a camarilei de profundă imoralitate și politicește dezastruoasă”¹⁵⁵.

Responsabilitatea pentru adoptarea noii legi fundamentale este încredințată de către Iuliu Maniu nu Regelui, ci oamenilor politici care au încălcat „[...] jurământul făcut pe Evanghelie și Sf. Cruce, ofensând adânc demnitatea națională și violând Constituția Țării și hotărârile de unire ale provinciilor unite. Ei sunt cioclii libertății cetățenești și ai drepturilor națiunii.”¹⁵⁶. Trimiterea către Actul de unire de la 1 Decembrie 1918 și Constituția unificării din 1923 reprezintă o strategie discursivă des întâlnită în textele lui Iuliu Maniu, scopul acesteia fiind acela de a scoate în evidență, prin comparație, antidemocratismul actului legislativ din februarie 1938, încălcarea prin prevederile acestuia a unei tradiții bazate pe legalitate și respectarea drepturilor politice și cetățenești, tradiție care își are începuturile în actele de unire de la 1918 și este consolidată prin prevederile Constituției din 1923.

Maniu condamnă și combate Constituția din 20 februarie 1938 prin care Carol al II-lea își instituționaliza regimul autoritar. Politicianul o consideră drept o suspendare a continuității de drept, o deviere de la traiectoria democrat liberală fixată în 1866 și desăvârșită în 1923, prin care se stabilise echilibrul de atribuții dintre Rege și națiune. Prin Constituția decretată monarhul își rezervase „toate privilegiile”. Introducea „un regim despotice, desființând una din cuceririle fundamentale ale civilizației moderne, separațiunea puterilor în organizația de stat, singura

¹⁵¹ Iuliu Maniu în fața istoriei, coordonator Gabriel Țepelea, redactor Nicolae Paraschiv, București, Direcția Departamentelor de Studii, Doctrină, Programe a P.N.Ț.C.D., fără an, p. 234.

¹⁵² *Ibidem*.

¹⁵³ *Ibidem*, p. 229.

¹⁵⁴ *Ibidem*.

¹⁵⁵ *Ibidem*.

¹⁵⁶ *Ibidem*.

garanție a libertăților politice și drepturilor națiunii”. Prin Constituția sa Carol al II-lea întorsese România la epoca de dinaintea Regulamentelor Organice. Substituit prin autocratism și înlăturându-se democrația, statul devenise „patrimonial, deci nici măcar totalitar”¹⁵⁷.

Maniu protesta împotriva „farsei așa-zisului plebiscit”¹⁵⁸ pentru aprobarea Constituției. Îl considera o parodie, întrucât se desfășura în condițiile stării de asediu și ale cenzurii. Locul disputelor între partide fusese luat de funcționarii publici și de forțele Siguranței statului care, implicându-se în campania electorală, promovau o „votare pe față sub povara ordinelor oficiale și amenințărilor agenților forței publice”. Politicianul lansa, de asemenea, un apel pentru abținerea de la vot¹⁵⁹.

Maniu s-a erijat prin discursul său într-un apărător al democrației naționale, al legalității și constituționalismului, argumentându-și acțiunile politice prin dorința sa de a îndeplini voința poporului și de a reda acestuia demnitatea națională, pe care o consideră lezată de activitatea politicianilor aflați la guvernare. Atitudinea promonarhică a lui Maniu reiese și din discursurile sale, însă, acesta afirmă răspicat că între Rege și popor alege interesele națiunii.

Putem conchide că, și prin discursul profestat, Iuliu Maniu face dovada luptătorului recunoscut pentru democrație, legalitate și drepturile națiunii române.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Patria* (colecția 1919-1940), Cluj.
2. Maniu, Iuliu, *Testament moral-politic*, ediție realizată de Victor Isac, București, Editura Gândirea Românească, 1991.
3. ****Iuliu Maniu în fața istoriei*, coordonator Gabriel Țepelea, redactor Nicolae Paraschiv, București, Direcția Departamentelor de Studii, Doctrină, Programe a P.N.Ț.C.D., București, 1993 .
4. Scurtu, Ioan, *Iuliu Maniu. Activitatea politică*, București, Editura Enciclopedică, 1995.
5. Stan, Apostol, *Iuliu Maniu. Naționalism și democrație. Biografia unui mare român*, București, Editura Saeculum I.O., 1997.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 233, 239.

¹⁵⁹ *Ibidem*, p. 229.

100 DE ANI DE CONSTITUȚIONALISM MODERN ÎN ROMÂNIA 1923-2023

PROF. DANIELA VALERIA CETEAN,
COLEGIUL NAȚIONAL „HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN” ALBA IULIA

În anul 1918 se încheia Marele Război și întreaga Europă se schimba iremediabil. Vechile Imperii erau de acum istorie, iar pe ruinele lor s-au constituit state noi și s-au întregit altele. România devenise un stat național unitar cu aproximativ 28 % minorități naționale care trebuiau integrate și cărora trebuia să de fie garantate drepturile și egalitatea cu populația majoritară, cu românii, astfel încât să existe o temelie trainică pentru dezvoltarea și modernizarea noului stat. La 4 ani de la încheierea războiului, România rămăsese singura țară din zonă în care nu se adoptase încă o nouă lege fundamentală. În acest context, în ianuarie 1922, Regele Ferdinand cheamă la guvernare Partidul Național Liberal condus de Ion I.C. Brătianu, care cere organizarea de alegeri parlamentare. Regele continua astfel principiul instaurat de predecesorul său, potrivit căruia guvernul „dădea” parlamentul: regele chema mai întâi un partid la guvernare, apoi acel partid se folosea de toate pârghiile statului pentru a câștiga alegerile, de multe ori cu rezultate zdrobitoare. Procedura de adoptare a Constituției a fost contestată vehement de Opoziție, în special de liderul Partidului Național Român (din Transilvania), Iuliu Maniu, și de liderul Partidului Țărănesc, Ion Mihalache. Nemulțumirile Opoziției legate de procedură pot fi rezumate la două aspecte: **Decretul regal nr. 341 din 22 ianuarie 1922** dizolva Adunările legiuitoare și stabilea datele alegerilor pentru „Adunări Naționale cu Putere Constituantă”, în vederea adoptării unei noi Constituții. Or, reclamau naționaliștii și țărăniștii, sub regimul constituțional în vigoare, acest decret era neconstituțional, legea fundamentală trebuind a fi revizuită conform articolului 128, cu citirea declarației de revizuire adoptată de camerele normale ale parlamentului de trei ori din 15 în 15 zile;¹⁶⁰

Opoziția și ziarele ei remarcau tacticile agresive folosite de reprezentanții liberalilor în campania electorală și în timpul votării, cerând de asemenea un guvern neutru politic care să se ocupe de alegerile pentru Adunările Constituante, pentru că „nu se poate ca un guvern de partid să convoace o Constituantă în favoarea partidului său”¹⁶¹

În epocă, au circulat patru proiecte de constituție. Este vorba de cel al Partidului Național Liberal, promovat de Ion I.C. Brătianu, care, până la urmă, a și fost adoptat, de cel al Partidului Național Român, redactat de Romulus Boilă, cel scris de Constantin Stere, promovat de Partidul Țărănesc, precum și cel al eminentului jurist Constantin Berariu. Proiectul liberal a fost impus printr-o lovitură de forță dată de Ion I.C. Brătianu, denunțată în termeni duri de opoziții săi politici. Argumentele invocate de liderul Partidului Național Român împotriva noii Constituții erau diverse și țineau atât de forma, cât și de fondul noii legi fundamentale a României. În primul rând, Iuliu Maniu considera că o nouă lege fundamentală a regatului putea fi adoptată doar de către o Adunare Constituantă, nu de către un Parlament obișnuit, așa cum era cel dominat de liberali.¹⁶² Noua Constituție trebuia, de asemenea, să elimine injustiții precum votul cenșitar din vechea lege fundamentală a statului, să reformeze acele instituții perimate ale Vechiului Regat și să ofere oportunitatea integrării numeroaselor minorități etnice care conviețuiau de secole cu românii din noile provincii eliberate și alipite României. De asemenea, pentru liderii românilor din provinciile eliberate de sub dominația străină și alipite de curând României, noua Constituție era mult prea centralistă și nesocotea tradițiile locale. Iuliu Maniu mai afirma că scopul acestei

¹⁶⁰ [https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=1517-textul constituției din 1923 pdf.](https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=1517-textul%20constitu%C7Eiei%20din%201923.pdf)

¹⁶¹ <https://romanioliberal.ro/sport/atletism/de-ce-s-a-opus-iuliu-maniu-adoptarii-constitutiei-din-1923-326006/>

¹⁶² <https://romanioliberal.ro/sport/atletism/de-ce-s-a-opus-iuliu-maniu-adoptarii-constitutiei-din-1923-326006/>

Constituții era, de fapt, consolidarea oligarhiei financiare din Vechiul Regat, care sprijinea Partidul Național Liberal.

Adoptarea Constituției din martie 1923 era un moment important al operei de unificare instituțională și legislativă a României întregite, care se împlinea la 5 ani de la unirea Basarabiei cu Vechiul Regat al României, primul act al Marii Uniri din 1918. Dimitrie Gusti aprecia la 18 decembrie 1921 că o "Constituție contemporană este însăși conștiința națională codificată, este adică mai mult decât o formulare tehnică juridică a totalității normelor aplicate la funcționarea puterilor publice". Observând că "națiunile rezultate din noua reconstrucție a hărții politice europene s-au grăbit să consacre consolidarea lor de stat prin întocmirea urgentă a pactului lor fundamental", se aprecia că "națiunea română a întârziat prea mult, față de națiunile întregite după războiul mondial, cu opera unei noi codificări constituționale"¹⁶³

Aureolată de a fi consacrat juridic și exprimat politico-instituțional realitatea a ceea ce s-a impregnat în imaginarul colectiv drept România Mare ca desăvârșire a procesului de unificare statală la 1 decembrie 1918, Constituția din 29 martie 1923 al cărei centenar îl marcăm anul acesta, a fost considerată drept unul din vârfurile, constituționalismului românesc, Constituția din 1923 este continuatoarea celei din 1866, prima constituție modernă românească. Ea a păstrat marea majoritate a vechilor articole, dar a adus câteva noutăți necesare în noul context generat de primul război Mondial și de înfăptuirea României Mari. Primul articol consacra Regatul României drept „un Stat național unitar și indivizibil”. În același timp, s-a urmărit protejarea constituțională a minorităților naționale, care după 1918 însumau circa 28% din populația țării: nu se puteau face diferențieri pe baza originii etnice, de limbă sau de religie în dobândirea și exercitarea libertăților și drepturilor stipulate de constituție și de legi (art. 5; art. 7). De asemenea, toți cetățenii români erau egali în fața legii (art. 8). Proprietatea era garantată, fiind reglementate situațiile în care se puteau face exproprieri, cu condiția ca acestea să fie făcute doar „pentru cauză de utilitate publică și după o dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită de justiție” (art. 17). Resursele de subsol erau proprietatea statului (art. 19). Articolul 22 garanta libertatea conștiinței, precum și libertatea și protecția tuturor cultelor, în măsura în care nu aduceau atingere legilor statului. Bisericele creștin-ortodoxă și cea greco-catolică erau declarate „biserici românești”, cea ortodoxă fiind „dominantă în Statul român”, iar cea greco-catolică având întâietate față de celelalte culte. Un alt element nou al legii fundamentale era dreptul de vot universal, principiu preluat din revizuirea din 1917 a precedentei Constituțiuni. Astfel, toți cetățenii români cu vârsta de 25 de ani împliniți alegeau prin vot „universal, egal, direct, obligator și secret” membrii Adunării deputaților. La Senat, vârsta de votare era de 40 de ani. Femeilor nu le erau interzise fâțiș drepturile electorale: art. 6 alin. 2 stipula că legi speciale, aprobate cu o majoritate de două treimi, urmau să stabilească condițiile în care femeile și-ar putea exercita drepturile politice (de a alege și de a fi alese), însă ele nu au avut efectiv dreptul de vot sub regimul Constituțiunii din 1923, așa cum a fost ea aplicată în perioada interbelică.¹⁶⁴

Dincolo de procesul politic complex și textul normativ rezultat, adoptarea Constituției din 1923 a însemnat și un exercițiu, și un efort intelectuale extraordinare, la care au participat forțele juridice creatoare reunite ale țării reîntregite, într-un context inedit și rămas unic în istoria dreptului din țara noastră. Adunarea, dialogul și valorificarea marilor experiențe constituționale europene aduse la București de reprezentanții orizontului juridic multicultural românesc al timpului – neolatin, austriac, austro-ungar și rus –, a presupus o operă de sinteză și opțiuni

¹⁶³ *Democrația*, revistă lunară, anul XI, nr. 3, martie 1923, p. 52-57.

¹⁶⁴ https://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.act_text?id=1517- textul constituției din 1923 pdf.

juridico-culturale extraordinare, menite să asigure continuitate, să satisfacă diversitatea și mai ales să asigure specificitatea statală națională într-o Europă fondată pe valorile Dreptului și Justiției. Această compatibilitate extraordinară între mersul național și concertul european a oferit procesului de recreare constituțională aferent statului național unitar șansa unui curs unic, cu rezultate excepționale. Trei coordonate majore au concurat la această perspectivă: consecvența în promovarea prin adaptare a cadrului fondator de la 1866, de sorginte occidental-europeană, național liberal, dezbaterile intelectuale a momentului constituțional, prin inițiativa ciclului de 23 prelegeri a profesorului D. Gusti și ISR și dialogul juridic național asigurat prin anteproiectele de constituție elaborate, publicate și dezbătute în acest context.¹⁶⁵

Ca act politico-juridic concret, Constituția din 29 martie 1923 s-a înscris istoric în procesul general de desăvârșire a construcției unității statale a teritoriilor locuite de români în aplicarea primatului principiului juridic al naționalităților, devenit dominant la nivel european începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Ea a reprezentat o expresie elocventă și o măsură prioritară a unificării juridico-instituționale, alături de cea administrativă, judiciară, legislativă, a regimului profesiilor juridice și, nu în ultimul rând, prin jurisprudența și reflecțiile dezvoltate, cea în planul științei dreptului și culturii juridice. Atunci au primat rațiunile de consecvență în promovarea funcțiilor modernizatoare, integratoare și de consolidare ale constituționalismului în varianta lui românească, avute în vedere la asumarea sa ca factor determinant în constituirea și afirmarea statalității noastre moderne, de tip european-occidental. Adoptarea Constituției a reușit, ceea ce urmărea în mod definitiv, să asigure continuitatea, desăvârșirea, consolidarea și afirmarea misiunii statalității românești. Întregul proces de dezvoltare constituțională și unificare legislativă post-1918 s-a realizat prin adaptarea legii fundamentale la noile realități și extinderea reglementărilor din Vechiul Regat asupra provinciilor alipite – 1928 în Basarabia, 1938 în Bucovina și 1943 în Ardeal în temeiul a două axiome: natura modernă de tip european a dreptului din întreg cuprinsul românesc și caracterul asumării sale liber consimțite în Vechiul Regat.¹⁶⁶

Constituția din 29 martie 1923 a beneficiat de o pregătire minuțioasă. Miza istorică extraordinară pe care o reprezenta, aceea de a continua și desăvârși proiectul de organizare a statului român modern pe calea unei „legi fundamentale liberale și cu caracter național” care reprezentase „un mare pas înainte în neatârarea noastră și organizarea statului român”, ferindu-l de riscurile derivelor unor experiențe dăunătoare, a necesitat elaborarea și aplicarea unei strategii speciale de pregătire și înfăptuire a reformei constituționale. Pentru început au fost receptate declarațiile de unire ale provinciilor unite cu țara privind respectarea drepturilor și libertăților minorităților naționale; s-a încercat printr-o nouă sinteză originală, să se valorifice toate tradițiile istorice care să corespundă aspirațiilor naționale. S-au organizat două dezbateri naționale speciale menite a transmite același mesaj: ciclul de 23 de conferințe inaugurat de Institutul Social Român, condus de profesorul Dimitrie Gusti (în răstimpul 18 decembrie 1921 – 14 iunie 1922), și apoi s-au elaborate patru anteproiecte de constituție reprezentând poziționarea a tot atâtea curente politice, cu un evident caracter de „părți”, „regiuni”, cu reverberații de tradiții și perspective constituționale, devenite reunite într-un tot aflat în proces de configurare și consolidare¹⁶⁷.

Asemenea evoluții generale și reușita marii consolidări constituțional-politice de la momentul desăvârșirii unității naționale (1918) a fost și rodul unui (relativ) consens național asupra punctelor esențiale prioritare. Într-adevăr, s-au manifestat în acest context complex și

¹⁶⁵ Dezbaterile Constituantei, Senat, ședința din 20 iunie 1917, p. 224.

¹⁶⁶ G. Sofronie, *Curs de drept constituțional*, Editura Cartea Românească, Cluj-Sibiu, 1941, p. 89.

¹⁶⁷ Dezbaterile Constituantei, Senat, ședința din 20 iunie 1917, p. 224.

uneori contradictoriu conlucrarea dintre adversarii politici și personalități covârșitoare la prima vedere aflate pe poziții ireconciliabile, precum Nicolae Iorga, gânditorul cărui i se datorează, și nu numai, definiția constituțională a României ca stat național unitar, și Ion I.C. Brătianu, omul de stat a cărui viziune a inclus nu numai reforma constituțională încheiată în 1923, ci și politica de dezvoltare „prin noi înșine”, realizată pe bazele (juridice) ale acesteia. Un N. Iorga care, deși a participat la dezbaterile parlamentare, susținând pozițiile inovante ale primului-ministru s-a abținut de la vot, acceptând totuși noul așezământ constituțional ca un omagiu adus momentului întregitor. Din perspectiva dezbaterii problemelor și relevării ideilor de forță ale noului așezământ politico-instituțional al țării reîntregite, se remarcă gândul și faptele unui Dimitrie Gusti, inițiatorul, din fruntea *Institutului Social Român*, al ciclului de prelegeri din decembrie 1921–iunie 1922 consacrate pregătirii, stabilirii și înțelegerii noilor perspective ale legii fundamentale, adoptată la 29 martie 1923. În umbra spectacolului acțiunilor publice și confruntărilor de idei din sala și de pe scena Ateneului Român, discuția tezelor prezentate și pozițiilor exprimate cu precizie și tenacitate de Vintilă Brătianu în numele „oculte” liberale atotbiruitoare le-au asigurat succesul și impunerea viziunii unui efort constituțional început încă din a doua jumătate a veacului al XIX-lea și ale cărui roade erau culese și exprimate formal prin izbânda marelui proiect național. Nu în ultimul rând și tocmai în acest registru Constituția României Mari din 29 martie 1923 a fost una care a purtat și exprimat pecetea celor două mari personalități politice fondatoare ale noului așezământ statal: Regele Ferdinand („Răspunzătorul”, după afirmația lui N.D. Cocea) și primul său ministru, Ion I.C. Brătianu.¹⁶⁸

Ca act de cunoaștere socială și exprimare juridică și mai ales prin semnificațiile sale, adoptarea Constituției din 1923 va rămâne în istorie nu numai ca un moment politic excepțional, de importanță majoră, ci și ca un monument al civilizației juridico-politice românești. Și de aceea acum, la centenar, se impune a se vedea și trata ca atare. Din această perspectivă, lucrarea constituțională încununată prin adoptarea Constituției României întregite a însemnat și un mare act de creație juridico-instituțională și civilizațională națională. El s-a înscris procesului istoric general de deplină definire a națiunii române, început la mijlocul secolului al XIX-lea și desăvârșit imediat după Primul Război Mondial.¹⁶⁹ A presupus o împletire complexă și inedită de elemente politice, juridice și sociale, o întâlnire de tradiții și experiențe europene, o diversitate de abordări practice, teoretice, conjuncturale și de durată și toate subsumate imperativului de sinteză și de integrare într-un nou tot al cărui liant era nevoia construirii și afirmării specificului propriu.

A reprezentat, în cele din urmă, o adaptare a datului constituțional configurat la 1866 în termenii unei noi sinteze la cadrul național reîntregit și la cel european reorganizat pe bazele dreptului și valorilor cooperării și dialogului reciproc creator. Opera juridico-constituțională de acum un secol a fost una de sinteză, la care au participat profesorii de drept constituțional de la cele patru facultăți de drept ale țării, ceilalți specialiști reputați în materie, cărora li s-au alăturat, din perspectivele specifice, sociologi, istorici sau economiști. Toate acestea s-au constituit într-o prețioasă moștenire ale cărei seve cultural-istorice dăinuie până astăzi și se impun a fi valorificate ca atare.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, Ed. Humanitas, București, 1999.
2. *Dezbaterile Constituyentei, Senat*, ședința din 20 iunie 1917.
3. *Democrația*, revistă lunară, anul XI nr. 3, martie 1923.

¹⁶⁸ Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României 1859-2003*, Ed. Humanitas București, 2009, p. 27

¹⁶⁹ *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, Ed. Humanitas, București, 1999, p.16

4. Focșeneanu, Eleodor, *Istoria constituțională a României 1859-2003*, Ed. Humanitas București, 2009.
5. Sofronie, G, *Curs de drept constituțional*, Ed. Cartea Românească Cluj-Sibiu, 1941.
6. www.lege5.ro/gratuit/ha4diojug4ya/impactul-constitutiei-din-1923-asupra-unificarii-legislative-a-romaniei-mari.
7. www.juridice.ro/essentials/6193/constitutia-din-1923-un-punct-culminant-al-constitutionalismului-romanesc.
8. www.romanioliberal.ro/sport/atletism/de-ce-s-a-opus-iuliu-maniu-adoptarii-constitutiei-din-1923-326006.
9. [www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=1517-textul constituției din 1923 pdf](http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=1517-textul%20constitu%C7C2E2B9iei%20din%201923.pdf).

O PAGINĂ DIN ISTORIA ROMÂNIEI MARI – CONSTITUȚIA DIN 1923

PROF. OLIMPIA FLOREA,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI EMINESCU” PITEȘTI

Elaborarea unei noi Constituții care să coordoneze reorganizarea pe principii democratice a societății românești, a preocupat întreaga scenă politică după Actul Unirii de la Alba Iulia¹⁷⁰. Noua Constituție, trebuia să reprezinte acordul politic și juridic pe baza căruia urma să funcționeze instituțiile României Mari, într-un regim democratic parlamentar – constituțional cu guvernare monarhică, ancorat de ideea națională, evoluție democratică, și cea a monarhiei constituționale. În acest scop s-au organizat două sesiuni de dezbateri și conferințe publice în perioada 1920-1922 la care au participat grupările și partidele politice, dar și oameni de cultură.¹⁷¹ Aceste dezbateri au reprezentat o investigare de opinii privind viitoarea Constituție.

Astfel, o serie de oameni politici, reprezentanți ai partidelor politice, în afara opiniilor exprimate în presă, în conferințe sau în Parlament și-au prezentat punctul de vedere în patru anteproiecte constituționale: unul elaborat de liberalul Ion I. C. Brătianu a fost supus dezbaterii publice în martie 1921¹⁷², al doilea a fost anteproiectul profesorului Romul Boilă publicat la Cluj în vara aceluiași an, din partea Partidului Național Român, al treilea anteproiect al lui Constantin Stere profesor de drept constituțional în Basarabia de la Partidul Țărănesc în noiembrie 1921 însoțit cu o expunere de motive, al patrulea anteproiect redactat de profesorul al lui Constantin Berariu, un expert în probleme juridice, considerat a reprezenta viziunea bucovinenilor a apărut în anul anului 1922 la Cernăuți.¹⁷³ Au fost redactate și alte anteproiecte, dar de mai mică importanță ca de exemplu cel apărut la Iași în anul 1919, și redactat de către C.Guran.

Proiectul adoptat a fost cel al Partidului Național Liberal care urmărea consolidarea unității naționale. Acesta cuprindea prevederi din declarațiile de Unire votate de adunările plebiscitare de la Chișinău, Cernăuți și obiectivele exprimate la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia: vot universal pentru ambele sexe, de la 21 ani, libertatea presei de asociere, întrunire, reformă agrară. Cu privire la unirea Basarabiei și Bucovinei prevedea că s-au integrat în mod firesc în componența Vechiului Regat, pe baza continuității juridice a Moldovei dinainte de 1859 și a Principatelor Unite ale Moldovei și Valahiei¹⁷⁴. În ceea ce privește unirea Transilvaniei cu România se aprecia că „sunt două părți ale vetrei strămoșești”¹⁷⁵.

Proiectul de Constituție a fost aprobat de Adunarea Deputaților la 26 martie 1923 și de Senat la 27 martie. La 28 martie guvernul a înaintat regelui Ferdinand raportul pentru sancționarea noii Constituții. Acesta a semnat decretul prin care era promulgată noua Constituție, textul acesteia a apărut ziua următoare, 29 martie 1923, în Monitorul Oficial.¹⁷⁶

Constituția din 1923 în forma ei finală era o actualizare a celei din 1866, de la care a preluat și a consolidat principii care au dat caracterul de modernitate, de democratizare a statului

170 Rezoluția Adunării Naționale de la Alba Iulia, din 18 noiembrie/1 decembrie 1918, proclama principiile fundamentale care au contribuit la realizarea statului național unitar roman.

171 Prima sesiune a avut 23 de prelegeri publice dedicate noii Constituții a României, iar cea de-a doua 19 prelegeri publice; vezi: Angela Banciu, *Istoria constituțională a României*, Editura Lumina Lex, București, 2001, p 87-106.

172 Angela Banciu, *Op. cit.*, p. 261, vezi și Mircea Mușat, Ion Ardelean, *România după Marea Unire*, vol. II 1918-1933, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986 p. 318.

173 Gheorghe Sbârnă (coord.), *Constituțiile României. Studii*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012, p. 30.

174 Mircea Mușat, Ion Ardelean, *op. cit.* p. 320.

175 Idem, p.321.

176 Gheorghe Sbârnă, (coord), *op. cit.*, p. 32, vezi și Ioan Scurtu, *Monarhia în România 1866-1947*, Editura Danubius, București, 1991, p.75-76.

și a societății românești, ca de exemplu principiul reprezentativității, al separării puterilor, legalității și legitimității legilor, sistemul electiv, al proprietății, având caracter de pact atât prin modul de votare a ei de către Adunarea Deputaților și Senat, cât și de sancționarea de către rege, fiind urmată apoi depunerea jurământului acestuia în fața Parlamentului, prin care se angaja solemn să respecte Constituția. A avea 138 de articole cuprinse în 8 titluri. Din Constituția de la 1866 erau păstrate 76 de articole (nemodificate), 20 de articole au fost modificate total sau parțial, s-au introdus 7 articole noi, iar 25 de articole au fost reformulate sau completate parțial. Printre articolele noi se numără și articolul 126, conform căruia „limba românească este limba oficială a statului român”. O altă noutate este și consacarea controlului constituționalității legilor, stabilit în competența Curții de Casație. Nou a fost și votul universal direct și secret, inclusiv pentru femei¹⁷⁷. Dar în realitate, femeile au primit drepturi electorale doar la alegerile locale se afirma doar formal în articolul 6 egalitatea între cele două sexe:“(…) Legi speciale votate cu majoritate de două treimi, vor determina condițiunile sub cari femeile pot avea exercițiul drepturilor lor politice¹⁷⁸. Apar o serie de dispoziții cu privire la teritoriul României: conform articolului 1 „Regatul României este un stat național unitar și indivizibil” și teritoriul României este inalienabil.

Drepturile și libertățile cetățenești se lărgeau prin referiri la minoritățile naționale (care după 1918 însumau circa 30% din populația țării) în mai multe articole în care apare precizarea „fără deosebire de originea etnică, de limbă și de religie” deci, toți locuitorii țării primeau cetățenia română (și evreii). Statul român a fost obligat să acorde drepturi egale minorităților etnice cu românii prin tratatele de pace semnate în cadrul Conferinței de Pace de la Paris desfășurată în perioada 1919 - 1920.

Proprietatea este considerată „o funcție socială și interesele colectivității sociale trebuie să primeze intereselor individuale în această materie a proprietății individuale”¹⁷⁹, zăcămintele miniere, precum și bogățiile de orice natură deveneau proprietatea statului, urmând ca o lege specială a minelor să precizeze normele și condițiile de punere în valoare a acestor bunuri, ca și redevența ce se cuvine proprietarului suprafeței respective¹⁸⁰. Termenul de „domeniu public” includea și căile de comunicație, spațiul atmosferic, apele navigabile, în timp ce „bunuri publice” cuprindea „apele ce pot produce forța motrice și acele ce pot fi folosite în interes obștesc”¹⁸¹. Articolul 131 preciza principalele prevederi din legile de reformă agrară din Vechiul Regat din 17 iulie 1921.¹⁸²

Articolul 5 preciza că românii fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, apoi ele sunt explicate astfel: (articolul 8) toți cetățenii români erau egali în fața legii; articolul 11 libertatea individuală; articolul 13 inviolabilitatea domiciliului; articolul 22 garanta libertatea conștiinței, precum și libertatea și protecția tuturor cultelor, în măsura în care nu aduceau atingere legilor statului, bisericile creștin-ortodoxă și cea greco-catolică erau declarate „biserici românești”, cea ortodoxă fiind „dominantă în Statul român”, iar cea greco-catolică având întâietate față de celelalte culte; articolul 24 prevedea învățământ național care să

177 Drepturile politice ale femeilor au fost stipulate, pentru prima dată, în Constituția din 1923.

178 Calypso C. Botez, *Drepturile femeii în Constituția viitoare, în Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, București, Humanitas, 1990, p. 139.

179 P. Negulescu, „*Constituția României*”, în Enciclopedia României, vol. I, București: 1938, p. 190.

180 reglementarea juridică a principiului naționalizării subsolului și bogățiilor miniere urma să fie făcută prin legea minelor din 4 iulie 1925.

181 P. Negulescu, *Op.cit.*, p. 190, vezi și Valentin Hossu Longin, *Monarhia Românească*, Editura LITERA, București, 1994, p. 86-87.

182 Gheorghe Sbârna (coord.), *Op.cit.*, p. 189.

contribuie la consolidarea unității de stat; articolul 25 libertatea presei; articolul 27 secretul corespondenței; articolul 28 libertatea întrunirilor; articolul 29 dreptul de asociere; articolul 30 dreptul la petiționare; articolul 31 dreptul de a acționa în judecată pe funcționarii publici; articolul 32 alegerea deputaților pe baza votului universal, egal, direct, obligator și secret.¹⁸³

Puterile statului emanau de la națiune, care le putea exercita prin delegație conform articolului 33. Puterea legislativă era exercitată de Rege și de Reprezentațiunea națională, compusă din Senat și Adunarea Deputaților (articolul 34). Prerogativele Parlamentului rămân cele exprimate în Constituția din 1866, dar se reduce mandatul de senator de la 8 la 4 ani (articolul 62), listei senatorilor de drept se adăugau înalții episcopi ai bisericii greco-catolice; „capii” confesiunilor recunoscute de stat, președintele Academiei Române (articolul 72); unii foști miniștri și foști președinți de Consiliu de Miniștri; unii foști președinți ai Corpurilor Legiuitoare; unii foști deputați și senatori; unii foști prim-președinți ai Curții de casație și justiție; precum și unii generali în retragere sau în rezervă; și foștii președinți ai Adunărilor Naționale din Chișinău, Cernăuți și Alba-Iulia, care au declarat Unirea (articolul 73). Se introducea, instituția Consiliului Legislativ, care verifica, cu titlu consultativ, constituționalitatea proiectelor de legi¹⁸⁴. Puterea executivă, era încredințată Regelui (articolul 39), exercitată de guvern în numele Său (articolul 92), guvernul, purta numele de „Consiliul de Miniștri”, iar persoana desemnată de Rege să formeze guvernul avea titlul de „Președinte al Consiliului de Miniștri” (articolul 93). Regele își păstra vechile atribuțiile, printre care numirea și revocarea miniștrilor, promulgarea sau refuzul sancționării legilor, încheierea tratatelor (articolul 88).¹⁸⁵

Constituția din 1923 a reprezentat un factor de progres în democratizarea societății românești. A avut rolul de a fi Constituția Unificării administrativ-teritoriale, economice, politice și culturale a României Mari. Considerată una dintre cele mai democratice și mai moderne „legi a legilor din Europa împletită cu voia lui Dumnezeu și prin voința națională”¹⁸⁶. A fost abrogată și înlocuită de către regele Carol al II-lea în februarie 1938, când a instaurat dictatura regală, repusă în drepturi de regele Mihai, apoi înlocuită de constituțiile comuniste, dar nu abrogată.

BIBLIOGRAFIE:

1. Banciu, Angela, *Istoria constituțională a României*, Editura Lumina Lex. București, 2001.
2. Botez, Calypso, *Drepturile femeii în Constituția viitoare, în Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, București, Humanitas, 1990.
3. Sbârnă, Gheorghe (coord.), *Constituțiile României. Studii*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012.
4. Scurtu, Ioan, *Monarhia în România 1866-1947*, Editura Danubius, București, 1991.
5. Mușat, Mircea, Ardelean, Ion, *România după Marea Unire*, vol. II 1918-1933, Editura științifică și Enciclopedică, București, 1986.
6. Popescu, Eufrosina, *Din istoria politică a României*, Editura Politică, București, 1983.
7. Hossu Longin, Valentin, *Monarhia Românească*, Editura Litera, București, 1994.

183 Angela Banciu, *Op. cit.* p. 266-271, Mircea Mușat, Ion Ardelean, *Op. cit.*, p. 328,

184 P. Negulescu, *Op. cit.*, p. 190, vezi și Gheorghe Sbârnă (coord.), *Op. cit.*, p.179,

185 Popescu Eufrosina, *Din istoria politică a României*, Editura Politică, București, 1983, p 112-114

186 Valentin Hossu Longin, *Op. cit.*, p 87

CONSTITUȚIA DE LA 1923- UNITATE ȘI DEMOCRAȚIE

PROF. SILVIA ȘORA, PROF. OTILIA PETI,
COLEGIUL NAȚIONAL „SAMUIL VULCAN” BEIUȘ

Motto: Străbunii noștri au edictat o admirabilă regulă pentru viitor: ei n-au admis legile referitoare la persoanele particulare, acesta este un privilegiu; dacă forța legii constă în faptul că este adoptată și aplicată tuturor, ce este mai nedrept decât un privilegiu. (Cicero)

Constituția reprezintă legea fundamentală a statului, aflat în diferite stadii ale dezvoltării sociale, economice și politice, prin care, pe baza drepturilor și obligațiilor personale garantate, sunt stabilite forma de guvernare și organizarea instituțională. În acest sens, fiecare etapă istorică a influențat soluționarea și proiectarea tendințelor existente la acel moment în societate, constituționalismul devenind, treptat, elementul central pentru dezvoltarea națională, nu numai în plan politic, dar și în plan juridic. De aceea, Actul fundamental național nu a fost elaborat ca un atribut universal valabil pentru toate epocile, ci a trebuit să răspundă cerințelor prezente la un moment dat în existența națiunii, exigențe care au înglobat atât situația politico-economică a țării, cât și dezideratele sociale și tradițiile naționale. În plus, Constituția a oglindit permanent legătura dintre factorii care au influențat dezvoltarea societății precum și forțele și interesele din cadrul comunității, condiții generate de contextul internațional existent, care s-au regăsit în etapele evoluției constituționalismului.

Studiind constituțiile României, putem afirma că documentele asimilează evoluția istorică a statului, preluând valorile, tradițiile naționale și limitele funcționării instituțiilor. Necesitatea stringentă de modernizare, resimțită la începutul secolului XIX, secolul naționalităților, a vizat integrarea statului român, atât pe palierul politico-economic, cât și din perspectivă culturală, într-o Europă guvernată de aspirații naționale. Identificând noi instituții politico-juridice, în jurul cărora se putea reforma structura statală, societatea românească a manifestat un interes vădit pentru elaborarea unor documente cu rol constituțional prin care să se garanteze dezvoltarea și stabilitatea națională în concordanță cu influențele vremii.

În contextul în care Principatele Române se aflau sub protecția Rusiei, prin Tratatul de la Adrianopol din 1829, iar Imperiul Otoman își menținea suzeranitatea, în anii 1831-1832, în Țara Românească și în Moldova, au intrat în vigoare primele Regulamente Organice. Actele cu rol constituțional au fost elaborate de către două comisii boierești sub coordonarea consulului general rus Minciaki, în conformitate cu indicațiile Curții Imperiale de la Petersburg și sub conducerea generalului Kisseleff, guvernatorul militar al Principatelor Române. Documentele erau similare, conținând unele noutăți privind modernizarea și organizarea statală, cu respectarea anumitor limite, iar domnitorii care au condus Principatele potrivit Regulamentelor erau denumiți domnitori regulamentari.

În afara celor două Regulamente Organice cu caracter constituțional au mai fost redactate și alte documente. Actele au rămas fie la stadiul unor declarații de principii, precum Cererile norodului românesc din 1821, ori al unor declarații de drepturi, ca Proclamația de la Islaz din 1848, fie la nivelul unor proiecte de reformă, precum Constituția Cărvunarilor din 1822, redactată de Ionică Tăutu sau Osăbitul Act de numirea suveranului românilor din 1838, redactat de Ion Câmpineanu.

După înfrângerea Rusiei în Războiul Crimeii (1853-1856), purtat împotriva Imperiului Otoman, mutațiile survenite în situația internațională după anul 1856 au creat climatul prielnic constituirii statului român modern. Problema românească a intrat în atenția puterilor garante care înlocuiau protectoratul rusesc (Franța, Anglia, Prusia, Sardinia, Austria, Rusia și Imperiul

Otoman), context în care, în anul 1858, reprezentanții Marilor Puteri au redactat Convenția de la Paris. Documentul răspundea însă parțial dorinței de unire a românilor.

Cu toate acestea, primele proiecte constituționale au fost create pe fondul unei constituționalități caracteristice regimurilor parlamentare europene. Treptat, documentele și-au corelat conținut cu realitățile specifice societății românești, construind cadrul legislativ necesar elaborării Constituției din 1866¹⁸⁷.

Prima Lege fundamentală a României a fost generată de influențele monarhiei constituționale de după Unirea Principatelor Române din 1859, fiind întocmită de reprezentanții legitimi ai statului român. Actul a avut la bază principiul lui Alexandru I. Cuza, prin care se recunoștea suveranitatea interioară a României, precum și Constituția belgiană din 1831, al cărui model a fost agreat în elaborarea primei Constituții românești, Legea fundamentală belgiană fiind esența modelelor francez, englez și american, devenită la acea vreme un model de constituționalism european¹⁸⁸. Așadar, reflectând realitățile socio-politice statale, precum și stadiul dezvoltării sociale, Constituția din 1866 a evoluat dintr-un sistem codificat de reguli, într-o lege fundamentală, prin care au fost stabilite principiile organizării statale, precum și drepturile, libertățile și îndatoririle cetățenești.

Contextul a transformat România în primul stat constituțional al Europei de Sud-Est, iar modificările aduse prin Legea fundamentală au creat premisele înfăptuirii Marii Uniri din 1918 și au generat dezvoltarea unei culturi constituționale românești proprii, a cărei evoluție și dinamică a fost influențată, însă, de etapele istorice în care s-a regăsit statul român. Aceste proiecte constituționale au fost integrate treptat în procesul sinuos al dezvoltării și impunerii structurilor democratice în societatea autohtonă. Adaptarea României la realitățile socio-politice și economice generate de Marea Unire din 1918, atunci când, odată cu alipirea teritoriilor românești, au fost asimilate și minoritățile naționale și religioase, a influențat și doctrina constituțională națională. Odată cu înfăptuirea Unirii, a fost introdus votul universal exercitat prin intermediul Colegiilor Electorale, care a înlocuit sistemul cenșitar, iar în 1921, a fost realizată reforma agrară, acțiune contrară principiului constituțional implementat de Cuza, conform căruia proprietatea reprezenta un drept absolut. În urma aplicării noii măsuri, marile moșii au fost expropriate pentru cazuri de utilitate publică.¹⁸⁹

Toate aceste mutații au condus la apariția necesității elaborării noii Constituții din 1923, care să cuprindă ideile inovatoare privind ordinea socio-economică a vremii. Deși documentul s-a axat pe necesitățile dezvoltării sociale într-un stat de drept, fiind un instrument juridic superior Constituției din 1866, Actul fundamental din 1923 a preluat peste jumătate din reglementările anterioare, prin menținerea principiilor generale. Cu toate că, oficial, regele Ferdinand I a promulgat o nouă Constituție, neoficial s-a realizat o amplă revizuire a celei vechi.

Principiile constituționale integrate în document au preluat concepțiile, superior elaborate, cu privire la progresul social și la unitatea națională, prevederi care au oferit, însă, nu numai afirmarea unui regim democratic-parlamentar liberal, dar și cadrul juridic necesar evoluției și consolidării puterii burgheziei românești, servind astfel intereselor acestei clase în perioada interbelică.

Grație conjuncturii istorice constituționalismul românesc s-a născut ca unul, prin esențele sale, național, liberal și democratic, într-o ecuație a interdependențelor care i-au conferit

¹⁸⁷ Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859 – 2003)*, Editura Humanitas, București, 1998, Ediția a II-a.

¹⁸⁸ *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, Editura Humanitas, București, 1999.

¹⁸⁹ Dumitru Șandru, *Reforma agrară din 1921 în România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975, p. 65.

identitate și perenitate. Ca act politico-juridic concret, Constituția din 29 martie 1923 s-a înscris istoric în procesul general de desăvârșire a construcției unității statale a teritoriilor locuite de români în aplicarea primatului principiului juridic al naționalităților, devenit dominant la nivel european începând din a doua jumătate a veacului al XIX-lea, piatră de temelie a statului național roman modern. Ea a reprezentat o expresie elocventă și o măsură prioritară a unificării juridico-instituționale, alături de cea administrativă, judiciară, legislativă. Realizarea Unirii din 1918 a impus adoptarea unei constituții care să reflecte noile realități politice, economice, sociale, etnice și instituționale. O caracterizare neoliberală a Constituției din 1923 este făcută de către Ștefan Zeletin care distinge la baza acesteia trei caracteristici esențiale: Constituția este rezultatul luptei dintre forțele sociale; Constituția consacră supremația forței burgheziei asupra celorlalte pături sociale; Mutațiile constituționale trebuie să varieze în funcție de interesele burgheziei¹⁹⁰. Reținem ca document de referință pentru noul așezământ constituțional Declarația de la Alba-Iulia¹⁹¹, care a stabilit noi prevederi ale organizării statului național, respectiv votul universal, libertatea presei, reforma agrară, libertatea națională a tuturor minorităților și înfăptuirea democrației în toate sferile vieții politice.

O problemă distinctă referitoare la această Constituție, și care a constituit obiect al dezbaterilor și în acea epocă privește caracterul său: este o nouă Constituție sau o revizuire a celei inițiale din 1866? Din punctul de vedere al conținutului normativ, ea reprezintă, în esență, o revizuire a Constituției anterioare, o extindere a prevederilor acesteia la noile realități politice și sociale, generate de întregirea teritoriului românesc, multe dintre ele fiind rezultate din actul de unire a Transilvaniei, Basarabiei și Bucovinei cu Țara. Pentru a motiva această poziție este necesar să precizăm că, în cea mai mare parte, Constituția din 1923 a preluat prevederile Constituției din 1866 și a respectat structura acesteia, având 10 articole în plus față de Constituția din 1866.

Prin Constituția din 1923 se consacră hotărârile luate de poporul român în 1918, privind unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România. A avut un rol important în consolidarea statului român unitar, a independenței și suveranității sale. În ceea ce privește statul român, era stipulat faptul că: „Regatul României este un stat național, unitar și indivizibil”, teritoriul său fiind inalienabil. Constituția de la 1923 a fost cea mai democratică constituție a României.

BIBLIOGRAFIE:

1. Angelescu, C.C., *Izvoarele constituției române de la 1866*, București, 1926.
2. Banciu, A., *Istoria constituțională a României. Deziderate naționale și realități sociale*, Editura Lumina Lex, București, 2001.
3. Idem, *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)*, Casa de Editură și Presă Șansa, București, 1996.
4. Idem, *Rolul Constituției din 1923 în consolidarea unității naționale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.

¹⁹⁰ A se vedea Angela Banciu - *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1996, p.59 și urm.

¹⁹¹ Prin care s-a hotărât, la 1 decembrie 1918, Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Regatul României. 13 În același sens, Eleodor Focșăneanu, op. cit., p.60: „în fond, s-a optat deci pentru soluția revizuirii vechii Constituții, dar oficial s-a pretins că este o Constituție nouă, ținându-se seama și de obiecțiunea că noua Constituție în întregul ei

CONSTITUȚIA COMUNISTĂ DIN 1952 ȘI REORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ A ROMÂNIEI

PROF. LUCIAN ROPA,
LICEUL VOCAȚIONAL PEDAGOGIC „NICOLAE BOLCAȘ” BEIUȘ

Constituția, ca lege fundamentală care reglementează principiile generale de organizare a statului, prevede și modul în care este organizată administrativ țara respectivă, precizând explicit care sunt diviziunile administrativ-teritoriale și instituțiile din teritoriu care le administrează, precum și raporturile dintre instituțiile locale și cele centrale.

Dacă facem o scurtă analiză a prevederilor constituționale din actele fundamentale ale României (fie ele democratice sau totalitare) referitoare la arhitectura administrativă a României, constatăm că legea constituțională din 1923 stabilea împărțirea administrativă a teritoriului în județe, plăși și comune. Desigur, modificări administrative importante s-au adus în 1925 și 1929, dar unitatea administrativă de bază – județul – s-a menținut. Constituția din 1938 a regimului autoritar al regelui Carol al II-lea a generat o nouă lege administrativă, în 13 august 1938, care a introdus o nouă unitate administrativ-teritorială cu personalitate juridică: ținutul, păstrându-se însă județul și comuna.

Constituțiile epocii comuniste din 1948, 1952 și 1965 și-au pus amprenta în mod decisiv asupra împărțirii administrative a României. Țara noastră a intrat în sfera de influență sovietică după Al Doilea Război Mondial și a adoptat un regim stalinist în 30 decembrie 1947, când a fost proclamată Republica Populară Română (RPR), marcându-se trecerea de la forma de guvernământ monarhică la republica populară.

Constituția din 1952 cuprindea în mare măsură aceleași prevederi ca ale celei din 1948. Legitima subordonarea pe față față de URSS, fiind astfel încălcată independența țării. Se specifica că prietenia cu URSS constituie baza politicii noastre externe, rezultă, așadar, că România nu avea politică externă proprie. Conducerea de partid a considerat deja în 1950 că se impunea elaborarea unei noi legi fundamentale, pentru că România înregistrase în cei doi ani care s-au scurs de la adoptarea Constituției din 1948 „mari schimbări fundamentale în dezvoltarea ei economică, politică și socială”. Gheorghe Gheorghiu-Dej a declarat că nu dorește o „constituție cârpită”, ci una nouă, care „să exprime fermitate și claritate”¹⁹².

Comisia pentru redactarea proiectului noii constituții s-a întrunit la 22 noiembrie 1951, sub președinția lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, și a stabilit ca textul constituțional să fie supus aprobării în prima sesiune a Marii Adunări Naționale¹⁹³. Noua lege fundamentală trebuia să fie adoptată până la finalul anului 1951 și avea ca model Constituția sovietică din 1936¹⁹⁴. Comisia și-a desfășurat activitatea în mod lent, mai ales din cauza crizei economice cu care se confruntau România și a conflictului intern din P.M.R.

Gheorghiu-Dej i-a solicitat lui Stalin ajutorul pentru elaborarea noului act fundamental, liderul de la Kremlin răspunzându-i afirmativ, subliniind faptul că proiectul trebuie să fie trimis experților sovietici, care îl vor analiza și se vor pronunța în privința lui. La începutul anului 1952 a fost înființată o nouă comisie care să lucreze la constituție și în câteva luni a fost definitivat

¹⁹² Eugen Denize, Cezar Măță, *România comunistă. Statul și propaganda 1948-1953*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005, p. 81.

¹⁹³ *Ibidem*, p. 82-83.

¹⁹⁴ Constituția României din 1952 era inspirată după Constituția sovietică din 1936 în proporție de 80% la articole și aproximativ 70% la subarticole. Vezi Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. X, coord. Dinu C. Giurescu, Editura Enciclopedică, București, p. 157.

proiectul acesteia¹⁹⁵, care a fost trimis la Moscova, unde Stalin a făcut, în mod personal, unele completări, după care a retrimis proiectul la București, în iulie 1952¹⁹⁶.

Dacă analizăm Constituția elaborată în septembrie 1952, este cât se poate de evidentă aservirea României față de U.R.S.S. Dacă prin legea fundamentală din 13 aprilie 1948 se pregătise o transformare a economiei României, cea din 27 septembrie 1952 poate fi considerată ca fiind actul totali supunerii a României față de Uniunea Sovietică¹⁹⁷. În capitolul introductiv se făcea precizarea că: „Alianța cu marea Uniune Sovietică, sprijinul și ajutorul său dezinteresat și frățesc asigură independența, suveranitatea de stat, dezvoltarea și înflorirea Republicii Populare Române”¹⁹⁸. Se spunea, astfel, explicit că statul român se află într-un raport de dependență față de U.R.S.S. Noul act constituțional a păstrat principiile Constituției din 1948 și a mai adăugat unul: rolul conducător al partidului ca forță politică conducătoare a societății (art. 86)¹⁹⁹.

Potrivit Constituției din 1952, „baza puterii este alianța clasei muncitoare cu țărâimea muncitoare și rolul conducător aparține clasei muncitoare”, iar organele puterii de stat în regiuni, raioane, orașe și comune erau sfaturile populare, formate din deputați aleși pe timp de doi ani. Rolul acestora era de a îndruma munca organelor administrative subordonate lor, de a conduce activitatea locală pe tărâm economic și cultural. Reiese, astfel, modalitatea prin care comuniștii au avut grijă să-și subordoneze organele administrative²⁰⁰.

În ceea ce privește împărțirea administrativ-teritorială a țării, în 1950 s-a implementat raionarea administrativ-teritorială, adică unitățile administrative tradiționale (județele și plășile) au fost înlocuite cu unități administrative de import sovietic: regiuni și raioane. Regiunile și raioanele și-au dovedit ineficiența administrativă în cei 18 ani în care au ființat. Nu au adus nici progresul economic dorit, nici o administrare mai eficientă a teritoriului, ci doar o centralizare mai pronunțată și o sporire a controlului partidului în teritoriu. În 1950, cele 58 de județe existente au fost înlocuite cu 28 de regiuni²⁰¹.

În 1952, consilierii sovietici de la București au recomandat reducerea numărului regiunilor, pentru că erau prea multe și prea mici ca suprafață. Actul legislativ care a consfințit modificările administrativ-teritoriale la nivel regional a fost Decretul nr. 331 privind modificarea Legii nr. 5/1950 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române, document elaborat în 19 septembrie 1952²⁰². Potrivit acestui decret, au fost modificate articolele 9 și 10 din Legea raionării, consecința fiind reducerea numărului regiunilor la 18. Constituția din 1952 a mai adus o premieră în istoria României, și anume înființarea Regiunii Autonome Maghiare, care a fost prima și singura formă de autonomie teritorială pe criterii etnice din țara noastră. Crearea acestei regiuni n-a fost dorită de conducerea comunistă de la București, dar a fost impusă de Moscova și a fost consemnată în constituție. Textul constituției care fusese trimis la Kremlin a fost corectat de ministrul de externe al U.R.S.S., Andrei Vâșinski, și de către

¹⁹⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A.N.I.C.), Fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar 141/1952, f. 1.

¹⁹⁶ Stefano Bottoni, „Înființarea Regiunii Autonome Maghiare în anul 1952, Dictat sovietic sau strategie de consolidare?”, în *Minoritatea maghiară în perioada comunistă*, ed. Olti Ágoston și Gidó Attila, Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale; Kriterion, 2009, p. 271.

¹⁹⁷ Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României 1859-1991*, ediția a II-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 1998, p. 113.

¹⁹⁸ *Ibidem*.

¹⁹⁹ *Buletinul Oficial al R.P.R.*, anul I, nr. 1, 27 septembrie 1952, p. 3.

²⁰⁰ *Ibidem*, p. 5.

²⁰¹ Lucian Ropa, *Organizarea administrativ-teritorială a României în perioada regimului comunist*, Cluj-Napoca, Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, p. 538.

²⁰² Decretul nr. 331 privind modificarea Legii nr. 5/1950 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române, *Buletinul Oficial al R.P.R.*, nr. 50, 27 septembrie 1952, p. 471-472.

Departamentul de Relații Internaționale al C.C. al P.C.U.S., după care a fost trimis la București²⁰³.

Noua constituție a provocat consternare la București, deoarece prevedea înființarea unei regiuni autonome maghiare, așa cum o gândise Stalin. Liderii comuniști români au trecut rapid la acțiune pentru a transpune în practică ceea ce ceruse liderul suprem al Uniunii Sovietice. Astfel, după ce au discutat în Comitetul Central despre înființarea noii unități administrative, au trimis schița constituției prim-secretarilor din regiuni, care până în acel moment fuseseră ținută în totală necunoaștere în privința prevederilor noii constituții și a înființării Regiunii Autonome²⁰⁴. Ulterior, s-a efectuat informarea membrilor de partid în legătură cu desfășurarea propagandei, care era necesară pentru ca populația să accepte ceea ce Moscova dictase²⁰⁵.

Trei articole ale constituției tratau constituirea Regiunii Autonome Maghiare, dovadă a interesului manifestat de liderii sovietici în această problemă. Potrivit Constituției din 1952, organismul puterii de stat în această regiune era Sfatul Popular al Regiunii Autonome, în timp ce organul executiv și de dispoziție era Comitetul Executiv²⁰⁶. Se mai specifica în actul constituțional faptul că Sfatul Popular al Regiunii Autonome Maghiare este ales după normele stabilite de lege, pe timp de doi ani, de către oamenii muncii din Regiunea Autonomă²⁰⁷.

Regiunea Autonomă Maghiară avea în momentul înființării o suprafață de aproximativ 13.550 km² și o populație de circa de 656.000 de locuitori, dintre care 526.000 de maghiari și 123.000 de români. Limbile oficiale ale regiunii erau româna și maghiara; putem, așadar, vorbi despre caracterul bilingv al acesteia²⁰⁸. De asemenea, putem observa că noua entitate administrativ-teritorială nu era în întregime maghiară, deoarece peste 20% din populație era românească (locuitorii de origine română erau majoritari în raioanele Reghin și Toplița), astfel că Regiunea Autonomă Maghiară a dobândit un caracter binațional.

Autonomia regională acordată minorităților a fost o formă de împrumut din Uniunea Sovietică, creându-se astfel un precedent periculos pentru statul român. Maghiarii din Regiunea Autonomă au beneficiat mai degrabă de autonomie culturală și economică decât politică. Avantajele pentru ei au fost destule: s-a dezvoltat învățământul în limba maternă, s-au răspândit presa și literatura maghiară, liderii Uniunii Populare Maghiare au ocupat funcțiile administrative din zonă, selectarea deputaților se făcea ținându-se cont de procentajul etniei maghiare din regiune etc.²⁰⁹

Niciodată conducerea României comuniste nu a scăpat de sub control Regiunea Autonomă. Regulamentul de funcționare al noii regiuni a fost elaborat de Sfatul Popular Regional, dar sub ochiul vigilent al C.C. al P.C.R. Conducerea regională era și ea supravegheată îndeaproape, iar la ședințele Sfatului Popular Regional participa întotdeauna un delegat al C.C. al P.C.R., care să se asigure că erau aplicate directivele Bucureștiului²¹⁰.

Potrivit articolului 19 al Constituției R.P.R. din 1952, Regiunea Autonomă Maghiară „este formată din teritoriul locuit de populația compactă maghiară secuiască și are conducere

²⁰³ Stefano Bottoni, „Înființarea Regiunii Autonome Maghiare”, p. 271.

²⁰⁴ Idem, *Transilvania roșie: comunismul român și problema națională 1944-1965*, Cluj-Napoca, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale; Kriterion, 2010, p. 105.

²⁰⁵ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar 62/1952, f. 3-4.

²⁰⁶ Ovidiu Țincă, *Constituții și alte texte de drept public*, Editura Imprimeria de Vest, Oradea, 1997, p. 77.

²⁰⁷ *Ibidem*.

²⁰⁸ http://ro.wikipedia.org/wiki/Regiunea_Autonomă_Maghiara (consultat în 24.02.2023, ora 19.00).

²⁰⁹ Claudia Țișe, *Administrație și politică în Regiunea Autonomă Maghiară (1952-1968)*, Editura Universității din Oradea, 2014, p. 31.

²¹⁰ *Ibidem*, p. 31-32

administrativă autonomă, aleasă de populația Regiunii Autonome²¹¹. Același articol stabilea raioanele componente ale regiunii, respectiv: Ciuc, Gheorgheni, Odorhei, Reghin, Târgu Mureș, Târgu Secuiesc, Toplița, Sfântu Gheorghe și Sângeorgiul de Pădure. Nicio altă regiune dintre cele 18 regiuni ale țării nu avea înscrise în textul constituțional raioanele componente.

În ceea ce privește cadrele de conducere ale Regiunii Autonome Maghiare, acestea au fost schimbate începând cu vara anului 1952. Dacă în 1950, când se făcuse raionarea teritoriului, conducerea celor două regiuni cu populație majoritar maghiară (Mureș și Stalin) era ordonată într-un mod echilibrat din punct de vedere al compoziției etnice, acum, în 1952, când a fost creată această regiune autonomă, elementele românești au fost eliminate din administrație fără explicații.

Constituția din 1952 a fost expresia regimului comunist român, care era total subordonat Uniunii Sovietice. Acest act legislativ fundamental nu doar că organiza țara după principii comuniste de inspirație stalinistă, ci a introdus și prima și singura formă de autonomie teritorială pe criterii etnice din istoria României: Regiunea Autonomă Maghiară, care fusese impusă tot de Moscova. Abia în 1965 s-a renunțat la această constituție, iar în 1968 au fost reintroduse județele și comunele, ca unități administrative de bază, în locul regiunilor și raioanelor, de inspirație sovietică.

BIBLIOGRAFIE:

1. Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar 141/1952, dosar 62/1952.
2. *Buletinul Oficial al R.P.R.*, anul I, nr. 1, 27 septembrie 1952.
3. Decretul nr. 331 privind modificarea Legii nr. 5/1950 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române, în *Buletinul Oficial al R.P.R.*, nr. 50, 27 septembrie 1952.
4. *Istoria Constituției României. Vol. II, 1948, 1952, 1965*, Editura Erc Press, București, 2014.
5. *Istoria Românilor*, vol. X, coord. Dinu C. Giurescu, Editura Enciclopedică, București, 2013.
6. Bottoni, Stefano, „Înființarea Regiunii Autonome Maghiare în anul 1952, Dictat sovietic sau strategie de consolidare?”, în *Minoritatea maghiară în perioada comunistă*, ed. Olti Ágoston și Gidó Attila, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale; Kriterion, Cluj-Napoca, 2009.
7. Idem, *Transilvania roșie: comunismul român și problema națională 1944-1965*, Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale; Kriterion, Cluj-Napoca, 2010.
8. Denize, Eugen, Măță, Cezar, *România comunistă. Statul și propaganda 1948-1953*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005.
9. Focșeneanu, Eleodor, *Istoria constituțională a României 1859-1991*, ediția a II-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 1998.
10. Ropa, Lucian, *Organizarea administrativ-teritorială a României în perioada regimului comunist*, Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2020.
11. Tișe, Claudia *Administrație și politică în Regiunea Autonomă Maghiară (1952-1968)*, Editura Universității din Oradea, 2014.
12. Țincă, Ovidiu *Constituții și alte texte de drept public*, Editura Imprimeria de Vest, Oradea, 1997.
13. www.wikipedia.org/wiki/Regiunea_Autonomia_Maghiara.

²¹¹*Istoria Constituției României. Vol. II, 1948, 1952, 1965*, București, Erc Press, 2014, p. 40.

CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR ÎN ROMÂNIA ÎNTR-UN CADRU DE 1923-1989

PROF. GABRIELA POPA,
COLEGIUL ECONOMIC „C. C. KIRIȚESCU” BUCUREȘTI

România modernă a avut un decalaj important în raport cu statele europene occidentale în materie de drept, cauzat de contextul istoric cu care națiunea română s-a confruntat. Adoptarea constituției a devenit, astfel, un eveniment de importantă capitală pentru români. Aceasta deoarece constituția a fost și este concepută, într-o viziune mai largă, ce excede juridicului, nu numai ca o lege fundamentală, ci și ca o realitate politică și statală ce se identifică cu societatea pe care o creează sau o modelează.

Prima Constituție a României a fost adoptată la 1 iulie 1866 și a marcat începutul epocii moderne în istoria României. A fost redactată de o comisie de experți și s-a bazat pe Constituția belgiană din 1831. Ea a fost adoptată de o Adunare constituantă formată din 104 membri, aleși prin vot. Constituția a instituit un sistem parlamentar de guvernare, cu un legislativ bicameral, format dintr-un Senat și o Cameră a Deputaților. Monarhul avea puteri limitate, iar guvernul era responsabil în fața parlamentului. Constituția garanta drepturi și libertăți civile fundamentale, precum libertatea de exprimare.

Constituția României unite din 1923 a fost elaborată de o Adunare Constituantă formată din reprezentanți aleși în 1922. Adunarea a fost convocată pentru a redacta o nouă constituție după unificarea României cu Transilvania, Bucovina și Basarabia din 1918 și adoptarea votului universal. Procesul de redactare a fost unul complex și controversat, cu dezbateri și dezacorduri cu privire mai ales la drepturile minorităților. Hotărârea de a declara parlamentul după alegerile din 1922 ca adunare constituantă a fost vehement atacată de către partidele politice din opoziție (Partidul Național, Partidul Poporului), care se considerau în imposibilitatea de a participa, în mod efectiv, la elaborarea noii legi fundamentale.²¹²

Constituția rezultată a stabilit România ca monarhie constituțională cu un sistem parlamentar, a definit competențele instituțiilor statului și a garantat o serie de drepturi individuale și colective. În elaborarea noii constituții, promulgată la 28 martie și publicată la 29 martie 1923, s-a pornit de la textele primei Constituții, cea din 1866, aproximativ 60% dintre texte fiind preluate.

În perioada interbelică, în România, constituționalitatea legilor a fost respectată teoretic, dar în practică, climatul politic a fost adesea turbulent și influențat de tendințe autoritare. Constituția din 1923 a stabilit un cadru pentru separarea puterilor, puterea judecătorească fiind responsabilă de respectarea Constituției și de asigurarea faptului că legile adoptate de puterea legislativă nu o încălcau. Cu toate acestea, interferențele politice, corupția și lipsa de independență a sistemului judiciar au subminat adesea acest proces. În plus, în perioade de criză, ramura executivă a folosit uneori puteri de urgență pentru a ocoli protecțiile constituționale. În general, deși cadrul constituțional pentru susținerea legalității legilor a existat în România interbelică, punerea sa în aplicare a fost adesea imperfectă.

Ca noutate față de perioada precedentă, Constituția prevedea crearea unui Consiliu legislativ, căruia îi reveneau atribuțiile de a formula proiectele de lege ce urmau a fi dezbătute în

²¹² P. Constantinescu-Iași, „Reforma Constituției. Constatări istorico-juridice”, Bârlad, 1923, în Emil Cernea, Emil Molcuț, *Istoria statului și dreptului românesc*, Universul Juridic, 2013, p.312.

Reprezentanța națională. Activitatea acestui consiliu era consultativă, iar dacă nu-și dădea avizul, adunările puteau proceda la discutarea și adoptarea proiectelor de legi.²¹³

O altă inovație a Constituției din 1923 a fost introducerea controlului constituționalității legilor. Acest control urma a fi exercitat de către Înalta Curte de Casație și Justiție. Textul precizează că numai instanța supremă, în sesiuni unite, are dreptul de a declara inaplicabile legile care sunt contrare Constituției, dar efectele hotărârii se produc numai cu privire la cazul judecat (art.103).²¹⁴

Legea din 1925 prin care se organiza Consiliul Legislativ a prevăzut expres printre atribuțiile sale și verificarea constituționalității proiectelor de legi. Prin Legea din 1925, în dezvoltarea art. 76 din Constituție, se instaurau două modalități de control distincte: unul prealabil, prin verificarea proiectelor de legi, și cel de-al doilea, un control ulterior, prin verificarea legilor în vigoare.

Un exemplu de lege controversată a fost Legea Mârzescu sau „Legea de reprimare a unor noi infracțiuni contra ordinii publice” (18 decembrie 1924), denumită după inițiatorul și susținătorul său, G.G. Mârzescu, ministrul Justiției în guvernul liberal Ionel Brătianu. Legea fusese elaborată în contextul luptei împotriva anarhiei și mai ales a pericolului determinat de influența partidului comunist sovietic, care își propunea să submineze statul român nou creat prin desprinderea („autodeterminarea”) părților unite cu România în 1918. Gheorghe Gh. Mârzescu, a elaborat și „Legea persoanelor juridice”, adoptată la 6 februarie 1924, prin care s-a autorizat, de facto, desființarea partidelor și organizațiilor extremiste, și „Legea privind dobândirea și pierderea naționalității române” (24 februarie 1924). În baza Legii Mârzescu - Legea persoanelor juridice, Partidul Comunist Român a fost scos în ilegalitate la 6 aprilie 1924. Legea Mârzescu incrimina persoanele care, „singuri sau în colaborare cu alții, pregăteau sau executau crime contra persoanelor sau proprietății”, ceea ce a permis încadrarea infracțiunilor politice la infracțiuni de drept comun. Se pedepseau cu privarea de libertate de la 5 la 10 ani, cu amenzi și interdicție corecțională cei care se afiliuau la asociații îndreptate împotriva proprietății private și a persoanelor sau acțiunile îndreptate împotriva proprietății private și a persoanelor (manifestări, declarații, cântece, purtarea de embleme, steaguri, pancarte, insigne). Pentru răspândirea de înscrisuri comuniste, Legea Mârzescu prevedea o pedeapsă privativă de libertate cuprinsă între 2 și 5 ani.²¹⁵ Erau aspru pedepsite și acțiunile care urmăreau schimbarea ordinii sociale și politice din România. În anii 30, legilor Mârzescu li s-au adăugat legile Mironescu, „Legea pentru autorizarea stării de asediu” din 4 februarie 1933, potrivit căreia guvernul putea institui starea de urgență pentru 6 luni, înăsprirea pedepselor pentru ultraj, „Legea pentru prelungirea stării de asediu” (1937). Pe acest fond al deselor instituirii ale stărilor de asediu, guvernul putea să adopte măsuri potrivnice Constituției și să le aplice prin intermediul instituțiilor de forță.²¹⁶ Legile au fost aspru criticate de ziarele de opoziție ca fiind nedemocratice prin îngrădirea libertății de

²¹³ Despre Consiliul legislativ: „Art. 76. — Se înființează un Consiliu legislativ, a cărui menire este să ajute în mod consultativ la facerea și coordonarea legilor, emanând fie din puterea executivă, fie din inițiativă parlamentară, cât și la întocmirea regulamentelor generale de aplicarea legilor. Consultarea Consiliului legislativ este obligatorie pentru toate proiectele de legi, afară de cele cari privesc creditele bugetare; dacă însă, într-un termen fixat de lege Consiliul legislativ nu-și dă avizul său, Adunările pot proceda la discutarea și aprobarea și lege specială va determina organizarea și modul de funcționare a Consiliului”. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/14938>.

²¹⁴ Emil Cernea, Emil Molcuț, *Istoria statului și dreptului românesc*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p.315.

²¹⁵ Nicolae-Cristian Ursulescu, *Organizarea judecătorească din România între anii 1918 și 1938*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2012, p. 366.

²¹⁶ Emil Cernea, Emil Molcuț, *Istoria statului și dreptului românesc*, Universul Juridic, 2013, p.335.

expresie și a drepturilor fundamentale, iar atmosfera generală de control și autoritarism din anii '30 au favorizat poate acceptarea mai ușoară a dictaturii carliste din 1938.

După cel de-Al Doilea Război Mondial, România a intrat în sfera de influență a Uniunii Sovietice, ceea ce a avut ca efect instaurarea regimului comunist care a interzis în forță libertățile cetățenești. Constituțiile comuniste din 1948, 1952 și 1965 au stabilit prevederi constituționale specifice „dictaturii proletariatului” și renunțării la principiul separației puterilor în stat.

Constituțiile din perioada comunistă nu erau adoptate pentru a fi aplicate, ci pentru a crea o anumită imagine favorabilă pentru statul comunist.”

În regimul totalitar, în România nu a mai existat un control al constituționalității legilor. Astfel, Constituțiile din 1948 și 1952 nu instituie forme de control al constituționalității legilor. Acest control era reglementat în Constituția din 21 august 1965, prin art. 43 pct. 13 și art. 53, care prevedeau că „Marea Adunare Națională exercită controlul general al aplicării Constituției și numai ea hotărăște asupra constituționalității legilor”. Practic, nu era instituit niciun sistem de exercitare reală a unui asemenea control. Ulterior, prin Legea nr.1/1969, a fost completat art.53 al Constituției, prevăzându-se că Marea Adunare Națională alege pe durata legislaturii o comisie constituțională care îi prezintă rapoarte sau avize cu privire la constituționalitatea legilor, având, în același timp, competența să examineze constituționalitatea decretelor cuprinzând norme cu putere de lege și a hotărârilor Consiliului de Miniștri. În realitate, prin aceste prevederi se urmărea crearea unei imagini pozitive a regimului, prin simularea standardelor democrației constituționale.²¹⁷

Articolul 13 din Constituție releva prezența unei referiri la legalitatea socialistă „și ordinea de drept”.²¹⁸ Legalitatea socialistă nu cuprinde același set de garanții precum legalitatea „burgheză”, de fapt ea masca un mecanism al represiunii. Principala caracteristică a nomenclaturii de toate gradele era legată de existența unor privilegii și a unor avantaje de care celelalte categorii de populație nu puteau beneficia. Legislația constituțională comunistă nu a fost una care să ignore, la prima vedere, protecția unor drepturi fundamentale ale persoanei, însă acest deziderat s-a realizat doar la nivel formal, printr-o simplă dispoziție în textul Constituției, fără a exista alte norme care să garanteze o protecție reală a drepturilor consacrate. În plus, există anumite drepturi fundamentale care nu primesc nici un fel de protecție constituțională, exemplul cel mai evident fiind cel al dreptului la un proces echitabil, despre care constituțiile române din perioada comunistă nici măcar nu amintesc la nivel formal. În imensa lor majoritate, pedepsele au fost date pentru „uneltire contra ordinii sociale”, infracțiune descrisă în celebrul articol 209 Cod Penal, formulat atât de vag încât putea să încapă în el orice faptă reală sau imaginată²¹⁹. În ceea ce privește drepturile fundamentale, fie formularea legilor este incompletă, fie nu exista mijloace concrete de garantare a respectării acestor drepturi. De exemplu, art. 28 din Constituția din 1965 prevedea că „Cetățenilor Republicii Socialiste România li se garantează libertatea cuvântului, a presei, a întrunirilor, a mitingurilor și a demonstrațiilor”. Norma constituțională nu

²¹⁷ <https://legeaz.net/dictionar-juridic/control-constitutionalitate-legi-romania>.

²¹⁸ Articolul 13. „În RSR, întreaga activitate de stat are drept scop dezvoltarea orânduirii și înflorirea națiunii socialiste, creșterea continuă a bunăstării materiale și culturale a poporului, asigurarea libertății și demnității omului, afirmarea multilaterală a personalității umane. Pentru această, statul socialist român: organizează, planifică și conduce economia națională; apără proprietatea socialistă; garantează exercitarea deplină a drepturilor cetățenilor; asigură legalitatea socialistă și apără ordinea de drept; dezvoltă învățământul de toate gradele; asigură condițiile pentru dezvoltarea științei, artei și culturii; înfăptuiește ocrotirea sănătății; asigură apărarea țării și organizează forțele armate; organizează relațiile cu celelalte state.” <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/14938>.

²¹⁹ Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste (editori Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrinu, Cristian Vasile), *Raport Final*, București, 18 decembrie 2006, în www.presidency.ro sau în volum, Editura Humanitas, București, 2007, p. 211.

prevede nici un mijloc concret de garantare a acestui drept. Multe din actele represive – legislația privind deportărilor, cea privind naționalizările etc. – nu permiteau controlul aplicării lor de către justiție, lăsând loc oricărei forme de abuz în aplicarea lor. Practic, orice text constituțional despre drepturile fundamentale este contrazis atât prin dispozițiile legislației represive, cât și prin practicile autorităților statului controlate de către Partid.

„Toți suntem robii legilor ca să putem trăi liber”, spunea Cicero. Orice Constituție are, sau ar trebui să aibă ca scop protejarea și garantarea drepturilor individuale. Constituția oferă un set de legi și principii pe care toată lumea, inclusiv instituțiile care guvernează și administrează statul, trebuie să le respecte, în spiritul și în litera ei. De aceea, legile trebuie discutate și adoptate cu maximă rigoare și adaptate permanent la realitățile societății.

BIBLIOGRAFIE:

1. Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste (editori Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrințu, Cristian Vasile), *Raport Final*, București, 18 decembrie 2006, în www.presidency.ro sau în volum, Editura Humanitas, București, 2007.
2. Cernea, Emil, Molcuț, Emil, *Istoria statului și dreptului românesc*, Editura Universul Juridic, București, 2013.
3. Ursulescu, Nicolae-Cristian, *Organizarea judecătorească din România între anii 1918 și 1938*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2012.
4. www.legeaz.net/dictionar-juridic/control-constitutionalitate-legi-romania.
5. www.legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/14938.

DREPTURILE CETĂȚENEȘTI ÎN CONSTITUȚIILE ROMÂNIEI

PROF. PAULA-COCA HORGA,
LICEUL TEORETIC BILINGV „MIGUEL DE CERVANTES” BUCUREȘTI

Problema drepturilor omului, în România, a început să fie pusă în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Necesitatea unei constituții s-a conturat în societatea românească în condițiile procesului de modernizare și a pătrunderii ideilor revoluției franceze. Lucrarea prezintă își propune o comparație între drepturile cetățenești în Constituțiile României și modul cum au fost acestea consemnate, cum au evoluat și au fost îmbunătățite în funcție de regimul politic, context internațional, documentele internaționale la care a trebuit să ne raportăm.

Constituția din 1866 este prima constituție internă românească, elaborată de reprezentanții națiunii române aleși prin vot liber și secret. Se consacră drepturile fundamentale ale cetățeanului, care decurgeau din principiile care au stat la baza acesteia: separarea puterilor în stat, guvernare reprezentativă și suveranitatea națiunii. Puterea în stat era deținută de națiunea română, în ansamblul ei, și nu de un grup restrâns de indivizi sau de o persoană. Puterea în stat se exercită de către națiune, prin reprezentanții ei, aleși prin vot secret de corpul electoral al cetățenilor pe o perioadă delimitată (vot censitar). Pentru a determina componența corpului electoral s-au folosit două criterii: averea și instrucția. Persoanele cu avere erau mai interesate în menținerea ordinii publice și, plătind mai mult la bugetul statului, erau mai atente la modul de cheltuire a acestuia. Erău scutiți de cens reprezentanții profesiunilor liberale, ofițerii în retragere, profesorii și pensionarii statului. Numărul celor care aveau drepturi politice era restrâns, în consecință, votul devenea extrem de important.²²⁰

Constituția din 1866 are meritul de a acorda o importanță deosebită drepturilor fundamentale ale omului. Acest lucru rezultă în primul rând din faptul că Titlul II. *Despre drepturile românilor* precede pe acelea consacrate puterilor statului. Totodată, este surprinzător numărul de drepturi și libertăți consacrate și garantate în acel moment istoric: libertatea conștiinței, libertatea învățământului, libertatea întrunirilor, dreptul la liberă asociere al persoanei, proprietatea privată era declarată sacră și garantată de lege etc. Exproprierea nu se putea face decât pentru cauză de utilitate publică, cu o dreaptă despăgubire. Se garanta libertatea de a comunica și publica ideile și opiniile prin grai, prin scris și prin presă și precizează răspunderea clar determinată prin lege, în cazul în care se abuzează de ea. De asemenea, se apăra secretul corespondenței, dreptul la întrunire pașnică, cu autorizație prealabilă.²²¹

Constituția întărește reforma agrară din 1864 prin prevederea: ”Proprietatea dată țăranilor prin legea rurală și despăgubirea garantată proprietarilor prin acea lege nu vor putea fi niciodată atinse”(art.20) dar și legea instrucțiunii publice din timpul lui Al. I Cuza. Astfel învățământul era garantat și prin prevederea că se vor înființa treptat școli primare în toate comunele României iar ”învățătura primară va fi obligatorie” și ”fără plată”.²²²

Aceste referiri precum și acordarea unor drepturi rar întâlnite în alte legi fundamentale ale vremii: azil politic și libertatea aproape absolută a cuvântului scris, în nici un fel îngrădită de cenzură sau cauțiune, dreptul de adresa petiții autorităților publice, cu condiția să fie semnate au determinat considerarea Constituției din 1866 drept una din cele mai liberale ale epocii.

Exista o singură interdicție impusă cetățenilor români la art 30 și anume de a nu intra în serviciul altui stat fără autorizația guvernului, sub sancțiunea pierderii cetățeniei române și o singură

²²⁰ Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României (1859-1991)*, Editura Humanitas, București, 1992, p.30.

²²¹ Ioan Muraru, Gheorghe Iancu, *Constituțiile române. Texte. Note. Prezentare comparativă*, Ed. Actami, București, 2000, p 34.

²²² *Ibidem*, p.35-37.

discriminare la art.7: ”Înșușirea de român se dobândește sau se pierde potrivit regulilor statornicite prin legile civile. Numai străinii de rituri creștine pot dobândi împământenirea”²²³. În acest mod erau excluși de la exercitarea drepturilor politice evreei și turcii. Acest articol a fost modificat în 1879, în urma angajamentelor asumate de liderii noștri politici la Congresul de la Berlin (1878), ca o condiție a recunoașterii independenței de stat a României de către Marile Puteri. Constituția adoptată în martie 1923 menține principiile esențiale ale Constituției din 1866 și mare parte din textul acesteia. Era, în fapt, o adaptare a vechiului act fundamental la noua situație politică, socială și economică.

Titlul II *Despre drepturile românilor* înscrisa o serie de drepturi și libertăți democratice: egalitatea în fața legilor, desființarea privilegiilor de clasă, libertatea muncii, libertatea conștiinței și a învățământului, libertatea presei dar și responsabilitatea patronilor de publicații și a jurnaliștilor etc. Referitor la principiul libertății conștiinței, art. 22 din Constituție menționa că biserica creștină ortodoxă și cea greco-catolică sunt biserici românești, prima având drept de biserică dominantă, iar cealaltă având întâietate în raport cu celelalte culte.²²⁴

Constituția din 1923 vine cu o serie de noutăți. Dintre acestea menționăm dreptul de proprietate care nu mai este unul absolut ca în 1866, ci este nuanțat prin referirea la utilitatea socială. Astfel art. 19 stipula că bogățiile subsolului sunt proprietate de stat iar art. 20: căile de comunicație, apele navigabile și flotabile și spațiul atmosferic sunt incluse, la rândul lor, în domeniul public. Dezvoltarea industriei dar și tulburările sociale de la începutul secolului XX impun intervenția statului în relațiile dintre muncitori și patroni. Astfel art 21 preciza că toți factorii producției se bucură de o egală ocrotire dar și prevederea asigurării sociale a muncitorilor în caz de accidente, boală etc.²²⁵ Drepturile cetățenești, în general, ca și drepturile minorităților erau definite în conformitate cu noile tendințe internaționale dar și în funcție de tratatele de pace de la Paris. De aceea, articolele 5,7, 10 (8), 26(28), 27 (29) precizau ”fără deosebire de origine etnică, de limbă și de religie” garantându-se astfel drepturile minorităților naționale.²²⁶

Constituția din 1938 a fost elaborată în timpul domniei lui Carol al II-lea pentru a legitima schimbarea de regim, trecerea de la unul democratic la unul autoritar. În contextul crizei de după alegerile din 1937, în care nici un partid nu-și asigurase majoritatea, Carol al II-lea impune propria soluție. Noua Constituție a fost aprobată prin plebiscit, în care votul s-a făcut printr-o declarație verbală, consemnată pe liste separate pentru cei care votau ”pentru” și pentru cei care votau ”împotriva”. Principiile acestei Constituții nu mai erau liberale așa cum reiese din Titlul II: *Despre datoriile și drepturile românilor*. Capitolul I înscris *Despre datoriile românilor* iar abia la capitolul II *Despre drepturile românilor*.²²⁷ Prioritatea datoriilor față de drepturi demonstrează însuși spiritul constituției.

În ciuda caracterului său autoritar, pentru prima dată s-a acordat drept de vot femeilor. Se introduce votul universal, de la vârsta de 30 de ani, inclusiv pentru femei și doar pentru știutorii de carte. După abdicarea regelui Carol al II-lea s-a revenit la Constituția din 1923.

Între 1947-1989, perioadă în care în România a fost caracterizată de un regim totalitar comunist, au fost adoptate trei constituții: în 1948, 1952 și 1965. Inspirare de constituția sovietică din 1936, cele trei constituții republicane ale României comuniste sunt asemănătoare, diferențele dintre ele marcând evoluția treptată a modului în care controlul de partid s-a extins asupra întregii societăți. Toate aceste acte fundamentale au demonstrat că simpla menționare a

²²³ Barbu Berceanu, *Istoria constituțională a României în context internațional: comentată juridic*, Editura Rosetti, București, 2003, p. 178.

²²⁴ *Ibidem*, p 63.

²²⁵ Ioan Muraru, Gheorghe Iancu, *op.cit*, p. 67.

²²⁶ Eleodor Focșeneanu, *op.cit*, p.62.

²²⁷ Ioan Muraru, Gheorghe Iancu, *op.cit*, p 95.

drepturilor cetățeanului era insuficientă pentru existența lor în cadrul societății. Toate conțineau un capitol de „drepturi ale omului” însă era un act demagogic deoarece fie nu erau respectate fie aplicarea lor atrăgea măsuri represive.

Moartea lui Stalin a declanșat în URSS și în ”democrațiile populare” un val de schimbări cu un impact profund asupra regimului comunist din România. Începe procesul de destalinizare iar la conducerea partidului unic vine Nicolae Ceaușescu. La 21 august 1965 MAN adoptă o nouă constituție, ce proclamă Republica Socialistă România și construcția societății socialiste. Era consfințit caracterul socialist al economiei și al proprietății.

Se revenea la organizarea textului în titluri, așa cum se întâmplase în tradiția constituțională românească, și se renunța la ”capitolele” de inspirație sovietică. Drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor reveneau la începutul textului, în titlul II. S-au preluat majoritatea prevederilor din capitolul cu același nume din Constituția din 1952: egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, dreptul la muncă, la asigurări sociale și de boală, la concediu de odihnă, dreptul la proprietate, la moștenire, dreptul la educație și gratuitatea acestuia din urmă, libertatea conștiinței, cuvântului, de exprimare etc.

În privința drepturilor, art. 28 prevedea libertatea cuvântului iar articolul următor menționa că această libertate nu putea fi folosită împotriva ordinii stabilite de regim, deci se păstrau și limitările lor. O schimbare notabilă este cea legată de minorități, care deși au drepturile garantate, se înlocuiește sintagma ”minorități naționale” cu cea de ”naționalități conlocuitoare”, poate pentru a sublinia unitatea, în spiritul conceptului de ”națiune socialistă” și faptul că nu puteau exista minorități și majorități.²²⁸

Schimbarea politică majoră a societății românești, după evenimentele din decembrie 1989, a fost oglindită în Constituția aprobată la 8 decembrie 1991 și modificată apoi în 2003. Caracterizarea statului român ca un stat democratic apare chiar din articolul 1.aln 3: ”România este un stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate”.²²⁹

Titlul II: *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale* ocupă un spațiu și un loc important în textul Constituției acest lucru semnificând supremația acestora și garantarea lor de către stat. Sunt introduse și drepturi noi precum libertatea circulației în țară și străinătate (art 25), dreptul la viață intimă, familială, privată (art 26), interdicția totală a torturii și a pedepsei cu moartea (art 22), dreptul la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic (Art.35) inițiativa legislativă a electoratului (art 73).²³⁰

În concluzie, o incursiune în istoria constituționalismului românesc arată în ce măsură regimul politic modifică drepturile și libertățile acordate și garantate de statul român. Toate legile fundamentale elaborate în România de la 1866 și până în prezent au demonstrat preocuparea constantă a oamenilor politici, a legiuitorului dar și a societății românești în ansamblu pentru demnitatea omului, drepturi și libertăți cetățenești, libera dezvoltare a personalității umane, pluralism politic și dreptate.

BIBLIOGRAFIE:

1. Berceanu, Barbu, *Istoria constituțională a României în context internațional: comentată juridic*, Editura Rosetti, București, 2003.

²²⁸ Gh. Sbârnă (coord), *Constituțiile României: studii*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012, p. 97.

²²⁹ *Ibidem*, p. 311.

²³⁰ *Ibidem*, p. 316.

2. Focșeneanu, Eleodor, *Istoria constituțională a României (1859-1991)*, Editura Humanitas, București, 1992.
3. Muraru, Ioan, Iancu, Gheorghe, *Constituțiile Române. Texte. Note. Prezentare comparativă*, Editura Actami, București, 2000.
4. Sbârnă, Gheorghe (coord), *Constituțiile României: studii*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012.

CONSTITUȚIA DIN 1923 – DE LA REVIZUIRE LA TRANSFORMARE

PROF. ALEXANDRU MARIAN VASILE,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 129 BUCUREȘTI

Pentru o înțelegere cât mai bună a modului de guvernare, a regimului politic dintr-o anumită perioadă a istoriei oricărui stat modern sau contemporan, este necesară o analiză amănunțită a legii fundamentale a țării respective, în cazul nostru România de după Primul Război Mondial și realizarea Marii Uniri. În general, o constituție cuprinde: denumirea, teritoriului statului, atribuțiile instituțiilor politice, drepturile, libertățile și îndatoririle omului și cetățeanului, forma de guvernământ, rolul puterilor în stat, norme sociale și de organizare a statului, funcționarea autorităților publice. Înainte de Constituția din 1923, statul român a mai cunoscut o lege fundamentală, promulgată de Carol I (1866-1914) în 1866.

Legea fundamentală promulgată de regele Ferdinand al României (1914-1927) pe 28 martie prin decretul regal no. 1360 a fost publicată în Monitorul Oficial cu numărul 282 în următoarea zi. Aceasta cuprinde opt titluri și 138 de articole. Dintre acestea mai mult de jumătate au fost păstrate aproape nemodificate din Constituția din 1866. Această lege fundamentală a fost în vigoare între anii 1923 și 1938, când a fost suspendată de Carol al II-lea, și s-a revenit la ea cel puțin în mod formal în perioada 23 august 1944 – 30 decembrie 1947, momentul abdicării regelui Mihai I și al instalării la putere a regimului comunist.

Proiectele de revizuire a Constituției din 1866 nu puteau fi suficiente pentru contextul intern și extern în care se afla România după momentul 1 decembrie 1918. Constituția din 1866 a fost pe deplin necesară, deși la momentul respectiv au fost multe voci care stăruiau doar pentru o revizuire a legii fundamentale adoptată la începutul domniei lui Carol I.²³¹ În plus o simplă revizuirea legii fundamentale nu a mai putut fi pusă în aplicare în momentul alipirii celor trei regiuni, așa cum a fost cazul Dobrogei, când s-a făcut un simplu act adițional în care era menționat și ținutul dintre Dunăre și Marea Neagră. Societatea și oamenii politici erau conștienți că transformările prin care trecea statul român impunea o nouă Constituție, nu doar o revizuire. În aceea perioadă au existat două tabere, una care susținea doar revizuirea Constituției din 1866, care conform acestora s-a dovedit a fi una benefică, în timp ce o a doua tabără considera necesară scrierea și promulgarea unei noi legi fundamentale. Cele două grupări au acaparat atenția presei și a publicului, iar Institutul Social Român, condus la aceea vreme de Dimitrie Gusti, a venit cu o propunere care a și fost pusă în practică, de a realiza o serie de conferințe și dezbateri pe tema constituționalității. Au fost astfel organizate un număr de 23 de întâlniri de acest tip la care au luat parte numeroși oameni politici, istorici, juriști sau filosofi, amintind pe Nicolae Iorga, Vintilă Brătianu, Ioan Nistor, Romul Boilă, Virgil Madgearu, Mircea Djuvara, Constantin Dissescu.

Prim-ministrul Brătianu i-a transmis regelui despre dizolvarea corpurilor legiuitoare și organizarea unor alegeri pentru formarea unei Adunări Naționale Constituante. Lucrările acestei adunări au fost deschise de Ferdinand I la 27 martie 1922. În timpul ceremoniei inaugurale, regele României s-a adresat adunării: „chemați să dea temelii democratice sincere și sănătoase, așezământul constituțional pe care România întregită îl așteaptă”. Cu puțin înaintea adoptării Constituției, I. C. Brătianu, într-un discurs în fața Camerei Deputaților, afirma: „Avem convingerea că ea răspunde rezultantei adevăratelor interese mari ale neamului și ale statului și

²³¹ Eleodor Focșeanu, *Istoria constituțională a României (1859-1991)*, ediția a II-a revizuită, Editura Humanitas, București, 1998, p. 56-57.

că pe temeiul ei se poate și trebuie să se dezvolte o nouă viață puternică și fecundă a societății și a statului român în curs de cel puțin o jumătate de veac.”²³²

Transformarea prin care a trecut statul român a impus mai mult decât o revizuirea a legii fundamentale și din cauza apariției unui număr însemnat de minorități naționale numeroase. În 1866, minoritățile nu erau constituite din grupuri foarte mari și erau în marea lor majoritate creștini, cu excepția evreilor, de exemplu. Dacă în cazul Dobrogei, pentru dobândirea cetățeniei române și de către musulmani a fost suficient o revizuire a legii fundamentale promulgate de Carol, în cazul de față, era nevoie de o nouă constituție.

După finalizarea formării Adunării Naționale Constituante s-a creat și o comisie constituțională care a cuprins pe lângă membrii Parlamentului și profesioniști din domeniul juridic. Pe 26 ianuarie 1923, cele două Adunări împreună cu un comitet special constituit au lucrat pentru a da o formă finală noii legi fundamentale. În timpul lucrărilor Adunării au fost și oameni politici marcanti ai perioadei interbelice care au contestat-o pe motiv că nu ar reprezenta cu adevărat întreaga națiune. Dintre aceștia menționez pe Iuliu Maniu din partea Partidului Național și pe Ion Mihalache, lidel al formațiunii țărăniste. Protestele acestora au ajuns inclusiv în atenția publicului larg prin apariția unor fragmente de discursuri în presa vremii.

Cele două partide au fost ferme în acțiunile de protest împotriva noii constituții, numind-o chiar ca fiind un act abuziv, formațiunile lui Maniu și Mihalache retrăgându-se cu totul din discuțiile la care fuseseră invitați să ia parte în elaborarea acesteia. Cu toate acestea acțiunile contestatate nu au avut rezultatul scontat. Coaliția parlamentară condusă de liberali avea o majoritate care le-a oferit ocazia de a trece cu rezezițiune proiectul noii legi fundamentale prin parlament, care a intrat în dezbateri la mijlocul lui martie 1923 și înaintat spre promulgare regelui până la finalul lunii.

De asemenea, o simplă revizuire a vechii constituții nu ar fi fost suficientă și din cauza transformărilor sociale și economice pe care le suferise statul român și locuitorii săi. În urma reformei agrare, realizată prin exproprierea marilor proprietari de terenuri și împrumărirea țărănilor, dar și dezvoltarea industriei care făcuse niște pași hotărâți spre modernizare și extindere, a fost clar pentru oamenii politici ai vremii de necesitatea noii legi fundamentale, chiar dacă au preluat foarte multe dintre articolele celei promulgate în 1866.

Unul dintre motivele care au stat la baza transformării vechii legi fundamentale, revizuită și completată a fost cu siguranță ușurința prin care s-ar fi adoptat o nouă constituție, decât o serie de noi prevederi sau modificarea acestora. Un exemplu grăitor în acest sens este modificarea articolului 7 al Constituției din 1866, de după Războiul de Independență, care a durat câteva luni. Constituția din 1923 a avut un puternic caracter liberal, la fel ca și predecesoarea sa, dar superioară celei din 1866 din punct de vedere al tehnicii legislative. Noua lege fundamentală avea un limbaj actualizat ce corespundea vremurilor.²³³ În cuprinsul acesteia se poate observa adaptarea textelor la noul context internațional dar și intern. În plus, în urma adoptării acesteia s-a perfecționat sistemul de control al respectării drepturilor și libertăților cetățenești și al regimului separației puterilor în stat.

Privind statul român putem observa cum în Constituție teritoriul acestuia era nealienabil, iar Regatul României ere național, unitar și indivizibil. Bineînțeles, s-a păstrat monarhia constituțională ca formă de guvernământ și regim politic. Pe lângă revizuirii au fost și transformări în textul legii fundamentale din 1923 față de cea adoptată în 1866. Una dintre acest modificări a fost în cazul proprietății private, care în constituția promulgată de Carol I era sacră

²³² *Ibidem*, p. 58.

²³³ *Ibidem*, p. 69-70.

și inviolabilă, în cea adoptată în timpul lui Ferdinand aceasta putea fi trecută în proprietatea statului în cazul utilității publice.

Noua lege fundamentală a fost creată pentru a marca transformarea statului, fiind o revizuire dar și o schimbare, față de vechea constituție care a suferit mai multe modificări în diverse momente: 1879 sau 1917 pentru a exemplifica. Prin introducerea votului universal, egal, liber, direct și secret, se opunea astfel interesul individual sau de grup cu cel public. De asemenea, prin prevederile acesteia atribuțiile puterii legislative erau întărite, față de cele ale regelui, nelipsind nici articolele care garantau respectarea drepturilor și libertăților cetățenești.²³⁴ Prin Constituția din 1923 s-au creat premisele constituirii unei comunități politice moderne, după model occidental, definită de reperele legii fundamentale. Aceasta legitima noile realități sociale, economice, politice de după încheierea Primului Război Mondial, dintre care menționez unirea provinciilor românești Bucovina, Basarabia, Transilvania cu Vechiul Regat, adoptarea votului universal și reforma agrară. Prin aceasta s-a facilitat participarea cetățenilor la viața publică precum și a grupărilor politice care au apărut în perioada interbelică, precum și accesul la scena politică pentru minoritățile naționale. În plus, aceasta fost revizuită, chiar transformată de mai multe ori, prin modificări, precum cea din 1924 privind învățământul secundar sau 1926 prin legea primei electorale. Astfel, ceea ce se întâmplase practic în anii primei conflagrații mondiale și în cei care au urmat au impus nu doar o revizuire a vechii constituții ci o transformare, întocmai cu cea a Regatului României care s-a transformat într-un timp scurt, iar noul context intern a trebuit să fie cuprins într-o nouă lege fundamentală, una dintre cele mai moderne și avansate ale perioadei interbelice din Europa.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Constituțiunea* promulgată cu decretul regal no. 1360 din 28 martie 1923 și publicată în Monitorul Oficial no. 282 din 29 martie 1923, București, Imprimeria Statului, 1923.
2. *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor*, editor Stroe Aurelian, Editura Humanitas, București, 1999.
3. *Noua constituție a României. 23 de prelegeri publice organizate de Institutul Social Român*, Tipografia Cultura Națională, București, 1923.
4. Baci, Angela, *Rolul Constituției din 1923 în consolidarea unității naționale: evoluția problemei constituționale în România interbelică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
5. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția revizuită și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, , București, 2011.
6. Focșeneanu, Eleodor, *Istoria constituțională a României (1859-1991)*, ediția a II-a revizuită, Editura Humanitas, București, 1998.
7. Idem, *Istoria constituțională a României (1859 – 2003)*, Editura Eikon, București, 2018.
8. Hriscu, Marius, *Drepturile omului reflectate în Constituțiile României din 1923 și 1938*, Edura Pim, Iași, 2010.
9. Lascarov-Moldoveanu, Alexandru, Ionescu, Sergiu D., *Constituțiunea României din 1923 adnotată cu desbateri parlamentare și jurisprudente*, Editura Tipografiei „Curierul judiciar”, București, 1925.
10. Muraru, Alexandru, *Constituția din 1923, un document suplu, clar, concis*, în: www.romaniaregala.ro/atitudini/constitutia-din-1923-un-document-suplu-clar-concis, accesat la data de 20.02.2023.

²³⁴ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția revizuită și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2011, p. 325.

11. Popescu, Eufrosina, *Din istoria politică a României: Constituția din 1923*, Editura Politică, București, 1983.
12. Stoian, Gheorghe, Gheorghediade, Vasile, *Dezbaterile parlamentare la Constituția din 1923 și Legea Minelor din 1924*, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, București, 1925.
13. Zotta, Constantin, *Constituțiunea din 29 martie 1923*, Editura Librăriei R. Cioflec, București, 1944.

PEISAJ POLITIC IALOMIȚEAN ÎN ANII DEMOCRAȚIEI INTERBELICE: ALEGERI ȘI ALEGĂTORI

PROF. EMILIA VLAD,
CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ IALOMIȚA

Marea Unire din 1918 a însemnat împlinirea unui vis pentru au luptat, au lucrat și s-au jertfit cei mai buni fii ai neamului românesc. Statul național unitar român realizat în 1918 a pornit hotărât pe drumul democrației parlamentare, consacrate juridic prin adoptarea legii fundamentale din 1923, Constituția Unificării.

O noutate semnificativă pentru viața societății românești a fost introducerea în 1918 a votului universal masculin, legiferată și prin Constituția din 1923. Beneficiau de drept de vot bărbații majori a căror, vârstă minimă era de 21 de ani. Unele categorii ale populației: femeile, care alcătuiau jumătate din populația țării²³⁵ tinerii între 18 și 21 de ani, militarii magistrații erau încă inactive politic²³⁶. Măsura lărgă participarea cetățenilor la viața politică și consolida caracterul democratic al statului. Convocarea periodică la urne a alegătorilor, al căror număr a crescut de la aproximativ o sută de mii înainte de război până la 4,6 milioane a schimbat metodele și structura partidelor, a stimulat presa și a atras țărănimea care alcătua marea majoritate a populației, 77,78%²³⁷. Se poate afirma că, la vremea respectivă, alegerea unui deputat era făcută de un număr de cetățeni de 125 de ori mai mare decât în anii antebelici.²³⁸

În ceea ce privește județul istoric Ialomița, cu o economie bazată pe agricultură populația era alcătuită în marea majoritate din țărani. La cele zece alegeri parlamentare desfășurate în perioada interbelică în anii :1919, 1920,1922,1926,1927,1928,1931,1932, 1933 și 1937 corpul electoral ialomițean a prezentat o tendință de creștere. Dacă în 1919 erau înscriși pe liste 41250 de alegători pentru Adunarea Deputaților, iar Colegiul universal pentru Senat 21351²³⁹ pentru, numărul lor a ajuns în 1937 la 70485 respectiv 32354²⁴⁰. Această creștere s-a datorat aplicării reformei agrare din 1921 dar și sporului natural al populației din mediul rural, având valori cuprinse între 2,2 și 8,8% .

Aplicarea noilor reglementări electorale s-a dovedit dificilă. Astfel, în primul an de exercitare a votului universal, ialomițenii au avut cea mai slabă prezență la vot la nivel de țară, cu un procent de 68,49%, inferioră cu mult celei naționale. De altfel, și numărul de voturi le-a adus ialomițenilor un record nedorit: 68,79% la Adunarea Deputaților și 52,02% la Senat.²⁴¹. Desigur era de vină noutatea sistemului electoral, iar pe de altă parte, lipsa de cultură a maselor de alegători

Procentul știutorilor de carte era în 1937 de 53% la nivel național.²⁴² Este cunoscut faptul că guvernării au sesizat acest lucru și au încercat să-l depășească prin introducerea siglelor electorale ale partidelor, care ar fi făcut mai facilă identificarea lor. Alegătorii puteau opta între

²³⁵ Academia Română, *Istoria românilor, vol VIII, România întregită (1918-1940)*, coord. prof. univ. dr. Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 35.

²³⁶ *Monitorul oficial*, nr.161 din 16/29 noiembrie 1918.

²³⁷ Ioan Scurtu, *Democrația românească în perioada interbelică* disponibil pe: www.ioanscurtu.ro/democratia-romaneasca-in-perioada-interbelica-1918-1938/, data consultării 10 februarie 2023.

²³⁸ *Ibidem*.

²³⁹ *Monitorul Oficial*, nr. 163/7 noiembrie 1919.

²⁴⁰ *Monitorul Oficial*, nr.301/30 decembrie 1937.

²⁴¹ *Ibidem*, nr.163/7 noiembrie 1919.

²⁴² *Istoria românilor*, vol VIII, p. 39.

stea (Partidul Poporului), secera (Partidul Țărănesc), crucea (Partidul Național-Liberal) etc²⁴³. Măsura a fost însă insuficientă, pentru a acoperi deficitul de pregătire politică a electoratului.

Situația prezenței la vot s-a remediat în anii următori, județul Ialomița înregistrând prezențe la urne de peste 80%, în raport cu mediile naționale de peste 70%.²⁴⁴ Aceeași tendință a avut-o și procentul voturilor anulate, care a coborât până la aproximativ 1%. Votul era obligatoriu. Legea prevedea amenzi între 20 și 50 de lei dificil de suportat pentru țărani, ceea ce pare un îndemn pentru exercitarea drepturilor electorale.

Opțiunile politice ale alegătorilor ialomițeni reflectă în bună parte starea lor economică și culturală. Ei putut fi manevrați cu relativă ușurință de politicienii timpului. O publicație locală, „Curierul ialomițean” remarca:

„Forța nației nu sunt partidele, sunteți voi alegătorii. Dar, vai, voi sunteți o zi liberali, mâine național-țărăniști, poimaine averescani și, mai întotdeauna, guvernamentali”²⁴⁵

Fenomenul zestrei guvernamentale, prezent la nivelul întregii țări în proporții mai mici sau mai mari a existat și în Ialomița. Astfel, un partid aflat în opoziție abia dacă strângea câteva procente din voturi, dar odată ajuns la guvernare și organizând alegeri putea atinge chiar performanțe de 60-70% din totalul voturilor valabil exprimate.

Cetățenii cu drept de vot au parcurs un proces de maturizare lentă și de conștientizare a rolului lor fapt determinat de exercițiul democrației și de creșterea nivelului cultural la nivelul societății. Este interesant de urmărit care erau mijloacele de luptă ale partidelor aflate în confruntarea electorală.

Presă locală, destul bogată ca număr de titluri (în 1936 apăreau în județ 20 de periodice²⁴⁶) și diversă ca orientare ne oferă informații relevante. Publicațiile de partid au avut rolul lor în confruntarea electorală. Enumerăm: „Aurora ialomițeană”(țărănist), Biruința Ialomiței”(al LANC), „Calea Dreptății”, Crainicul (naționalist-creștin), „Curierul”, „Drapelul țaranului”(Partidul Național român, iar mai târziu al Partidului Radical Țărănesc), „Frontul Românesc din Ialomița” (Frontul românesc-Al. Vaida Voevod), „Semănătorul”, „Liga Poporului Ialomițean”, „Liberalul”, „Voința Ialomiței”, „Gazeta Ialomiței” (trei publicații liberale), „Ialomița noastră” (Partidul Național Agrar). Au existat și publicații independente, care s-au făcut ecoul bătăliilor electorale.

Desigur că în paginile acestora se găseau îndemnuri însuflețitoare, critici la adresa adversarilor și inventarii meșteșugite ale realizărilor din anii de guvernare. Oferirea unor servicii gratuite de natura medicală sau juridică sunt menționate de presă, alături de amănunțile promisiuni uitate de îndată ce iureșul alegerilor înceta. Munca gratuită în folosul comunităților, prestată de anumite formațiuni politice a fost un mijloc interesant de a purta lupta pentru voturi. Un candidat liberal a nășit într-o singură zi 26 de cupluri care trăiau în concubinaj.²⁴⁷

Adunările publice au fost ocazia candidaților de a se adresa unui electorat divers, așa încât au avut loc adevărate turnee electorale, localitățile fiind împânzite de afișe cu programe și lozinci. Pentru participarea la asemenea evenimente participanților li se puneau la dispoziție mijloace transport și bani. O anecdotă de atunci povestește cum regele și un om politic important priveau pe fereastră la o manifestație a liberalilor, care aduseseră din provincie numeroși susținători bine răsplătiți. Regele l-ar fi întrebat pe acesta: „Oare ar putea partidul dumitale să

²⁴³ Ioan Scurtu, *op.cit.*

²⁴⁴ Vezi *Monitorul Oficial* 1919-1937.

²⁴⁵ „Curierul Ialomiței”, Călărași, II, nr.8/1932.

²⁴⁶ Aurel David, *Întoarcere în timp: monografia presei Ialomiței și Călărașului*, Casa Editorială „Freamătul”, Călărași, 1998, p. 5.

²⁴⁷ „Acțiunea”, Călărași, nr.20/9 februarie 1930.

adune atâția oameni pentru o manifestație? La care omul politic ar fi răspuns: Sigur că da, mai ales că ar fi aceeași”²⁴⁸

Vizitele unor personalități naționale precum: Alexandru Averescu, Octavian Goga, dr. Nicolae Lupu, Grigore Iunian au fost utilizate în scop electoral.

Din nefericire mediul politic românesc a fost atins de corupție, de abuzuri administrative, demagogie. Atmosfera alegerilor este redată în paginile presei ialomițene:

„Agenții electorali au fost mobilizați, entuziasmați de sentimentele patriotarde și idealiste, încălziți de vocea șefului, uneori de rachiu, prevăzuți cu ghioage-argumente convingătoare- s-au răspândit în marea mulțime să cucerească sufragiile cu mirajul promisiunilor. A fost chemat umilul cetățean să-ți exprime părțica de suveranitate, să-și orânduiască cârmuirea care să-l protejeze, să-i ușureze existența. S-a smuls din toropeală ca să alimenteze cu naivitatea lui un zgomot de bălci. S-a amuzat alegătorul de acest spectacol zgomotos, a pățit cu încredere în cabina de votare, și-a dovedit puterea murdărind hârtia cu ștampila și s-a întors apoi acasă să mestece aceeași sărăcie”²⁴⁹.

Totuși campaniile electorale au avut rolul lor în maturizarea alegătorilor, în sporirea gradului de implicare în viața publică a acestora -indicator al caracterului democratic al regimului politic din România interbelică.

Exercitarea drepturilor electorale ale cetățenilor a dus la o anumită maturizare a corpului politic, așa încât la alegerile din 1937 niciun partid nu a întrunit condițiile pentru obținerea primei electorale. S-au creat condiții pentru instaurarea regimului de autoritate monarhică al lui Carol al II-lea. Zilele democrației interbelice se incheiaseră.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Monitorul oficial*, nr. 161 din 16 / 29 noiembrie 1918, nr. 163/7 noiembrie 1919, nr. 301 / 30 decembrie 1937.
2. Academia Română, *Istoria românilor, vol VIII, România întregită (1918-1940)*, coord. prof. univ. dr. Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, București, 2003.
3. David, Aurel, *Întoarcere în timp: monografia presei Ialomiței și Călărașului*, Casa Editorială „Freamătul”, Călărași, 1998
4. Scurtu, Ioan, *Democrația românească în perioada interbelică*, disponibil pe: www.ioanscurtu.ro/democratia-romaneasca-in-perioada-interbelica-1918-1938/, data consultării 10 februarie 2023.
5. „Acțiunea”, Călărași, nr. 20 / 9 februarie 1930.
6. „Aurora ialomițeană”, nr. 2 / 1928, Călărași.
7. „Curierul Ialomiței”, Călărași, II, nr. 8 / 1932.

²⁴⁹ „Aurora ialomițeană”, nr. 2 / 1928, Călărași.

CONSTITUȚIE ȘI CONSTITUȚIONALISM ÎN ROMÂNIA – ASPECTE JURIDICE, ISTORICE ȘI POLITICE

PROF. ANCA DIANA MUREȘAN,
LICEUL TEORETIC „GEORGE POP DE BĂSEȘTI” ULMENI, JUD. MARAMUREȘ

Prima constituție a României a fost adoptată în anul 1866 după model belgian, odată cu aducerea la putere a principelui Carol I de Hohenzolern. Principele a fost adus la putere la data de 10 mai 1866 de către reprezentanții guvernului printre care s-a numărat și Ion Brătianu, iar la data de 30 iunie 1866 a depus jurământul față de țară pe noua constituție. Constituția de la 1866 a reprezentat prima realizare importantă a Principelui Carol I de Hohenzolern. A fost cea mai longevivă constituție fiind abrogată abia în anul 1923 când a fost elaborată prima constituție a României Mari. Prevedea instaurarea monarhiei ereditare pe linie bărbătească și separarea puterilor în stat. Tot prin constituție era reglementat și faptul că descendenții regelui trebuiau botezați în religia ortodoxă și să primească nume românești. Puterea executivă era deținută de Adunarea Deputaților și Senat, iar cea judecătorească era exercitată prin curți de judecată, tribunale și prin instanța supremă Înalta Curte de Justiție și Casație.

De-a lungul timpului, Constituția de la 1866 a suferit trei modificări. Prima a fost făcută în anul 1879, când s-a renunțat la condiția conform căreia cetățenia română putea fi acordată doar celor care aparțineau de rituri creștine. Cea de a doua modificare a fost făcută în anul 1884, când numărul colegiilor electorale a fost redus de la patru la trei pentru Camera Deputaților. Ultima a fost făcută în anul 1917, când s-a renunțat la articolul ce declara proprietatea ca fiind sacră și inviolabilă pentru a se putea realiza reforma electorală și agrară (1918 -1921) ce prevedea înproprietărea soldaților pe baza promisiunilor din 1917.

Cea de a doua Constituție a României a fost aprobată în anul 1923. Dat fiind că în anul 1918 avusese loc unirea României cu Basarabia, Bucovina și Transilvania, era necesară și o schimbare a constituției pentru ca aceasta să corespundă nevoilor tuturor românilor. Constituția de la 1923 reprezintă una dintre principalele realizări ale Regelui Ferdinand I și a soției sale Regina Maria. A fost în vigoare până la adoptarea Constituției din 1938 și cu unele restricții și în perioada 1944 -1947. Prin constituție țara era denumită „Regatul României”²⁵⁰ și statul era reglementat ca fiind „național unitar și indivizibil”²⁵¹. Teritoriul țării era împărțit în județe, iar județele în comune. Românii, indiferent de originea etnică sau de apartenența religioasă se bucurau de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin lege. Domiciliul era inviolabil, iar pedeapsa cu moartea era abrogată cu excepția unor cazuri excepționale prevăzute de Codul Militar de Război. Puterea era împărțită în stat. Biserica Ortodoxă și cea Greco-Catolică erau biserici românești.

Puterea constituțională a regelui era transmisă „pe linie coborâtoare directă a Majestății Sale Regelui Carol I de Hohenzolern Sigmaringen pe linie masculină. Dacă se întâmpla ca la moartea regelui, moștenitorul său să nu fi împlinit 18 ani, era obligatoriu ca în maxim zece zile de la deces să se constituie o regență. Regența nu avea dreptul de a schimba constituția.

Clauzele constituției cu privire la regență au fost puse în aplicare în cazul Regelui Mihai I, în perioada 1927 – 1930, în urma morții bunicului său Regele Ferdinand I. Mihai a fost numit

²⁵⁰ A se vedea: *Constituțiile României, Constituția din 1923*, art. 1, p. 167.

²⁵¹ *Ibidem*.

încă de copil rege, deoarece tatăl său Principele Carol a renunțat la tron pentru a se stabili în Franța.

În anul 1930, principele revine în țară și preia tronul în mod abuziv devenind rege sub numele de Carol al II-lea. Urmează un regim politic de austeritate și dictatură.

Revenind la regența din timpul primei domnii a Regelui Mihai I, aceasta a fost formată din: Principele Nicolae, fratele Principelui Carol, Patriarhul Miron Cristea și Gheorghe Buzdugan, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție. După decesul lui Gheorghe Buzdugan, în anul 1929, la regență a fost numit Constantin Sărățeanu, un om politic și jurist de excepție, fost Ministru de Interne în anul Marii Uniri, 1918.

Regența a cauzat dispute și divergențe politice, fapt ce a facilitat preluarea abuzivă a tronului de către fostul principe Carol în anul 1930.

Anul 1930, a reprezentat și anul în care România trece de la un regim politic democratic la unul dictatorial. În primă fază în perioada 1930 -1938, Regele Carol al II-lea a început erodarea partidelor politice, iar pe Nicolae Titulescu, un mare om politic interbelic, fost prim-ministru, l-a înlăturat de la Ministerul de Externe. Totodată, în această perioadă, el a pregătit și elaborarea unei noi constituții.

În linii mari Constituția din anul 1938, respecta prevederile celei din 1923, însă reglementa și o serie de datorii pe care românii le aveau. Cea mai importantă era ca „Toți românii, fără deosebire de origine etnică și credință religioasă sunt datori a socoti patria cel mai de seamă temei al rostului lor în viață, a se jertfi pentru apărarea integrității, independenței și demnității ei, a contribui prin munca lor la înălțarea ei, morala și propășirea lor economică; a îndeplini cu credință sarcinile obștești ce li se impun prin lege și a contribui de bună voie la împlinirea sarcinilor publice, fără de care ființa statului nu poate viețui.”²⁵² De asemenea, românii nu aveau voie să facă niciun fel de propagandă împotriva statului, iar cei care părăseau țara pierdeau definitiv și cetățenia română.

Constituția de 1938 a fost în vigoare până în anul 1944, când reîntră în drepturi Constituția de la 1923 (1923 -1947). În anul 1947 atât Constituția din 1923, cât și cea din 1938 au fost abrogate de către comuniști urmând ca la data de 13 aprilie 1948 să fie adoptată prima constituție comunistă.

Deși în linii mari, Constituția din 1938 a avut același prevederi ca și cea din 1923, totuși a reprezentat și un act prin care Regele Carol al II-lea își impunea voința. El a desființat principiul separării puterilor în stat, în mâinile lui căzând atât puterea legislativă cât și cea executivă. Pluripartidismul politic a fost desființat, pe scena politică funcționând un singur partid, care la început (în anul 1938) a fost numit „Frontul Renașterii Naționale”²⁵³, urmând ca mai apoi să fie redenumit, „Frontul Națiunii”²⁵⁴ (în anul 1940).

Perioada 1938 -1940 a fost caracterizată printr-un regim politic dictatorial impus de Carol al II-lea. A fost aplicată chiar și cenzura. Caracteristicile regimului carolingian au dus la abdicarea regelui și la revenirea pe tronul României a fiului acestuia, Regele Mihai I.

Un om care a avut o ascensiune politică impresionantă după abdicarea Regelui Carol al II-lea și după pierderile teritoriale pe care România le-a suferit în anul 1940 (Basarabia și Bucovina în favoarea U.R.S.S.), a fost Mareșalul Armatei Române Ion Antonescu. În vara anului 1940, acesta preia președinția Consiliului Miniștrilor și este investit cu puteri depline. Mai exact la data de 6 septembrie 1940, România trece de la dictatura regală a lui Carol al II-lea, la cea

²⁵² A se vedea: *Constituția României de la 1938*, Titlul II, Cap. I, art. 4, p. 1.

²⁵³ A se vedea: Ioan Ciupercă, Elena Cozma, *Manualul de istorie pentru clasa a XI-a*, Editura Corint, București, Capitolul 3, p. 38-40.

²⁵⁴ *Ibidem*.

militară fascistă a lui Ion Antonescu. Mareșalul conduce țara în perioada 1940-1944, practicând un regim politic de influență nazistă chiar și în război (cel de Al II lea Război Mondial) fiind de partea Germaniei. În tot acest timp autoritatea Regelui Mihai I a fost știrbită, însă la data de 23 august 1944, acesta hotărăște ca armata română să întoarcă armele împotriva Germaniei. Acest fapt a constituit sfârșitul dictaturii antonesciene și revenirea la putere cu drepturi depline a Regelui Mihai I, până în 1947 când a fost să abdice , de către comuniști.

Partidul Comunist a câștigat alegerile din anul 1945 și a format un guvern condus de doctorul Petru Groza. Guvernul Groza face demersuri pentru înlăturarea Regelui Mihai I de la putere, survenită la data de 31 decembrie 1947 și instaurarea regimului comunist. Așa cum am menționat și mai sus , la data de 13 aprilie 1948 a fost adoptată prima constituție comunistă.

Constituția de la 1948 a fost în vigoare până la adoptarea Constituției din 1952. Prin Constituția de la 1948, țara era denumită pentru prima dată „Republica Populară Română”²⁵⁵ și era reglementată ca fiind „un stat popular, unitar, independent și suveran.”²⁵⁶ Tot prin constituție toate mijloacele de producție treceau în proprietatea statului ca bun al întregului popor. La fel se întâmpla și cu pădurile, pășunile și bogățiile naturale. Proprietatea privată nu este desființată dar drepturile cetățenilor sunt limitate. Ce a rămas la fel ca și în cazul constituțiilor anterioare a fost clauza conform căreia „domiciliul este inviolabil”²⁵⁷.

Organul suprem de conducere al statului Republica Populară Română a Marea Adunare Națională a Republicii Populare Române.

La începutul perioadei comuniste, România s-a aflat sub influență stalinistă. Influența conducătorului U.R.S.S, Iosif Stalin s-a făcut resimțită și în elaborarea legilor fundamentale (constituțiile din 1948 și 1952) dar și în regimul politic practicat. Un semn al influenței U.R.S.S asupra țării noastre a fost prezența pe teritoriul României a Armatei Roșii, care s-a retras abia în 1955 la doi ani după moartea lui Stalin. În acest context Constituția de la 1952 a fost mai radicală față de cea din 1948, marcând și începuturile colectivizării în rândurile țăranilor.

Constituția de la 1952 a fost adoptată la data de 25 septembrie 1952 și a fost în vigoare până în 1965. Prin Constituția de la 1952 Republica Populară Română a fost reglementată ca fiind „un stat al oamenilor muncii de la orașe și sate”²⁵⁸. Încă de la început este elogiată Armata Roșie ca fiind eliberatoare de jugul fascist. Baza puterii în țară era alianța dintre clasa muncitoare și țărănime. În funcții publice putea fi oricine avea împliniți 18 ani și era de origine română. Femeia avea drepturi egale cu bărbatul. Munca femeii era plătită la fel ca și cea a bărbatului. Statul ocrotea familia și în special mama și copilul. Femeia însărcinată avea dreptul la concediu plătit. Omul muncii avea dreptul la odihnă și i se facilita accesul la instituțiile de cultură dar și în stațiunile balneare.

Așa cum am menționat și mai sus, la începutul perioadei comuniste, România era sub influență stalinistă (în perioada 1947 -1953). Liderul de la acea vreme al țării a fost Gheorghe Gheorghiu – Dej. Imediat după moartea lui Stalin, Gheorghe Gheorghiu- Dej începe un amplu proces de destalinizare, impunându-și propria dictatură. Noul regim primește ulterior denumirea de neostalinism. Din rândurile învățăceilor lui i s-a ridicat și succesorul, Nicolae Ceaușescu, care la moartea lui Gheorghe Gheorghiu – Dej , preia funcția de secretar de stat și ca atare puterea deplină. El elaborează și o nouă constituție.

Constituția de la 1965 a fost aprobată la data de 21 august 1965 și a fost în vigoare până în anul 1991. A suferit modificări în anul 1974 și în anul 1989 în urma Revoluției din decembrie

²⁵⁵ A se vedea: *Constituția României din 1948*, Titlul I, cap I, art. 1, p. 1.

²⁵⁶ *Ibidem*.

²⁵⁷ A se vedea: *Constituția României din 1948*, Titlul III, art. 29, p. 3.

²⁵⁸ A se vedea: *Constituția României din 1952*, Titlul I, art. 1, p. 1.

1989. Prin constituție, România a fost declarată „Republică Socialistă”²⁵⁹. Republica Socialistă România era reglementată ca fiind „stat al oamenilor muncii de la orașe și de la sate, suveran, independent și unitar.”²⁶⁰ Puterea în Republica Socialistă România era a poporului și era întemeiată pe alianța muncitorească – țărănească. Poporul era reprezentat tot de Marea Adunare Națională. Statul era proprietarul tuturor bunurilor și deținea controlul asupra comerțului exterior. Pământurile, animalele, mașinăriile și uneltele agricole se aflau în proprietatea cooperativelor agricole (CAP).

Dreptul la proprietate asupra pământurilor, animalelor, mașinăriilor și uneltelor agricole era dat de stat doar acelor țărani care nu se puteau asocia în cooperative agricole. Statul proteja căsătoria. Femeia avea drepturi egale cu bărbatul. Românii aveau drepturi la învățământ gratuit pe toate nivelele.

În anul 1974, Nicolae Ceaușescu a devenit președinte al Republicii Socialiste România, ceea ce a dus la modificarea constituției fiind adăugate și atribuțiile acestei funcții. Președintele era șeful statului și reprezenta puterea de stat în relațiile interne și internaționale ale Republicii Socialiste România. La începutul mandatului său președintele Republicii Socialiste România depune în fașa Marii Adunări Naționale un jurământ de credință față de țară și popor. Printre atribuțiile președintelui s-au numărat:

- Prezidarea Consiliului de Stat
- Prezidarea ședințelor Consiliului de miniștri atunci când apare necesar
- Numirea prim-ministrului, a vice prim-miniștrilor și a altor miniștri și conducători ai organelor de stat.
- Acordarea gradelor de general, amiral și mareșal
- Conferirea decorațiilor și a titlurilor de onoare
- Acordarea grațierii
- Acordarea cetățeniei, aprobarea renunțării la cetățenie, aprobarea șederii persoanelor de altă cetățenie pe teritoriul țării.
- Stabilirea rangurilor misiunilor diplomatice
- Primirea scrisorilor de acreditare și rechemare a reprezentanților altor state
- Încheierea tratatelor internaționale.

Cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu a fost instaurat în urma unor vizite de stat efectuate de către acesta în Coreea de Nord și în China. Marelui conducător i se aduceau omagii prin cântece și poezii precum și alte manifestări desfășurate în piețe publice cu diferite ocazii.

În paralel, Nicolae Ceaușescu manifestă și o deschidere spre Occident, România fiind prima țară Est – Europeană care în anul 1975 devine membră a Fondului Monetar Internațional și a Băncii Mondiale. Acest fapt facilitează planurile lui Nicolae Ceaușescu de a dezvolta țara și ca atare solicită un împrumut de 2.5 miliarde de dolari. Îi este acordat însă pentru a-l returna, Ceaușescu este nevoit să apeleze la raționalizarea alimentelor, a energiei electrice și a altor produse de bază. Acest fapt a generat nemulțumirea populației și a reprezentat una dintre principalele cauze ale Revoluției de la 1989, deși până în aprilie 1989 datoria a fost plătită. În epoca ceaușistă România a cunoscut o dezvoltare frumoasă prin construcția de fabrici și uzine și prin crearea de locuri de muncă, dar românii își doreau libertate și respectarea drepturilor lor cetățenești în totalitate și în adevăratul sens al cuvântului. Declanșarea Revoluției de la 1989 de către preotul reformat Lazslo Tokes le-a dat românilor ocazia ca să elibereze țara de comunism

²⁵⁹ A se vedea: *Constituția României din 1965*, Titlul I, art. 1, p. 1.

²⁶⁰ *Ibidem*.

cea ce s-a și întâmplat, Ceaușescu fiind înlăturat de la putere, judecat și condamnat la moarte în data de 25 decembrie 1989.

Trecerea de la comunism la democrație a făcut necesară și modificarea constituției de la 1965, care era încă în vigoare. Ulterior în anul 1991 s-a hotărât ca fiind necesară elaborarea unei noi constituții.

Constituția de la 1991 a fost adoptată la data de 8 decembrie 1991 și este încă în vigoare cu unele modificări (revizuirea constituției din anul 2003). Prin constituție, țara este denumită, pentru prima dată simplu, România și este reglementată a fi un „stat național, suveran, independent, unitar și indivizibil”²⁶¹ forma de guvernământ este republica, iar regimul politic este unul democratic în care drepturile și libertățile cetățeanului sunt respectate. Reapare pluralismul politic. Suveranitatea îi aparține poporului. Proprietatea este publică și privată. Din proprietatea publică fac parte instituțiile statului, parcurile, pădurile bogățiile naturale, zonele montane, litoralul. Organul de conducere suprem este Parlamentul compus din două camere (Camera Deputaților și Senatul). Deputații sunt aleși pe un mandat de patru ani. În fruntea statului se află un președinte ales pentru un mandat de cinci ani. Primul președinte al României democratice a fost Ion Iliescu (1990 – 1996 și 2000 -2004, trei mandate). Lui Ion Iliescu i-au urmat: Emil Constantinescu (1996 -2000), Traian Băsescu (2004 -2014) și Klaus Iohannis (2014 -prezent). Femeia este egală cu bărbatul. Căsătoria religioasă poate fie efectuată doar după încheierea căsătoriei civile. Statul ocrotește drepturile copiilor și ale tinerilor.

Schimbările produse după 1989, trecerea de la economia planificată, la cea de piață dar și liberalizarea comerțului și deschiderea granițelor duc și la emigrări ale românilor emigrări ale românilor în special în țările Europei de Vest. Și pentru ei constituția are o clauză conform căreia statul „ acționează pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice culturale, lingvistice și religioase, cu respectarea legislației statului a cărui cetățeni sunt”. Statul român nu le îngrădește libertatea de exprimare nici celor care aparțin unor minorități naționale cum ar fi maghiarii, sașii, rromii, ucrainenii, rușii etc.

În concluzie, constituția este legea fundamentală a unei țări. Pe constituție se bazează și elaborarea celorlalte legi. Constituția trebuie respectată de către toți cetățenii țării. Constituția poate fi revizuită sau schimbată în funcție de nevoile țării. Între constituțiile comuniste și cele democratice ale României, există diferențe fundamentale în ce privește drepturile cetățeanului dar și felul proprietății. Regimul politic de azi este unul democratic. România este integrată în Uniunea Europeană încă din anul 2007, ceea ce ne conferă, nouă cetățenilor, dreptul a liberă mișcare, iar frumusețile țării pot fi cunoscute și de către străini. În perioada contemporană se manifestă tot mai mult și femeile în toate domeniile, România având chiar și o doamnă prim-ministru, Viorica Dăncilă.

Asemenea Bibliei, cartea sfântă a creștinismului și Constituția trebuie respectată așa cum se cuvine.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ciupercă, I., Cozma, E. *Istorie – manual pentru clasa a XI-a*, Editura Corint, București, 2006.
2. Petre, Zoe, *Istorie – manual pentru clasa a XII a*, Editura Corint, București, 2008.
3. Pop I. A., Bolovan, I., *Marea Istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*, editie revizuită, București, Chișinău, Cluj – Napoca, Iași, 2018.
4. *Constituția României din 1866*, Textul actului publicat în Monitorul Oficial nr. 142 / 1 iunie 1866.

²⁶¹ A se vedea: *Constituția României din 1991*, Titlul I, Cap. I, art. 1 p. 1.

5. *Constituția României din 1923*, Textul actului publicat în Monitorul Oficial nr. 282 / 29 martie 1923.
6. *Constituția României din 1938*, Textul actului publicat în Monitorul Oficial nr. 48 / 27 februarie 1938.
7. *Constituția României din 1948*, Textul actului publicat în Monitorul Oficial nr. 87 bis / 13 aprilie 1948.
8. *Constituția României din 1952*, Textul actului publicat în Buletinul Oficial nr. 1 / 27 septembrie 1952.
9. *Constituția României din 1965*, Textul actului republicat în Buletinul Oficial nr. 65 / 29 octombrie 1986.
10. *Constituția României din 1991*, Text revizuit în conformitate cu „Legea de revizuire a Constituției României” din data de 18 septembrie 2003 aprobată de președintele Senatului Nicolae Văcăroiu.

CONSTITUȚIA DIN 1923 - CONSIDERAȚII GENERALE

PROF. CARMEN VERONCA BĂJENARU,
COLEGIUL NAȚIONAL „I.L.CARAGIALE” PLOIEȘTI / CENTRUL JUDEȚEAN DE
EXCELENȚĂ PRAHOVA

Adoptarea Constituției din 1923 - publicată în Monitorul Oficial nr. 282/29 mar. 1923 - a fost impusă de necesitatea reglementării noii situații economico-sociale și politice a țării, după Marea Unire. Autoritatea statului trebuia extinsă asupra întregului teritoriu național, trebuiau introduse noile principii ale votului universal, reglementate drepturile minorităților naționale și ale confesiunilor religioase. Adoptarea unei noi constituții s-a pus încă din 1918 prin actele de Unire, astfel că toate partidele politice și-au înscris în programele lor asemenea obiective. Au fost elaborate mai multe proiecte de constituție care au fost dezbătute în cercurile de studii ale partidelor respective. Regele Ferdinand se pronunța și el pentru adoptarea unei noi Constituții care să consfințească actele de Unire, reformele împlinite și să ofere baza legală pentru legislația României Mari. Constituția din 1923, chiar dacă provenea de la „litera” celei din 1866 adaptată la realitățile postbelice, avea în vedere ideile adunărilor plebiscitare de la Chișinău, Cernăuți și Alba-Iulia privind drepturile și libertățile cetățenești²⁶² fiind considerată una dintre cele mai democratice și moderne din Europa, împlinită cu „voia lui Dumnezeu și prin voința națională”²⁶³.

În 1923, la capătul a 16 zile de dezbateri parlamentare, s-a ajuns la prezentarea proiectului de Constituție spre votare. Guvernul a ținut să dea votării ei caracterul unei sărbători naționale hotărând arborarea tricolorului.

Din punct de vedere juridic, această ea era de fapt o „revizuire” a celei din 1866. Astfel, au fost modificate 20 de articole, au fost adăugate șapte articole noi, a fost modificată redacția și au fost completate 25 de articole în timp ce 76 de articole au fost menținute în întregime²⁶⁴.

La elaborarea noii legi s-a avut în vedere experiența proprie a poporului român, respectarea tradițiilor, exprimarea nevoilor și aspirațiilor societății românești, pentru că urma să contribuie la dezvoltarea societății spre viitor pentru că „O constituție nu constată, ci consacră numai starea actuală, de fapt și de drept, a unei societăți care este menită mai cu seamă să ajute progresul și dezvoltarea ei, înlesnindu-le cât mai mult posibil”²⁶⁵.

Primul articol al Constituției consacră principiul că „Regatul României este un stat național unitar și indivizibil” iar „teritoriul României este inalienabil”²⁶⁶. În Constituția din 1866, la acest articol se precizează, doar că, România era un stat indivizibil. Sintagma de „unitar” consacră realizarea unității statale a tuturor românilor, punând sub incidența legii orice tendință spre federalism sau regionalism. Totodată Constituția consacră și împărțirea teritoriului țării în județe și comune²⁶⁷.

Prin reglementarea pe cale constituțională a regimului naționalităților statul român dădea consacrarea juridică acestei probleme – „Art. 5. - Românii, fără deosebire de origina etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea

²⁶² Eufrosina Popescu, *Din istoria politică a României. Constituția din 1923*, Editura Politică, București, 1983, p. 24.

²⁶³ Angela Banciu, *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)*, Editura Șansa, București, 1996, p. 88.

²⁶⁴ Eleodor Focșeneanu, *Istoria Constituțională a României 1859- 1991*, ediția a II-a revăzută, Editura Humanitas, București, 1998, p. 107.

²⁶⁵ Angela Banciu, *op. cit.*, p. 32.

²⁶⁶ Eufrosina Popescu, *op. cit.*, p. 99.

²⁶⁷ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999, p. 201.

presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi.”²⁶⁸

Regimul naționalităților conlocuitoare înscris în Constituția de la 1923 a fost influențat de atitudinea tradițională a poporului român de colaborare cu toate etniile, de convingerea că numai coexistența pașnică a tuturor cetățenilor țării indiferent de originea etnică duce la consolidarea statului român întregit.

O preocupare de ordin constituțional cu serioase implicații în viața economică și politică a țării a constituit-o problema naturalizării străinilor. Aceasta este abordată astfel: „**Art. 7.** - Deosebirea de credințe religioase și confesiuni, de origine etnică și de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita. Numai naturalizarea aseamănă pe străin cu românul pentru exercitarea drepturilor politice. (...) Soția și copiii minori profită, în condițiunile prevăzute de lege, de naturalizarea soțului sau tatălui.”²⁶⁹

Spre deosebire de Constituția din 1866, cea din 1923 a ținut mai bine cont de nevoile sociale așa că a dat o nouă formulare dreptului de proprietate. Ea a consacrat și principiul naționalizării subsolului care, deși a servit întăririi dominației economice a liberalilor, a contribuit și la consolidarea statului român.

O lacună a Constituției din 1923 a constituit-o caracterul general al definițiilor, precum și imprecizia principiilor constituționale, lăsându-le în seama legilor ordinare. De aceea Nicolae Iorga remarca că aproape la fiecare pagină se anunță o lege viitoare care trebuia să rezolve „*punctele asupra cărora tace capitolul respectiv*”²⁷⁰.

Constituția din 1923 a fost apreciată diferit de oamenii politici ai timpului, de către juriști, cercetători, în funcție mai ales de orientarea lor politică. Referindu-se la structura noii legi fundamentale, adesea s-a subliniat că atât prin formă cât și prin conținut, reprezenta o adaptare a Constituției din 1866, deoarece păstra un foarte mare număr de articole ale acesteia. Studiul „*Les Influences Étrangères sur le droit constitutionnel roumain*” afirma că majoritatea prevederilor noului act juridic erau similare Constituției belgiene, adaptate însă „*mai bine realităților României*”²⁷¹. Pentru profesorul universitar George Sofronie această lege „*nu este o nouă Constituție, ci o substanțială modificare a celui din 1866*”²⁷². Senatorul liberal D. Drăghicescu, a considerat-o, pe bună dreptate, un compromis între diferite concepții. Totuși, și el o considera „*cea mai înaintată, cea mai democratică Constituție ce se putea da acestei țări întregite*”²⁷³.

Ea păstra intact spiritul liberal al celei din 1866 printr-o formă superioară din punct de vedere al tehnicii legislative și într-un limbaj sensibil modernizat și specializat.

Potrivit noii Constituții, puterile suveranului rămâneau cele din 1866, ceea ce însemna menținerea formei de guvernământ monarhic constituțional. Ea introducea votul universal egal, direct și secret, așeza interesul public înaintea celui individual, sporea puterea legislativului în raport cu cea a regelui și proclama libertățile cetățenești în spiritul unei democrații desăvârșite. Rezultat al unor profunde mutații sociale, politice și economice ca urmare a reformelor îndeplinite, Constituția din anul 1923 a fost un moment important pe drumul edificării bazelor politico-juridice ale statului unitar. Ea oglindea schimbarea raporturilor sociale și politice între

²⁶⁸ Constituția, în *Monitorul Oficial*, nr. 282 / 29 martie 1923.

²⁶⁹ *Ibidem*.

²⁷⁰ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op.cit.*, p. 205.

²⁷¹ *Ibidem*.

²⁷² Apostol Stan, *Liberalismul politic în România. De la origini până la 1918*, Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 181.

²⁷³ Apostol Stan, Mircea Iosa, *Liberalismul politic în România. De la origini până la 1918*, Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 172.

clase, reflecta și transformarea concepției juridice asupra principiului proprietății individuale, care în Constituția din 1866 fusese calificată drept „*sacră și inviolabilă*”.

La 28 martie 1923 regele a semnat Constituția, iar a doua zi a fost publicată în Monitorul Oficial. Constituția din 1923 a fost în vigoare până în 1938, fiind numită și Constituția unificării, a lărgirii și sudării economice și teritoriale, politice și spirituale a României Mari.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Constituția*, în *Monitorul Oficial*, nr. 282 / 29 martie 1923.
2. Banciu, Angela, *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)*, Editura Șansa, București, 1996.
3. Foçșeneanu, Eleodor, *Istoria Constituțională a României 1859- 1991*, ediția a II-a revăzută, Editura Humanitas, București, 1998.
4. Popescu, Eufrosina, *Din istoria politică a României. Constituția din 1923*, Editura Politică, București, 1983.
5. Scurtu, Ioan, Buzatu, Gheorghe , *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paidea, București, 1999.
6. Stan, Apostol, Iosa, Mircea, *Liberalismul politic în România. De la origini până la 1918*, Editura Enciclopedică, București, 1996.

CONSTITUȚIA DIN 1923- PUNCTUL CULMINANT AL CONSTITUȚIONALISMULUI ROMÂNESC

PROF. MARIANA EFTENE,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ, SAT TĂRICENI, COMUNA ȘIRNA, JUDEȚUL PRAHOVA

Motto: *Credința mea sinceră, pe care o am de când eram mic, și cu care voi trece pe lumea cealaltă, este că democrația și normalizarea în țara românească se vor face numai odată cu Restaurarea Monarhiei. (Corneliu Coposu)*

Constituționalismul în România celebrează în anul 2023 două evenimente majore: 100 de ani de la intrarea în vigoare a Constituției din 1923 și 32 de ani de la intrarea în vigoare a Constituției din 1991. În această perioadă de timp, schimbările constituționale au cunoscut o amploare deosebită, determinată de importante transformări politice și sociale.

Constituția din 1923 a fost unul dintre cele mai importante documente din istoria interbelică a României. Ea a fost promulgată la data de 28 martie 1923 de Regele Ferdinand I și a devenit actul fundamental în baza căruia funcționau instituțiile statului român.

Ca act politico-juridic concret, Constituția din martie 1923 s-a înscris istoric în procesul general de desăvârșire a construcției unității statale a teritoriilor locuite de români în aplicarea primatului principiului juridic al naționalităților, devenit dominant la nivel european începând din a doua jumătate a veacului al XIX-lea. Ea a reprezentat o expresie a unificării juridico-instituționale, alături de cea administrativă, judiciară, legislativă

O problemă distinctă referitoare la această Constituție, și care a constituit obiect al dezbaterilor și în acea epocă privește caracterul său: este o nouă Constituție sau o revizuire a celei inițiale din 1866? Din punctul de vedere al conținutului normativ, ea reprezintă, în esență, o revizuire a Constituției anterioare²⁷⁴. Pentru a motiva această poziție este necesar să precizăm că, în cea mai mare parte, Constituția din 1923 a preluat prevederile Constituției din 1866 și a respectat structura acesteia, având 10 articole în plus față de Constituția din 1866 (138, la care se adaugă dispozițiile tranzitorii și suplimentare, cuprinse în alte 5 articole). Din vechea Constituție au fost modificate 20 de articole, doar 7 având un nou conținut.

Remarcăm, dintre prevederile acestei constituții, pe cele ale art.1, potrivit căruia „*Regatul României este un stat național, unitar și indivizibil*”²⁷⁵. Dacă în 1866 accentul viza caracterul indivizibil al statului, susținând și întărind Unirea Principatelor din 1859, acum se accentua caracterul național și unitar, temei al Marii Uniri de la 1918, precizându-se astfel limitele garantării drepturilor minorităților naționale, element de noutate, apărut ca urmare a unirii cu Transilvania. De aceea se introduce și un nou articol, 126, potrivit căruia „*limba românească este limba oficială a statului român*”²⁷⁶. Tot cu caracter de noutate este și consacrarea expresă a controlului constituționalității legilor, stabilit în competența Curții de Casație, în Secțiuni Unite. Potrivit Constituției din 1923, regele reprezintă elementul cheie al vieții politice. El exercita puterea executivă, numea și revoca miniștrii, sancționa și promulga legile, era șeful Armatei, avea drept de veto, putea bate monedă, conferea decorații, avea drept de amnistie și grațiere, convoca și dizolva Parlamentul, încheia tratate (acestea devenind valabile după ce erau aprobate de Parlament). Parlamentul constituia puterea legislativă în cadrul regimului democratic. El era

²⁷⁴ Eleodor Focșăneanu, *Istoria constituțională a României, 1859-1991*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 60.

²⁷⁵ *Constituția României din 1923*, vezi: www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=1517.

²⁷⁶ *Ibidem*.

bicameral (Senatul și Adunarea deputaților) și avea rolul de a vota legile, de a le abroga și avea drept de control asupra activității guvernului.²⁷⁷

În ceea ce privește raporturile dintre puterile statului și funcționarea principalelor instituții, revizuirile nu sunt de substanță. Se menține separarea puterilor în stat, se definește mai bine Guvernul ca organism, se precizează limitele legislaturilor și ale mandatelor senatorilor. O noutate ar fi introducerea unui Consiliu Legislativ, care trebuia să avizeze legile, dar al cărui organism avea rol consultativ, nu deliberativ.

Constituția României din 1923, păstră intact spiritul liberal al Constituției din 1 iulie 1866, printr-o formă superioară din punct de vedere al tehnicii legislative și, într-un limbaj modernizat și specializat, adaptează vechile texte la situația politică, economică și socială din România Mare.²⁷⁸ Legea fundamentală precizează mai bine decât Constituția din 1866, principiul suveranității naționale, declarând România „stat național, unitar și indivizibil”, al cărui teritoriu este „inalienabil” și care nu poate fi colonizat cu populații ori grupuri etnice străine. Forma de guvernământ, proclamată de noul așezământ constituțional, este monarhie constituțională. Dreptul de proprietate nu mai este un drept absolut, ca în 1866, interesele colectivității sociale primând asupra intereselor individuale. Era admisă exproprierea pentru cauză de utilitate publică, fiind redefinite noțiunile de „domeniu public” și „bunuri publice”. De asemenea a fost introdus votul universal, cu respectarea însă a unor limite stabilite cu câțiva ani înainte.

Principiul separației puterilor în stat consacră independența celor trei puteri una de alta, fiind prevăzute o serie de prescripții care le dădeau posibilitatea să se limiteze reciproc în atribuții: independența legislativului față de executiv era asigurată prin imunitatea parlamentară a deputaților și senatorilor (art. 54, 55); independența executivului față de legislativ era garantată prin recunoașterea puterilor constituționale ale regelui ca fiind ereditare și declararea persoanei acesteia ca inviolabilă; independența puterii judecătorești a fost garantată prin inamovibilitatea judecătorească (art. 104). Puterea legislativă urma să fie exercitată de rege și Reprezentanța națională, puterea executivă de rege și guvern, iar cea judiciară de către instanțele judecătorești. Puterea legislativă avea dreptul de a limita atribuțiile puterii executive în privința votării și adoptării bugetului preventiv și de gestiune a veniturilor și cheltuielilor statului, cât și prin dreptul parlamentarilor de a adresa interpelări ministrilor (art. 52).

Ștefan Zeletin considera că actul constituțional de la 1923 reprezintă documentul de naștere a neoliberalismului românesc: „De la tratatul din Adrianopol și până astăzi, Constituția noastră din martie 1923 rămâne cel mai revoluționar act din istoria noastră politică; ea stă la hotarul a două lumi. Tratatul din 1829 inaugurează era nouă a liberalismului. Constituția plămădită în anul 1923 indică transformarea liberalismului în forma sa opusă: aceea a neoliberalismului.”²⁷⁹

Constituția din 1923 a marcat profund viața românilor în perioada interbelică, însă nu toate garanțiile și prevederile democratice au fost respectate întocmai.²⁸⁰

Intrată în vigoare în 1923, constituția a fost „abrogată” prin Constituția din 1938. După evenimentele de la 23 august 1944, mai exact la 31 august, prin Decret Regal, legea fundamentală din 1923 e repusă parțial în vigoare, pentru că în același an și doi ani mai târziu să

²⁷⁷ www.ro.wikipedia.org/wiki/Constitu%C8%9Bia_Rom%C3%A2niei_din_1923.

²⁷⁸ Zoe Petre, *Istorie*, Manual pentru clasa a XII-a, editura Corint, București 2007, p. 64.

²⁷⁹ Ștefan Zeletin, *Neoliberalismul*, Editura Scripta, București, 1992, p. 96.

²⁸⁰ Mihai Manea, Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, R. A, București, 1994, p. 265.

sufere unele modificări iar la 30 decembrie 1947 să fie scoasă definitiv din vigoare.²⁸¹ Alături de Constituția din 1866, aceasta a consacrat forme moderne ale parlamentarismului european, bazat pe principiul separației puterilor în stat, pe garantarea democratică a exercitării autorității statale, pe controlul de constituționalitate și pe proclamarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului. Perioada care a urmat, debutând cu o constituție autoritară, concedată și continuând cu etapa constituțiilor comuniste, a marcat declinul democrației și renunțarea la principiile care caracterizează statul de drept.

BIBLIOGRAFIE:

1. Focșăneanu, Eleodor, *Istoria constituțională a României, 1859-1991*, Editura Humanitas, București, 1998.
2. Manea, Mihai, Teodorescu, Bogdan, *Istoria românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, R. A, București, 1994.
3. Muraru, Ioan, Iancu, Gheorghe, Pucleanu, Mona-Lisa, Popescu, Corneliu-Liviu, *Constituțiile Române*, R.A. „Monitorul oficial”, București, 1993.
4. Petre, Zoe, *Istorie. Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București 2007.
5. Zeletin, Ștefan, *Neoliberalismul*, Editura Scripta, București, 1992.
6. *Constituția României din 1923*, vezi: www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=1517.
7. www.ro.wikipedia.org/wiki/Constitu%C8%9Bia_Rom%C3%A2niei_din_1923.

²⁸¹ Ioan Muraru, Gheorghe Iancu, Mona-Lisa Pucleanu, Corneliu-Liviu Popescu, *Constituțiile Române*, R.A. „Monitorul oficial”, București, 1993, p. 94.

PUTEREA ARMATĂ ÎN CONSTITUȚIILE DIN ROMÂNIA

PROF. DRAGOMIR DANCU,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ PĂUCA, JUD. SIBIU

Problema adoptării unei constituții devenea o necesitate urgentă după abdicarea forțată a lui Alexandru Ioan Cuza la 11/23 februarie 1866. Conducerea României a fost preluată de o Locotenentă Domnească formată din generalul Nicolae Golescu, Lascăr Catargiu și colonelul Nicolae Haralambie, însărcinată cu aducerea în țară a unui principe străin. Inițial, tronul României fusese oferit lui Filip de Flandra, fratele regelui Belgiei dar Filip de Flandra a refuzat tronul.

Cu sprijinul Franței este adus în țară Carol de Hohenzollern Sigmaringen, nepotul regelui Prusiei, văr cu Napoleon al III-lea al Franței, la 10/22 mai populația declarându-se de acord printr-un plebiscit de confirmare a lui Carol: din 686 193 de voturi exprimate, 685 696 erau pentru alegerea lui Carol ca domn al României.²⁸²

Datorită pericolelor externe s-a adoptat destul de repede constituția. Prima constituție a României era inspirată din cea a Belgiei din 1831, considerată cea mai liberală a Europei vremii, confirmând intenția politicianilor români de a crea o „*Belgie a Orientului*”.

Textul constituției a fost redactat de Consiliul de Stat și apoi constituția a fost sancționată și promulgată de domnitor și publicată în Monitorul Oficial la 1/13 iulie 1866.

Constituția din 1866 consacră, printre atribuțiile Regelui, și pe aceea de „*cap al puterii armatei*” (art. 93), acesta având dreptul și de a conferi grade militare. Titlul V al acestei Constituții este consacrat expres reglementării puterii armate și conține dispoziții referitoare la apartenența oricărui român la armată, miliție sau garda cetățenească, potrivit legilor speciale. Se instituie anumite garanții pentru militari, cărora „*nu li se pot lua gradurile, onorele și pensiunile, decât în baza unei hotărâri judecătorești și în cazurile prevăzute expres de lege*”²⁸³. Contingentul armatei se votează în fiecare an și garda cetățenească este menținută în România. Este interzis ca o „*trupă străină să poată fi admisă în serviciul statului, să ocupe teritoriul României sau să treacă pe el altfel decât în puterea unei anume legi*”²⁸⁴.

Înfăptuirea statului național unitar roman în 1918 cerea unificarea organizării de stat și a legislației. După revizuirea anterioarei constituții din 1917 și modificările teritoriale din 1918, era necesară o nouă constituție care să reflecte noile realități politice, sociale, economice și teritoriale. Crescuse populația, trebuiau acordate drepturi minorităților și apăruseră noi confesiuni. Regele Ferdinand I sancționează și promulgă noua Constituție la 28 martie 1923, iar a doua zi aceasta este publicată în Monitorul oficial.

Constituția din 1923 consacră în continuare, printre atribuțiile Regelui ca fiind „*capul armatei*”²⁸⁵ (art. 88), iar Titlul V prevede reglementări despre puterea armatei. Tot românul indiferent de originea etnică, limbă sau religie „*face parte din unul din elementele puterii armate, conform legilor speciale*”²⁸⁶. Puterea armatei se compune din armata activă cu cadrele active, rezerva și miliția. Gradele militare, decorațiile și pensiile militarilor nu pot fi luate decât printr-o hotărâre judecătorească. „*Se vor înființa un Consiliu superior al apărării țării, care va îngriji, în mod permanent, de măsurile necesare pentru organizarea apărării naționale*”²⁸⁷ și era

²⁸² Keith Hitchens, *România 1866-1947*, Editura Humanitas, București, 2017, p. 27.

²⁸³ Ioan Muraru, Gh. Iancu, *Constituțiile din România*, Editura Autonomă „Monitorul Oficial”, București, 1995, p. 56.

²⁸⁴ *Ibidem*, p.56.

²⁸⁵ *Ibidem*, p. 76.

²⁸⁶ *Ibidem*, p. 81.

²⁸⁷ *Ibidem*, p. 81.

interzicea admiterea vreunei trupe străine în serviciul statului, intrarea și trecerea acesteia pe teritoriul României.

La 10 februarie 1938, regele Carol al II-lea a impus un regim autoritar, iar la 20 februarie 1938 a fost adoptată o nouă Constituție. A fost elaborată de către juristul Istrate Micescu.

Prin Decretul regal nr. 1045 din 27 februarie 1938, Carol al II-lea a promulgat noua Constituție.²⁸⁸ Noua Constituție a fost prezentată poporului de către rege printr-o proclamație, iar „*acordul*” poporului a fost exprimat printr-un plebiscit, în care votul s-a făcut prin declarație verbală, consemnată pe liste separate cu cei care votau pentru și cei ce votau contra.

Constituția din 1938 reglementează „*Despre oștire*”, iar în conținutul capitolului se regăsesc aproximativ aceleași principii ca și în cele anterioare, cu deosebirea că au o formulare succintă. Regele este „*Capul Oștirii*” (art. 46) și toți cetățenii români „*sunt dator a face parte din unul din elementele oștirii, conform legii*”.²⁸⁹ Gradele, decorațiile și pensiile militare nu pot fi retrase decât prin sentință judecătorească, contigentele armatei se votează în fiecare an de Adunările legiuitoare și conform art. 91 „*Nicio trupă armată străină nu poate fi admisă în serviciul Statului și nu poate intra sau trece pe teritoriul României decât în virtutea unei legi.*”²⁹⁰ După al doilea război mondial, România a intrat în sfera de influență sovietică, fapt care a dus la instaurarea unui regim politic comunist, de inspirație stalinistă. La 30 decembrie 1947 regele Mihai era silit să abdice, iar prin legea nr. 363 era abolită monarhia și se proclama Republica Populară Română. Se puneau bazele statului totalitar. Astfel, era consolidat partidul unic de masă în februarie 1948, PSD fiind absorbit de PCR, rezultând Partidul Muncitoresc Român. Gheorghe Gheorghiu Dej era ales secretar general. Un alt pas în impunerea modului sovietic a fost adoptarea unei constituții. Prima Constituție comunistă a fost adoptată la 13 aprilie 1948. Potrivit acesteia, România se numea Republica Populară Română.

În Constituția din 1948 „*Apărarea patriei este o datorie de onoare a tuturor cetățenilor. Serviciul militar este obligatoriu pentru toți cetățenii, în conformitate cu legea*”²⁹¹ (art.36), iar trădarea de patrie „*constituie crima cea mai gravă față de popor și se pedepsește cu toată asprimea.*”²⁹² Potrivit art. 43 din Constituție Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române „*stabilește gradele militare, declară starea de război și mobilizarea parțială sau generală în caz de agresiune împotriva Republicii Populare Române, sau împotriva altui Stat...*”²⁹³, iar Guvernul „*organizează și înzestrează forțele armate*”²⁹⁴ (art. 72).

A doua Constituție din timpul regimului comunist, a fost adoptată la 24 septembrie 1952. Noua lege fundamentală consacra modelul stalinist în organizarea statului român, reprezentând actul total al aservirii a României față de URSS și în mare, se păstra structura constituției din 1948.

În capitolul introductiv al Constituției se prevede printre altele că „*Forțele armate ale Republicii Populare Române stau de straja hotarelor țării, suveranității și independenței poporului român, securității sale și păcii.*”²⁹⁵, iar în art. 37 din Cap. III, printre atribuțiile

²⁸⁸ Eleodor Focșeneanu, *Istoria constituțională a României 1859-1991*, Editura Humanitas, București, p. 74.

²⁸⁹ I. Murar, Gh. Iancu, *op. cit.*, p. 104.

²⁹⁰ *Ibidem*, p. 105.

²⁹¹ *Ibidem*, p. 118.

²⁹² *Ibidem*, p. 118.

²⁹³ *Ibidem*, p. 120.

²⁹⁴ *Ibidem*, p. 124.

²⁹⁵ *Ibidem*, p. 133.

Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R. sunt de a conferii decorațiile, medaliile și titluri onorifice, stabilește gradele militare, „*numește și revocă comandantul suprem al forțelor armate ale Republicii Populare Române*”²⁹⁶ și declară mobilizare generală sau parțială.

Potrivit art. 47 din Constituție, printre atribuțiile Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române se număra de a fixa „*contingentele anuale de cetățeni care urmează să fie chemați la îndeplinirea serviciului militar activ; conduce organizarea generală a forțelor armate ale țării*”²⁹⁷, iar Ministerul Forțelor Armate face parte dintre Ministerele Republicii Populare Române (art. 50). Serviciul militar este obligatoriu în rândul Forțelor Armate ale Republicii Populare Române fiind o îndatorire de onoare a cetățenilor.

După moartea lui Dej, politica de liberalizare a regimului începută în 1960 a continuat odată cu venirea la conducerea Partidului Muncitoresc Român a lui Nicolae Ceaușescu. În 21 august 1965 s-a adoptat o nouă constituție care avea 9 titluri și 114 articole, prin care numele țării devenea Republica Socialistă România, iar denumirea partidului unic revine de la Partidul Muncitoresc Român la Partidul Comunist Român.

Potrivit art. 13 din Constituția DIN 1965, statul socialist român „*asigură apărarea țării și organizează forțele sale armate*”²⁹⁸, serviciul militar în rândul forțelor armate este obligatoriu și constituie o îndatorire de onoare pentru toți cetățenii și „*apărarea patriei este datoria sfântă a fiecărui cetățean*”²⁹⁹ (art. 40). Consiliul de Stat stabilește gradele militare, instituie decorațiile și titlurile de onoare și declară în caz de urgență mobilizarea parțială sau generală și starea de război. Președintele Republicii Socialiste România „*este comandantul suprem al forțelor armate și președintele Consiliului Apărării Republicii Socialiste România*”³⁰⁰ (art. 74), iar printre atribuții: acordă gradele de general, amiral, mareșal și conferă decorații.

Evenimentele din 1989 au avut urmări importante: prăbușirea regimului comunist și deschiderea drumului României spre democrație și economia de piață. Revenirea la democrație a impus adoptarea unei noi Constituții care a fost adoptată de către Adunarea Constituantă la 21 noiembrie 1991. Aceasta a fost aprobată de populație prin referendum la 8 decembrie 1991. Constituția reflectă schimbarea politică majoră a societății românești și reprezenta expresia voinței naționale și consacră revenirea la democrație; avea drept scop să legitimizeze statul de drept, pluripartitismul, separarea puterilor în stat și garantarea drepturilor și libertăților cetățenești.

În cap. III, art. 52 (2) ,(3) apărarea țării serviciul militar „*este obligatoriu pentru bărbații, cetățeni români, care au împlinit vârsta de 20 de ani, cu excepția cazurilor prevăzute de lege*”³⁰¹ și pentru pregătirea în cadrul serviciului militar activ, cetățenii pot fi încorporați până la vârsta de 35 de ani.

Printre atribuțiile Președintelui României, conform art. 92 din Constituție, era și „*comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de Președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării*”³⁰², conferă decorații, titluri de onoare și acordă gradele de mareșal, de general și de amiral (art. 94).

Conform art. 117, Forțele armate, „*armata este subordonată exclusiv voinței poporului*”, „*structura sistemului național de apărare, organizarea armatei, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul cadrelor militare, se stabilesc prin*

²⁹⁶ *Ibidem*, p. 140.

²⁹⁷ *Ibidem*, p. 142.

²⁹⁸ *Ibidem*, p. 159.

²⁹⁹ *Ibidem*, p. 163.

³⁰⁰ *Ibidem*, p. 170.

³⁰¹ *Ibidem*, p. 200.

³⁰² *Ibidem*, p. 214.

*lege organică.*³⁰³, iar pe teritoriul României „*nu pot intra sau trece trupe străine decât în condițiile stabilite de lege.*”³⁰⁴ Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și siguranța națională (art. 118).

Constituția a fost completată și modificată în 2003, în condițiile aderării la NATO și UE. În Apărarea Țării (art. 55), cetățenii au dreptul și obligația să apere România și pot fi încorporați de la vârsta de 20 de ani și până la vârsta de 35 de ani, cu excepția voluntarilor, în condițiile legii organice, iar în art. 70, Parlamentul prin lege reglementează organizarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării, regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate și al stării de război.

Printre atribuțiile Președintelui României, conform art. 92 sunt: comandantul forțelor armate, președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării, poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau totală a forțelor armate, în caz de agresiune armată îndreptată împotriva țării, ia măsuri pentru respingerea agresiunii și le aduce neîntârziat la cunoștință Parlamentului, printr-un mesaj, conferă decorații și titluri de onoare și acordă gradele de mareșal, de general și de amiral.

Potrivit art. 118, Forțele armate, armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și anuității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale. Structura sistemului național de apărare, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul cadrelor militare, se stabilesc prin lege organică, iar organizarea de activități militare sau paramilitare în afara unei autorități statale este interzisă. Pe teritoriul României pot intra, staționa, desfășura operațiuni sau trece trupe străine numai în condițiile legii sau ale tratatelor internaționale la care România este parte.

Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii (art. 119).

În concluzie în cei aproape 157 de ani cât au trecut de la adoptarea și intrarea în vigoare a primei Constituții a țării noastre, România a avut șapte legi fundamentale și un număr total de 26 de modificări ale Constituțiilor, rolul armatei indiferent de perioadă și regim politic a fost același „*de apărarea a granițelor și teritoriul țării*” și serviciul militar a fost obligatoriu pentru toți cetățenii țării până la 1 ianuarie 2007.

³⁰³ *Ibidem*, p. 222.

³⁰⁴ *Ibidem*, p. 223

**PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP –
CENTENARUL CONSTITUȚIEI UNIRII”: SECȚIUNEA
„CONCURS PENTRU ELEVII DE GIMNAZIU –
EXPOZIȚIE DE DESENE / POSTERE / AFIȘE /
FOTOGRAFII”**

IGNAT SEBASTIAN – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI VITEAZUL” CĂLĂRAȘI – CULTURĂ
ȘI TRADIȚIE

GRIGORESCU MARIA SOFIA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „ȘTEFAN CEL MARE” BISTRIȚA –
DIFERIȚI, DAR EGALI!

MARINOIU BIANCA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „TOMA CARAGIU” PLOIEȘTI – UN MEDIU CURAT, O VIAȚĂ SĂNĂTOASĂ

TOMA MARIA TEODORA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI EMINESCU” PITEȘTI – DREPTURILE OAMENILOR ÎN VIZIUNEA COPILOR

TOCUT TEODORA – COLEGIUL NAȚIONAL „SAMUIL VULCAN” BEIUȘ – ZBOR SPRE LIBERTATE

SARAEV LARISA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI VITEAZUL” CĂLĂRAȘI – UN MEDIU SĂNĂTOS

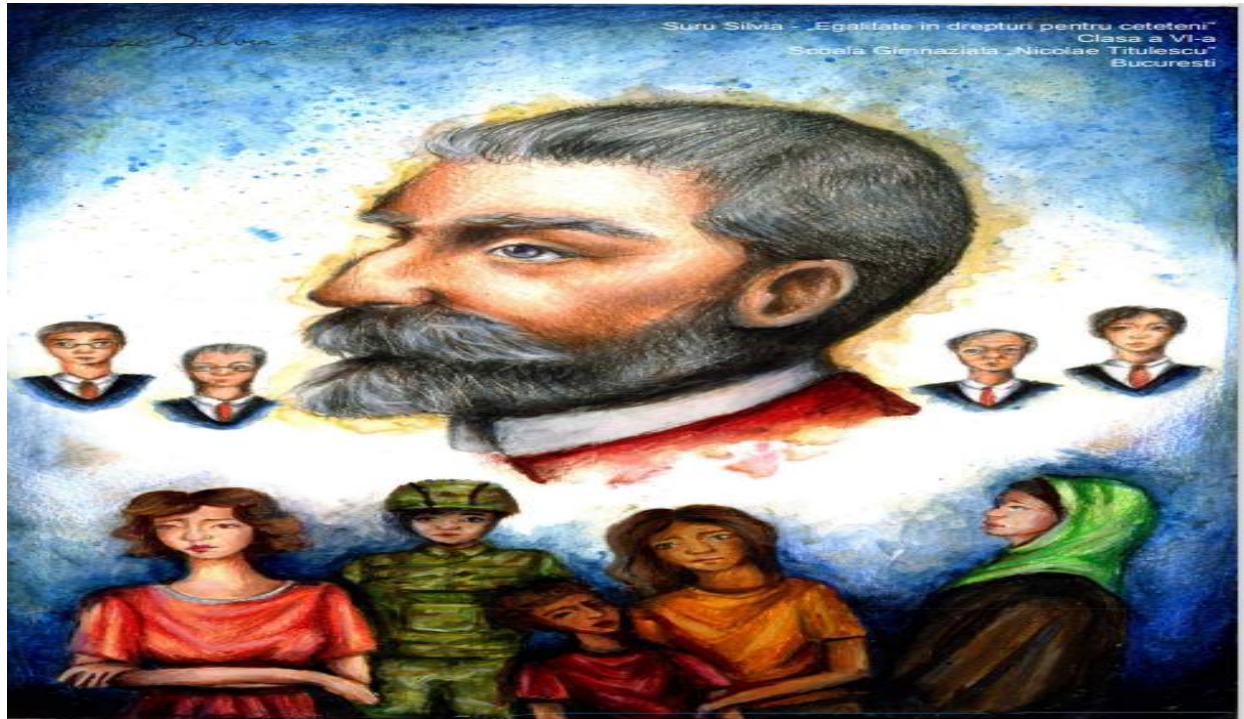
POPESCU ANA MARIA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „ MIHAI EMINESCU” PITEȘTI –
DREPTURILE OMULUI VĂZUTE PRIN OCHII DE COPIL

IANCU GLORIA GEORGIA – LICEUL TEORETIC BILINGV „MIGUEL DE CERVANTES”
BUCUREȘTI – DREPTUL LA VOT

SURU SILVIA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ - NICOLAE TITULESCU BUCUREȘTI – EGALITATE ÎN DREPTURI PENTRU CETĂȚENI

ION DARIA MARIA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „ MIHAI EMINESCU” PITEȘTI – TOȚI SUNTEM CETĂȚENI

PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE”: SECȚIUNEA „SIMPOZION NAȚIONAL PENTRU CADRELE DIDACTICE”

ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE. CE MAI TREZEȘTE ÎN INIMILE ROMÂNILOR DE ASTĂZI ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA?

PROF. COSMIN GALDĂU,
LICEUL CU PROGRAM SPORTIV ALBA IULIA

Iată că trecerea firească a deceniilor a îngăduit să fim părtași din nou ai unui alt centenar, după ce în urmă cu patru ani eram martorii centenarului Marii Uniri din 1918, de la Alba Iulia, astăzi în al 22 le an al secolului al XXI lea, scurgerea timpului ne aduce în față sărbătorii unui alt eveniment marcant, un alt centenar cu încărcătură nemăsurată, Centenarul Încoronării regiilor Ferdinand și Maria din 15 octombrie 1922. Timpul s-a scurs și a trecut un veac de la acest fastuos eveniment, dar locul a rămas parcă neschimbat, *înghețat în timp* am putea spune, tot aici, la Alba Iulia. Amintirea datei de 15 octombrie încă își mai lasă parfumul înmiresmat de bucurie, frenezie, exaltare și plin de ovațiuni din jurul Catedralei Încoronării³⁰⁵.

Se aud și acum *încastate* în zidurile clădirilor din jur, ce au fost martorii oculari ai extazului acelor momente, glasurile mulțimii venite să-i vadă pe monarhi, să-i aclame și să-și strige bucuria unor vremuri de bunăstare, de prosperitate, liniște, de adevărată unitate națională, de un autentic patriotism, unor clipe scurte, dar puternic întipărite în sufletele româniilor, acele vremuri ale unei Români unite pentru vecie. Pe bună dreptate actul Încoronării este *cel mai înălțător moment* din istoria națională, acesta îngropând peste 1800 de ani de jertfe, sacrificii și lupte pentru un ideal comun, o țară de drept al tuturor româniilor, cea mai de preț zestre păstrată de strămoși pentru posteritate³⁰⁶.

Și suntem aici, tot la Alba Iulia, însă la doar un veac distanță de români animați de ideea că vor fi conduși de doi români adevărați în ciuda faptului că aceștia nu se născuseră pe pământ românesc, de doi români patrioți, loiali poporului în primul rând, loiali pământurilor patriei, doi monarhi care au învățat să respire românește, care au simțit românește, care au trăit românește, care și-au iubit țara și poporul.

Suntem așadar, la 15 octombrie 2022, la 100 de ani de la numirea lui Ferdinand ca rege al românilor și a Mariei ca regină a lor și cu amărăciune avem dovadă că sunt români ce nu cunosc sacrificiul lor, ce nu cunosc dragostea lor de țară, ce nu cunosc semnificația acestui moment. Cu alte cuvinte, noi, istoricii, dar nu numai, cei care cunoaștem istoria națională ne întrebăm pentru o clipă în sinea noastră îndreptății sau nu: *Ce mai trezește în inima românilor de astăzi Încoronarea de la Alba Iulia?*

³⁰⁵ Nicolae Iorga, *Prefață* la lucrarea generalului Alexe Anastasiu, *Dinastia regală și poporul român*, Institutul de Arte Grafice „Convorbiri Literare”, București, 1924.

³⁰⁶ Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 416.

Răspunsul l-am avea, de vreme ce, tinerii noștri, o bună parte dintre ei, să nu generalizăm, nu își mai găsesc modelul, idolul, cum se spune astăzi, în personalitățile istoriei naționale, în caracterul, onoarea, devotamentul și loialitatea unor adevărate modele demn de urmat, cum au fost de pildă *bunul nostru rege Ferdinand*, numit și *Ferdinand cel loial*³⁰⁷ și preaiubita sa soție, regina Maria, *mama tuturor răniților*³⁰⁸, numită și *Mama regină*³⁰⁹. Prea puțini dintre aceștia mai au cunoașterea că acest monarh a avut conjunctura favorabilă de a aduce împreună toate teritoriile locuite de români dintre Carpați, Dunăre și Marea Neagră, drept urmare fiind cunoscut astăzi și ca, *Regele Ferdinand Întregitorul*³¹⁰.

Sentimente de uitare, sentimente vagi de apreciere și de stimă pentru un trecut glorios al unei națiuni înfloritoare, sentimente de nepăsare pentru devotamentul și sacrificiul marilor monarhi ai Marii Uniri, inima româniilor de astăzi este încărcată de non-valoare, de falsele modele ale sfințelor valori umane și românești, precum dreptatea, loialitatea, onestitatea, caracterul și adevărul³¹¹.

Astăzi, într-o societate românească presărată de trădarea valorilor naționale, de ignorarea unei istorii mărețe și demne de recunoștință, amintirea consfințirii Marii Uniri din 1918 prin încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria la 15 octombrie 1922, niciunde, altundeva decât la Alba Iulia, în conștiința unor anumiți cetățeni români nu mai trezește vreun sentiment aparte, vreun sentiment de elogi, de aducere aminte, de cunoașterea minimală a însemnătății actului din 1922.

Cu alte cuvinte, misiunea noastră, a păstrătorilor de cultură și de istorie a neamului românesc este una dificilă, dar în același timp măreață, și anume, să nu condamnă uitării și să le insuflăm tineriilor din societatea de astăzi, eleviilor noștri, copiilor noștri, din nou, adevăratele și unicele valori românești, să le întipărim în cuget și în simțiri imaginea unor adevărați români, a unor monarhi cu adevărat mereu acolo pentru țara lor, regii României Mari.

Astfel, Încoronarea regelui Ferdinand I al României și a reginei Maria la Alba Iulia, în „*Cetatea neamului românesc*”, a fost, după cum sublinia și omul de vastă cultură, mitropolitul Nicolae Colan, „*ca un vis de aur, pentru care părinții noștri au îndurat prigoană și ocară și umilințe mari și temnițe și lanțuri, bătăi și chinuri fără sfârșit și moarte groaznică. E trâmbița de aramă, care vestește lumii întregi izbânda năzuințelor noastre de veacuri, cununa scumpă așezată pe fruntea nenumăraților mucenici, – e apoteoza unității noastre naționale*”³¹².

Se cuvine astfel să ne întoarcem în timp și să ne reamintim momentul de fast al zilei de 15 octombrie, o zi care trebuie să reprezinte un simbol național pe care orice român peste un al veac să-l păstreze ca pe un talisman norocos atunci când conjuncturile nefaste se vor abate asupra națiunii române și asupra patriei.

Era o zi de duminică, o zi ploioasă de toamnă, o zi de care o lume întreagă își amintește și care a umplut paginile de istorie a României: pentru prima dată în istorie, românii aveau un Rege al României Mari. La 15 octombrie 1922, întregul oraș era plin de freamăt, cuplul regal trebuia să sosească în orașul Marii Uniri, iar lumea împreună cu autoritățile locale așteptatu din clipă în clipă sosirea lor³¹³.

³⁰⁷ Ioan Bulei, *Bunul nostru rege-Ferdinand*, Editura METEOR PRESS, 2017.

³⁰⁸ „Maria, regină a României”, în *Enciclopedia Britanica*, vol 10, Editura Litera, Chișinău, 2010, p. 66-67.

³⁰⁹ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. I, Editura Eminescu, București, 1991.

³¹⁰ Constantin Stan, *Regele Ferdinand Întregitorul(1914-1927)*, Editura Paideia Emblematic România, 2003.

³¹¹ Eugen Wolbe, *Ferdinand I Întemeietorul României Mari. O biografie*, Editura Humanitas, București, 2004.

³¹² Nicolae Colan, *Biserica neamului și unitatea limbii românești*, în *Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului*, Imprimeria Națională, București, 1945.

³¹³ Dumitru Suciu, *Monarhia și făurirea României Mari*, Editura Albatros, București, 1997.

Altețele regale, Ferdinand I și Regina Maria au pornit spre Alba Iulia din Gara Sinaia. Trenul în care călătoreau cei doi suverani ajunge în gara din Alba Iulia la ora 09.30. La sosire au fost întâmpinați în gară de prim-ministrul Ionel Brătianu, de ceilalți membri ai Guvernului, de președinții celor două camere ale Parlamentului și de 40 de invitați străini, între care se afla și viitorul rege George al VI-lea al Marii Britanii.

Familia regală a fost întâmpinată cu pâine și sare, după care întregul alai, cu cei doi regi într-o caleașcă închisă, trasă de patru cai, s-a pus în mișcare spre catedrala ortodoxă. În procesiune, cu toții au pornit spre Catedrala Încoronării, un edificiu inedit care își găsea timid locul în povestea de aur a națiunii române, o noutate arhitecturală de anvergură care venea să încununeze spiritual momentul solemn al Încoronării, ridicată cu scopul de a oferi un cadru adecvat încoronării și a cărei construcție fusese finalizată la începutul lunii octombrie. De la gară, familia regală a fost transportată în două calești trase de cai până la catedrală, unde erau așteptați de zeci de mii de oameni³¹⁴.

*“Alba Iulia este frumoasă. Un orașel-cetate vechi și acolo, în mijlocul zidurilor crenelate, fostul guvern condus de Alexandru Averescu, a construit mica catedrală unde urma să aibă loc încoronarea. Ea este în centrul unui scuar, înconjurată de o clădire, ca o mănăstire. A fost foarte mult criticată și are, firește, greșeli, dar, în general, arată extrem de frumoasă și placută și a fost minunat împodobită și îngrijită”*³¹⁵, scria Regina Maria în memoriile sale.

A fost redactat “Documentul Încoronării” și a fost difuzată “Proclamația Majestății Sale Regele către popor”, în care, printre altele, regele afirma: *“Punând pe capul meu, în această străveche cetate a Daciei romane, coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioase lupte au făcut-o pe veci coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfele lor, au asigurat unitatea națională; și salut cu dragoste pe cei care au proclamat-o într-un glas și o simțire, de la Tisa până la Nistru și până la Mare.”*³¹⁶

Om de o vastă cultură, poliglot și botanist pasionat, **Regele Ferdinand** a fost sincer dedicat românilor și un bun român așa cum a jurat, sub cârmuirea sa înregistrându-se cea mai înfloritoare perioadă a statului românesc modern.

Pentru a fi siguri de stabilitatea, prosperitatea și continuitatea dinastiei de Hohenzollern, în spațiul românesc, în anul 1881 s-a reglementat chestiunea succesiunii la tronul României. Deoarece regele Carol I nu avea copii, s-a pus în vigoare aplicarea articolul 83 din Constituție care prevedea clar că: *„În lipsă de coborâtori în linie bărbătească ai Măriei Sale Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, succesiunea tronului se va cuveni celui mai în vârstă dintre frații săi sau coborâtorilor acestora”*.

Dar, atât fratele mai mare al lui Carol, principele Leopold de Hohenzollern, cât și nepotul cel mai în vârstă au renunțat de bună voie la calitatea de moștenitori ai tronului României, astfel că succesiunea i-a revenit lui Ferdinand-Victor-Albert-Meinard printr-o conjunctură neașteptată de evenimente. La 18 mai 1881 sub patronajul împăratului Germaniei, Wilhelm I, șeful familiei de Hohenzollern, Ferdinand de Hohenzollern, nepotul lui Carol I, a fost confirmat ca prinț moștenitor al tronului României prin celebrul *pact de familie*³¹⁷.

Datorită faptului că regele era catolic, iar regina protestantă și de teamă ca Ferdinand să nu fie anatemitat de Biserica Catolică, slujba de încoronarea s-a ținut în afara catedralei la propunerea reginei fiind una triplă, una civilă, una pentru Ferdinand și una pentru Maria, sub

³¹⁴ Ion I. Nistor, *Istoria românilor*, vol. II, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2003.

³¹⁵ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, Editura Eminescu, București, 1991.

³¹⁶ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947). Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, 2004.

³¹⁷ Constantin Stan, *Regele Ferdinand Întregitorul (1914-1927)*, Editura Paideia Emblematic România, 2003.

pretextul ca lumea să-i vadă mai bine. Atunci Ferdinand i-a pus singur coroana făurită cu măiestrie dintr-un tun turcesc capturat între 1877-1878, după ce ambele coroane fuseseră sfințite în interiorul catedralei.

“*Slujba a fost frumoasă, sobră, nu prea lungă, corul excelent. După ce s-a terminat slujba, Nando și cu mine, urmați de cei care ne duceau coroanele și mantiile, am ieșit în față, în marele scuar din partea cealaltă a bisericii, unde se ridicase o estradă cu un baldachin deasupra. Toti oaspeții au luat loc în jurul estradei unde doar Nando și cu mine stateam singuri*”, relează Regina Maria în memoriile sale³¹⁸.

Mai mult, extrem de detaliat regina descrie momentul mult așteptat al încoronării: “*Pherekide a înaintat spre Maiestatea Sa, cu coroana de oțel, după ce generalii ne puseseră pelerinele sau, mai degrabă, mantiile noastre regale, a mea toată în roșu și aur și a lui Nando în roșu purpuriu—ambele brodate cu diferite însemne ale României Unite. Nando a luat de la el coroana, după ce ținuse un discurs foarte loial, și și-a pus-o pe cap. Apoi, Orleanu a înaintat spre mine, cu coroana mea (...) Eu am îngenunchat apoi în fața lui Nando, care a pus greaua coroana pe capul meu, în timp ce toate clopotele au sunat și acele salve de salut regal, 101 la număr, au fost trase. Nando m-a ridicat și m-a sarutat în vreme ce toți cei prezenți au aclamat din toate puterile și toate muzicile militare au cântat imnul național*”³¹⁹.

Așadar, amintirea acelor clipe trebuie să rămână vie, dacă nu în detalii, măcar în crâmpiele de istorie care să le trezească conștiința compatrioților noștri, să le presare în identitatea lor că sunt români și că au datoria de a-și cunoaște gloriosul trecut, de a-l accepta cu bunele și cu relele sale. În patrimoniul național, cultural și istoric al orașului albaiulian, pe lângă valoarea incomensurabilă a moștenirii daco-getice a Apoulonului, pe lângă comoară impresionantă a Apulumului roman, pe lângă însemnătatea politică a unirii de la 1600 a voievodului Mihai Viteazul sau pe lângă unica și eterna zi de 1 decembrie 1918 stă la loc de mare cinste, onoare și de apreciere în inimile albaiulienilor și nu numai, a tuturor românilor, momentul de aur al Încoronării, momentul cheie al României Mari, a celei mai prospere Românie de peste veacuri.

Cu alte cuvinte, într-o astfel de zi de sărbătoare atât pentru urbea noastră, cât și pentru patria mamă se cuvine să onorăm prin aducerea în fața tuturor din nou, a acelor clipe trăite la intensitate maximă, a acelor momente care să ne arate că această mândră țară nu a fost doar vis ce nu s-a împlinit, nu s-a materializat, ci care, ba mai mult a fost o realitate palpabilă, a fost o fantezie trezită la viață a tuturor celor care au crezut și au răzbit pentru o singură țară, pentru un singur pământ, pentru o singură națiune.

Este necesar ca întreaga noastră moștenire istorică și culturală în care se înscrie și data de 15 octombrie, să-și pună puternic amprenta în sufletele tuturor acelor români care refuză să mai treacă pentru o clipă printre paginile unui trecut măreț și care totodată sunt prinși în puternicul vifor al vremurilor aspre pe care le trăim astăzi refuzând să mai spere la un alt moment al Încoronării, refuzând să mai creadă într-un viitor al României Mari.

BIBLIOGRAFIE:

1. „Maria, regină a României”, în *Enciclopedia Britanica*, vol 10, Editura Litera, Chișinău, 2010.
2. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.
3. Bulei, Ioan, *Bunul nostru rege-Ferdinand*, Editura METEOR PRESS, 2017.

³¹⁸ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice*, Vol. I-VIII, Editura Albatros, București, 2002-2013.

³¹⁹ *Ibidem*.

4. Colan, Nicolae, *Biserica neamului și unitatea limbii românești*, în Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1945.
5. Iorga, Nicolae, *Prefață* la lucrarea generalului Alexe Anastasiu, *Dinastia regală și poporul român*, Institutul de Arte Grafice „Convorbiri Literare”, București, 1924.
6. Maria, Regina României, *Însemnări zilnice*, Vol. I-VIII, Editura Albatros, București, 2002-2013.
7. Idem, *Povestea vieții mele*, vol. I, Editura Eminescu, București, 1991.
8. Nistor, Ion I., *Istoria românilor*, vol. II, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2003.
9. Scurtu, Ioan, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947). Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2004.
10. Stan, Constantin, *Regele Ferdinand Întregitorul (1914-1927)*, Editura Paideia Emblematic România, 2003.
11. Suciu, Dumitru, *Monarhia și făurirea României Mari*, Editura Albatros, București, 1997.
12. Wolbe, Eugen, *Ferdinand I Întemeietorul României Mari. O biografie*, Editura Humanitas, București, 2004.

ÎNCORONAREA REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA LA ALBA IULIA

PROF. IOAN DANIEL BARBU,
COLEGIUL NAȚIONAL „HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN” ALBA IULIA / CENTRUL
JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ ALBA

Marea Unire a oferit românilor o nouă viață, într-un nou cadru administrativ, politic, economic și cultural, fiind înlăturate barierele jugului străin și asigurate posibilități și oportunități sporite de dezvoltare a României.

Regele s-a implicat personal în toate actele legate de unire, a primit delegațiile din provinciile istorice, a purtat discuții și a formulat sugestii care au stat la baza unor decizii, a recunoscut actele de unire adoptate la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia și, împreună cu regina Maria, a susținut politica diplomatică pentru recunoașterea internațională a Unirii în cadrul Conferinței de pace de la Paris³²⁰. Pentru a întări actele de unire a întreprins călătorii în provinciile românești incluse în România Mare, în 1919 (între 22 mai și 1 iunie) străbătând Transilvania³²¹, iar în 1922 (între 16 – 19 mai și 20 – 25 mai) străbătând Bucovina și Basarabia. Unirea teritorială și politică era înfăptuită, recunoscută în plan extern, iar suveranii, prin călătoriile întreprinse, luaseră contact cu teritoriile românești unite cu Vechiul Regat și cu locuitorii acestora. Unirea instituțională, uniformizarea legislativă, reformarea întregii societăți românești reprezentau o necesitate în noul context. După o perioadă mai dificilă, datorată retragerii trupelor ocupanților străini și jafului care a însoțit retragerea, urmărindu-se practic reducerea treptată a decalajului economic al României Mari față de țările avansate ale Europei, au fost inițiate reforme pentru uniformizarea și eficientizarea noii legislații și a instituțiilor statului român în funcție de noile nevoi ale țării³²².

Mai era nevoie și de un simbol pentru România reunificată pentru prima oară după patru secole, o ceremonie de încoronare, mediatizată, care să marcheze unirea tuturor teritoriilor românești sub sceptrul lui Ferdinand I cel Loial și al Mariei cea Mare, o ceremonie care să aducă țării prestigiu internațional, care să arate Europei și țării, printr-un anume fast, o monarhie puternică și, mai ales, credibilă³²³.

Odată luată această decizie, este ales orașul pentru încoronare, e stabilită data desfășurării evenimentului, sunt aleși oamenii care să pregătească totul până la cele mai mici amănunte. Orașul Alba Iulia, situat în inima Transilvaniei, a fost ales ca loc al încoronării suveranilor României Mari pentru că acolo, la 1600, Mihai Viteazul proclamase, cel dintâi, unirea Țării Românești, a Moldovei și a Transilvaniei, care au format o țară românească mare până la 1601³²⁴. După disputele politice dintre liderii partidelor politice, care doreau întâietate în organizarea evenimentului, încoronarea, stabilită inițial să se desfășoare în 1921, este amânată

³²⁰ Ion Mamina, *Regalitatea în România (1866 – 1947)*, București, Editura Compania, 2004, p. 140.

³²¹ Ruta a fost: Brașov – Oradea – Carei - Baia Mare – Bistrița – Cluj – Turda – Apuseni (Câmpeni – Țebea – Abrud) – Alba Iulia – Blaj – Sibiu – Făgăraș.

³²² Până la mijlocul secolului al XIX-lea Vechiul Regat a rămas sub tutela otomană, iar mentalitatea orientală, letargia și fatalismul oamenilor, plăcerile, senzualitatea, corupția claselor superioare nu au fost complet eradicate. Dincolo de Carpați, Transilvania și Bucovina, eliberate de sub dominația turcească de către austrieci din veacurile XVII – XVIII și așezate sub tutela directă a Vienei, au beneficiat de o occidentalizare nu doar a moravurilor, dar și în planul afacerilor. De aici discrepanțele care nașteau unele probleme ce se cereau rezolvate. (Vezi Guy Gauthier, *Missy regina României*, București, Editura Humanitas, 1994, p. 264).

³²³ *Ibidem*, p.268.

³²⁴ Uciderea voievodului și interesele străine au dus, din păcate, la destrămarea acesteia.

pentru 15-17 octombrie 1922³²⁵. Pregătirile începute din 1920 s-au derulat, așadar, pe parcursul a doi ani.

Multe informații interesante despre încoronare se găsesc în presa timpului, unele cunoscute, altele nu. În acest studiu încercăm să oferim câteva dintre informațiile pe care „Vestea”, un ziar local albaiulian le oferea albaiulienilor de atunci, pregătindu-i pentru eveniment. Multe articole comunică date preluate din presa centrală, altele aduc informații strict locale privind organizarea și măsurile luate în acest sens de factorii decizionali locali, în colaborare cu cei veniți de la București sau din alte părți ale țării. Unele articole oferă informații strict tehnice, altele prezintă și întrețin o anume stare emoțională, de așteptare. În majoritatea cazurilor, articolele din „Vestea”, critice sau nu față de stările de lucruri constatate în teritoriu, dovedesc un caracter mobilizator pentru comunitate, de solidarizare, de unire a tuturor forțelor pentru ca Alba Iulia să se ridice la nivelul cerut de un asemenea eveniment. Multe dintre articole sunt semnate de Ioan Teculescu, protopop de Alba Iulia, unul dintre cei mai însuflețiți luptători și apărători ai cauzei românismului în zonă.

În articolul *Încoronarea* din ziarul „Vestea” din 30 septembrie 1922, pe prima pagină se sublinia importanța acestui eveniment precizându-se că: „Încoronarea se va face la 15 octombrie. Să fie un praznic luminat. Să alergăm toți din toate părțile să fim de față în ziua aceasta, căci așa o zi sfântă n'a mai avut poporul nostru. [...] Ziua aceasta încoronează eforturile milenare ale unui popor întreg. În ziua aceasta se încoronează puterea de viață a poporului acesta. Ziua aceasta dovedește că suferințele se răsplătesc și că cel bun și drept nu are să se desprecieze. Ziua aceasta este triumful dreptății și adevărului. Blestămat să fie cel ce cutează ca din ziua aceasta, cea mai sfântă zi de serbătoare a neamului nostru, să facă o zi de neunire, de ceartă și zăbanie. Blestămat să fie cel ce cutează ca din ziua aceasta să facă o zi politică”.

După Marea Unire, prestigiul micului oraș de pe Mureș a crescut datorită evenimentelor care i-au marcat existența și care au avut o importanță capitală pentru istoria românilor. În ciuda acestui fapt, totuși, orașul nu a reușit să se ridice la un nivel economic și urbanistic corespunzător rolului său de simbol în istoria României, pe de o parte, datorită insuficienței fondurilor publice alocate în acest sens, pe de alta, datorită disfuncționalităților în aprobarea bugetelor locale și a lipsei de interes din partea autorităților timpului în conceperea și respectarea unui plan urbanistic de dezvoltare și de sistematizare a orașului³²⁶. La toate acestea s-a adăugat și folosirea nejudicioasă de către factorii locali de decizie a puținelor fonduri bănești intrate în bugetul local. Într-un amplu articol intitulat *Unde se va face încoronarea?* din „Vestea” se precizează că de fapt, „[...] încoronarea se va face în cetatea lui Mihai Viteazul și nicidecum în Alba Iulia oraș” care „tot vechiu a rămas”, care are casele „vechi și pripite, forțate la iuțală pentru o tencuială și o văruială nouă ce nu ajung a ne mândri streinilor, în vreme ce mormanele de gunoi au fost lăsate și în ziua sfințirii bisericii să ne dea tristul aspect de dezinteres față de curățenie. [...] Curentul electric, asemenea e la bunul plac al întâmplării să fie, să nu fie. Chiar în seara de priveghere lumina noastră electrică ne'a lăsat în baltă”³²⁷. Semnatarul articolului concluzionează că: „Nu e de ajuns să știm aranja numai banchete, e necesar ca să îngrijim de curățenie, măcar până suntem treji, înainte de banchet, altcum aspectul orașului nostru cu gunoaiile și canalizările sale, ne face de răs lumei și străinilor care vor lua parte la încoronare”³²⁸.

După o primă prezentare a programului încoronării, în ziarul „Vestea” din 23 septembrie 1922, în articolul *Sărbătoarea neamului. Pregătirile și programul festivităților Încoronării*

³²⁵ În 15 octombrie 1922, la Alba Iulia și, în 16-17 octombrie 1922, la București.

³²⁶ Un asemenea plan a fost elaborat abia în 1929.

³²⁷ „Vestea”, Alba Iulia, 10 octombrie 1922, p. 1-2.

³²⁸ *Ibidem*, p. 2.

Suveranilor. Solemnitatea de la Alba Iulia și serbările din București, urmează Programul definitiv al serbărilor încoronării Suveranilor. La Alba Iulia, în ziarul „Vestea” din 10 octombrie 1922.

În primul articol se precizează că o „Comisiune specială care a lucrat sub prezidenția Dlui prim-ministru a stabilit definitiv programul festivităților cari vor avea loc cu prilejul încoronării Suveranilor în zilele de 15, 16 și 17 Octomvrie a.c.”³²⁹, fiind prezentate succint evenimentele. „Vestea” anunță că în ziua de 15 octombrie 1922 regele și regina, împreună cu familia regală și capetele încoronate din străinătate, vor sosi la Alba Iulia. Este prezentat programul zilei. Aflăm astfel că suveranii și familia regală vor fi primiți la gară de către membrii guvernului, misiunile străine, foști prim-miniștri, președinții Corpurilor legiuitoare cu soțiile și reprezentanții autorităților, că onorurile militare vor fi date de o companie de onoare cu muzică și drapel și că, dimineața, la ora 10, oficialitățile și invitații vor pleca spre catedrala din Alba Iulia spre a primi acolo pe suverani, urmând ca după 10 minute să pornească din gară spre catedrală și cortegiul regal. Regele și regina vor fi întâmpinați la catedrală de corpul diplomatic străin, principii, membri ai guvernului și alți invitați, în număr de peste 300 câți vor încăpea în biserică. Serviciul divin în catedrală va fi oficiat de Mitropolitul Primat dr. Miron Cristea, înconjurat de toți înalții prelați ai țării, mitropoliți și episcopi. Apoi, în fața incintei catedralei, de sub baldachin, regele va citi proclamația către popor care va fi prezentată ulterior și în cele patru puncte cardinale ale orașului Alba Iulia de către persoanele desemnate în acest scop. După citirea proclamației regele se va întoarce în catedrală spre a depune insignele regale și apoi va merge în apartamentele construite lângă catedrală, așteptând ca invitații să treacă în Sala Unirii. Întâmpinați de invitați, în Sala Unirii, regele și regina se vor întreține cu cei prezenți. În sala de banchet împreună cu monarhii vor lua masa cei care au asistat la serviciul divin din catedrală, ceilalți parlamentari urmând să ia masa în oraș. Între orele 14 și jumătate și 17 era stabilită trecerea în revistă a armatei și defilarea, după care regele și regina, principii, suita, membrii guvernului și misiunile străine părăsesc Alba Iulia și pleacă spre București.

În dimineața de 16 octombrie în gara Mogoșoaia se va forma cortegiul încoronării pentru intrarea triumfală în capitală în ordinea următoare: drapelele tuturor regimentelor, regele călare, înconjurat de principele moștenitor Carol, principele Nicolae, capetele încoronate care vor asista la serbările încoronării, misiunile streine, corpul diplomatic, ofițerii superiori și suita regelui. Vor urma regina și principesele în trăsurile de gală și celelalte principese în trăsurile à la Daumont. Cortegiul va fi încheiat de Regimentul de Escortă. La mitropolie, urma să fie oficiat serviciul divin, după slujbă regele și regina urmând să meargă la statuia lui Mihai Viteazul, de unde vor asista la defilarea cortegiului istoric și etnografic care va dura până la ora 14. După amiază era preconizat un prânz de gală la Palat, în timp ce orchestre militare și coruri vor cânta în piețele publice ale capitalei. La Arenele Romane suveranii vor primi omagiul celor 10000 de primari din întreg cuprinsul României. Erau anunțate concerte. Parcul Carol găzduia la ora 12 și ospățul primarilor, toate aleile principale urmând a fi acoperite cu scânduri și ocupate cu mese. Pentru seara zilei de 16 octombrie 1922 era anunțată o recepție la Palatul Regal, precum și reprezentații teatrale și concerte simfonice.

La serbări erau așteptați generalul Franchet d'Esperay, un fiu al regelui Angliei, Duce de Genova în Italia, Suveranii Iugoslaviei, Diadocul Greciei și Principesa Elisabeta³³⁰.

Odată cu povestea încoronării am aflat și povestea catedralei care face mândria orașului Alba Iulia. Catedrala Reîntregirii sau Încoronării a fost ridicată special pentru acest moment istoric, întrucât acesta necesita un lăcaș de cult special, unde să aibă loc slujba religioasă în care

³²⁹ „Vestea”, Alba-Iulia, 23 septembrie 1922.

³³⁰ *Informațiuni*, în „Vestea”, Alba Iulia, 23 septembrie 1922, p. 3.

trebuiau să fie sfințite simbolurile regale și în fața căreia trebuia să aibă loc ceremonia încoronării.

Cei care astăzi vor să se întoarcă în timp cu veac în urmă pentru a reface atmosfera „minunii-minunilor” cum numește un contemporan momentul Încoronării din 15 octombrie 1922 de la Alba Iulia vor avea plăcuta surpriză de a găsi informații dintre cele mai interesante în presa și memorialistica vremii. Dincolo de latura uneori subiectivă din paginile documentelor îngălbenite de timp străbat sentimentele unui patriotism funciar și forța care se degajă din visul unității naționale, devenit realitate în anul 1918.

Nicolae Iorga surprinde în cuvinte de o rară frumusețe imaginea zilei de 15 octombrie 1922 în varianta sa meteorologică. *”Picură de ploaie pe dealurile de la Alba Iulia și negurile se scarmână de pădurile depărtate ale Munților Apuseni”*³³¹ și continuă cu detalii despre succesiunea evenimentelor și prezența personalităților la Alba Iulia, cu o admirație deosebită față de generalul Berthelot *„prieten al poporului român”*. Istoricul și-ar fi dorit o prezență mai masivă a românilor, o revărsare a provinciilor românești spre Alba Iulia, întrebându-se retoric: *”de ce în locul unei națiuni s-a văzut doar o mulțime?”*³³².

Suntem la aproape patru ani după momentul înfăptuirii Marii Uniri și foarte probabil marele savant avea încă în memorie Platoul Romanilor vibrând la prezența celor o sută de mii de participanți din 1 Decembrie 1918.

Ecoul celor întâmplare la Alba Iulia în octombrie 1922 se va resimți până în cele mai îndepărtate colțuri ale Regatului României. Documentele timpului consemnează nu numai aspecte interesante din ceea ce se întâmpla la nivel național prin prezența familiei regale la Alba Iulia și a unor oaspeți de seamă veniți din țările Europei, ci și modul în care momentul Încoronării a fost perceput în comunitățile locale și a rămas în memoria colectivă. Din această perspectivă abordez un aspect de istorie locală bazat pe informații de arhivă nepublicate și necunoscute în istoriografia aferentă momentului aniversar din 15 octombrie 1922.

În primul rând consemnez atitudinea corpului învățătoresc al Școlii primare de stat din comuna Feldioara- Războieni așa cum se desprinde dintr-un proces verbal luat în 13 octombrie 1922 *”în cadrul conferenței dascălilor în vederea stabilirii serbărilor Încoronării”*³³³. După ce învățătorul director Teodor Oțel salută membrii prezenți se aduce la cunoștință marele eveniment istoric *„peste care trecem și pe care trebuie să-l sărbătorim și noi cu pompă și solemnitatea cuvenită”*³³⁴.

În vederea realizării acestui deziderat directorul roagă pe colegii prezenți să se consulte pentru ca din materialul deja învățat și cunoscut de elevi să se contureze un program potrivit și în așa măsură să fie executat *„ca prestigiul școlii să nu sufere”*. Nu este lipsit de importanță faptul că Școala primară de stat din Războieni funcționa doar din 11 mai 1919 cu predare în limba română pentru că până în 1918 învățământul local s-a desfășurat pentru toți copiii comunei atât români, cât și maghiari în limba maghiară³³⁵.

Lipsa învățătorilor români în primii ani după Marea Unire se resimte și în școala din Războieni în care predau doar trei învățători la cinci clase: Teodor Oțel, Victoria Nemeș, debutantă și preotul Vasile Maximilian. Cu atât mai laudabilă este cerința directorului de a se avea grijă ca prestigiul școlii să nu sufere, școala alături de biserică au fost principalele instituții prin care s-au perpetuat valorile și însemnele naționale la nivelul comunității locale.

³³¹ Nicolae Iorga, Duminica Încoronării, articol din ziarul Universul reprodus în Revista pedagogică și social ”Învațătorul” nr.15-16, noiembrie 1922.

³³² *Ibidem*

³³³ Arhiva Școlii Războieni, Registrul de procese verbale 1922-1942.

³³⁴ *Idem.*

³³⁵ Arhiva Școlii Războieni, an 1924, doc.32.

Directorul Teodor Oțel era deja o personalitate de marcă a învățământului din județul Turda-Arieș în care se înscria administrativ și comuna Feldioara-Războieni. A participat activ la Conferințele învățătoresți din anii 1920 și 1921 de la Cluj și Turda, prilej cu care în referatele prezentate a conturat principalele cerințe pentru o școală de tip superior între acestea numind: localul să fie corespunzător, rechizite și manuale suficiente, servitor bun care să țină școala curată, *“învățători cât reclamă trebuința și așa cum trebuie, iar aceștia să fie în așa fel plătiți ca să le fie asigurată pâinea cea de toate zilele”*³³⁶. Teodor Oțel a fost delegat oficial al Asociației învățătorilor din județul Turda la Încoronarea de la Alba Iulia din 15 octombrie 1922, motiv pentru care încredințează responsabilitatea organizării și conducerii serbărilor ce urmau a se desfășura la Războieni, domnișoarei Victoria Nemeș aflată în primul an de activitate pedagogică. Aceasta dă citire următorului proiect de program pentru această serbare³³⁷.

Duminică dimineața în ziua Încoronării la ora nouă și jumătate elevii vor veni cu toții în haine de sărbătoare la școală de unde vor fi conduși la biserică. Aici vor asculta serviciul divin și vorbirea ocazională. Duminică seara la ora șapte ferestrele școlii se vor ilumina iar elevii claselor a-4 a și a-5 a vor fi de față cântând cântece naționale în timpul retragerii cu torțe. În a doua zi, luni la ora nouă în sala mare a școlii împodobită dinainte vor fi invitate autoritățile locale și poporul și se va desfășura următorul program: Vorbirea ocazională de deschidere a domnișoarei învățătoare Victoria Nemeș, care se va face și în limba maghiară pentru elevii și publicul maghiar. Programul artistic cuprinde următoarele momente:

- “Imnul regal” executat de elevii școlii.
- “Oadă Majestății Sale” poezie recitată de eleva Nicușan Dochîța din clasa a-3a.
- “Eroii” cântec interpretat de elevii școlii.
- “Limba mea” poezie declamată de Nemeș Leontina elevă în clasa a-3a.
- “Hora Încoronării” cântec interpretat de elevii școlii.

În curtea școlii se va întinde o horă cu participarea elevilor care vor interpreta melodiile “Alunelul” și “Hora Încoronării”. În cea de a treia zi, marți 17 octombrie elevii și învățătorii au organizat o excursie în Berc, loc situat pe malul Mureșului. Desprindem din acest program al serbării Încoronării desfășurat la Războieni conținutul patriotic și participarea autorităților comunei. Nu putem omite nici faptul că învățătoarea Victoria Nemeș s-a adresat și în limba maghiară elevilor și părinților din aceasta etnie pentru că în cadrul Școlii primare de stat, funcționa și secția maghiară.

Încoronarea de la Alba Iulia a fost un act al suveranității naționale. Scopul urmărit era de natură politică și de imagine. România avea nevoie de un cadru special pentru a se afirma ca stat național unitar. Încoronarea a reprezentat de asemenea, o manifestare a recunoștinței față de eroii războiului de întregire și față de înfăptuitorii Marii Uniri. Evident că un astfel de moment a fost marcat prin diferite manifestări și activități în toate localitățile, mai ales cele apropiate Cetății Marii Unirii. Așa este programul serbării desfășurate la Școala primară de stat din Războieni, prin care s-a marcat momentul Încoronării.

³³⁶ Conferința corpului didactic primar din Dacia Superioară, Cluj, 1920, pag. 45- 46.

³³⁷ Arhiva Școlii Războieni. Registrul de procese verbale, proces verbal nr.7-922 pag. 9-10.

ACTIVITATEA PREOȚILOR MILITARI ROMÂNI DIN TRANSILVANIA ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL REFLECTATĂ ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ DIN TRANSILVANIA

PROF. ALINA POPESCU, PROF. SERGIU DUMA,
COLEGIUL NAȚIONAL „MOISE NICOARĂ” ARAD

Primul Război Mondial a reprezentat în multe privințe sfârșitul unei lumi și începutul alteia noi. Problemele secolului XIX (secolul naționalităților) iau sfârșit odată cu prima mare conflagrație mondială. Vechile imperii absolutiste dispar și fac loc unor state noi fondate pe principiul națiunilor. Pe de altă parte Primul Război Mondial deschide noi probleme, care vor marca secolul XX.

Dincolo de problemele politice, Primul Război Mondial a reprezentat un conflict total, care a influențat masiv întreaga societate și fiecare om, indiferent de statutul social, a luat parte sau a fost influențat de război.³³⁸ În acest sens, un rol important îl au preoții. Biserica, prin reprezentanții ei a luat parte la conflict, atât pe front, cât și în spatele frontului și ținând cont de importanța Bisericii în viața oamenilor, rolul ei a fost deosebit de semnificativ.

Lucrarea de față își propune să surprindă atitudinea celor două Biserici din Transilvania față de prima conflagrație mondială așa cum este ea prezentată în presa românească din Transilvania, dar mai ales activitatea preotului în timpul războiului, având ca sursă principală articolele unor preoți militari: Gheorghe Tulbure, Eugen Munteanu, Gheorghe Comșa, Ion Bălan, publicate în presa transilvană din timpul războiului.

Am ales presa drept izvor istoric, întrucât este unul din izvoarele relevante, care încă s-a păstrat până în ziua de astăzi. Ea poate aduce contribuții importante în înțelegerea sentimentelor, trăirilor respectivilor oameni, dar mai ales a stării societății în general, a înțelegerii atmosferei acelei epoci. Trebuie însă în același timp ținut cont de specificul fiecărui periodic, de eventualele interese ale celui care scrie. Toate acestea pot influența puternic obiectivitatea acestui izvor istoric. Aceasta poate fi una din modalitățile de prețuire și ținere aminte a semnificației acestor zile pentru spațiul românesc, de implicare a tinerei generații în cunoașterea, descoperirea sau redescoperirea istoriei Europei începutului de secol XX, a istoriei României, în general și a Transilvaniei din perioada primei conflagrații mondiale, în particular.

Din perspectiva redactorilor principalelor foi românești transilvănene – Unirea, Telegraful Român, Gazeta Transilvaniei, Drapelul - în perioada războiului Biserica reprezenta o instituție intermediară între autoritățile politice și marea masă a credincioșilor. La nivel politic Biserica avea misiunea de a a-și îndemna credincioșii la loialitate, patriotism, jertfă pentru țară, în timp ce la nivel cultural principala sarcină pe care o avea de îndeplinit Biserica era grija sufletească a masei de credincioși.

Legătura dintre cler și popor poate la nici un popor nu este atât de strânsă ca la românii din monarhie, aprecia preotul militar Gheorghe Tulbure într-un articol din decembrie 1914 intitulat *Biserica noastră și războiul*. Preoțimea, departe de a fi doar un reprezentant al lui Dumnezeu pe pământ, este și un cărmuitor al sufletelor. Pe lângă credința religioasă preoții au sădit în inima poporului și norme de conduită care aparțin cetățenilor. Nu există preot (episcop și mitropolit român) care în pastoralele sale să nu fi îndemnat credincioșii la respectarea legilor, la supunere și ascultare față de stăpânirea lumească, la plata birurilor și la îndeplinirea datoriilor ostășești³³⁹.

³³⁸ Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. V, Editura Institutul European, Iași, 1998, p. 325.

³³⁹ *Telegraful Român*, 1 decembrie, 1914, nr. 121, p. 1.

Sarcina preotului militar era însă deosebit de grea. Pe de-o parte erau ororile războiului pe care preotul trebuia să le depășească personal, dar mai ales să-i ajute pe alții să o facă, să găsească în permanență modalități care să-i facă pe soldați să treacă peste propriile temeri că nu vor pleca vii de pe câmpul de luptă, peste tragedia de a-i vede pe camarazii cei mai apropiați sfârtecați de vreun bombardament, sau căzuți de lângă ei în timpul unui atac, de multe ori aproape sinucigaș. Pe de altă parte activitatea preoților români transilvăneni era îngreunată și de specificul Imperiului Austro-Ungar. Ei trebuiau să depășească temerile soldaților că luptau pentru o armată străină, pentru scopuri care nu erau ale lor, sau cum este cazul din ultimele luni de război, pentru scopuri care păreau a fi altele decât ale românilor.

Analizarea activității preotului în timpul războiului presupune surprinderea activității mai multor categorii de preoți. Pe de-o parte este preotul militar, cel care își desfășura activitatea pe câmpul de luptă, a preoților militari care deși erau direct participanți la război, intrau în contact direct cu soldații, dar își desfășurau activitatea în spitale, sau imediat în spatele frontului în diferitele garnizoane (aceștia din urmă sunt deseori numiți folosind expresia preoți din Hinterland. O categorie numeroasă erau preoții militari care își desfășurau activitatea în parohiiile lor.³⁴⁰

Din însemnările unui preot militar – C. B. – preot de regiment – putem afla principalele sarcini pe care preotul militar din Hinterland trebuia să le îndeplinească. În fiecare regiment trebuia să existe cel puțin un preot după majoritatea confesiunii din acel regiment (în cele mai fericite cazuri existau atâția preoți câte confesiuni erau în regimentul respectiv, dar acest lucru era foarte rar). Preotul militar, fiind pus sub ordinele comandantului regimentului respectiv, trebuia să însoțească regimentul pretutindeni. Existau situații, atunci când o cereau împrejurările, ca preoții să conducă un atac cu crucea în mână în fruntea soldaților. Dar de cele mai multe ori, în timpul luptei el trebuia să fie alături de medicii regimentului pentru a da primul ajutor răniților și totodată avea obligația de a-i înmormânta pe cei căzuți pe front, fără deosebire de naționalitate și religie. Nu în ultimul rând tot preotului militar al regimentului îi revenea rolul de a ține evidența soldaților morți din regimentul său, care la sfârșitul fiecărei luni era trimisă la comandantul superior al armatei în vederea realizării bilanțului general³⁴¹.

Preotul militar, aflat într-un contact direct cu soldații, avea menirea de a colabora cu factori militari competenți în încercarea de a forma ostași puternici din punct de vedere moral și încrezători în forțele proprii, conștienți de valoarea lor, apți de a putea fi trimiși pe front. Se accentua mai ales rolul moral pe care trebuia să-l îndeplinească preotul în timpul războiului, căci trebuia să realizeze o apropiere de sufletul și mintea recrutilui pentru a-i alina dorul de casă, de familie și pentru a-i diminua efectul instrucției foarte dure. Tot preotul va juca un rol important și în evidențierea importanței și greutății pentru care luptau, în condițiile în care după 1916, când războiul s-a transformat într-unul de uzură, de lungă durată, mulți soldați refuzau să se mai jertfească pentru unele ambiții militare. În acest scop ordinele militare vor fi explicate soldaților în limba lor cât și după gradul de inteligență al fiecăruia de către preoți, căci se voia ca fiecare soldat să înțeleagă spiritul timpului său³⁴².

Ori de câte ori avea ocazia preotul împărțea soldaților cărți de rugăciune, considerate a fi cea mai potrivită merinde sufletească, cel mai scump și sincer prieten cu care putea conversa zi și noapte și care întărea și îmbărbăta de câte ori o cerea sufletul trudit al soldatului. Se încerca ținerea slujbelor religioase în zilele marilor sărbători creștine, unii reușind să facă scurte slujbe chiar în tranșee. Presa vremii interpreta aceste momente ca pe mici victorii împotriva răului și

³⁴⁰ *Idem*, 3 noiembrie, 1917, nr. 87, p. 2.

³⁴¹ *Drapelul*, 10 aprilie, 1915, nr. 36, p. 2.

³⁴² *Telegraful Român*, ibidem.

barbariei timpului prezent. Astfel un articol din presa vremii, intitulat *Boboteaza în tranșee* face referire la faptul că preotul Ilie Hocioată a făcut în 5 ianuarie 1916 o slujbă de sfințire a apei pe front. Articolul mai precizează că adânc impresionați soldații vin pe rând să sărute crucea și să fie stropiți cu apă sfințită. Preotul a intrat și în tranșee și i-a stropit pe cei de acolo; apoi s-a dus la celelalte batalioane ale regimentului³⁴³. De asemenea la Rusalii în 1916 soldații regimentului 64 și-au făcut o capelă din crengi și frunze și acolo au ținut slujba³⁴⁴, după ce la Paști în anul 1915 preotul le-a împărțit pască soldaților regimentului 64 și a făcut slujba Învierii la batalionul de rezervă³⁴⁵.

Sistemul de mobilizare al preoților militari era unul greoi și mergea foarte încet, dovadă fiind faptul că în permanență se vorbește de insuficiența numărului lor pe front sau în spitale. Preoții militari ortodocși români vor protesta asupra faptului că numărul preoților militari nu este proporțional cu numărul credincioșilor aflați sub arme. Preotul Nicolau Peicu din Galamfalăul Mare (protopopiatul Sighișoarei) într-o scrisoare trimisă din Trient precizează că în 1916 „*au ajuns mulți feciori de ai noștri în spitalele de aici ... zac prin toate odăile de săptămâni întregi, fără să fi avut cui spune durerea și năcazurile ca să-i înțeleagă. Căci pentru spitale eu sunt singurul preot ortodox român (de altcum tot așa e și la protestanți) și tocmai în timpul ofenzivei fiind eu bolnav aici n-a fost preot. Mare și nespusă le-a fost bucuria, când am început a-i cerceta ... Suferințele lor sunt cu atât mai grozave fiind ei în mare parte din Bihor, Maramurăș și aproape fără excepție analfabeți. Ei se munceau aici de năcaz că nu are cine le scrie barem două cuvinte, iară de altă parte ai lor acasă așteptau cu inima înghețată, așteptau zadarnic!*”³⁴⁶ Rolul preoților era important și pentru aceia dintre ei care rămăseseră în satele lor, pe măsură ce altele erau golite de preoți, trimiși pe front. Cei rămași acasă trebuiau să facă față unor sarcini sporite: îngrijirea parohiilor rămase fără păstor sufletesc, susținerea morală și materială a familiilor celor plecați pe front, suplinirea învățătorilor plecați pe front, îndeplinirea ordinelor de colecte, rechiziții și împrumuturi de război. Dar poate cea mai importantă sarcină a preoților rămași acasă era fixarea momentului istoric reprezentat de război. Se cerea acestor preoți să-și procure fiecare după putință câte o condică în care să însemneze ca martori oculari evenimentele care s-au desfășurat în parohia lor. Fiecare preot trebuia să alcătuiască câte un registru complet al celor plecați pe câmpul de luptă din parohia sa. În aceste registre trebuia notat numărul bolnavilor, răniților, mutilaților, morților, dispăruților, prizonierilor.³⁴⁷ Aceste statistici vor avea la sfârșitul războiului deosebită valoare documentară, constituind un factor important în stabilirea adevărului istoric.

Așadar presa transilvăneană românească a epocii a evidențiat din plin rolul important al preotului în cadrul efortului de război general din timpul Primului Război Mondial. Ea solicita omului contemporan să aprecieze activitatea preotului în timpul războiului în mod echitabil și just, căci preoții nu aveau doar misiunea de a înmormânta și celebra serviciul divin. Se accentua mai ales rolul moral al preoților pe parcursul războiului, atât a celor care își desfășurau activitatea pe front cât și a celor care își desfășurau activitatea în spitale sau în spatele frontului. Nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că războiul a dus la sărăcirea tuturor categoriilor sociale, inclusiv a preoților. De aceea în cele mai multe articole din presa vremii când se face referire la activitatea preotului pe parcursul primului război mondial se cere și ameliorarea stării materiale a acestei categorii sociale. La munca de regenerare după război erau chemați și factorii

³⁴³ *Gazeta Transilvaniei*, 25 februarie, 1916, nr. 32, p. 1-2

³⁴⁴ *Telegraful Român*, 3 iulie, 1917, nr. 4, p. 4

³⁴⁵ *Gazeta Transilvaniei*, 16 aprilie, 1915, nr. 71, p.1

³⁴⁶ *Telegraful Român*, 7 septembrie, 1918, nr. 9, p.2

³⁴⁷ *Gazeta Transilvaniei*, 8 octombrie, 1914, nr. 211, p. 1

administrativi , dar se accentua mai ales ca preotul să fie în fruntea mișcării menite să înlăture ruinele războiului.

BIBLIOGRAFIE:

Lucrări generale:

1. *Istoria României*, Editura Corint, București, 2007.
2. Bernstein, Serge, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. V, Editura Institutului European, Iași, 1998.
3. Pop, Ioan – Aurel, Năgler, Thomas, Andràs, Magyari (coord.), *Istoria Transilvaniei*, vol. III (de la 1711 până la 1918), ditura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2016.

Periodice:

1. *Drapelul*
2. *Gazeta Transilvaniei*
3. *Telegraful Român*
4. *Unirea*

ROLUL ȘCOLII BRAȘOVENE ÎN LUPTA POLITICĂ ȘI NAȚIONALĂ A ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA ÎNTRE 1892-1914

PROF. ALINA SILVIA LUCA,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „AVRAM IANCU” BISTRIȚA

Profesorii și învățătorii din Transilvania - valoros segment al intelectualității românești - au militat pentru dezvoltarea conștiinței naționale a poporului român și pentru difuzarea în masele largi a ideii de unitate națională. Prin lupta lor consecventă pentru unire, cadrele didactice și școala românească din Transilvania au devenit unul din factorii interni a realizării unității noastre naționale¹. Școala românească din Transilvania a avut de întâmpinat adversități de tot soiul în condiții politice de puternică deznaționalizare politică și culturală desfășurată de autoritățile austro-maghiare.

Rolul profesorilor și învățătorilor în realizarea unității politice și naționale s-a concretizat în primul rând în pregătirea generației de elevi care vor milita pentru realizarea idealurilor naționale. Profilul său spiritual și intelectual a fost format în școală ca izvor de cultură, pentru românii transilvăneni, ea, școala a difuzat în rândul lor valori fundamentale ale culturii noastre. De asemeni, în condițiile izbucnirii și desfășurării primului conflict mondial, școala s-a transformat într-un focar de rezistență morală - așa se explică de ce autoritățile maghiare din Transilvania, în acțiunea lor de deznaționalizare, determină scăderea numărului de elevi români și închiderea școlilor românești.

O parte importantă în eliberarea și unirea deplină națională și politică a românilor a revenit și școlii brașovene: vechea școală de pe lângă Biserica Sfântul Nicolae, școală înființată în 1833 în mijlocul cetății medievale, Școala comercială din 1837, mărită în 1869, prima de acest fel din țară, Gimnaziul român înființat la 1 septembrie 1850 prin străduința lui G. Barițiu, Andrei Saguna, Ioan Popasu, foști fruntași ai revoluției de la 1848 și școala reală din 1869. Toate aceste școli aveau o singură conducere, anume directorul gimnaziului ortodox-român: de aceea ele sunt cunoscute sub numele de Școlile Române Centrale Greco-Ortodoxe din Brașov². Sunt subvenționate de Mitropolia Greco-Română și au patron pe Sfânta Sofia - 17/29 septembrie. În cadrul școlilor române centrale rolul principal revine însă gimnaziului, deoarece a reprezentat școala întregii națiuni române, la lucrarea și întreținerea sa contribuind românii de pretutindeni, iar dascălii și elevii săi provenind nu numai din Transilvania, ci și din România. Relevant este faptul că primii profesori ai gimnaziului, Gavril Munteanu, Iosif Barac, Vasile Moroianu, Nicolae Popea au participat la Adunarea de la Blaj din 3/15 mai 1848 și apoi la frământările revoluționare din Alba, Târnava, Tara Bârsei. Urmează apoi o altă pleiadă de profesori revoluționari, Ioan Meșotă, Ștefan Iosif, Ioan Lapedatu, Ciprian Porumbescu, Vasile Goldiș, Valer Braniște, cu o pregătire multilaterală obținută în țară și în afara ei. Ideologic aceștia s-au format sub influența revoluției de la 1848 fiind la rândul lor părtași la evenimentele legate de Pronunciamentul din 1868 și de Memorandumul din 1892-1894.

Din punct de vedere profesional și metodic, ei dovedesc o activitate complexă în școală și în afara ei, acoperind lipsa manualelor prin elaborarea și tipărirea acestora în limba română, a unor studii și materiale științifice în anuarele școlii, a traducerilor din literatura universală, îmbogățindu-se astfel patrimoniul cultural românesc.

De exemplu: Ioan Meșotă, Virgil Onițiu și Andrei Bârseanu au activat la "Astra" și "Fondul de teatru român"; au devenit unii dintre ei membri ai Academiei Române; Ioan Lapedatu, Valer Braniște și Vasile Goldiș, au publicat reviste și ziare; Virgil Onițiu a scris nuvele și romane, Ioan Lapedatu a publicat culegeri de folclor; versuri Andrei Bârseanu, muzică Ciprian Porumbescu, Gheorghe Dima.

Cu asemenea cadre este concludent că pregătirea ce se făcea între zidurile școlilor centrale române era multilaterală și avea ca trăsătură dominantă educația națională, umanistă, democratică, militantă pusă în slujba înfăptuirii obiectivului fundamental care stătea în fața românilor: Unirea. De asemenea este evident faptul că și din rândul foștilor elevi brașoveni se vor ridica revoluționari consecvenți, participanți la evenimentele politice ale vremii.

ANII MEMORANDUM-ULUI

Intensificarea persecuțiilor naționale din partea guvernelor maghiare de după instaurarea dualismului austro-ungar (1867) determină întărirea mișcării politice românești din Transilvania. Un prim eveniment are loc pe plan organizatoric prin unificarea politică a celor două partide existente într-unul singur, P.N.R. - 1881. Tot acum se pune problema alcătuirii unui memoriu către Curtea imperială din Viena care să înfățișeze toate suferințele românilor și revendicările lor fundamentale. Este vorba de viitorul Memorandum din anii 1892-1894, a cărui înfăptuire a durat ani de-a rândul căutându-se și așteptându-se momentul prielnic. Mișcarea Memorandistă constituie pentru istoria Transilvaniei cel mai important moment politic de la sfârșitul secolului la XIX-lea care pune în discuție publică caracterul reacționar, retrograd al dualismului și legilor sale.

Pentru a face larg cunoscute în rândul opiniei publice europene situația, durerile și năzuințele maselor românești din Transilvania, în 1882 a fost publicat în limbile română, maghiară, germană și franceză (2000 în limba română, 700 în limba maghiară, 600 în limba germană și 750 în limba franceză) la Sibiu de către George Barițiu un memoriu explicativ. El conținea pe lângă prezentarea problemei românești din Transilvania din cele mai îndepărtate timpuri și o temeinică motivare a revendicărilor românilor cuprinse în cele trei puncte din programul P.N.R. votat în 1881³.

Memorialul, scris cu căldură și cu adânc sentiment de mândrie și demnitate națională, a avut un puternic răsunset în presa franceză, italiană și germană. În același timp, opinia publică din România s-a declarat solidară cu cerințele exprimate în memorialul românilor de peste munți. Memorandumul acesta, sublinia George Moroianu, era destinat să lămurească opinia publică occidentală în privința aspirațiilor naționale ale neamului românesc. El constituie prima publicație de acest fel destinată străinătății, emanând de la o organizație poliția românească din provinciile române aflate sub dominație austro-ungară⁴.

Cu simpatie și interes a fost primit memorialul la Roma, Paris, Viena și în alte orașe ale lumii. Ziarul "Insbrucker Nachrichten" scria, printre altele, într-unul din articolele sale consacrate memorandum-ului românilor din Transilvania: "Memorandum-ul acesta descrie istoria patimilor de o mie de ani ale poporului român într-o limbă aleasă, serioasă, bărbătească și convingătoare, combătând pe adversari tocmai cu armele lor. După ce ai terminat acea lectură, te întrebi fără voie: de unde a luat acest popor tăria de viață cu care să poată lupta și rezista în lunga serie de o mie de ani la nenumăratele atacuri date asupra vieții sale?"⁵. Iar ziarul "Vaterland" din Viena menționa în paginile sale referitor la același memorial: "Avem de-a face cu o manifestație a reprezentanților naționali ai poporului român din Transilvania. Dacă acest memorandum, se declară în foile maghiare, numai de o părere privată a unor agitatori naționali, acesta poate să se potrivească cu punctul de vedere al partidei maghiare șoviniste; cu adevărul înăă și cu realitatea nu se poate aduce în consonanță această părere"⁶.

La Roma, ziarul "La confederazione latina" scria la rândul său: istoria, tradiția și condițiile de azi morale, intelectuale și politice ale Transilvaniei justifică acele cereri și noi avem părerile noastre sincere ca diplomația și opinia publică vor ști să pătrundă dreptatea atâtor aspirațiuni, sprijinirea realizării lor"⁷.

Însă acest Memorand din 1882 a fost considerat "prea istoric" de conducerea P.N.R., de aceea s-a hotărât realizarea unui alt Memorandum mai pronunțat politic, acesta fiind Memorandum-ul din 1892.

Memorandum-ul este cunoscutul document prin care conducătorii românilor transilvăneni continuă tradițiile luptei de emancipare națională a lui Inochentie Micu Klein, a Supplexului din 1791, ale revoluției de la 1848, realizând un act acuzator de deosebită forță, oglinda reală în același timp a situației unui popor oprimat, a poporului român din monarhia dualistă⁸. Memorandumul din 1892, redactat de patriotul transilvănean Iuliu Coroianu, dezbătut și aprobat de Consfătuirea națională a P.N.R. din 25 și 26 martie 1892⁹ este semnat de cei mai reprezentativi conducători politici români și înaintat la 28 mai 1892 la Viena.

Perioada de pregătire și prezentare a Memorandum-ului se caracterizează prin intensificarea acțiunilor politice ale românilor fie în Transilvania, fie în România sau în afara ei. Sunt acțiuni în cadrul cărora profesorii și foștii elevi ai școlilor brașovene ocupă locuri de frunte, edificatoare pentru formația lor de revoluționari și adevărați români.

Un prim exemplu este cel al lui Pompiliu Dan, fost elev al Gimnaziului român din Brașov (1880-1888) și viitor profesor la același gimnaziu între 1893-1898. Cu patos și convingere participă P. Dan la toate momentele importante ale luptei poporului român pentru unitate politică, începând cu mișcarea memorandistă și încheind cu 1 Decembrie 1918. Ca student la Viena, unde studiază filosofia (1892-1893), P. Dan participă la primirea celor 300 de delegați români memorandiști, exprimându-și adevărată față de acțiunea lor și formând "Comitetul Studenților Români de Primire a Memorandum-ului din Transilvania și Ungaria" adresat Curții Imperiale. Comitetul acesta editează sub conducerea lui P. Dan un manifest de solidaritate cu actul istoric al memorandiștilor¹⁰ "Către poporul român din Ardeal și Tara Ungurească", în 300 de exemplare și va fi răspândit chiar de P. Dan la Pesta, Oradea, Cluj în vederea mobilizării studenției la acțiunea de susținere a luptei naționale românești.

În aceeași direcție, de sprijinire și difuzare a ideilor Memorandum-ului, acționează și George Moroianu, alt absolvent al Gimnaziului ortodox-român din Brașov (1889), aflat ca student la Paris. Acesta publică în coloanele ziarelor franceze, cu care a colaborat fructuos, o serie de articole legate de ideile, autorii, cauzele mișcării memorandiste, subliniind importanța acestui act în istoria mișcării naționale a românilor din monarhia dualistă la sfârșitul secolului al XIX-lea¹¹. Chiar mai mult, pentru a populariza și mai puternic Memorandum-ul în rândul opiniei publice europene îi trimite lui E.W.Gladstone, vestitul om politic englez, un exemplar în limba engleză din Replica studenților români din Cluj, Budapesta, Viena și Graz o scrisoare privitoare la "Chestia românească" din Ardeal la care primește răspunsuri favorabile, fiind asigurat de sprijin din partea omului politic englez.

Împaratul Austro-Ungariei, Francisc Iosif, refuză să primească delegația și Memorandum-ul. Acesta va fi lăsat la cancelaria imperială, apoi trimis la Budapesta și ulterior restituit lui Ioan Rațiu în aceeași stare în care fusese lăsat, înaintat baronului Braun, șeful cancelariei imperiale, adică nici măcar desfăcut și citit¹². Urmează un nou act al mișcării Memorandum-ului: procesul memorandiștilor.

Până la deschiderea celebrului proces contra națiunii române de la Cluj în mai 1894, acțiunile politice ale transilvănenilor se accentuează, atrăgându-se din ce în ce mai mult atenția Europei asupra problemei Transilvaniei, întărindu-se legăturile dintre românii de pretutindeni, remarcându-se din nou personalități ale Brașovului.

În 1893 între 23-24 iulie, are loc la Sibiu conferința națională a P.N.R. la care participă ca delegat al Vienei universitare P. Dan. Cu acest prilej fostul elev al Brașovului își dovedește din nou atașamentul la lupta de emancipare și unitate a Transilvaniei. În cadrul recepției care are loc după conferință el face referiri la programul de luptă al P.N.R., accentuând necesitatea

autonomiei Transilvaniei, creșterea numerică a școlilor românești, folosirea limbii române în administrație, recunoașterea drepturilor națiunii române¹³.

Efervescența politică și națională de la Sibiu se continuă la Predeal, la 30 iulie 1893, cu ocazia înmânării steagului albastru, simbolul unirii tuturor românilor, care a împodobit sala în care s-a desfășurat conferința P.N.R., tineretului universitar din România, cu scopul solidarității naționale. Din delegația transilvănenilor au făcut parte și P.Dan și U.Braniște, profesori de istorie, filosofie, folclor, estetică și limba maghiară la gimnaziul român din Brașov. Întreaga acțiune a fost pregătită de Pompiliu Dan.

Un moment însemnat pentru susținerea drepturilor românilor și de exprimare a solidarității cu lupta acestora îl marchează activitatea lui George Moroianu între 1893-1894 în Franța în calitate de corespondent al ziarelor franceze și belgiene. Datorită articolelor sale, conferințelor despre lupta și aspirațiile poporului român din Transilvania, se va lua poziție în favoarea cauzei românești, se va arăta justetea revendicărilor memorandiștilor, se va protesta împotriva atitudinii autorităților austro-maghiare. Mari personalități politice și culturale din Franța, Anglia, Italia, Rusia și Belgia acționează de la tribuna parlamentelor și prin presă, în favoarea unității politice a românilor. Mai mult, studenții din Oxford vor organiza la 5 martie 1894 o puternică manifestație în susținerea problemei naționale din Transilvania.

Un aport deosebit și-a adus George Moroianu și în apariția unui organ de presă al studenților români din centrele universitare ale Europei. Este vorba de "Charta rotundă" cu care prilej se întâlnește cu P.Dan, fostul său coleg de gimnaziu. "Charta rotundă", scrisă cu mâna, este manifestarea solidarității tuturor studenților români din centrele Europei în lupta pentru menținerea ființei lor naționale și pentru unirea cu România. Are ca scop promovarea ideii eliberării de sub dominația austro-ungară, demascarea asupririi naționale și a abuzurilor la care sunt supuși românii din Transilvania¹⁴ (martie 1893, la Paris).

Prin denumirea de "Charta rotundă" se înțelege o corespondență între studenții români din Paris, Viena, Graz, Budapesta, Cluj, București, Cernăuți, München, Strasbourg, Anvers, Berlin. Titlul a fost stabilit de Simion Mehedinți: "Am botezat această foaie "Charta rotundă" și pentru că face un ocol, și pentru că este Charta poporului nostru românesc și a țării"¹⁵. În cadrul ei se evidențiază cei doi foști elevi ai Brașovului, P. Dan și G. Moroianu din păcate doar pentru puțin timp, deoarece după patru luni de apariție foaia studentescă este sistată de autoritățile austro-maghiare.

Urmând firul cronologic, momentul culminant al mișcării politico-naționale de emancipare a românilor din Transilvania de la sfârșitul secolului al XIX-lea îl constituie procesul memorandiștilor. Actul din 1892 fiind tipărit, guvernul maghiar înscenează un nou proces la Cluj între 7-25 mai 1894. Este soldat cu grele condamnări ale conducătorilor P.N.R. După declanșarea acțiunii mișcările de solidaritate cu cei acuzați se intensifică. Clujul este plin de delegații din Transilvania, moșii pregătindu-se chiar să înceapă lupta armată. În acest moment intervin unii memorandiști pentru a evita o inutilă baie de sânge. Autoritățile locale se tem de un nou 1848. Studenții de aici, printre capii lor fiind și un alt brasovean, viitor profesor de fizică la gimnaziul român și la școala comercială în perioada 1896-1920, Aurel Ciortea, tipăresc la 7 mai un apel de chemare a populației din Cluj la mitingul de solidaritate cu cei acuzați că și-au cerut drepturile. Mitingul are loc conform apelului de la 8 mai participând 40 000 români veniți la Cluj "stârnind îngrijorarea autorităților"¹⁶. Participarea studenților este atât de pregnantă încât la 19 mai 1894 rectorul Universității cere măsuri ferme și radicale împotriva studenților manifestanți și alături plângerii sale un tabel nominal cu participanții la demonstrația din 8 mai. Sunt 42 de nume fiind vorba de studenți de la drept, medicină, litere și științe. Printre studenții de la Științe este și viitorul profesor brasovean Aurel Ciortea¹⁷. Conform Consiliului de disciplină din 30 mai 1894 desfășurat sub conducerea rectorului, Aurel Ciortea este pedepsit cu neeliberarea certificatului de

absolvire, neadmis la examenul de sfârșit de an și doctorat. Judecata sa se termină aici, deoarece autoritățile locale se tem și de alte manifestări¹⁸. Astfel, brașovenii au participat prin acțiunile lor la Mișcarea Memorandistă, expresie a luptei naționale a tuturor românilor.

Influența acestui mare act istoric a însemnat pentru români o însuflețire a lor și renașterea ideii de a trăi uniți în granițele firești ale unui popor cu o vechime milenară.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

1. Vasile Popeangă, *Lupta cadrelor didactice din Transilvania pentru realizarea Unirii de la 1 Decembrie 1918*, în *Revista de pedagogie*, nr.9/1968, p.100.
2. *Anuarul Scolii comerciale superioare greco-orientale române din Brașov pe anul XXIX al existenței sale*, an școlar 1897-1898, de Arsenie Vlaicu, Brașov, 1898, p. 2.
3. *1918, Unirea Transilvaniei cu România*, ediția a III-a, Editura Politică, București, 1978, p.189 (coordonatori Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac).
4. George Moroianu, *Luptele de emancipare ale românilor din Ardeal în lumina europeană în Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureș. 1918-1928*, vol. III, București, 1929, p.1405;
5. T.V. Păcățianu, *Cartea de aur sau luptele politice-naționale ale românilor de sub coroana ungară*, vol.7, Sibiu, p.71, apud *1918, Unirea Transilvaniei cu România*, ediția III, Editura Politică, București, 1978, p.181;
6. *Ibidem*, p.70;
7. *Ibidem*, p.70;
8. Lucian Boia, *op.cit.*, p. 89.
3. *1918, Unirea Transilvaniei cu România*, ediția a III-a, Editura Politică, București, 1978, p.189 (coordonatori Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac).
10. P. Dan, *Memorii*, p.11, manuscris în Arhiva P.Dan și Casa Mureșenilor.
11. M. Băltescu, *George Moroianu și făurirea statului național român unitar*, în *Cumidava*, nr. 4/1970, Brașov, p. 230.
12. E. Micu, *"Gazeta Transilvaniei" și Memorandumul în 130 de ani de la apariția Gazetei de Transilvania 1838-1968*, Brașov, 1969, p. 162.
13. M. Băltescu, *Lupta națională a lui Pompiliu Dan*, în *Cumidava*, nr. 21/1968, Brașov, p. 244.
14. M. Băltescu, *Carta rotundă*, în *Astra*, nr. 7, iulie 1968, p. 2.
15. M. Băltescu, *"Charta rotundă" (1893), o tribună de luptă a tinerimii universitare pentru emancipare națională*, în *Cumidava*, nr.5/1971, Brașov, p. 192.
16. *Istoria Clujului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1974, p. 344.
17. *Ibidem*, p.320;
18. M. Gherman, *Despre procesul Memorandum-ului*, în *Cumidava*, nr. 14/1989, Brașov.

**ZIARUL „UNIREA. FOAIE BISERICESCĂ ȘI POLITICĂ” SURSĂ
DOCUMENTARĂ PENTRU STUDIAREA ACTULUI ÎNCORONĂRII
REGALE DE LA 15 OCTOMBRIE 1922**

PROF. DR. NICOLAE DUMBRĂVESCU,
LICEUL TEOLOGIC GRECO-CATOLIC „SF. VASILE CEL MARE” BLAJ

Evenimentele majore din istoria românilor din secolele al XIX-lea și al XX-lea precum Revoluția de la 1848, Unirea de la 1859, Războiul de independență, Războiul Balcanic, Primul Război Mondial, Unirea de la 1 Decembrie 1918, Încoronarea regală de la 15 octombrie 1922, al Doilea Război Mondial, au fost descrise în jurnalele și memoriile celor participanți la evenimente sau chiar în presa vremii.

Un astfel de eveniment care a beneficiat de numeroase pagini în presa românească și străină a fost actul încoronării regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României Mari la 15 octombrie 1922. Despre actul încoronării s-a scris cu multă patimă și dor în ziare și reviste precum: *Universul*, *Foaia Diecezană*, *Unirea. Foaie bisericească-politică*, *Cosânzeana*, *Țara Toastă*, etc. Cunoscând faptul că sau scris pagini nenumărate despre actul încoronării în gazetele amintite ne-am propus ca în acest articol să analizăm felul în care se reflectă evenimentele din perioada încoronării în paginile ziarului *Unirea. Foaie Bisericească și politică* apărută la Blaj.

Primele informații despre actul încoronării le identificăm în numărul 40 al ziarului *Unirea. Foaie bisericească-politică* din 7 octombrie 1922. Astfel în rubrica *Foița Unirii* a fost publicată *Pastorală încoronării* în care este prezentată cele mai importante momente din istoria poporului român, subliniindu-se faptul că fără sacrificiul înaintașilor actul încoronării nu ar fi fost posibil. Autorul *Pastoralei încoronării* îndeamnă credincioși la rugăciune pentru suveran și frumoasa sa soție evidențiind faptul că acest eveniment este cel mai important din istoria României întregite³⁴⁸.

Următorul articol despre încoronarea regală de la Alba Iulia îl găsim în paginile ziarului *Unirea. Foaie bisericească-politică* din 14 octombrie 1922. Acesta se intitulează *Încoronarea suveranilor noștri* și este scris de profesorul Alexandru Rusu. În acest articol profesorul Alexandru Rusu prezintă măreția evenimentului ce va avea loc la Alba Iulia în ziua de 15 noiembrie 1922, însă remarcă faptul că de la acest eveniment vor lipsi membrii Partidului Național Român din Transilvania în frunte cu Alexandru Vaida Voevod, Iuliu Maniu și alții. De asemenea profesorul Alexandru Rusu în articolul de față menționează faptul că Biserica Unită cu Roma va trimite reprezentanți în frunte cu mitropolitul, însă evidențiază faptul că aceștia vor participa doar la ceremonialul civil întrucât partea religioasă a fost confiscată de ortodocși. Articolul intitulat *Încoronarea suveranilor noștri* se încheie cu programul oficial al manifestărilor prilejuite de încoronarea regală de la Alba Iulia și București din zilele de 15,16 și 17 octombrie 1922. Astfel profesorul Alexandru Rusu evidențiază solemnitatea acestui eveniment în aduce în atenția cititorilor și principale neînțelegeri dintre oamenii politici ai vremii cu privire la actul încoronării și chiar și disputele dintre Biserica Ortodoxă și cea Unită cu Roma în privința actului religios³⁴⁹.

Tot în paginile ziarului *Unirea. Foaie politică-religioasă* din 14 octombrie 1922 identificăm o continuare a *Pastoralei încoronării* în care ne sunt prezentate câteva dispoziții pentru preoți prin care îi îndeamnă să afișeze în localitățile pe care le păstoresc stindarde tricolore și să organizeze serbări cu elevii în ziua de 15 octombrie. De asemenea se menționează

³⁴⁸ „Pastorală încoronării”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 40, p. 2-3.

³⁴⁹ Alexandru Rusu, „Încoronarea suveranilor noștri”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 41, p. 1-2.

că în duminica zilei de 15 octombrie 1922 se va celebra Sfânta Liturghie la care vor fi invitate și autoritățile locale. La sfârșitul slujbei se va cânta *Doxologia cea Mare* cu troparul *Mântuiește Doamne* la care se vor adăuga alte două rugăciuni³⁵⁰. În rubrica *Foița Unirii* ziarul blăjean preia o parte din articolul profesorului I. Simionescu dedicat orașului Alba Iulia ce a fost publicat în paginile ziarului *Viitorului* din 9 octombrie 1922. În acest articol profesorul Simionescu face o prezentare geografică și istorică a orașului Alba Iulia, evidențind importanța sa istorică în Antichitate (orașul roman *Apulum*) în Evul Mediu, în Epoca Modernă (important centru princiar) și în Epoca Contemporană (orașul unirii și al încoronării regale)³⁵¹.

Ultimul articol despre încoronarea de la Alba Iulia îl găsim în paginile ziarului *Unirea. Foaie politică-religioasă* din 21 octombrie 1922. Acest articol este intitulat *Serbările încoronării* și descrie cele mai importante evenimente petrecute la Alba Iulia în ziua încoronării precum sosirea familiei regale în orașul Marii Unirii, serviciul religios din Catedrala Încoronării de la care a lipsit reprezentanții bisericii catolice, încoronarea celor doi suverani, banchetele de la Sala Unirii și teatrul orașenesc, precum și parada militară desfășurată în după amiaza acelei zile de toamnă³⁵². Autorul acestui articol prezintă Proclamația Regelui dar a amintit și cele mai importante personalități care au participat la actul încoronării între care îl amintim pe mareșalul francez Ferdinand Foch biruitorul de la Marna. În articolul intitulat *Serbările încoronării* sunt prezentate pe scurt și cele mai importante evenimentele desfășurate în capitala țării în zilele de 16-17 octombrie 1922. Acest articol se încheie cu prezentarea celor mai importante momente sărbătorești din „Orașul Luminilor”. Astfel în ziua de 15 octombrie 1922 s-a ținut Liturghie sărbătorească la care au participat și autoritățile locale. Apoi s-a desfășurat serbări școlare în cadrul cărora profesorul Ștefan Pop de la Liceul de băieți a ținut o frumoasă cuvântare despre importanța istorică a acestei zile. Blăjeni după spusele autorului a întâmpinat cu mare bucurie în seara zilei de 15 octombrie 1922 trenul regal care se întorcea de la Alba Iulia spre București³⁵³. Prin urmare articolul intitulat *Serbările încoronării* surprind cele mai importante momente din timpul încoronării regale de la Alba Iulia, București și Blaj.

În concluzie ziarul *Unirea. Foaie politică-religioasă* ne oferă o imagine clară și obiectivă a evenimentelor petrecute la Alba Iulia în ziua de 15 octombrie 1922 prezentându-le pe cele mai importante, însă scoate în evidență și partea mai puțin cunoscută a evenimentelor și anume lipsa membrilor Partidului Național Român din Transilvania de la actul încoronării și lipsa preoților greco-catolici de la actul religios. Așadar ziarul *Unirea. Foaie politică-religioasă* este un important izvor narativ atât pentru a cunoaște evenimentele petrecute la Alba Iulia în luna octombrie a anului 1922 cât și pentru a cunoaște atmosferă generală în care s-a desfășurat actul încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai Românei Mari.

BIBLIOGRAFIE:

1. „Pastorală încoronării”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 40, pp. 2-3; nr. 41.
2. Rusu, Alexandru, „Încoronarea suveranilor noștri”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 41.
3. „Serbările încoronării”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 42.
4. Simionescu, I., „Alba Iulia”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 41.
5. <https://historia.ro/sectiune/calendar/calendar-15-octombrie-1922-regele-ferdinand-i-567217.html>; vezi și: <https://reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia>.

³⁵⁰ „Pastorală încoronării”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 41, p. 2.

³⁵¹ I. Simionescu, „Alba Iulia”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 41, p. 2-3

³⁵² „Serbările încoronării”, în *Unirea. Foaie politică-religioasă*, 1922, nr. 42, p. 1-2.

³⁵³ *Ibidem*, p. 2.

CONTRIBUȚIA LUI GHEORGHE MUNTEANU-MURGOCI LA REALIZAREA UNIRII BASARABIEI CU ROMÂNIA

PROF. DR. ȘTEFAN AFTODOR³⁵⁴
CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ BRĂILA

Contribuția lui Gheorghe Munteanu-Murgoci la înfăptuirea idealului de unitate națională a fost trecută sub tăcere în perioada postbelică³⁵⁵, mai cu seamă în primele decenii după încheierea războiului, atunci când România s-a aflat sub dominația sovietică și a cunoscut regimul totalitar comunist, dar istoriografia română din perioada postdecembristă a recuperat într-o anumită măsură memoria faptelor. Spre exemplu, într-un studiu recent, Andrei Pippidi face referiri explicite despre implicarea lui Murgoci în complexa chestiune a Basarabiei³⁵⁶. Rămân însă multe aspecte referitoare la activitatea lui Gheorghe Munteanu-Murgoci din anii 1917-1918 să fie reliefate. În perioada noiembrie 1916 – decembrie 1918, Gheorghe Munteanu-Murgoci a îndeplinit diverse sarcini încredințate de autoritățile române și s-a implicat activ în numeroase acțiuni cu caracter cultural și național desfășurate mai cu seamă pe teritoriul Basarabiei. Astfel, îl vom întâlni pe Murgoci la Iași, Odessa, Chișinău, în mai multe călătorii în sudul Rusiei, ocupându-se de cercetași, participând la manifestații culturale, de trezire a spiritului național românesc în teritoriul dintre Prut și Nistru, ținând cursuri de geografie sau geologie, și mai ales implicându-se în rezolvarea problemei agrare din Basarabia.

Evenimentele din toamna anului 1917 l-au surprins pe Gheorghe Munteanu-Murgoci exact când se întorca dintr-o călătorie în Rusia.³⁵⁷ Astfel, Gheorghe Munteanu-Murgoci s-a deplasat de la Odessa la Chișinău în octombrie 1917, fiind martor la întrunirea Congresului Ostașilor Basarabeni (23-27 octombrie 1917) și asistând la organizarea Sfatului Țării. În 18 noiembrie 1917, Murgoci îi scria lui Nicolae Iorga despre evenimentele care se derulau sub ochii săi³⁵⁸. De la Chișinău Murgoci s-a întors la Odessa, la sfârșitul lunii noiembrie 1917, de unde i-a scris o nouă scrisoare lui Nicolae Iorga, pe care i-a trimis-o prin „Ștefi”, probabil Ștefan Bogdan, cumnatul lui Iorga³⁵⁹. În scrisoarea din 29 noiembrie, Murgoci îi mărturisește prietenului său că „sosind la Odessa am găsit o situație foarte îngrijorătoare. Aș fi venit și eu la Iași acum, dar am unele lucrări de isprăvit și, Doamne ferește, dacă ar veni iar o bejenie aș vrea ca aceste lucrări să fie isprăvite”.³⁶⁰ În aceeași scrisoare Murgoci îi mai trimitea și un material pentru gazetă, „Organizarea agriculturii în Basarabia autonomă”, ceea ce ne dezvăluie preocupările sale pentru problema agrară încă din acest timp. În plus, această scrisoare confirmă informațiile lui Eugeniu N. Giurgea despre lucrările celor doi în laboratorul profesorului Nabokih din Odessa. Către sfârșitul anului 1917, Eugeniu N. Giurgea nota că „la Chișinău era o mare fierebere și în același timp o luptă aprigă care se dădea între membrii Partidului Național Moldovenesc și ruși, care nu

³⁵⁴ Președinte la Filiala Brăila a Societății de Științe Istorice din România.

³⁵⁵ Exemple: Alexandru Codarcea, *Gheorghe Munteanu-Murgoci*, Editura Științifică, București, 1957, p.12-13; Mihai Ceaușu, *Gheorghe Munteanu Murgoci, patriot înflăcărat și luptător pentru progres*, p. 55-59, în C. Chiriță și Grigore Posea, *Studii și comunicări despre Gheorghe Munteanu-Murgoci*, Buzău, 1973.

³⁵⁶ Andrei Pippidi, *Din scrisorile lui G.M. Murgoci* în „Plaiuri Săcelene”, nr. 81, 2014, p. 8-12.

³⁵⁷ De altfel, într-una dintre scrisorile sale către Iorga, din primăvara anului 1918, Gheorghe Munteanu-Murgoci se exprima hotărât era unul „dintre foarte puținii – pot să zic că sunt singurul – ce am asistat continuu de la prima manifestare a moldovenilor basarabeni (anul trecut) și am lucrat mai ales în timpul din urmă, până la îndeplinirea actului Unirii”. *Scrisori către N. Iorga*, vol. V (1916 – 1918), (1916 – 1918), Ediție îngrijită de Petre Țurlea, Editura Minerva, București, 1996, p. 228.

³⁵⁸ *Ibidem*, p. 228

³⁵⁹ După Andrei Pippidi, *art. cit.*, p. 10.

³⁶⁰ *Scrisori către N. Iorga*, vol. V (1916 – 1918), p. 195.

vedeau cu bunăvoință tendințele separatiste ale românilor-moldoveni pentru Basarabia. Mi-a mai comunicat în același timp <G.M. Murgoci>, că trebuia să lucrez cât se poate de intens, deoarece este nevoie la Chișinău de întreg materialul statistic pentru reforma agrară, ce avea să se facă în urmă, în Basarabia. În adevăr, în urma acestei noi vești date de fostul meu profesor, am căutat să lucrez și dimineața, și după amiază în laboratorul profesorului Nabokih, unde eram mai la adăpost de toate presupunerile din partea rușilor.”³⁶¹

Preocupările lui Murgoci nu vizau doar lucrările făcute la Odessa, căci geologul preconiza, „dacă timpurile noi vor permite” să organizeze „o bibliotecă populară, cu împrumut, la Chișinău”, rugându-l din nou pe Iorga pentru a „pune un cuvânt pentru publicul care dorește să dăruiască cărți”.³⁶² De altfel, situația s-a deteriorat abrupt la Odessa, căci încă din decembrie 1917 aveau loc confruntări violente între bolșevici și ucrainieni. De aceea, în data de 2 decembrie 1917, Gh. M. Murgoci, Protopopescu-Pake și E.N. Giurgea au părăsit laboratorul profesorului Nabokih și implicit Odessa, la sfârșitul anului.³⁶³ Într-adevăr, situația la Odessa a devenit mult mai dramatică în ianuarie 1918, așa cum reiese și din memoriile canadienei Ethel Greening Pantazzi.³⁶⁴

Cel mai probabil, Murgoci a revenit pentru scurt timp la Iași, în decembrie 1917, însă în ianuarie 1918 era din nou la Chișinău. Aici geologul român a trăit momentele de teroare dezlănțuite de bolșevici (manifestările bolșevicilor le cunoscuse și la Iași, în noiembrie 1917) și pe care le descrie astfel lui Iorga: „am fost cercetați de bolșevici, care au luat de lângă camera mea cele 2 milioane ruble ... am trăit o săptămână de teroare, dar suportată cu multă îndrăzneală, fiind dintre pușinii români care am umblat mereu în oraș”.³⁶⁵ Pe lângă scrisoarea către Iorga, Murgoci i-a trimis lui Vintilă Brătianu un „memoriu confidențial” dar îi cerea și lui Iorga părerea despre „planul său de lucru”. Se observă clar din această scrisoare că Murgoci acționa în slujba guvernului român și deja era implicat în „proiectul de organizare agricolă” pentru „liniștirea populației” și organizarea Basarabiei, mai ales că țărănimea basarabeană fusese instigată de bolșevici împotriva armatei române³⁶⁶.

De adăugat că acel „memoriu confidențial” fusese trimis și regelui Ferdinand prin intermediul prințului Carol, iar acest memoriu avea probabil legătură cu modul de organizare a Basarabiei și de temperare a nemulțumirilor populației, situația fiind foarte încordată din cauza propagandei bolșevice care susținea că armata română îi va proteja pe moșieri și va împiedica realizarea unei reforme agrare. Iată cum suna doar o mică parte dintr-un manifest instigator al bolșevicilor din Bălți: „Tovarăși țărani! Fii liberi ai Republicii Moldovene! Pe neașteptate, pe negândite și fără să ghicim, furtuna s-a abătut asupra Patriei. Despotul național – regele român – cu consimțământul trădătorilor patriei noastre, Sfatul Țării, a inundat cu bandele sale scumpa noastră țară, silindu-l ca sub motivul sufocării anarhiei să vă supună pe voi, țărani liberi, să vă smulgă pământul și să-l dea din nou boierilor... Ridicați-vă tovarăși țărani... Mai bine moartea, decât noua robie sub jugul vărsătorului de sânge - Regele român”³⁶⁷. Mai mult, în această perioadă (ianuarie-aprilie 1918), Murgoci predă cursuri de geografie generală despre România la

³⁶¹ Eugeniu N. Giurgea, *Din trecutul și prezentul Basarabiei*, București, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, I. E. Torouțiu, 1928, p. 38.

³⁶² *Scrisori către N. Iorga*, vol. V (1916 – 1918), p. 195.

³⁶³ Eugeniu N. Giurgea, *op.cit.*, p. 38 și 48.

³⁶⁴ A se vedea Ethel Greening Pantazzi, *România în lumini și umbre*, Editura Humanitas, București, 2015, traducere de Constantin Ardeleanu și Gabriela Debita, p. 210-215.

³⁶⁵ *Scrisori către N. Iorga*, vol. V (1916 – 1918), p. 210.

³⁶⁶ *Ibidem*.

³⁶⁷ *Ibidem*, p. 212.

Universitatea din Chișinău³⁶⁸, elaborează hărți despre Basarabia și Transnistria, intermediază legături între delegații Republicii Autonome Moldovenești, Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu și autoritățile de la Iași³⁶⁹, inclusiv cu prim-ministrul Alexandru Averescu, chiar înaintea depunerii demisiei, în 4 martie 1918³⁷⁰. În plus, pentru a se realiza planul de naționalizare a învățământului basarabean, un număr mare de cărți în limba română a fost donat bibliotecii Universității Populare și totodată a fost înființată Societatea Istorică și Literară din Chișinău, în aprilie 1918. Gheorghe Munteanu-Murgoci a fost membru fondator al acestei societăți, alături de Ion Nistor, frații Henș, I. Frățiman, D. Munteanu-Râmnic, Cioreni, Sachelarie etc³⁷¹.

De altfel, participarea lui Murgoci la mișcarea națională ce viza realizarea unirii Basarabiei cu România reiese și din prezența sa la banchetul organizat la restaurantul ”Făclia”, în data de 3/16 aprilie 1918, de către Constantin Stere în onoarea deputaților unioniști, în frunte cu Ion Inculeț, președintele Sfatului Țării, Pantelimon Halippa, vicepreședintele Sfatului Țării ș.a.³⁷². Să mai adăugăm că profesorul Murgoci apare alături de personalități din toate provinciile românești, precum Onisifor Ghibu, I. Mateiu, E. Balamace (Macedonia) și A. Popovici (Valea Timocului), ș.a. semnând „Cea dintâi declarație de unire a tuturor românilor”³⁷³. Acest act avea o valoare de simbol și reflecta dorința de constituire a unui stat care să depășească granițele României, preconizând astfel un ideal atins în mare parte la 1 decembrie 1918. Mai mult, în paralel cu activitatea desfășurată în cadrul comisiei agrare, Gheorghe Munteanu-Murgoci a participat la „marea adunare a studențimii moldovenești din Basarabia și de peste Nistru”, care s-a desfășurat la Chișinău, în sala casei episcopiei”, unde a ținut o cuvântare prin care și-a exprimat încrederea în tinerimea basarabeană³⁷⁴.

Savantul brăilean era invitat, alături de alte figuri însemnate, ca Ion Nistor sau Pan Halippa, să susțină cuvântări la „Matineurile populare” organizate la Universitatea Populară, în fiecare duminică, în sala eparhială, la care participau un public foarte numeros, intrările fiind gratuite³⁷⁵. Pe lângă însemnatele aspecte menționate mai sus, contribuția majoră a lui Gheorghe Munteanu-Murgoci se regăsește în elaborarea reformei agrare în provincia dintre Prut și Nistru. Preocupare fundamentală a întregii societăți românești, reforma agrară a reprezentat problema majoră a Basarabiei chiar din anul 1917, fiind strâns legată de întreaga mișcare națională din teritoriul dintre Prut și Nistru. În acest context, rolul lui Gheorghe Munteanu Murgoci este cu atât mai proeminent, chiar dacă studiile nu-i reliefează pe deplin meritele³⁷⁶. Cu certitudine, profesorul brăilean a fost implicat în mod direct în elaborarea reformei agrare, punându-și

³⁶⁸ Andrei Florin Sora, Mircea Diaconescu, coordonatori, *Ziarele Românești despre Unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei*, Vol. II, *Basarabia pe calea Unirii cu România, 16 Decembrie 1917 – 8 Aprilie 1918*, Editura Ars Historica, București, 2018, p. 435.

³⁶⁹ Andrei Florin Sora, Mircea Diaconescu, coordonatori, *op.cit.*, vol. II, p. 431.

³⁷⁰ Alexis Nour, *Scrisori și amintiri din Basarabia*, Editura Academiei Române, Muzeul Brăilei „Carol I”, Editura Istros, București-Brăila, 2019, p.26.

³⁷¹ Andrei Florin Sora, Mircea Diaconescu, coordonatori, *op. cit.*, vol. III, *Entuziasmul unirii Basarabiei (9 aprilie-7 mai 1918)*, Editura Ars-Historica, București, 2018, doc. 278, p. 384.

³⁷² *Ibidem*, doc. 139, p. 222.

³⁷³ Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale, Fond Onisifor Ghibu, dosar 543/ f.d., f. 14.

³⁷⁴ Andrei Florin Sora, Mircea Diaconescu, coordonatori, *op. cit.*, vol. IV, *Proiectul României Mari între cenzură și provocările Unirii Basarabiei 8 Mai-11 Octombrie 1918*, Editura Ars Historica, București, 2018, nr. 298, p. 430-431.

³⁷⁵ C. Filipescu, Eugeniu N. Giurgea, *Basarabia. Considerațiuni agricole, economice și statistice*, Institutul de Arte Grafice „România Nouă”, Chișinău, 1919, p. 332-333.

³⁷⁶ Nicolae Enciu, *În componența României Întregite. Basarabia și basarabenii de la Marea Unire la notele ultimative sovietice*, Editura Academiei Române, Muzeul Brăilei ”Carol I”, Editura Istros, București-Brăila, 2018, p. 96-104, nu menționează măcar rolul avut de Murgoci în elaborarea legii pentru reforma agrară.

cunoștințele sale în slujba acestui proiect de amplă însemnătate și care capta, după problema unirii, cel mai mare interes în rândurile basarabenilor.

Pentru înfăptuirea reformei agrare, Sfatul Țării a numit o comisie parlamentară pentru elaborarea unui proiect de reformă agrară³⁷⁷. Comisia, constituită în majoritate din „țărani demagogi”, a propus, în 7 februarie 1918, o reformă inadecvată pentru Basarabia, împotriva căreia s-au ridicat chiar țărani. Unii deputați din Sfatul Țării au solicitat opinia generalului Broșteanu, conducătorul armatei române din Basarabia, despre acest proiect. Aici intervine profesorul Murgoci: „Deși d. general Broșteanu nu avea nicio indicațiune de la guvernul român în această chestiune, totuși și-a dat părerea personală și a demonstrat acelor deputați **cu date furnizate de subsemnatul** (s.n.), că reforma, așa cum vor să o facă, este și nedreaptă și nesinceră”³⁷⁸. Gheorghe Munteanu Murgoci, prin intermediul generalului Broșteanu, a fost cel care a oprit de la dezbatere proiectul de reformă agrară „pus la ordinea zilei cu urgență”, în 7 februarie 1918, în schimb punându-se spre dezbatere un proiect pentru organizarea agriculturii doar pentru anul 1918. Acest proiect a fost pregătit de agronomul Sfatului Țării însă tot cu concursul lui Gheorghe Munteanu-Murgoci³⁷⁹. Astfel au fost elaborate **Instrucțiunile Agrare** din 21 februarie 1918, prin care se crea un Fond Agricol și era organizată munca pământului în anul 1918, în linii mari pământul fiind arendat țăranilor, în mod individual.³⁸⁰

În aprilie 1918, Murgoci se afla tot la Chișinău și îi scria din nou lui Nicolae Iorga, însă pe un ton mai degrabă trist: „după timpuri, am fost puțin vesel, dar des amărât”, însă era foarte ocupat „la lucrările pentru reformă agrară și la câteva colaborări culturale”.³⁸¹

De menționat că activitatea comisiei agrare a fost criticată acerb de elementele rusofile care au încercat să submineze unirea Basarabiei cu România prin Memorandum-ul trimis la Paris, în 1919, iar Murgoci și Filipescu erau considerați instrumente prin care autoritățile române i-au manipulat pe basarabeni, fără a rezolva în mod echitabil problema agrară.³⁸² Despre situația dificilă din cadrul comisiei ne relatează și Eugeniu N. Giurgea: „deoarece în vara anului 1918 o comisiune emanată dintre membrii Sfatului Țării lucra la alcătuirea legii agrare ...toți rușii au început a lucra în contra înfăptuirii acestei mari opere sociale prin reprezentanții lor ruși, ucrainieni și evrei din Sfatul Țării. Ei nădăjduiau că vor putea produce prin tot felul de tertipuri disensiuni în sânul deputaților basarabeni-moldoveni, făcând astfel imposibilă întocmirea legii și ca atare și aplicarea ei. Cel ce prezida de regulă ședințele comisiei era fostul deputat ucrainian, Țiganko, care deși trebuia să fie nepărtinitor în dezbateri, în calitatea sa de președinte, lua totdeauna pe față partea rușilor”³⁸³.

Opinia lui Eugeniu N. Giurgea este confirmată de articolele semnate de Murgoci în „Neamul Românesc”³⁸⁴.

O chestiune care a fost ridicată în cadrul comisiei s-a referit la limba în care trebuiau redactate procesele verbale și rapoartele comisiei, savantul român susținând în mod firesc ca aceasta să fie limba română. Un argument al lui Murgoci invocat în fața unor membri mai

³⁷⁷ Pentru inițierea reformei agrare Nicolae Enciu, *op. cit.*, p. 102.

³⁷⁸ Andrei Florin Sora, Mircea Diaconescu, coordonatori, *op. cit.*, vol. III, doc. 170, p.255.

³⁷⁹ *Ibidem*.

³⁸⁰ C. Filipescu, Eugeniu N. Giurgea, *Basarabia. Considerațiuni agricole, economice și statistice*, Institutul de Arte Grafice „România Nouă”, Chișinău, 1919, p. 249.

³⁸¹ *Scrisori către N. Iorga*, vol. V (1916 – 1918), p. 228.

³⁸² Ion Țurcanu, *Bessarabiana. Teritoriul dintre Prut și Nistru în câteva ipostaze istorice și reflecții istoriografice*, Editura Cardidact, Chișinău, 2012, p. 137.

³⁸³ Eugeniu N. Giurgea, *op.cit.*, p. 90.

³⁸⁴ Spre exemplu, G. Murgoci, *Comisia agrară din Basarabia*, II, în „Neamul Românesc”, an XIII, nr. 271, 1 octombrie 1918, p. 2.

reticenți ai comisiei era acela că „reforma agrară privește pe țăranii basarabeni, care în majoritate sunt români și e făcută de Sfatul Țării, care de asemenea în mare majoritate sunt basarabeni.”³⁸⁵ În ședința din 2 iunie 1918, la solicitarea lui Murgoci și C. Filipescu s-au luat două decizii importante: sistematizarea discuțiilor, astfel încât să fie elaborate mai întâi programe și proiecte și a doua chestiune, trebuia să fie tipărit un buletin al comisiei agrare în care să se publice toate dezbaterile și propunerile venite din afară pe această temă³⁸⁶. Din aceleași dezbateri cuprinse în cadrul comisiei agrare putem distinge concepția lui Murgoci legată de cei care aveau statutul de boieri. Urmând linia istoricului Constantin Giurescu, Murgoci era de acord ca și răzeșii să fie considerați ca aparținând boierimii: „Nu trebuie uitat însă că răzeșul are o tradiție de boierie și prin urmare dacă se recunoaște drept de proprietate al boierilor, să li se lase probabil, o normă de pământ, același lucru este bine să se facă și pentru răzeși.”³⁸⁷ De fapt, Murgoci era încredințat că reforma agrară trebuia să formeze și să consolideze gospodăriile mijlocii și mari (nu latifundiile), ceea ce explică atenția acordată răzeșilor, care trebuiau tratați ca „buni gospodari și buni agricultori”³⁸⁸. Murgoci se declara „dușmanul latifundiilor... dușmanul proprietarului care speculează pământul, făcând cultură extensivă, nepotrivită cu timpurile de astăzi, cultură hoțească cum o numesc germanii”³⁸⁹. Astfel, era refuzată propunerea reprezentanților marilor proprietari, în număr de 5, care fuseseră primiți în ședința din 5 iunie 1918, care nu au acceptat ca principiu al reformei exproprierea, ci susțineau ca principiu „singurul mod admisibil al trecerii pământului să fie cumpărarea prin bună învoială.”³⁹⁰ Murgoci a demontat toate argumentele reprezentanților marilor proprietari, care ceruseră chiar ajutorul autorităților de la Iași pentru a-și salva moșiile de la realizarea reformei agrare. După expunerea poziției celor doi specialiști, G. Murgoci și C. Filipescu, reprezentanții marilor moșieri s-au retras ostentativ din comisia agrară, care a aprobat în ședința din 9 iunie exproprierea.

În cea de a 20-a ședință, în 3 iulie 1918, Murgoci a prezentat un anteproiect de reformă „după chipul cum se face această reformă în România de peste Prut, dar potrivit cu nevoile Basarabiei”. Proiectul era înmânat președintelui comisiei A. Crihan, cu precizarea că prevede „tot ce privește exproprierea și despăgubirea, și nu numai principiile”³⁹¹. Murgoci a propus astfel și dimensiunile expropriierilor și cât trebuia să fie lăsat stăpânilor de moșii, limitele fiind: pentru moșiile cu suprafețe cuprinse între 550-1000 de ha, rămâneau stăpânului 150 de ha, iar moșiile cu suprafețe de peste 3000 de ha, rămâneau moșierului 300 de ha³⁹². Chestiunile financiare care erau asociate reformei agrare au fost prezentate în cadrul comisiei de către Gheorghe Munteanu-Murgoci într-un raport special, prin care erau stabilite principiile de despăgubire pentru proprietari³⁹³.

În vara și toamna anului 1918, Murgoci a pendulat între Chișinău și Iași. În 17 iulie 1918 a revenit la Iași, unde s-a reîntâlnit cu prietenul său Nicolae Iorga, apoi a fost implicat în călătoria lui Alexandru Averescu în Basarabia și a intervenit pentru a armoniza poziția sa cu cea fruntașilor basarabeni în privința realizării reformei agrare și de asemenea, s-a întâlnit cu Arthur

³⁸⁵ SANIC, Fond ”Pantelimon Halippa”, dosar 38, f. 86.

³⁸⁶ C. Filipescu, Eugeniu N. Giurgea, *op.cit.*, p. 250.

³⁸⁷ SANIC, Fond ”Pantelimon Halippa”, dosar 38, f. 98.

³⁸⁸ *Ibidem*, dosar 38, f. 118.

³⁸⁹ *Ibidem*.

³⁹⁰ C. Filipescu, Eugeniu N. Giurgea, *Basarabia. Considerațiuni agricole, economice și statistice*, Institutul de Arte Grafice „România Nouă”, Chișinău, 1919, p. 250.

³⁹¹ SANIC, Fond ”Pantelimon Halippa”, dosar 38, f.4.

³⁹² *Ibidem*, dosar 38, f.4.

³⁹³ *Ibidem*, dosar 38, f. 153.

Văitoianu, „omul regelui”, care i-a făgăduit că îl va consulta des în chestiunile Basarabiei.³⁹⁴ În 18 august 1918, Murgoci era din nou la Iași unde se confesa iarăși lui Iorga. Din mărturia istoricului român reiese că Murgoci era nemulțumit de modul în care se desfășurau evenimentele în Basarabia, implicit și lucrările în comisia agrară: „Societatea neromânească nu ne acceptă deloc. Noi nu știm să ne impunem și nu putem administra”, iar unii dintre liderii de la Chișinău, precum directorul Cateli, „continuă pe vechile drumuri rusești”.³⁹⁵

La începutul lunii octombrie 1918 Murgoci era la Iași, unde i-a prezentat regelui Ferdinand I Declarația Comitetului Național de Emigrați din Austro-Ungaria, aflați la Iași (6 octombrie 1918), prin care anunțau că românii din Transilvania și Bucovina nu mai recunosc autoritatea monarhiei austro-ungare asupra teritoriilor locuite de români și solicitau unirea acestor teritorii cu România.³⁹⁶ Să fie acesta actul la care se referă Iorga, care scrie că în 22 octombrie 1918 Murgoci s-a întors de la Chișinău unde „adunarea autonomiei basarabene...a citit actul...prin care se proclama dreptul la unire al tuturor românilor”³⁹⁷

Deși teoretic nu făceau parte din comisia agrară, Murgoci și Filipescu s-au menținut tot timpul în contact cu membrii care dezbăteau proiectul de reformă agrară. În urma unor ample dezbateri, la începutul lunii octombrie 1918 Constantin Filipescu și Gheorghe Munteanu-Murgoci au finalizat raportul privind exproprierea ce trebuiau să fie cuprinse în legea pentru reforma agrară. În primul rând, a fost impus numele instituției care urma să facă exproprierea și împroprietărirea: „Casa Noastră”. În al doilea rând, acest organism cuprindea mai multe direcții ce aveau însărcinări specifice. Imediat ce legea era votată de Sfatul Țării, pământurile erau considerate ca expropriate iar Casa Noastră urma să-și trimită inginerii și specialiștii pe moșii pentru a începe activitatea. De asemenea, tot prin votul unanim al comisiei, la propunerea specialiștilor (Murgoci și Filipescu), s-a decis ca exproprierea să se facă pe proprietar nu pe moșie, iar dacă mai multe moșii aveau un singur stăpân acestea erau considerate o proprietate. Același Murgoci propunea, invocând drept argumente proiectul liberal din România, principii precum indivizibilitatea și inalienabilitatea pământului înstăpânit prin reforma agrară³⁹⁸. În final, proprietățile expropriate au însemnat 1.100.000 de ha pământ cultivabil, iar acestea constituiau „Fondul Imobiliar al Statului”³⁹⁹.

În fine, legea pentru reforma agrară a fost votată de Sfatul Țării în ședința plenară din 26-27 noiembrie 1918⁴⁰⁰, aici regăsindu-se munca desfășurată consecvent de către Gheorghe Munteanu Murgoci pe parcursul întregului an. De altfel, după ce a fost adoptată legea pentru reforma agrară, Sfatul Țării s-a autodizolvat, nu înainte de a renunța la condițiile preconizate în data de 27 martie 1918 din Declarația de unire cu România. Prin reforma agrară, nu mai puțin de 357.016 locuitori (familii) au fost împroprietăriți (dintre aceștia 94.480 erau minoritari) cu un total de 1.098.045 ha, ceea ce a făcut ca mica proprietate să fie dominantă în Basarabia, în jur de 91.5 %, doar 8,5 % din totalul proprietăților funciare fiind reprezentate de marea proprietate.⁴⁰¹

³⁹⁴ Nicolae Iorga, *Memorii*, vol. II, *Însemnări zilnice (mai 1918-martie 1920)*, p. 43.

³⁹⁵ *Ibidem*, p. 57.

³⁹⁶ Augustin Țărău, *Cu moartea pe moarte călcând. Românii din vestul Transilvaniei în anii primului război mondial. Documente*, vol. II, Editura Academiei Române, București, 2018, doc. 811, p.432-433.

³⁹⁷ Nicolae Iorga, *Memorii*, vol. II, *Însemnări zilnice (mai 1918-martie 1920)*, Editura Națională „S. Ciornei”, f.a p. 92.

³⁹⁸ SANIC, Fond „Pantelimon Halippa”, dosar 38, f. 184.

³⁹⁹ Nicolae Enciu, *op. cit.*, p. 103. Suprafața totală rezervată pentru a fi distribuită țărănimii basarabene s-a ridicat la 1.491.920 ha.

⁴⁰⁰ Nicolae Enciu, *op. cit.*, p. 103.

⁴⁰¹ *Ibidem*, p. 106-109.

Ni s-a păstrat în paginile „Neamului Românesc” cuvântarea lui Gheorghe Munteanu-Murgoci rostită cu prilejul banchetului organizat de Sfatul Țării în data de 27 noiembrie 1918. Momentul este important întrucât ne oferă posibilitatea să-l „ascultăm” pe savantul brăilean expunând implicarea sa în evenimentele la care am făcut referire mai sus. Discursul său de rămas bun este astfel în același timp și o analiză la „cald” a modului în care a fost realizată unirea Basarabiei cu România. Astfel, Murgoci ținea să sublinieze că „a trecut mai bine de un an de când mi s-a făcut deosebita onoare de a fi chemat aici, ca să dau slabul meu ajutor pentru organizarea noi vieți culturale, economice și politice în ținutul Basarabiei. Astfel am fost martor și uneori părtaș la desăvârșirea cunoscutelor acte istorice... Și am fost martor la atâtea fapte de mare însemnătate, desfășurate parcă după un plan bine chibzuit dinainte, așa de caracteristică este evoluția Basarabiei în timpul ultim de un an: declararea autonomiei (octombrie), adunarea Sfatului Țării (21 noiembrie), anunțarea că pământul va fi al muncitorilor (2 decembrie), Independența (24 ianuarie), venirea armatei române (6 ianuarie), o instrucție agrară moderatoare (21 februarie), pe când în alte părți domnea bolșevismul. Și în fine Unirea cu Patria-mumă, cu oarecare condiții (27 martie) pentru a asigura mai ales reforma agrară, singurul dor politic și economic al marelui masă de moldoveni, vechii stăpâni ai acestui pământ, usurpați aci ca și la noi de strămoșescul lor drept asupra pământului de vechia stăpânire sau de venetici. Și azi, când s-a obținut aceasta, s-a făcut Unirea completă”⁴⁰².

Impresionează apoi partea din declarație care este de fapt un adevărat crez al lui Murgoci în privința consolidării națiunii române în Basarabia. De fapt, Murgoci nu-și dezmente nici aici atașamentul său față de țărani: „am cunoscut aici – și nu printre cei din urmă – o grupă de adevărați țărani, care au dat caracterul Sfatului Țării și și-au impus adesea gândurile și nevoile în Comisia agrară. Dragostea mea pentru ei a fost totdeauna sinceră și toată admirația mea pentru lucrul lor. Dar, sunt sigur că în numerosul norod moldovan sunt mulți de alde Brivol și alții pe care i-am văzut aici la lucru...Frați țărani, nu vă burgheziți, nu vă înstrăinați de pământ și de sat, nu vă desfaceți de popor. Voi sunteți datori să lucrați cu frații voștri și să-i ridicați prin școală, Biserică, cooperatie și familie la o viață superioară, pe care cred că ați gustat-o unii din d-voastră. Să știți că ridicarea este prin voi înșivă.”⁴⁰³ Cuvinte mai mult decât actuale!

Așadar, și prin efortul susținut al lui Gheorghe Munteanu-Murgoci s-a înfăptuit reforma agrară care a influențat în mod radical stăpânirea pământului în Basarabia cu multiple consecințe, nu doar în plan economic, ci și în plan național și social. Astfel, țăranimea basarabeană, cea mai numeroasă categorie socială, în majoritate covârșitoare de origine română, își vedea îndeplinit un obiectiv primordial, stăpânirea unor loturi de pământ care să-i asigure existența, fapt care creștea coeziunea națională și favoriza integrarea sa în statul român.

⁴⁰² Cuvântarea dlui prof. G. Murgoci rostită la Banchetul Sfatului Țării din 28 noiembrie 1918 în „Neamul Românesc”, an XIII, nr. 350, 20 decembrie 1918, p. 3.

⁴⁰³ Murgoci își încheia apoteotic cuvântarea: „Un popor care dă, în mod natural, o astfel de tinerime e un popor de mare viitor. Să trăiască”. Cf. *Ibidem*, p.4.

ÎNCORONAREA LUI FERDINAND ÎNTREGITORUL ȘI A REGINEI MARIA, CA REGI AI ROMÂNIEI MARI, ÎN CETATEA MARI UNIRI

PROF. ADALIA FLORENTINA SALVAN,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „EMIL ISAC” CLUJ-NAPOCA

Regele și Regina, urmași de Principele Carol și Princesesa Elena, de Mitropolitul primat Miron Cristea și Mitropolitul Pimen al Moldovei (MNR)

Regele Ferdinand și Regina Maria încoronati, în fața mulțimii, încunjunrați de invitați (MNR)

Această lucrare este dedicată vizitelor pe care suveranii României, împreună cu familia regală, le-au făcut după 1 Decembrie 1918, în orașul Alba Iulia, devenit un spațiu al năzuințelor seculare ale tuturor românilor.

La aproape șase luni de la realizarea României Mari, între 23 mai și 1 iunie 1919, s-a decis primul tur al suveranilor în Transilvania, însoțiți pe timpul întregii călătorii de ardelenii: Iuliu Maniu, Ștefan Cicio Pop și Vasile Goldiș⁴⁰⁴. A fost o incursiune regală de succes, peste tot aceștia fiind primiți cu „manifestări ardente de loialitate și explozii molipsitoare de bucurie”⁴⁰⁵. Regele Ferdinand și regina Maria au ajuns în Alba Iulia la 30 mai 1919. Primirea Majestaților Regale a fost organizată de Ioan Pop, prefectul județului Alba și primarul Camil Velican. Suveranii au pășit aici cu evlavie, alături fiindu-le și princesesa Ileana, fiica cea mica a cuplului regal și, după o defilare militară au intrat în vechea cetate habsburgică⁴⁰⁶, pentru a se îndrepta însoțiți de Iuliu Maniu, în calitate de președinte al Consiliului Dirigent, spre Sala Unirii.

Discursul rostit în aceasta primă vizită de către regele Ferdinand făcea referire la istoria veche a orașului ardelean: „Alba Iulia, un nume care are un farmec peste tot ce simte și cugetă românește. Aici a fost în timpuri vechi cetatea Marelui Voievod care fusese stăpânitor peste o României Mare. Aici este cuprinsă toata durerea, toate chinurile unui popor, care nu a vrut să aibă altceva sub soare, decât să-se exprime în graiul sau dorințele sale, așa de modeste. Eroii care au precedat generația de azi au suferit aici, în Alba Iulia, pentru credința lor față de Neam și Dumnezeu. De aceea cu emoțiune am călcat aici, în lăuntru zidurilor acestora, sfinte pentru memoria neamului românesc. Primirea ce am avut-o aici, mi-a arătat ca în inima acestor ținuturi tot același suflet de mai înainte trăiește. Să trăiască și în viitor, acesta l-o doresc”⁴⁰⁷.

Cuvintele rostite de Nicolae Filipescu în cadrul întrunirii de la Sala Dacia a Ligii Culturale în 15 februarie 1915, „Sire, Esti trimisul lui Dumnezeu să împlinesti visul unui neam. Vei fi cel mai mare voievod al Țării, împodobindu-te cu titlurile lui Mihai Viteazul: Domn al întreg Ardealului, al Țării Românești și al Moldovei și ducând și pe deasupra stralucirea purperei regale. Sau, răpus în cel mai suprem avant de vitejie al neamului, vei fi totuși sfințit ca un erou național. De nu va fi nici una, nici alta, grozav mă tem că nici praf nu se va alege de

⁴⁰⁴ Diana Mandache, *Capitole tarzii din viata mea. Memorii redescoperite. Regina Maria a României*, București, 2007, p. 102.

⁴⁰⁵ *Ibidem*, p.100.

⁴⁰⁶ Gheorghe Fleșer, *Alba Iulia: O istorie urbană ilustrată*, Alba Iulia, 2008, p. 30-47

⁴⁰⁷ Nicolae Iorga, *Regele Ferdinand. Cu prilejul încoronării*, București, 1923, p. 78.

Țară și de Dinastie. De aceea mărirea ce ți-o urăm, **Sire**, este să te încoronezi la Alba Iulia sau să mori pe Câmpia de la Turda⁴⁰⁸”, au fost considerate profetice și încoronarea se va realiza la Alba Iulia șapte ani mai târziu, suveranii alegând acest oraș tocmai datorită importanței sale istorice. Dacă pe plan intern încoronarea era menită să consacre desăvârșirea unității naționale și a unității statale, pe plan extern, ea trebuia să aibă loc după recunoașterea internațională a Unirii. Încă din luna iunie 1920, primul ministru, Alexandru Averescu a organizat Comisia pentru organizarea serbărilor încoronării Suveranilor. Președinte al Comisie a fost ales generalul Constantin Coandă, care era și președintele Senatului, iar ca secretar B. Murgulescu. Comisia instituită a încredințat ridicarea bisericii pentru încoronare „*Societății întreprinderii generale tehnice*” din București, planul fiind conceput de arhitectul Victor Ștefanescu, iar execuția lucrării inginerului Tiberiu Eremia.

Inițial, data încoronării s-a fixat pentru data de 24 septembrie 1921, care corespundea cu ziua urcării pe tron a regelui Ferdinand⁴⁰⁹. Dar la acea dată evenimentul nu ar fi beneficiat de fastul dorit, deoarece nu erau terminate lucrările de construire a Catedralei, care necesitau practicarea unor breșe în zidurile de vest ale fortificației austriece⁴¹⁰, nici amenajările de la Sala Unirii nu erau finalizate. În aceste condiții generalul Alexandru Averescu “ a supus chestiunea Consiliului de Miniștrii și apoi s-a luat hotărârea ca serbările încoronării să aiba loc la 10-11 mai 1922 la Alba Iulia”⁴¹¹.

Piatra de temelie la constituirea Catedralei Ortodoxe din Alba Iulia a fost așezată în 28 martie 1921. Aprovizionat din abundență și aflat în permanentă în atenția Guvernului, șantierul a progresat în mod remarcabil. Numărul mare al lucrătorilor întrebuințați, sprijinul eficace al C.F.R., care pune la dispoziție materialul rulant și vigilența lucrătorilor, a condus la rezultatul ca după două luni de la începerea lucrărilor, partea cea mai grea a lucrării să fie realizată⁴¹².

Nu era suficientă doar construcția unei biserici. Orașul încoronării întreg trebuia pregătit. Încă din 1921 o hotărâre a primăriei orașului Alba Iulia, nr.3125/1921 solicita „*repararea caselor și a altor edificii din strada Regimentul 5 Vânători*”⁴¹³ și “*restaurarea demnă a tuturor edificiilor din strada principală*”⁴¹⁴. În septembrie 1921, prefectura județului Alba Inferioară solicita primăriei din Alba Iulia “*adresa hotelurilor, restaurantelor, garajelor de automobile, depozitele de benzină și ulei, magazine de accesorii de automobile, ateliere de reparații, pe cât se poate mai exact*”⁴¹⁵.

De asemenea cuplul regal trebuia păzit, și întreaga ceremonie trebuia desfășurată în condiții de maximă siguranță. „Un grup de sergenți de stradă detașati pe lângă serviciul de siguranță pentru întreg timpul cât decurg pregătirile și serbările încoronării au sosit în oraș încă de la sfârșitul lunii septembrie 1922, din 25 septembrie fiind prezent și Dl. Bianu inspector general al siguranței din Ardeal, însărcinat cu luarea măsurilor de siguranță în vederea încoronării”. Ziarul Vestea atrăgea atenția „*cetățenilor care vor să vină în orașul nostru, cu*

⁴⁰⁸ Nicolae Filipescu, *Pentru România Mare*, București, 1925, p. 24-25.

⁴⁰⁹ Ziarul *Alba Iulia*, nr.5 din 31 iulie 1921.

⁴¹⁰ Gheorghe Fleșer, *Cetatea Alba Iulia: edificii istorice și amenajări urbanistice*, Alba Iulia, 2006, p. 54.

⁴¹¹ Ioan Scurtu, *Domnia regelui Ferdinand (1914-1927)*, în *Studii și articole de istorie*, nr. LX-LXI, 1993, p. 101.

⁴¹² Direcția Județeană Alba a Arhivelor Naționale, fond Primăria orașului Alba Iulia, acte înregistrate, dos.2967/1921, f. 1-6.

⁴¹³ Direcția Județeană Alba a Arhivelor Naționale, fond Primăria orașului Alba Iulia, acte înregistrate, dos. 3125/1921, f. 2.

⁴¹⁴ Ibidem, f. 3.

⁴¹⁵ Arhivele Naționale, acte înregistrate, dos.6895/1921, f. 1.

ocazia încoronării, să-și aducă toate actele necesare pentru stabilirea identității, contrar riscând să nu li se permită intrarea în oraș”⁴¹⁶.

O primă experiență a fost trăită de organizatori și gazde la 8 octombrie 1922, când Catedrala Încoronării a fost sfințită, primind hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, sărbătoare la care se cinstește și memoria lui Mihai Viteazul⁴¹⁷. Evenimentul a fost relatat în ziarul local Vestea.

Primarului i se solicita rezolvarea a numeroase cazări. Prof. Alexandru Lapedatu căuta „un modest culcuș pentru noaptea de sâmbătă spre duminică”⁴¹⁸. Într-o înștiințare publicată de ziarul Vestea „proprietarii care au locuințe goale sau camera mobilate erau invitați să le anunțe în timp de 24 de ore la oficiul de încartiruire, în caz contrar vor fi amendați cu 1000 de lei”⁴¹⁹.

Ziua de 15 octombrie a început cu o ploaie mărunță, sub un cer închis⁴²⁰. Ploaia nu i-a speriat pe români, considerand-o „dar sfânt și spor înainte”⁴²¹. Înalți oficiali, invitați romani și străini, sosiți cu trenuri speciale, așteptau sosirea suveranilor, toți acestia i-au primit pe regele Ferdinand și pe regina Maria, însoțiti de regina Elisabeta a Greciei, regina Maria a Serbiei, principele Carol și prințesa Elena⁴²².

La 9.30 s-a format un cortegiu impozant, deschis de două plutoane de escortă regală și trăsura mareșalului Curții, generalul Angelescu. Urma trăsura regelui și a reginei, urmate de trăsurile principilor moștenitori Carol și Elena, fiecare flancate de doi generali care au început deplasarea în cetate.

„Aspectul orașului încoronării este feeric. El îți face impresia unei păduri nesfârșite de drapele. De la gară, cele două străzi principale: una care duce în centrul orașului și cealaltă nouă, construită în anul acesta, care duce de-a dreptul în Cetate. La Catedrala și pe care trece cortegiul regal, erau largi și curate, având de o parte și de alta stâlpi înfașurați în verdeață, iar la mijloc încinși cu o ghirlandă mare de flori. Toate străzile erau pline de lume și abia puteai să te misti în multimea acelor care din toate unghiurile țării au năvalit la Alba Iulia. Întreg sufletul românesc se concentrase și vibra în cetatea sfântă a lui Mihai Viteazul”⁴²³.

La orele 10 familia regală a ajuns în curtea Catedralei, după care au fost conduși înauntru de mitropolitul primat și alți doi mitropoliți prezenți. În Catedrala a oficiat Nicolae Bălan, care a citit și Evanghelia, mitropolitul Miron Cristea fiind cel care a rostit „Rugăciunea de încoronare a Regelui”. După Te Deum și sfințirea însemnelor regale (coroana și mantia reginei) s-a trecut la actul public al încoronării. ‘Naintea lor un adjutant regal, care deschidea calea. După Majestatele lor se văd venind regina Marioara a Serbiei, în dreapta ei regina Elisabeta a Greciei, după care mitropolitul primat Miron Cristea și principele Carol, ducând pe o pernita de mătase, coroana reginei, coroana făurita pentru încoronarea de la Alba Iulia, din aur scos din Munții Ardealului, apoi președintele Senatului purtând pe o perniță de oțel, cea făcută din oțelul unui tun smuls de la turci în războiul neatranării (1878)”⁴²⁴.

⁴¹⁶ Vestea, nr.2 din 26 septembrie 1922.

⁴¹⁷ Direcția Județeană Alba a Arhivelor Naționale, fond Primăria orașului Alba Iulia, acte înregistrate, dos.7025/1922, f. 2.

⁴¹⁸ Ibidem, f. 7.

⁴¹⁹ Vestea, nr.4 din 3 octombrie 1922.

⁴²⁰ Nicolae Iorga, Memorii, III, p. 340.

⁴²¹ Vestea, nr.8 din 21 octombrie 1922, p. 1.

⁴²² V. Bianu, Însemnări din războiul Romaniei Mari. De la pacea de la București până la încoronarea din Alba Iulia, Cluj, 1926, tomul II, p. 466.

⁴²³ Ibidem, p. 467.

⁴²⁴ Foaia Interesantă, Oraștie, nul XVI, nr.24 din 9 noiembrie 1922.

La orele 11, cand în întreaga Românie se băteau clopotele bisericilor, iar la Alba Iulia răsunau cele 101 de salve de tun, regele a luat coroana de oțel și și-a așezat-o singur pe creștet. Apoi după ce regina a îngenuchiat⁴²⁵, regele i-a așezat pe cap coroana de aur, a ridicat-o apoi de mână și a sărutat-o pe frunte. „Punerea coroanelor emoționează. E ceva mișcător de familiar în sărutarea pe care Regele o dă Reginei”⁴²⁶.

Asemănătoare cu coroanele purtate de împărăteșele bizantine din aur, comandata la Casa de bijuterii Falige din Paris erau și coroanele regilor României. Croiul hlamidelor purtate de regii României au avut aceeași origine bizantină, fiind confecționate din stoffe grele, aurii, cu reflexe de purpură, peste care s-au pus mantii de brocard de culoare roșie și revere de hermina. Hlamida regelui a fost lucrată la un atelier parizian, cea a reginei în țară, de către, Elena Nicolescu-Frunzeanu, directoarea Școlii de Sericicultură și Țesătorie din București⁴²⁷.

După această solemnitate, regele și regina, invitați oficiali români și oaspeți străini au intrat în reședința regală din incinta Catedralei. Aici regele a semnat actul comemorativ al Încoronării: „Spre a chema binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestor mărețe fapte din care a ieșit România Mare și spre a le da consfințire în fața scumpului nostru popor, ne-am adunat cu toții la Alba Iulia, străvechea cetate a Daciei Romane și a gloriei lui Mihai Viteazul și aici, în 15 octombrie 1922, ne-am încoronat, eu și scumpa mea soție Mama, partașa suferințelor mele și ale țării”⁴²⁸. După aceasta, personale invitate s-au îndreptat spre Sala Unirii și Sala Teatrului, unde la ora 13, a avut loc, în același timp, două dejunuri oferite de guvern la care au luat parte și suveranii, familia regală, corpul diplomatic, în total 350 de persoane în Sala Unirii și 700 în Sala Teatrului. De asemenea poporul prezent la încoronare, a participat la un ospăț popular în barăcile amenajate în jurul Catedralei⁴²⁹.

Ceremonia încoronării s-a încheiat cu defilarea celor 15000 de soldați, o defilare care a fost și un omagiu adus armatei române pentru eroism și jertfele din războiul de reîntregire. Defilarea s-a încheiat la ora 17.30, după care suveranii au pornit spre gară însoțiți de același cortegiu și la 18.30 trenul i-a purtat înapoi spre București.

„Minunea minunilor s-a săvârșit în fine, la Alba Iulia în ziua de 15 octombrie 1922, după 322 de ani de la întâia unire făcută de Mihai Viteazul, s-a îndeplinit astăzi cu tot fastul și cu toată splendoarea, actul mareț al încoronării Regelui și Reginei tuturor romanilor”⁴³⁰.

În concluzie, sărbătorile încoronării au creat actul, care a încheiat o lungă perioadă de sublimă jertfă a unui popor, dar și de o negrăită mareție istorică, de vreme ce neamul românesc și-a împlinit visul realizării un Rege Viteaz și o Regină Mare, au simbolizat în același timp cel mai mare fapt istoric al neamului românesc: **Unirea și întregirea lui de-a pururi**.

Familia regală a României a mai revenit la Alba Iulia la 7 ani de la încoronare, într-o altă componență pentru a comemora un deceniu de la Marea Unire.

BIBLIOGRAFIE:

A. ARHIVE

Direcția Județeană Alba a Arhivelor Naționale, fondul: Primăria Alba Iulia.

⁴²⁵ Diana Mandache, *Capitole târzii din viața mea. Memorii redescoperite. Regina Maria a României*, București, 2007, p. 102.

⁴²⁶ Nicolae Iorga, *Memorii*, p. 341.

⁴²⁷ Diana Mandache, *op.cit.* p. 140.

⁴²⁸ Valer Moga, C-tin. I. Stan, *Încoronarea regelui Ferdinand I la Alba Iulia*, în *Îndrumător Pastoral*, vol. XVI, Alba Iulia, 1992, p. 6-7

⁴²⁹ Direcția Județeană Alba a Arhivelor Naționale, fond Primăria Alba Iulia, acte înregistrate, dos.5661/1922, f. 3.

⁴³⁰ V. Bianu, *op.cit.*, p. 463.

B. CĂRȚI

1. Bianu, V, *Însemnări din Războiul României Mari. De la pacea de la Bucuresti până la încoronarea din Alba Iulia*, Cluj, tomul II, p. 466.
2. Filipescu, Nicole, *Pentru România Mare*, București, 1925, p. 24-25.
3. Fleșer, Gheorghe, *Cetatea Alba Iulia: edificii istorice și amenajări urbanistice*, Alba Iulia, 2006, p. 54.
4. Idem, *Alba Iulia: O istorie urbană ilustrată*, Alba Iulia, 2008, p. 30-47.
5. Iorga, Nicolae, *Regele Ferdinand. Cu prilejul încoronării*, București, 1923, p. 78.
6. Idem, *Memorii*, p. 341.
7. Mandache, Diana, *Capitole târzii din viața mea. Memorii redescoperite. Regina Maria a României*, București, 2007, p. 102.
8. Moga, Valer, Stan, Constantin, *Încoronarea regelui Ferdinand I la Alba Iulia*, în *Îndrumător Pastoral*, vol. XVI, 1992, p. 6-7.
9. Scurtu, Ioan, *Domnia regelui Ferdinand I (1914-1927)*, în *Studii și articole de istorie*, nr. LX-LXI, 1993, p. 101.

C. ZIARE

1. *Ziarul Alba Iulia*, nr.5 din 31 iulie 1921;
2. *Foaia Interesantă*, Oraștie, volumul XVI, nr.24 din 9 octombrie 1922;
3. *Vestea*, nr.2 din 26 septembrie 1922;
4. *Idem*, nr.4 din 3 octombrie 1922;
5. *Idem*, nr.8 din 21 octombrie 1922;

PERSONALITĂȚI, EVENIMENTE ȘI UN IDEAL

PROF. CAMELIA MORARU,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI, JUD. DÂMBOVIȚA

„Vreau ca în hotarele României Mari toți fiii buni ai țării, fără deosebire de religie și naționalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor Românilor, ca să ajute cu toate puterile statul în care Cel-de-Sus a rânduit să trăiască împreună cu noi!”
(Regele Ferdinand I, *Proclamația de la Alba Iulia, Ceremonia Încoronării*, 15 noiembrie 1922)

Există în istoria românilor momente cărora timpul, în cugerea lui neîntreruptă, le adaugă mereu sensuri și semnificații noi, făcându-le să dăinuiască în conștiința națională. Anul 1918, când s-a desăvârșit unitatea neamului românesc în hotarele României Mari, este un asemenea moment. Aspirația spre desăvârșirea acestui ideal a constituit o permanență a devenirii noastre, fiind „suma vieții noastre istorice”, după cum afirma poetul nostru național, Mihai Eminescu.

Marea Unire de la 1918 a fost posibilă și datorită curajului și competenței politice a celor care se aflau atunci în fruntea României. Politicieni, militari de carieră, profesori, ziariști, oameni ai artelor - din Regatul României, din Transilvania, Basarabia, Banat sau Bucovina - luau parte la un proiect național, construit în decenii. Deciziile importante au venit, însă, de la cel mai înalt nivel al statului: suveranii și primul cerc al puterii, adică liderii politici liberali și conservatori. Negocierile externe, operațiunile militare, problemele economice, urgențele umanitare cereau energie și efort din partea tuturor. Inspirația a venit tot de la vârf. Regele Ferdinand și Regina Maria sunt cei care au dat tonul rezistenței și compasiunii.

Chiar dacă era considerat timid și nu tocmai prezentabil, regele Ferdinand, a știut, atunci când a trebuit, desigur și sfatuit, să facă gesturi cu adevărat mari pentru noi, români: a tras spada împotriva propriei sale familii în 1916, a fost un suveran înțelept în timpul exilului, promițând țăranilor pământ și vot în 1917, și împiedicând astfel marea revoluție rusă să se reverse și asupra României, a refuzat retragerea armatei române în Rusia, tot în 1917, și să semneze odioasa pace de la Buftea – București, în 1918.

În august 1916, România renunță la neutralitate și intră în Marele Război pentru a recâștiga Transilvania, vechi pământ românesc. Țării și ostașilor le-au fost adresate proclamații din partea regelui și guvernului: “Români, pentru neamul nostru războiul a adus ziua așteptată de veacuri, ziua unirii lui după vremuri îndelungate de nenorociri și de grele încercări[...] În noi, în vitejia noastră stă putința de a le reda fraților noștri de peste munți și din plaiurile Bucovinei dreptul ca într-o Românie întregită și liberă să propășească în pace potrivit datinilor și aspirațiilor gintei noastre”. Răspunsul românilor a fost impresionant. Ei nu se duceau să cucerească pe alții, ei se duceau să-i elibereze pe “cei de un sânge și de-o lege”. Și au fost întâmpinați de cealaltă parte a Carpaților cu “Bine ați venit! Bine ați venit și să mergeți cu bine! În vârful baionetelor voastre zace viitorul neamului românesc”.

Convenția militară negociată cu Antanta de premierul Ion I.C. Brătianu nu a fost însă respectată. Operațiunile Angliei și Franței în Balcani au fost amânate sau au eșuat, iar pe frontul de est Puterile Centrale avansau. România a cedat în fața unor forțe net superioare. Bucureștiul a fost ocupat de trupele germane în decembrie 1916, iar țara a fost redusă doar la Moldova, știrbită și ea în partea de sud-vest.. Au urmat momente deosebit de grele, dar chiar și așa, România a rezistat, și, la sfârșitul războiului, a câștigat cea mai mare victorie din istoria sa: Reîntregirea Țării, Reîntregirea Neamului Românesc.

Regele Ferdinand se afla aproape tot timpul pe front, mânca în fugă, dormea puțin, lucra fără oprire ore și ore în șir, zile și zile la rând. Muncea de altfel mult și în vreme de pace. Românii îi datorează enorm acestui rege erudit, modest, delicat.

Regina Maria a înfruntat moartea în spatele frontului. Îngrijea răniți, bolnavi contagioși, priveghea muribunzi, negocia în Rusia și în alte părți ajutoare sanitare. Regina s-a remarcat mai ales prin implicarea caritabilă în iarna tragică a anilor de restriște 1916-1917, pentru țara care o adoptase. Iarna 1916-1917 a fost iarna durerii, dar și a speranței. Muntenia și Oltenia ocupate, Moldova plină de refugiați și bântuită de epidemie de tifos eczematic, aliatul rus din ce în ce mai nesigur se scufunda în haosul tulburărilor interne, care aveau să ducă la căderea țarismului și la instaurarea regimului comunist bolșevic din 7 noiembrie 1917.

În scrierile sale, regina Maria nota: „Nu erau lemne în spitale, pluteau temeri de boli molipsitoare. Cei contaminați de boli infecțioase sunt înghesuiți la un loc cu răniții. Toată seara s-au perindat la mine un șir nesfârșit de persoane cu veșnicele și nenumăratele lor plângeri”. Demersurile reginei Maria au adus și sprijinul Americii. În septembrie 1917, s-a întâlnit cu reprezentantul Asociației presei americane: „Am discutat despre starea de față a României, arătându-i recunoștința mea față de America pentru că ne trimisese o misiune așa de însemnată în care aveam mare încredere”.

Meritele Reginei Maria sunt recunoscute și în exterior. Raymond Poincaré, președintele Franței între 1919-1920 afirma că atitudinea lui Clemenceau, primul ministru al Franței, președinte al Conferinței de pace de la Paris, față de România s-a schimbat în urma prestației reginei. La sfârșitul războiului, respectiv anul 1919, regina Maria pleca la Paris, unde se hotăra soarta lumii. Din relatările vremii se înțelege că aici, regina Maria se manifestă ca o personalitate dinamică cu caracter viguros, pentru că între atâția politicieni și diplomați, care aveau ceva de spus, era greu să te faci auzit. Istoricul și omul politic Nicolae Iorga aprecia că „ea a câștigat victorii neprețuite pentru cauza românească”.

Încoronarea de la 15 octombrie 1922 a regilor Ferdinand și Maria ca suverani ai României Mari este momentul în care s-a desăvârșit unirea. A fost aleasă vechea cetate a Bălgradului deoarece, aici, în anul 1599, intra victorios făuritorul primei uniri a românilor, Mihai Viteazul. Tot aici la 1 Decembrie 1918 se definitiva procesul istoric al realizării statului unitar român.

Special pentru momentul încoronării din 1922 a fost construită Catedrala Ortodoxă din Alba Iulia care mai poartă numele și de Catedrala Reîntregirii. Construcția lăcașului a început în luna martie 1921 și a fost ridicată într-un timp record de numai 10 luni. Sfințirea Bisericii Încoronării de la Alba Iulia s-a realizat la 8 octombrie 1922 de către Mitropolitul Primat al României, Miron Cristea. Clopotul cel mare al bisericii, turnat la fabrica Schieb din Sibiu avea inscripția: „Făcutu-sa acest clopot pentru biserica românească din nou ridicată pe locul clădirii lui Mihai Viteazul, în zilele regelui Ferdinand I-iul, întregitor de țară și domn al tuturor Românilor, 1922, anul încoronării sale la Alba Iulia”. Covorul pe care au fost așezate coroanele regale a fost realizat de Aurelia Hosszu din Deva. Fotografiiile privitoare la desfășurarea lucrărilor pentru edificarea Catedralei Încoronării, precum și imaginile actului de încoronare au fost realizate de fotografii Samoilă Mârza.

Descrierea festivității de încoronare este redată de muzeograful Paulina Mănișor de la Muzeul Memorial „Constantin și Ion Stere”- Bucov: Regele Ferdinand I și Regina Maria au pornit spre Alba Iulia din Gara Sinaia. Trenul în care călătoreau cei doi suverani a ajuns în Alba Iulia, la ora 09.30. Ferdinand I și Maria au fost întâmpinați în gară de prim-ministrul Ionel Brătianu, de ceilalți membri ai Guvernului, de președinții celor două camere ale Parlamentului și de 40 de invitați străini, între care se afla și viitorul Rege George al VI-lea al Marii Britanii. În procesiune, cu toții au pornit spre Catedrala Încoronării. Coroanele, cele două simboluri ale

regalității, au fiecare în spate o poveste inedită. Coroana Regelui Ferdinand a aparținut unchiului său, Carol I, fiind coroana cu care acesta fusese încoronat în anul 1881 și care a fost făurită din oțelul unui tun turcesc, capturat în timpul Războiului de Independență. În schimb, coroana reginei a fost comandată special la o casă de bijuterii celebră din Paris, fiind construită din aproximativ 1,8 kilograme de aur donat de un localnic din Munții Apuseni.

În glasul clopotelor și al tunurilor, regele Ferdinand I a ridicat cu mâinile sale coroana și a așezat-o pe cap. Regina, cu capul plecat, a primit coroana din mâinile regelui. În momentul acela au început să sune clopotele catedralei și ale tuturor bisericilor, artileria a tras salve de tunuri, iar mulțimea ovaționa cu atâta putere încât părea că vrea să se ia la întrecere cu arama din tunuri: „Ura! Trăiască regele tuturor românilor! Trăiască Regina!”

Pentru ceremonia de încoronare au fost comandate și două mantii, cea a regelui fiind făcută în străinătate, iar cea a reginei în țară. Cu acest prilej, regele Ferdinand s-a adresat țării cu o proclamație. “Punând pe capul meu, într-această străveche cetate a Daciei Romane, coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioasele lupte am făcut-o pe veci Coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care în toate vremurile și pretutindeni, prin credința lor, prin munca și jertfa lor, au asigurat unitatea națională și salut cu dragoste pe cei care au proclamat-o într-un glas de simțire de la Tisa și până la Nistru și până la Mare”.

După ce regele a rostit discursul, suveranii au semnat Actul Comemorativ al încoronării înmănat de președintele Consiliului de Miniștri, Ionel Brătianu. După dejunul organizat începând cu ora 13.00, regele și regina au asistat la defilarea diviziilor de soldați. După ora 18.00 familia regală a părăsit Alba Iulia în trenul regal care avea să îi ducă la București.

Făurirea României Mari deschidea o nouă etapă în afirmarea poporului român, având repercursiuni benefice asupra tuturor domeniilor vieții economice, sociale, politice și spirituale. Reunită în fruntariile aceluiași stat, națiunea română a știut să își pună în valoare capacitățile sale creatoare în slujba progresului țării, dar și păcii și securității internaționale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997.
2. Botoran, Constantin, Retegan, Mihai, 1918, *Făurirea României Mari*, Editura Vatra Românească, București, 1993.
3. Bulei, Ion, *O istorie a românilor, ediția a V-a revizuită*, Editura Meronia, București, 2012.
4. Cristea, Maria, Cristea, Nicolae, *Contribuții privind misiunea reginei Maria la Conferința de pace de la Paris*, în *Revista Magister*, nr. 17, 18/2013.
5. Maria, Regina României, *Însemnări zilnice, vol.IV*, București, 2005.
6. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele, volumul al III-lea*, Editura M. Eminescu, București, 1991.
7. Scurtu, Ioan, *Monarhia în România*, Editura Danubius, București, 1991.
8. Stan, Constantin I., *Regele Ferdinand I „Întregitorul” 1914-1927*, Editura Padeia, București, 2003.

ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA

PROF. DANIEL MIHOCIU,
 ȘCOALA GIMNAZIALĂ „FLOREA JULEA” COM. NEGRILEȘTI, JUD. GALAȚI

În timpul guvernului Averescu s-au făcut primii pași concreți pentru încoronarea suveranilor. A fost constituită o Comisie de încoronare, alcătuită din gen. C. Coandă (președintele Senatului), mitropolitul M. Cristea, N. Titulescu, O. Goga, N. Iorga, Nicolae Mișu, C. Nanu, Paul Angelescu, George Enescu, Arthur Verona, Ion Jalea, N. Ștefănescu, Cezar Popovici, Al. Lapedatu și primarul orașului Alba Iulia⁴³¹.

Comisia s-a întrunit, pentru prima dată, la 15 iulie 1920, apoi a avut mai multe ședințe în cadrul cărora s-a discutat programul privind încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria. La 20 noiembrie 1920, Comisia a stabilit ca festivitățile să se desfășoare atât la Alba Iulia, cât și la București. De asemenea, s-a decis construirea Catedralei Încoronării, monument arhitectonic și religios emblematic pentru români. În acest scop, arhitectul Victor Ștefănescu a fost însărcinat cu stabilirea locului de amplasare a catedralei și a planurilor acesteia⁴³².

Pentru a marca evenimentul a fost pusă în circulație o serie de timbre, compusă din șapte valori, imprimate în Germania, cu următoarele subiecte: 5 bani – Catedrala Încoronării; 25 bani – regele Ferdinand; 50 bani – Stema României Mari; 1 leu – regina Maria; 2 lei – efigia regelui Ferdinand și a lui Mihai Viteazul; 3 lei – albastru și 6 lei violet – efigia regelui Ferdinand și a reginei Maria.⁴³³

Presa vremii a relatat pe larg despre acest eveniment strălucitor, în care „suveranii reîntregirii naționale au fost aclamați ca simbol al monarhiei române și totodată ca eroi făuritori ai României Mari. Alba Iulia – cetatea sfântă a neamului românesc – a devenit astfel capitala de suflet a regatului.”⁴³⁴ De asemenea, au fost realizate portretele suveranilor într-un tiraj de 60 000 de exemplare, difuzate printr-o firmă de librărie, papetărie și editură. Au fost bătute 11 medalii, plachete și medaloane, s-au comandat câteva mii de ulcioare și străvechi cu însemnele regale, care urmau să fie distribuite participanților la „prânzul popular”⁴³⁵.

În concepția oamenilor politici, încoronarea regelui la Alba Iulia trebuia să simbolizeze actul Unirii tuturor românilor sub sceptrul aceluiași monarh. Deși problema încoronării fusese discutată încă în timpul guvernului Averescu, dar regele a cerut amânarea ei sub pretextul că „costumele al său și al reginei, comandate în străinătate, nu erau gata”. Chestiunea a fost reluată de cabinetul liberal, care la 24 august 1922 – într-o ședință desfășurată la Sinaia – a decis organizarea în toamnă a festivităților încoronării.⁴³⁶ Averescu nu a înțeles semnificația politică a acestei decizii și, considerându-se stăpân pe situație, plecat în concediu la Kissigen (Germania). În timp ce Averescu se odihnea departe de țară, liberalii manevrau pentru înlăturarea guvernului, care avea să se înfăptuiască în decembrie 1921. Ion C. Brătianu, care considera că el trebuie să prezideze toate marile acte istorice, a decis – de comun cu regele – ca Încoronarea să se desfășoare sub guvern liberal.⁴³⁷

Regina Maria scria: „Noi l-am convins că totuși nu este bine să ignore ziua regelui și că trebuie să primească felicitările care i se cuvin. La început el a țipat și a protestat, în felul lui

⁴³¹ Ion Opriș, *Alexandru Lapedatu și contemporanii săi*, Cluj – Napoca, 1997, p. 37.

⁴³² Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866 – 1947) Ediția a II – a revizuită și adăugită*, vol II, *Ferdinand I*, Iași, 2010, p. 119 – 1920.

⁴³³ Stan Constantin, *Regele Ferdinand I “Întregitorul” (1914 – 1927)*, București, 2003, p. 169.

⁴³⁴ Valentin Hossu – Longin, *Monarhia românească*, București, 1994, p. 82.

⁴³⁵ Ioan Scurtu, *op. cit.*, 2010, p. 120.

⁴³⁶ Ioan Scurtu, *Regele Ferdinand (1914 – 1927). Activitatea politică*, București, 2016, p. 81.

⁴³⁷ Ioan Scurtu, *op. cit.*, 2010, p. 121.

zgomotos, dar, în cele din urmă, s-a supus. I-am oferit niște covoare vechi, pentru diferitele sale cabane de vânătoare, și a avut loc un mare dineu cu toți miniștrii, ofițerii superiori de la Vânători de Munte, bătrânul preot, toți oaspeții și tot personalul, până la Nini. Au fost peste 50 de persoane și totul a fost organizat în castelul mare”.⁴³⁸ În acest climat, Ion C. Brătianu le-a comunicat regelui și reginei că încoronarea „urmează să aibă loc la 15 octombrie”⁴³⁹. Regina avea să noteze: „Am fost foarte supărată foarte supărată și l-am întrebat cum de poate să-mi facă acest lucru, fără nici un fel de avertisment, și cum aş putea să atât de repede să mă pregătesc pentru un astfel de eveniment atât de important pentru noi. El a spus că rațiuni politice au făcut să fie atât de urgent și că, întrucât s-a hotărât, el speră că eu îl voi ajuta din toate puterile.”⁴⁴⁰

Pentru a evita disputele și a asigura actului „solemnitatea” și „unanimitatea” necesare, regele a avut discuții cu șefii partidelor de opoziție. Succesul convorbirilor a fost numai parțial: Al. Averescu a acceptat fără rezerve să participe la festivități, iar N. Iorga a consimțit și el, „din devotament față de Coroană și din iubire față de buna rânduială”, făcând precizarea: „Bineînțeles însă, când se va încorona d-l Ion Brătianu nu voi avea aceeași atitudine”.⁴⁴¹ După aceste discuții, Ion C. Brătianu a adresat invitații scrise liderilor politici și altor personalități cu rugămintea de a comunica răspunsul în vederea rezervării locului în trenul special și pentru plasarea la masa ce urma după Încoronare. Vădit iritat, generalul Averescu a înapoiat invitația, pe care scriseseră următoarele: „Mă surprinde că d-l președinte al Consiliului de Miniștri, I. I. C. Brătianu, crede potrivit să invite la o astfel de solemnitate un general pe care l-a acuzat personal și în public de trădare. Din parte-mi atâta timp cât această acuzație nu va fi retractată tot pe calea publicității, nu pot primi nicio invitație de al d-l I. I. C. Brătianu, și deci cu părere de rău nici pe aceasta”. Într-adevăr, în toiul disputelor politice din 1919, liderul Partidului Național – Liberal îl acuzase pe Averescu de faptul că era gata, ca în timpul războiului, să trateze încheierea păcii cu Puterile Centrale. Pentru a-l îndupleca pe general, regina Maria i-a scris o lungă scrisoare (de 6 pagini) în care elogia pentru contribuția adusă la război și la făurirea Unirii și stăruia să fie prezent la serbările încoronării. Averescu s-a lăsat convins: „pentru nimic în lume nu m-aș fi dus la Alba Iulia ca invitatul lui Brătianu. Primesc această invitație specială și foarte măgulitoare din partea Majestăților lor. Această invitație se adresează fostului comandant de armată din timpul războiului. Mă voi îmbrăca în uniformă și voi merge la Alba Iulia, unde voi ignora prezența lui Brătianu”.⁴⁴²

Alexandru Marghiloman, care trăia prin numele său, deoarece Partidul Conservator Progresist se dărâmasese, a acceptat cu plăcere să participe la festivitățile de la Alba Iulia.⁴⁴³ Presa vremii a relatat cu multă mândrie actul Încoronării de la Alba Iulia: „La Alba Iulia prin actul solemn al încoronării se va confirma unitatea pe veci a tuturor țărilor române”.⁴⁴⁴

Încoronarea de la Alba Iulia și întoarcerea regelui în fruntea armatei în capitala țării este conservarea simbolică a întregirii naționale. Putem astăzi să privim înapoi cu mândrie peste un mileniu de suferință și asupriri. La început stă ieșirea timidă a celor dintâi Români din cuiburile de munte unde-i înghesuiră năvălitorii. Vitalitatea victorioasă de atunci nu s-a dezmințit niciodată. Nu știm ce vor înțelege alții în încoronarea de la Alba Iulia. Noi așezăm în ea un

⁴³⁸ Maria, Regină a României, *Însemnări zilnice (1 ianuarie – 31 decembrie 1922)*, vol IV, București, 2005, p. 253 - 254.

⁴³⁹ Ioan Scurtu, *op. cit.*, 2010, p. 121.

⁴⁴⁰ Maria, Regină a României, *op. cit.*, 2005, p. 253 – 254.

⁴⁴¹ *Ibidem*, p. 81.

⁴⁴² Ioan Scurtu, *op. cit.*, 2010, p. 121.

⁴⁴³ Ioan Scurtu, *op. cit.*, 2010, p. 122.

⁴⁴⁴ „Universul”, din 16 octombrie 1922.

înțeles moral, sigur, voim să avem astăzi încoronarea dinastiei populare naționale, adică deasupra politicii țării.⁴⁴⁵

Ziarul „Adevărul” ca și celelalte cotidiene, a scris câteva cuvinte la fel de emoționante ” Duminică la Alba – Iulia și luni la București a fost încoronat întâiul rege al României Mari. După aproape patru secole de restriște pentru neamul nostru, s-a ivit o rază blândă de soare. Această rază blândă s-a arătat pe cer în clipa în care regele pune coroana de aur pe frunte reginei, este speranța și chezașia pe viitor.⁴⁴⁶

Presa românească a relatat cu pe larg participarea delegațiilor străine la ceremoniile încoronării, dar și mesajele venite de la demnitarii străini. Președintele Consiliului municipal din Paris au adresat primarului Capitalei următoarea telegramă: „În aceste zile de entuziasm național, când România Mare sărbătorește pe nobilii săi suverani, Parisul adresează municipalității și populației Capitalei române salutul său frățesc și dorințele cele mai călduroase”.

Paris – Toate ziarele franceze reproduc telegramele despre încoronare pe care pe care le-a transmis agenția „Rador” agenției „Havas”. Ziarele franceze publică articole foarte elogioase la adresa suveranilor români amintind de legăturile de prietenie indestructibile, care unesc Franța cu România.⁴⁴⁷

Praga – Misiunea cehoslovacă a plecat azi de dimineață la București pentru la participa la încoronarea suveranilor României.

Veneția – Ducele de Genova a plecat la București ca să reprezinte pe regele Italiei la serbările încoronării (Rador).⁴⁴⁸

De asemenea și minoritățile naționale din România și-au manifestat bucuria și au transmis mesaje Suveranilor cu ocazia încoronării: „ cu ocazia încoronării Uniunea Evreilor Pământeni, prin care se rostesc păsurile evreilor români, salută actul încoronării de la Alba – Iulia drept o nouă chezașie de mărire pentru întreg neamul românesc.

Efortul organizatoric dar și material pentru organizarea Încoronării a fost considerabil. În prim – plan s-a aflat Catedrala Încoronării cu toate anexele sale. La Alba – Iulia s-a realizat o gară specială, cu circa 20 de linii, pe care au fost trase trenurile ce-i aduceau pe participanți. Mulți cetățeni au venit cu căruțele sau chiar pe jos.

A fost redactat din timp „documentul încoronării”, în care scria: „ Spre a chema binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestor mărețe fapte din care România Mare și spre a le da o consfințire în fața scumpului nostru popor, ne-am adunat cu toții la Alba – Iulia, azi, 15 octombrie 1922, de față fiind membrii familiei regale, reprezentanții suveranilor și țărilor aliate și amice, ai Senatului și Adunării Deputaților, căpeteniile armatei, membrii tuturor corpurilor constituite ale Adunării Române și minorităților, delegațiile comunale urbane și rurale din întreaga țară, și reprezentanții tuturor confesiunilor, ne-am încoronat, eu și scumpa mea soție, Maria, părtașă suferințelor și bucuriilor mele și ale țării; și pentru ca neuitată să fie amintirea zilei de azi, am întocmit și subscris în al nouălea an al domniei noastre acest document”.⁴⁴⁹

Totodată a fost difuzată „Proclamația Majestății sale Regele către popor”, purtând aceeași dată (15 octombrie 1922), între altele, regele, afirma: „Punând pe capul meu, în această străveche cetate a Daciei romane, coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioase lupte au făcut-o pe veci coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile și pretutindeni, prin credința lor, prin munca lor și prin jertfele lor, au asigurat unitatea națională; și

⁴⁴⁵ „Dimineața”, din 16 octombrie 1922.

⁴⁴⁶ „Adevărul”, din 18 octombrie 1922.

⁴⁴⁷ „Universul”, din 16 octombrie 1922.

⁴⁴⁸ „Universul”, din 14 octombrie 1922.

⁴⁴⁹ „Monitorul Oficial al României”, nr. 155, din 15 octombrie 1922.

salut cu dragoste pe cei care au proclamat-o într-un glas și o simțire, de la Tisa până la Nistru și la Marea cea Mare”⁴⁵⁰.

În memoriile sale Regina Maria descria astfel ceremonia încoronării de la Alba – Iulia: „Noi am călărit până la o câmpie mare unde toate trupele într-un imens careu având în spate munții. Orașul – cetate, care se vedea admirabil de acolo, era în sărbătoare și plin de steaguri. Vremea minunată, deși era un noroi îngrozitor sub picioare. Temperatura era perfectă și nu bătea deloc vântul”⁴⁵¹.

Serbările a început în dimineața zilei de 15 octombrie 1922 cu un Te Deum oficiat în catedrală, în prezența regelui, reginei, membrilor guvernului și a multor invitați de marcă. În fața bisericii s-a instalat un baldachin, iar în lateral s-au amenajat tribune pentru asistență. În fața baldachinului se afla armata, în uniforme e gală⁴⁵².

Pe platoul din fața catedralei s-a desfășurat defilarea trupelor. Regele a primit defilarea călare, înconjurat de ofițerii români și ai misiunilor Aliate⁴⁵³. Regina Maria descria cu multă minuțiozitate momentul defilării: „ a fost o paradă lungă. Spre sfârșit, a trecut Regimentul Roșiori, al meu, și lăsându-mi deoparte îndatoririle mele regale, m-am dus să-i întâmpin și să călăresc în fruntea lor. Am primit ovații puternice și, după aceea, bătrânii și tinerii m-au felicitat entuziast⁴⁵⁴.

Atmosfera festivă, de bucurie pentru români au ajuns să trăiască acest mare eveniment, a fost predominantă⁴⁵⁵. „ Acest moment solemn nu se poate descrie. Mulțimea emoționată până la lacrimi scoate din piepturile ei nesfârșite urale”⁴⁵⁶. Dar ea a fost umbrită de neparticiparea principalelor partide de opoziție, mai ales de absența Partidului Național și a Partidul Țărănesc.

BIBLIOGRAFIE:

1. Hossu – Longin, Valentin, *Monarhia românească*, Editura Litera, București, 1994.
2. Maria, Regină a României, *Însemnări zilnice (1 ianuarie – 31 decembrie 1922)*, vol. IV, Editura Sigma, București, 2005.
3. Opriș, Ion, *Alexandru Lapedatu și contemporanii săi*, Editura Albastră, Cluj – Napoca, 1997.
4. Scurtu, Ioan, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866 – 1947) Ediția a II – a revizuită și adăugită, vol II, Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, Iași, 2010.
5. Idem, *Regele Ferdinand (1914 – 1927). Activitatea politică*, Editura Enciclopedică, București, 2016.
6. Stan, Constantin, *Regele Ferdinand I “Întregitorul” (1914 – 1927)*, Editura Paideea, București, 2003.
7. „Adevărul”, din 18 octombrie 1922.
8. „Dimineața”, din 16 octombrie 1922.
9. „Universul”, din 16 octombrie 1922.
10. „Viitorul”, din 17 octombrie 1922.

⁴⁵⁰ *Ibidem*.

⁴⁵¹ Maria, Regină a României, *Op cit*, 2005, p. 317 – 318.

⁴⁵² Ioan Scurtu, *Op cit*, 2010, p. 124.

⁴⁵³ *Ibidem*.

⁴⁵⁴ Maria, Regină a României, *Op cit*, 2005, p. 317 – 318.

⁴⁵⁵ Ioan Scurtu, *Op cit*, 2010, p. 125.

⁴⁵⁶ „Viitorul”, din 17 octombrie 1922.

TURNEUL FAMILIEI REGALE A ROMÂNIEI DIN ANUL 1919 ÎN TRANSILVANIA – PECETE A PUSĂ PE VICTORIA ȚĂRII

PROF. MIRCEA MIHAI GOGA, PROF. IOAN BACIU,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „LUCIAN BLAGA” OCNA-MUREȘ

Regatul român înfiripat încetul cu încetul, de la începuturile lui și până la Războiul Independenței „s-a consfințit ca atare sub glorioasa domnie a Regelui Carol I, Marele Căpitan”.⁴⁵⁷ Într-o „spornică și îndelungată domnie”⁴⁵⁸ Carol I, sfătuit și ajutat de marii oameni de stat ai țării a reușit să construiască o societate în plină afirmare, a redat poporului român demnitatea și speranța, credința într-un viitor care să repare vicisitudinile istorice, un viitor care să reunească în același hotar sacru pe toții fiii și fiicele Patriei Mamă, „prin dezrobirea fraților subjugați de veacuri sub călcâiul dușman”⁴⁵⁹.

Marele rege Carol I covârșit de ani și de oboselile unei lungi domnii, cu conștiința limpede și curată a omului care a făcut toată viața numai bine țării care l-a ales, „închide liniștit ochii pe care-i ațintise în viitorul de aur al României, - și plâns de întreaga suflare românească de pretutindeni ne lasă ca mare mângâiere o țară puternică și bogată cu numele-i nepieritor. Pe tronul țării se urcă astfel Ferdinand I.”⁴⁶⁰

Războiul de Reîntregire a fost o necesitate, putem aprecia astăzi la mai bine de un secol, istorică: eliberarea românilor din provinciile românești aflate sub steag străin. Era singura modalitate prin care, în contextul complicat al timpului se putea împlini Unirea cea Mare. „Noi nu am intrat în război ca niște solicitanți nepoștiți. Noi am intrat în război ca niște aliați doriți și ceruți” – afirma fostul Prim ministru al României, Ion I. C. Brătianu.

Primul Război Mondial a fost și rămâne un moment de cumpănă în istoria lumii, un moment despre care s-a scris și care a fost analizat de-a lungul timpului din mai multe perspective: diplomatică, politică, militară. În cazul României vorbim despre Războiul de Reîntregire, care a fost pornit în 1916, după doi ani de neutralitate și care a implicat întreaga societate românească. Problema intrării în război în anul 1916 era una stringentă și presiunile care se făceau asupra României din partea celor două tabere au dus la Consiliul de Coroană de la Cotroceni din 14/27 august 1916, care a hotărât intrarea în Marele Război, de partea Antantei.⁴⁶¹ Regele a subliniat faptul că, pentru a lua o asemenea decizie a trebuit să se învingă pe sine (aluzie la faptul că intra în război împotriva țării în care s-a născut), fiind călăuzit numai de interesele superioare ale României. „De la început – mărturisea regele – mi-am impus această regulă de conștiință: să fac abstracție de mine însumi, să nu țin socoteală nici de originile mele, nici de familia mea. Să nu văd decât România, să nu cuget decât la ea, să nu exist decât pentru ea. Nu se domnește asupra unui popor pentru sine, ci pentru acel popor. În aceasta constă onestitatea unui rege”⁴⁶².

Familia regală a României a avut fără îndoială o contribuție hotărâtoare la ducerea efortului de război, alături de întreaga societate românească și la constituirea României Mari. În ciuda tuturor greutăților, familia regală a României a fost pe tot parcursul războiului alături de

⁴⁵⁷ *Cartea Încoronării. Alba Iulia-București. 15-16 octombrie 1922*, București, Tipografia Carmen Sylva, 1923, p. 2. (în continuare se va cita: *Cartea Încoronării...*)

⁴⁵⁸ *Ibidem.*

⁴⁵⁹ *Ibidem.*

⁴⁶⁰ *Ibidem.*

⁴⁶¹ Ștefania Dinu, *România în Marele Război. Familia regală a României pe frontul Marelui Război și al Marii Uniri (1916 – 1918)*: www.revistapolis.ro/familia-regala-a-romaniei-pe-frontul-marelui-razboi-si-al-marii-uniri-1916-1918.

⁴⁶² Sterie Diamandi, *Galeria oamenilor politici*, Editura Gesa, București, 1991, p. 12.

armată, de ofițeri și soldați, i-a încurajat, le-a recunoscut meritele și eroismul pe front, le-a susținut moralul și a crezut în victoria finală. „Regele era pribeag și dânsul în țara lui, înfrățit cu sutele de mii în aceeași durere profundă a renunțării și a sângelui risipit; noi pierdeam un cămin tihnit, el pierdea o jumătate de țară. Inimile sfâșiate simțeau gândurile negrăite ce turburau fruntea aceea severă, dar în înfățișarea lui dârză și bărbătească niciun ochi nu putea descifra regretul marilor lucruri neizbutite. Părea un arhanghel înveșmântat în lorica destinului care întoarce nopțile în zile cu soare și răstoarnă zodiile prielnice peste zodiile nenorocului.”⁴⁶³

Anul 1918 a adus lumina dreptății și în hotarele locuite de români: victoria Antantei a creat o conjunctură favorabilă pentru punerea în practică a principiului autodeterminării naționale, materializarea suveranității poporului prin consfințirea Actelor de Unire adoptate de Adunările Naționale de la Chișinău, Cernăuți și Alba-Iulia. Se crea astfel România Mare, statul național al românilor. „Cu neînfrânat avânt, provinciile românești dezrobite din lanțurile secularelor dușmani s-au unit cu țara mamă, - România a ajuns dintr-o dată, ca o răsplată a victoriei, România Mare”⁴⁶⁴ Din acel moment, ca o recunoaștere a meritelor sale în atingerea acestui ideal, regele Ferdinand I a primit supranumele de „Întregitor”.

După cum se știe, desăvârșirea unității statului național s-a realizat prin Actul de Unire al Transilvaniei cu România, decizie istorică luată la Alba-Iulia. „Istoria nu putea să refuze acestui oraș dreptul legitim de a pecetlui unitatea națională deplină a românilor.”⁴⁶⁵ Aceasta nu doar pentru faptul ca Alba-Iulia era „cetatea în care cu peste patru sute de ani mai înainte marele voievod Mihai Viteazul mai înfăptuise, dar numai pentru o scurtă durată, unirea a aproape tuturor românilor sub același sceptor”⁴⁶⁶ ci și pentru că aici a fost vechiul Apulum, centrul militar al Daciei lui Traian, apoi, „după potolirea valurilor ridicate de năvălirile barbare, scaunul de domnie al voievozilor ardeleni, între cari au fost atâția Români mari : un Ioan Huniade, zidul de apărare al creștinătății ; un Mailat de la Făgăraș; un Mihai Viteazul.”⁴⁶⁷ „Aici a fost și scaunul mitropoliților noștri de pe vremuri, de aceea se numesc și astăzi »de Alba-Iulia și Făgăraș«...Fiind așezată în centrul pământului locuit de Români, a fost menită de soartă să aibă rol hotărâtor în viața acestui popor.”⁴⁶⁸

Incontestabil, până în zilele noastre Alba-Iulia a fost și a rămas un simbol al națiunii române, realitate acceptată și promovată și de către Majestatea lor regale, fapt pentru care orașul celor două uniri nu putea lipsi din itinerarul primei lor vizite în Transilvania. „In câțiva ani de domnie viforoasă, Regele a sfârșit prin a trăi pretutindeni. Nu e colțișor de pământ unde să nu fi bătut o inimă pentru dânsul. Popularitatea lui respiră odată cu suflarea românească. Ea a crescut uimitor și a umplut sufletele și spațiul ca aerul și ca lumina.”⁴⁶⁹

La câteva luni după Marea Unire de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, România s-a confruntat cu dificultăți în instalarea administrației românești în provinciile istorice locuite de români. În primăvara anului 1919 regele Ferdinand și regina Maria au făcut o vizită în Transilvania și s-au oprit în localitățile și orașele: Oradea, Carei, Bekes Csaba, Baia Mare, Jibou, Dej, Bistrița, Gherla, Cluj, Turda, Câmpeni, Abrud, Tebea, Alba Iulia, Blaj, Copșa, Sibiu, Săliște, Făgăraș și Brașov. Familia Regală a pornit din București cu trenul regal pe 22 mai 1919. Suveranii României își încep călătoria în Ardeal într-un moment în care teritoriul era încă

⁴⁶³ Nichifor Crainic, *Regele Ferdinand*, în *Cartea Unirii 1918-1928*, Editura Luceafărul Soc. Anom. Rom., București, p. 7.

⁴⁶⁴ *Cartea Încoronării...*, p. 2.

⁴⁶⁵ *Alba Iulia 2000*, Alba Iulia, 1975, p. 378.

⁴⁶⁶ *Cartea Încoronării...*, p. 4.

⁴⁶⁷ Ioan Georgescu, *Prin România. Partea I. Ardealul*, Editura Asociațiunii, Sibiu, 1922, p. 223.

⁴⁶⁸ *Ibidem*.

⁴⁶⁹ Nichifor Crainic, *op.cit.*, p. 7.

disputat de revendicările revizioniste ale maghiarilor. Respectarea Proclamației de Unire de la Alba Iulia era în pericol. Trupele maghiare ale regimului bolșevic, instalat de Bela Kun la Budapesta, terorizau populația și ocupau localitățile românești din Transilvania. Replica României a venit din partea Armatei Române care a alungat la scurt timp și ultimele rămășițe ale forțelor bolșevice maghiare.

Prezența Familiei Regale era un semnal puternic de suveranitate, o garantare a faptului că România nu va renunța la niciun centimetru de teritoriu din Transilvania. Turneul regal din Transilvania s-a desfășurat între 23 mai și 1 iunie 1919. În memoriile sale, Regina Maria a scris: *A venit și marea zi când s-a hotărât ca regele împreună cu mine să mergem în primul nostru tur prin Transilvania, pentru a ne vizita poporul de curând eliberat. Acesta era momentul suprem; era pecetea pusă pe victoria țării, realizarea finală a marelui vis pentru care așa de mulți au luptat, pentru care așa de mulți au murit.*⁴⁷⁰

Vizita regală era un mesaj ferm, adresat țărilor și popoarelor lumii că România nu renunță la aplicarea drepturilor sale istorice, un mesaj de dragoste și prețuire pentru cetățenii care și-au regăsit ființa națională prin revenirea în brațele patriei mame. În toate localitățile vizitate suita regală a fost primită cu incontestabile dovezi de apreciere și respect, cu sentimente de dragoste și recunoștință pentru implicarea în realizarea marelui ideal național.

„Am trecut frontiera care acum nu mai este o frontieră, am intrat în noile noastre teritorii. Am fost aclamați cu bucurie de o populație frenetică... Și astfel, Regina Maria care a devenit un fel de idol sau sfânt pentru țara sa a intrat în posesia Visului Visurilor care a devenit realitate”.⁴⁷¹

„Am ajuns la Oradea Mare, un oraș mare și frumos, unde, cu puțin timp în urmă, bolșevicii unguri erau la putere, comițând orori monstruoase, și pe care trupele noastre l-au eliberat și ocupat. Am avut o primire extraordinară. Bucurie frenetică a populației care a venit din toate satele din jur ca să ne salute. Costume minunate, ovații extraordinare, slujbe religioase în toate bisericile, inspectarea trupelor, defilarea trupelor, apoi întreaga populație care a venit, în grupuri separate, cu preoți în frunte, fiecare reprezentându-și propriul sat. O priveliște minunată și impresionantă, toți conștienți de eliberarea lor, aclamându-ne ca pe eliberatorii lor, într-adevăr, un moment măreț și mulți ochi plini de lacrimi. Eu purtam un costum național românesc”, nota Regina Maria în Jurnalul ei, sub emoția impresiilor lăsate de călduroasa primire a orădenilor.

Familia Regală a ajuns la Cluj la 27 mai, în jurul orei 10.30, acesta fiind cel mai mare dintre orașele vizitate în Transilvania. A fost întâmpinată la gară și, pe tot traseul până la piața din centrul orașului, s-a bucurat de o primire extraordinară. Defilarea populației a fost mai mare ca oriunde, mii și mii au venit din toate satele învecinate. „(...) *La Cluj am avut câteva ploii torențiale puternice, dar aceasta nu a diminuat entuziasmul popular, avea să noteze Regina... Defilarea populației a fost mai mare ca oriunde, mii și mii au venit din toate satele învecinate. Care mari trase de câte 10 boi zdraveni, încărcate cu grupuri vesele de nuntași au defilat și ele. Regimentul meu a reapărut acolo. Am fost foarte surprinsă și încântată. A făcut cea mai bună impresie.*”⁴⁷²

Zona Munților Apuseni, adevărat altar al naționalității românești nu putea să lipsească de pe harta itinerarului regal, majestățile lor ducând mesajul lor de dragoste și prețuire și la moșii cei falnici și iubitori de neam și țară. Sufletul sensibil al Reginei Maria nu avea cum să nu remarce frumusețea dumnezeiască a acestui colț de țară: „*Am plecat devreme de la Abrud în jos pe unul dintre cele mai frumoase drumuri pe care am fost vreodată, printr-o trecătoare în munți, prin*

⁴⁷⁰ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (decembrie 1918-decembrie 1919), vol. 1*, Editura Albatros, București, 2005, p. 185.

⁴⁷¹ *Ibidem*, p. 186-187.

⁴⁷² *Ibidem*, p. 191.

cea mai minunată pădure de fagi și de brazi întunecoși. Din păcate, nu era soare deloc, dar chiar și fără soare era aproape fantastic de frumos. În multe sate, calde primiri loiale, iar, în final, am ajuns la Alba Iulia, micul orașel al cărui nume are un ecou special în sufletul fiecărui român.”

Din momentul în care s-a aflat despre intenția majestaților regale de a vizita Transilvania, că orașul Alba-Iulia va fi unul dintre obiectivele care vor fi vizitate de suite regală, întregul oraș a fost conectat la frenezia pregătirilor pentru primirea înalților oaspeți: s-a ales un Comitet de propagandă, care să mobilizeze lumea din localitățile apropiate, un Comitet de alimentație, pentru aprovizionarea orașului, un Comitet de înfrumusețare, însărcinat cu decorarea și pavoazarea localității, au fost repartizate diverse sarcini sutelor de voluntari entuziaști.

„Mai bine de două săptămâni înainte tresărirăm la zvonul, că perechea regală va vizita Ardealul, acest mărgăritar, pentru care au curs șuvoaie de sânge și rânduri de lacrimi, până să-l vedem pus în coroana României. Când se confirmase știrea oficios, tot Ardealul s-a pus să se pregătească de sărbătoare, ca niciodată. Și cine se cuvenea să-și îmbrace haina cea mai sărbătorească, decât inima Ardealului, care a zvâcnit întotdeauna pentru speranța de-a vedea intrând pe poartă-i pe un al doilea și definitiv Stăpânitor a toată suflarea românească?”⁴⁷³

În orașul întreg și în cetate răsunau instrumentele de lucru și oamenii grăbiți se întreceau cu serviciile lor acolo, unde fuseseră distribuiți. Pe toți îi agită aceeași însuflețire prefăcută în energie de muncă. Porțile de triumf, îmbrăcate cu măiestrie în cetini și crengi de stejar, împodobite cu icoane și inscripții, se înălțau repede una câte una. Haina verde a veseliei o vedeai cu bogăția ei de frunziș pretutindeni, steaguri tricolore fâlfaiau aproape la fiecare casă. „Chiar și firmele prăvăliilor se transformaseră în românește ca de atingerea unei nuiete vrăjite.”⁴⁷⁴

În cele din urmă, evenimentul mult așteptat era pe cale să se împlinească: „30 Mai... E ziua sosirii. Și timpul e senin ca de sărbătoare. Razele de soare se împletecesc ca de-o beție veselă printre mulțimea de frunză verde și pânze tricolore. . . S-a sculat de dimineață toată lumea și umblă știricind printre cordoanele de soldați, cari păzesc ordinea. Clipa istorică ce avea să bată azi, te face uneori să-ți pierzi siguranța realității. Să fie adevărat?”⁴⁷⁵

Un asemenea entuziasm, o asemenea frenezie națională nu avea cum să treacă neobservate de către înalții oaspeți: „Este greu de descris primirea ce ni s-a făcut; aici oamenii au fost absolut nebuni de entuziasm. După o „défilé” militară am intrat în vechea cetate prin aceeași poartă prin care cu multe secole în urmă intrase călare Mihai Viteazul. Am fost frenetic aclamați. Ileana sosise de la București și era cu noi. Este un vechi și pitoresc loc îndrăgit, cu un oraș întreg în interiorul cetății. Am primit toate autoritățile, s-au ținut teribil de multe discursuri, apoi nesfârșita, încântătoarea defilare a țăranilor, întreaga populație grupată pe sate, mii și mii, într-un șir fără capăt”⁴⁷⁶

Au fost clipe de sublimă înălțare spirituală, o energică manifestare a crezului național prilejuită de faptul că, pentru prima dată în ultimii 300 de ani, românii ardeleni aveau ocazia să-și lege destinele de cele ale conducătorului lor, conducător al întregului neam românesc și garant al voinței autorităților de stat în susținerea intereselor naționale. „De departe se auzeau acordurile unui cântec național și se vedeau stindardele, care păreau înțepate în coastele monstrului ce aducea bufnind pe Românii de la Turda și Aiud. E covârșitor portul național. Conținutul trenului

⁴⁷³ „Familia Regală în Alba-Iulia”, editorial în *Ziarul Alba-Iulia*, Anul II, nr. 22, 3 iunie, 1919 (în continuare se cita: *Familia Regală...*).

⁴⁷⁴ *Ibidem*.

⁴⁷⁵ *Ibidem*.

⁴⁷⁶ Maria, Regina României, *op.cit.*, p. 197.

*cu muzica din Uioara în frunte pleacă spre oraș. Mulțimea se împarte în diferite părți ale orașului după un plan fixat prealabil.*⁴⁷⁷

Nu putem să nu remarcăm prezența fanfarei minerilor din Ocna-Mureș (Uioara), reamintind că incidentul din 1918 din gara Teiuș, soldat cu împușcarea de către gărzile maghiare a stegarului din Aghireș a avut loc în momentul în care aceeași fanfară și mulțimea care se pregătea să participe la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia a început să interpreteze cântece național-patriotice, fapt care i-a scos din minți pe adversarii Unirii.

Într-adevăr era prea de tot frumos tabloul zilei acesteia. Cu lacrimi de bucurie vedeai alergând bătrâni, femei, copii, ca să vadă pe Stăpânii lor. Și parcă nu-și credeau ochilor lor. Regina îmbrăcată în haine românești, în stânga ținând furca pe care i-o dăduse cutare sat. O regină cu furcă. Și o domniță în port național, cu năframa de cap, prinsă la bărbie. Nu știai să plângi la văzul acestei minuni, să râzi, să strigi, să joci, sau să te prosternezi....⁴⁷⁸

*„Plângând, am auzit exclamând pe-un moșneag: Acum avem și noi împărat! Și parcă ar fi deschis ochii celora din jurul său, atât de mângâiați în sufletul lor, au răspuns: Da! avem și noi împărat!”*⁴⁷⁹

În toate localitățile vizitate de familia regală a României, în acest prim turneu efectuat în Transilvania, românii, o mare parte din membrii naționalităților conlocuitoare și-au întâmpinat înalții oaspeți cu iubire și recunoștință. Parade alegorice, defilări în port tradițional, daruri de suflet oferite suveranilor pentru a le împărtăși din vechile și valoroasele tradiții ale locului, cuvântări pline de emoție și entuziasm. Toate satele aflate în jurul localităților vizitate de suverani și-au trimis reprezentanți care să reafirme bucuria și mândria revenirii în brațele Patriei Mamă.

Fără nici o umbră de ezitare putem să afirmăm faptul că acest turneu a fost un mare succes, a reprezentat etapa de consolidare a deciziei de făurire a României Mari, etapă magistral finalizată prin Ceremonialul Încoronării de la Alba-Iulia, din octombrie 1922.

*„Totul trebuia pecetluit prin Încoronarea celui dintâi Rege al României Mari...Clipa punerii Coroanei de Oțel pe capul M. S. Regelui Ferdinand I a fost una dintre sărbătorile cele mai mari ale neamului nostru și a fost cinstită cum se cuvine timp de 3 zile de toată suflarea românească și de aliații care ne-au trimis ca soli de prietenie tot ce-au avut mai de seamă la ei...”*⁴⁸⁰

⁴⁷⁷ Familia Regală...

⁴⁷⁸ Ibidem.

⁴⁷⁹ Ibidem.

⁴⁸⁰ Cartea Încoronării..., p. 3-4.

ASPECTE PRIVIND SĂRBĂTORIREA ÎNCORONĂRII DIN 1922 LA SINAIA, ALBA IULIA, BUCUREȘTI ȘI PLOIEȘTI

PROF. CARMEN VERONICA BĂENARU,
COLEGIUL NAȚIONAL „I.L.CARAGIALE” PLOIEȘTI

După recunoașterea granițelor României Mari și începerea procesului de refacere și reconstrucție a țării, oamenii politici li s-a părut normal să se gândească la organizarea unei mari sărbători a încoronării Suveranilor la Alba Iulia.

Despre încoronarea de la Alba Iulia s-a discutat mult în 1920, în timpul guvernării Alexandru Averescu dar Regele a cerut amânarea evenimentului sub pretextul că „costumele regale, al său și al Reginei, comandate în străinătate, nu erau gata”⁴⁸¹. Discuția a fost reluată în timpul guvernării liberale și la 24 august 1922 într-o ședință desfășurată la Sinaia⁴⁸² și s-a hotărât organizarea festivităților în acea toamnă. Guvernul Brătianu a decretat „trei zile de praznic național” 15-17 octombrie 1922 pentru a se celebra în toată țara Încoronarea. Pentru a asigura actului „solemnitatea” și „unanimitatea” necesare, Regele a avut discuții cu șefii partidelor din opoziție dar succesul a fost parțial. Alexandru Averescu a acceptat fără rezerve să participe la festivități, iar Nicolae Iorga a acceptat și el „din devotament față de Coroană și din iubire față de buna rânduială”, făcând precizarea: „Bineînțeles însă, când se va încorona dl. Ion Brătianu nu voi avea aceeași atitudine”⁴⁸³. În schimb conducătorii Partidului Național și ai Partidului Țărănesc au refuzat să participe, sub motiv că încoronarea a fost coborâtă „la rolul unei simple demonstrații de partid”⁴⁸⁴. Această atitudine l-a deranjat pe Regele Ferdinand și nu i-a iertat niciodată.

Dimineața zilei de duminică, 15 octombrie 1922, a fost mohorâtă la Alba Iulia - „Ploaie! Aceasta a fost prima impresie – dar nu o ploaie tare, doar o stropitură pe fereastra mea, mici linii lungi și distanțate ceea ce din fericire înseamnă că erau doar picături și la linia orizontului se ridica un soare palid”, nota Regina Maria în memoriile sale⁴⁸⁵. Atmosfera dimineții de 15 octombrie 1922 a fost surprinsă și de gazetarii de la ziarul local „Vestea”: „În zorii zilei încep a cădea picuri mărunți de ploaie care, după datina noastră ardeleană înseamna dar sfânt și spor înaintat. Numeroase grupuri de țărani din toate părțile țării se îndreaptă spre cetate cu fețe voioase și aprinse”⁴⁸⁶.

Regele și Regina au ajuns în gara din Alba Iulia la ora 9.30, cu trenul regal care pleasă din gara Sinaia. Au fost întâmpinați de primul ministru al României Ionel Brătianu și de primarul orașului. Alte garnituri au adus membri ai caselor regale europene, membri ai misiunilor diplomatice străine (13 țări printre care SUA, Japonia și reprezentantul Vaticanului), membri ai guvernului României, parlamentari, ziariști români și străini. Evenimentul a impresionat prin nivelul înalt al reprezentării internaționale, aspect care reflecta prestigiul României la acea dată. Ziarul „Dimineața” de luni 16 octombrie 1922 reda astfel atmosfera de la Sinaia din zilele premergătoare Încoronării: „Pregătirile pentru încoronare; Sosirea misiunilor străine la Sinaia; Întrevederea emoționantă dintre Rege și Generalul Berthelot; Sosirea Reginei Maria a Jugoslaviei la Sinaia: Regina Maria a Jugoslaviei a sosit azi aci la orele 9 dimineața. Regina e însoțită de Prințul Paul, d Nincici, ministrul de externe al Serbiei și de d. general Hagicî. I-au

⁴⁸¹ Ioan, Scurtu, *Monarhia în România 1866-1947*, Editura Danubius, București, 1991, p. 74.

⁴⁸² *Viitorul*, XV, nr. 197 din 10 septembrie 1922.

⁴⁸³ *Neamul Românesc*, Un interviu cu d. Nicolaie Iorga, XVII, nr. 232 din 14 octombrie 1922.

⁴⁸⁴ *Patria*, Cluj, IV, nr. 197 din 10 septembrie 1922; *Aurora*, II, nr. 274 din 23 septembrie 1922.

⁴⁸⁵ www.ziarulunirea.ro/15-octombrie-1922-ziua-in-care-au-fost-incoronati-regele-ferdinand-si-regina-maria-la-alba-iulia-pestre-30-000-de-romani-si-15-000-de-soldati-prezenti-la-eveniment-392741.

⁴⁸⁶ *Ibidem*.

ieșit întru întâmpinare Regele Ferdinand, Regina Maria, Principesa Elena și Regina Elisabeta a Greciei. După o scurtă întreținere pe peron, regina Jugoslaviei s-a îndreptat spre Castelul Peleş.

Misiunea engleză - La orele 9 și jumătate dimineața un al doilea tren special a adus pe ducele de York - viitorul rege George al VI-lea (n.a. tatăl Reginei Elisabeta a II-a), mareșalul Foch și generalii Weigand și Berthelot. În gară așteptau pe peron Regele Ferdinand, Prințul Carol, d-nii I.G.Duca, ministrul Palatului și maiorul Paul Angelescu. Regele Ferdinand s-a suit în vagonul ducelui de York, în care timp muzica militară intona imnul național englez. Reprezentantul Regelui Angliei a prezentat suveranului nostru pe membrii misiunii engleze, după care a trecut în revistă compania de onoare.

Misiunea franceză - Prințul Carol se urcase în acest interval în vagonul ocupat de mareșalul Foch, de unde se coborî cu întreaga misiune franceză de îndată ce se termină cu recepția ducelui de York. Întrevederea dintre Regele Ferdinand și generalul Berthelot a fost extrem de emoționantă. Mareșalul Foch și generalii Weigand și Berthelot au trecut în revistă compania de onoare de vânători de munte. În acest timp muzica militară a intonat „Marseilleza”. Mareșalul purta pe piept ordinul „Mihai Viteazul”. După aceea, în trei automobile, au pornit cu toții spre castelul Peleş.

Alt tren special - Un al treilea tren special aduse la 10 și jumătate pe: ducele de Genova, infantele Spaniei, infanta Beatrice precum și misiunile belgiană, daneză și norvegiană întâmpinate toate de membrii familiei regale. Trenul Regal care a adus la frontieră pe ducele de York, mareșalul Foch, ducele de Genova, infantele Spaniei și celelalte misiuni a fost condus de către d. Antoniu subdirectorul general al C.F.R. secondat de d. Devechi, subdirector la serviciul de mișcare. În tot timpul drumului masa a fost servită înalților oaspeți de compania Wagons-Lits. Spre a supraveghea mai aproape executarea dispozițiilor în ceea ce privește alimentarea, a mai luat loc în trenul regal și d. Flavian inspectorul general al Companiei Wagons-Lits. Înainte de a sosi la Sinaia înalții oaspeți au ținut să-i mulțumească d-lui Flavian pentru ireproșabilitatea cu care au fost servite bogatele meniuri. De altfel iată și meniul oferit la primul dejun: la 12 octombrie: Caviar frais, Oefus brouillées aux truffes, Filet Asperges en branche souce, Mousse-line, Charlotte de riz á la Maréchal, Fromage, Corbeille de fruits.” (n.a. Icre proaspete, omletă cu trufe, file de sparanghel în ramură acrișoară, mousse-line, charlotte de orez în stil Maréchal, brânză, coș cu fructe).

Misiunile străine la Brașov: În caz de timp favorabil regina însoțită de misiunile străine va vizita mâine Branul. La orele 12 oaspeții vor lua masa la castelul regal din Bran, după care se vor întoarce cu automobilele la Sinaia.

Oaspeții noștri la încoronare. Delegațiunea belgiană Regele Belgiei a ales delegațiunea care va fi însărcinată să-i reprezinte la serbările încoronării regelui României. Șeful acestei delegațiuni este fostul șef al guvernului contele de Broqueville, una din cele mai înalte personalități politice din Belgia. Conte de Broqueville a fost prim ministru în momentul declarării războiului și de acord cu regele Belgiei a făcut germanilor frumosul răspuns ce se cunoaște. Este un om de stat de foarte mare valoare. Dacă armata belgiană a fost puțin reorganizată în timpul războiului acest fapt se datorește contelui Broqueville. El cunoaște bine România pentru că a locuit la noi și mai ales a avut legături amicale cu d-nii Brătianu, Filipescu și Take Ionescu în anii 1914-1916. Conte de Broqueville a avut o bună parte în negocierile care au precedat intrarea în războiu a României alături de Antantă.⁴⁸⁷

După intonarea Imnului Regal, primarul orașului Alba Iulia le-a oferit suveranilor pâine și sare. După acest moment simbolic, Suveranii, instalați într-o caleșcă închisă, trasă de patru cai, și întreg alaiul s-au îndreptat spre Cetate, spre Catedrala ridicată special pentru acest eveniment.

⁴⁸⁷ *Dimineața*, an XIX, nr. 5729, 16 octombrie 1922.

Suveranii au ocupat în Catedrală cele două tronuri împărătești, așezate unul în fața celuilalt. În biserică, patru mitropoliți din toate provinciile României Mari au oficiat, în prezența familiei regale și a invitaților din țară și străinătate Doxologia Încoronării, respectiv sfințirea coroanelor și a celorlalte însemne regale. „Slujba a fost frumoasă, sobră, nu prea lungă, corul excelent. Interiorul bisericii, deși nu este mare, este impozant și frescele sunt bune“, nota Regina Maria.⁴⁸⁸ Fastul și încărcătura simbolică au fost elementele care au caracterizat actul public al Încoronării. Coroana Regelui Ferdinand era aceea cu care se încoronase Carol I în 1881, făurită din oțelul unui tun turcesc capturat în timpul Războiului pentru independența României. Coroana Reginei Maria, din aur masiv (donat de un proprietar de mina de aur din Munții Apuseni), fusese făcută la o casă de bijuterii din Franța și se asemena cu cele ale împărăteselor bizantine. În aceeași tradiție se încadrau și hlamidele purtate de suverani, din brocart, cu revere de hermină, ornate cu paftale și lanțuri de aur. Încoronarea propriu-zisă a avut loc în fața clopotniței Catedralei, sub un baldachin somptuos. Regele Ferdinand s-a încoronat el însuși. A luat apoi coroana de aur a Reginei și a pus-o pe creștetul Mariei, care îngenunchiase. „Eu am îngenuncheat în fața lui Nando, care a pus greaua coroană pe capul meu, în vreme ce toate clopotele au sunat și acele salve de salut regal (100 salve de tun) au fost trase“, descria Regina Maria momentul încoronării.⁴⁸⁹

Regina aprecia că „ceremonialul de la Alba Iulia a fost pitoresc, sobru și, în același timp, nepretențios. Alba Iulia este frumoasă. Un orașel-cetate vechi și acolo, în mijlocul zidurilor crenelate, fostul guvern (condus de Alexandru Averescu) a construit mica catedrală unde urma să aibă loc Încoronarea. Ea este în centrul unui scuar, înconjurat de o clădire ca o mănăstire. A fost foarte mult criticată și are, firește greșeli, dar, în general arăta extrem de frumoasă și plăcută și a fost minunat împodobită și îngrijită“. Parada militară a fost momentul culminant al solemnității laice.⁴⁹⁰ „Se pregătește defilarea. Cea mai mare paradă militară din câte au fost până acum, se va desfășura Duminică în Cetatea Alba Iulia. Peste douăzeci de mii de soldați, una sută douăzeci de generali, douăzeci și cinci de regimente, opt școli militare, optsprezece aeroplane, vor lua parte la paradă. Ordinea defilării va fi următoarea: în primul rând vor veni ofițerii generali, apoi toate drapelele cu gărzile lor; cercetașii; școlile militare; brigada trupelor de munte; divizia „Mihai Viteazu” constituită din trupele decorate cu Ordinul „Mihai Viteazu” sub comanda generalului Scărișoreanu; divizia ardeleană formată din regimentele corpurilor VI și VII; escorta regală; brigada aII-a de roșiori; o baterie de artilerie grea; aviația pe jos și în cele din urmă trei batalioane de jandarmi. Aici vremea continuă a fi rea, ceea ce îngreuiază mult continuarea preparativelor. Un detaliu interesant: au început să se frigă fripturile pentru ospățul popular de Duminică pentru cari au trebuit șapte mii de kilograme de carne.”⁴⁹¹

Pentru înalții oaspeți a fost organizat un banchet în Sala Unirii, clădirea în care s-a hotărât și Unirea Transilvaniei cu România, în 1 Decembrie 1918. O altă masă s-a organizat în Teatrul „Caragiale“, actuala Casă de Cultură a Studenților. Nu a lipsit nici așa zisa masă populară, fiind pregătite peste 30.000 de porții de friptură la protap pentru tot atâtea persoane venite la Alba Iulia cu trenul, căruța sau chiar pe jos. Familia Regală și înalții oaspeți au părăsit Alba Iulia în seara zilei de 15 octombrie 1922, tot cu trenul.⁴⁹²

⁴⁸⁸ www.ziarulunirea.ro/15-octombrie-1922-ziu-a-in-care-au-fost-incoronati-regele-ferdinand-si-regina-maria-la-alba-iulia-pest-30-000-de-romani-si-15-000-de-soldati-prezenti-la-eveniment-392741.

⁴⁸⁹ *Ibidem*.

⁴⁹⁰ *Ibidem*.

⁴⁹¹ *Dimineața*, an XIX, nr. 5729, 16 octombrie 1922.

⁴⁹² www.ziarulunirea.ro/15-octombrie-1922-ziu-a-in-care-au-fost-incoronati-regele-ferdinand-si-regina-maria-la-alba-iulia-pest-30-000-de-romani-si-15-000-de-soldati-prezenti-la-eveniment-392741.

La Alba Iulia au fost prezenți reprezentanți ai instituțiilor din Prahova și Ploiești, dar și ploieșteni care aveau dorința să fie și ei martori la scrierea istoriei. Numeroase firme din Ploiești ori din Prahova au participat oferind produsele lor absolut necesare bunei desfășurări a serbărilor.

Serbările încoronării la Ploiești

Autoritățile locale au stabilit următorul program pentru festivitățile care vor avea loc în localitate cu ocazia încoronării: în ziua de 15 octombrie la orele 8 dimineața se va ține în fața elevilor de către d-nele și d-nii institutori cuvântări ocazionale explicându-se copiilor însemnătatea zilei. La orele 10 dimineața se va oficia un Te Deum la Bis. Sf. Ioan. După terminarea serviciului religios se va citi păstorală Mitropolitului primat al țării. La orele 10 și jumătate dimineața, când se face încoronarea la Alba Iulia, se vor trage clopotele bisericilor din oraș și 101 lovituri de tun. În piața Libertății, în fața Primăriei, se va primi de către șefii autorităților defilarea trupelor locale, a elevilor școlilor, etc.⁴⁹³

A doua zi s-a desfășurat în București, la Arcul de Triumf, un spectacol evocând lupta poporului român pentru unitate statală.⁴⁹⁴ La ceremonie au participat oficialități din Franța, Italia, Spania, Cehoslovacia, Grecia, Jugoslavia, Belgia și Portugalia, fapt ce semnifică o largă recunoaștere internațională a existenței statului național unitar român.⁴⁹⁵ Prefectul județului Prahova, întregul consiliu comunal al Primăriei Ploiești și primarul Ploieștiului, liberalul Gogu Fotescu, precum și elevii liceului Sf. Petru și Pavel au fost prezenți în cadrul manifestărilor de la București. Însă delegația din Ploiești a mai fost completată și de prezența a 42 de primari din cele mai multe localități ale județului Prahova care au sosit ca invitați la defilarea și banchetul celor 10.000 de primari din România Mare. În cadrul banchetului delegației Ploieștiului și Prahovei au avut ocazia de a toasta alături de Rege și Regină care au fost prezenți în rândul acestora. De altfel, Regina Maria în memoriile sale a lăsat o impresionantă descriere a acestui banchet care a încheiat cele trei zile istorice în care țara întreagă s-a bucurat de împlinirea ultimului act al proiectului de țară al acelei minunate generații de la 1918.⁴⁹⁶

BIBLIOGRAFIE:

1. *Dimineața*, an XIX, nr. 5729, 16 octombrie 1922
2. *Neamul Românesc*, Un interviu cu d. Nicolaie Iorga, XVII, nr. 232 din 14 octombrie 1922
3. *Patria*, Cluj, IV, nr. 197 din 10 septembrie 1922; *Aurora*, II, nr. 274 din 23 septembrie 1922
4. *Viitorul*, XV, nr. 197 din 10 septembrie 1922
5. Bitoleanu, Ion, *Din istoria României moderne 1922-1926*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
6. Gorun, Ion, *Încoronarea primului Rege al României întregite la Alba Iulia și la București*, București.
7. Scurtu, Ioan, *Monarhia în România 1866-1947*, Editura Danubius, București, 1991.
8. Stănescu, Dorin, *Centenarul Încoronării Suveranilor României Mari 1922-2022. Serbările de la Ploiești - 15 octombrie 1922*, în *Atitudini*, 30 septembrie 2022.
9. www.ziarulunirea.ro/15-octombrie-1922-ziua-in-care-au-fost-incoronati-regele-ferdinand-si-regina-maria-la-alba-iulia-pestre-30-000-de-romani-si-15-000-de-soldati-prezenti-la-eveniment-392741.

⁴⁹³ *Dimineața*, an XIX, nr. 5729, 16 octombrie 1922.

⁴⁹⁴ Gorun, Ion, *Încoronarea primului Rege al României întregite la Alba Iulia și la București*, București.

⁴⁹⁵ Ion Bitoleanu, *Din istoria României moderne 1922-1926*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 60.

⁴⁹⁶ Dorin Stănescu, *Centenarul Încoronării Suveranilor României Mari 1922-2022. Serbările de la Ploiești - 15 octombrie 1922*, în *Atitudini*, 30 septembrie 2022.

ÎNCORONAREA SUVERANILOR FERDINAND ȘI MARIA. MANIFESTĂRILE DE LA BUCUREȘTI

PROF. GHEORGHE BÎLGĂ,
COLEGIUL „SPIRU HARET” PLOIEȘTI

După festivitățile încoronării desfășurate la Alba Iulia (15 octombrie 1922), în care momentul culminant s-a consumat la Catedrala Încoronării, când regele Ferdinand și-a pus singur pe cap coroana de oțel, îmbogățită cu trei pietre prețioase (semnificând Basarabia, Bucovina și Transilvania), au urmat cele din capitala României Mari. Plecarea suveranilor din gara orașului simbol transilvănean s-a făcut pe sunetele imnului național și în uralele asistenței. În trenul regal au mai urcat Elisabeta - fiica suveranilor români și regină a Greciei, Maria - regina Regatului Sârbilor Croaților și Slovenilor (un alt copil al cuplului regal), principele moștenitor Carol și ceilalți membri ai Familiei Regale române. Trenul a sosit a doua zi (luni, 16 octombrie) în gara Mogoșoaia (împodobită cu ramuri de brad, drapele naționale și ghirlande de flori), pe acordurile imnului regal și în uralelor asistenței. Au fost întâmpinați de prim-ministrul Ion I. C. Brătianu, de membrii guvernului, președinții corpurilor legiuitoare, generali, principii din alte țări, șefi ai misiunilor străine, atașați militari s.a.

Regele Ferdinand, în uniforma de infanterist (cu insignele de mareșal) și cu buzduganul în mână, a primit raportul comandantului Corpului II de armată, generalul Jitianu. Însoțit de suită, a trecut în revistă garda de onoare, militarii izbucnind în puternice și neconținute urale. S-a format un cortegiu triumfal, care a urmat traseul soșeaua Kiseleff, Calea Victoriei, bulevardele Carol și Maria, destinația finală fiind Mitropolia. Înaintea regelui Ferdinand fluturau drapelele tuturor regimentelor din țară. Era secondat de principele moștenitor Carol, principele Nicolae, principii străini și mareșalul Foch. Urmau ofițerii misiunilor străine, atașați militari și generali români. Regina Maria a României, regina Elisabeta a Greciei și principesa Irina a Greciei au urcat în prima trăsură „à la Daumont”, escortată din dreapta și din stânga de militari; în a doua trăsură „à la Daumont” au luat loc Maria - regina Sârbilor, Croaților și Slovenilor, alteța regală Ducele de Genua și principesa Ileana, escortată și aceasta pe ambele părți; în a treia trăsură „à la Daumont” se aflau principesa moștenitoare Elena și infanta Beatrice a Spaniei, însoțită de militari cu grade mai mici. În final mărșăluia un escadron din Regimentul de escortă regală. De-a lungul traseului, oficialii au fost ovaționați de un public numeros, aflat pe trotuare, la balcoane și ferestre; de asemenea, pe ambele părți erau înșirați cadeți și elevi.

Cortegiul triumfal s-a oprit în fața Arcului de Triumf. Regele Ferdinand a fost întâmpinat cu pâine și sare de membrii Comisiei interimare a Bucureștiului, în frunte cu D. G. Corbescu. Urarea de bun venit, rostită de șeful Comisiei interimare, s-a încheiat cu următoarele cuvinte: (...) *Înălțându-se într-un singur gând în măreția clipei ce trăiește, cu smerenia și cu credința care a luminat sufletul strămoșesc al neamului, strigăm: Fiți slăvit! Bine ați venit în Capitala Voastră, Rege glorios!* Ferdinand, emoționat și cu lacrimi în ochi, a mulțumit bucureștenilor, rostind cuvintele: *Sunt patru ani, când aproape în același loc am fost salutat, revenind din surghiun cu armata glorioasă, în zidurile Capitalei Mele. Astăzi intru pe această poartă ca Rege încoronat al tuturor românilor. Arcul acesta va reprezenta pentru generațiile viitoare gloria României, timpurile grele de suferință, și va vorbi tuturor despre eroismul armatei noastre. Cunoașteți simțămintele Mele față de cetățeni, care mi-au arătat întotdeauna credință și dragoste. De aceea, la cuvintele voastre de iubire eu răspund, Bine am sosit!* Ultima parte a discursului a fost acoperită de public cu ovații puternice. După aceea, cortegiului triumfal a trecut pe sub Arcul de Triumf, moment anunțat localnicilor prin 101 lovituri de tun și nouă rachete luminoase, în culorile naționale, în timp ce șase avioane militare survolau cerul.

La Mitropolie s-a ajuns la orele 11:45. Au fost primiți și binecuvântați de mitropolitul primat (Miron Cristea), înconjurat de înaltul cler. Suveranii au sărutat sfânta Cruce și Evanghelia, după care s-a intrat în biserică. Slujba religioasă a fost oficiată de Miron Cristea, ajutat de corul Berezowsky din Basarabia. Către sfârșit, mitropolitul primat a rostit o rugăciune, menită a atrage protecția divină asupra suveranilor români, proaspăt încoronați. Corul a încheiat manifestarea religioasă, asemeni ca la Alba Iulia, prin „Îmnul de slavă al încoronării” și „Mulți ani trăiască!” După slujbă, suveranii și persoanele oficiale au mers în sălile Adunării Deputaților, unde a fost servit un dejun rece; după care, familia regală s-a retras câteva zeci de minute în apartamentele metropolitane.

Următorul moment al sărbătorilor a fost o măreață și impunătoare defilare. În tribuna oficială, instalată lângă statuia lui Mihai Viteazul, au luat loc membrii familiilor regale și princiare, misiunile străine, înalții demnitari ai statului român și un numeros public. Defilarea a fost deschisă la orele 13:00 de o fanfară, care, după ce a trecut prin fața tribunei, a rămas aproape de clădirea Universității. Au urmat drapelele tuturor regimentelor din țară. După aceea, prin fața tribunei a defilat *cortegiul istoric și etnografic*, prin care au fost marcate cronologic cele mai importante episoade din istoria românilor. Simbolistica a fost una pe măsură. Ceea ce trebuie subliniat, e modul în care diriguitorii manifestărilor au interpretat istoria. Nu atât în ceea ce privește faptul că mișcarea revoluționară transilvăneană de la 1848 a avut un moment aparte, prin Avram Iancu, ori că Răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan a fost anunțată ca o revoluție, cât mai ales lipsa lui Alexandru Ioan Cuza din gloriosul moment al creării statului român modern. Pentru a da un farmec aparte acestui moment, am optat pentru menținerea arhaismelor prezente în periodicele vremii.

Epoca daco-romană. Grupul era format din călăreți, fiind reconstituite armatele dacilor și romanilor. În frunte se aflau împăratul Traian și regele Decebal, după care urmau grupuri de tribuni romani, de șefi daci, cohorte legionare și grupuri de luptători daci.

Epoca legendară, descălecarea. Grupul reprezenta primii luptători români din vremea lui Dragoș-Vodă și Radu-Negru. În fruntea lor călăreau buciumași, secondați de sulițași. Urmău cei doi voievozi, Dragoș-Vodă și Radu Negru, purtând buzdugane; cel din urmă fiind reconstituit după relicvele de la Curtea de Argeș. Erau urmați de curtenii lor, județii și pângarii, după care veneau crucele de voinici și pâlcurile de hânsari.

Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun. Grupul domnesc era precedat de buciumași, de steagurile muntenesc și moldovenesc, de toboșari și trâmbițași, de arbaletși și arcași. Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun aveau veșminte reconstituite după freșcele timpului, și erau secondați de curteni. Urma oastea românească de sulițași, arcași și arbaletși, grupuri conduse de căpitani, îmbrăcați în coifuri și zale.

Epoca lui Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș. Oștile moldovenești și muntenesti aveau în frunte pe marele vornic, urmat de steagurile moldovenesc și muntenesc și străjile. Continua șirul surlașilor, secondați de hotnogi, apoi de domni Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș cu buzdugane domnești, în cunoscutele lor veșminte. În urma lor veneau copiii de casă, cu spade lungi de paradă, după care urma sfatul boierilor mari. Urmău aprozii domniei, iar la mică distanță se aflau cetele oștenilor moldoveni și munteni.

Epoca lui Mihai Viteazul. Acel grup a reconstituit intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia. În fruntea oastei românești mergeau toboșarii călări, succedați de trâmbițași. Urmău cele trei steaguri ale Țărilor Române unite, cu garda formată din ceaușii domniei, iar mai apoi căminarul. Singur și distanțat de ceilalți, pe un cal alb, în armură și mantie domnească, trecea Mihai Viteazul, sprijinind pe coapsa dreaptă buzduganul domnesc. Voievodul era urmat de sfatul vitejilor săi căpitani: banul Manta, banul Mihalcea, vornicul Preda Buzescu, Radu și Mihai Calomfirescu, Căplescu Udrea, Dan și Stoica Fărcaș. Urmău Sava Armașul, în fruntea

călărașilor săi, Baba Novac, conducând pe ai săi haiducii, iar mai apoi vel-căpitan Deli Marcu, în capul mercenarilor.

Epoca Matei Basarab și Vasile Lupu. În fruntea grupului s-a aflat o ceată de ceauși călări, după care toboșarii și surlașii, apoi steagurile Moldovei și Munteniei. Urmau voievozii Matei Basarab și Vasile Lupu, în costume reconstituite după izvoarele vremii. Înapoia domnilor s-a aflat sfatul boierilor mari. În urma lor, dorobanții și ferendarii, seimenii și chihăii.

Epoca Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu. Doi povățuitori au mers în fruntea grupului; urmau steagurile Moldovei și Munteniei. Voievozii Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu erau călări și aveau în mâini buzdugane domnești. Erau urmați de ceata armășeilor, cu brâuri de argint și sulite argintate. Marele spătar și marele postelnic se aflau în fruntea sfatului boieresc, compus din boierii divaniți ai primelor două stări. La o mică distanță de ei apărea sangeacul roșu, semnul încrederii în domnie dat de Sublima Poartă; în fruntea lui, tabulhaneaua ienicerilor. Completau grupul hatmanul și aga, urmați de bulucbașa în capul seimenilor - sulitași și doi vel-căpitani de cete, conducând pe scutelnici și dorobanți.

Revoluția din Transilvania. Horia, Cloșca și Crișan. În fruntea moșilor mergeau buciunătorii. După ei veneau cei trei șefi revoluționari: Horia în mijloc, Coșca și Crișan în lături. Urma steagul revoluției, pe care se vedea crucea deasupra unei inimi străpunsă de spadă și inscripția „Horia Rex Daciae floreat”. Straja steagului era formată din moți cu topoare, iar în mijlocul lor un preot. Urmau cetele căpitanilor jurați și căpitanilor aleși. După aceea se aflau căprăriile moșilor de lăncieri și pușcași, conduși de căpitani.

Revoluția din Muntenia (1821). Tudor Vladimirescu. Acest grup reproducea intrarea lui Tudor Vladimirescu în București, în martie 1821. O ceată de panduri cu șuşuneaua în spate călărea în capul adunării poporului, deschizând astfel alaiul revoluției. Steagul albastru al revoluției, având în dreapta un preot cu crucea în mână, era urmat de o strajă de panduri. Venea după aceea singur Domnul Tudor. Îl urmau căpitanii Cacaletanu, Cioranu, Ghencea și Caravia, apoi boierii divaniți (care depuseseră jurământul) în anterie și işlice. Urma oastea revoluționară compusă din: căpitanul Urdăreanu, cu roata lui de panduri, căpitanul Miu, cu ceata de haiduci, delibașa Hagi Prodan și căpitanul Macedonsky, cu roatele de arnăuți și neferi.

1848. Revoluția din Ardeal. Avram Iancu. Buciumătorii mergeau înainte. Steagul revoluției, între doi lănceri, cu garda de moți, în mijloc afându-se un preot. În urma acestui grup s-a aflat o puternică ceată din vestita Gardă Națională. La o oarecare distanță mergea singur Avram Iancu. Era urmat la câțiva pași de tribuni și prefecți, după care urmau cetele de moți și de vânători-puşcași, conduși de căpitanii lor. Acești căpitani erau și ei precedați de alți căpitani numiți vice-tribuni, ce mergeau în fruntea grupurilor, încinși cu sabie și cu pușca în spate.

În România. Acest grup simboliza mișcarea de dezrobire politico-militară a anului 1848. Un grup de lănceri și un altul de dorobanți de județ precedau „carul alegoric al deșteptării”. O femeie înaripată, în costum alb de arhanghel, ținând o spadă în mâna dreaptă și trâmbița deșteptării în mâna stângă, domina în partea superioară a carului, stând în picioare în mijlocul unui mare cerc de flori. Două trepte mai jos, pe o parte și pe alta, coborau patru fete purtând coșuri cu flori. În partea din față a carului, un grup frățesc de tineri bonjuriști, bătrâni boieri și țărani, cu panglici tricolore în piept, purtând steagul deșteptării, pe care era scris „Frăție și Dreptate”, sfășiau foile Regulamentului organic. Restul carului, în mod simetric, era completat de tineri revoluționari, țărani și boieri, cei care s-au lepădat de ranguri și privilegii. Carul, împodobit cu ghirlande de flori, stoffe și covoare, era tras de șase cai, conduși de surugii în costumele lor specifice. Urma o roată de pompieri din Dealul Spirii, cu porucicul lor, secondată de dorobanții de județe, călări.

1859. Unirea Principatelor. Acest grup înfățișa prima pagină a realizării unității noastre naționale sub sceptrul unui singur domnitor. În fruntea tuturor mergea tamburul major în capul

fanfarei sale. Un grup de lăncieri de rând călărea înaintea steagurilor domniei. În urma lor, câțiva ofițeri din stabul domnesc conduceau pe lăncieri. La mică distanță de ultimul șir soldătesc venea carul alegoric al unirii. În mijloc, în partea înaltă a carului, pe un tron de flori, stăteau două fete reprezentând țările surori, ținând întins între ele tricolorul unirii. Într-o desfășurare spiralată de sus în jos se înlănțuia o horă de țărani, țărănci și tineri unioniști, iar în mijlocul lor un taraf de lăutari ce cânta Hora Unirii. Carul, împodobit cu flori, steaguri și embleme, era escortat de un grup de călăreți de dorobanți de poștă.

1877. *Independența*. Acest grup simboliza epopeea Războiului de Independență și a fost desfășurat în modul următor: un grup de roșiori, secondat de un altul de călărași, în ținută de campanie, în frunte; urma o trupă de pedestrime; tamburul major mergea înaintea corniștilor și toboșarilor; după aceea se afla muzica unui regiment de linie, cu șeful ei, după care urma o grupă de vânători; la sfârșit se afla carul alegoric, ce înfățișa reduta Grivița. O platformă superioară a redutei „România liberă”, reprezentată printr-o țărăncă înfășurată cu tricolorul României, încununa pe eroii de la Grivița (Valter Mărăcineanu, Șonțu și Giurăscu). Puțin în față, lângă un tun turcesc, se aflau maiorul Candiano și sergentul Grigore Ioan. Mai jos, reduta era flancată de gabioane aranjate în semicerc, înapoia cărora apăreau curcanii Griviței, cu căciulile lor. Restul carului era completat prin grupuri de dorobanți, de vânători și militari de linie. În urma carului călăreau tunari (în tunici) și călărași (în bluze).

1918. *Triumful final. Întregirea neamului*. Întregul cortegiul istoric s-a încheiat cu grupul care reprezenta realizarea visului național „Unirea întregului neam românesc”, prin bravura și virtutea soldatului român. Ca o viziunea a vitejiei strămoșești, un car triumfal roman, tras de patru cai, era o introducere a simbolului victoriei naționale. Doi legionari romani pedestri conduceau carul aurit, ținând frâiele cailor. În dreapta și în stânga carului stăteau în picioare doi ostași romani, care țineau în mâini trâmbițe de alamă. Între ei, pe un suport mai înalt, se afla o femeie înaripată, care reprezenta „Victoria”, ținând în mâna stângă drapelul tricolor, iar cu dreapta întinsă încununa cu lauri fruntea gloriosului sărbătorit, înfățișat printr-un simplu soldat român. Soldatul ocupa locul principal pe parapetul carului. La o anumită distanță au apărut rânduri compacte de cavalerie românească în ținută de campanie și care precedau carul alegoric al „Unirii tuturor românilor”. Carul reprezenta un adăpost blindat, în jurul căruia se desfășurau tranșee, ce înconjurau din trei părți adăpostul. Pe mamelonul adăpostului, între sârme ghimpate, se aflau patru țărănci îmbrățișate, care reprezentau ținuturile românești unite (România Veche, Ardealul, Bucovina și Basarabia) și care se detașau pe un mare disc, pentru a se vedea stema României Mari. Din tranșee și adăpost apăreau soldații neclintiți la posturile lor. Pe platforma anterioară a carului se vedea o grupă din legiunea eroinelor (Crucea roșie), care și-au făcut datoria în preajma frontului. În urma carului unirii, în chipul colăcerilor unei frumoase nunți, apăreau cinci grupe distincte de țărani călări, în portul ținuturilor românești, cu care se sfârșea cortegiul. Fiecare grup purta în alai steagul prapur al ținuturilor respective. Astfel, grupul Munteniei ducea *vulturul*, grupul Moldovei ducea *zimirul*, grupul Ardealului ducea stema celor *sapte cetăți*, grupul Banatului ducea *leul* și grupul Dobrogei ducea *delfinii*. După acest moment de mare încărcătură emoțională, defilarea a mai continuat, timp de o oră, cu cei 10.000 de primari din toată România, aranjați pe județe. La sfârșitul defilării (orele 15:30), înaltele personalități s-au retras în palatele bucureștene. Seara, între orele 20:30-23:30, s-a desfășurat la Palatul Regal o cină de gală, la care au participat numeroase personalități, inclusiv mareșalul Foch, în total 210 persoane.

Marti, 17 octombrie, la orele 10:30, capetele încoronate au sosit în automobile la Palatul Regal din Calea Victoriei, primind onorul militar. S-a intrat în Sala Tronului, unde fiecare invitat a ocupat locul convenit conform protocolului. Regele Ferdinand purta uniforma de general de cavalerie. Personalitățile prezente, îndrumați și anunțați de maestrul de ceremonii, au felicitat pe

suveranii români. După o oră s-a plecat la Arenele Romane din Parcul Carol, în trăsurile de gală „à la Daumont”. Regele și regina aveau mantiile regale și coroanele pe cap. Pe traseu au fost ovaționați de oamenii veniți să-i vadă. La Arene erau așteptați autoritățile religioase, civile și militare din capitală și de cei 10.000 de primari din țară. Oamenii de rând, veniți și ei să asiste, se aflau în incinta de jos a Arenelor. Au luat loc în loja regală, în dreapta regelui, regina Elisabeta a Greciei, Marioara a Iugoslaviei și alte principese române și străine. În stânga lui Ferdinand se aflau soția sa, principii Carol, Nicolae și alți principii străini. Pe rândul din spate se aflau mitropolitul primat, prim-ministrul României și membrii guvernului. După îndelungi și frenetice ovații, corul societății „Carmen”, așezat în partea opusă lojii, a cântat „Imnul de slavă al încoronării”.

A urmat cuvântarea lui G. Corbescu, făcută în numele tuturor primarilor, care s-a încheiat cu următoarea frază: (...) *În jurul Coroanei, uniți într-un singur simțământ, reprezentanții comunelor țării slăvesc pe Regele și Regina României Mari și întregite, rugând fierbinte pe cel A-Tot-Puternic să-l binecuvânteze cu întreaga Lor Dinastie.* Regele Ferdinand a răspuns: *Cu vie plăcere am venit aici pentru a mă găsi în mijlocul reprezentanților satelor și orașelor României întregite. Cu multă mulțumire sufletească am primit presiunea dragostei și credinței pe care mi-ați arătat-o în zilele acestea înălțătoare, pe care Domnul ne-a învrednicit să le înfăptuim împreună cu iubitul meu popor și viteaza mea armată. Uniți toți în hotarele firești ale țării românești, sunteți uniți și în gând și în suflet. Voi primarii aveți frumoasa misiune de a cimenta cât mai mult sentimentul acesta de unire între toți locuitorii acestei țări binecuvântată de Dumnezeu, oricărei legi, oricărui neam ar aparține ei. Am ferma convingere și nestrămutată credință în bunul simț al fiecărui fiu al acestei țări, că va știți cu tot sufletul, cu toată inima și cu toate puterile să lucreze pentru binele obștesc, ca să ținem sus ca acum iubita noastră țară, ca să propășească tot mereu înainte. Așa să ne ajute Dumnezeu!*

În timpul celor două cuvântări s-au auzit deseori urale și strigăte de „Trăiască!” Imediat după, corul societății „Carmen” a cântat imnul național, fiind ascultat de mulțime în picioare. Persoanele mai importante, la invitația familiei regale, au vizitat muzeul militar de la Arenele Romane. În tot acest timp, primarii s-au așezat pe județe pentru a lua masa. După vizita la muzeu, înaltele personalități, timp de o oră, au trecut printre mese. Nu puțini primari au fost cei care au sărutat mâinile suveranilor.

După masa de prânz luată de Ferdinand și Maria la Cotroceni, împreună cu alte 24 de persoane, s-a mers la Palatul Regal, pentru o nouă serie de felicitări. Au fost prezenți reprezentanți ai celor mai multe instituții de seamă din statul român. Lista a fost deschisă de membrii guvernului, în frunte cu premierul Ion I.C. Brătianu, după care au urmat președinții Camerelor legiuitoare, mitropolitul primat și înaltul cler. Nu au lipsit rectorii universităților și decanii facultăților din București, Iași, Cernăuți și Cluj și o delegație a studenților din aceste universități. Seara, la orele 20:00, a avut loc o masă festivă la Palatul Regal, la care au luat parte 42 de persoane. Începând cu orele 21:30, gazdă a fost Teatrul Național. Pe lângă cele 42 de persoane, au mai fost prezenți: misiunile străine special acreditate, corpul diplomatic, înaltul cler, membrii guvernului, președinții corpurilor legiuitoare, foști miniștri, înalți funcționari ai statului, generali, precum și alte persoane marcante ale societății. Cei mai mulți dintre ei au participat împreună cu soțiile. Suveranii au mers în loja regală, fiind ovaționați de public, care aproape că au acoperit acordurile imnului național cântat de orchestră.

Programul serii a fost următorul: uvertura și actul al doilea din Vasul Fantomă - R. Wagner, Rapsodia Română - G. Enescu și Legenda Coroanei, poem dramatic în versuri de Mircea Rădulescu. După prima parte a reprezentației, care a durat o oră, s-a servit ceai în „salonul de sus”, prilej cu care familiile regală și princiară s-au întreținut cu înalții oaspeți. Reprezentația s-a încheiat, la orele 24:00, tot pe acordurile imnului național.

În zilele următoare, inclusiv sâmbătă, toate manifestările s-au desfășurat în jurul unor mese festive. Miercuri la prânz au fost prezente 17 persoane, iar seara au mai fost invitați membrii misiunilor italiene și belgiene, numărul total ajungând la 28. Joi, 19 octombrie, la masa de prânz și de seară de la Cotroceni au fost prezente 22 de persoane. Treptat, delegațiile participante la manifestările încoronării au început să plece, fiind conduse la gară de oficialități. Mareșalul Foch, în fruntea delegației sale, a plecat la orele 23:00, de la Gara de Nord, fiind condus de generalul Anghelescu, șeful Casei Militare a regelui Ferdinand. Vineri, 20 octombrie, la orele prânzului, au plecat cu un tren regal din halta Cotroceni fiicele suveranilor noștri, Elisabeta și Maria, împreună cu suitele lor. Au fost conduse până la tren de membrii familiei, la care s-au mai adăugat prim-ministrul României, șefii corpurilor legiuitoare, casele civile și militare, plus membrii legațiilor Greciei și Iugoslaviei. Sâmbătă, 21 octombrie, începând cu orele 20:30, s-a desfășurat la Palatul Regal o masă festivă cu 36 de tacâmuri, oferită în cinstea funcționarilor Casei Regale. După masă, a avut loc în sala de bal o reprezentație cinematografică, la care au asistat și funcționarii și personalul de serviciu al Casei Regale, împreună cu soțiile. Cu această ocazie, suveranii au distribuit celor prezenți fotografii cu ei încoronați, cu autograf (data de 15 octombrie 1922), ca amintire a acestei zile mărețe.

Din țară au continuat să vină scrisori, adrese și telegrame de felicitare, mai toți grăbindu-se să dovedească simțămintele lor de respect, iubire și devotament față de suverani, regele Ferdinand însărcinându-l pe Ion I. C. Brătianu să răspundă tuturor. Așa s-a sfârșit unul dintre episoadele memorabile din istoria românilor, anume, încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Adevărul*, octombrie 1922.
2. *Albina - Revista pentru popor*, nr. 36-39, octombrie 1922;
3. *Monitorul Oficial al României*.
3. Iorga Nicolae, *Memorii (Încoronarea și boala regelui)*, Vol. IV, Editura „Națională” S. Ciornei.
4. Scurtu Ioan, Buzatu Gheorghe, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1940)*, Editura Paideia, București, 1999.

CEREMONIA ÎNCORONĂRII DE LA ALBA IULIA ȘI PARTIDELE POLITICE

PROF. RADU NICOLETA,
COLEGIUL „SPIRU HARET” PLOIEȘTI

În anul 1922 relațiile dintre partidele politice și Coroană nu erau tocmai cordiale. Profund nemulțumiți de soluția aleasă de rege pentru noul guvern, șefii partidelor politice din opoziție au refuzat în mod ostentativ să meargă la botezul principelui Mihai, întrucât, după expresia lui Nicolae Iorga: „Coroana ajunsese vasală Brătienilor”⁴⁹⁷.

În concepția oamenilor politici, încoronarea regelui la Alba-Iulia trebuia să simbolizeze actul Unirii tuturor românilor sub sceptrul aceluiași suveran. La 24 august 1922, într-o ședință desfășurată la Sinaia, s-a decis organizarea evenimentului încoronării în toamnă. Pentru a evita disputele și a asigura actului „solemnitatea” și „unanimitatea” necesară, regele a avut discuții cu șefii partidelor de opoziție, dar convorbirile nu au avut efectul scontat. Alexandru Averescu va accepta să participe, Nicolae Iorga a acceptat să participe „din devotament pentru Coroană”, după cum el însuși a declarat, ținând însă să precizeze ironic că nu va mai avea aceeași atitudine „când domnul Brătianu se va încorona”, iar PNR și PȚ au refuzat să participe, motivând că acestea au fost coborâte „la rolul unor simple manifestații de partid”.

Guvernul Ion I. C. Brătianu, aflat la guvernare în 1922, a fost precedat de guvernul Take Ionescu, până în ianuarie 1922. Noul guvern liberal trebuia să reprezinte un consens al tuturor forțelor politice din țară pentru că, urma să aibă loc încoronarea Regelui și a Reginei „este neîndoios că domnul Brătianu dorește un guvern al încoronării, lărgit dincolo de marginile stricte al unui guvern de partid. În imposibilitatea de a realiza un guvern national, d. Brătianu lucrează – și se afirmă chiar cu sorți de izbândă – la un guvern din care să facă parte unele personalități marcante care n-au nimic comun cu partidul liberal” afirma cotidianul Adevărul, cotidian, care îl avea ca redactor șef pe Constantin Graur⁴⁹⁸.

Această problemă a realizării consensului politic a fost un subiect amplu dezbătut și a ținut paginile ziarelor din 1922. Ceea ce am urmărit prin acest articol a fost punctul de vedere al unui cotidian ce se considera independent, „Adevărul”.

În numărul din 1 octombrie, „Adevărul”⁴⁹⁹ lua în discuție prezența la evenimentul încoronării a reprezentanților Partidului Poporului, partid condus de Alexandru Averescu. Dacă la început Alexandru Averescu a anunțat lipsa de la această ceremonie și anunța prin propriul ziar că își va publica memoriile despre participarea la Primul Război Mondial, cu o largă trimitere către expediția peste Dunăre, în Cadrilater, atitudinea sa s-a schimbat. Expediția peste Dunăre avea legătură și cu Regele, care era comandantul suprem al armatei, și aceasta nu a fost deloc un succes, lucru care nu ar fi dat tocmai bine imaginii regelui în aceste împrejurări ale încoronării. Ca urmare, Alexandru Averescu a fost convins, spunea „Adevărul”, de un trimis al reginei și persoană apropiată generalului, să renunțe la publicarea memoriilor și să fie prezent la evenimentul încoronării. Prin Octavian Goga, liderul Partidului Poporului anunța că va merge în audiență la Palat și că „peste o zi sau două va vedea pe rege la Sinaia”.

Remanierea guvernului, văzută ca o soluție a obținerii consensului politic, nu era o misiune deloc ușoară, mai ales că unii membri ai guvernului nu acceptau ușor situația, iar I.I.C.

497

http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Ferdinand_I#.C3.8Encoronarea_de_la_Alba_Iulia_ca_rege_al_tuturor_rom.C3.A2nilor, accesat la 1.10.2022.

⁴⁹⁸ Adevărul, luni, 2 octombrie 1922, XXXV, nr. 11 821.

⁴⁹⁹ Adevărul, duminică, 1 octombrie 1922, XXXV, nr. 11 820.

Brătianu nu voia să-și îndepărteze unii colaboratori, precum Alexandru Constantinescu, ministru al Domeniilor și un cotizant important al partidului. Tot „Adevărul” menționa că Alexandru Constantinescu a semnat o adresă prin care retrăgea băncii Agrare din Transilvania o sumă importantă, de 25 de milioane. Acesată adresă ducea la răcirea și mai mult a relațiilor cu Partidul Național din Transilvania, partid care deja se îndepărta de viața politică bucureșteană și care dădea semen că nu va participa la încoronare.

Iuliu Maniu, Alexandru Vaida Voevod și Aurel Vlad reproșau deja liderului liberal dorința excesivă de control asupra puterii.

Matei Cantacuzino, om politic conservator, trimitea de la Iași un punct de vedere scris la 27 septembrie, făcând trimitere la același consens politic în vederea încoronării, spunea că dacă actul încoronării se face fără concursul forțelor conservatoare vechi sau noi. Ar fi trebuit să se păstreze măcar aparențele pentru străinătate și să fie prezenți la încoronare măcar liderii țărăniști și cei ai Partidului Național din Ardeal.⁵⁰⁰

La provocarea lansată de Constantin Rădulescu Motru către partidul ardelean pentru precizarea concepției și atitudinii asupra subiectului numit Încoronarea, liderul ardelean, Sever Dan vorbește despre diferența de viziune asupra conducerii, spunând că partidele din Vechiul Regat nu sunt dispuse să colaboreze, că partidele ardeleni au susținut „colaborarea în vederea consolidării”. Răspunzând acuzației de „palatism” adusă, Sever Dan face din ea un titlu de glorie considerând că regele este singurul care poate determina colaborarea între partide, prin organizarea de alegeri libere, al căror rezultat va fi, cu siguranță, un guvern de coaliție⁵⁰¹.

Între timp, liderul țărănist, Ion Mihalache a fost chemat la Palat de rege pentru a discuta intenția partidului de a lipsi de la festivitățile din 15 octombrie, mai ales că deja Constantin Stere anunțase anterior această poziție. La întrunire, regele s-a arătat profund mâhnit, sugerând că actul încoronării îl privea direct pe rege. În replica, Ion Mihalache a spus că încoronarea este, de fapt, un act al unui guvern nereprezentativ și că nu va reveni asupra deciziei.

Pe aceleași poziții este și Partidul Național. În numărul din 13 octombrie, „Adevărul” precizează de unde vine decizia acestui partid de a nu participa la sărbătoarea încoronării. Explicația ar pleca de la însăși decizia de unire din 1918, decizie prin care liderii politici ardeleni promiteau transilvănenilor respectarea drepturilor lor și crearea unui drum spre prosperitate și dezvoltare. Însă, guvernele și mai ales guvernul aflat la putere, nu a trecut până în acel moment în așezămintele constituționale ale țării și nici nu a prevăzut măcar a fi confirmate prin actul încoronării aceste lucruri. Prin urmare, acest partid și-ar nesocoti promisiunile făcute ardelenilor în 1918 și refuză participarea la marele eveniment „Participarea Partidului Național (...) ar însemna că el însuși desleagă legătura încheiată prin acceptarea solemnă a actului Unirii, împingând prin aceasta în nesiguranță întreaga dezvoltare de drept și așezarea constituțională a Țării Românești întregite”⁵⁰².

Completând aceste justificări, Partidul Național al a afirmat că absența lui nu înseamnă mai puțină dragoste față de țară sau neloialitate față de Dinastie, ci tocmai iubirea de țară îl îndeamnă „a ridica cuvântul nostrum și cu acest prilej împotriva celor care au ținut să pângărească și actul acesta al încoronării, monopolizându-l pentru scopurile egoiste al politicianismului de partid”.

Acest mesaj se încheia cu urări față de țară, față de România reîntregită și era semnat de Comitetul Executiv al Partidului Național din care făceau parte Iuliu Maniu, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida Voevod și Sever Dan.

⁵⁰⁰ *Adevărul*, miercuri, 4 octombrie 1922, XXXV, nr. 11 823.

⁵⁰¹ *Ibidem*.

⁵⁰² *Adevărul*, vineri, 13 octombrie 1922, XXXV, nr. 11 832.

Pe aceeași pagină a ziarului era publicat și manifestul către țară al Partidului Țărănesc al lui Ion Mihalache, manifest ce arată că poziția sa nu s-a schimbat după vizita făcută regelui. Argumentele aduse prin manifest pentru a susține neparticiparea la încoronare sunt în mare aceleași ca ale ardelenilor; nelegitimitatea unui guvern ca cel al lui Brătianu și ale unui parlament asemenea, lipsa unor măsuri care să ducă la propășirea și prosperitatea națiunii și folosirea Tronului în serviciul intereselor „vechilor cliți de exploatare politică și economică a statului”.

Ion Mihalache a ținut să precizeze că poziția comună a Partidului Național și a celui Țărănesc este de natură să înlăture orice interpretare străină ce s-ar putea da gestului ardelenilor. În numărul din 14 octombrie, editorialul adevărului, semnat de Iosif Nădejde, interpretează gestul comun al celor două grupări politice ca un semnal al luptei menite „să emancipeze țara și Coroana de sub tutela vechii oligarhii”⁵⁰³.

În editorialul din 11 octombrie, „Adevărul”, cotidian nemonarhist, așa cum s-a declarat, publica din nou o critică la adresa ceremoniei de încoronare afirmând că guvernul liberal îi numește pe entuziaștii ceremoniei de încoronare patrioți, iar pe ceilalți nepatrioți. Mai mult, „Adevărul” consideră că ceremonia încoronării nu era prevăzută de constituție și nu era oportună în 1922, țara nefiind stabilizată definitiv și cheltuielile cauzate de această ceremonie fiind imense.

Nici din partea basarabeană lucrurile nu mergeau tocmai bine în privința colaborării cu guvernul Brătianu și în vederea viitorului eveniment al încoronării. Motivele erau cu totul altele aici. Șeful Partidului Țărănesc Basarabean, Ion Pelivan, i-a trimis lui Brătianu o telegramă prin care anunța excluderea lui Ion Inculeț din acest partid, Inculeț care ocupa funcția de ministru al Sănătății și Ocrotirii Sociale în guvernul Brătianu. Pe lângă multe motive enumerate de liderul basarabean se număra acela că Ion Inculeț este un personaj care a trecut dintr-o parte în alta a vieții politice, devenind, mai nou, liberal și că din motive naționale acesta, având un trecut „pătat” și antiromânesc, ar fi o insultă și o sfidare a românismului basarabean să îl păstreze în partid și să reprezinte partidul basarabean la ceremonia încoronării⁵⁰⁴.

Așadar, consensul politic nu s-a realizat. Cu toate acestea, evenimentele și-au urmat cursul, regale acceptând să se încoroneze sub guvernul Brătianu; el dovedea că era hotărât să mențină PNL la putere, fără a ține seama de opinia partidelor de opoziție. Totodată, acest refuz a mâhnit adânc pe Ferdinand, care nu a putut uita niciodată afrontul liderilor celor două partide, Iuliu Maniu și Ion Mihalache, așa cum afirma Nicolae Iorga.

BIBLIOGRAFIE:

1. „Adevărul”, anul XXXV.
2. Enciclopedia României - http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Ferdinand_I.
3. Nicolae Iorga, *O viață de om. Așa cum a fost*.

⁵⁰³ *Ibidem*.

⁵⁰⁴ *Adevărul*, duminică, 15 octombrie 1922, XXXV, nr. 11 834.

IMAGINEA REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA ÎN MANUALELE DE ISTORIE ÎN PERIOADA 191 – 1990

PROF. RODICA-ELENA TĂICUȚU,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „TOMA CARAGIU” PLOIEȘTI

Ferdinand, cel de-al doilea rege al românilor a intrat în istoria noastră în 1889 când vine în țară și este proclamat principe moștenitor. S-a căsătorit la 29 decembrie 1892, la Sigmaringen, cu prințesa Maria Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha, nepoată a reginei Victoria, fiică a ducelui Albert de Edinburgh și a mării ducese Maria Alexandrovna Romanov, unica fiică a țarului Alexandru al II-lea al Rusiei (Nichifor, Gh., Bizomescu, M., 1997, p. 7).

Anul 1914 și declanșarea primului război mondial au o conotație deosebită pentru familia regală din România: Ferdinand devine cel de-al doilea rege al românilor. „Evenimentele îndreptau istoria românilor în altă direcție decât cea trasată de fondatorul dinastiei” (Tocilescu, Gr., 1890, p. 155).

Războiul mondial și Marea Unire au deschis drumul „pentru mitificarea celui de-al doilea rege, Ferdinand, supranumit *cel Leal* pentru că avut tăria de a rupe legăturile cu țara sa de obârșie atunci când i-au cerut-o interesele supreme ale națiunii care îi oferise coroana (Secăreanu, B.B., 1883, p. 135).

Ferdinand este și el mitificat, înfăptuirea Unirii din 1918 aducându-i renumele de „regele României Mari”. Cu toate că Ferdinand era o personalitate mult mai puțin puternică decât unchiul său „a devenit purtătorul și simbolul înfăptuirilor istorice în epocă. A fost regele războiului de întregire a neamului, regele jertfei și al victoriei românești, regele României Mari” (Secăreanu, B.B., 1883, p. 135).

Formarea mitului de „rege întregitor” începea a se construi prin a le explica elevilor în lecție separată care era situația românilor din afara Regatului: „Ferdinand I și românii din afară de regat” (Boia, L., 1997, p. 243). Referindu-se la acest subiect autorul făcea următoarea mențiune: „deși români înstrăinați de țară”, (Bulei, I., 2004, p. 176) românii din Transilvania se aflau sub unguri, bucovineni sub austrieci, basarabeni sub ruși, „lumea întragă s-a împărțit în două tabere”, iar „România stă cu arma la picior”, dar „pe regele Ferdinand îl mână inima către Ardeal” (Augullett, Th., 1918, p. 32), așa se explică intrarea în război alături de Antantă și nu de Triplă Alianță. Prin hotărârea pe care o ia Ferdinand să se lupte alături de Anglia și Franța dovedea că, deși de origine german, el devenise cu sufletul român și va lupta alături de români pentru reîntregirea neamului. Acest aspect este subliniat în manuale și imaginea pe care vor să o surprindă autorii este cea a unui „rege leal” ale cărei acțiuni politice îi sunt dictate numai de interesul țării.

Iată, cum prezintă Toma Cocișiu elevilor, războiul: „Într-o zi de Sfânta Mărie, ostașii regelui Ferdinand au intrat în Ardeal, de au dat mâna cu frații, ca altădată, pe vremea lui Mihai Viteazul. Regele Ferdinand și-a tras oștirea în munți ca Mircea cel Bătrân după lupta de la Rovine și ca Mihai Viteazul după lupta de la Călugăreni” (Cocișiu, T., 1920, p. 32).

După cum vedem Ferdinand e comparat cu cei doi mari eroi ai neamului, Mircea cel Bătrân și Mihai Viteazul, legătura care se face între Ferdinand și Mihai e evidentă: ambii îi reunesc pe toți românii în granițele aceluiași stat. „Războiul s-a făcut cu bine. Regele Ferdinand într-o unire cu Francii și cu celelalte țări prietene și-a lărgit țara cu Ardealul, cu Bucovina, cu Basarabia. Vechea Dacie a lui Traian e acum România Regelui Ferdinand” (Cocișiu, T., 1920, p. 32).

Așa cum independența s-a câștigat pe câmpul de luptă, la fel și „regele Ferdinand i-a învins pe dușmani la Mărășești, Mărăști și Oituz” (Cocișiu, T., 1920, p. 33). Deși nu este un

militar prin excelență (cum era Carol I), Ferdinand devine conducătorul în fapt al luptelor, este participant direct la acestea, el este incontestabil conducătorul suprem al armatei și se află în fruntea acesteia pe tot parcursul războiului. Pentru elevi, regele îi învinsese pe dușmani (germani), iar această imagine de conducător al armatei e surprinsă de toate manualele școlare, regele făcând dovada calității sale de bun oștean.

Regina Maria a renunțat la imaginea sa publică de „regină frumoasă și modernă și a adoptat ținuta de infirmieră din primele momente ale intrării României în război, în august 1916, și până la reîntoarcerea victorioasă în capitală pe data de 1 decembrie 1918. Majoritatea fotografiilor sale publicate în această perioadă în ziare, reviste o arătau într-o uniformă de Crucea Roșie de un alb imaculat. Capul său era acoperit auster ca al unei călugărițe, un veșmânt care-i lăsa vizibilă numai fața ascunzându-i gâtul, fruntea și părul bogat până atunci coafat în aranjamente sofisticate și extrem de atrăgătoare” (Cocișiu, T., 1920, p. 34). Regina intră în spațiul public, iar atunci când nu mai este doar mama copiilor ei, ea devine Mama întregii țări. Prin grija pe care a acordat-o soldaților, regina Maria devine „mamă surrogat” pentru toți tinerii mobilizați pe front.

Sărbătoarea reîntregirii României se face într-un mod cu totul special în octombrie 1922, când Ferdinand și Maria sunt încoronați la Alba Iulia ca „regi ai României Mari”, „încoronarea din 1922 simbolizează o nouă fundație, dar totodată și integrarea explicită a lui Ferdinand în lungul șir al făuritorilor istoriei românești” (Boia, L., 1997, p. 244).

Chiar alegerea locului încoronării, la Alba Iulia, trimitea direct la marea faptă a lui Mihai Viteazul. La București, cu acel prilej, a defilat un impresionant cortegiu istoric, în care puteau fi admirați: Traian și Decebal, Dragoș Vodă și Radu Negru, Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș, Mihai Viteazul împreună cu căpitani săi, Matei Basarab și Vasile Lupu, Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu, Horia, Crișan, Cloșca, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, Cuza și firește Carol I. Momentul marca identificarea deplină a unei dinastii venită de departe cu destinul națiunii românești pe care îl îmbrășișase” (Cocișiu, T., 1920, p. 34).

Momentul Alba Iulia este marcat în fiecare manual de istorie și reprezintă modul în care românii mulțumesc suveranului lor pentru Marea Unire. Descrierea în anale a festivității de încoronare de la Alba Iulia este suplinită de imagini foarte numeroase, forța imaginilor fiind uneori mult mai puternică decât descrierea evenimentului în sine.

Ferdinand îl continuă pe Carol I nu numai pe plan militar dar, și în plan economic și social. El a continuat reformele de modernizare a României, reforme începute de unchiul său. Astfel Ferdinand I nu este numai „Regele României Mari”, ci și „Regele împroprietăririi țăranilor și al votului universal” (Boia, L., 1997, p. 243-244). Ferdinand I este în esență un „rege modern” în adevăratul sens al cuvântului și dovedește acest lucru prin măsurile pe care le ia pe plan social.

Cu toate că aceste reforme sunt esențiale pentru modernizarea României ele sunt tratate în manuale foarte succint, fără foarte multe explicații, elevii doar luând cunoștință de înfăptuirea lor fără a le da explicații despre însemnătatea acestora.

Observăm istoria politică a românilor este în prim plan, cea economică și socială trecând în planul secund în manualele de istorie. Elementul central al imaginii despre Ferdinand I este cu precăderea cel al „Întregitorului”, lăsându-se în umbră celelalte aspecte ale domniei sale. În construirea unui mit procedeul fundamental este simplificarea – acest procedeu în cazul regelui Ferdinand I funcționează perfect, deoarece imaginea creată este cea „Regelui Unității Naționale” (Rusceac, S., 1929, p. 16).

Important de menționat e că discursul istoric despre Ferdinand este doar pozitiv. Nu avem nici o latură negativă în discursul despre Ferdinand deoarece după 1946 el nu mai este regăsit în

nici un manual. Dacă ceilalți regi (Carol I, Carol al II-lea sau Mihai) sunt menționați în cărțile de istorie de după 1946 (discursul despre ei fiind, bineînțeles, negativ), Ferdinand nu apare deloc, el este șters complet din istoria patriei.

După 1946 regele Ferdinand și regina Maria nu mai există în manualele de istorie, nu mai au nici un merit la înfăptuirea Unirii.

După 1990 autorii încearcă să-l „reevalueze” pe Ferdinand fiind menționate , „întregirea hotarelor și restaurarea țării noastre scumpe în matcă ei firească s-a făcut sub oblăduirea regelui cu chip de sfânt – Ferdinand cel Loial” (Boia, L., 1997, p. 243-244).

Mitul lui Ferdinand simbolizează unitatea, loialitatea și stabilitatea și conform manualelor credem că imaginea lui alături de cea a Reginei Maria, un alt mare mit al familiei regale și al istoriei românilor îl consemnează ca singurul monarh care a reușit să domnească peste o țară mare, întregită, la care visaseră înaintașii săi, ca „regele tuturor românilor”.

BIBLIOGRAFIE:

1. Aguletti, Theodor, *Istoria românilor*, 1918.
2. Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997.
3. Bulei, I., *Viața în vremea lui Carol I*, București, 2005.
4. Cocișiu Toma, *Cetiri istorice*, Mediaș, 1920.
5. Nichifor, Ghe., Bizomescu, M., *Regina Marii Uniri*, București, 1997.
6. Rusceac, Simion, *Rezumate din istoria românilor*, Cernăuți, 1929.
7. Secăreanu, Barbu, *Prescurtarea din istoria românilor pentru elevii școlilor primare de ambe- sexe*, București, 1883.
8. Tocilescu, Grigore, *Istoria română*, București, 1887.

FESTIVITATEA DE ÎNCORONARE A REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA

PROF. CARMEN ZENOVIA GRIGORIȚĂ,
SEMINARUL TEOLOGIC ORTODOX „SFÂNTUL NICOLAE” RÂMNICU VÂLCEA

Ferdinand I, cel de-al doilea rege al României, nepotul regelui Carol I de Hohenzollern Sigmaringen a venit în țară la sfârșitul secolului al XIX-lea ca moștenitor la tron. Copilăria și-a petrecut-o la reședința familie din Sigmaringen, apoi elev al Școlii Militare din Kassel, iar educația îi este desăvârșită la Școala Superioară de Științe Politice și Economice din Tübingen⁵⁰⁵. După venirea în România studiază literatura română, istoria și geografia noii țări. Momentul venirii lui Ferdinand în România și depunerea jurământului ca rege al acestei țări el însuși a mențina ca va fii „un bun român”⁵⁰⁶.

Regina Maria, după numele său Maria de Edinburgh, era nepoata reginei Victoria a Marii Britanii. Acest fapt aduce un plus, dar și o susținere din partea celei mai importante familii regale din Europa. Dintre cei cinci fii și fiice doar două fiice au devenit regine, Iugoslavia, respectiv Grecia, dar nu pentru lung timp. Acestea au participat la festivitatea de încoronare din 15 octombrie 1922.

Regele Ferdinand I și soția sa regina Maria, după Marea Unire și încoronarea din 1922 au devenit cea mai importanta familie regală a românilor, dar și pentru zona balcanică.

Ca urmare a unirii din 1918 atât teritoriul României cât și numărul populației a crescut semnificativ. Alăturarea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei a transformat țară într-una de nivel mediu și o nouă importanță geopolitică. Acest lucru a ajutat la refacerea de după război. Raportul populației minoritare se schimbă iar religia creștin- ortodoxă devine oficială. Totuși populația continuă să locuiască în mediul rural cu un procent de peste 77%⁵⁰⁷.

Alegerea pentru festivitatea de încoronarea a orașului Alba Iulia nu a fost una întâmplătoare. Aici la 1 noiembrie 1599 intra triumfător domnitorul Mihai Viteazul, iar la 1 decembrie 1918 circa 100.000 de români participau la Marea Adunarea Națională menită să aducă unirea Transilvaniei cu țara⁵⁰⁸. Astfel această alegere a adus un plus de valoarea orașului și o mai mare recunoaștere tuturor înaintașilor ce au contribuit la formarea României Mari.

Pregătirile au început din 1920, imediat după ce au fost semnate toate tratatele de pace din cadrul Conferinței de la Paris 1919-1920. Data de 15 octombrie 1922, era anul al nouălea al domniei sale în România.

La nivelul țării a fost înființată o comisie ce trebuia să se ocupe de toate cele necesare pentru ca festivitatea să fie de mare fast. În martie 1921 a fost așezată piatra de temelie pentru catedrala ce urma să găzduiască încoronarea. Necesitatea unei astfel de edificiu ținea de faptul că întreaga zonă era înconjurată de catedrale catolice și greco- catolice. Astfel Biserica Creștin-Ortodoxă dorea să-și întărească poziția în noul teritoriu unit: Transilvania.

Catedrala ortodoxă, sau Catedrala Întregirii a fost construită între 1921-1922, special pentru încoronarea regală. Aceasta urmează modelul bisericii domnești de la Târgoviște, reflectând stilul românesc. Construcția este una măreață, cu o clopotniță sub formă de cupolă de 52 metri înălțime⁵⁰⁹. Interiorul său, prin picturile realizate, aduce un elogiu românilor eroi ce au

⁵⁰⁵Dan Silviu Boerescu, colecția regală prezentată de, vol IV, *Ferdinand Întregitorul – Nașterea României Mari*, Editura Paralela 45, București, 2018, p. 9.

⁵⁰⁶ Marusia Cîrstea, Sorin Liviu Dormean, *România în istoria Europei*, vol. I, Editura Cetatea de Scaun, p.370.

⁵⁰⁷ Ioan Scurtu (coord.), *Istoria românilor*, vol VIII, Editura Enciclopedică, București 2004, p. 35.

⁵⁰⁸ Constantin I. Stan, *Regele Ferdinand I., Întregitorul” (1914-1927)*, Editura Paideia, București 2003, p.161.

⁵⁰⁹ Ion, Berciu, Gheorghe Anghel, *Alba Iulia*, Editura Stadion, București, 1971, p. 30.

luptat, cu prețul vieții, pentru îndeplinirea idealului național- unirea tuturor provinciilor românești sub aceleași granițe. Dintre cele mai importante figuri românești apar portretele lui Horia, Cloșca și Crișan, apoi Mihai Viteazul.

Construcția a avut un ritm alert, iar pictura nu a putut fii de cea mai bună calitate motiv pentru care s-a degradat foarte repede⁵¹⁰.

Întreg orașul Alba Iulia a primit o „față” nouă prin amenajarea unui bulevard de la gară până la Catedrală, numit, „Bulevardul Încoronării” și reamenajarea Sălii Unirii, acolo unde a fost citită Rezoluția de la Alba- Iulia, la data de 1 Decembrie 1918. La încornarea urmau să participe un număr impresionat de familii regale din Europa, oameni politici din țară și străinătate, ziariști dar și cetățeni români.

După ce au fost puse în plan pregătirile din teritoriu, au urmat discuții importante cu partidele politice și reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române privind participarea și desfășurarea procesiunii de încoronare din 15 octombrie 1922.

În cadrul consultării partidelor din opoziție, Partidul Național Român și Partidul Țărănesc, acestea au declarat ca nu participa la festivitatea de încoronarea de la Alba- Iulia sub motivul că este festivitatea partidului de la guvernare⁵¹¹. Acest lucru l-a nemulțumit profund pe regele Ferdinand I.

Cum un astfel de eveniment era pentru prima oară în România, deoarece încoronarea regelui Carol I, la 1881, s-a realizat în grabă. Pentru ca festivitatea să fie cât mai spectaculoasă, dar totodată să respecte riguarile monarhice, au fost însărcinați cu documentare istoricul dr. Nae Popescu și mitropolitul Miron Cristea. Procesiunea religioasă a fost îngreunată pentru că regele era de rit catolic, iar Papa nu accepta ca regele Ferdinand I să fie încoronat într-o biserică ortodoxă. Soluția a fost găsită de regina Maria prin construirea unei scene în fața catedrale, iar momentul primirii coroanei să se facă în fața poporului. Mai mult regele nu a vrut să primească coroana de la mai marele Bisericii, ci după modelul lui Napoleon I, să își așeze singur corona pe cap, primită de la șeful Senatului⁵¹².

Vestimentația și coroanele pentru aceste eveniment au fost alese cu mare grijă. Soții au purtat o mantie, de inspirație bizantină, din catifea roșie- purpurie, cu trenă de 5 metri, rever din blană de hermină și împodobite cu aur. În ceea ce privește coroanele au fost diferite, regele a dorit să poarte coroana unchiului său Carol I, din oțelul unui tun câștigat la Plevna, la care a adăugat simbolurile Basarabie, Bucovinei și Transilvaniei. Regina Maria a purtat o corona din aur românesc, realizată la casa de bijuterii din Paris.

Festivitatea a vut ca oaspeți de onoare personalități din întreaga Europa, dar și din Statele Unite ale Americii și chiar Japonia. Acestia au fost găzduiți la Sinaia, în castelul Pelișor, București, în Palatul de la Cotroceni și Buftea, în Palatul Știrbey. Pentru ei s-au organizat excursii în împrejurimi și au fost date recepții.

Toate oficialitățile au ajuns în dimineața zilei de 15 octombrie la Alba Iulia cu trenul. Familia regală a fost primită cu onoriri militare, după care s-au deplasat printr-o ploaie mărunț Catadrala Încoronării.⁵¹³

Slujba a fost ținută în interiorul Catedralei, iar la ora 11 clopotele din întreaga țară răsunau pentru regele Ferdinand I și regina Maria, iar capitala unirii au fost auzite 101 salve de tun. Reprezentanții Bisericii Catolice nu au intrat din Catedrală, dar au participat din exterior fii alături de familia regală, ce se afla pe scena cu baldaghin.

⁵¹⁰ Constantin I. Stan , *Regele Ferdinand I ,, Întregitorul” (1914-1927) ,* Editura Paideia, București 2003, p. 165.

⁵¹¹ *Ibidem*, p. 368.

⁵¹² *Ibidem*, p. 171.

⁵¹³ *Ibidem*, p. 186.

Actul încoronării este urmat de discursul celor 2 regi care apoi s-au deplasat în Sala Unirii. Urmează ca regele să asiste la defilare militară și apoi plecă spre București. Întregul eveniment a durat 3 zile. În capitală au avut loc mai multe procesiuni religioase și militare. Una dintre ele desfășurându-se la Arcul de Triumf, simbol al Primul Razboi Mondial, ridicat după modelul celui din Paris.

Implicarea în Primul Razboi Mondial a fost o decizie foarte grea, o luptă între germanofli și antantofili. În 1916 regele nu ține cont de originea sa și alege ce este mai bine pentru România și români.

Această încoronarea s-a realizat pentru popor, pentru ai recunoaște sacrificiul dus în cadrul razboiului mondial, dar și pentru aș crește poziția la nivelul continentului. Încoronarea a vut o importantă implicarea la nivel internațional. Despre ea au scris ziarele din țară, dar și din străinătate. Chiar și Vaticanul prezintă în mod favorabil familia regală și modul în care s-a desfășurat încoronarea. Astfel se deschide o pagină nouă privind relațiile cu Biserica Catolica, dar și cu statele Europei.

BIBLIOGRAFIE:

1. Berciu, Ion, Anghel, Gheorghe, *Alba Iulia*, Editura Stadion, București, 1971.
2. Boerescu, Dan, Silviu, colecția regală, vol IV, *Ferdinand Întregitorul – Nașterea României Mari*, Editura Paralela 45, București, 2018.
3. Cîrstea, Marusia, Dormean, Sorin Liviu, *România în istoria Europei*, vol. I, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2013.
4. Scurtu, Ioan (coordonator) *Istoria românilor*, vol VIII, Editura Enciclopedică, București, 2004.
5. Stan, I., Constantin, *Regele Ferdinand I „Întregitorul” (1914-1927)*, Editura Paideia, București, 2003.

MONARHIA ȘI REPUBLICA, ÎNTRE DEZIDERAT ȘI REALITATEA POLITICĂ

PROF. ANCA LOREDANA SCORȚESCU,
COLEGIUL TEHNIC „MIRON COSTIN” ROMAN

Acum, în contextul Centenarului Încoronării, mi-a atras atenția o veche dispută istoriografică între majoritatea istoricilor din perioada comunistă, care susțin ideea că a existat în spațiul românesc o importantă tradiție republicană și că, cel puțin în secolele XIX-XX, s-a afirmat un puternic curent antimonarhist și prorepublican și adepții forme de guvernământ monarhice, care formulau unele idei avansate privind organizarea socială și poziția față de monarhie.

Încă din adolescență, discursul istoriografic despre monarhie a avut asupra mea un efect de magnetism puternic resimțit ori de câte ori se reverberau în mintea mea numele aquilelor regale. Nu sunt deloc adepta opiniilor, precum cea a lui Gheorghe Ghimeș, precum că monarhia a fost dintotdeauna incompatibilă cu „spiritualitatea” națională din moment ce în spațiul românesc nu a existat niciodată o tradiție monarhică în adevăratul sens al cuvântului și nici cu Augustin Deac care scria că încă din 1866, poporul român a simțit o „puternică adversitate” față de monarhie ca instituție, chiar dacă în lucrările de specialitate, aceștia încearcă să arate cât de vechi sunt aceste idei politice – antimonarhismul și republicanismul – în spațiul românesc. Însă în ciuda faptului că exista în România o „largă mișcare antimonarhică”, vizibilă atât în viața politică, cât și în cea culturală, și chiar în pofida spiritualității românești care respingea instituția monarhică, trebuie să admitem că monarhia beneficia de simpatia unor categorii sociale, motiv pentru care, acceptarea prințului Carol nu a fost chiar dificilă, iar după 1944, Partidul Comunist nu a putut pune imediat problema schimbării forme de guvernământ, deoarece monarhia își impusese, deja, de aproape 80 de ani beneficiile supra societății.

De aceea, anul 1866 reprezintă pentru istoria politică a României, primele eforturi pe care noul domnitor, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen le întreprinde pentru dezvoltarea sentimentului dinastic și acceptarea sa ca suveran, dar și declanșarea unor dezbateri privind evoluția societății românești. Din seria acestora, un loc important îl ocupau cele privind sistemul administrativ românesc, considerat de mulți dintre liderii politici moldoveni prea centralist, relația statului cu biserica, libertățile politice și civile, iar nu în ultimul rând, problema proprietății asupra pământului. Toate aceste chestiuni și alte câteva se regăseau în noua formă a constituției, adoptată la începutul lunii iulie 1866, dezbaterile neîncetând după acest moment. În timp ce anumite grupări își fac un plan de bătaie ce are în centrul său critica noii constituții, alții, dimpotrivă, o considerau expresia deplină a gradului de dezvoltare al societății românești. Conștient de importanța rolului de arbitru pe care trebuia să îl joace într-o viață politică pasională, domnitorul încearcă de la bun început să mențină un anumit echilibru între forțele politice existente, neezitând însă să se apropie mai mult pe anumite proiecte de liderii care contribuiseră la instalarea lui pe tronul Principatelor: Ion Bălăceanu, Ion Ghica, D.A. Sturdza, Lascăr Catargiu și, nu în cele din urmă, I.C. Brătianu.

A fost, așadar, dinastia străină o soluție politică oportună? Dacă mă gândesc la controversile provocate de evenimentele din 11 februarie 1866, cred că este important să menționez faptul că nici monarhia constituțională pentru care s-a optat prin „pactul” din vara aceluiași an nu era o idee străină mediului politic românesc. Forma de guvernământ și relațiile dintre puterile statului reprezintă pentru politologii români din secolele XVIII-XIX o preocupare importantă, iar printre soluțiile avansate în cadrul acestora există multe care fac referire la monarhia constituțională. Dacă opțiunea celor care preluaseră puterea pentru nominalizarea lui

Filip de Flandra și votul exprimat de Parlament pe 11 februarie reflectau hotărârea de a se arăta Europei persistența românilor în ideea aducerii unui prinț străin, era mai greu de explicat, chiar și de către contemporani, mecanismul prin care românii își manifestau pe rând entuziasmul față de plebiscitul organizat de Cuza la 2 mai 1864, atașamentul față de Filip de Flandra la 11 februarie 1866 și satisfacția pentru intrarea în țară a lui Carol la 8 mai 1866.⁵¹⁴

După o călătorie inițiată de I.C. Brătianu la sfârșitul lunii aprilie 1866 la Dusseldorf, primit cu mult entuziasm la Turnu-Severin pe 8 mai, Carol I lansa o proclamație către populație în care insista asupra legăturii puternice ce spera să se stabilească între el și români. Un accent important era pus pe eforturile pe care locuitorii de la nordul Dunării trebuiau să le facă ei înșiși înainte de a fi ajutați de alții, pentru a evita repetarea situațiilor critice din trecut.⁵¹⁵ Încărcat cu un puternic optimism, noul suveran nu ezita să-și exprime public convingerea asupra capacității românilor de a reuși împreună cu el să depășească orice dificultăți.

Manifestația organizată în onoarea tânărului prinț la intrarea sa în capitală era dovada unor mari așteptări care existau din partea populației și a autorităților față de acesta. Prin vocea primarului, D. Brătianu, autoritățile, îndemnau bucureștenii să-l întâmpine pe suveran cu flori, iar casele lor să fie împodobite cu obiecte deosebite. Bucuria provocată de eveniment urma să fie ilustrată și prin iluminarea clădirilor din întregul oraș.⁵¹⁶

Prezența în sala Parlamentului, în momentul depunerii jurământului, la 10 mai, a Mitropolitului Primat, însoțit de un număr important de clerici, avea să scoată în evidență și mai mult importanța acordată de oficialii români actului săvârșit. După ce noul șef al statului se angajase să respecte legile, religia și integritatea teritorială a țării, discursul președintelui Adunării, M. Costache Epureanu îmbrăca, sub forma unui angajament, un adevărat jurământ de credință față de Carol I.⁵¹⁷ În aceeași notă sobră, noul monarh după ce sublinia faptul că acceptase imediat propunerea care i se făcuse de către delegații români, asigura auditoriul în privința conștientizării de către el a misiunii dificile care i se încredințase.⁵¹⁸

Venirea lui Carol în țară nu a însemnat în mod automat o liniștire a spiritelor. Astfel, chiar la 10 mai izbucnea la Calafat o răscoală a grănicerilor, la a căror „calmare” contribuise și un regiment din Craiova condus de Gh. Magheru. Aserțiunea potrivit căreia mișcarea era una îndreptată împotriva lui Carol este exagerată, ținând cont de faptul că și înainte de 1866 existaseră răscoale ale grănicerilor, iar ministrul de externe P. Mavrogheni îl informa pe I. Bălăceanu despre îndemnul la revoltă pe care turcii le adresau soldaților de la nordul Dunării.⁵¹⁹

⁵¹⁴ Nicolae Suțu, *Memoriile Principelui Nicolae Sutu, mare logofat al Moldovei 1789 – 1871*, Editura Humanitas, București, 2013, p. 374.

⁵¹⁵ Paul Lindenberg, *op. cit.*, p. 15-16, 19; „Monitorul Oficial”, 10 aprilie, 1866, p. 447.

⁵¹⁶ Idem, 10 mai, 1866, p. 447; Dimitrie Brătianu, primarul capitalei, către Carol I la intrarea în București: „Ți-am dat coroana lui Ștefan și a lui Mihai, de azi înainte străbunii tăi, redă-i și tu antica ei splendoare. Fă din această frumoasă țară, sentinela înaintată a libertăților moderne, bulevardul nebiruit al civilizației occidentale”, în Constantin Răutu, *op. cit.*, p. 89; Autoritățile stabiliseră un adevărat program de primire a lui Carol în capitală. La rubrica de publicitate a ziarului „Românul” se anunța posibilitatea de cumpărare a unor tablouri cu viitorul domn, în „Românul”, 10 mai, 1866, p. 300; Același ziar stabilea la 11 mai o legătură simbolică între locul în care se stabilise cartierul general al lui Tudor Vladimirescu și spațiul din care noul domnitor se adresase piteștenilor.

⁵¹⁷ Adunarea electivă, 10 mai 1866, în „Monitorul Oficial”, 11 mai, 1866, p. 451.

⁵¹⁸ *Regele Carol I al României. Cuvântări și scrisori*, tom I, 1866-1877, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1909, p. 14.

⁵¹⁹ Guvernul român, pentru a atenua din efectele foametei, a cumpărat porumb din Bulgaria și Transilvania, pe care l-a distribuit apoi țăranilor, în Vasile Mihordea, *Răscoala grănicerilor de la 1866*, București, Editura Academiei, 1956, p. 9; La 11 ianuarie 1866 grănicerii cer dreptate și să rămână proprietari pe acele locuri pe care le lucrau, în *Ibidem*, p. 28; Răscoale ale grănicerilor au fost și la 1859 și la 1862 în *Ibidem*, p. 22.

Sosirea unor telegrame de felicitare pentru alegerea ca domn a lui Carol, în condițiile amintite, contribuia la întărirea sentimentului pentru tânărul suveran că noua lui patrie era alături de el. Un apropiat al lui Carol, Paul Lindberg, sugera fără să facă prea multe comentarii, participarea autorităților la manifestările ce au loc în întreaga țară în perioada anterioară venirii acestuia, cât și după sosire: „Bucuria era generală, în cea mai mare grabă se ridicaseră arcuri de triumf, sunetele clopotelor răsunau ... seara se organizau iluminații și retrageri cu torțe”.⁵²⁰

Preluând conducerea României, Carol I era hotărât să asigure o anumită stabilitate regimului său politic, motiv pentru care a încercat, încă de la formarea primului guvern condus de Lascăr Catargiu, să asigure o reprezentare corectă a tuturor tendințelor politice existente. Petru Mavrogheni la afaceri străine, I.C. Brătianu, finanțe, I.C. Cantacuzino justiție, C.A. Rosetti culte și instrucțiune publică, generalul Ioan Gr. Ghica război, D.A. Sturdza lucrări publice, erau cei care trebuiau să demonstreze capacitatea românilor de a se guverna, dar să obțină și o recunoaștere internațională a noilor realități de la București.

După aproape două luni de dezbateri, Constituția era votată la 29 iunie de toți cei 91 deputați prezenți. Intervenția președintelui Adunării Constituante, M. Costache Epureanu, ce-și exprima convingerea că România urma să intre într-o nouă eră istorică, a fost urmată de discursul de răspuns al domnitorului. În alocuțiunea sa, Carol I nu ezita să numească actul săvârșit în fața reprezentanților țării ca fiind cel mai important moment al vieții sale. Cunoscând suspiciunile Puterilor garante, monarhul român menționa în mod public angajamentul său privind respectarea și menținerea legăturilor cu Imperiul otoman.⁵²¹ Recunoașterea ca domn al României a lui Carol I avea să se facă prin schimbul de scrisori, din 7 și 8 octombrie 1866, între acesta și marele vizir Mehmed Rușdi Pașa. Rezultat al unui compromis necesar, documentele amintite aveau să contribuie la spargerea unui adevărat blocaj diplomatic la care fusese supus guvernul de la București. După vizita pe care Carol I o întreprindea la Constantinopol, în perioada 12-19 octombrie, semnarea de către sultanul Abdul-Aziz la 23 octombrie 1866, a firmanului ce recunoștea pe Carol „Prinț al Principatelor Unite ale Moldovei și Valahiei”, avea să contribuie la trecerea României într-o nouă etapă istorică.

„Misiunea” aceasta nu era deloc una ușoară, în condițiile unor schimbări repetate de domni, a nivelului ridicat al așteptărilor față de noul regim, dar și a păstrării unei imagini pozitive a lui Cuza în memoria unui număr semnificativ de români. Dacă noul șef de stat a reușit, cred, destul de repede să îmbrace „hainele” principelui ideal, aceasta i se datorează și lui. „Strategia” pe care a urmat-o a presupus, încă de la început, urmărirea unui model de monarh constituțional. Un loc important în această strategie îl ocupau proclamațiile către popor prin care încerca să dovedească o bună cunoaștere a istoriei românilor, dar și faptul că era preocupat de problemele societății românești⁵²² de care află prin numeroasele deplasări ce le întreprinde în țară, după o perioadă scurtă de la instalarea la tronul României.⁵²³ Oferirea de fonduri din lista lui civilă pentru înființarea unor instituții de binefacere și construirea unor monumente în memoria unor personaje importante din istoria românilor, cum era Mihai Viteazul, sau ridicarea unor care să amintească de alegerea sa de către români, va deveni un fapt obișnuit.⁵²⁴ Din aceeași categorie făcea parte și grațierea pe care Carol o acorda la intrarea sa în țară, pe 8 mai, dorind în felul acesta să marcheze un nou episod din viața lui și a țării pe care urma să o conducă: „dorea să fie o zi în care să serbeze toată națiunea înfrățirea, armonia și iubirea între toți românii, uitarea

⁵²⁰ Paul Lindenberg, *op. cit.*, p. 27.

⁵²¹ „Monitorul Oficial”, nr. 142, 1 iulie, 1866, p. 637.

⁵²² *Cuvântările Regelui Carol I...*, p. 7-9.

⁵²³ „Românul”, 4 iunie, 1866, p. 312.

⁵²⁴ *Ibidem*, p. 308.

tuturor animozităților trecutului și a tuturor erorilor”.⁵²⁵ Cel puțin pentru perioada de început a domniei invocarea istoriei românești a fost pentru Carol I o cale de legitimare a prințului străin și a dinastiei pe care încerca să o întemeieze. Astfel s-ar putea explica frecvențele referiri în discursurile sale, dar și ale celor care îl înconjoară, la marile personalități ale trecutului românesc. Plasându-se în continuitatea simbolică a unor domni extrem de populari, principele străin devenea pe această cale parte a ființei naționale românești.⁵²⁶

În concluzie, în competiția dintre cele două viziuni: cea republicană și cea monarhică provenite din raportarea diferită la modelele valorice, modelul monarhic a asigurat evoluția spațiului românesc în raport cu Europa, chiar dacă încercările postdecembriste de restaurare a monarhiei în spațiul românesc nu au avut ecoul dorit de inițiatori deoarece românii sunt mai preocupați de interesul propriu decât de evoluția sistemului politic ori a spațiului public, societal de manifestare a politicului, iar acest tip de inconsecvență poate fi pus pe baza deziluziilor pe care românii le-au păstrat în mentalul colectiv raportat la evenimentele ultimului secol ori pe lipsa de cultură politică a unei importante părți a societății. De aceea, republicanismul, pe care românii îl clamează astăzi, a avut un rol infinit mai redus în ceea ce a însemnat construcția și articularea sistemului politic, a elitelor politice dar și a unei societăți politice mature și educate social. Probabil că va veni timpul unor dezbateri publice în care să se discute ce rol au avut cele două filosofii în crearea statului modern român.

BIBLIOGRAFIE:

1. Docea, Vasile, *Carol I și monarhia constituțională. Interpretări istorice*, Editura Presa Universitară Română, Timișoara, 2001.
2. Ghimeș, Gheorghe, *Ideea de republică la români (1972); Gândirea social-politică antimonarhică și republicană din România (1979)*.
3. Lindenberg, Paul, *Regele Carol I al României*, Ediția a II-a, revizuită, Editura Humanitas, București, 2008.
4. Mihordea, Vasile, *Răscoala grănicerilor de la 1866*, Editura Academiei, București, 1956.
5. Regele Carol I al României, *Cuvântări și scrisori*, tom I, 1866-1877, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1909.
6. Idem, *Cuvântări și scrisori (1887 - 1909)*, vol. III, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1909.
7. Șuțu, Nicolae, *Memoriile Principelui Nicolae Sutu, mare logofat al Moldovei 1789 – 1871*, Editura Humanitas, București, 2013.
8. „Monitorul Oficial”, nr. 142, 10 aprilie, 1866, 11 mai, 1866, 1 iulie, 1866.
9. „Ordinea”, 30 august 1866, 8 septembrie 1866, 4 octombrie 1866.
10. „Românul”, din 10 mai, 1866, 4 iunie, 1866, 7 iunie, 1866, 22 ianuarie, 18.

⁵²⁵ Regele Carol I al României, *Cuvântări și scrisori...*, p. 15.

⁵²⁶ Vasile Docea, *Carol I și monarhia constituțională. Interpretări istorice*, Timișoara, Editura Presa Universitară Română, 2001, p. 130.

ISTORICUL IOAN LUPAȘ ÎN MARELE SFAT NAȚIONAL DIN TRANSILVANIA ȘI ÎN PRIMUL PARLAMENT AL ROMÂNIEI DUPĂ MAREA UNIRE

PROF. LUCIA LOZNIANU,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „REGINA MARIA” SIBIU

După Marea Unire, administrarea Transilvaniei a fost preluată de Marele Sfat Național Român, care era format din 250 de membri, printre care se număra și Ioan Lupaș. Din cadrul Marelui Sfat s-a ales un Consiliu Dirigent format din 15 membri, având în frunte pe Iuliu Maniu, președintele Partidului Național Român și care și-a desfășurat activitatea în perioada 2 decembrie 1918 – 10 aprilie 1920.⁵²⁷ Consiliul Dirigent era împărțit pe resorturi, iar din cel al Cultelor și Instrucțiunii Publice a făcut parte și istoricul Ioan Lupaș, cu funcția de secretar general. Una din obligațiile lui era aceea de a se îngriji de rezolvarea problemelor Bisericii Ortodoxe din Transilvania. Printre obiectele de activitate ale resortului erau și cele privitoare la învățământ, cultură și artă. Șef de resort era Vasile Goldiș, care și-a exercitat funcția între 2 decembrie 1918 – 15 martie 1919, fiind urmat de Valer Braniște în perioada 15 martie 1919 – 10 aprilie 1920. Alături de Ioan Lupaș, secretar general al resortului de Culte și Instrucțiune publică era Onisifor Ghibu, Alexandru Russu, în ceea ce privește Biserica Greco – Catolică și Lotz Korodi (Biserica Protestantă).⁵²⁸

În cadrul Consiliului Dirigent, Lupaș a desfășurat o activitate foarte laborioasă, fiind reprezentantul acestuia la consfătuirea bisericească de la Sinaia; tot în această perioadă a făcut parte și din primul Parlament al României întregite. Trăind clipa marii bucurii a înfăptuirii unității național – politice a tuturor românilor, Ioan Lupaș este chemat acum să participe și la unirea religioasă a bisericilor ortodoxe din România întregită. La consfătuirea bisericească din Sinaia cu scopul unificării bisericilor ortodoxe române din 22 iulie 1919 au participat înalte fețe bisericești printre care: Înalt Prea Sfinția Sa Pimen, mitropolitul Moldovei, Înalt Prea Sfinția Sa Nicodim, Arhiepiscopul Basarabiei, Prea Sfinția Sa Miron, Episcopul Banatului, Înalt Prea Sfinția Sa Vartolomeiu, Episcopul Argeșului, profesor doctor Saghin și doctor Sesan din Bucovina, iar din Transilvania dr. Valer Braniște și dr. Ioan Lupaș, reprezentanți ai Consiliului Dirigent.⁵²⁹ S-au ținut trei ședințe în care fruntașii bisericii din toate provinciile românești, clerici și mireni au convenit:

1. să se decreteze unificarea ierarhică și canonică a bisericilor ortodoxe române din toate provinciile alipite patriei mame „, să se înceapă această lucrare cu forul suprem de conducere bisericească a Sfântului Sinod”;
2. la cea mai apropiată ședința a Sfântului Sinod, să fie convocați toți ierarhii Bisericii Ortodoxe Române din provinciile României întregite, ca membrii de drept istoric și canonic ai acestei înalte corporațiuni bisericești;
3. la organizarea bisericească pe baze canonice și autonome, din punct de vedere reprezentativ, legislativ, administrativ și judecătoresc, se ia ca punct de plecare pentru dezbateri „Statutul Organic” al Mitropoliei Ortodoxe Române din Transilvania, Banat și părțile ungare;

⁵²⁷ M. Mușat, I. Ardeleanu, *Românii după Marea Unire*, vol. II, partea I, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1986, p. 71.

⁵²⁸ Aurel Galea, *Formarea și activitatea Consiliului Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria*, Editura Tipomur, Târgu Mureș, 1996, p. 144.

⁵²⁹ Arhiva Bibliotecii Mitropoliei din Sibiu, fond Ioan Lupaș, doc. 2713.

4. în acest scop textul „ Statutului Organic” se va trimite autorităților bisericești din toate provinciile spre studiu amănunțit „ și pre a indica modificările pe care le vor afla de trebuință”, rămânând ca aceste proiecte să formeze obiectul de dezbatere al unei viitoare consfătuiri.⁵³⁰

Într-un articol publicat în ziarul „ Patria”, oficiosul Partidului Național sub titlul „ Spre unitate bisericească”, Ioan Lupaș arată că „ prin consfătuirea de la Sinaia s-a făcut un pas însemnat spre unitate bisericească. Înfiptuirea unității național – politice trebuia să dea naștere și tendințelor de unitate național – bisericească.”⁵³¹

La sfârșitul lunii iulie, membrii Marelui Sfat Național s-au reunit la Sibiu pentru a pune în discuție legiferarea reformei agrare și electorale în Transilvania. Astfel, în data de 29 iulie la orele 10, au început dezbaterile în legătură cu cele două reforme. S-au ținut mai multe ședințe, dezbaterile au fost foarte aprinse, iar membrii de frunte ai Marelui Sfat au ținut să își exprime părerea. În ședințele din 6, 7 și 8 august a vorbit și profesorul Ioan Lupaș, care și-a întregit discursul cu exemple din istoria țăranilor ardeleni aflați sub stăpânire maghiară și care acum ar trebui să se bucure că vor deveni stăpânii pământului pe care au fost robi: „ a sosit vremea ca acestui popor să i se facă dreptate [...] în aceste clipe mari și ca creștini ne simțim mângâiați făcându-se dreptate celui sărac.”⁵³²

Adoptarea unei reforme agrare a fost primită ca o necesitate, o repație morală făcută țăranului roman, în condițiile în care cel ce muncește pământul trebuia să devină acum și stăpânul lui, contribuind astfel la consolidarea statului român.

La 6 august 1919 a fost votat de Marele Sfat Național proiectul de lege electorală pentru Transilvania prin care se acorda cetățenilor dreptul de vot universal.

Deși lupta acum pentru binele întregii societăți transilvane, Ioan Lupaș nu și-a uitat locurile natale și nici pe locuitorii acestora, sprijinind o delegație de sălișteni formată din: I. Lăpădat, N. Soră, Boroiu și D. Moga, care s-au prezentat la Consiliul Dirigent cu doleanța înființării unei școli civile și a unui curs comercial începând cu anul școlar 1919 – 1920 curs ce a funcționat numai între acești ani. Înființarea acestora era necesară pentru că se dorea o industrializare a localității Săliște, o trecere „ de la economia de vite și de la mica industrie spre marile întreprinderi de fabrică”⁵³³

Unirea din 1918 a deschis însă pentru istoricul Ioan Lupaș calea Universității, fiind numit de către comisia universitară din Consiliul Dirigent, profesor la Universitatea Daciei Superioare din Cluj, unde participă alături de Sextil Pușcariu, Onosifor Ghibu, Alexandru Borza, Iuliu Hațieganu, Petu Poni și alți savanți de prestigiu, la organizarea acesteia care își deschide portile la 3 noiembrie 1919. Activează încă din primul an de studii ca profesor titular alături de Vasile Pârvan, Ioan Ursu, Alevxandru Lapedatu, Emil Panaitescu, ținând un curs de Istoria românilor de la Mihai Viteazul până la Constantin Brâncovean, altul despre Istoria Transilvaniei în secolele XVI – XVII și despre domnia lui Constantin Brâncoveanu. Activează la această universitate în toată perioada interbelică și vine cu propunerea unui institut de istorie națională, care va lua ființă la 1 februarie 1920. Alături de Alexandru Lapedatu a fost directorul acestuia între anii 1920 – 1945.

BIBLIOGRAFIE:

I. ARHIVE:

Arhiva Bibliotecii Mitropoliei din Sibiu, fond Ioan Lupaș.

⁵³⁰ Idem, doc. 2714

⁵³¹ *Spre unitatea bisericească*, în „ Patria” anul I nr. 114, din 6 iulie 1919.

⁵³² *Dezbaterile Marelui Sfat*, în „ Patria” anul I nr. 140, din 9 august 1919.

⁵³³ Toma Lupaș, *Săliștea Sibiului – străveche vatră românească – monografie*, Sibiu, 1990, p. 119.

II. PERIODICE:

„Patria” , 1919 – 1920 ȘI 1926

III. BIBLIOGRAFIE GENERALĂ ȘI SPECIALĂ

1. Galea, Aurel, *Formarea și activitatea Consiliului Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria*, Editura Tipomur, Târgu Mureș, 1996.
2. Lupaș, Toma, *Săliștea Sibiului – străveche vatră românească – monografie*, Sibiu, 1990.
3. Mușat, Mircea, Ardeleanu, Ion, *Românii după Marea Unire*, vol. II, partea I, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1986.

„DIVORȚUL” LUI IOAN LUPAȘ DE PARTIDUL NAȚIONAL ROMÂN

PROF. OVIDIU OPRIS,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „REGINA MARIA” SIBIU

Plecarea lui Lupaș din Partidul Național s-a făcut într-un context mai larg, pentru că el nu a fost singurul care în 1926 a părăsit Partidul. Majoritatea istoricilor impun varianta Goldiș – Lupaș ca fiind cei care s-au aflat în fruntea celor care au plecat din Partidul Național. Cauzele care i-au determinat pe cei doi frunțași să creeze această dizidență au fost multiple, dar cele mai importante erau de ordin confesional: preponderența greco – catolică în fruntea Partidului și minimalizarea celor de religie ortodoxă. De asemenea, neajungerea la un acord cu Partidul Țărănesc până în anul 1926 când Partidului Național nu i s-a încredințat din partea Suveranului mandatul de a forma guvernul ceea ce condamna partidul la o nouă opoziție și nu în ultimul rând dorința celor menționați anterior de a ocupa un fotoliu ministerial.

Încă din anul 1924 au existat tratative între Partidul Național Român și Partidul Țărănesc pentru o fuziune, iar în anul 1926 tratativele erau atât de avansate încât s-a fixat și un viitor program al Partidului Național Țărănesc.⁵³⁴ Inițial, în urma unor neînțelegeri fuziunea național – țărănistă a eșuat iar Vasile Goldiș, care conducea tratativele din partea Partidului Național Român a fost îndepărtat de la aceste negocieri fapt ce l-a determinat pe acesta să se retragă la Arad și să refuze a mai participa la viața de partid. Goldiș a interpretat gestul ca o încercare de a fi împins pe un plan secundar iar acest lucru a ascuțit divergențele între „uniți” și „ortodoci” în conducerea Partidului Național Român.⁵³⁵ Împotriva fuziunii cu țărăniștii a acționat și grupul din jurul lui Alexandru Vaida Voievod care reprezenta aripa dreaptă a partidului receptivă în mai mare măsură la ideea unor combinații de culise cu liberalii. Grupul de dezidenți din jurul lui Goldiș, grup din care făcea parte și Ioan Lupaș, au susținut că la conducerea partidului s-a „încuibărit” un spirit sectar și confesionalist.⁵³⁶

În aceste condiții a avut loc consfătuirea „intimă” de la Sibiu unde au participat printre alții Ioan Lupaș, Valer Braniște, Vasile Goldiș, Alexandru Lapedatu și alții, aceștia exprimându-și dorința de-a face posibilă o mult mai largă participare a membrilor Partidului Național de confesiune ortodoxă în trei direcțiuni: „în comitetele de conducere ale partidului să fie reprezentați în număr mai mare”; direcția ziarului „Patria” să fie reorganizată în același sens, iar Vasile Goldiș, vicepreședinte al partidului să aibă un rol mai accentuat în conducerea de partid.⁵³⁷ Tot în anul 1924, Octavian Goga îi face o propunere lui Ioan Lupaș, aceea de a intra el și gruparea Goldiș în Partidul Poporului, iar „partidul nostru”, spune Goga, să primească atributul de „național” urmând să se numească „Partidul Național al Poporului”.⁵³⁸ Vasile Goldiș a adresat un memoriu în numele grupului său lui Iului Maniu la sfârșitul anului 1924, prin care se atrăgea atenția asupra nenumăratelor greșeli săvârșite și cerea o nouă orientare a partidului. Memoriul semnat pe lângă Vasile Goldiș de Ioan Lupaș și Ioan Lapedatu, imputa președintelui Partidului Național eșecul guvernării din anii 1919 – 1920, faptul că nu a ajuns la o înțelegere cu generelul Alexandru Averescu în anul 1920 când acesta ajunsese la guvernare, fapt ce a determinat sciziunea lui Octavian Goga ce a dus la fărâmițarea forțelor Aredealului. Au urmat apoi „inconsecvențele și enormele greșeli de tactică săvârșite în opoziție în cursul

⁵³⁴ „Cuvântul Poporului”, an VI, nr. 19 din 11 mai 1924.

⁵³⁵ Marin Nedelea, *Aspecte ale vieții politice din România în anii 1922 – 1926*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1987, p.124.

⁵³⁶ *Idem.*

⁵³⁷ Arhiva Bibliotecii Mitropoliei din Sibiu, fond Ioan Lupaș, doc. 1246.

⁵³⁸ *Idem*, doc 825.

guvernării liberale” dintre anii 1922 – 1926. „Amenințarea că nu vom intra în Parlamentul – hoților de urne și apoi am intrat – hotărârea de a nu lua parte la dezbateri și apoi am luat, [...] neparticiparea la încoronarea de la Alba Iulia și astfel jignirea simțului monarhic și dinastic a poporului nostru și sfidarea solidarității unității noastre naționale în fața srăinătății [...]. Toate greșelile conducerii partidului au fost întrecute de formidabilul și rușinosul eșec a fuziunii cu Partidul Țărănesc.”⁵³⁹ Vina pentru acest eșec, spun semnatarii scrisorii, este a conducerii partidului. Aceasta a reușit să aplaneze în 1925 adâncirea conflictului și să preîntâmpine o sciziune. Goldiș a renunțat temporar la lupta fățișă, dar nu și la concepțiile și planurile sale.

La 27 martie 1926 guvernul liberal și-a depus mandatul. Suveranul Ferdinand I a cerut partidelor de opoziție să prezinte liste de persoane menite a forma guvernul. În aceste condiții Partidul Țărănesc a propus Partidului Național ca atât Nicolae Iorga cât și Ion Mihalache să prezinte Suveranului o singură listă a guvernului de colaborare național – țărănist. Partidul Național a admis propunerile Partidului Țărănesc, dar Nicolae Iorga a prezentat Majestății – Sale două liste, una de partid și una de colaborare. Cu o zi înainte de constituirea guvernului, în convorbirele dintre Iului Maniu și Vasile Goldiș, ultimul a spus clar că rămâne „sub stragul purtat de domnul Maniu dacă se înfăptuiește acordul de colaborare cu țărăniștii, fie pentru guvern, fie pentru opoziție, iar dacă acest accord rămâne până în ultimul moment, va proceda cum îi dictează interesele țării, ducând Partidul Național Roman într-o colaborare de guvern cu acel sef de partid pe care va afla Majestatea Sa de bine a-l încredința cu formarea noului cabinet.”⁵⁴⁰ Pentru consultare, în vederea formării noului cabinet, a fost chemat la palat și generalul Averescu, președintele Partidului Poporului. Regele dorea un guvern de concentrare națională format din cele trei partide ale opoziției: Partidul Național, Partidul Țărănesc și Partidul Poporului. Profitând de neînțelegerile dintre naționali și țărăniști, generalul Averescu, dând regelui și argumentul „dacă-mi dați puterea, fugarii din celelalte partide îmi vor întări gruparea”, a primit din partea Suveranului dreptul de a forma guvernul, un ajutor având și din partea „fugarilor de la ardeleni: Vasile Goldiș, Ioan Lupaș și Ion Lapedatu.”⁵⁴¹ Această colaborare a celor trei transilvăneni s-a făcut și în ideea de a tempera opoziția partidelor burgheze, în speciala Partidului Național, lucru care nu s-a reușit.

Numirea guvernului Averescu s-a făcut astfel și cu concursul celor trei ardeleni, fapt ce a dus la un val de critici împotriva lor, mai ales din partea Partidului Național și a conducătorilor acestuia. Cu acest prilej, Nicolae Iorga a publicat în „Neamul Românesc” articolul „Fripturiștii”, în care aprecia că în România politica se făcea în funcție de mirosul de friptură. La rândul său, actorul Constantin Tănase a alcătuit un spectacol de revistă în care el îl reprezenta pe Averescu în haine de bucătar, cu o friptură imensă în mână, atrăgându-i pe amatorii de friptură. Tot Nicolae Iorga îi numește pe Goldiș, Lupaș, Lapedatu „slugi înnăscute și păsări călătoare.”⁵⁴² Ziarul „Patria”, oficiosul Partidului Național, îi numește pe cei trei ardeleni care au părăsit partidul „trădători”. „Trădare, apoape fără seamăn în viața partidelor politice a d-lor Goldiș, Lupaș, Lapedatu, care pentru satisfacerea ambițiilor de-a ajunge la portofolii ministeriale sau dat unealtă în mâna domnilor Brătianu- Goga –Averescu. [...] Trădarea lor se pregătea de mult. Nu au trădat numai Partidul Național, nici numai interesele Ardealului, ci ale întregii democrații române”⁵⁴³.

⁵³⁹ Politica Partidului Național, în „Țara Noastră”, an VII, nr. 15, din 11 aprilie 1926, p. 446 – 447.

⁵⁴⁰ *Idem*, p.446 – 449.

⁵⁴¹ *Păsări călătoare*, în „Neamul Românesc”, an XXI, nr. 76, din 2 aprilie 1926.

⁵⁴² Mihai Rusenescu, Ioan Saizu, *Viața politică în România 1922 – 1928*, Editura Politică, București, 1979, p. 195.

⁵⁴³ „Neamul Românesc”, anul XXI, nr. 76 din 2 aprilie 1926.

Motivele care l-au determinat pe Lupaș să intre în guvernul Averescu au fost multe. Dorința de a governa indiferent de componența acestuia, neînțelegerile cu conducerea Partidului Național Român și cum spunea acesta: „vechiul meu obicei de a nu refuza niciodată serviciile care ni se cer și pe care mă simt în stare a le închina binelui obștesc în toate împrejurările. N-am putut refuza apelul de colaborare pe care mi l-a făcut domnul general Averescu după ce a primit de la Majestatea Sa Regele însărcinarea de a forma guvernul. Am fost și suntem convinși că dacă am fi refuzat păcătuim și contra țării și contra Partidului Național și contra intereselor specifice ardelenesti, pe care le-am fi expus din nou unor suferințe tot așa de grele cum au fost îndurate sub regimul liberal. Ar fi fost o neiertată grșală politică să refuzăm colaborarea cu un guvern care a dat elementelor ardelenesti o participare așa de considerabilă cum la nevoie ar fi fost posibilă în oricare altă formațiune.”⁵⁴⁴

Cei care au mijlocit singura dizertațiune importantă pe care a suferit-o aripa ardeleană a Partidului Național condus de Iuliu Maniu au fost liberalii prin Al. Constantinescu. Analizând această situație, Comitetul Executiv al Partidului Național a apreciat că cei trei „au înfrânt disciplina de partid, și au încălcat angajamentul luat și –au săvârșit față de programul și principiile partidului un act de trădare”⁵⁴⁵, drep pentru care au fost excluși din Partidul Național Român. Goldiș - Lupaș - Lapedatu nu s-au considerat niciodată demisionari sau excuși de la naționali. Ei au susținut mereu ca doar conducerea partidului s-a schimbat, „că steagul Partidului Național Român din Transilvania a trecut din mâna slabită a domnului Iuliu Maniu în mâna viguroasă a domnului Vasile Goldiș care a fost în ultimii 30 de ani capul cugetărilor și purtătorul de condeiu la cele mai importante acte istorice din viața Partidului Național”. Lupaș mai spune că „Transilvania va urma în covârșitoate majoritate steagul pe care nu ambiția lui Goldiș, ci logica implacabilă a evenimentelor și psihologia atitudinilor politice din ultimii sapte ani l-au smuls din mâna lui Iuliu Maniu.”⁵⁴⁶

Noul Partid Național – Vasile Goldiș care era de fapt o dizidență, nu a putut dizloca o parte importantă din Partidul Național – Iuliu Maniu. Au fost și unele excepții, o mare parte a Partidului Național din județul Sibiu și a celei săliștene l-au urmat pe Ioan Lupaș. Un fruntaș săliștean remarcă atunci că cei din comună au fost mereu alături de Ioan Lupaș, ei făcând de fapt „politică personală de partid”⁵⁴⁷. Au fost și simpatizanți care nu i-au urmat pe cei doi pentru că au văzut în dizidența lor un motiv de a ajunge mai repede în fotoliile ministeriale. Intrarea lor în guvernul Averescu nu a însemnat și intrarea în Partidul Poporului. Ei au încheiat un acord de colaborare fiindcă au păstrat intactă doctrina și concepția Partidului Național Român.

BIBLIOGRAFIE:

I. BIBLIOGRAFIE GENERALĂ ȘI SPECIALĂ

1. Nedelea, Marin, *Aspecte ale vieții politice din România în anii 1922 – 1926*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1987.
2. Rusenescu, Mihai, Saizu, Ioan, *Viața politică în România 1922 – 1928*, Editura Politică, București, 1979.

II. PERIODICE:

- „Cuvântul Poporului”, 1919 – 1938.
- „Neamul Românesc”, 1924 ȘI 1926.
- „Patria”, 1919 – 1920 ȘI 1926.

⁵⁴⁴ Arhiva Bibliotecii Mitropoliei din Sibiu, fond Ioan Lupaș, doc. 3704.

⁵⁴⁵ Marin Nedelea, *op. cit.*, p. 142 .

⁵⁴⁶ Hotărârile Comitetului Executiv a Partidului Național, în „Patria” anul VIII, nr. 74 din 5 aprilie 1926.

⁵⁴⁷ Arhiva Bibliotecii Mitropoliei din Sibiu, fond Ioan Lupaș, doc. 4811.

„Țara Noastră”, 1926 – 1927.

III. ARHIVE:

Arhiva Bibliotecii Mitropoliei din Sibiu, fond Ioan Lupaș.

MAREA UNIRE - UN VIS ÎMPLINIT

PROF. MIHAELA CIOBOTARU,
COLEGIUL NAȚIONAL DE AGRICULTURĂ ȘI ECONOMIE TECUCI, JUDEȚUL GALAȚI

Statul național român, realizat prin unirea Moldovei și a Țării Românești, în anul 1859, a reprezentat magnetul spre care au gravitat românii, s-au orientat speranțele și năzuințele lor. Istoria românilor de la 1859-1918, se poate aprecia, a fost istoria luptei pentru pregătirea desăvârșirii unității. Acestui obiectiv i-au fost subsumate toate eforturile ale căror rezultat au fost dezvoltarea vieții economice și sociale, a activității politice și spirituale, includerea și afirmarea în circuitul vieții economice și politice internaționale, întărirea națiunii, a conștiinței și coeziunii naționale. Intrarea în război a fost pasul decisiv în vederea realizării acestui vis istoric, epopeea din vara anului 1917 a aprobat puterea sentimentului național.

Cu o mare parte dinte teritoriu ocupat, vremelnic, de inamic, constrânsă să încheie o pace înrobitoare, România a continuat să existe. Spre ea s-a îndreptat, în continuare, nădejdele naționale. În cursul acestor ani, grei și plini de sacrificii, Iașiul a devenit, pentru o vreme, capitala României libere, a fost centrul unor semnificative și înălțătoare manifestări ale spiritului național. Lupta soldaților români pe fronturile de bătălie s-a împletit cu lupta împotriva regimurilor tiranice, opresive, ale românilor din provinciile aflate sub regimuri străine. Realizarea României Mari, prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Vechiul Regat, a fost rezultatul acțiunii românilor în conjunctura favorabilă de la sfârșitul primului război mondial, când dispăreau de pe harta Europei Imperiul Țarist și cel Austro-Ungar. Unirea cu Regatul României a acestor teritorii a fost posibilă în contextul afirmării pe plan internațional a principiului autodeterminării și a celui al naționalităților.

„10. Popoarelor Austro-Ungariei, cărora le dorim un loc ocrotit și garantat printre națiuni, va trebui să li se dea cel mai larg prilej de dezvoltare autonomă.

11. România, Serbia și Montenegro vor trebui să fie evacuate, iar teritoriile de sub ocupație restaurate.”⁵⁴⁸

„Nu se va putea face târg pe seama popoarelor ori a provinciilor numai de dragul unui joc (...) al echilibrului forțelor.”⁵⁴⁹

România mare se deosebea de cea existentă înainte de război. Suprafața țării crescuse de la 137000 km² la 295049 km². Din punct de vedere demografic s-a ivit o situație nouă: alături de români existau și un procent destul de important de alte naționalități de care guvernul și regele au ținut cont.

Prima provincie care s-a unit cu țara a fost Moldova dintre Prut și Nistru, care fusese anexată Rusiei țariste, în anul 1812. Lupta pentru autonomie, expresie superioară a mișcării naționale, care s-a desfășurat continuu în cursul secolului al XIX-lea⁵⁵⁰, a început să se dezvolte în timpul revoluției burghezo - democratice din anii 1905- 1907. Ziarul „Basarabia”, editat în anul 1906, a desfășurat o susținută campanie în acest sens. Mișcarea națională s-a intensificat în timpul revoluției din februarie 1917, concentrându-se în jurul gazetei „Cuvânt Moldovenesc”. În martie 1917 a fost înființat Partidul Național Moldovean, care a condus mișcarea națională, devenită tot mai intensă.

În împrejurări de mare tensiune, la 27 septembrie 1918, împăratul Carol al IV-lea a solicitat pace Puterilor Antantei, propunând organizarea Imperiului pe baze federaliste. Acest act

⁵⁴⁸ W. Wilson, *Bazele principale ale păcii*,
(vezi *Istoria românilor. Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Humanitas, București 2001, p 129).

⁵⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁵⁰ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dacic la statul român unitar*, p. 396-410.

„de ipocrizie diplomatică”⁵⁵¹ a fost respins cu indignare de naționalități. Imperiul se afla pe marginea prăpastiei. După ce la 24 septembrie/7 octombrie, PNR a hotărât reluarea activității militante și a contactelor cu conducătorii PSD, la 29 septembrie/ 12 octombrie, Comitetul Executiv al PNR, întrunit la Oradea, în acord cu socialiștii, a adoptat o declarație prin care se proclama *independența națiunii române* din cadrul Imperiului Habsburgic. Declarația a stat la baza tuturor acțiunilor întreprinse de românii din Transilvania până la Adunarea de la Alba Iulia. Pentru a traduce în viață hotărârea, a fost alcătuit un Comitet de acțiune, format din Vasile Goldiș, Iuliu Maniu (aflat la Viena), A. Vlad, Al. Vaida-Voevod, Ștefan Cicio-Pop, I Suciuc, cu sediul la Arad⁵⁵². Răspunsul Comitetului Executiv al PNR la manifestul împăratului din 3/16 octombrie 1918, intitulat *Către popoarele mele credincioase* și care propunea din nou transformarea Austro-Ungariei într-o federație de șase state independente (austriac, maghiar, ceh, iugoslav, polonez și ucrainean), a fost declarația făcută în parlamentul maghiar de Al. Vaida-Voevod, care proclama *independența populației românești din Transilvania*. Aceeași declarație, în favoarea drepturilor naționale, a formulat și I. Flueraș, în numele socialiștilor români, la congresul PSD din Ungaria, la 30 septembrie/ 12 octombrie 1918.

În prima jumătate a lunii octombrie, în principalele orașe din Transilvania și din Banat au avut loc numeroase întruniri în favoarea păcii, pentru drepturi politice, pentru alipirea teritoriilor românești în cuprinsul patriei. În a doua jumătate a lunii, frământările, de o intensitate fără precedent, culminează cu declanșarea revoluției burghezo- democratice.

În plină desfășurare a revoluției, la 30 octombrie/ 12 noiembrie 1918, la inițiativa PSD, se constituie Consiliul Național Român Central (C.N.R.C.) în care au intrat câte șase reprezentanți ai PNR (V. Goldiș, T. Mihaly, Al. Vaida- Voevod, Ștefan Cicio- Pop, A. Vlad, A. Lazăr) și șase ai socialiștilor (I. Flueraș, Iosif Jumanca, T. Albani, Enea Grapini, Iosif Renoiu și Baziliu Surdu). După constituire, a fost lansat un manifest adresat poporului român, în care se face apel la unitatea națională. În orașele și comunele din Transilvania au fost înființate consilii naționale românești, cunoscute sub denumirea de *sfaturi*. Acestea îndeplineau și funcții administrative constituindu-se în organe politice care reprezentau interesele populației majoritare românești. Consiliile naționale din Transilvania au adus o contribuție prețioasă la lupta pentru libertatea și unirea poporului român. Împreună cu ele, au fost înființate și au funcționat *gărzile naționale românești*, care au organizat rezistența populației românești. Transilvania a fost organizată ca Țara Românească⁵⁵³.

Pentru a face cunoscută opiniei mondiale voința românilor, la 18 noiembrie/ 1 decembrie 1918, *Marele Sfat al Națiunii române din Transilvania și Ungaria* (denumire luată de Consiliul Național Român) a adresat un manifest popoarelor lunii, tipărit în limba română, franceză și engleză, în care s-a afirmat și legitimat dreptul populației românești de a înființa, pe teritoriul pe care locuia, statutul sau liber și independent⁵⁵⁴. A fost publicat textul pentru convocarea Marii Adunări și regulamentul pentru alegerea deputaților. În afara deputaților aleși de reprezentanții clerului, ai societăților culturale, ai școlilor, gărzilor naționale, ai uniunilor de meseriași, de delegații circumscripțiilor electorale, se face apel la întreaga populație a Transilvaniei pentru a-și trimite reprezentanții, în număr cât mai mare, la locul de consacrare a marelui act național.

Adunarea de la Alba Iulia a însemnat punctul cel mai înalt al luptei naționale a românilor. A fost salutată cu entuziasm de români, primită cu simpatie și înțelegere de reprezentanții naționalităților conlocuitoare.

⁵⁵¹ Gh. Platon, *Istoria modernă a României*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985, p 495.

⁵⁵² *România în primul război mondial*, p. 382.

⁵⁵³ Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională*, p. 337.

⁵⁵⁴ *România în primul război mondial*, p. 389.

La adunarea deschisă la 18/noiembrie/ 1 decembrie 1918 au participat 1228 delegați aleși, printre care 150 de delegați ai social-democrației, reprezentând pe cei peste 70000 muncitori. Din toate părțile Transilvaniei au venit, spre a lua parte la marea sărbătoare, peste 100 000 de oameni. Spectacolul a fost înălțător; delegații erau așteptați de zeci de mii de oameni, cântecele naționale răsunau din toate părțile. Manifestații similare, de proporții mai reduse, au fost organizate pe întregul teritoriu al Transilvaniei.

Adunarea de la Alba Iulia a fost deschisă de Gheorghe Pop din Băsești; acesta a cerut să pună prin votul lor, „piatra fundamentală a fericirii neamului românesc”⁵⁵⁵. Cuvântul festiv a fost rostit de Vasile Goldiș: „Împăratul ne-a înșelat- a rostit omul politic român -, patria (Austro-Ungaria) ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în neamul nostru românesc, ne poate mântui. Să jurăm credință de aicea înainte numai națiunii române, dar tot să jurăm credință și civilizațiunii umane”.

În timpul Adunării de la Alba Iulia, armata română, care se afla în Transilvania, s-a ținut la distanță pentru a nu acredita aserțiunea că actul săvârșit de români s-a realizat sub presiunea baionetelor. Zece zile după semnarea actului, armata a înaintat în Transilvania, „cu sabia în teacă”, fiind primită cu entuziasm.

La 12 decembrie, delegații Marelui Sfat național au plecat spre București pentru a prezenta regelui și guvernului român actul Unirii. La 11/24 decembrie a fost emis decretul de unire a Transilvaniei cu România și cel de organizare provizorie a Transilvaniei. România își începuse existența, întregită între hotarele sale firești. În ciuda faptului că guvernul maghiar n-a recunoscut actul de la Alba Iulia și Consiliul dirigent, hotărârile Adunării au întrunit și aprobarea unora dintre naționalitățile conlocuitoare. Încă de la sfârșitul lunii noiembrie 1918, Consiliul Național săsesc a hotărât să intre în legătură cu Consiliul Național Român. La 8 ianuarie 1919, Comitetul central săsesc lărgit, reunit la Mediaș, împreună cu Comitetul german săsesc, au hotărât în unanimitate, recunoașterea unirii și au trimis poporului român un ”salut frățesc”. Congresul șvabilor, reunit la Timișoara (10 august 1919) a aderat la hotărârea de la Alba Iulia. În ianuarie 1919, populația evreiască aderă la hotărârea de unire a Transilvaniei cu România. Consiliul național maghiar din Târgul Mureș, prezitat de prof Antalfy, a luat legătura cu autoritățile românești.

În istoria noastră *Unirea cea mare* nu poate să fie apreciată doar prin modificarea dimensiunilor teritoriale ale țării; ea a făcut necesare, a impus, transformări adânci, de structură, în acord cu stadiul de dezvoltare a societății românești, dar și în raport cu noua situație, cu nevoia de omogenizare administrativă și socială, de democratizare a vieții politice, creând condiții pentru dezvoltarea forțelor de producție, în cuprinsul pieței unitare naționale. Unirea din 1918 a creat cadrul care a favorizat afirmarea forțelor revoluționare ale societății românești, a deschis o era nouă în istoria României.

⁵⁵⁵ *Istoria modernă a României*, p 496.

REGINA MARIA ȘI ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA

PROF. NICOLETA CÎMPEAN,
LICEUL TEORETIC TEIUȘ

Încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria la Alba Iulia în 15 octombrie 1922 reprezintă unul dintre cele mai marcante momente din istoria țării noastre. Ideea unei încoronări care să încununeze nașterea simbolică a României Mari a apărut în urma tratatelor de pace de la Paris și i-a aparținut lui Alexandru Averescu, prim ministru al României în acea perioadă. Dar, pentru că celelalte partide politice s-au opus acestei inițiative, regele și regina au refuzat să participe la o astfel de acțiune.

Totuși, în timpul mandatului lui Averescu au continuat pregătirile pentru încoronare prin construirea catedralei din Alba Iulia. Iată cum descrie Regina Maria orașul și catedrala în memoriile ei: *”Alba-Iulia era așezată într-un loc încântător. Era așezată într-un vechi, mic oraș fortificat, liniștit, între zidurile căruia Averescu, în timpul fostei guvernări, construisese mica catedrală destinată încoronării. Era construită în centrul pieței, încadrată de o clădire ca o mănăstire. A fost destul de criticată și s-au făcut probabil unele greșeli, dar în ansamblu arată tare frumos și este primitoare, este bine finisată și îngrijită(...) interiorul bisericii, deși nu prea mare era impunător, iar frescele frumoase.”*⁵⁵⁶ Tot atunci a fost construit și Arcul de triumf din București.

În anul 1922 Ion I.C. Brătianu, devenit prim ministru, reia ideea organizării evenimentului încoronării la Alba Iulia, idee acceptată de această dată de rege. Situația însă a rămas tensionată datorită oamenilor politici transilvăneni care vor refuza să participe.

Regina Maria a avut un rol important în organizarea festivităților. Pentru că dorea să dea evenimentului o anvergură internațională, a invitat la Alba Iulia principii străini. *“Dacă ai noștri nu au bunăvoința de a fi lângă noi într-o ocazie atât de solemnă, dacă ura lor pentru Brătianu e mai puternică decât loialitatea pentru noi, trebuie cel puțin, să le arătăm că țările Europei ne acordă creditul lor”*⁵⁵⁷ Astfel, în micul orașel de provincie au sosit în acea zi oaspeți care reprezentau casele regale, printre care cel care urma să devină regele Angliei, George al VI-lea cunoscut în istorie mai ales pentru dificultatea pe care o avea în vorbire, ducele de Genova, infantele de Bourbon din Spania, dar și figuri militare de talie mondială precum generalul Henry Berthelot sau miniștri plenipotențieri din numeroase țări, printre care SUA și Japonia.

Biserica Catolică a refuzat să-i permită regelui să fie încoronat într-o biserică ortodoxă. Regina Maria a fost foarte supărată de această situație, afirmând că: *”Mi-e foarte greu să mă pun în situația unui catolic” și “Fiind o luptătoare, îmi vine desigur să le dau cu religia în cap și să trec la ortodoxie”*⁵⁵⁸. Aceeași regină a găsit și soluția: regele să fie încoronat în afara bisericii *”sub pretextul că încoronarea trebuie să aibă loc în fața poporului”*⁵⁵⁹. Astfel, regina a reușit să rezolve și această problemă spinoasă.

Regele dorea o încoronare simplă, austeră. În acest sens, el a impus să fie încoronat cu coroana unchiului său, Regele Carol I, cea confecționată din oțelul unui tun turcesc capturat de români la Plevna, în 1877. Coroana se compune dintr-un *“cerc frontal cu opt fleuroane (simbol al octogonului) și tot atâtea mărgăritare, împodobit cu modele de pietre prețioase, toate stilizate din oțel. Cele opt fleuroane sunt unite, în vârful coroanei, de crucea „Trecerea Dunării”*.

⁵⁵⁶ Diana Mandache, *Regina Maria. Capitole târzii din viață mea. Memorii redescoperite*, Editura Allfa, București, 2004, p. 142.

⁵⁵⁷ Hannah Pakula, *Ultima romantică. Biografia reginei Maria*, Editura Curtea Veche, București, 2013, p. 347.

⁵⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁵⁹ ANR III, 135, 75-78.

Coroana cântărește 1.115 grame și este realizată din „zburătura” unui tun, partea din față a țevii, de calibru 90 mm, fabricat la „F. Wohlerl” din Berlin.⁵⁶⁰ Singurele adaosuri cu care a fost de acord Ferdinand au fost pietrele prețioase montate pe coroana de oțel și care simbolizau Basarabia, Bucovina și Transilvania”.

Maria a dorit să aibă propria coroană a încoronării. România era însă după război și de aceea resursele materiale ale țării și ale monarhiei erau limitate. Ajutorul a venit din partea senatorului Alexe Pocol din Baia Mare, industriaș, magnat al aurului dar și un filantrop care a donat 3,6 kg aur necesare pentru realizarea coroanei. Aceasta a fost comandată de Parlamentul României pentru ceremonia încoronării de la Alba-Iulia și a fost realizată la Paris de către casa de bijuterii Falize. Designul în stil bizantin, cu motive vegetale, a fost conceput de Costin Petrescu, având, se pare, ca sursă de inspirație coroana doamnei Despina-Milița (soția lui Neagoe Basarab), dar și ținând cont de dorința Reginei Maria de a da o aură medievală înfățișării sale. La realizarea coroanei reginei Maria s-au folosit : aur; pietre semiprețioase: turcoaze (16), ametiste (12), opaluri (68), chrysoprazuri (32), granate (16); catifea

Tehnicile folosite pentru confecționarea ei au fost: laminare, turnare, ciocănire, presare, poansonare, sudură, gravare, cizelare și brunare. Cântărește 1.854 de grame, are diametrul la bază de 17,5 cm și înălțimea de 18 cm.⁵⁶¹

Un accesoriu neobișnuit pentru coroană sunt acele pendulae. *“Cele două pandantive au fiecare câte un scut heraldic, unul reprezintă stema Regatului României, iar celălalt însemnele heraldice ce arată ascendența Reginei Maria, Casa de Edinburgh și de Saxa-Coburg-Gotha. Asocierea acestora cu elemente artistice bizantine sugerează continuitatea cu perioada de glorie a statelor medievale românești. Este o alăturare unică de simboluri regale, fiind o exprimare a noii identități naționale române dobândite de către nepoata Reginei Victoria. De cele două medalioane sunt prinse câte 3 lanțuri de ambele părți, reprezentând boabele de grâu, simbol al fertilității și al legăturii suveranei cu țara, iar la capătul fiecărui lanț era o cruce gamată, similară celei din partea superioară a Coroanei. Crucea gamată stilizată reprezintă simboluri religioase cosmice străvechi care se regăsesc adesea și în arta etnografică românească. Alegerea pietrelor care au împodobit coroana a fost în acord cu viziunea reginei despre romantism: piatra lunii (opal), turcoaz, ametist, granat, turmalin, calcedonit”*⁵⁶². Descrierea de mai sus aparține Dianei Mandache.

Comanda coroanei Reginei Maria, conform documentelor din arhiva Falize, a fost înregistrată la 5 august 1921, fiind făcută de către Parlamentul României, prin președintele Senatului, generalul Coandă, și de colonelul Drosso, din partea Regelui Ferdinand. Deși inițial urma să fie livrată la 22 ianuarie 1922, costul fiind estimat între 45 și 50 de mii de franci, coroana a fost livrată la 30 septembrie 1922 și la un preț mai mare, de 64 820 franci. Astăzi se află în sala tezaur a Muzeului Național de Istorie a României. Fiind mulțumită de creația Casei Falize, Regina Maria a comandat o copie a coroanei care se află expusă la Muzeul Maryhill din SUA. Față de original, exemplarul din 1923 era realizat din argint aurit și nu din aur, în loc de granate avea rubine, iar calcedonitul era înlocuit cu peridotit⁵⁶³.

Alături de coroana de aur, Regina Maria a purtat la încoronare colierul de diamante Cartier și celebrul safir ca pandantiv, acestea fiind comandate în anul 1921 de Regele Ferdinand la Casa de bijuterii Cartier. Era un semn al prețuirii sale față de regină, dar și al necesității de a

⁵⁶⁰ www.cunoastelumea.ro/unicat-in-lume-corona-de-otel-a-regelui-carol-i-confectionata-din-otelul-unui-tun-turcesc-capturat-in-razboiul-de-independenta.

⁵⁶¹ www.viata-libera.ro/magazin/69305-din-culisele-istoriei-cum-a-fost-facuta-corona-reginei-maria.

⁵⁶² www.capodopere2019.ro/coroana-reginei-maria-ro.html.

⁵⁶³ *Ibidem*.

reface colecția de bijuterii a acesteia, care fusese pierdută în mare parte odată cu tezaurul trimis la Moscova. Totodată au fost comandate două inele din safir, și o tiară din perle și diamante pe care Maria o purta în stil bizantin

Safirul este extrem de valoros, prin dimensiune și numărul mare de Karate, el provenind din Sri Lanka. Dimensiunea este mai mare decât cea a unui ou de găină. Safirul are 478 karate și a fost prelucrat de Cartier într-o montură din diamante și platină cu motive florale, fiind cel mai mare care a fost prezentat vreodată la o casă de licitații. Regina Maria a purtat așadar colierul Cartier cu unicul safir la încoronarea de la Alba-Iulia, precum și în zilele următoare la festivitățile încoronării organizate în București.⁵⁶⁴

Printre bijuteriile favorite ale reginei Maria se număra și o tiara cu safire și diamante moștenită de la mama sa, Maria Alexandrovna, original achiziționată de Țarul Nicolae I pentru consoarta sa Charlotte, în vederea ceremonialului încoronării din 1852.

Istoricul Diana Mandache a cercetat îndelung povestea acestor bijuterii ale reginei Maria, informațiile găsite fiind cuprinse într-o carte dedicată acestora. *“Amintirea bijuteriilor reginei Maria se mai regăsește în fotografiile de epocă, în desenele inventarului din 1900 dar și într-o serie de documente precum listele bijuteriilor din 1902, facturi, corespondențe, testamente sau alte acte. Multe din bijuteriile Mariei au fost pierdute în Rusia bolșevică, doar puține s-au mai păstrat, o parte sunt exponate de muzeu, altele au intrat în posesia familiei după moartea reginei, destinul lor identificându-se cu cel al moștenitorilor. Din vechile imagini a supraviețuit spiritul unei principese, apoi regine, posesoare a unei frumoase colecții de bijuterii de la stilul Victorian la stilul Teodora de la un Art Nouveau impregnate de personalitatea sa deosebită la moda Art Deco mult simplificată dominată în ultima parte a vieții de perle și diamante”*⁵⁶⁵

La Alba Iulia, Regina Maria și-a folosit din plin spiritul său teatral, având ca sursă ceremonia de încoronare a țarului Nicolae și a țarinei Alexandra, de la Moscova la care participase personal. Toate femeile din familia regală au purtat rochii cu auriu, cea a reginei fiind cu auriu roșiatic. Celelalte femei din alaiul regal, prezente la ceremonie, au purtat mov și argintiu.⁵⁶⁶ O atenție deosebită s-a acordat mantiilor purtate de rege și regină. Ele sunt destul de asemănătoare fiind create de pictorul Curții regale Costin Petrescu și pot fi admirate azi la Muzeul Național Peleş.

Mantia reginei a fost realizată din țesătură lame și fir de aur, cu broderii de mătase și aplicații de pietre semiprețioase, având țesute emblemele tuturor provinciilor care formau România Mare. De culoare aurie, mantia este brodată cu spice și snopi de grâu. Chenarul este realizat din hermină pe toată marginea mantiei. Se regăsesc de asemenea șapte însemne heraldice: stema familiei de Hohenzollern, a Munteniei, a Moldovei, a Transilvaniei, a Olteniei și Banatului, a Dobrogei, stema familiei de Edinburgh separate între ele de spice de grâu.

În *Insemnările* sale regina scria: *”...mantia este copleșitoare....culoarea aurului folosit pentru toaletă și mantie este absolut superbă. Lucrat pe un fond cu fir de mătase roșie, are umbre splendide, ca un apus de soare. Culoarea aurului și totul se armonizează neobișnuit de bine cu tenul meu, cu părul blond și caracterul meu, în general. Sunt, desigur, a mon avantage, în această ținută dificilă și, cum am reputația de a nu mă da bătută, pentru mine ca femeie, este important, pentru că în această zi mare, ca regină a poporului meu, vreau ca inimile lor să bată pentru mine cu mândrie. Nu vreau să-i dezamăgesc, am această ambiție”*⁵⁶⁷.

⁵⁶⁴ www.adevarul.ro/blogurile-adevarul/faimoasele-bijuterii-ale-reginei-maria-safirul-si-1407808.html.

⁵⁶⁵ Diana Mandache, *Bijuteriile Reginei Maria*, Editura Corint, București, 2018.

⁵⁶⁶ Hannah Pakula, *op cit*, p 347.

⁵⁶⁷ www.peles.ro/patrimoniul/textile/mantia-reginei-maria.

Mantia Regelui Ferdinand este confecționată dintr-o țesătură de mătase roșie ornamentată cu fir de aur și tivită tot cu hermină. Însemnele heraldice sunt asemănătoare cu cele de pe mantia reginei. De asemenea pe toată suprafața sunt presărate motive circulare brodate cu crucea ”Ordinul Mihai Viteazul”⁵⁶⁸. Pentru că în oraș nu exista un hotel corespunzător pentru familia regală, doamnele s-au îmbrăcat pentru ceremonie în trenul regal.

Ceremonia încoronării a avut loc în fața clopotniței, unde a fost amenajată o scenă îmbrăcată în pânză roșie, pe care era înălțat baldachinul încoronării, țesut cu brocart roșu și galben pe un fond alb. Regele Ferdinand și-a așezat singur pe cap Coroana de Oțel, după care a pus coroana de aur pe capul Reginei Maria. Iată cum a evocat Regina Maria acest eveniment: ”Nando, a luat coroana și după ce ținut un discurs de credință și-a pus singur coroana pe cap. Apoi a urmat Orleanu care a venit spre mine cu coroana și a ținut un discurs deosebit de frumos. Am îngenunchiat în fața lui Nando, care mi-a pus pe cap marea și greaua coroană, timp în care toți cei prezenți au salutat cu toată măreția, iar fanfarele militare au început să cânte *Imnul Național*”⁵⁶⁹.

Acestor festivități le-a urmat un banchet regal și apoi o paradă militară.

BIBLIOGRAFIE:

1. Mandache, Diana, *Bijuteriile Reginei Maria*, Editura Corint, București, 2018.
2. Idem, *Regina Maria. Capitoale târzii din viața mea. Memorii redescoperite*, Editura Allfa, București, 2004.
3. Pakula, Hannah, *Ultima romantică, Biografia reginei Maria*, Editura Curtea Veche, București, 2013.
4. www.adevarul.ro/blogurile-adevarul/faimoasele-bijuterii-ale-reginei-maria-safirul-si-1407808.html.
5. www.cunoastelumea.ro/unicat-in-lume-coroana-de-otel-a-regelui-carol-i-confectionata-din-otelul-unui-tun-turcesc-capturat-in-razboiul-de-independenta.
6. www.peles.ro/patrimoniul/textile/mantia-reginei-maria.
7. www.peles.ro/patrimoniul/textile/mantia-regelui-ferdinand.
8. www.viata-libera.ro/magazin/69305-din-culisele-istoriei-cum-a-fost-facuta-coroana-reginei-maria.

⁵⁶⁸ www.peles.ro/patrimoniul/textile/mantia-regelui-ferdinand.

⁵⁶⁹ Diana Mandache, *Regina Maria. Capitoale târzii din viața mea. Memorii redescoperite*, Editura Allfa, București, 2004, p. 143.

SURSE DOCUMENTARE PRIVIND ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA

PROF. ELENA-DIANA SPIRIDON,
COLEGIUL TEHNIC „ION CREANGĂ” TÂRGU NEAMȚ

I. INTRODUCERE

Realizarea întregirii teritoriale a României a fost obiectivul politic al angajării țării noastre în prima conflagrație mondială.

După recunoașterea României în noile sale frontiere, prin urmare, încoronarea suveranilor era un obiectiv necesar de a fi inițiat și îndeplinit. Au existat discuții ample asupra alegerii locului și a momentului când trebuia să aibă loc ceea ce s-au numit Serbările Încoronării, în cele din urmă, s-a hotărât ca locul încoronării suveranilor întregitori de țară să fie Alba-Iulia, locul celor două uniri, cea de la 1600 a Marelui Voievod Mihai Viteazul și cea de la 1918, a Regelui Ferdinand. Momentul încoronării a fost amânat de la proclamarea Regelui Ferdinand I, 28 septembrie / 10 octombrie 1914, un motiv fiind implicarea României în Primul Război Mondial. Alegerea orașului Alba-Iulia pentru încoronarea suveranilor a reprezentat o alegere necontestată, deși pentru pregătirea evenimentului a impus pregătiri deosebite. Locul desfășurării ceremoniei nu a fost stabilit întâmplător, suveranii României dorind să-și manifeste recunoștința față de Mihai Viteazul care, cu trei secole în urmă, proclamase la Alba-Iulia, Unirea Țării Românești, Ardealului și Moldovei. Încoronarea de la Alba-Iulia s-a stabilit în cele din urmă pentru 15 octombrie 1922⁵⁷⁰, după câteva amânări justificate sau nu.

Pregătirile pentru încoronarea Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria au început în primăvara anului 1921 și au continuat în anul 1922, au fost susținute prin costuri greu de evaluat. Pentru organizarea, planificarea și desfășurarea evenimentului a fost constituită o Comisie pentru Organizarea Serbărilor Încoronării, având diferite denumiri în documentele vremii. Inițial această comisie a fost condusă de generalul Constantin Coandă⁵⁷¹ și având ca membrii pe diplomatul Nicolae Titulescu, poetul Octavian Goga, inginerul Anghel Saligny, istoricul Nicolae Iorga, compozitorul George Enescu, viitorul patriarh Miron Cristea și mulți alții. Însă instalarea guvernului condus de liberalul Ion I.C. Brătianu, instalat în ianuarie 1921, a luat sub aripa sa și organizarea evenimentului încoronării și a fost constituită o nouă comisie, care întrunea membrii din cea veche, dar al cărui președinte a fost ales inginerul Anghel Saligny. Membrii comisiei cu atribuții clare de îndeplinit, aleși fie permanenți sau pentru anumite perioade, erau reprezentanți de seamă ai culturii românești.

Guvernul, Casa Regală, Armata, primăriile Alba Iulia și București, instituții de artă și cultură, oameni de știință, artiști, firme de stat și private au fost implicate direct în organizarea și

⁵⁷⁰ În ziua de 24 august 1922, când Regele Ferdinand a împlinit 57 de ani, prim-ministrul Ion I.C. Brătianu i-a comunicat că încoronarea va avea loc în ziua de 15 octombrie.

⁵⁷¹ „Domnule Președinte,

Însărcinarea de președinte al Comisiei pentru organizarea Serbărilor Încoronării Suveranilor noștri, ce am primit în luna iulie 1920, fiind în legătură de demnitate de președinte al Senatului, am onoarea a vă face cunoscut că din această ultimă calitate încetând cu disolvarea Corpurilor Legiuitoare, înțeleg a mă demite și din cea dintâi.

În consecință rog să binevoiți a delega un membru al Înaltei Curți de Conturi care să verifice gestiunea mea până astăzi, spre a mi se da convenita descărcare.

Binevoiți, vă rog, Domnule Președinte, a primi încredințarea înaltei mele considerațiuni.

Domniei sale,

Domnului Președinte al Consiliului de Miniștri.”

23 ianuarie 1922 – *Solicitarea generalului Constantin Coandă de a fi demis din funcția de Președinte al Comisiei pentru organizarea Serbărilor Încoronării Suveranilor.*

(Ion Giurcă, Liviu Corciu, *Participarea structurilor armatei române la Serbările Încoronării de la Alba-Iulia și București: (15-17 octombrie 1922): documente*, Editura Militară, București, 2022, p. 32-33).

pregătirea evenimentului. Până la 15 octombrie 1922, obiectivele organizatorice propuse au fost finalizate⁵⁷², programul serbărilor de la Alba-Iulia și București a fost realizat de Regina Maria, de istoricul Nicolae Iorga și Mitropolitul-Primat Miron Cristea. Totul a funcționat impecabil, grație profesionalismului executaților, dar mai ales datorită indicațiilor date de Regina Maria care a respins ideea organizării în grabă a Încoronării.

Serbările Încoronării de la Alba Iulia și București au reprezentat nu doar o ceremonie grandioasă, dar și un prilej de entuziasm și mândrie națională.

II. SURSE DOCUMENTARE PRIVIND ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA

Ziua de 15 octombrie 1922 reprezintă data⁵⁷³ la care Regele Ferdinand și Regina Maria au fost încoronați ca regi ai României Mari. În fața delegațiilor tuturor provinciilor românești, în fața armatei, a clerului, a reprezentanților statelor europene, regii României au fost actorii unei ceremonii fastuase, care a presupus nu doar costuri materiale imense, dar și resurse umane considerabile. Evenimentul a impresionat prin nivelul înalt al mandatării interne și externe, care reflecta prestigiul României la acea dată. Din Casa Regală a României mai venise principele moștenitor Carol, însoțit de soția sa, Elena, principesă a Greciei. Principesa română Maria (Mărioara) devenise de curând regină a sârbilor, croaților și slovenilor, iar principesa Elisabeta, regină a Greciei.

Mai erau reprezentate casele regale ale Marii Britanii, Spaniei și Italiei. Olanda, Cehoslovacia, Franța și Belgia au desemnat misiuni speciale. Alte 13 țări, între care Statele Unite ale Americii și Japonia, i-au delegat pe miniștrii lor plenipotențari, iar Vaticanul, pe nuntial apostolic la București, cardinalul Francesco Marmaggi.

Dintre demnitarii interni erau prezenți Ion I.C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, membri ai guvernului, președinții Camerelor și parlamentari, Nicolae Iorga, Alexandru Averescu, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, conducerea Academiei Române, rectorii universităților și 33 de generali.

În acele momente solemne, sub baldachin, președintele Senatului Mihai Pherekyde îi prezintă Regelui Ferdinand I coroana de oțel purtată de Regele Carol I⁵⁷⁴, rămâne memorabilă cuvântarea sa:

⁵⁷² În perspectiva încoronării a fost pusă în circulație o serie de timbre, compusă din șapte valori, imprimate în Germania, cu următoarele subiecte: 5 bani - Catedrala Încoronării; 25 bani - regale Ferdinand; 50 bani - Stema României Mari; 1 leu - regina Maria; 2 lei - efigia regelui Ferdinand și a lui Mihai Viteazul; 3 lei - albastru și 6 lei violet - efigia regelui Ferdinand și a reginei Maria.

De asemenea, au fost realizate portretele suveranilor într-un tiraj de 60.000 de exemplare, difuzate printr-o firmă de librărie, papetărie și editură. Au fost bătute medalii, plachete și medaloane, s-au comandat câteva zeci de mii de ulcioare și străchini pe care s-au zugrăvit însemnele regale. Au fost confecționate „*veșmintele de încoronare*” și cele două coroane, care au fost probate în ziua de 7 octombrie 1922. Coroana regelui era cea din 1881, purtată de Carol I, la care s-au adăugat trei pietre prețioase, semnificând Basarabia, Bucovina și Transilvania. Coroana reginei Maria era din aur și cântărea 1.800 grame. Suveranii au fost încântați, mai ales regina, care scria în memoriile sale că „*toaleta mea este remarcabilă*”, mantia „*este absolut superbă*”, coroana „*are forma coroanelor de pe vechile fresce românești*”, iar culoarea aurului „*se armonizează neobișnuit de bine cu tenul meu, cu părul blond și caracterul, în general*”. Au făcut mai multe fotografii, pentru a fi difuzate în preajma încoronării. Catedrala Încoronării cu toate anexele sale a fost sfințită în ziua de 8 octombrie 1922. În gara Alba Iulia s-au realizat 20 de linii noi, pe care aveau să fie trase trenurile cu participanții la festivitate. (<http://peles.ro/https://biblioteca-digitala.ro>).

⁵⁷³ „*Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa și unii și alții să ne îmbrățișăm și să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate, pentru sfânta unire. Așa să fie!*” - extras din *Cuvântarea regelui Ferdinand către Domnii Președinți ai Corpurilor legiuitoare, 15 octombrie 1922.* - Ion Giurcă, Liviu Corciu, *op.cit.*, p.317.

⁵⁷⁴ Coroana de oțel este confecționată dintr-un tun turcesc capturat la Plevna, în timpul Războiului de independență, 1877-1878. Coroana fusese confecționată pentru încoronarea Regelui Carol I, în anul 1881.

„(...) Realizarea idealului visat de generațiile trecute, dobândită de Maiestatea Voastră cu ajutorul marilor Aliați și grație sacrificiului generos a sute de mii de copii ai țării, este astăzi un fapt împlinit, și încoronarea Maiestății Voastre consacră faptul istoric și-l așează în plină lumină. Coroana de oțel va aminti pururea Românilor exemplele de iubire de țară, de devotament absolut, de energie neclintită, date de Regele lor, atât de inimos secondat de M.S. Regina; (...) într-un cuvânt, într-un cuget, toți urează călduros, să trăiți ani mulți fericiți și glorioși, asigurând tot mai cu temeiu prosperitatea și propășirea neamului.”⁵⁷⁵

Regele Ferdinand, urmând modelul napoleonian, își așează singur coroana de oțel pe cap. „Punând pe capul meu, într-această străveche cetate a Daciei romane, coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioasele lupte au făcut-o pe veci coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională, și salut cu dragoste pe cei care au proclamat-o într-un glas și o simțire, de la Tisa până la Nistru și până la Mare”⁵⁷⁶.

Urmează cuvântarea președintelui Adunării deputaților, Mihail G. Orleanu, care îi prezintă Reginei Maria coroana sa de aur, comandată la o casă de licitații din Paris:

„Maiestate!

Cu mândrie românii Vă încoronează (...), căci întruniți toate virtuțile, pe care Doamnele din epoca eroică a trecutului le aveau. (...)

Dar acolo unde rolul Vostru, Maiestate, a atins culmi sufletești, a fost atunci când furtuna se abătuse cu atâta violență asupra țării noastre, încât unii credeau că totul s-a sfârșit și atunci Maiestatea Voastră a fost între acei care n-au pierdut nicio clipă măcar credința în succesul final și Ați dat tuturor exemplul de bărbăție și nădejde, așa că în vremurile viitoare Veți da pildă de aceea ce trebuie să fie o Regină. (...)

Terminând, fac o urare, ce împreună cu mine o face tot poporul: Să dea Dumnezeu ca la vatra țării românești norocul să-și aleagă pentru totdeauna lăcașul, iar Vouă, Sire și Doamnă, Vă urez ca drumul Vostru tot înainte să Vă fie semănat cu flori”⁵⁷⁷.

Regina Maria a îngenunchiat⁵⁷⁸ și Regele Ferdinand I îi așează coroana pe cap.

Cu prilejul Încoronării, Regele Ferdinand I s-a adresat țării citind o proclamație, aceasta conținea dorințele sale către poporul român:

„(...) Cu inima plină de dragoste și credință mărturisesc dorințele sufletului meu:

Vreau ca țărâtimea, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în folosul ei și al binelui obștesc.

Vreau ca muncitorimea, credincioasă Patriei, să-și afle soarta tot mai prosperă întru viață de armonie și dreptate socială.

Vreau ca, în hotarele României-Mari, toți fiii buni ai țării, fără deosebire de religie și de naționalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor Românilor; ca să ajute cu toate puterile Statul, în care Cel-de-Sus a rânduit să trăiască împreună cu noi.

Vreau ca Românii din toate straturile sociale, însuflețiți de năzuința unei depline înfrățiri naționale, să se folosească toți de legitima ocrotire a Statului.

⁵⁷⁵ Ion Giurcă, Liviu Corciu, *op.cit.*, p.316, - extras din Cuvântarea D-l M. Pherekyde, președintele Senatului la încoronarea M.S. Regelui Ferdinand și a M.S. Reginei Maria.

⁵⁷⁶ *Ibidem*, extras din Cuvântarea Regelui Ferdinand I, p. 316-317.

⁵⁷⁷ *Ibidem*, extras din Cuvântarea Domnului M.Orleanu, președinte Adunării deputaților, p.316.

⁵⁷⁸ „Eu am îngenuncheat în fața lui Nando (numele cu care îl alinta regina pe Ferdinand), care a pus greaua coroană pe capul meu, în vreme ce toate clopotele au sunat și acele salve de salut regal (101 de salve de tun) au fost trase.” – Regina României, Maria, *Însemnări zilnice*, vol. al X-lea, Iași, Editura Polirom, 2013, p.136.

Vreau ca în timpul Domniei Mele, printr-o întinsă și înaltă dezvoltare culturală, Patria noastră să-și îndeplinească menirea de civilizație ce-i revine în renașterea Orientului European, după atâtea veacuri de cumplite zbuciumări.(...) ”⁵⁷⁹

După încoronare, suveranilor României le-a fost prezentat *Actul de încoronare* pe pergament, de către Prim-ministrul Ion I.C. Brătianu, cu următorul conținut spre a fi semnat:

„Noi Ferdinand I, Regele României, urmând la Tron prin drept de moștenire în ziua de 28 septembrie 1914, după trecerea la cele veșnice a slăvitului Nostru unchi, Carol I, Cel care cu ajutorul marilor patrioți, prin înțelepciunea și bărbăția poporului și vitejia oștirii a cucerit independența și întemeiat Regatul, Am început cu binecuvântarea lui Dumnezeu Domnia Noastră în zilele grele de mari primejdii dar și de mari nădejdi.

Cea dintâi grijă a Noastră a fost ca neamul, în fruntea căruia m-a așezat pronia cerească să nu piarză prilejul de a-și asigura dreptul de a trăi netrunchiat și de sine stătător.

Luptele, jertfele și toată truda generațiilor trecute, cari de-a lungul veacurilor au isbit să înalțe treptat dar sigur clădirea trainică a Statului Nostru independent Îmi luminau zarea și Îmi întăreau sufletul întru împlinirea datoriei Mele sfinte de Domn și de Român, cu încrederea în Dumnezeu și în puterea de vieață a neamului.

Îndemnat de cuvântul întregului popor și ajutat de sfatul acelora, cari cu credință s-au închinat Țării și Tronului, Am purtat războiul întregirii neamului și biruind restriștile Am văzut înfăptuită unitatea națională, de atâta vreme așteptată.

În ziua de 9 aprilie 1918⁵⁸⁰ Basarabia s-a alipit de patria mamă; în ziua de 28 noiembrie 1918⁵⁸¹ Bucovina a revenit la vara strămoșească iar la Alba-Iulia în ziua de 1 decembrie 1918 Banatul, Ardealul și părțile ungurești s-au declarat într-un singur glas unite pe vecie cu Regatul Român.

Spre a chema binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestor mărețe fapte din cari a ieșit România Mare și spre a le da o consfințire în fața scumpului nostru popor, Ne-am adunat cu toții la Alba-Iulia, străvechea cetate a Daciei Romane și a gloriei lui Mihai Viteazul și aici, azi 15 octombrie 1922, de față fiind membrii Familiei Regale, reprezentanții Suveranilor și țărilor aliate și amice, Senatul și Adunarea deputaților și Universităților, delegațiunilor comunale urbane și rurale din întreaga țară și reprezentanții tuturor confesiunilor, ne-am încoronat Eu și scumpa Mea soție Maria, părtașa suferințelor și bucuriilor Mele și ale țării, și pentru ca neuitată să fie amintirea zilei de azi Am întocmit și scris în al noulea an al domniei Noastre acest de față document.

FERDINAND

MARIA ”⁵⁸²

(Actul de Încoronare a fost semnat de Regele Ferdinand și de Regina Maria)

Evenimentul încoronării suveranilor a fost sărbătorit prin ceremonii religioase și parade militare în toate orașele țării, dar și în afară, la ambasadele și legațiile României.

Cu acordul prefectului județului Neamț, Dr. Alexandru Comaniță⁵⁸³, la Piatra Neamț evenimentul a fost marcat astfel:

⁵⁷⁹ Extras din *Mesajul regelui Ferdinand cu ocazia Încoronării de la Alba-Iulia*, 15 octombrie 1922. - Ion Giurcă, Liviu Corciu, *op.cit.* p.294-295.

⁵⁸⁰ 27 martie/ 9 aprilie 1918 – Unirea Basarabiei cu Vechiul Regat.

⁵⁸¹ 15/ 28 noiembrie 1918 – Unirea Bucovinei cu România.

⁵⁸² Ion Giurcă, Liviu Corciu, *op.cit.* p.319, *Actul Încoronării* scris pe pergament și semnat de Regele Ferdinand I și de Regina Maria la 15 octombrie 1922.

⁵⁸³ Dr. Alexandru Comaniță, prefect al județului Neamț în perioada 1922-1926, în perioada 1927-1929 a făcut parte din corpul didactic al Școlii Normale de băieți „Gheorghe Asachi” Piatra-Neamț, a fost profesor de medicină-igienă.

„PROGRAMUL⁵⁸⁴

Serbărilor Încoronării care vor avea loc în zilele de 15, 16 și 17 octombrie 1922, în orașul Piatra

Duminică. 15 octombrie – la ora 10 se va oficia un Te-Deum la toate Bisericile, de orice confesiune (La aceeași oră la Alba Iulia se încoronează M.S. Regele și Regina).

La ora 10^{1/2} se vor suna toate clopotele de la Bisericile din oraș.

În fiecare Biserică se va citi pastorală Î.P.S. Mitropolitul Moldovei⁵⁸⁵.

După terminarea Te-Deumului va avea loc parade: Defilarea armatei și școalelor, după care la toate școlile S-nii Profesori vor ține cuvântări elevilor arătând însemnătatea zilei.

Sara de 15, 16 și 17 Octombrie – retragerea cu torțe și iluminatie.

Toate autoritățile, instituțiile publice și particulare cum și magazinele vor fi închise pe tot timpul celor trei zile cât vor dura serbările.”

III. CONCLUZII

În 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, a avut loc unul dintre cele mai importante momente simbolice din istoria României. Regele Ferdinand I și Regina Maria erau încoronați ca suverani ai tuturor românilor. Am considerat că este de datoria noastră să scoatem din uitare ceea ce părea să se stingă în memoria contemporanilor noștri, dar să și aducem la lumină ceea ce nu era cunoscut până acum.

15 octombrie 1922 – 15 octombrie 2022, centenarul încoronării Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria. Onor suveranilor întregitori de țară!

BIBLIOGRAFIE:

1. Ciubotaru, Ștefania, *Viața cotidiană la curtea regală a României: (1914-1947)*, Editura Cartex, București, 2012.
2. Giurcă Ion, Corciu Liviu, *Participarea structurilor armatei române la Serbările Încoronării de la Alba-Iulia și București: (15-17 octombrie 1922): documente*, Editura Militară, București, 2022.
3. Mandache Diana, *Ceremonialul Încoronării: model european și identitate națională, în 90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, volum coord. de Ernest Oberländer-Târnoveanu, Cornel Constantin Ilie, Editura Cetatea de Scaun, București, 2012.
4. Nicola Dorin-Ciprian, *Urbea Piatra în oglinda vremii: 1395-1950*, prefață Ioan Scurtu, Editura Cetatea Doamnei, Piatra-Neamț, 2017.
5. Regina României, Maria, *Însemnări zilnice*, vol. al X-lea, Editura Polirom, Iași, 2013.
6. SJNAN (Serviciul Județean Neamț al Arhivelor Naționale), fond *Primăria orașului Piatra-Neamț*
7. www.peles.ro
8. www.biblioteca-digitala.ro

⁵⁸⁴ SJNAN, fond *Primăria orașului Piatra-Neamț*, dosar nr.57/1922, f.4.

⁵⁸⁵ Pimen Georgescu, Mitropolit al Moldovei în perioada 1909-1934. În timpul Primului Război Mondial a ocupat poziția principală în cadrul ierarhiei Bisericii naționale, deoarece mitropolitul-primat de la București, Conon Arămescu-Donici a rămas în teritoriul ocupat. Întrucât a susținut efortul de război al României, implicând mănăstirile din zona Moldovei spre înființarea de spitale și orfelinate, călugării și călugărițele au fost trimiși pentru cursuri de infirmerie, noua sa postură avea să-I aducă supranumele de „mitropolit al războiului și al reîntregirii neamului românesc”.

DIN CULISELE ÎNCORONĂRII ÎNTREGITORILOR DE ȚARĂ

PROF. ELENA-DIANA SPIRIDON,
COLEGIUL TEHNIC „ION CREANGĂ” TÂRGU NEAMȚ

Ziua de 15 octombrie 1922 reprezintă data încoronării întregitorilor de țară. Marea Unire, reprezintă actul politic decis în decursul anului 1918, avea să fie consfințită printr-un ultim pas, proclamarea la Alba Iulia a lui Ferdinand ca rege al tuturor românilor. Încoronarea avea un caracter extraordinar, deoarece urma să consacre desăvârșirea unității naționale.

Ferdinand a depus jurământul ca rege al României la 28 septembrie / 10 octombrie 1914, chiar a doua zi după moartea unchiului și predecesorului său Regele Carol I. Încoronarea s-a amânat, realizându-se opt ani mai târziu, un motiv fiind Primul Război Mondial. Evenimentul a fost amânat ca urmare a greutăților economice cauzate de război, prin care treceau toate statele foste beligerante, dar și pentru că încoronarea reprezintă un eveniment ce necesită o pregătire minuțioasă.

În același timp s-a așteptat consacrarea internațională a Marii Uniri, prin tratatele de pace încheiate în cadrul Sistemului Versailles. Tratatul de la Trianon⁵⁸⁶ ce a fost semnat la 4 iulie 1920, în Palatul Trianon de la Versailles de către 16 state aliante, inclusiv România, pe de o parte și de Ungaria, pe altă parte, confirmă unirea Transilvaniei cu Vechiul Regat.

La doar două săptămâni de la semnarea tratatului de pace cu Ungaria, în țară, prim-ministrul Alexandru Averescu a numit Comisia Centrală a Încoronării, formată din personalități marcante precum generalul Constantin Coandă (președinte), diplomatul Nicolae Titulescu, compozitorul George Enescu, poetul Octavian Goga⁵⁸⁷, Elie Miron Cristea mitropolitul-primat al Bisericii Ortodoxe Române, istoricul Nicolae Iorga, inginerul Anghel Saligny. Comisia cuprindea, de asemenea și o serie de experți, fie istorici, pictori sau arhitecți. Comisia stabilește ca locul încoronării să fie la Alba Iulia⁵⁸⁸. A fost aleasă Alba Iulia ca loc de adunare pentru

⁵⁸⁶ Tratatul de la Trianon a fost semnat la data de 4 iunie 1920, între Puterile Aliate învingătoare în Primul Război Mondial și Ungaria, în calitate de stat succesor al Imperiului Austro-Ungar, stat învins la finalul războiului. În perioada 1920-1925 a funcționat *Comisia de delimitare a frontierelor* dintre România și Ungaria, formată din cinci responsabili delegați din: Franța, Marea Britanie, Italia, România și Ungaria. Comisia de delimitare a frontierelor dintre România și Ungaria a fost formată din: general de brigadă Robert Meunier, Franța, președinte, locotenent-colonel A.V.F. Russel, Marea Britanie, locotenent colonel Teodoro Paolotti, Italia, general de brigadă Constantin S. Dumitrescu, România și căpitan de vas Alfred de Dietrich Sachsenfels, Ungaria.

⁵⁸⁷ Octavian Goga în paginile revistei „Țara Noastră” susținea realizarea încoronării prin participarea tuturor forțelor politice, „*Coroana regală a României Întregite ne face în acest moment unic să înlăturăm toate mizeriile clipei și planând deasupra deasupra veacurilor să căutăm pentru sufletul nostru un acord cu eternitatea.*” (Octavian Goga, *Mustul care fierbe*, ediție de teodor Vârgolici, Editura Scripta, București, 1992, p. 283-285).

⁵⁸⁸ Alegerea orașului Alba Iulia pentru încoronare fusese oarecum anunțată „profetic” încă din 1915, chiar înainte de Marea Unire, de către celebrul politician Nicolae Filipescu care îi spunea Regelui Ferdinand: „*Sire, ești trimisul lui Dumnezeu ca să împinești visul unui neam. Vei fi cel mai mare voievod al țării, împodobindu-te cu titlurile lui Mihai Viteazul: Domn al Ardealului, al Țării Românești și al Moldovei, aducând pe deasupra și strălucirea purpurei regale, sau răpus în cel mai suprem avânt de vitejie al neamului, vei fi sfințit ca erou național. De aceea, mărirea ce ți-o urăm, Sire, este: să te încoronezi la Alba Iulia ca rege al tuturor românilor sau să mori pe câmpia de la Turda ca Mihai Viteazul*” (15 februarie 1915).

Adevărate discuții a generat ceremonia cu sacramentul ungerii monarhului. S-a propus de mitropolitul primar Elie Miron Cristea construirea unui pavilion impunător deschis vederii publicului din toate părțile, care să fie prevăzut spre răsărit cu un altar. Acest proiect s-a discutat într-o ședință a Comisiei Centrale a Încoronării, ținută în octombrie 1920, dar proiectul nu a fost aprobat. La 6 februarie 1921, într-o altă întrunire desfășurată în Palatul Mitropolitan din București s-a făcut o nouă propunere potrivit căreia ungera să se facă în biserica „*Mihai-Vodă*” din București. Această biserică fiind una din cele mai vechi construcții din București, având o simbolică aparte, este ctitoria lui Mihai Viteazul, zidită în 1594. Regele Ferdinand nu a acceptat, el nu era de acord cu separarea ceremoniei încoronării de

însemnătatea sa istorică, fusese cetatea în care intrase triumfător Mihai Viteazul, la 1 noiembrie 1599, în drumul său spre realizarea primei uniri sub o singură stăpânire a celor țări române, fusese orașul execuției martirice a lui Horea și a lui Cloșca, în 1785, iar la 1 decembrie 1918, cetatea găzduise Marea Unire, când are loc proclamarea Unirii Transilvaniei, Banatului, Crșanei și Maramureșului cu România.

La Alba Iulia pregătirile erau în toi, primarul orașului Aurel Sava⁵⁸⁹ a acceptat invitația personală a prim-ministrului Alexandru Averescu de a face parte din Comisia Centrală a Încoronării. Guvernul condus de generalul Alexandru Averescu a făcut eforturi considerabile pentru finalizarea obiectivelor stabilite în programul pregătitor, însă pe 13 decembrie 1921, Ferdinand⁵⁹⁰ îi acceptă demisia, întrucât relațiile prim-ministrului cu suveranul devenise tot mai reci. Cu toate acestea regele Ferdinand dorea ca actul încoronării sale să se realizeze cu un sprijin politic mult mai mare.

Guvernul condus de liberalul Ion I.C. Brătianu a fost instalat în ianuarie 1921, imediat a constituit o nouă comisie pentru organizarea evenimentului, al cărei președinte a fost ales Anghel Saligny, din care făceau parte și foști membri ai comisiei.

În anul 1921⁵⁹¹ au început la inițiativa lui Nicolae Iorga lucrările la Catedrala Încoronării⁵⁹². Ele au fost apoi încredințate „Societății Întreprinderii generale tehnice”⁵⁹³ din

ungere, acte componente ale aceleiași ceremonii. Atunci a fost acceptată propunerea lui Nicolae Iorga de construire a Catedralei Încoronării.

⁵⁸⁹ Aurel Sava, fiind menținut în Comisia Centrală a Încoronării și după venirea liberalilor la putere în anul 1922, întrucât era primarul orașului Alba Iulia. La nivel local exista și o comisie locală, condusă de arhitectul Victor G. Ștefănescu, cel care a proiectat Catedrala Încoronării, iar pictura a fost executată de Costin Petrescu, pictorul regal. Un rol important în această comisie locală îl are și Camil Velican, fostul primar al orașului Alba Iulia. Acesta a fost primul primar al orașului Alba Iulia, după evenimentele de la 1 decembrie 1918. După evenimentul Unirii, în 3 decembrie 1918, Camil Velican a fost numit primar, iar în ziua de 5 decembrie și-a preluat funcția. În anul 1922, Camil Velican a fost numit prefect, funcție pe care a îndeplinit-o până în 1926. În funcția de prefect, s-a achiatat și de sarcina de a definitiva pregătirile și de a organiza Ceremoniile Încoronării.

⁵⁹⁰ De fapt, Regele Ferdinand dorea să încredințeze onoarea organizării încoronării lui Ion I. C. Brătianu, principalul colaborator din anii războiului de întregire națională. Regele a invocat drept un pretext al amânării ceremoniilor de încoronare, faptul că erau neterminate costumele comandate în străinătate. După o scurtă perioadă a guvernului lui Take Ionescu (17 decembrie 1921-17 ianuarie 1922), regele a adus la conducerea țării un guvern condus de șeful Partidului Național Liberal. Acestuia revenind sarcina organizării ceremoniilor încoronării.

(Constantin Argetoianu, *Memorii pentru cei de mâine*, 1919-1924, vol.4, Editura Paul Editions, București, 2022, p. 281).

⁵⁹¹ Piatra de temelie a edificiului a fost așezată în a doua zi de Paști a anului 1921, 28 martie. Lucrările au demarat foarte repede, în 10 luni ansamblul Catedralei Încoronării a fost ridicat, întrucât șantierul a fost aprovizionat în ritm constant cu materiale de construcții, fonduri financiare erau suficiente, dar și pentru că lucrările au fost supravegheate, în mod constant au existat vizite oficiale.

⁵⁹² Catedrala Încoronării avea drept model biserica domnească cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” de la Târgoviște, capodoperă a artei medievale românești și ctitorie a lui Petru Cercel. Din punct de vedere planimetric s-au identificat referințe cu biserica voievodală „Sfântul Dumitru” din Craiova, dar și cu biserica „Sfântul Nicolae” din Curtea de Argeș, cu privire la pridvorul deschis. Pe clopotul cel mare, turnat la fabrica românească Schieb din Sibiu, se regăsește următoarea inscripție: „Făcutu-s-a acest clopot pentru biserica românească din nou ridicată pe locul clădirii lui Mihai Viteazul, în zilele Regelui Ferdinand I-ului întregitor de țară și domn al tuturor românilor. – 1922, anul încoronării sale la Alba Iulia”.

⁵⁹³ Sub acest aspect reprezentantul ardelean Vasile Goldiș lansează în presa locală un articol sugestiv „Ne-am unit cu Patria Mamă și nu cu ciocoi de la București”, punctând un aspect destul de actual. Toate lucrările de organizare a serbărilor încoronării au fost câștigate de oameni de la București. Frustrările politice erau mult mai vechi, apăruseră dificultățile inerente integrării noilor provincii unite. Constituția regală de la 1923 avea să rezolve oarecum multe din aceste temeri.

(<https://www.digi24.ro/special/campanii-digi24/coroana-de-otel/15-octombrie-1922-ziua-incoronarii-suveranilor-unirii-1013821>).

București, condusă de inginerul Tiberiu Eremia. În aproximativ 10 luni, lăcașul de cult a fost ridicat⁵⁹⁴, urmând să se realizeze fictura interioară și să se finalizeze aspectele din interior. Cu toate acestea, pereții catedralei nu erau pe deplin uscați și de aceea fresca interioară nu s-a putut realiza în condiții optime. Din motivele amintite, în anul 1922, Costin Petrescu a lucrat doar scenele având conținut sacru, lăsând loc pentru portretele votive, abia în perioada august-septembrie 1925, a definitivat frescele din naos și pronaos.

Concomitent cu lucrările de construcție a Catedralei Încoronării au fost definitivitate și actele prin care terenul unde se ridica impunătorul lăcaș de cult s-a declarat de interes public. La 14 iulie 1921, Adunarea Deputaților dezbate și aprobă un asemenea proiect de lege. Tot atunci a fost supus spre discuție și votare de către Adunarea Deputaților a proiectului de lege referitor la organizarea Serbărilor Încoronării Suveranilor României Mari.

Pe lângă Catedrala Încoronării, Comisia Centrală a suspus orașul Alba Iulia unor ample lucrări edilitare. Cu prilejul încoronării edificiul gării a fost renovat și amplificat, de exemplu, pentru buna desfășurare a evenimentelor din 15 octombrie 1922, autoritățile de la București s-au preocupat și au pus la dispoziție 14 trenuri pentru ruta București- Alba Iulia, pentru populație și 12 trenuri pentru invitați. De asemenea, în oraș s-a creat o nouă cale de acces, intitulată „Bulevardul Încoronării”, care s-a desprins din șoseaua principală, în dreptul gării. Astfel, s-a realizat o legătură directă cu cetatea și catedrala. Parcul orașului, la rândul său, a fost sistematizat și modernizat, după moda vremii fiind înconjurat de un zid. Cazinoul orașului a primit o sală de spectacole cu spațiu mai mare, dar și anexe, săli de repetiții, cabine destinate actorilor. În iulie 1922, toate aceste ample lucrări edilitare erau deja încheiate.

Referitor la ceremonialul încoronării, la sfârșitul anului 1920, în linii mari erau stabilite forma și momentele principale ale evenimentului. De desfășurarea în detaliu a protocolului încoronării s-a ocupat mitropolitul- primat Elie Miron Cristea⁵⁹⁵, istoricul Nicolae Iorga, și

Liderii ardeleni, Iuliu Maniu, Aurel Vlad și Alexandru Vaida-Voevod, au refuzat să participe la ceremonia încoronării, pe motiv că s-au certat cu liberalii, dar îi reproșau prim-ministrului Ion I.C. Brătianu dorința exagerată de control. Nici intervențiile repetate făcute de Regina Maria, Alexandru Marghiloman sau Nicolae Iorga, precum și a altor oameni politici nu i-au convins pe liderii ardeleni formațiunii politice, Iuliu Maniu (Partinul Național) și Ion Mihalache (Partidul Țărănesc) să revină asupra hotărârii luate. Orgoliile politice nu au fost nici atunci, situație repetabilă din nefericire de atâtea ori în istorie, lăsate la o parte. Nicolae Iorga nota despre reacția celor doi politicieni, ale celor formațiuni politice au fuzionat peste doar 4 ani: „Atunci când reprezentanții naționalităților au participat, până și ungurii iredentiști în fond, el a refuzat, în propria casă, să apară pentru a primi pe Suveran și pe membrii dinastiei (...). Niciodată o anume grobenie care deosebește școala d-lui Maniu cel dibaci și întemnițat în gulerul solemn nu s-a arătat mai urât decât cu acest prilej, ceea ce regele Ferdinand, foarte vindicativ sunt înfățișarea sa timidă, nu era să ierte niciodată”.

(Nicolae Iorga, *O viață de om așa cum a fost*, Editura Minerva, București, 1972, p. 600).

⁵⁹⁴ Catedrala are o suprafață de aproximativ 750 m² și o înălțime de 40 de metri. Impunătoare este clopotnița care atinge înălțimea de 58 metri și are ca și scop a echilibra peisajul marcat până atunci doar de masivitatea catedralei romano-catolice de lângă. Ritmul de construcție era intens. În iunie 1921 se lucra la turlă, iar în august același an, clopotnița era aproape terminată. La 9 septembrie a fost instalată crucea cea mare pe turala Catedralei Încoronării. La 1 decembrie 1921 erau luate shelele și pictorul Costin Petrescu a început să realizeze fresca interioară.

(Gheorghe Anghel, *Alba Iulia. Monografie*, București, Editura Sport-Turism, 1987, p. 90-93).

⁵⁹⁵ Despre desfășurarea în detaliu a părții sacre s-a ocupat Mitropolitul Primat al Bisericii Ortodoxe Române Miron Cristea împreună cu șeful său de cabinet dr. Nicolae M. Popescu, profesor de istorie și teologie la Seminarul Teologic din București, poreclit și Popa Nae. Aceștia împreună au studiat cronicile românești și străine, începând din septembrie 1920. „M-am retras cu directorul meu, Dr. Nae Popescu, un bun cunoscător al limbii grecești și istoric. Am studiat împreună, mai ales cronicile moldovene. Eu cunoșteam din documente germane încoronarea țarilor ruși. Am văzut încoronarea unui rege ungar. Am studiat după Porphyrogenetes, încoronarea împăraților bizantini. Pe baza acestora am compus un tipic de încoronare, pe care eu îl găseam demn pentru biserica ortodoxă și frumos. L-am dat în manuscris regelui Ferdinand, încă din vara anului 1921, ca – mergând la băi în Franța să-l citească în orele libere, la urmă să-și facă observațiile și noi vom schimba conform dorinței, ce va fi lipsă. După întoarcere, dl.

Regina Maria. Scenariul final a rezultat și din aple discuții și compromisuri făcute de ambele părți. Miron Cristea nu era de acord cu modul destul de simplist în care avusese loc ceremonialul încoronării Regelui Carol I și a Reginei Elisabeta, la București, în 1881⁵⁹⁶. Mitropolitul era preocupat să facă din încoronare un eveniment cu valoare de simbol, „o sărbătoare a Reîntregirii României”⁵⁹⁷.

În primăvara anului 1922⁵⁹⁸ se cunoștea data exactă a ceremoniei Încoronării Suveranilor României Mari, fapt confirmat de ședința Consiliului de Miniștri, din ziua de 24 august 1922. Ședința de Guvern s-a desfășurat la Sinaia, de față fiind și suveranul. În cadrul discuțiilor din guvern s-a arătat că acest eveniment istoric deosebit, din 15 octombrie 1922, trebuie „să consfințească pentru vecie unirea tuturor românilor sub sceptrul Regelui Ferdinand”⁵⁹⁹. La 25

Mișu, Ministrul Palatului (Nicolae Mișu, a fost administrator al Domeniilor Coroanei Regale, 1919-1920 și ministru al Palatului, apoi șef al Curții Regale, 1920-1924) *îmi spune „Regele e mulțumit cu manuscrisul”*. ” (Elie Miron Cristea, *Note ascunse. Însemnări personale (1895-1931)*, ediție de Maria și Pamfil Bilțiu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999, p. 62-63).

O singură modificare în cele din urmă s-a făcut, la intervenția nuntului papal, ca încoronarea să nu fie urmată de ungerea cu mir. Miron Cristea preocupat ca evenimentul să fie binecuvântat de biserică în buna tradiție românească și ortodoxă, a insistat ca „ungerea regală” să se facă în biserică, să nu se realizeze cu Sfântul Mir, ci cu ulei ce urma să fie sfințit pe loc. Argumentele monseriorului Francesco Marmaggi privind calitatea de catolic a regelui, calitate ce nu permitea decât ungerea de către un cardinal, în aceste condiții a trebuit să fie acceptate cele argumentate. Deși mitropolitul- primat a accentuat „aveți dreptul să dispuneți”, deși a încercat să justifice și să asigure că nu-i taina Sfântului Mir „aplicată unui catolic, ci o ungere exclusiv regală”.

(Ion Rusu Abrudeanu, *Patriarhul României, Dr. Miron Cristea, Înalt Regent*, Editura „Cartea Românească”, București, 1929, p.321-322).

⁵⁹⁶ Mitropolitul-Primat Miron Cristea a avut numeroase discuții pe această temă a ceremonialului încoronării cu prim-ministru Ion I.C. Brătianu, deoarece șeful PNL dorea „să se repete cel din 1881”, pe motiv că Ferdinand este mult mai timid. Exact ca în 1881, ceremonia încoronării trebuia să fie urmată de două zile de sărbătorire a mărețului eveniment. Regele Ferdinand, timid și deloc iubitor de petreceri, mai ales în public, își dăduse acordul mai mult la insistențele reginei Maria, fire veselă și atrasă de fast. Întrucât după Încoronarea de la Alba Iulia, urmau serbările de la București, cu această ocazi, Comisia Încoronării s-a îngrijit și de înfrumusețarea capitalei.

⁵⁹⁷ Mitropolitul-Primat Miron Cristea avea să-și susțină nemulțumirile cu privire la modificările ce au apărut în ceremonia încoronării, „*Eu proiectasem încoronarea în lăuntrul bisericii. N-au admis-o, ci să iasă toți afară. Acolo, președintele Senatului dă coroana să i-o pună pe cap, fără nici o intervenție a bisericii. Nici chiar s-o binecuvânteze mitropolitul de departe. Le-am propus să vină în fața altarului să îngenuncheze și să le citim „Rugăciunea de Încoronare”. Purtătorii de cuvânt ai Regelui nu au acceptat. Au hotărât să facem un simplu Te Deum, care să nu facă parte din ceremonia de Încoronare”*. Mitropolitul Miron Cristea adaugă o ironie la întregul ceremonial, „*În fond, Regele Ferdinand era de părere că la Încoronare, Biserica să nu aibe niciun rol, ci să facă o simplă Doxologie (o cântare liturgică), ca întotdeauna, și la final, regele iese din biserică și merge sub un baldachim ridicol, ca astfel să-i încoroneze Pherekyde (Mihai Pherekyde, președintele Senatului).*”

(Elie Miron Cristea, *Note ascunse. Însemnări personale (1895-1931)*, ediție de Maria și Pamfil Bilțiu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999, p. 66-67).

Trebuie precizat cu obiectivitate că membrii anturajului suveranului României Mari, ortodocși fiind, erau, în realitate, mai catolici decât Papa, voind prin servilism și ipocrizie să-i îndeplinească regelui catolic toate dorințele. Regele Ferdinand era catolic, iar Regina Maria era protestantă, ei doar și-au botezat copii în rit ortodox potrivit Constituției din 1866. De amintit și faptul că Regelui Ferdinand I i s-a interzis de către Papă să fie încoronat într-o biserică românească și de către un preot ortodox. De aceea, la intervenția Reginei Maria și a lui Barbu Știrbey, după lungi și aprinse discuții s-a convenit ca Regele Ferdinand să fie încoronat în afara catedralei, în aer liber, sub pretextul că acest act solemn trebuie să fie memorabil și în fața poporului.

⁵⁹⁸ Inițial s-a convenit ca Încoronarea să fie celebrată la finele lunii septembrie 1921 pentru a cuprinde și festivitățile prilejuite de aniversarea a șapte ani de la investirea suveranului. Însă, data nu a putut fi respectată și de aceea serbările au fost amânate. Dacă este să analizăm desfășurarea evenimentelor pentru a găsi inconvenientele, amintim că lucrările caatedralei nu erau finalizate, președinte guvernului nu avea susținerea regelui, în final motivăm că nu erau finalizate nici mantiile regale necesare în ceremonia încoronării.

⁵⁹⁹ „(...) Încoronarea , care ne fusese refuzată anul precedent sub pretext că mantalele regale nu erau gata, fusese fixată de Brătianu pentru ziua de 15 octombrie (1922). Dăduse Dumnezeu să se termine mantalele! Cu vreo 20 de

martie 1922, de Buna Vestire, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, condus de Mitropolitul-Primat Elie Miron Cristea a aprobat pastorală ce se va citi în ziua Încoronării în toate bisericile din țară.

Această pastorală a fost publicată în luna septembrie în ziaul „*Telegraful Român*”.

„*Ca o rugă puternică de mulțămire ridicată cerului de tot neamul românesc se Înălță azi din inima Ardealului biserica catedrală a Încoronării. Anul acesta 1922, luna octombrie, ziua 2 (15)⁶⁰⁰, mărțitul nostru domnitor M.S. Regele Ferdinand I va urca alături de grațioasa noastră Doamnă M.S. Regina Maria, treptele catedralei Încoronării și Înaintea Sfântului Altar se vor Închina Împăratului Împăraților. (...)*

Deci în arătata zi, bucuria neamului românesc va fi deplină și inimile noastre și sfințele noastre. Cuvintele să răsune de laudele Celui prea Înalt. (...)

În ajunul zilei Încoronării să slujească în toate bisericile privegherea. În ziua Încoronării se va sluji mai întâi a) Sfânta Liturghie și după terminarea ei b) o Doxologie (Te Deum) de mulțumire. După Doxologie se rostește următorul polihron:

Pentru Rege.

Maiestății Sale Prea Înaltului Mult Stăpânitorului nostru Domn Ferdinand I din mila lui Dumnezeu Rege al României și dezrobitor al mănoasei Basarabii, al dulcii Bucovina, al falnicului Ardeal, al Mândrului Banat, al fericitei Crișane, al Sătmarului și al Sălajului, celui ce a reînviat țara lui Negru-Vodă de la Olt și istoricul Maramureș al lui Dragoș-Vodă.

Pentru Regina.

Maiestății Sale Măritei noastre Doamne și Regine Maria, ajutătoarea celor săraci și în strâmtoare, mângâietoarea celor bolnavi și în suferință, alintătoarea de dureri a celor răniți pe patul de moarte, ocrotitoarea artelor și științelor și a tuturor mișcărilor nobile pentru propășirea obștească.

Celei ce, în cele mai grele zile ale neamului a revărsat pretutindeni din comoara sufletului ei ca dintr-un izvor bogat încredere și însuflețire. Dă-i Doamne Mulțumire și sănătate și o păzește întru mulți și fericți ani⁶⁰¹.

În data de 8 octombrie 1922 a avut loc ceremonia de sfințire a Catedralei Încoronării. Serviciul religios a fost oficiat de Mitropolitul Ardealului dr. Nicolae Bălan, de Arhiepiscopul Basarabiei Gurie Grosu, de Episcopul Râmnicului Vartolomeu Stănescu, de Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului Nicolae Ivan, de protopopul ortodox de Alba Iulia Ioan Teculescu. Guvernul a fost reprezentat de Ministrul de Interne gen. Arthur Văitoianu, de Ministrul Comunicațiilor gen. Traian Moșoiu, de alți cinci parlamentari liberali. De asemenea, a fost prezent Alexandru Tzigara-Samurcaș, directorul Muzeului Satului din București. În ziua de 12

zile înainte, cei invitați la această istorică solemnitate primisem un carton prin care Președintele Consiliului de Miniștri ne poștea la Alba Iulia și ne cerea totodată să dăm răspunsul până în 5 zile. (Acest răspuns era necesar pentru rezervarea unui loc în trenul special (au fost mai multe) ce ducea la Alba Iulia și pentru plasarea la masa ce a avut loc după Încoronare. Pe carton mai era tipărită, jos, și următoarea frază: „Această invitație servește de carte de intrare în Catedrală și în Colonadele din jurul ei”. - Constantin Argetoianu, op.cit., p.281-282.*

⁶⁰⁰ Referitor la ziua încoronării, 15 octombrie 1922, am observat o neglijență istorică care se tot răspândește. Conform mențiunilor Reginei Maria, încoronarea sa a avut loc într-o zi de duminică ploioasă. Se adeverește că ziua de 15 octombrie, conform calendarului a fost duminică. Problema este că în publicațiile de istorie, există mențiunea 2/15 octombrie 1922.

(inclusiv în pastorală lui Miron Cristea, cât și într-o publicație religioasă a vremii - *Foaia Diacezană Caransebeș* – www.documente.bcuccluj.ro/web/bibdigit/periodice/foiadiecezana/1922/BCUCLUJ_FP_279423_1922_037_040.pdf www.documente.bcuccluj.ro/web/bibdigit/periodice/foiadiecezana/1922/BCUCLUJ_FP_279423_1922_037_041.pdf) Apare și varianta 15/28 octombrie 1922, referitor la stil nou/ stil vechi. Trebuie menționat că după anul 1919 nu este cazul a se folosi dublă datare.

⁶⁰¹ Ion Rusu Abrudeanu, op.cit., p.324.

octombrie 1922 este convocată de către Regele Ferdinand o sesiune extraordinară a Parlamentului României, unde Ion I.C. Brătianu, având calitatea de prim-ministru, a rostit în numele conducătorului țării un mesaj prin care solicita invitarea deputaților și senatorilor de a participa la serbările încoronării de la Alba Iulia⁶⁰², din 15 octombrie 1922.

Din data de 12 octombrie au început să sosească, la Sinaia, membri misiunilor speciale străine⁶⁰³ ale Olandei, Cehoslovaciei, Regatului Sârbo-Croato-Sloven, Anglia, Franța, Italia, Spania și Belgia. Principesele române Elisabeta și Mărioara deveniseră de curând, prima regină a Greciei și cea de a doua suverana sârbilor, croaților și slovenilor. Regina Mărioara (Mignon) a

⁶⁰² "Domnilor Senatori,

Domnitor Deputați

Cu o consfințire a unității naționale cu atâtea jertfe dobândite, am hotărât să îndeplinim la Alba Iulia acum la începutul anului al noulea al Domniei Mele la încoronarea Mea și a Reginei.

Sunt sigur că în această zi de sărbătoare patimile trecătoare se vor stinge și că toți fiii buni ai Patriei, însuflețiți de aceeași dragoste de țară, se vor uni în jurul Tronului.

Dorind ca în acete zile să am cât mai aproape reprezentanții Națiunii, ca să se afirme astfel odată puternica legătură dintre mine și poporul Meu, pe care voiesc să Mă razim în toate faptele Domniei Mele, v-am convocat, Domnilor Senatori și Domnilor Deputați, în sesiune extraordinară.

După săvârșirea acestei înălțătoare sărbători, Guvernul Meu va supune deliberărilor Domniilor Voastre proiectele de legi a căror urgență se impune.

Eu declar deschisă sesiunea extraordinară a Corpurilor Legiuitoare.

FERDINAND

Președintele Consiliului de Miniștri, Ion I.C. Brătianu

Ministrul de Interne, General Arthur Văitoianu

Ministrul Agriculturii și Domeniilor, Al. Constantinescu

Ministrul Instrucțiunii, Dr. C. Angelescu

Ministru Afacerilor Străine, I.G. Duca

Ministru Finanțelor, Vintilă I.C. Brătianu

Ministrul Sănătății Publice, Muncii și Ocrotirilor Sociale, Gh. Mârzescu

Ministrul de Stat, I. Inculeț

Ministrul de Stat, I.Nistor

Ministrul Comunicațiilor, General Traian Moșoiu

Ministrul Cultelor și Artelor, C. Banu

Ministrul Justiției, Ioan Th. Florescu

Ministrul Industriei și Comerțului, Vasile P. Sassu

Ministrul Lucrărilor Publice, Dr. Aurel Cosma

Ministrul de Răsboi, General Mărdărescu

No. 4291

12 Octomvrie 1922

Sinaia".

(Bogdan Bucur, *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, Editura RAO, București, 2017, p.605).

⁶⁰³ Regina Maria, referitor la sosirea membrilor speciali ai misiunilor străine, nota începând cu 13 octombrie 1922, oarecum cu mândrie, „ *A început agitația. Oaspeții au început să sosească în cursul dimineții și fiecare trebuia să fie primit separat, cu onoruri militare și altele. Prima sosită a fost Mignon, mai subțire și teribil de drăguță. (...) a venit și Paul cu ea. Al doilea venit a fost Bertie, împreună cu Foch și ceilalți ofițeri francezi care aparțin misiunii speciale, de asemenea, dragul nostru vechi prieten Berthelot și ducele de Luyne, care este invitatul nostru special. (...) În a treia serie din cei veniți au fost ducele de Genova și Ali Buby. Noi am făcut tot timpul naveta între Peleş și gară. Totul a decurs însă făcă nici o încurcătură specială, deși firește pentru că pentru curtea noastră care niciodată, nu este foarte bine organizată, a constituit un efort considerabil. Peleşul era arhiplin, ocupat până în cel mai mic colțisor.*

La 12.30 Nando (Regele Ferdinand) și cu mine am primit toate diferitele delegații (cele străinei), cu scrisorile lor de felicitare din partea suveranilor sau a președinților lor: franceză, americană, poloneză, suedeză, norvegiană, germană, austriacă, olandeză, belgiană. Sârbii și grecii au fost reprezentați de familie și, de asemenea englezii”.

(Maria, Regina României, *Însemnări zilnice, (1ianuarie – 31 decembrie 1922)*, vol. IV, Editura Albatros, București, 2005, p. 311-312).

venit însoțită de principele Paul Kargheoghievici, infantele Spaniei Alfonso d' Orleans-Bourbon, ce se afla alături de Infanta Beatrice, sora Reginei Maria. Misiunea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord era condusă de prințul Albert de York⁶⁰⁴ (viitorul rege George al VI-lea), ce era însoțit de soția sa. În fruntea misiunii italiene se găsea Thomas, duce de Genova, unchiul regelui Italiei Victor Emanuel al IV-lea. Din misiunea granceză făceau parte mareșalul Ferdinand Foch și generalul Weigrand, Petin. În schimb, generalul Henri Mathias Berthelot, fost șef al Misiunii Franceze din timpul Primului Război Mondial se număra printre invitații speciali, fiind un bun prieten al Regelui Ferdinand, dar și al tuturor românilor.

Alte state, precum Polonia, Elveția, Finlanda, Austria, Bulgaria, S.U.A., Portugalia, Japonia au fost reprezentate de miniștri plenipotențieri. Din partea Sfântului Scaun de la Vatican a fost prezent ca delegat nunțial apostolic cardinalul Francesco Margnauggi.

În onoarea misiunilor străine au fost pregătite recepții la castelele Peliș și Pelișor. De asemenea, pentru invitați s-au organizat excursii în împrejurimile stațiunii Sinaia și Bran, care au stîrnit interesul delegațiilor.

În dimineața zilei de 14 octombrie 1922 au venit la Alba Iulia membrii Sfântului Sinod sub conducerea Mitropolitului-Primat Elie Miron Cristea. La scurt timp au sosit și prim-ministrul Ion I.C. Brătianu, însoțit de ministrul de Război, generalul Gheorghe Mărădărescu, care au adus însemnele regalității. Coroanele regale și mantilele au fost păstrate, până a doua zi, în altarul Catedralei Încoronării, urmând a fi sfințite.

Încoronarea de la Alba Iulia a fost un act al suveranității naționale. Scopul urmărit era de natură politică, dar mai ales psihologic, de imagine. Merită menționat faptul că în Balcani au avut loc doar două festivități de încoronare, în tot secolul al XX-lea și până astăzi, cea a regelui Petru I, fondatorul dinastiei Karagheorghievici⁶⁰⁵ și cea din 15 octombrie 1922, de la Alba Iulia⁶⁰⁶.

BIBLIOGRAFIE:

1. Abrudeanu, Rusu Ion, *Patriarhul României, Dr. Miron Cristea, Înalt Regent*, Editura „Cartea Românească”, București, 1929.
2. Anghel, Gheorghe, *Alba Iulia. Monografie*, Editura Sport-Turism, București, 1987.
3. Argetoianu, Constantin, *Memorii pentru cei de mâine, 1919-1924*, vol.4, Editura Paul Editions, București, 2022.
4. Bucur, Bogdan, *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, Editura RAO, București, 2017.
5. Cristea, Miron Elie, *Note ascunse. Însemnări personale (1895-1931)*, ediție de Maria și Pamfil Bilțiu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999.
6. Iorga Nicolae, *O viață de om așa cum a fost*, Editura Minerva, București, 1972.
7. Mandache Diana, *Ceremonialul Încoronării: model european și identitate națională, în 90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, volum coord. de Ernest Oberländer-Târnoveanu, Cornel Constantin Ilie, Editura Cetatea de Scaun, București, 2012.
9. Maria, Regina României, *Însemnări zilnice, (Ianuarie – 31 decembrie 1922)*, vol. IV, Editura Albatros, București, 2005.
10. *15 octombrie 1922, ziua încoronării suveranilor Unirii în:*

⁶⁰⁴ Prințul Albert este al doilea fiu al Regelui George al V-lea al Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord.

⁶⁰⁵ Petru I a fost încoronat cu puțin înainte de sfârșitul Primului Război Mondial, ca rege al sârbilor, croaților și slovenilor. În 1929, regatul a fost redenumit Iugoslavia.

⁶⁰⁶ Diana Mandache, *Ceremonialul Încoronării: model european și identitate națională, în 90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, volum coord. de Ernest Oberländer-Târnoveanu, Cornel Constantin Ilie, Editura Cetatea de Scaun, București, 2012, p. 18.

(www.digi24.ro/special/campanii-digi24/coroana-de-otel/15-octombrie-1922-ziua-incoronarii-suveranilor-unirii-1013821).

11. Foaia Diacezană Caransebeș

(www.documente.bcuculuj.ro/web/bibdigi/periodice/foiadiecesana/1922/BCUCLUJ_FP_279423_1922_037_040.pdf,

www.documente.bcuculuj.ro/web/bibdigi/periodice/foiadiecesana/1922/BCUCLUJ_FP_279423_1922_037_041.pdf).

ROLUL REGELUI FERDINAND I ȘI A REGINEI MARIA ÎN FĂURIREA ȘI RECUNOAȘTEREA INTERNAȚIONALĂ A ROMÂNIEI MARI

PROF. ANISIA EMILEAN,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 12 TULCEA

Principele moștenitor Ferdinand a depus jurământul în calitate de rege al României, la 28 septembrie/11 octombrie 1914. Într-un scurt discurs, el a dat asigurări că va fi „un bun român”, ceea ce în împrejurările de atunci însemna că nu se va opune sentimentelor generale ale poporului român⁶⁰⁷. Loialitatea sa față de țară, tăria convingerilor sale și felul ireproșabil în care servește Națiunea și Coroana îi aduc numele de „Ferdinand cel Loial”. Domnia Regelui Ferdinand a fost marcată de două evenimente majore în istoria țării: Primul Război Mondial și Marea Unire ce a urmat războiului.

Problema esențială din acea vreme era atitudinea față de război, găsirea modalităților adecvate de acțiune în vederea făuririi statului național unitar român. În această privință, curentul filoantantist câștigase o persoană foarte influentă, pe regina Maria. Ea a depus un efort perseverent și continuu pentru a-i zdruncina lui Ferdinand convingerile filogermane și a-l determina să accepte intrarea României în război alături de Antantă⁶⁰⁸. Regele Ferdinand, născut ca și Carol I, în Germania, făcând pregătire militară în acea țară, era convins de victoria Puterilor Centrale.

După doi ani de neutralitate, în urma deciziei din 14/27 august 1916 a Consiliului de Coroană, prezidat de Rege, România a intrat în război, la 14/27 august, alături de Antanta (Franța, Marea Britanie, Rusia, Italia). Regele Ferdinand va fi numit „cel Loial” pentru că, deși născut german și rudă apropiată a Împăratului Germaniei, a așezat interesul României mai presus de legătura lui de sânge și a luptat împotriva țării lui de origine. Începutul războiului nu a fost favorabil României, care a pierdut sudul țării și Capitala. Familia Regală și autoritățile statului au fost nevoite să se refugieze la Iași, Regele Ferdinand rămânând garanția independenței țării și sprijinul moral al soldaților și al populației civile afectate de înfrângere, epidemii și foamete. În pragul dezastrului militar, renegat de familia sa din Germania și confruntat cu moartea propriului copil, Mircea, în 1916, Regele Ferdinand nu și-a pierdut credința în forța de redresare a națiunii sale. Sprijinul misiunii militare franceze conduse de generalul Berthelot a dus la refacerea armatei române. Luptând cu un eroism legendar, ostașii români au înscris în marea carte a istoriei patriei memorabilele victorii de la Mărășești, Mărăști și Oituz; ei au reușit, în vara anului 1917, să țină piept ofensivei inamice, să apere glia străbună, să împiedice realizarea planului Puterilor Centrale de a ocupa întreg teritoriul țării și de a lichida statul român independent⁶⁰⁹. La 13 august 1917, într-o proclamație adresată armatei și poporului, Regele spunea: „Oricât am suferi, trebuie să urmăm soarta și să asigurăm menirea neamului nostru”⁶¹⁰.

Regele nu a ratificat pacea separată cu Puterile Centrale (semnată la 24 aprilie/7 mai 1918), soluție la care apelase guvernul de la București din cauza pierderii sprijinului Rusiei, ce intrase în nefasta zodie a revoluțiilor. Mersul războiului a schimbat însă soarta României, aducându-i victoria și alipirea provinciilor istorice aflate în afara Statului român. Regele rămăsese, pe tot parcursul războiului, alături de armata sa, prin dese vizite pe front și repetatele încurajări și promisiuni în legătură cu schimbările majore care aveau să fie îndeplinite, după încheierea conflictului.

⁶⁰⁷ Ioan Scurtu, *Monarhia în România(1866-1947)*, Editura Danubius, București, 1991, p. 59.

⁶⁰⁸ Regina Maria, *Povestea vieții mele*, vol. III, Editura RAO, București, p. 9-10.

⁶⁰⁹ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p.64.

⁶¹⁰ Nicolae Iorga, *Regele Ferdinand. Cu prilejul încoronării*, Editura Porțile Orientului, Iași, 1996, p. 93.

Anul 1918 a intrat în istoria României prin hotărârile adoptate de adunările plebiscitate de la Chișinău, Cernăuți și Alba –Iulia, prin care Basarabia, Bucovina și Transilvania s-au unit cu patria mamă, făurindu-se astfel statul național unitar. A existat în acel moment istoric o împrejurare extraordinară, anume că de-o parte, din cauza revoluției bolșevice, Basarabia a putut mai întâi să se desprindă de ansamblul rusesc, iar apoi Sfatul Țării de la Chișinău să voteze la 27 martie 1918, unirea cu România; de cealaltă parte, după prăbușirea Dublei Monarhii, Marea Adunare Națională a Românilor din Transilvania, Banat și Crișana să voteze la 18 noiembrie/1 Decembrie unirea cu România. Consiliul Național din Bucovina făcuse același lucru cu trei zile anterior⁶¹¹. Înfăptuirea României Mari în decembrie 1918, reprezintă împlinirea unui vis secular al românilor de a se afla împreună din Banat până în Nistru⁶¹².

Un adevărat simbol al României, ce a marcat istoria țării noastre este Regina Maria, deosebindu-se prin contribuția pe care a avut-o atât în Primul Război Mondial, prin campaniile de ajutorare a soldaților români, cât și în dezvoltarea societății românești de-a lungul timpului, implicându-se în viața culturală românească și în multe proiecte sociale.

După război, Regina Maria s-a alăturat oamenilor de stat români de pe o poziție neoficială, la convorbirile de pace de la Paris, pentru a susține cazul țării noastre cu privire la câștigurile teritoriale. La Conferința de Pace de la Paris din 1919, în care România era considerată printre țările învingătoare, într-o întâlnire cu primul ministru al Franței, George Clemenceau, regina pledează pentru unirea la patria mamă, România, a Transilvaniei, Banatului și Maramureșului. Tot atunci, la Paris, are întâlniri cu președintele Statelor Unite, Woodrow Wilson, cu primul ministru al Marii Britanii Lloyd George și cu o seamă de oameni politici și de stat în fața cărora aduce argumente pentru întregirea României.

La Versailles, pe data de 28 iunie 1919, România semna Tratatul de Pace cu Germania. Au urmat tratatele cu Austria (Saint Germain-en-Laye, 10 decembrie 1919), Bulgaria (Neuilly-sur-Seine, 27 noiembrie 1919), Ungaria (Trianon, 4 iunie 1920) și Turcia (Lausanne, 24 iulie 1923). După Conferința de Pace de la Paris, România Mare beneficia de recunoașterea majorității statelor lumii.

Cât privește Unirea, Regele Ferdinand „era fericit că providența divină i-a hărăzit să întrupeze visul secular al neamului pete care îi fusese dat să domnească. Nu-și atribuia lui meritele acestei minunate ursite, o privea ca o favoare cerească în fața căreia se înclina cu smerenie⁶¹³”.

La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ferdinand I a fost încoronat Rege al tuturor românilor, alături de Regina Maria. În ziua de 15 octombrie 1922, după serviciul religios desfășurat în catedrala de la Alba Iulia, numită și „catedrala încoronării”, regele Ferdinand și-a pus pe cap vechea coroană de oțel căreia i s-au adăugat însemnele Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei. În discursul său, Regele Ferdinand a spus: Punând pe capul meu, într-această străveche cetate a Daciei romane, coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioasele lupte au făcut-o pe veci coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională, și salut cu dragoste pe cei care au proclamat-o într-un glas și o simțire, de la Tisa până la Nistru și până la Mare”. Afară, Regelui și Reginei li s-au așezat pe umeri purpura și hermina, iar pe creștet, coroanele. Încoronarea a fost urmată de 101 salve de tun și de ovațiile asistenței. A urmat „ospățul încoronării”, în sala Unirii și pe platoul din fața cetății (pentru circa 30.000 de

⁶¹¹ Neagu Djuvara, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, București, 2013, p. 305.

⁶¹² *Ibidem*, p. 306.

⁶¹³ I.G. Duca, *Amintiri politice*, vol III, p. 156.

participanți)⁶¹⁴. Simbolic, încoronarea de la Alba Iulia a marcat în egală măsură triumful unei dinastii și al unei națiuni. România Mare devenise o realitate.

În cei 13 ani de domnie ai regelui Ferdinand I, numit în documentele vremii „Întregitorul țării de la Nistru până la Tisa și rege al tuturor românilor”, dar și „cel Leal”, România a cunoscut o serie de progrese pe toate planurile: politic, economic, cultural. De numele Regelui Ferdinand I al României se va lega, întotdeauna, conștiința datoriei împlinite: „Când am luat moștenirea întemeietorului României moderne, am făgăduit înaintea reprezentanților națiunii că voi fi un bun român; cred că m-am ținut de cuvânt. Grele au fost timpurile, mari au fost jertfele, dar strălucită a fost răsplata; și astăzi pot spune, cu fruntea senină: față de Dumnezeu și față de poporul meu, am conștiința curată”⁶¹⁵.

Regele Ferdinand și regina Maria, au fost două personalități emblematice ale familiei regale, un model de modestie, devotament, curaj și iubire de țară.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bulei, Ion, *Maria o regină în război*, Editura Litera, București, 2019.
2. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, București, 2013.
3. Iorga, Nicolae, *Regele Ferdinand. Cu prilejul încoronării*, Editura Porțile Orientului, Iași, 1996.
4. Regina Maria, *Povestea vieții mele*, vol. III, Editura RAO, București, 2010.
5. Scurtu, Ioan, *Monarhia în România*, Editura Danubius, București, 1991.
6. Idem, *Regele Ferdinand*, Editura Garamond, București, 1991.

⁶¹⁴ Ioan Scurtu, *Monarhia în România*, Editura Danubius, București, 1991, p. 74.

⁶¹⁵ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 112.

SIMBOL ȘI ISTORIE – COROANA UNEI REGINE

PROF. MARIA-CRISTINA ȘELARU,
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIMITRIE CANTEMIR” VASLUI

În rândurile care urmează vom încerca să prezentăm simbolul și istoria unei coroane, atât de importante pentru români, aceea emblemă a puterii și demnității unui monarh. Gândirea simbolică constituie o particularitate de-a lungul istoriei. Aceasta răspunde unei necesități globale, vitale spiritului, care exprimă un tip special de metafizică, care completează ansamblul de valori, de care omul este înconjurat. Trăirea simbolurilor reprezintă înțelegerea lor⁶¹⁶.

Lumea creștină nu a înlăturat simbolistica, care reprezintă o „cale ierarhică, potrivit cu situația noastră, către îndumnezeirea cea uniformă, către Dumnezeu și virtutea divină”⁶¹⁷. Conturat în linii

simple, simbolul este considerat ca o aură profund autonomă de cunoaștere. În Europa Occidentală, acest termen merge „mână în mână” cu aserțiunea orizontul „istoriei adevărate”⁶¹⁸. Astfel, Coroana poate fi „creatoare de istorie”, de imagine a unei vieți spirituale, dar totodată reprezintă realitatea. Aceasta este mărturia sacră a onoarei și a câștigului⁶¹⁹.

Anumite culturi, precum cea islamică, nu au cunoscut niciodată coroana. Semnul regal în Tibet reprezintă un „bon în chip de coif”, uneori ornat cu coarne, aducând astfel, în mentalul colectiv, originea șamanică⁶²⁰.

Pentru Apolo, coroana este din frunziș- laur, iar pentru Zeus din stejar, în timp ce pentru alți zei din mirt*. În Grecia antică, coroana avea funcție religioasă, dar servea și la recompensarea învingătorului în anumite concursuri, pentru ca, în Roma perioadei vechi, aceasta să reprezinte o distincție a valorii militare sau civile⁶²¹. În epoca lui Augustus, coroana devine semn imperial, din imitație de metal. În creștinătatea europeană exista pe lângă coroana regală, cea a baronilor, conților, dar și a dobândirii creștinismului asupra morții⁶²².

Regina Maria după încoronarea de la Alba Iulia -1922

(Sursă - Arhivele Naționale ale României, Serviciul Arhivelor Naționale Istorice la Casa Regală Personală-Regina Maria, dosar III. 136. 1922, f. 27.)

⁶¹⁶ Alexandru Florin Platon, *Societate și mentalitate în Europa medievală – O introducere în antropologia istorică*, Editura Universității „Al. I. Cuza” Iași, 2000, p. 154-156.

⁶¹⁷ *Apud.*, Dionisie pseudo- Areopagitul, *Ierarhia bisericească*, Traducere și studiu introductiv de Cicerone Iordăchescu. Postfață de Ștefan Afloroaiei, Institutul European, 1994, p. 78.

⁶¹⁸ Mircea Eliade (Eliad), *Imagini și simboluri, Eseu despre simbolismul magico-religios*, Prefață de Georges Dumézil, Traducere de Alexandra Beldescu, Editura Humanitas, București, 1994, p. 12.

⁶¹⁹ Romulus Antonescu, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, Tipografia Moldova, Iași, 2016, p. 185.

⁶²⁰ Jean- Paul Roux, *Regele. Mituri și simboluri*, Editura Meridiane, București, 1998, p. 230.

* Plantă perenă din familia Mirtacee, nativă din Europa de sud și Africa de Nord, în zona Mării Mediteraneene. Frunze care emană un miros aromatic și, asemănător mirosului de mentă sau eucalipt. Arbust ce produce o esență uleioasă cu un miros specific.

⁶²¹ *Ibidem*.

⁶²² *Ibidem*, p. 230-231.

Acest „inel al lumii”, simbolul puterii monarhului, definește persoana regală și reprezintă întronarea și încoronarea. Coroana, sceptru, alături de tiară, arată puterea „prin dreptul sângelui”, forța vitală și înțelepciunea desăvârșită⁶²³.

Dacă ajungem la cucerirea Independenței României (1877-1878) și proclamarea Regatului, putem vorbi și despre Coroana de Oțel, simbolul încoronării, a identității unui popor uitat și trecut prin grele suferințe⁶²⁴. 10 mai 1881 reprezintă pentru România, secvența bucuriei, „chintesența eforturilor puterilor anterioare”⁶²⁵, dar și adoptarea de „Alteță Regală” și consacrarea titlului monarhic de rege, lui Carol I.

Coroana reprezintă simbolul entității, a puterii, a originii. Symbolismul coroanei este marcat de trei factori: în primul rând așezarea acesteia pe creștetul capului, duce spre importanța valorii capului, dar și a ceea ce conturează și marchează darul venit de sus, caracterul transcendent iar forma circulară indică participarea la întreg universul, al cărui simbol este cerul, întregind desăvârșirea. Se marchează astfel rolul celui încoronat, în ceea ce reprezintă umanul și divinul⁶²⁶.

Anul 1918 a reprezentat anul mării realizări a românilor, „ziua înfăptuirii noastre naționale”. După doi ani de când „Războiul cel Mare” luase sfârșit, iar rănilor soldatului român se vindecaseră, totul trebuia consfințit prin Încoronarea la Alba Iulia a tuturor românilor sub același sceptru, în cetatea în care Mihai Viteazul, proclamase unirea celor trei țări**, unde graiul românesc era peste tot.

Ideea încoronării, deși a generat unele dispute, între partidele politice ale vremii, a fost repede preluată de guvernul din acea perioadă, Încoronarea fiind o stare de spirit susținută de guvernul în funcție. Ideea Încoronării a fost adoptată din timpul guvernului Alexandru Averescu (13 martie 1920 – 17 decembrie 1921)⁶²⁷. La 15 octombrie 1922 a avut loc încoronarea celui dintâi rege și regine a României Mari.

În acest sens, în bătrâna cetate, a fost ridicată o catedrală pe parcursul a doi ani, planurile acesteia fiind realizate de către arhitectul Victor Gh. Ștefănescu (Ștephănescu, 1877-1950)⁶²⁸. La Încoronare au luat parte Î. P. S. S Mitropolitul Primat, Miron Cristea, Președintele Consiliului de Miniștri – Ion I. C. Brătianu, „peste 70 de generali de seamă, iar țărănimea a venit cu zecile de mii”⁶²⁹.

Președintele Consiliului de Miniștri, Ion I. C. Brătianu, și ministru de război, general Gheorghe Mărdărescu, în ziua de 15 octombrie, „aduceau cu sine și [...]ținând pe pernă cele două coroane [...] cu care aveau să fie încoronați suveranii”⁶³⁰. Coroana Reginei Maria

⁶²³ *Ibidem*, p. 236-238.

⁶²⁴ Tudor-Radu Tiron, *De la cucerirea Independenței la înfăptuirea Marii Uniri. Note pe marginea reprezentării decorațiilor românești în stemele de stat din 1872 și 1921*, în „Revista Bibliotecii Academiei Române”, Anul 1, Nr. 2, iunie-decembrie 2016, Editura Academiei Române, București, 2016, p. 120-121.

⁶²⁵ Suzana Bodale, *Organizarea ceremoniilor Încoronării de la 10 mai 1881*, în „Xenopoliana”, (Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol” din Iași), Tom XIV, Nr. 1-4, 2006, volum editat de Andi Mihalache și Adrian Cioflâncă, Iași, 2006, p. 109.

⁶²⁶ Alexandru Cazacu, *Simbolul coroanei*, în „Studia Universitatis”, (Revista științifică a Universității de Stat din Moldova), Nr. 10 (20), Seria Științe Umaniste, f. ed. Chișinău, 2008, p. 107.

**Moldova, Țara Românească și Ardealul (Transilvania).

⁶²⁷ Ionela Simona Mircea, *Biserica de Încoronare – Istorie și har. 15 octombrie 1922 – Încoronarea suveranilor României Mari, regele Ferdinand I și Regina Maria*, în „Acta Musei Porolissensis” (Revista Muzeului Județean de Istorie și Artă - Zalău) Nr. XXXIX, Editura Porolissensis, Zalău, 2017, p. 212-213.

⁶²⁸ *Cartea Încoronării – Album Comemorativ al Încoronării M. M. L.L. Regele Ferdinand I și Regina Maria la Alba Iulia în 2-15 octombrie*, Tipografia Carmen-Sylva, București, 1923, p. 4.

⁶²⁹ *Ibidem*, p. 4.

⁶³⁰ *Ibidem*.

reprezintă o operă desăvârșită, a măiestriei metalului prețios, din secolul al XX-lea. În contextul istoric al aceluși moment, imediat după Primul Război Mondial, pentru Coroana Reginei Maria, s-au depus eforturi serioase, necesare turnării unei bijuterii de asemenea anvergură. Regina nu a dorit „ceva modern, cum ar putea avea orice altă Regină”, ci o coroană care să fie „pe de-a întregul medievală”. Regele Ferdinand avea să poarte coroana predecesorului său, regele Carol I „făurită din oțelul unui tun turcesc cucerit la Plevna, în 1877, de vitezele armate române”, acea „coroană severă de oțel câștigată pe câmpul de luptă”⁶³¹. Deși, comanda pentru Coroana Reginei Maria a fost făcută de Parlamentul României, care căuta soluții pentru realizarea acesteia, sprijinul a venit din partea industriașului și filantropului băimărean, Alexiu Pocol (Alexiu Pokol)⁶³², senator în acel moment. Acesta a trimis o scrisoare către Comisia de Încoronare (alcătuită din generalul Constantin Coandă – președintele Senatului, I.P.S.S. Mitropolitul-Primat, Miron Cristea, diplomatul Nicolae Titulescu, poetul și omul politic Octavian Goga, marele istoric Nicolae Iorga, compozitorul George Enescu și inginerul Anghel Saligny), care a acceptat sprijinul, mai exact o donație de 3, 6 kilograme de aur, necesare pentru coroană⁶³³.

Comanda pentru coroană a fost făcută la 5 august 1921, și a fost terminată în luna septembrie 1922.

Așadar, coroana a fost realizată din aur transilvănean, în stil art-nouveau, după proiectul pictorului Costin Petrescu⁶³⁴ (1872-1954), de către casa de bijuterii Falize Frères din Paris, căreia i s-a oferit suma de 65.000 de franci.

Designul în stil bizantin a avut ca sursă de inspirație coroana doamnei Despina-Milița (sau Despina Elena, 1487-1554), soția lui Neagoe Basarab (1459-1521), de pe o frescă a Mănăstirii de la Curtea de Argeș⁶³⁵.

Regina Maria a dorit să aibă propria coroană a încoronării, concept inspirat și din faptul că în Marea Britanie, pentru fiecare regină consoartă se realiza o nouă coroană. Coroana prezintă „o bază elipsoidală, alcătuită dintr-o bandă frontală, din care se dezvoltă opt fleuroane mari, în formă de flori de crin heraldice și opt fleuroane mici, în formă de treflă, realizate din tablă de aur. Partea inferioară a benzii frontale este decorată în tehnica «au repoussé», cu o friză alcătuită din boabe de grâu, dispuse oblic, grupate două câte două, mărginită de o triplă bordură, iar restul câmpului este acoperit de o friză din frunze de acant și vrejuri stilizate, împletite, presărate cu monturi de pietre semiprețioase, turcoaze și chrysoprazuri, tăiate și șlefuite în formă de caboșon. Fleuroanele mari sunt decorate cu motive geometrice, realizate în tehnica «au repoussé» și cu monturi de pietre semiprețioase, turcoaze și opaluri, dispuse în treflă, alternând cu turcoaze, opaluri și ametiste sau granate, dispuse în treflă, tăiate și șlefuite în formă de caboșon”⁶³⁶.

Fleuroanele mici sunt decorate cu motive geometrice, realizate în tehnica «au repoussé» și cu monturi de pietre semiprețioase, ametiste și opaluri, dispuse în treflă, ametistele sunt tăiate

⁶³¹ Maria Regina României, *Țara pe care o iubesc. Memorii de exil*, Traducere din engleză și postfață de Maria Berza, Editura Humanitas, București, 2016, p. 49.

⁶³² Robert C. Tökölyi, *Alexiu Pokol. Viața și activitatea (1872-1935)*, Editat de Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, Baia Mare, 2012, p. 11-40.

⁶³³ *Cartea Încoronării ...*, p. 5.

⁶³⁴ Eduard Andrei, *Costin Petrescu la New York: în slujba patriei și a artei (I)*, în „Studii și cercetări de istoria artei. Artă plastică”, Serie nouă, tomul 8 (52), Editura Academiei Române, București, 2018, pp.103-117; vezi și Idem, *Costin Petrescu la New York: în slujba patriei și a artei (II)*, în „Studii și cercetări de istoria artei. Artă plastică”, Serie nouă, tomul 9 (53), Editura Academiei Române, București, 2019, p.103-117.

⁶³⁵ Narcis Dorin Ion, *Portretele unei mari regine*, în „Maria a României. Portretele unei mari regine”, Vol. I, coordonator și autor Narcis Dorin Ion, Sinaia, 2018, p. 6-10.

⁶³⁶ George V. Grigore, *Misterul coroanei Regina Maria, cea mai frumoasă bijuterie din Europa secolului XX*, în „Opinia națională” (Săptămânal de opinie, informație și idei de larg interes), Versiune on-line, 14 noiembrie 2019 (accesat astăzi 30. 09. 2019 – ora 15²²)

în două trepte, de formă romboidală, iar opalurile sunt tăiate în două trepte, de formă romboidală, iar opalurile sunt și șlefuite în formă de caboșon. Fleuroanele mari continuă prin opt raze, în acoladă, cu capetele rulate, care se unesc în centrul coroanei, susținând un glob cruciger, surmontat de o cruce gamată în unghi de 45°, sprijinită în partea dreaptă, de o perlă de aur. Razele coroanei sunt decorate în tehnica «au repoussé», alternativ, cu motive geometrice și vegetale stilizate. Pe partea interioară a coroanei, razele se unesc prin sudură, cu fleuroanele din care se dezvoltă. În centru, ele se atașează în jurul unei șaibe circulare cu opt raze, de care este prins, prin sudură și înșurubare, globul cruciger. Suprafața crucii gamate care surmontează globul cruciger este brumată. În zona temporală, coroana este prevăzută cu două pandantive (pendilia), alcătuite din rame circulare, prinse de baza coroanei cu câte două verigi. În fiecare ramă sunt înscrise o placă romboidală, înconjurată de un decor vegetal stilizat, realizat prin tehnica ajurării și pietre semiprețioase – opaluri, chrysoprazuri și gramate, tăiate și șlefuite în formă de caboșon. Placa din partea dreaptă, decorată cu motive geometrice, realizate în tehnica «au repoussé», este timbrată de un scut cu reprezentarea stemei mici a Regatului României (modelul de după 1919), ulterior consfințit prin Constituția din 1923, realizată prin gravare. Placa heraldică din stânga este timbrată de un scut cu blazonul personal al Mariei, în calitatea sa de principesă de Edinburgh, principesă a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei, principesă de Saxa-Cobourg-Gotha și ducesă de Saxonia, titlatură pe care a avut-o până la căsătoria cu Ferdinand, principele moștenitor al României⁶³⁷. Cele două discuri ale pandanților temporali continuă cu câte trei lanțuri, două scurte și unul, central, lung, alcătuit din verigi în forma boabelor de grâu, prinse cu mici anouri circulare. Lanțurile pandanților, precum și crucile gamate ale pandantivului au suprafețele brumate. Baza coroanei constă dintr-o bandă de tablă, de formă elipsoidală, sudată de placa frontală, pe care se află gravată, cu litere unciale, în limba franceză: «LES FRERES FALIZE// ORFEVRES// ANCIENS JOAILLIERS// DE LA COURONNE». Coroana are o căptușeală din catifea de culoare vișinie, având o bordură de piele și șase capse⁶³⁸.

Prin această coroană s-a încercat să se contureze ideea de putere, care să o reprezinte ca Regina tuturor românilor. Deținătorul Coroanei Reginei Maria a României este Muzeul Național de Istorie a României.

BIBLIOGRAFIE:

1. Andrei, Eduard, *Costin Petrescu la New York: în slujba patriei și a artei (I)*, în „Studii și cercetări de istoria artei. Artă plastică”, Serie nouă, tomul 8 (52), Editura Academiei Române, București, 2018.
2. Idem, *Costin Petrescu la New York: în slujba patriei și a artei (II)*, în „Studii și cercetări de istoria artei. Artă plastică”, Serie nouă, tomul 9 (53), Editura Academiei Române, București, 2019.
3. Antonescu, Romulus, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, Tipografia Moldova, Iași, 2016.
4. Bodale, Suzana, *Organizarea ceremoniilor Încoronării de la 10 mai 1881*, în „Xenopoliana, (Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol” din Iași), Tom XIV, Nr. 1-4, 2006, volum editat de Andi Mihalache și Adrian Cioflâncă, Iași, 2006.
5. *Cartea Încoronării – Album Comemorativ al Încoronării M. M. L.L. Regele Ferdinand I și Regina Maria la Alba Iulia în 2-15 octombrie*, Tipografia Carmen-Sylva, București, 1923.

⁶³⁷ Ibidem.

⁶³⁸ Ibidem.

6. Cazacu, Alexandru, *Simbolul coroanei*, în „Studia Universitatis”, (Revista științifică a Universității de Stat din Moldova), Nr. 10 (20), Seria Științe Umaniste, f. ed. Chișinău, 2008.
7. Dionisie pseudo- Areopagitul, *Ierarhia cerească. Ierarhia bisericească*, Traducere și studiu introductiv de Cicerone Iordăchescu. Postfață de Ștefan Afloroaiei, Institutul European, 1994.
8. Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri, Eseu despre simbolismul magico-religios*, Prefață de Georges Dumézil, Traducere de Alexandra Beldescu, Editura Humanitas, București, 1994.
9. Grigore, George V., *Misterul coroanei Regina Maria, cea mai frumoasă bijuterie din Europa secolului XX*, în „Opinia națională”(Săptămânal de opinie, informație și idei de larg interes), Versiune on-line, 14 noiembrie 2019.
10. Ion, Narcis Dorin, *Portretele unei mari regine*, în „Maria a României. Portretele unei mari regine”, Vol. I, coordonator și autor Narcis Dorin Ion, Sinaia, 2018.
11. Maria Regina României, *Țara pe care o iubesc. Memorii de exil*, Traducere din engleză și postfață de Maria Berza, Editura Humanitas, București, 2016.
12. Mircea, Ionela Simona, *Biserica de Încoronare – Istorie și har. 15 octombrie 1922 – Încoronarea suveranilor României Mari, regele Ferdinand I și Regina Maria*, în „Acta Musei Porolissensis” (Revista Muzeului Județean de Istorie și Artă - Zalău), Nr. XXXIX, Editura Porollisensis, Zalău, 2017.
13. Platon, Alexandru Florin, *Societate și mentalitate în Europa medievală – O introducere în antropologia istorică*, Editura Universității „Al. I. Cuza” Iași, 2000.
14. Roux, Jean- Paul, *Regele. Mituri și simboluri*, Editura Meridiane, București, 1998.
15. Tiron, Tudor-Radu, *De la cucerirea Independenței la înfăptuirea Marii Uniri. Note pe marginea reprezentării decorațiilor românești în stemele de stat din 1872 și 1921*, în „Revista Bibliotecii Academiei Române, Anul 1, Nr. 2, iunie-decembrie 2016, Editura Academiei Române, București, 2016.
16. Tőkölyi, Robert C. , *Alexiu Pokol. Viața și activitatea (1872-1935)*, Editat de Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, Baia Mare, 2012.

PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE”: SECȚIUNEA CONCURS PENTRU ELEVII DE LICEU – SESIUNE DE REFERATE ȘI COMUNICĂRI

BIJUTERIILE REGINEI MARIA ȘI ALE REGELUI FERDINAND ÎN ZIUA ÎNCORONĂRII

COȘCONEA TEODORA ADRIANA, IVAN MADĂLINA MARIA ȘTEFANIA,
COLEGIUL TEHNIC „APULUM” ALBA IULIA

În data de 15 octombrie 1922 a avut loc la Alba Iulia în Catedrala Ortodoxă, care mai poartă denumirea și de „Catedrala Reîntregirii”, unul dintre cele mai simbolice evenimente din istoria României, și anume încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria, în cadrul unei ceremonii fastuoase, ca suverani ai României Mari.

Ideea organizării unei încoronări regale a apărut după sfârșitul Primului Război Mondial, în acest scop în anul 1920 a fost organizată o comisie formată din personalități marcante precum: generalul Constantin Coandă, diplomatul Nicolae Titulescu, compozitorul George Enescu, poetul Octavian Goga, viitorul patriarh Miron Cristea, istoricul Nicolae Iorga și inginerul Anghel Saligny. Un eveniment atât de mare, impunea și o vestimentație pe măsură. Astfel s-au creat: mantiile regale, coroana reginei Maria, colierul cu safir și sceptrul regelui Ferdinand.

Coroana Regelui Ferdinand

În timpul ceremoniei de încoronare, coroana a fost înmănată regelui Ferdinand de către Președintele Senatului, Mihail Pherekide, care a rostit cu această ocazie și un scurt discurs: „Coroana pe care aleșii țării o prezintă astăzi Majestății Voastre este coroana primului rege al României Întregite, cu hotarele de la Tisa la Nistru și la Marea Neagră”. Coroana regelui Ferdinand este cea purtată și de regele Carol I și este realizată din țevile tunurilor de oțel capturate de Armata Română la Plevna, căreia i s-au mai adăugat trei pietre prețioase, reprezentând cele trei provincii românești care s-au unit cu Țara-Mamă: Basarabia, Bucovina și Transilvania.

Regele a luat coroana și și-a așezat-o singur pe cap.

„Cu mândrie primesc această Coroană, care a fost făcută din metalul unui tun stropit cu sângele eroilor noștri și care a fost sfințită de Biserică. O primesc ca simbol al independenței și puterii României”⁶³⁹

În camerele seif ale Tezaurului din cadrul Muzeului Național de Istorie a României din București, printre bijuterii și tezaure de aur și pietre prețioase se află și o „podoabă” unicat în lume. Este vorba de acea coroană de oțel a Regelui Carol I al României, care ulterior a fost purtată și de Regele Ferdinand în cadrul ceremoniei dela Alba Iulia. Fără pic de metal prețios sau strălucire de pietre prețioase, aceasta reprezintă un simbol valoros mai important poate decât greutatea sa în aur. Este vorba de independența țării noastre.

⁶³⁹ <https://taracubalauri.com/2021/03/30/coroana-regala-de-otel-a-romaniei/?amp=1>.

Sceptrul Regelui Ferdinand

Sceptrul are un mâner tubular din argint și aur care îmbracă un schelet din fier. În partea superioară a mânerului este profilat un mic tambur din aur cu ornamente vegetale, unele emailate cu alb și albastru, intercalate cu spineli mari în casete dreptunghiulare, și un anou dreptunghiular în capăt. Deasupra are un inel torsionat din argint urmat de un decor vegetal incizat din aur și email alb-albastru. În următorul registru, între două inele profilate, din aur, cu motive decorative traforate ce încadrează spineli fixați în șatoane circulare, se află gravată în argint, inscripția „1916 – 1919”.

Urmează o zonă de argint care are aplicată o bandă spiralată din aur pe care sunt motive vegetale traforate, emailate alb și albastru. Între spațiile spiralelor este gravată inscripția “M.S. REGELUI FERDINAND AL TUTUROR ROMÂNILOR. DĂRUIT ACEST BUZDUGAN SPRE POMENIREA RĂZBOIULUI PURTAT DE LA 1916 PÂNĂ LA 1919 PENTRU DEZROBIREA ȘI UNIREA ÎNTREGULUI NEAM ROM NESC.”⁶⁴⁰ În partea superioară a inscripției este un tambur din argint pe care sunt incizate numele provinciilor românești unite: Basarabia, România, Țara Ardealului, Bucovina.

Coroana reginei Maria

Coroana Reginei Maria, comandată de Parlamentul României pentru ceremonia încoronării de la Alba Iulia, a fost realizată la Paris de către casa de bijuterii Falize, din aur transilvănean, dându-i astfel o simbolistică aparte. Designul în stil bizantin, cu motive vegetale, a fost conceput de Costin Petrescu, având, se pare, ca sursă de inspirație coroana doamnei Despina-Milița (soția lui Neagoe Basarab), dar ținând cont de dorința Reginei Maria de a da o aură medievală înfățișării sale.

Regina Maria a dorit să aibă propria coroană a încoronării, inspirată și de faptul că în Marea Britanie, în secolul al XX-lea, pentru fiecare regină-consoartă se realizaseră noi coroane, chiar dacă uneori încorporau un element central, de regulă o piatră prețioasă folosită anterior. Un accesoriu neobișnuit pentru coroană sunt acele pendulare. Cele două pandantive au fiecare câte un scut heraldic, unul reprezintă stema Regatului României, iar celălalt însemnele heraldice ce arată ascendența Reginei Maria, Casa de Edinburgh și de Saxa-Coburg-Gotha. Asocierea acestora cu elemente artistice bizantine sugerează continuitatea cu perioada de glorie a statelor medievale românești. Este o alăturare unică de simboluri regale, fiind o exprimare a noii identități naționale române dobândite de către nepoata Reginei Victoria. De cele două medalioane sunt prinse câte 3 lanțuri de ambele părți, reprezentând boabele de grâu, simbol al fertilității și al legăturii suveranei cu țara, iar la capătul fiecărui lanț era o cruce gamată, similară celei din partea superioară a Coroanei. Crucea gamată stilizată reprezintă simboluri religioase cosmice străvechi care se regăsesc adesea și în arta etnografică românească.

Alegerea pietrelor care au împodobit coroana a fost în acord cu viziunea reginei despre romantism: piatra lunii (opal), turcoaz, ametist, granat, turmalin, calcedonit. Comanda coroanei Reginei Maria, conform documentelor din arhiva Falize, a fost înregistrată la 5 august 1921, fiind făcută de către Parlamentul României, prin președintele Senatului, generalul Coandă, și de colonelul Drosso, din partea Regelui Ferdinand. Deși inițial urma să fie livrată la 22 ianuarie 1922, costul fiind estimat între 45 și 50 de mii de franci, coroana a fost livrată la 30 septembrie 1922 și la un preț mai mare, de 64 820 franci. Astăzi se află în sala tezaur a MNIR. Alături de coroana de aur, Regina Maria a purtat la încoronare colierul de diamante Cartier și celebrul safir ca pandantiv, acestea fiind comandate de Regele Ferdinand la Casa de bijuterii Cartier. Fiind

⁶⁴⁰ <https://mvu.ro/product/sceptrul-buzduganul-regelui-ferdinand-1920>.

mulțumită de creația Casei Falize, Regina Maria a comandat o copie a coroanei care se află expusă la Muzeul Maryhill.

Coroana, simbolul puterii regale, a fost folosită pentru ultima data la funerariile reginei Maria din iulie 1938.

Faimosul colier cu safir

Colierul Cartier și safirul au fost purtate de Regina Maria la ceremonialul încoronării, devenind din acel moment bijuteriile sale favorite. Safirul Reginei Maria a fost vândut la Casa de licitații Christie's din Geneva pe 19 Noiembrie 2003, cu 1,5 milioane dolari.

Safirul este extrem de valoros, prin dimensiune și numărul mare de karate. El a atras atenția numeroșilor colecționari, de la familii regale până la case de bijuterii. Dimensiunea este mai mare decât cea a unui ou de găină. Primele mențiuni sunt făcute de Cartier în 1912-1913. Safirul are 478 karate și a fost prelucrat de Cartier într-o montură din diamante și platină cu motive florale. Numai două safire au fost clasate înaintea Safirului Reginei Maria. Regina a purtat safirul la cele mai importante evenimente, așa cum a fost vizita din America. Un portretul al său realizat de Philip de Laszlo în 1924, la Londra, a surprins-o în toată splendoarea regală purtând safirul și colierul, însoțit de tiara rusească. Devenise cunoscut gustul reginei României pentru colecționarea de safire și etalarea acestora în special pentru perioada anilor 20, în plină glorie și celebritate câștigată din vremea războiului. Savoarea acestor piese, safirul și colierul Cartier, a fost dată de modul în care au fost purtate de Regina Maria în 1922 dar și după acel an, ceea ce le-a sporit și mai mult faima.

Anul acesta, se consemnează 100 de ani de la marele eveniment. Iar simbolistică coroanei „trecut-prezent-viitor”, sugerează coninuitatea poporului român, prin creștinism, bogățiile pământului, valorile morale și iubirea necondiționată față de țară, pe care cei doi suverani au transmis-o.

BIBLIOGRAFIE:

1. Mandache, D., *Bijuteriile reginei Maria*, Editura Corint Books București, 2018.
2. Muzeul Național de Istorie a României, *90 de ani de la încoronarea de la Alba Iulia*, Editura Cetatea de Scaun, București, 2012.
3. *Județul Alba. Istorie, cultură, civilizație*, coord : Vasile Moga, Gabriel – Tiberiu Rustoiu, Cluj-Napoca, 2013.
4. <https://reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia>.
5. <https://mvu.ro/product/sceptrul-buzduganul-regelui-ferdinand-1920>.
6. <https://taracubalauri.com/2021/03/30/coroana-regala-de-otel-a-romaniei/?amp=1>.

CATEDRALA ÎNCORONĂRII

FILIPAN ADELA GEORGIANA,
COLEGIUL ECONOMIC „DIONISIE POP MARȚIAN” ALBA IULIA

La data de 15 octombrie 1922, Catedrala Încoronării de la Alba Iulia avea să găzduiască unul dintre cele mai emblematice evenimente din istoria României și anume încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria ca suverani ai României Mari. După semnarea Tratatului de la Trianon, la 4 iunie 1920, fapt care aducea recunoaștere internațională a unirii Transilvaniei cu România, sosise timpul punerii în discuție a proiectului încoronării regelui Ferdinand I ca suveran al noii României. În februarie 1921, propunerea lui Nicolae Iorga obținuse câștig de cauză, și aceasta presupunea reconstituirea într-o manieră simbolică a ctitoriei mitropolitane a lui Mihai Viteazul la Alba Iulia, care avea să devin biserica aleasă pentru grandiosul eveniment. Locul nu a fost ales întâmplător la Alba Iulia. Marele politician, Nicolae Filipescu, îi spunea regelui încă din 1915: „Sire, să te încoronezi la Alba Iulia ca rege al tuturor românilor sau să mori pe câmpia de la Turda ca Mihai Viteazul”⁶⁴¹.

Catedrala a fost construită pe parcursul a doar doi ani printr-un volum uriaș de muncă. Planurile ansamblului au fost realizate de către arhitectul Victor Gh. Ștefănescu, iar execuția a fost încredințată inginerului Tiberiu Eremia și Societății Întreprinderii Generale Tehnice din București. În colecțiile de ilustrate ale colecționarilor există imagini din perioada construirii Catedralei Încoronării, câteva dintre ele fiind realizate și semnate de Samoilă Mârza, fotografal Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918.⁶⁴²

Piatra de temelie a edificiului a fost pusă la 28 martie, a doua zi de Paști a anului 1921. Inițial s-a făcut o breșă în zidurile de vest ale fortificației și au fost demolate sediul comandantului cetății și clădirile anexe (grajduri, magazii etc). În interiorul fortificației bastionare, biserica a fost construită după modelul Bisericii Mari a Curții Domnești din Târgoviște, cu planul în cruce greacă înscrisă, asemenea bisericilor domnești, la care s-au adăugat detalii bizantine și neoromânești. Elementele de plastică decorativă exterioară – ocnițele, brăurile, ancadramentele – și turlile, și-au regăsit analogiile la edificiile de cult construite în evul mediu în ținuturile românești de la sudul Carpaților. Construcția centrală este încadrată de o incintă patrulateră ce trimite la spațiul unei mănăstiri. Incinta este compusă din patru pavilioane inegale ca dimensiuni amplasate pe colț și legate între ele prin intermediul unei galerii de arcade deschise, desfășurate pe laturile de sud și de nord. Colțurile de sud-est și nord-est au la mijloc un portic care permite accesul în incintă și face legătura cu cele două scări monumentale care conduc la galeria de arcade amenajată deasupra încăperilor de la parter. În perioada interbelică, aripa de sud-est era destinată Inspectoratului Clerului Militar, iar cea de nord-est Muzeului Regional, micile pavilioane de vest adăpostind locuințele călugărilor.

Accesul în biserică se face printr-un pridvor deschis, cu arcade pe coloane și stâlpi în dispunere alternativă. Pronaosul dreptunghiular, împărțit prin arce transversale în travee inegale, este urmat de spațiul dominant pandantivilor și arcelor semicirculare pe patru stâlpi octagonali masivi, care delimitează spațiul central. Suprafețele pătrate ale navelor laterale sunt acoperite cu calote, brațele de nord și de sud ale „cruții” terminându-se în timpane. Spre est, absida altarului poartă o semicalotă, absidiiolele proscomidierului, mai joase, fiind acoperite cu bolți în semicilindru. La interior, decorul pictural datorat pictorului Costin Petrescu, respectă programul iconografic tradițional ortodox, la care influențele apusene sunt evidente. Specifice momentului sunt imaginile inspirate din viața religioasă a românilor ortodocși. În pronaos sunt zugrăvite

⁶⁴¹ Laura Stanciu, *Alba Iulia, Memoria Urbis*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018, p. 317.

⁶⁴² Mircea Ionela Simona, *Catedrala Încoronării – Istorie și Har*, Editura Altip, Alba Iulia, 2017, p. 25.

portretele ctitorilor mitropoliei Bălgradului, domnitorul Mihai Viteazul și cel al doamnei Stanca, soția sa.

Pe peretele vestic al naosului se află portretele ierarhilor din timpul înălțării catedralei, arhiepiscopul Nicolae Bălan, mitropolit al Ardealului, Banatului și Maramureșului, și cel al lui Miron Cristea, arhiepiscop al Bucureștiului, patriarhul României, dar și portretele suveranilor României Mari, regele Ferdinand I și regina Maria. În fața iconostasului, adosate arcului de triumf, ample portrete îi înfățișează pe mitropoliții de odinioară ai Transilvaniei: Ilie Iorest și Sava Brancovici. Aceștia se adaugă celor ale călugărilor Visarion Sari și Sofronie din Cioara și chipul mucenicului Oprea Miclăuș din Sălișteștea Sibiului. În absida altarului se află autoportretul realizatorului frescei religioase în stil neobizantin, pictorul Constantin Petrescu (1872-1954), el fiind unul dintre cei mai reprezentativi pictori români ai timpului. Decorul interiorului este întregit de reușita realizare artistică a catapetesmei altarului, operă a sculptorului C.M. Babic și a pictorului I. Noroce. Alături și-au regăsit locul tronurile cu însemnele regale, folosite în momentul solemn al Încoronării⁶⁴³.

În iunie 1921 biserica este ridicată la roșu, iar în august se încheiau lucrările la clopotniță. Inspirată mai mult de ideea națională decât de cea monahală, clopotnița, cu cei 58 de metri ai săi, este menită să domine întreg peisajul înconjurător. Forma sa inițială nu avea crucea în vârf, ci un catarg de pe care trebuia să fluture mândrul tricolor. La 8 septembrie a fost montată crucea mare de pe turlă. La 1 decembrie 1921 au fost ridicate schelele, iar următoarele zece luni au fost dedicate realizării frescei. În octombrie 1922 au fost instalate clopotele, realizate la Turnătoria de artă a Fabricii *Schieb* din Sibiu și donate catedralei. Clopotul mare făcut de sculptorul Emil V. Becker cizelat artistic, în stil bizantin, avea 1385 de kilograme, diametru de 1,36 metri și un sunet D (Re) de patru octave⁶⁴⁴.

Fiind separată de biserică, are două aquile cu pajura română la intrarea și la ieșirea bolții de trecere, iar pe clopotul cel mare este sculptată următoarea expresie concepută de Nicolae Iorga: *"Făcutu-s-a acest clopot pentru biserică românească din nou ridicată pe locul clădirii lui Mihai Viteazul, în zilele Regelui Ferdinand I-ul întregitor de țară și domn al tuturor Românilor, – 1922, anul încoronării sale la Alba Iulia."*⁶⁴⁵

În 8 octombrie 1922, ceremonia de sfințire a fost oficiată de către patru arhieri, în frunte cu mitropolitul Nicolae al Ardealului. Revista „*Cosânzeana*”, ne oferă imaginea orașului Alba Iulia, într-un articol, în preajma marelui eveniment. Pentru a simți mai bine atmosfera albaiuliană a acelor timpuri, narațiunea din paginile „*Cosânzenei*” spune: „Ca orice eveniment mare și culminat, încoronarea de la Alba Iulia își are accentele ei precursorii, a căror vibrație devine zi de zi tot mai impetuoasă și înfrigurată în drumul spre apogeu, până ce, duminica viitoare, toate freamățele acestea se vor încrucișa în centrul comun, dând naștere celei mai grandioase armonii, aceea a extazului împlinirii scopului. Iar extazul este de o stare când nu mai dorești nimic ci numai savurezi și deschizi porțile simțirilor înaintea năvalei de mai înainte pregătite, a plăcerii absolute”.

Autorul articolului din „*Cosânzeana*” ne spune, de asemenea, că serviciul religios de sfințire s-a desfășurat afară, înaintea treptelor, apoi s-a înconjurat biserica de trei ori și, în cele din urmă, după ce „porțile au sărit în lături la atingerea crucii”, s-a intrat în biserică. Totodată biserica și incinta pavilionară, ridicată destul de rapid, dat fiind acele vremuri, simbolizează de

⁶⁴³ Gheorghe Fleșer, *Cetatea Alba Iulia – Edificii istorice și amenajări urbanistice*, Editura Altip, Alba Iulia, 2006, p. 54-55.

⁶⁴⁴ Ionela Simona Mircea, *Catedrala Încoronării – Istorie și Har*, Editura Altip, Alba Iulia, 2017, p. 27.

⁶⁴⁵ *Ibidem*, p. 30.

fapt actul unirii tuturor românilor sub conducerea aceluiași monarh, fiind și ultima construcție reprezentativă amplasată în cetate.⁶⁴⁶

Ideea încoronării, lansată de regină, deși a generat unele dispute între partide, a fost rapid preluată și susținută de guvernul în funcție, evenimentul în sine fiind văzut ca o emblemă necesară României Mari. Orașul ales – Alba Iulia – este locul unde Mihai Viteazul proclamase unirea Țării Românești, Ardealului și a Moldovei. Viziunea reginei Maria, care dorea ca ceremoniile să fie concepute ca un spectacol grandios, de neuitat, a fost întru totul preluată de șeful guvernului român, generalul Alexandru Averescu⁶⁴⁷.

S-au făcut din timp invitațiile pentru oaspeții de seamă din țară și de peste hotare, propuneri pentru decorare au fost realizate, s-au organizat licitații publice pentru fotografierea și cinematografierea marelui eveniment, cerându-se acreditările ziariștilor de către Asociațiunea Generală a Presei Libere.

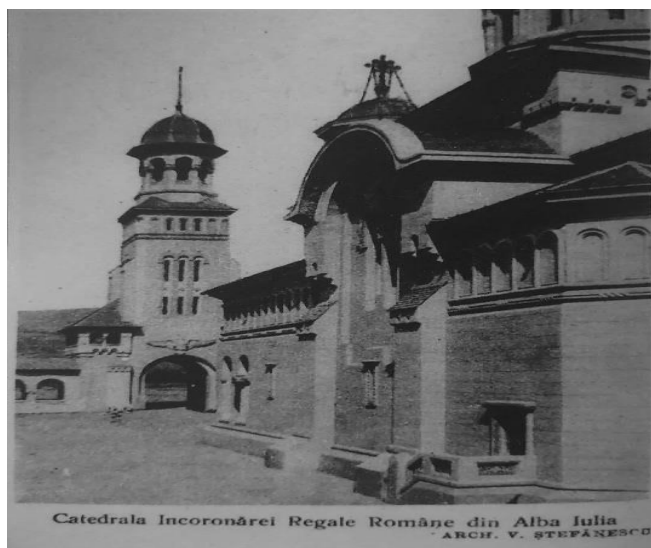
În perioada premergătoare încoronării, toată Alba Iulia numai despre încoronare vorbea și orice persoană rămânea emoționată plimbându-se pe străzile care duceau spre cetate, trăind la unison plăcutul sentiment al unirii. Catedrala Încoronării își aștepta suveranii.

BIBLIOGRAFIE:

1. Fleșer, Gheorghe, *Cetatea Alba Iulia – Edificii istorice și amenajări urbanistice*, Editura Altip, Alba Iulia, 2006.
2. Hortopan, Mircea, *Organizarea Ceremoniilor Încoronării(1920-1922), în 90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, București, 2012.
3. Mircea, Ionela Simona, *Catedrala Încoronării – Istorie și Har*, Editura Altip, Alba Iulia, 2017.
4. Revista *Cosânzeana*, anul VI, nr. 19/15 octombrie 1922.
5. Stanciu, Laura, *Alba Iulia, Memoria Urbis*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018.

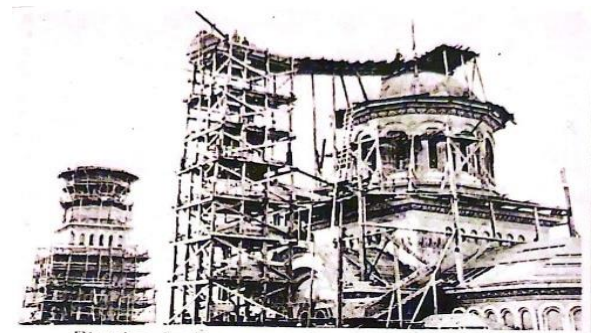
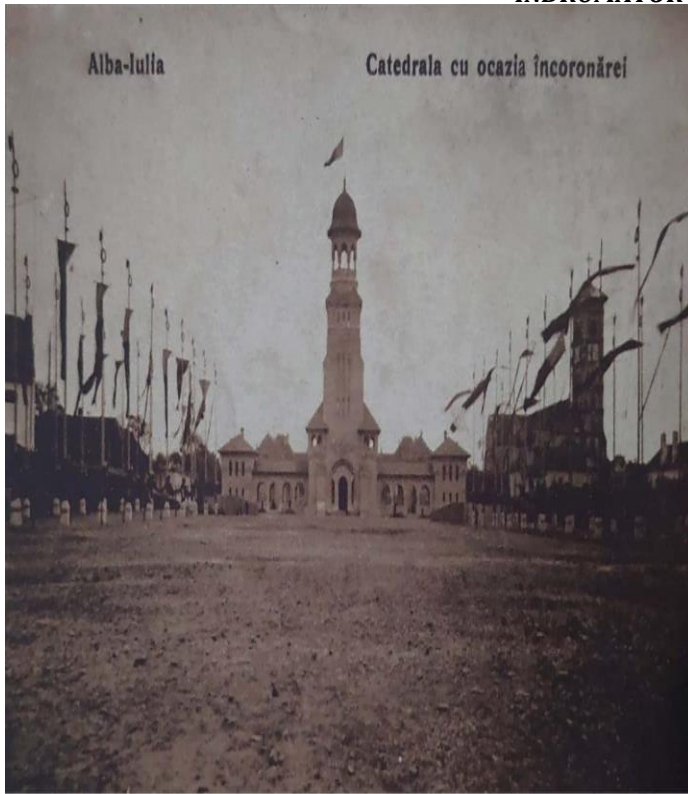
ANEXE:

Fotografii de epocă:

⁶⁴⁶ Revista *Cosânzeana*, anul VI, nr. 19/15 octombrie 1922, p. 282-286.

⁶⁴⁷ Mircea Hortopan, *Organizarea Ceremoniilor Încoronării(1920-1922) în 90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, București, 2012, p. 14-15.

(Suveranii României în ziua de 15.10.2022 la Catedrala Încononării)

ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA

BOIAN ROXANA-ALINA,
COLEGIUL ECONOMIC „DIONOSIE POP MARȚIAN” ALBA IULIA

Încoronarea de la Alba Iulia din 15 octombrie 1922 a regelui Ferdinand I și reginei Maria ca suverani ai tuturor românilor a fost momentul simbolic, care a încununat procesul de creare a națiunii române și a statului ei. În fața reprezentanților tuturor provinciilor românești reunite, în fața armatei și a clerului, a reprezentanților corpului diplomatic și trimișilor speciali ai unor state, într-un mic orașel din inima Transilvaniei și a României, Ferdinand și Maria s-au transformat într-o noapte, din regii unei Români Mici, pe care o moșteniseră în 1914, în regii României Mari, născută dintr-un ocean de lacrimi și un fluviu de sânge vărsat între 1916-1919, într-un mare război pentru eliberarea și unirea tuturor românilor⁶⁴⁸.

Opțiunea factorilor politici, precum și a regelui însuși, a fost ca acest lucru să se realizeze în cadrul unei ceremonii de încoronare, în care fastul și tradiția bizantină urmau să dea formă îndeplinirii aspirațiilor de vezcure ale românilor. Locul de încoronare nu a fost ales întâmplător. Aici intrase triumfător Mihai Viteazul, pe 1 noiembrie 1599, iar la 1 decembrie 1918, peste 100.000 de oameni aclamaseră Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România.

Pentru buna pregătire și desfășurare a festivităților, guvernul Alexandru Averescu a numit în iunie 1920 Comisiunea pentru organizarea Serbărilor Încoronării Suveranilor, cu sediul în palatul Ministerul Lucrărilor Publice, Șef al comisiei a fost desemnat generalul Constantin Coandă, președinte al Senatului și fost prim-ministru, iar din comisie mai făceau parte Nicolae Titulescu, ca ministru de Finanțe, Octavian Goga, ministru al Cultelor și Artelor, viitorul patriarh, Miron Cristea, istoricii Nicolae Iorga și Alexandru Lapedatu, compozitorul George Enescu, pictorii Costin Petrescu și Arthur Verona, arhitectul Victor Stehănescu, precum și primarul Alba Iuliei, Aurel Sava.

Inițial a existat propunerea ca ungerea suveranului să se facă la biserica Mihai-Vodă din București și Încoronarea la Alba Iulia, dar Ferdinand a refuzat pe motiv că ambele acte sunt parte ale aceleiași ceremonii. Până la urmă, a fost acceptată propunerea lui Nicolae Iorga de construire a unei Catedrale a Încoronării la Alba Iulia.

Proiectul și conducerea lucrărilor au fost încredințate arhitectului Victor G. Stehănescu, elev al a marelui arhitect Ion Mincu. Pictura interioară urma să fie realizată de Costin Petrescu. Piatra de temelie a noului edificiu a fost pusă în cea de-a doua zi de Paște a anului 1921, în 28 martie, lucrările executându-se într-un ritm rapid. În august același an, clopotnița era pe gata, iar pe 8 septembrie 1921 a fost înălțată crucea cea mare de pe turla catedralei. Costin Petrescu s-a apucat și el de treabă, realizând fresca interioară ce-i înfățișa pe peretele vestic pe cei doi ctitori, Ferdinand și Maria în navele laterale, pe Miron Cristea, viitorul patriarh și pe Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, iar în pronos, pe Mihai Viteazul și pe soția lui, Doamna Stanca. Nicolae Iorga putea nota cu satisfacție: „Azi nu numai că alături de catedrala catolică am refăcut biserica lui Mihai Viteazul, dar i-am dat, dacă nu patina, care e în puterea vremii, măcar propoții, care, unite cu ale edificiului, ale chiliilor înconjurătoare, pot înfrunta concurența”⁶⁴⁹.

Nu era suficientă doar construcția unei biserici. Orașul încoronării întreg trebuia pregătit. Era un eveniment prea mare ca să nu fie și unul reușit. Sau exista cel puțin strădania organizării cu succes a serbărilor⁶⁵⁰. Primarul Alba Iuliei a făcut o deplasare în București pentru a discuta cu

⁶⁴⁸ www.muzeulvirtual.ro/portfolio-item/incoronarea-de-la-alba; accesat la data de: 26.09.2022.

⁶⁴⁹ *Historia Special*, nr. 11, iunie 2015, p. 34.

⁶⁵⁰ XXX, *Regii României Mari*, Alba Iulia, 2013, p.13.

Comisia de Încoronare, acesta a obținut un milion de lei pentru a reface zona din jurul gării, fiind foarte importantă pentru primirea regelui Ferdinand I și a reginei Maria la Alba Iulia.

Ziua de 15 octombrie 1922 a început cu o ploaie mărunță, sub un cer închis. Înalții oficiali, invitații români și străini, sosiți cu 3 trenuri speciale, așteptau sosirea suveranilor. Urmau să asiste la o ceremonie ce se dorea o reînviere a vechilor practici ale încoronării domnilor țărilor române⁶⁵¹. Trenul care îi aducea la Alba Iulia pe suveranii României cu toată familia regală a sosit duminică dimineața la ora 9 și 15 minute. Pe peronul gării se găseau membri guvernului în frunte cu Ion I.C. Brătianu și membri ai misiunilor străine: franceză, italiană, engleză, belgiană, daneză, spaniolă, americană, greacă, sârbă, japoneză etc. Toți aceștia i-au primit pe regele Ferdinand și regina Maria, însoțiți de regina Elisabeta a Greciei, regina Maria a Spaniei, principele Carol și prințesa Elena. „Aspectul orașului încoronării este feeric. El îți face impresia unei păduri nesfârșite de drapele. De la gară, cele două străzi principale: una care duce în centrul orașului și cealaltă nouă, construită în anul acesta, care duce de-a dreptul în Cetate, la Catedrală și pe care trece cortegiul regal, erau largi și curate, având de o parte și de alta stâlpi înfășurați în verdeață, iar la mijloc încinși cu o ghirlandă mare de flori. În fiecare stâlp era fixat un drapel național. [...] Toate străzile erau pline de lume și abia puteai să te miști în mulțimea acelor care din toate unghiurile țării au năvălit la Alba Iulia. [...] Întreg sufletul neamului românesc se concentrează și vibra în cetatea sfântă a lui Mihai Viteazul”⁶⁵².

La ora 10 familia regală a ajuns în curtea Catedralei, după care au fost conduși înăuntru de mitropolitul primat și alți doi mitropoliți prezenți. În Catedrală a oficiat Nicolae Bălan, care a citit și evanghelia, mitropolitul primat Miron Cristea fiind cel care a rostit „Rugăciunea de Încoronare a Regelui”. După Te Deum și sfințirea însemnelor regale (coroana și mantia reginei) s-a trecut la actul public al încoronării. Suveranii și invitații oficiali s-au îndreptat spre baldachinul așezat în față clopotniței. Cortegiul e descris în amănunt de ziariștii contemporani: “Înainte lor mergea un adjutant regal, care deschidea calea. După Maiestățile lor se văd venind Regina Mărioara a Sârbiei, în dreapta ei Regina Elisabeta a Greciei, după care mitropolitul primat, Miron Cristea și principele Carol și îndată președintele adunării deputaților, ducând pe o perniță din mătase, coroana reginei, coroană făurită pentru încoronarea de la Alba Iulia, din aur scos din M-ții Ardealului, apoi președintele senatului, purtând pe o periniță coroana de oțel, cea făcută din oțelul unui tun smuls de la turci în războiul neatârnării (1878). Apoi alt rând de arhierii și ceilalți.

La orele 11, când în întreaga Românie se băteau clopotele bisericilor, iar la Alba Iulia răsunau cele 101 salve de tun, regele a luat coroana de oțel și-a așezat-o singur pe creștet. Apoi după ce regina a îngenuncheat, regele i-a așezat pe cap coroana de aur, a ridicat-o apoi de mână și a sărutat-o pe frunte. „Punerea coroanelor emoționează. E ceva mișcător de familiar în sărutarea pe care Regele o dă Reginei”.

După această solemnitate, regele și regina, invitații oficiali români și oaspeții străini au intrat în reședința regală din incinta Catedralei. Aici Regele a semnat actul comemorativ al Încoronării: „Spre a chema binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestor mărețe fapte din care a ieșit România Mare și spre a le da consfințire în fața scumpului nostru popor, ne-am adunat cu toții la Alba Iulia, străveche cetate a Daciei Romane și a gloriei lui Mihai Viteazul și aici, azi 15 octombrie 1922, ne-am încoronat eu și scumpa mea soție mamă, părtașa suferințelor și bucuriilor mele și ale țării”.

⁶⁵¹ *Ibidem*, p. 26.

⁶⁵² Apud V. Bianu, *Însemnări din războiul României Mari. De la pacea din București până la încoronarea de la Alba Iulia*, Cluj, 1926, tomul II, p. 466.

Persoanele invitate s-au îndreptat apoi spre Sala Unirii și Sala Teatrului, unde la ora 13 au avut loc, în același timp, două dejunuri oferite de guvern și la care au luat parte și suveranii, familia regală, corpul diplomatic, deputați, seniori etc, în total 350 de persoane în Sala Unirii și 700 în Sala Teatrului. De asemenea, poporul prezent la încoronare a participat la un ospăț popular în bărcile amenajate în jurul Catedralei.

Ceremonia încoronării s-a încheiat cu defilarea celor 15000 de soldați, o defilare care a fost și un omagiu adus armatei române pentru eroism și jertfele din războiul de întregire, parada de la Alba Iulia fiind condusă de generalul Cihovski, comandantul Corpului VII armată Sibiu. Defilarea s-a terminat la ora 17.30, după care suveranii au pornit spre gară însoțiți de același cortegiu impunător și la 18.30 trenul i-a purtat înapoi spre București.

„Minunea minunilor s-a săvârșit, în fine, la Alba Iulia în ziua de 15 octombrie 1922: [...] după 322 de ani de la întâia unire înfăptuită de Mihai Viteazul, s-a îndeplinit astăzi, cu tot fastul și cu toată splendoarea, actul măreț al încoronării Regelui și Reginei tuturor românilor.”

Sărbătorile încoronării au constituit actul care a încheiat o lungă perioadă de sublimă jertfă a unui popor, dar și de o negrăită măreție istorică, de vreme ce neamul românesc și-a împlinit visul realizării unității sale statale. Ceea ce va rămâne pentru eternitate va fi amintirea unor serbări, care slăvind un Rege Viteaz și o Regină Mare, au simbolizat în același timp cel mai mare fapt istoric al neamului românesc: Unirea și Înregistrarea lui de-a pururi⁶⁵³.

BIBLIOGRAFIE:

1. XXX, *Regii României Mari*, Alba Iulia, 2013.
2. *Historia Special*, nr. 11, iunie 2015.
3. V. Bianu, *Însemnări din războiul României Mari. De la pacea din București până la încoronarea de la Alba Iulia*, Cluj, 1926.
4. www.muzeulvirtual.ro/portfolio-item/incoronarea-de-la-alba; accesat la data de: 26.09.2022.

⁶⁵³ XXX, *Regii României Mari*, Alba Iulia, 2013, pp. 27-29.

ÎN SLUJBA REGELUI

RAMF RALUCA-MARIA,
COLEGIUL NAȚIONAL MILITAR „MIHAI VITEAZUL” ALBA IULIA

Istoria oamenilor de lângă noi este la fel de fascinantă și interesantă ca și istoria unui popor, motiv pentru care am ales să spun această poveste culeasă sub forma unui interviu, acum, când sărbătorim centenarul Încoronării de la Alba Iulia din 15/28 octombrie 1922. Această înclinare spre istorie s-a transformat cu timpul într-o pasiune, iar pasiunea aceasta m-a purtat prin locuri în care încă se mai știu și se mai spun povești ale unor oameni, care au marcat propriile familii dar și locurile lor natale. În această categorie se încadrează și povestea vieții lui Irod Moisă.

Povestea lui Irod Moisă, străbate anii, cu o încărcătură emoțională deosebită care nu poate decât să te acapareze și totodată să te fascineze prin frumusețea valorilor și a sentimentelor transmise. Este un exemplu viu pentru ceea ce înseamnă dragostea de țară, dragostea față de monarhie, deoarece îl întâlnim ca și soldat în Garda Regală, în perioada celui de al Doilea Război Mondial (1939-1945).

Interviul, la fel ca și lucrarea de față, este structurat pe două mari teme: viața familială a lui Irod Moisă și perioada stagiului militar ca și soldat în Garda Regală.

Irod Moisă s-a născut la 30 noiembrie 1922 la Ghijasa de Sus (jud. Sibiu) din părinții Irod Ioan (1890-1951) și Irod Nița (1902-1943). A fost primul copil din cei 7 ai familiei Irod, însă aceștia nu s-au putut bucura mult de părinții lor căci ei au murit de tineri, copiii rămânând cu bunica Anica Grigorovici (1881-1967). Din cauza greutăților din familie, acesta a făcut doar 5 clase, fiind nevoit să ajute în gospodărie, dar și la întreținerea pământului, cum de altfel făceau toți copiii din sat la o anumită vârstă. Amintindu-și de acea perioadă, Irod Moisă, povestește astfel: *„La vârsta de șapte ani am mers la școală, învățator l-am avut pe domnul Bella, îi ziceam „Dascălu”, era bătrân și aspru. Pe colegii care erau răi îi certa și le dădea câte o palmă, ori îi trăgea de urechi. Pe fete le trăgea de păr: „Domn’ învățator n-am făcut nimic!”, spuneau copiii. „Nici să nu faci!”, răspundea Dascălu’. Am învățat bine la școală, mi-a plăcut, dar am făcut doar 5 clase primare. Ai noștri aveau mult de lucru, noi de mici copii eram învățați să muncim. Am făcut 5 clase și m-a dat tata la oi, la miei, să îngrijesc animalele, duceam calul de căpăstru când era de săpițat, să nu calce porumbul. Când am mai crescut, mergeam călare pe cal, nu-mi era frică. La școală mergeam îmbrăcați cu hainele noastre românești, cu cioareci și cămașă albă”*.

Ziua națională, sărbătorită în perioada interbelică la 10 Mai, era moment de mare etuziasm în sat. Întreg satul se aduna la biserică unde copiii recitau poezi și cântau diferite cântece patriotice, fiind îmbrăcați în costume tradiționale: „Treceți batalioane române Carpații”, „Trăiască Regele”. Comunitatea din care făcea parte Irod Moisă era foarte credincioasă, mergeau la biserică cu fiecare ocazie, rugându-se pentru nevoile lor, mărturisindu-și de altfel și iubirea față de D-zeu.

Carierea militară a debutat la 1 aprilie 1943, alături de încă 11 tineri din același sat, niciunul dintre aceștia nu și-a găsit sfârșitul pe front, fiind alături unul de celălalt. Despre acest moment Irod Moisă își amintește în acest mod: *„M-au încorporat la 1 aprilie 1943, de la noi din sat am fost luați în armată unsprezece inși: Itu Samoilă, Toma Roșu, Todea Ion, Jordan Ion, Aurel Moldovan, Călin Ion, Pârvu Ioan, Chelemen Toader, Aurel Pintilie. Din generația noastră nu știu să fi murit vreunul pe front, au murit din cei mai bătrâni sau mai tineri decât noi. Eroii de care știu sunt: Stanciu Toader, Stanciu Tiberiu, Oprean Toader, Herciu Augustin, Grecu Ioan, erau mai bătrâni ca noi.”*

După instruirea de care a avut parte, Irod Moisă a fost trimis la Cercul Militar din Sighișoara, iar mai apoi la Batalionul de Gardă Regală din Sinaia, fiind singurul din satul acestuia, care a fost repartizat acolo. Făcea parte din compania a III-a, comandantul companiei fiind locotenentul Badea Ion. Cu trecerea timpului, amintirile și trăirile nu s-au uitat, în ciuda îmbătrânirii fizice, sufletul a rămas la fel de curajos, vioi și tânăr, gata să slujească oricând și oriunde armata română. O amintire de preț, care i-a rămas din perioada respectivă, este o fotografie alături de alți 5 camarazi, toți din Garda Regală.

Foto.1 Irod Moisă, alături de cei 5 camarazi, după jurământ (foto Ionuț Văidean)

La depunerea jurământului de încheiere a instruirii, au participat M.S Regele Mihai, comandantul batalionului și alți ofițeri, după cele 7 luni de instrucție la Poiana Școlii de Schii. Următoarele 3 luni, până la ocuparea postului, Irod Moisă le-a petrecut acasă, în permisie, într-o durere cumplită, deoarece îi murise mama. Despre aceste momente își amintește cu emoție și durere: „Instrucție am făcut la Poiana Școlii de Schii, după șapte luni eram slabi ca ogarii. Jurământul l-am depus la Poiana Harța, de la Sinaia mai sus. A venit să ne vadă Regele împreună cu mai mulți ofițeri și comandantul batalionului. Regele Mihai era un om fain, pogan (bine făcut, înalt) și popular, a dat mâna cu toți de acolo. Îmi amintesc câte zile am: „Jur credință țării mele și Regelui Mihai”. La final am cântat noi și fanfara militară. După jurământ ne-au dat trei luni de concediu, am nimerit acasă numai bine că era de săpă, de secerat, la fân, era de lucru. În vara aia am avut și un necaz, a murit mama, am îngropat-o de Sfântul Ilie”, povestea cu tristețe veteranul nostru.

Foto.2 Irod Moisă, în uniformă Gărzii Regale, după jurământ (foto arhiva personală)

De atunci, viața personală, dar și cea militară s-au schimbat. Sinaia a fost primul loc unde Irod Moisă a slujit cu devotament familia regală. Despre perioada de pază de la Sinaia, Irod Moisă își amintește cu plăcere și lacrimi în ochi: „Cazarma era foarte aproape de castel, la vreo 200 de metri. La Sinaia sunt trei castele: Peleş, Peleşor și Foișor sunt unul aproape de altul. Îmi amintesc că aveau peste trei sute de camere împreună, dacă aş putea să merg până acolo, aş merge la Sinaia să mai văd unde am fost cătană. La castelul Peleş eram 17 santinele de pază, jur împrejur, la al treilea post eram eu. Dacă venea cineva prin loc interzis, nu te întrebam de nici o parolă, te împuşcam. Am avut armă bună, trăgea până la 800 de metri, eu mereu am fost ochitor bun, scoteam punctaj maxim”.

Protejarea perimetrului castelurilor de la Sinaia era foarte dură, astfel încât soldații din Garda Regală dețineau arme puternice și erau obligați să îi împuşte pe toți cei care erau în locuri nepermise. M.S Regele Mihai trecea des pe la punctul de control păzit de veteranul Irod Moisă. Acesta îl descrie ca fiind „un bărbat înalt, impunător, dar binevoitor. Nu se abătea din a vorbi cu cei din incinta castelului, indiferent de statutul social al fiecăruia. Avea un farmec aparte și un chip blajin care-l diferenția de restul lumii. Atunci când venea la castel, santinela striga „Să trăiți, Maiestatea Voastră!”. Vocile care rosteau astfel de strigăte remarcă respectul, devotamentul, siguranța și admirația celor ce-l primeau cu sufletele împăcate pe rege. Avea o prestață deosebită, însă nu numai aspectul fizic era de remarcat, ci și deprinderea cu care acesta mânua arma, ușurința cu care acesta nimerea fiecare punct ochit, mergând des la vânătoare”.

Foto.3 Livretul militar al lui Irod Moisă, prima pagină (foto arhiva personală)

Pe vremea când soldații din gardă primeau la instrucție puști automate ZB, regele i-a cerut lui Irod Moisă arma sa, pentru a o încerca. Nefixând-o, în momentul în care a tras, reculul l-a lovit în barbă, dar nu s-a lăsat. Tot despre M.S Regele Mihai, Irod Moisă povestește că: „conducea foarte ager o mașina cu roți de cauciuc în față și șenilate în spate, astfel încât lumea îl admira pentru curajul și rapiditatea sa”. Irod Moisă era uimit de lejeritatea cu care regele conducea mașina, deseori, își spunea în mintea sa: „Mama ta de Rege, dacă se rupe funia aia, te prinde, te omoară brazil. Era curajos foc!”.

La Peleş venea des Regina Elena, o femeie prietenoasă și binevoitoare, după spusele veteranului nostru. Familia regală avea animale de companie, iar regele avea un câine alb (pe nume Ațo, așa cum își amintește veteranul nostru) care s-a pierdut, la un moment dat, iar toată compania de soldați a fost pusă să îl caute pe acesta. Sper bucuria tuturor, câinele a fost găsit.

Cu referire la oamenii politici ai momentului pe care i-a văzut la Sinaia, Irod Moisă își amintește următoarele: „La Peleş, la Rege, rar am văzut să vină generali germani, pe ambasadorul Germaniei nu l-am văzut niciodată. Doar pe mareșalul Antonescu știu că l-am văzut, venea să viziteze castelul și ce era pe-acolo”.

Irod Moisă era un militar dedicat care se adapta cu ușurință cerințelor superiorilor, era omul ordinii și al disciplinei, potrivit cu rigorile armatei, amintindu-și de aceste aspecte cu plăcere astfel: „Instrucție făceam la munte sus, mergeam de două ori pe săptămână, eu eram pușcaș și cercetaș. După șapte luni ne-au mutat la compania a II-a, înainte eram la a III-a. Mie mi-a plăcut întotdeauna să fiu ordonat și curat îmbrăcat, așa am fost crescut. Ne trezeau la ora șase dimineața, ne spălam și ne îmbrăcam. Baie făceam în fiecare sâmbătă, erau dușuri amenajate. Hainele le spălam singuri, le băgam la etuvă și ieșeau curate. De câteva ori m-au scos în fața colegilor să mă dea exemplu: „Soldați uitați-vă la el, cum stau hainele de frumos, cum este aranjat!”, zicea locotenentul Badea. De la bocanci, la pantaloni, veston, centură, eu eram aranjat”.

Cu referire la perioada petrecută în Garda Regală la Sinaia, Irod Moisă povestește despre un moment tensionat în care au fost implicați toți cei care asigurau paza castelelor: „În ziua de Paști la 16 aprilie 1944, duminică, eram la Sinaia în curte să mâncăm, când au apărut avioanele deasupra noastră. S-a întunecat cerul, n-am mai așteptat ordin, am fugit toți în pădure. La Sinaia nu au bombardat, doar la Brașov, Ploiești și București, se auzeau bubuielile până la noi. Au trecut în mai multe ture, se lăsau în jos, urcau în sus, dispăreau după munte, am crezut că ne fac praf”.

Foto.4 Scrisoare trimisă de Irod Moisă acasă, datată 23 aprilie 1944 (foto arhiva personală)

Despre momentul 23 august 1944, Irod Moisă își amintește, de parcă ar fi fost ieri, întreaga derulare a evenimentelor în care el și o parte din soldații Gărzii Regale au fost implicați: „La 23 august 1944 eram la Sinaia, am intrat de Gardă. Când a venit schimbul celălalt, am întrebat pe colegul: „Ce-i mă, ce s-a întâmplat?”. „Nu știu, te duci la cazarmă!”, mi-a zis el. Dacă am venit la cazarmă, nimeni nu știa nimic, nu ne-au spus nimic. Spre seară a venit ordin: „Echiparea, plecăm!”. Am luat armele, cartușe, grenade în buzunare și am plecat împreună cu Regele Mihai și Regina Elena, către Târgu Jiu. Am trecut prin Craiova, Târgu Jiu și am ajuns la Runcu. Asta era o comună deschisă, merii erau încărcăți cu poame coapte, crengile erau aplecate până jos. Am stat trei săptămâni acolo, până la sfârșitul lui septembrie. Era armată câtă frunză și iarbă, noi îl păzeam pe Rege și ceilalți ne păzeau pe noi. Militarii din Garda Regală, erau cazați în gazdă la oameni, în Dobrița, satul vecin. Imediat am intrat la datorie, aveam arma la mine, nu-mi era frică de nimeni, aveam și pușca și pistolul automat”. După 3-4 săptămâni de la evenimentele din 23 august 1944, lucrurile s-au mai liniștit, iar Casa Regală și garda s-au reîntors la Sinaia și apoi la București, despre aceste momente Irod Moisă își amintește

astfel: „După vreo trei-patru săptămâni, s-au mai așezat lucrurile și am plecat înapoi către București, cu direcția Sinaia. Eram în coloana regală vreo 20 de mașini, Regele Mihai și mama-sa erau cu noi, unul din șoferi a lovit un rus și l-a doborât. Coloana s-a oprit, gărzile s-au dat jos, au pus mâna pe el, l-au luat, nu știu ce-au făcut cu el, cred că l-au predat la ruși. De la Runcu am venit înapoi la București și apoi la Sinaia. De aici unitatea noastră a fost dusă în București, eram încartiruiți pe strada Izvor, acum eram santinelă la Palatul Cotroceni.”

În vara anului 1946 (mai exact pe 27 iunie 1946) Irod Moisă a fost lăsat la vatră, reîntorcându-se acasă după 3 ani în care a slujit cu credință, onoare și demnitate Casa Regală și pe M.S Regele Mihai.

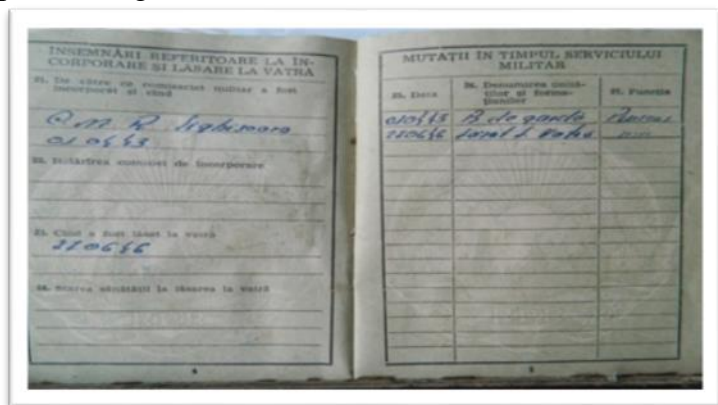

Foto.5 Livretul militar al lui Irod Moisă cu data lăsării la vatră (foto arhiva personală)

Și-a întemeiat o familie, iar soția sa Anica i-a dăruit 4 copii, din care trăiesc 3, cărora le-au insuflat respectul și iubirea față de monarhie. Fiecare clipă petrecută în această viață i-a dezvăluit veteranului nostru un nou prilej de bucurie, căci, ajuns la o vârstă înaintată, în sufletul său continuă să răzbată credința, respectul și admirația pentru monarhia românească pe care a apărât-o cu arma în mână.

Foto.6 Irod Moisă cu soția sa, Anica (foto arhiva personală)

UN MOMENT DE ISTORIE LOCALĂ LA OCNA-MUREȘ: SĂDIRIA STEJARULUI ÎNCORONĂRII, MAI 1923

TOADER IOANA- ILINCA,
COLEGIUL NAȚIONAL „HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN” ALBA IULIA / CENTRUL
JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ ALBA

Duminică, 15 octombrie 1922, o zi ploioasă de toamnă, o zi de care o lume întregă își amintește și care a umplut paginile de istorie a României, dar, cel mai important, ziua în care Regele Ferdinand și Regina Maria au fost încoronați ca regi ai României Mari.

Încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria va rămâne pentru totdeauna în inima albaiulienilor care, pe lângă mândria de a găzdui un asemenea eveniment, s-au ales cu unul dintre cele mai deosebite și cunoscute lăcașe de cult din țară și anume Catedrala Reîntregirii.

Iar pentru că orice eveniment de o asemenea anvergură necesită timp de pregătire, așa s-a întâmplat și atunci. Momentul care a rămas în istoria unei întregi planete, a început să fie pregătit încă de la sfârșitul primului război mondial din timpul guvernării lui Alexandru Averescu. În anul 1920, era deja creată o comisie a încoronării, condusă de generalul Coandă și din care făceau parte mari personalități ale momentului precum George Enescu, comisie care a ținut în această formulă până la abdicarea lui Averescu în 1921. Noul guvern condus de liberalul Ionel Brătianu, a luat sub aripa sa organizarea evenimentului, și a fost constituită o nouă comisie, al cărei președinte a fost Anghel Saligny, cunoscut pentru construirea podului feroviar Carol I de la Cernavodă, dar din care făceau parte și foști membrii ai comisei⁶⁵⁴.

Odată cu povestea încoronării am aflat și povestea catedralei care face mândria orașului Alba Iulia. Catedrala Reîntregirii sau Încoronării a fost ridicată special pentru acest moment istoric, întrucât acesta necesita un lăcaș de cult special, unde să aibă loc slujba religioasă în care trebuiau să fie sfințite simbolurile regale și în fața căreia trebuia să aibă loc ceremonia încoronării⁶⁵⁵.

Cei care astăzi vor să se întoarcă în timp cu nouă decenii în urmă pentru a reface atmosfera „minunii-minunilor” cum numește un contemporan momentul Încoronării din 15 octombrie 1922 de la Alba Iulia vor avea plăcuta surpriză de a găsi informații dintre cele mai interesante în presa și memorialistica vremii. Dincolo de latura uneori subiectivă din paginile documentelor îngălbenite de timp străbat sentimentele unui patriotism funciar și forța care se degajă din visul unității naționale, devenit realitate în anul 1918.

Nicolae Iorga surprinde în cuvinte de o rară frumusețe imaginea zilei de 15 octombrie 1922 în varianta sa meteorologică. „*Picură de ploaie pe dealurile de la Alba Iulia și negurile se scarmână de pădurile depărtate ale Munților Apuseni*”⁶⁵⁶ și continuă cu detalii despre succesiunea evenimentelor și prezența personalităților la Alba Iulia, cu o admirație deosebită față de generalul Berthelot „*prieten al poporului român*”. Istoricul și-ar fi dorit o prezență mai masivă a românilor, o revărsare a provinciilor românești spre Alba Iulia, întrebându-se retoric: „*de ce în locul unei națiuni s-a văzut doar o mulțime?*”⁶⁵⁷.

⁶⁵⁴ Andreea Mezei, *Povestea Încoronării Regilor Ferdinand și Maria: Retrăiește unul din cele mai importante momente ale istoriei așa cum a fost acum 9 decenii*, articol din ziarul Alba24ro.

⁶⁵⁵ *Ibidem*.

⁶⁵⁶ Nicolae Iorga, *Duminica Încoronării*, articol din ziarul Universul reprodus în *Revista pedagogică și socială* „*Învățătorul*” nr.15- 16, noiembrie 1922, pag. 9.

⁶⁵⁷ *Ibidem*.

Suntem la aproape patru ani după momentul înfăptuirii Marii Uniri și foarte probabil marele savant avea încă în memorie Platoul Romanilor vibrând la prezența celor aproape două sute de mii de participanți din 1 Decembrie 1918.

Ecoul celor întâmplate la Alba Iulia în octombrie 1922 se va resimți până în cele mai îndepărtate colțuri ale Regatului României. Documentele timpului consemnează nu numai aspecte interesante din ceea ce se întâmpla la nivel național prin prezența familiei regale la Alba Iulia și a unor oaspeți de seamă veniți din țările Europei, ci și modul în care momentul Încoronării a fost perceput în comunitățile locale și a rămas în memoria colectivă. Din această perspectivă abordez un aspect de istorie locală bazat pe informații de arhivă nepublicate și necunoscute în istoriografia aferentă momentului aniversar din 15 octombrie 1922.

Un moment care este legat de Încoronarea Regelui Ferdinand și Reginei Maria la Alba Iulia și care avea ca scop păstrarea în memoria colectivă a acestui eveniment istoric se va desfășura mai târziu în primăvara anului 1923. Acum se va pune în aplicare în multe din localitățile țării Ordinul Ministerului Instrucțiunii nr.6737 *“pentru a eterniza și lega mărețul act al Încoronării primului Rege al tuturor românilor și de o activitate școlară de o deosebită însemnătate pedagogică și națională”*. Această activitate se va desfășura cu prilejul Sădirii Pomilor ori a Serbării Arborilor și a Păsărilor din primăvara anului 1923 când s-a sădit *“Arborele Încoronării”*. Se recomandă ca acesta să fie plantat în locul cel mai potrivit din localitate, iar întrucât poziția geografică și climaterică a locului este potrivită pentru acesta, arborele să fie un stejar. Momentul sădirii stejarului trebuia să fie urmărit de toți elevii și învățătorii școlii având un caracter festiv.

Apărarea și îngrijirea viitoare a Arborelui Încoronării era sarcina învățătorilor împreună cu primăria comunală. Îndeplinirea acestui act patriotic de către fiecare școală trebuia raportată Revizoratului școlar⁶⁵⁸.

Dacă despre leu se spune că este regele animalelor și vulturul este cel al păsărilor, în lumea vegetală stejarului îi revine titlul de rege al pădurii.

Cercetări biologice recente au arătat că între structura genetică a stejarului și a omului nu există mari diferențe. Acest lucru se știa în antichitate când arcadienii susțineau că au devenit oameni din stejari. Se știe că în Piemont din timpuri îndepărtate, copiilor li se spunea că s-au născut sub un stejar, adică din el, și nu că i-ar fi adus barza. Stejarul pentru om a însemnat sănătate, înțelepciune și prosperitate. Asta este și semnificația visului în care apare un stejar matur.

Dar Omul pentru Stejar ce înseamnă astăzi?⁶⁵⁹

Atât la Ocna- Mureș, cât și la Războieni există acești stejari în curtea școlilor din aceste localități, stând mărturie peste timp despre încoronarea de la Alba Iulia, moment istoric care a consacrat în plan intern desăvârșirea unității statale, iar pe plan extern, recunoașterea internațională a Unirii⁶⁶⁰.

Momentul de la 1923, Serbarea Încoronării, respectiv sădirea stejarului aflat și azi lângă școală se alătură ca o contribuție modestă a comunității locale animată de dascălii ei, momentului istoric de la Alba Iulia, lăsând pentru urmași amintirea unui timp căruia i se atribuie cel mai important fapt istoric: Unirea cea mare și corolarul ei Încoronarea din Catedrala Reîntregirii Neamului de la Alba Iulia.

⁶⁵⁸ *“Școala nouă”*, Revista pedagogică a corpului didactic din județul Bihor, Oradea, nr. 9-10 mai 1923, pag. 8- 9.

⁶⁵⁹ Dan Corneliu Brăneanu, *Complexitatea aspectelor legate de stejar*, articol în *neamul-romanesco.com*

⁶⁶⁰ Dorin Giurgiu, Marius Cristea, Ioana Rustoiu, Smaranda Cetean, *Regii României la Alba Iulia*, Alba Iulia, 2009.

Între sfârșitul celui de-al doilea război mondial și 1989, nu există nici un domeniu de activitate în România, în care ideologia nu a intervenit în schimbarea mesajului inițial. Această caracteristică fundamentală a statului totalitar este foarte clară.

Este un fapt adevărat, folosirea muzeelor de istorie, de către autoritatea politică, ca mijloc de propagandă. Muzeul, care a fost considerat de prea multe ori o instituție politică, a fost transformat într-un instrument foarte eficient de modelare ideologică. Aici, poporul a mers dincolo de abstractul cărților și a intrat în contact direct și vizual, cu o istorie națională, așa cum a fost prezentată în secțiile de istorie a expozițiilor⁶⁶¹.

Istoria, știm cu toții că a fost mistificată și profund politizată de regimul comunist! Nici stejarii din Ocna Mureș și Războieni nu au scăpat de ciuma comunistă. Nu rescriem istoria, dar vrem să arătăm că prin exagerare, reinterpretări, răstălmăcire, omisiune, mit și uneori falsificare, am ajuns să avem o istorie din care nu suntem siguri cât e adevăr.

„Istorie se cheamă ceea ce s-a întâmplat cu adevărat, nu ceea ce am vrea să se fi întâmplat”, spunea în urma cu aproape un secol unul dintre cei mai mari istorici români, Nicolae Iorga.

Așadar, stejarul din Ocna Mureș nu a fost plantat pentru a omagia Marea Unire! (așa după cum s-a scris în numeroase lucrări și chiar în monografiile orașului). Să vedem însă ce știm despre stejarul din Ocna Mureș. E o placă acolo, care rănește copacul, și pe care scrie că a fost plantat în 1921 de învățătorul Moldovan Leon, directorul școlii, în amintirea Marii Unirii din 1918. (vezi- foto 1). Sună frumos, istoric, nu avem motive să nu credem ce scrie acolo, mai ales că amintește de o pagină din trecut, de care suntem mândri. Să vedem însă și care e realitatea.

Placa care se află pe stejar, a fost refăcută în anul 1995, prin grija Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu”, dar preluând informațiile promovate de autoritățile comuniste, care aveau „mare drag” de regalitate și valorile ei, informații care s-au păstrat și după 1989 (foto 1).

La 15 octombrie 1922, regele Ferdinand și regina Maria erau încoronați la Alba Iulia ca primii suverani ai României Reîntregite. Evident că un astfel de moment a fost marcat prin diferite manifestări și activități în toate localitățile, mai ales cele apropiate Cetății Marii Unirii. A apărut astfel un ordin al Ministerului Instrucțiunii, transmis mai departe de Revizoratul Școlar al județului Turda- Arieș, ca circulara nr.1023/1923 (foto 3), datat 3 mai 1923 și primit la școala din Ocna Mureș, prin care se solicita ca de “Serbarea pomilor și a păsărilor” (ce avea loc pe 3 mai, conform ordinului 4000/1923 al Inspectoratului Instrucțiunii) să se sădească un arbore⁶⁶². E sigur că astfel de stejari sunt mulți în Ardeal deoarece acea acțiune a avut loc peste tot, în mai toate localitățile⁶⁶³. Unii anonimi, uitați și neștiuți de nimeni, alții îngrijiți și respectați de oameni ca niște cetățeni de seamă ai comunității lor. Câți dintre ei și-au păstrat simbolul, câți dintre ei mai există și acum, câți mai sunt amintiți în memoria noastră?

Ne-am obișnuit să citim niște plăci pe care sunt urme de istorie, scrieri ce amintesc de vremuri trecute și uitate printe amintirile noastre. Au fost vremuri care au uitat de încoronări, de regi și regine, sau au vrut și au impus oamenilor să le uite. Avem acum dreptul, dar mai ales obligația morală, la 100 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia, să repunem adevărul pe acele însemne care ne arată trecutul, să-l arătăm așa cum a fost și să-l arătăm la fel și celor ce vor veni. Pentru că acești stejari de care puțini mai știu au o simbolistică a lor, s-au născut când străbunii noștri erau copii, vor dăinui, cu ajutorul lui Dumnezeu, încă multe veacuri

⁶⁶¹ Gabriel Moisa, *Alienarea istoriei în Analele Universității din Oradea*, Seria Istorie-Arheologie, 2012.

⁶⁶² http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/scoalanoua/1923/BCUCLUJ_FP_279899_002_008.pdf, pag.6.

⁶⁶³ http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/scoalanoua/1923/BCUCLUJ_FP_279899_002_009_010.pdf, pag.8.

ÎNDRUMĂTOR PENTRU BUNE PRACTICI ÎN EDUCAȚIE - VOLUMUL I

transmițându-și menirea și mesajul. Ne vor spune întotdeauna că la Alba Iulia, cândva, prin 1922, la 15 octombrie, un rege numit Ferdinand și o regină numită Maria a României, au fost încoronați ca primii suverani ai României Reîntregite.

Foto 1 : Stejarul din curtea Școlii Vechi din Ocna Mureș

Foto 2:

Stejarul din curtea Școlii Vechi de pe strada Nicolae Iorga nr.18 (lângă Biserica Romano-Catolică) a fost plantat în anul 1923 cu prilejul „Serbării Pomilor și Păsărilor” spre a eterniza actul de încoronare a primului rege al românilor la 15 octombrie 1922 la Alba Iulia . Până nu demult s-a crezut că acest stejar a fost plantat spre a cinsti Marea Unire din 1918

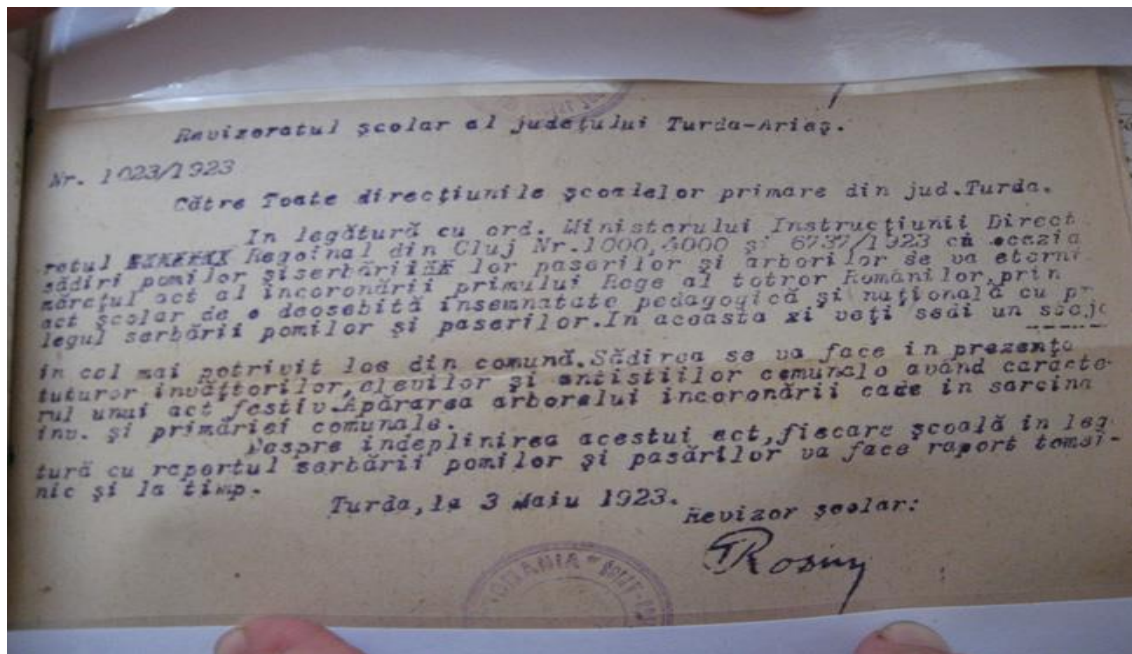

Foto 3 : Circulara nr.1023/1923 a Revizoratului Școlar Turda- Arieș

Foto 4 : Stejarul din curtea Școlii Gimnaziale Războieni

BIBLIOGRAFIE:

1. Arhiva Școlii Războieni, Registrul de procese verbale 1922-1942.
2. Arhiva Școlii Războieni, an 1924, doc.32.
3. Arhiva Școlii Războieni. Registrul de procese verbale, proces verbal nr.7-922, pag. 9-10.
4. Giurgiu, Dorin, Cristea, Marius, Rustoiu, Ioana, Cetean, Smaranda, *Regii României la Alba Iulia*, Alba Iulia 2009.
5. Iorga, Nicolae, *Duminica Încoronării*, articol din ziarul *Universul*, reprodus în *Revista pedagogică și social „Învațătorul”*, nr.15-16, noiembrie 1922.

6. Moisa, Gabriel, *Alienarea istoriei în Analele Universității din Oradea*, Seria Istorie-Arheologie, 2012.
7. „Școala nouă” Revista pedagogica a corpului didactic din jud. Bihor, Oradea, nr.9-10 mai 1923.
8. Brăneanu, Dan Corneliu, *Complexitatea aspectelor legate de stejar*, articol în neamul-romanesc.com.
9. Mezei, Andreea, *Povestea Încoronării Regilor Ferdinand și Maria: Retrăiește unul din cele mai importante momente ale istoriei așa cum a fost acum 9 decenii*, articol din ziarul Alba24ro.
10. http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/scoalanoua/1923/BCUCLUJ_FP_279899_002_008.pdf.
11. http://documente.bcucluj.ro/web/bibdigit/periodice/scoalanoua/1923/BCUCLUJ_FP_279899_002_009_010.pdf.

PREGĂTIND ÎNCORONAREA: PRIMAR ȘI CETĂȚENI LA ALBA IULIA

CARINA MATEI,

COLEGIUL NAȚIONAL „HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN” ALBA IULIA

Încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria a avut loc după realizarea Marii Uniri. Locul ales pentru ceremonia încoronării suveranilor României Mari a fost Alba Iulia, localitatea unde s-a înfăptuit unirea Transilvaniei, Crișanei, Banatului și Maramureșului cu România. Ce onoare pentru acest oraș și pentru cetățenii lui ca în decurs de 4 ani să găzduiască aceste evenimente de importanță națională și internațională. Locuitorii orașului erau mândri că locuiau aici și au participat cu bucurie la serbările Încoronării.

Pentru organizarea acestui eveniment solemn s-a înființat o comisie specială, apoi un comitet de direcție din care făcea parte și primarul orașului din acea vreme, dr. Aurel Sava. Această comisie urma să conducă toate acțiunile necesare pregătirii orașului gazdă. Cea mai importantă lucrare realizată pentru această sărbătoare a fost Catedrala Încoronării. Pentru construirea acesteia s-a realizat o spărtură în zidul de vest al fortificației și s-au demolat sediul comandantului cetății, grajdurile și magaziile. Acest edificiu a fost creat după modelul Bisericii Mari a Curții Domnești din Târgoviște, îmbinând elemente grecești (crucea greacă înscrisă), bizantine și neoromânești într-o armonie care surprinde diversitatea și unitatea culturii naționale românești.⁶⁶⁴

Construirea propriu-zisă a catedralei a început pe 27 aprilie 1921, aceasta fiind finalizată în septembrie 1922, slujba de sfințire a bisericii fiind ținută pe 8 octombrie 1922, o sărbătoare care a bucurat orașul, fiind o anticipare a celei de pe 15 octombrie când regele Ferdinand I și regina Maria urmau să fie încoronați. Pe lângă catedrală, a mai fost amenajată Sala Unirii, unde avea să se țină un banchet pentru oaspeții din străinătate, s-au construit tribune, iar sala de primire din gară a fost lărgită pentru a permite accesul tuturor oficialităților. Parcurile au fost și ele amenajate, iarba și florile fiind atent îngrijite. Hotelurile au fost evacuate, pentru a putea fi găzduiți acolo cei care se ocupau de organizare. Inclusiv croitorii au fost supraîncărcate cu comenzi pentru această ocazie specială, pe lângă aranjarea orașului, oamenii fiind preocupați și de îngrijirea proprie, astfel încât atât Alba Iulia, cât și cetățenii ei să fie impecabili.

Încoronarea trebuia să transmită speranță și bucurie poporului, fiind un mesaj pentru națiune, iar din acest considerent și al faptului că regele Ferdinand I era de confesiune romano-catolică, s-a decis ca ceremonia să aibă loc afară, în fața Catedralei Încoronării, construită special pentru această sărbătoare. În exterior, erau multe locuri pentru participanți, așa că cetățenii din oraș au fost nevoiți să fie gazde pentru cei care veneau să asiste la sărbătoarea națională. Pentru a se asigura protecția participanților, s-a emis o ordonanță pe 30 septembrie, care cuprindea o serie de reguli, precum înregistrarea la serviciul special de Siguranță a oricărei persoane care nu locuia stabil în Alba Iulia, iar gazdele erau obligați să se asigure că oaspeții lor au fost înregistrați.⁶⁶⁵

Primarul orașului, dr. Aurel Sava a îndemnat populația să sprijine, la rândul ei, demersurile autorităților astfel încât derularea evenimentului să fie fără cusur. De exemplu, pe 6 octombrie, a emis o ordonanță prin care le cerea albaiulienilor să păstreze curățenia, să fie primitivi cu oaspeții, amabili cu musafirii ce aveau să-i viziteze cu această ocazie, să-și decoreze casele cu lumini și portrete ale celor două figuri regale, fiind arborate și drapele naționale corecte, ordinea culorilor fiind trecută în comunicat.⁶⁶⁶ Pe lângă toate acestea, în zilele de 15,16

⁶⁶⁴ Ionela Simona Mircea, *Catedrala Încoronării. Istorie și har*, Editura Altip, Alba Iulia, 2017, p. 26.

⁶⁶⁵ Marius Cristea, Smaranda Cutean, Dorin Giurgiu, Ioana Rustoiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, Editura Cognitiv, Alba Iulia, 2019, p. 21.

⁶⁶⁶ *Ibidem*, p. 20-21.

și 17 octombrie toate afacerile urmau să fie închise pentru a se celebra încoronarea. Ca simplu cetățean, trebuia să respecti toate aceste reguli cu strictețe, chiar dacă unele erau în dezavantajul personal. Acest fapt, însă, nu i-a supărat prea tare pe românii din Alba Iulia, deoarece erau cu toții entuziasmați de ceea ce au reușit să înfăptuiască: au creat o Românie Mare, completă, de care erau mândri și aceasta datorită celor doi suverani dedicați cauzei României, ceea ce le umplea inimile de recunoștință pentru cei doi.

În ziua sfințirii catedralei, 8 octombrie 1922, orașul își întâmpina oaspeții „curat ca paharul”, plin de polițiști și soldați, „toată Alba Iulia nu-ți vorbește decât despre încoronare și, de aceea, orice bun român rămâne cu adevărat emoționat plimbându-se, în aceste zile de pregătire febrilă, pe străzile ei, care azi nu mai duc decât la un singur loc, sus în cetate, la mănăstire, Roma noastră românească, a zilelor noi în care am intrat”⁶⁶⁷.

Primarul, dr. Aurel Sava, a fost permanent implicat în pregătirile pentru încoronarea suveranilor, cerându-le cetățenilor să arate oaspeților dragoste și bunăvoință. Străzile orașului au fost împodobite cu drapele tricolore, ghirlande de brad și stejar, flori și covoare naționale. Străzile orașului erau pline de oameni în haine de sărbătoare.⁶⁶⁸

Pentru încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria în Alba Iulia au sosit numeroase personalități, membri ai familiilor regale europene, reprezentanți ai corpului diplomatic, oameni politici români, membri ai clerului și popor. În ziua de 15 octombrie dimineața a sosit în gara din Alba Iulia și familia regală. Primarul i-a întâmpinat cu aceste cuvinte: „Majestățile Voastre, vă rog să-mi permiteți să vă salut în numele locuitorilor orașului Alba Iulia, cetatea sfântă, care a fost sâmburele atîtor generații de români. Prezint Majestăților Voastre cele mai profunde sentimente de devotament ale locuitorilor orașului, urându-vă bun venit pe acest pământ sfânt, care a primit și a adăpostit și pe marele voievod Mihai. Vă rog ca după datinile vechi strămoșești să gustați pâinea și sarea sa. Trăiască Majestățile Voastre ! Trăiască întreaga dinastie!”⁶⁶⁹

Eforturile organizatorilor au dat roade, ziarele vremii consemnau că „aspectul orașului încoronării era feeric, el îți făcea impresia unei păduri nefârșite de drapele...toate străzile erau pline de lume și abia puteai să te miști în mulțimea acelor cari din toate unghiurile țării au năvălit în Alba Iulia. Țărani, țărance, bătrâni, tineri, copii, bărbați, femei, preoți, învățători, funcționari, ofițeri etc veniseră cu miile și orașul era plin ca un stup.Toate casele, școlile, cafenelele, restaurantele, cofetăriile, bodegile, gemeau de lumea care inunda orașul de la gară și de prin toate barierele pe jos, în căruțe, care cu boi, trăsuri și automobile. Întreg sufletul românesc se concentrase și vibra în cetatea sfântă a lui Mihai Viteazul.”⁶⁷⁰

După ce regele Ferdinand a încoronat-o pe regina Maria, oamenii au izbucnit în ovații iar fanfara a intonat imnul regal.⁶⁷¹ Mulțimea prezentă și-a arătat astfel recunoștința și aprecierea față de cuplul regal, care le umpluse inimile de bucurie,consfințind prin încoronare realizarea Marii Uniri. Banchetul și defilarea trupelor au completat programul zilei de 15 octombrie. La ora 18.30 trenul regal a plecat în uralele celor prezenți, dar sărbătoarea a continuat în oraș, la ora 21 a urmat o mare retragere cu torțe și muzica militară a răsunat apoi întreaga noapte.⁶⁷²

⁶⁶⁷ Ionela Simona Mircea, *op.cit.*, p. 31.

⁶⁶⁸ *Cartea Încoronării. Albumul comemorativ al încoronării MM.LL regele Ferdinand și regina Maria la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922*, București, 1923, p. 4.

⁶⁶⁹ *Ibidem*, p. 6.

⁶⁷⁰ Ionela Simona Mircea, *op.cit.*, p. 40.

⁶⁷¹ Adrian Cioroianu, *O țară se construiește zi de zi. Cea mai frumoasă poveste*. Vol.III, Editura Curtea Veche, București, 2019, p. 298.

⁶⁷² *Cartea Încoronării. Albumul comemorativ al încoronării MM.LL regele Ferdinand și regina Maria la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922*, București, 1923, p. 22.

Așadar, pentru un cetățean de rând din Alba Iulia, încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria pe 15 octombrie 1922, a fost un eveniment unic, la care a avut privilegiul de a privi din „primul rând”, simplul fapt că locuia în acest oraș oferindu-i oportunitatea să asiste atât la sărbătoarea propriu-zisă, cât și la pregătirile care s-au desfășurat pe parcursul celor doi ani, perioadă în care s-a putut bucura de progresul orașului său. Inima acestui cetățean era plină de bucurie, mândrie și mulțumire la finalul zilelor de sărbătoare, încoronarea cuplului regal fiind o experiență de neuitat pentru el.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Cartea Încoronării. Albumul comemorativ al încoronării MM.LL regele Ferdinand și regina Maria la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922*, București, 1923
2. Cioroianu Adrian, *O țară se construiește zi de zi. Cea mai frumoasă poveste (vol. III)*, Editura Curtea Veche, București, 2019.
3. Cristea, M., Cutean, S., Giurgiu, D., Rustoiu, I., *Regii României Mari la Alba Iulia*, Editura Cognitiv, Alba Iulia, 2019.
4. Mircea Ionela Simona, *Catedrala Încoronării- istorie și har*, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2017.

LUCIAN BLAGA, MEMORIALISTUL MARII UNIRI DE LA ALBA IULIA
BARBU DENISA-ȘTEFANIA, PRODEA NICOLE SILVIANA,
LICEUL TEORETIC „GHEORGHE LAZĂR” AVRIG

Aflat la studii în perioada 1916-1918 la Universitatea din Viena, Lucian Blaga revine în țară în ajunul Marii Unirii. Confruntat cu sentimentul de insecuritate din capitala imperiului, cu dificultăți în aprovizionarea cu alimente și degingolada administrației austriece, Lucian Blaga decide să se reîntoarcă la Sebeș-Alba. Traseul străbătut de poet cu trenul evidențiază panorama deficitului de autoritate al oficialităților imperiale: magazinele devastate, vagoane distruse, pivnițe vandalizate și soldați descărcând focuri de armă pe fereastra trenului. „În vagon ne sufocăm în înghesuiala ce nu voia să cedeze. Soldații fixați locului, urinau pe ferestre, făcând glume de domeniul balistice. Călătoria s-a prelungit toată noaptea. Dimineața am sosit la Vințul de Jos.”⁶⁷³

Textul este important pentru că sugerează mentalitatea revoluționară care amplifică resentimentele față de autoritățile austro-ungare și diminuează barierele între guvernanți și guvernați. Violența revoluționară urmărea, așa cum sublinia Jean Starobinski, extinderea normelor moderne ale dreptului asupra cetățenilor și egalitatea tuturor în fața dreptului. Manifestările anarhice reprezintă prima formă de exprimare a libertății și reliefează faptul că domnia tenebrelor a încetat. Voluptatea distructivă și focalizată asupra instituțiilor și oficialităților austro-ungare trebuia să conducă în timp la principiile legitime ale existenței sociale. Descompunerea vechiului regim este însoțită de frenezia unei aboliri finale și a unui elan întemeietor⁶⁷⁴.

Ajuns la Sebeș, Lucian Blaga constată în mod surprinzător atmosfera de liniște a orașului și absența informațiilor despre dezmembrarea imperiului. Jandarmii maghiari asigurau ordinea patrulând pe străzile orașului, afișând sobrietate și calm, iar sașii care dețineau instrumentele puterii aveau o stare de spirit caracterizată prin frustrare și consternare. Fratele său, Lionel, ofițer în armata austro-ungară, care fusese repartizat să supravegheze activitatea unei fabrici de hârtie, se afla într-o ipostază desuetă: asigura ordinea și securitatea unui imperiu care se prăbușise. Intelectualitatea Sebeșului era dominată de ideea evitării exceselor, însă erau de așteptat și impetuoșități locale dificil de gestionat. Jandarmii maghiari deghizați în preoți români, în țărani cu ițari și în ciobani cu cojoace au părăsit orașul, iar un funcționar de la Primărie a fost împușcat de necunoscuți⁶⁷⁵. Informațiile lui Lucian Blaga exprimă resentimentele existente în imaginarul românilor, al ungarilor și al sașilor datorită prejudecăților, clișeele și a experiențelor istorice acumulate împreună. Mentalitatea celor trei etnii, marcată de spiritul medieval, de neliniști și culpe seculare mărturisesc rezerve de a coopera și comunica în noua realitate geopolitică a prăbușirii Imperiului Austro-Ungar. Finalul războiului, definirea identității românilor, proiectarea imaginii despre sine se restructurează în acest moment istoric, marcat de ideologia statului național, realizabil prin unirea tuturor teritoriilor locuite de români cu Vechiul Regat.

Prestigiul lui Lionel Blaga la nivelul sensibilității românilor a determinat ca o delegație a Primăriei gestionată de sașii din Sebeș, să-i propună postul de primar al orașului. Acesta a tratat delegația cu deferență necesară și a răspuns că în actualul context numai poporul avea autoritatea

⁶⁷³ Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Editura Minerva, București, 1990, p. 176.

⁶⁷⁴ Jean Starobinski, *1789 emblemele rațiunii*, traducere și prefață de Ion Pop, Editura Meridiane, București, 1990, pp. 42-47.

⁶⁷⁵ Lucian Blaga, *op. cit.*, p. 176.

de a-l însărcina cu conducerea primăriei. Acceptul său a fost condiționat ca durată temporală până la normalizarea situației, căci nu a aspirat niciodată la demnități publice⁶⁷⁶.

În după amiaza zilei de 3 noiembrie 1918, populația românească a orașului s-a deplasat spre centrul Sebeșului, fiind însoțită de soldații sosiți în dimineața zilei de pe front, și de intelectualii localnici. În piața centrală a orașului s-au rostit discursuri exprimându-se ideea că românii din Transilvania doresc unirea cu România. Autoritățile săsești au predat cheile simbolice ale puterii lui Lionel Blaga, act politic care a semnat debutul unei noi epoci pentru românii transilvăneni. S-a format un consiliu orașenesc având în componența sa intelectuali și țărani, și s-au inițiat măsuri pentru prevenirea dezordinilor ce se profilau la orizont⁶⁷⁷.

În acest context al reprezentărilor și al imaginarului colectiv semnificative pentru mentalitatea românilor sunt deplasarea acestora la 1 decembrie la Alba Iulia, dar și retragerea fără incidente a armatei germane din Transilvania, relatate de Lucian Blaga, care alături de fratele său, Lionel au făcut deplasarea în orașul Marii Uniri. „*Pentru marea, istorica adunare națională de la Alba-Iulia, unde s-a hotărât alipirea Transilvaniei la patria-mamă, n-a fost nevoie de o deosebită pregătire a opiniei publice. Pregătirea se făcuse vreme de sute de ani. În dimineața zilei de 1 Decembrie, ca la un semnal, lumea românească a purces spre Alba-Iulia (spre Bălgrad, cum îi spuneam noi, cu vechiul nume), pe jos și cu căruțele. Fratele meu, și cu mine, luarăm și noi o trăsură. Am renunțat la călătoria cu trenul căci până la Alba-Iulia nu erau decât 16 Km. Era o dimineață rece de iarnă*”⁶⁷⁸.

Ajunși în orașul unirii, nu a reușit să fie prezent în sala adunării, dar Lionel care era delegatul locuitorilor Sebeșului a participat la lucrările Marii Adunări Naționale din 1 Decembrie 1918. Pentru buna desfășurare a Marii Adunări Naționale și pentru a evita climatul de insecuritate generat de atacurile unor elemente maghiare, românii și-au desemnat delegații care să-i reprezinte în orașul simbol pentru românii transilvăneni. În memoria colectivă, Alba Iulia simbolizează stăpânirea lui Mihai Viteazul asupra Transilvaniei și a martiriului lui Horea și Cloșca⁶⁷⁹.

Renunțând la a pătrunde în sala adunării, Lucian Blaga este contaminat de entuziasmul național, sincer, spontan și organic al celor peste 100.000 de români prezenți la Alba Iulia. Caracterul excepțional al evenimentului se degajă din construcția de tribune de unde oratorii se adresa celor prezenți și de multiplicarea ecoului pentru a fi receptat de cât mai multe persoane. Atmosfera de sărbătoare ce marchează istorica adunare, care consacra voința de unire a românilor, precizează Lucian Blaga, estompa chiar și stângăcia și lipsa de experiență a oratorilor⁶⁸⁰.

Lucian Blaga întruchipează paradigma intelectualului transilvănean care nu a aderat la loialismul dinastic⁶⁸¹ cultivat de Curtea Vineză și este dominat de spiritul antantofil. În ciuda influenței culturii germane pe filiera Școlii primare de la Sebeș⁶⁸², acesta nu împărtășește sentimentul datoriei datoriei față de împăratul Franz Joseph. Pentru a evita încorporarea în armata imperială a urmat cursurile Institutului Teologic din Sibiu, secția Teologie⁶⁸³, unde a studiat doi ani la Sibiu și un an la Oradea (1914-1917). Gândirea filosofului reliefa credința în

⁶⁷⁶ *Ibidem*.

⁶⁷⁷ *Ibidem*, p. 178.

⁶⁷⁸ *Ibidem*, pp. 179-180.

⁶⁷⁹ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 278.

⁶⁸⁰ Lucian Blaga, *op. cit.*, p. 180.

⁶⁸¹ Sorin Mitu, *Transilvania mea. Istorii, mentalități, identități*, Editura Polirom, Iași, 2013, pp. 292-304.

⁶⁸² Lucian Blaga, *op. cit.*, p. 40.

⁶⁸³ Mircea Cenușă, *Lucian Blaga și Universitatea din Cluj*, Editura Școala Albei, Cluj-Napoca, 1995, p. 7.

succesul militar al Antantei și în înfăptuirea unității naționale prin unirea Transilvaniei cu România⁶⁸⁴.

În cazul lui Lucian Blaga nu a funcționat în 1914 ideea patriotismului dinastic față de Austro-Ungaria perceput ca o valoare dominantă asociată demnității individuale. Analizând mentalitățile colective și imaginarul politic al românilor transilvăneni din perspectiva loialității față de habsburgi, Liviu Maior subliniază faptul că tinerii români încorporați în armata imperială ca urmare a demersurilor preoților și al oamenilor de cultură conștientizează faptul că singura modalitate de realizare a aspirațiilor naționale era angajarea propriilor energii în înfăptuirea unității naționale⁶⁸⁵. În situația lui Lucian Blaga apartenența etnică românească i-a alimentat sentimentul de frondă față de Austro-Ungaria și implicarea sa în favoarea unirii Transilvaniei cu România.

În fapt, limbajul poetului transilvănean la întoarcerea de la Alba Iulia denotă entuziasmul și emoția colectivă a românilor transilvăneni după secole de privațiuni și suferințe la împlinirea dezideratului național. „Și cât a ținut drumul prin sat n-am mai scos un cuvânt, nici eu, nici Lionel. O emoție ne strânse gâtul ca o mână, care încetul cu încetul se înmuia, după ce voise aproape să ne sufocă. În sat era întuneric și liniște. Când dăm să ieșim din sat, numai ce auzim dintr-o curte, neașteptat, în noapte, un strigăt de copil: „Trăiască România dodoloață!” (acest „dodoloș” era în Lancrem cuvântul curent pentru „rotund”)⁶⁸⁶.

Ajunși la finalul acestei lucrări, considerăm că se impune formularea următoarelor concluzii: Lucian Blaga simbolizează paradigma intelectualului transilvănean care nu a aderat la loialismul dinastic și a militat pentru succesul militar al Antantei și pentru realizarea unității naționale. Confruntat cu sentimentul de insecuritate din capitala imperiului, cu dificultăți în aprovizionarea cu alimente și degradingolada administrației austriece, Lucian Blaga decide să se reîntoarcă la Sebeș-Alba, unde constată în mod surprinzător atmosfera de liniște a orașului și absența informațiilor despre dezmembrarea imperiului.

În acest context Lucian Blaga și fratele său, Lionel, primarul orașului Sebeș se deplasează la Alba Iulia pentru a participa la dezbaterile Marii Adunări Naționale din 1 decembrie 1918. Nereușind să pătrundă în sala Adunării a constatat entuziasmul național al celor peste 100.000 de români și caracterul excepțional al evenimentului pentru devenirea ulterioară a națiunii române.

BIBLIOGRAFIE:

1. Blaga, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Editura Minerva, București, 1990.
2. Liviu Maior, *Habsburgii și români. De la loialitatea dinastică la identitatea națională*, Editura Enciclopedică, București, 2006.
3. Mitu, Sorin, *Transilvania mea. Istorie, mentalități, identități*, Editura Polirom, Iași, 2013.

⁶⁸⁴ Lucian Blaga, *Fascinația diplomației*, Editura Enciclopedică, București, 1995, p. 12.

⁶⁸⁵ Liviu Maior, *Habsburgii și români. De la loialitatea dinastică la identitatea națională*, Editura Enciclopedică, București, 2006, p. 143.

⁶⁸⁶ Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Editura Minerva, București, 1990, pp. 180-181.

JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD ÎN ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE

RUS MARIA-ANDREEA,
COLEGIUL NAȚIONAL „ANDREI MUREȘANU” BISTRIȚA

Marea Unire, realizată în anul 1918, a fost un vis care a dăinuit în sufletele românilor timp de secole întregi. Un vis al unor oameni care și-au sacrificat chiar și viața pentru a face din el o realitate în care românii să poată vorbi aceeași limbă de la Nistru până la Tisa, fără să fie persecutați.

„A biruit dreptatea! (...) Acesta-i ceasul bucuriei noastre, bucuria unui neam întreg, pentru suferințele veacurilor, purtată de un neam, cu credința în Dumnezeu și cu nădejdea în dreptatea lui.” - *declarația lui Iuliu Hossu înaintea poporului adunat pe Câmpul lui Horea, Alba-Iulia, 1 decembrie 1918*

Din 1867 până în 1918, ținutul Bistriței și al Năsăudului a făcut parte din Imperiul Austro-Ungar. Locuitorii acestui ținut au fost mobilizați în armata Imperiului și nevoiți să lupte în Primul Război Mondial pentru prigonitorii lor, care făceau tot posibilul să îi înstrăineze de cultura și graiul românesc, studiul în limba maghiară fiind impus în școlile din Bistrița-Năsăud încă de la grădiniță. Cred că lupta în sine pentru Imperiul Austro-Ungar nu i-ar fi durut atât de tare pe bistrițeni dacă nu trebuiau să lupte împotriva fraților lor din armata română a Regatului, armată care lupta pentru idealul la care visau și ei în taină: dezrobirea pământului românesc.

Acestea sunt unele din multele motive pentru care oamenii din frumosul ținut al Bistriței și al Năsăudului au participat activ la înfăptuirea Marii Uniri, chit că au fost oameni simpli sau personalități ale vremii.

În 3 octombrie 1918 ia naștere în Transilvania Consiliul Național Român Central (C.N.R.C.) cu sediul la Arad. În 7 noiembrie 1918, s-a constituit Comandamentul General al celor două cercuri pretoriale, Năsăud și Rodna. Tot în această zi, la Bistrița, s-a înființat Consiliul Național Județean al cărui vicepreședinte a fost protopopul năsăudean Grigore Pletosu. C.N.R.C. a înaintat, la 9 noiembrie 1918, un ultimatum Guvernului Maghiar pentru preluarea cu deplină putere de guvernare a comitatelor locuite de români. După eșuarea tratativelor cu Guvernul Maghiar, C.N.R.C. transmite în teritoriu circulare privind pregătirea Marii Adunări de la Alba Iulia.

Comitatul Bistrița-Năsăud avea două cercuri electorale: Bistrița și Năsăud. Astfel, delegați la Adunarea Națională care avea ca scop unirea Transilvaniei cu România au fost: Dr. Gabriel Tripon, Dr. Dionisie Login, Dr. Petru Poruțiu, Mihai Doroftei, Ioan Cotoc (Bistrița) și Eliseu Dan, Ioan Păcurariu Dr. Victor Onișor, Laurențiu Oanea, Ion Cătărig Zăgrean, Victor Motogna, Valer Vârtic (Năsăud). Steagul bistrițenilor prezenți la Alba Iulia a fost sfințit la biserica românească din actuala Piață a Unirii din Bistrița, plecarea acestora din Bistrița având loc în dimineața zilei de 24 noiembrie. Delegații din Bistrița nu au plecat singuri, ci au fost însoțiți de câteva zeci de alți bistrițeni dornici să participe la momentul istoric.

În ziua de 1 decembrie 1918, 1228 de delegați din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Sătmar au votat pentru Marea Unire. La ceasul 12 din zi, Adunarea Națională e încheiată, pecetluind înfăptuirea României Mari. Strigătele de biruință care au izbucnit din piepturile celor o sută de mii de români adunați în cetatea orașului Aba-Iulia, vor fi mers poate purtate de vânturi și la mormintele celor care n-au mai putut să vadă minunea, cei care au răscumpărat-o cu viața lor, dar n-au mai apucat să o vadă.

În ziua de 2 decembrie 1918, Marele Sfat Național, ales cu o zi înainte de Adunarea Națională, alege la rândul său membrii delegației care vor prezenta Regelui Ferdinand I hotărârile luate de Adunarea Națională. Printre aceștia s-au numărat și Gavril Tripon, Vasile Pahone,

Laurențiu Oancea, Alexandru Haliță și Eugen Bran din Bistrița-Năsăud. Regele Ferdinand devenea acum persoana care trebuia să-și asume coordonarea efortului comun al națiunii.

Ajunsă în 3 decembrie 1918, delegația este primită la București de Regele Ferdinand I și membrii guvernului, iar Alexandru Vaida-Voevod înmânează regelui pergamentul în care este consemnat actul oficial al Unirii Transilvaniei cu România. Prin discursul său de răspuns, Regele primește actul Unirii.

După 52 de luni de uriașe jertfe și de mult sânge românesc vărsat în lupte, a biruit porunca lui Wilson „Tot poporul trebuie să aibă libertatea de a fi stăpân și pe sine și a-și croi însuși viitorul și soarta” sau principiul autodeterminării.

Pe lângă delegații care au votat pentru Marea Unire, Bistrița-Năsăud se poate mândri cu mulți alți oameni care au contribuit la împlinirea acestui vis. Episcopul Marii Uniri și vestitorul acesteia, Iuliu Hossu, s-a născut în Milaș, sat din Bistrița-Năsăud. El este cel care a citit Actul Marii Uniri strămoșilor noștri care s-au adunat într-un suflet la Alba Iulia. Prim-ministrul Alexandru Vaida-Voevod, un om cheie al Unirii, a făcut liceul la Bistrița. Patriarhul Miron Cristea a făcut școală la Năsăud, a militat cu înflăcărare pentru realizarea Marii Uniri și a devenit, mai apoi, timp de un an, prim-ministru al României. Originar din Neposul legendar, cunoscut și sub numele de Vărarea, Petru Tofan a intrat în galeria fruntașilor năsăudeni, alături de Victor Onișor, deputat în prima Adunare Constituantă, Iulian Marțian, coordonatorul Gărzii Naționale din Năsăud și Enea Grapini, membru al Consiliului Național Român Central, și au luptat pentru realizarea Marii Uniri. Unionistul Mitropolit Nicolae Bălan s-a născut în Blăjenii de Sus, iar Solomon Haliță, pedagog și artisan al Marii Uniri, s-a născut în Sângeorz.

De asemenea, „Glasul Vremei” a apărut la Bistrița în 7 noiembrie 1918 și a conținut cele mai importante cântece patriotice care au fost cântate de Garda Națională Română.

Nu în ultimul rând, versurile cântecului „Deșteaptă-te, române!” , un cântec foarte drag românilor datorită mesajului de patriotism și de libertate pe care îl poartă în el, cântat cu ocazia fiecărui conflict în România, inclusiv în timpul Primului Război Mondial, au fost scrise de poetul bistrițean Andrei Mureșanu.

Așadar, oamenii din județul Bistrița-Năsăud au avut un rol foarte important în încoronarea visului de Unire, urmând îndemnul poetului bistrițean Andrei Mureșanu din „Deșteaptă-te, române!”: „Dar noi, pătrunși la suflet de sfânta libertate, / Jurăm că vom da mâna, să fim pururea frați!”.

BIBLIOGRAFIE:

1. Asociația Profesorilor de Istorie din România, Filiala Bistrița-Năsăud, *Bistrița, 90 de ani de la Marea Unire*, Editura Barna S, Bistrița, 2008.
2. Boerescu, Dan-Silviu, *Casa Regală a României și Marea Unire*, Editura Integral, București, 2018.
3. Duda, Vasile, *Cultură și civilizație la Bistrița*, Bistrița, 2015.
4. Petrescu, Cezar, *Cartea Unirii*, Editura Paul Editions, București, 2018.
5. Seni, Ioan, *Năsăudenii și Marea Unire*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2008.
6. <https://www.observatorbn.ro/2021/12/01/1-decembrie-ziua-nationala-a-romaniei-oameni-si-documente-care-ne-arata-contributia-judetului-bistrita-nasaud-la-marea-unire>.

REVISTA „ȚARA NOASTRĂ” SURSĂ DOCUMENTARĂ PRIVITOARE LA ÎNCORONAREA REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA

CASTELVECCHI GIADA,
LICEUL TEOLOGIC GRECO-CATOLIC „SF. VASILE CEL MARE” BLAJ

Presa este alături de jurnale și memorii un important izvor narativ pentru cunoașterea unor evenimente majore din istoria poporului român din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și din secolul al XX-lea. Un astfel de eveniment major din istoria poporului român amintit atât în presă cât și în jurnalele și memoriile celor prezenți la Alba Iulia sau București la jumătatea luni octombrie a anului 1922 este încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României Mari.

Presa românească atât din Transilvania cât și cea din vechiul regat a dedicat pagini importante acestui eveniment istoric important din istoria poporului român. Pornind de la această constatare ne propunem ca în continuare să analizăm felul în care se reflectă evenimentele de la Alba Iulia din luna octombrie 1922 în paginile revistei Țara Noastră.

Primele informații despre evenimentele de la Alba Iulia privitoare la încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României întregite au fost publicate de N. Ardeleanu în numărul 3 al revistei Țara Noastră din Cluj condusă de Octavian Goga.

În articolul intitulat *Momente de la Alba Iulia*, N. Ardeleanu face o prezentare amănunțită a celor mai importante evenimente petrecute în orașul unirii cu ocazia încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României Mari. El mărturisindu-ne că după războiul liberator, marșul de la Budapesta și făurirea hărții noi, încoronarea a venit să încheie *Epoca legendară* a românilor.

În opinia lui N. Ardeleanu cel mai înălțător eveniment petrecut la Alba Iulia a fost cel în care Regele Ferdinand și-a așezat corona pe cap și apoi i-a așezat-o pe cap și soției sale Regina Maria, urmată de îmbrățișarea celor doi suverani în fața mulțimi adunate. Încoronarea având loc ca un act de dreptate după un lung timp de jertfe.

Un alt eveniment bine surprins de N. Ardeleanu este momentul paradei militare care s-a desfășurat în după amiaza zilei de 15 octombrie 1922. El mărturisindu-ne că printre participanți au fost și trei dintre eroii Marelui Război: Mareșalul Ferdinand Foch, generalul H. M. Berthelot și generalul Averescu.

N. Ardeleanu ne mai mărturisește că Regina Maria a fost cea mai admirată de mulțimea adunată în diversele sale ipostaze precum atunci când era îmbrăcată în hlamida ei regală, pe cap cu strălucitoarea ei coroană bizantină sau călare pe un cal alb defilând în fruntea unui regiment de roșiori. Așadar scrierea lui N. Ardeleanu este un important izvor narativ despre evenimentele încoronării regale de la Alba Iulia de la mijlocul luni octombrie a anului 1922.

Următorul articol privitor la încoronarea de la Alba Iulia îl identificăm în numărul 4 al Revistei Țara Noastră din 5 noiembrie 1922. În acest număr M. Runcăreanu publică un articol în care ne prezintă felul în care s-a reflectat evenimentele din orașul Marii Uniri în presa maghiară. Astfel M. Runcăreanu ne mărturisește că odată cu apropierea zilei de 15 octombrie 1922 presa maghiară vine cu diverse argumente în defavoarea actului de încoronare și chiar a actului de unire spunând că alipirea Ardealului la România nu poate fi trainică deoarece nici formațiunea geografică și economică a noului stat nu este firească și nici unirea sufletească dintre diferitele teritorii românești nu a fost îndeplinită.

De asemenea M. Runcăreanu că de furia ziarelor maghiare nu a scăpat nici Regele Ferdinand care era făcut de ziarul *Hj. Nemzedék* „un sărman în ghearele valahilor”. Tot din articolul *Opinia publică maghiară și încoronarea de la Alba Iulia* aflăm că ziarele maghiare

considerau încoronarea de la Alba Iulia „o paradă comică, o comedie, un bal costumat” ei considerând că „adevărată încoronare va fi aceea când se va pune coroana Sf. Ștefan pe capul micutului Othon, de către națiunea renăscută”.

În continuarea articolului *Opinia publică maghiară și încoronarea de la Alba Iulia*, M. Runcăreanu ne prezintă opinia altor ziare maghiare despre mărețul eveniment al românilor. Astfel M. Runcăreanu ne prezintă opinia de dezaprobare a lui Milotay István despre actul încoronării și al unirii de la 1918 publicată în paginile ziarului *Magyarság* unde spune că „atunci cuceritorii valahi nu au sosit în Transilvania ca acum: cu fastul exterior al îngâmfării balcanice, al pompei izvorâte din putreziciune, al imperialismului țigănesc, — „ci au sosit desculți, cu puștile legate cu sfoară de câlți și cu pălării de paie, producând milă în inimile Ungurilor, exasperați până la nebunie”.

Prin urmare în articol M. Runcăreanu ne prezintă opinia maghiară privitoare la actul încoronării care nu era de acord cu acest eveniment istoric și nu s-a ferit în nici un moment să-i jicnească pe români.

Cel de al treilea articol privitor la încoronarea de la Alba Iulia identificat în paginile Revistei *Țara Noastră* îl are autor pe M. Runcăreanu și se intitulează *Ecoul manifestului partidului național din Ardeal la Budapesta*. În acest articol M. Runcăreanu ne prezintă ecoul care la avut Manifestul lui Alexandru Vaida Voievod față de actul încoronării de la Alba Iulia

În următorul articol intitulat *Transilvania s-a abținut de la solemnitatea încoronării Regelui Ferdinand*, autorul ne prezintă modul în care protestul Partidului Național Român din Transilvania s-a reflectat în gazeta maghiară *Az Ujság*. Astfel ziarul maghiar menționa că încoronarea de la Alba Iulia a fost una rușinoasă întrucât de la ea au lipsit tocmai români transilvăneni în frunte cu Alexandru Vaida Voievod, Iuliu Maniu și alții care au înfăptuit actul de la 1 Decembrie 1918. Autorul maghiar merge mai departe și menționează că Iuliu Maniu și ceilalți membri ai Partidului Național Român din Transilvania au vrut să organizeze un protest împotriva încoronării însă Brătianu i-a amenințat că va trage cu tunurile dacă vor protesta la încoronare. Ziarul maghiar *Az Ujság* concluzionează că încoronarea de la Alba Iulia nu a fost decât o lăudăroșenie goală.

În concluzie analizând scrierile privitoare la încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României Mari observă că revista *Țara Noastră* surprinde evenimentele de la Alba Iulia atât din perspectiva românească cât și din perspectiva maghiarilor care aveau tot interesul să defăimeze acest act istoric. Ei au speculat neînțelegerile dintre lideri românilor ardeleni și cei din regat încercând prin scrierile lor să defăimeze imaginea românilor și a regelui Ferdinand.

Așadar revista *Țara Noastră* este un important izvor narativ atât pentru a cunoaște evenimentele petrecute la Alba Iulia în luna octombrie a anului 1922 cât și pentru a cunoaște atmosferă generală în care s-a desfășurat actul încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României Mari.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ardelean, Nicolae, „Momente de la Alba Iulia”, în *Țara Noastră*, 1922, nr. 3, pp. 77-78.
2. Runcăreanu, M. „Opinia publică maghiară și încoronarea de la Alba Iulia”, în *Țara Noastră*, 1922, nr. 4, p. 125-126.
3. Runcăreanu, M. „Ecoul manifestului partidului național din Ardeal la Budapesta”, în *Țara Noastră*, 1922, nr. 4, p. 126.
4. Runcăreanu, M. „Transilvania s-a abținut de la solemnitatea încoronării regelui Ferdinand”, în *Țara Noastră*, 1922, nr. 4, p. 127-128.

ÎNCORONAREA REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA REFLECTATĂ ÎN PAGINILE REVISTEI „FOAIA DIECEZANĂ”

TOMA DIANA,
LICEUL TEOLOGIC GRECO-CATOLIC „SF. VASILE CEL MARE” BLAJ

Evenimentele epocale din istoria poporului român așa cum a fost și încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria de la Alba Iulia, din toamna anului 1922, ca regii ai României Marii, sunt prezentate în tratatele de istorie, în manualele școlare, în paginile de jurnal și de memorialistică a participanților la evenimente dar și în presa vremii.

Pornind de la această constatare m-am hotărât să studiez felul în care a fost prezentată încoronarea regală din toamna anului 1922 în presa românească. Despre acest eveniment important din istoria României Marii au scris o serie de ziare și reviste precum: *Foaia Diecezană*, *Cosânzeana*, *Unirea*, *Țara Noastră*, etc. Conștientă fiind că nu pot studia această temă în toate ziarele și revistele m-am hotărât să realizez un studiu de caz asupra materialelor prezentate în paginile revistei Eparhiei Caransebeșului *Foaia Diecezană*.

Primele informații despre manifestările de la Alba Iulia dedicate încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României Marii le găsim în numărul 39 din 27 septembrie/8 octombrie 1922. Astfel sub titlul *Încoronarea. Programul oficial al serbărilor* găsim prezentat programul oficial al manifestărilor de la Alba Iulia și București ce vor avea loc la mijlocul lunii octombrie. În prima zi va avea loc sosirea trenul regal în gara Alba Iulia cu care a călătorit de la București Regele Ferdinand, Reginei Maria și alți membri ai familiei regale. La sosirea în „Orașul Unirii” vor fi întâmpinați de către primarul orașului și au fost serviți cu pâine și sare. Din gară regele și regina va pleacă au plecat conform programului oficial cu trăsură regală la biserica din Alba-Iulia escortați de către ofițerii și generali ai armatei române. Apoi vor asistat la serviciul religios la finalul căruia vor fi încoronați ca regi ai României Marii. În după amiaza acelei zile Regele Ferdinand și Regina Maria vor asistat alături de oficialitățile române și străine prezente în „Orașul Unirii” la parada militară și la celelalte manifestări sărbătorești. Spre seară cuplul regal va părăsit orașul Alba Iulia cu trenul regal urmând ca în ziua următoare să participe și la manifestările de la București.

În continuarea articolului intitulat *Încoronarea. Programul oficial al serbărilor* aflăm că doua zi Regele și Regina vor ajunge la București în gara Mogoșoia de unde cortegiul regal va plecat spre Mitropolie trecând pe sub Arcul de Triumf unde primarul capitalei îi va întâmpina cu pâinea și sarea tradițională. La Mitropolie vor fi întâmpinați de membrii guvernului și oficialitățile străine invitate la eveniment. De asemenea din programul oficial al manifestărilor aflăm că în ziua încoronării se vor oficializa tedeumuri la aceiași oră în marile orașe din țară și vor fi trase clopotele la toate bisericile de pe întinsul României. Tot din programul oficial al manifestărilor dedicate încoronării mai aflăm că în momentul încoronării la Alba Iulia și București vor fi trase 101 salve de tun, iar toate cele trei zile au fost declarate zile de sărbătoare. Prin urmare programul prezentat în paginile revistei *Foaia Diecezană* anunța cea mai mare sărbătoare a tuturor românilor după actul de la 1 Decembrie 1918.

În numărul 40 din 2/15 octombrie 1922 a revistei *Foaia Diecezană* sunt publicate mai multe informații și documente despre încoronarea de la Alba Iulia. Acest număr al revistei de la Caransebeș este deschis de *Proclamația Regelui* pe care acesta a citit-o la Alba Iulia în ziua încoronării.

Tot în acest număr al revistei din Caransebeș identificăm o odă cu titlul *Trompeta din Turda*, scrisă de V. P. Patașanu. Oda în versuri scrisă de V. P. Patașanu este dedicată măreței zile a încoronării și surprinde cele mai mărețe momente din istoria poporului român care își vedea

visul de veacuri împlinit. Profesorul George Noaghea ne prezintă o adevărată lecție de istorie a românilor amintind toate evenimentele istorice și personalitățile lor care s-au luptat de-a lungul timpului pentru drepturile românilor și pentru unire. Astfel profesorul ne vorbește despre idealul lui Mihai Viteazul de la 1600, despre luptele lui Horea Cloșca și Crișan și Avram Iancu, despre Revoluția lui Tudor Vladimirescu și despre luptele de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Toate aceste lupte fiind răsplătite în opinia profesorului cu actul Unirii de la 1 Decembrie 1918 și acum în anul 1922 cu actul încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României întregite.

În următorul număr din 22 octombrie 1922 sunt prezentate diferite momente și informații importante despre serbările încoronării. Serbările de la Alba Iulia și București au trecut lăsând urme neșterse în sufletul românilor. Niciun incident nu a tulburat măreția și frumusețea actului celui mai însemnat din viața zbuciumată a acestui neam, dar după atâtea lacrimi a fost binevenită și cu un dor mare această zi așteptată după cum ne mărturisea autorul articolului intitulat *Serbările Încoronării*. Din acest articol aflăm că sfințirea coroanelor regale s-a făcut sâmbăta în 14 octombrie, iar coroanele au fost păstrate până în a doua zi în altarul catedralei din Alba Iulia. Sosirea familiei regale a fost duminică dimineața la Alba Iulia. Familia regală a fost întâmpinată cu nesfârșite urale. La serviciul divin, Regele ia loc pe tronul din dreapta având lângă majestatea sa pe Principele moștenitor Carol și pe majestatea sa Regina Maria. Tot din același articol mai aflăm că Președintele Senatului îi oferă Regelui coroana de oțel pe care o așează pe cap, regele ia apoi coroana de aur din mâinile președintelui camerei și o pune pe capul Reginei care îngenunchează în fața augustului ei soț și rege. Regele și regina fiind impresionați de sincera manifestațiilor poporului rămân în fața acestora după cum aflăm din paginile aceleiași reviste. Regele le răspunde poporului cu o cuvântare în care își exprimă sentimentul de mândrie deoarece poartă coroana moștenită de la neuitatul și înțeleptul lui unchi și ca un simbol a vitejiei românești și a unirii între domn și țară. După terminarea acestei măreți solemnități, Regele și Regina sunt însoțiți de întreaga familie regală și au pornit spre apartamentele regale.

Autorul articolului *Serbările Încoronării* ne prezintă și bucuria și entuziasmul țăranilor care la plecarea suveranilor au umplut toate străzile până la gară, salutând cu multă bucurie alaiul regal. Regina salută și ea mulțimea și le mulțumește stând în ușa vagonului în care era.

Sosirea la București, primire festivă și celelalte evenimente sărbătorești desfășurate în capitala țării sunt și ea surprinsă în paginile Revistei *Foaia Diecezană*. Astfel ne sunt oferite informații prețioase despre banchetul de la Mitropolie, și despre paradele militare desfășurate în București.

Revista *Foaia Diecezană* ne oferă o serie de informații și despre evenimentele petrecute la Caransebeș cu ocazia încoronării regale de la Alba Iulia. Astfel aflăm informații despre manifestațiile din Caransebeș care au început cu slujba religioasă celebrată de protopopul Ghidiu, de protopopi onorari Spiridon Șandru și George Petrescu și de preoții Teodor Șandru și Ștefan Otonoga. Mai apoi părintele T. Șandor a citit proclamația regelui în fața mulțimi și armatei strânse în fața Bisericii. Apoi a urmat un marș prin Piața Unirii la care au luat parte profesori și elevi de la școlile din oraș, cercetași și militarii prezenți la acel eveniment sărbătorec.

De asemenea din articolul *Serbările încoronării în Caransebeș* mai aflăm că în acea zi din 2 octombrie 1922 s-au mai ținut o serie de manifestații sărbătorești la instituțiile de învățământ din oraș. Astfel s-au ținut manifestații sărbătorești la Liceul „Traian Doda” unde a avut loc un spectacol sărbătorec cu cântece și poezii patriotice dar și cu un discurs al profesorului Iuliu Vuia care a făcut istoricul luptelor și suferințele românilor din Ardeal și Banat în decursul veacurilor trecute.

Manifestări sărbătorești s-au mai ținut la Institutul Teologic și la Școala Primară. Articolul *Serbările încoronării în Caransebeș* se încheie menționarea faptului că în fiecare seară

a celor trei zile de sărbătoare s-au făcut retrageri cu torțe iar orașul a fost împodobit cu steaguri tricolore.

În concluzie evenimentele dedicate încoronării regale din luna octombrie 1922 sunt bine reflectate în paginile revistei *Foaia Diecezană*. Astfel revista informa din timp cititorii săi despre manifestările ce aveau să se desfășoare la Alba Iulia și București cu ocazia încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai României întregite.

De asemenea revista ne oferă informații prețioase despre zilele sărbătorești de la Alba Iulia, București și Caransebeș surprinzând cele mai importante evenimente. Prin urmare revista *Foaia Diecezană* este un important izvor documentar pentru cunoașterea evenimentelor din timpul încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria de la Alba Iulia, București și Caransebeș.

BIBLIOGRAFIE:

1. „Încoronarea. Programul oficial al serbărilor” în *Foaia Diecezană*, 1922, nr 39, pp. 3-4.
2. Noaghea George, „Încoronarea”, în *Foaia Diecezană*, 1922, nr 40, pp. 2-4.
3. Patașanu V. P. „Odă. La încoronarea regelui Ferdinand I la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922”, în *Foaia Diecezană*, 1922, nr 40, p. 2.
4. „Serbările Încoronării. Alba Iulia și București” *Foaia Diecezană*, 1922, nr 41, pp. 1-4.
5. „Serbările încoronării în Caransebeș” *Foaia Diecezană*, 1922, nr 41, p. 5.
6. https://www.academia.edu/35417700/_%C3%8Ensemnele_%C3%AEncoron%C4%83rii_file:///C:/Users/user%202/Downloads/39-Acta-Mvsei-Porolissensis-XXXIX-2017-Zalau_211.pdf

REGINA MARIA, REGINA TUTUROR ROMÂNILOR

TULAI MARIA ANANDA,
COLEGIUL NAȚIONAL „EMIL RACOVIȚĂ” CLUJ-NAPOCA

Tricolorul flutură în bătaia vântului de toamnă care prevestește ploaia. În scurt timp vom fi ajuns în gara din Alba Iulia, un oraș care urmează să devină din nou un loc care pecetluiește chinurile și nenorocirile prin care a trebuit să treacă acest popor, dar și izbăvirile lui. Precum toate națiile au trecut prin încercări și România a trebuit să se lupte cu ale ei, dar încă o dată a ieșit soarele peste români, încă o dată ei se vor bucura, căci multă le-a fost suferința, și sper că vor trece veacuri până ce întunericul va veni iar peste ei. Astăzi, la data de 15 octombrie 1922, a sosit vremea ca patria să-și încoroneze regii de mult așteptați.

Iată că am sosit în oraș. Ionel Brătianu și primarul Aurel Sava ne întâmpină cu pâine și sare. Poate că pe masa lui Mihai Viteazul de dinaintea bătăliei de la Șelimbăr se aflau tot acestea două. După victoria de la 28 octombrie 1599 și după campania reușită din Moldova din luna mai a anului 1600, acesta se va putea intitula în iunie „domn al Țării Românești și al Ardealului și a toată Țara Moldovei”, unind pentru puțin timp cele trei principate și stârnind în sufletele săracei populații o idee, un vis de alipire și de legare de patrie a tuturor românilor, fie ei în Moldova, Țara Românească sau Transilvania. Astfel, Mihai va deveni un simbol național pentru popor, care, după ce a văzut că într-adevăr se poate uni și că poveștile din străbuni pot să devină realitate, s-a hotărât să facă orice pentru înfăptuirea României Mari. Pășesc pe pământul transilvănean și gândul mă duce la unul din evenimentele cruciale care a făcut posibilă unirea și în cele din urmă această încoronare, Primul Război Mondial. După doi ani de neutralitate și după multe stăruințe din partea celor două blocuri militare (Antanta și Puterile Centrale), dar și a unor scrisori neoficiale trimise către Antanta pentru a ne apropia de aceasta, țara noastră hotărăște să intre în alianța din care făceau parte două persoane pe care le cunoașteam foarte bine. „*Împăratul Rusiei și Regele Angliei fiind amândoi verii mei primari, era ușor pentru mine să am legături neoficiale cu ei și desigur eram gata să-mi servesc țara pe orice cale.*”⁶⁸⁷ Astfel, Brătianu semnează la 4 august 1916 (17 august după calendarul nou, folosit în România din 1919) tratatul de aderare al României la Antanta, prin care țara se angajează să intre în război de partea acestei alianțe, încetând toate relațiile comerciale și economice cu dușmanii Triplei Înțelegeri. Cel mai important lucru care a rezultat prin iscălirea acestei convenții a fost că noii aliați recunoșteau dreptul istoric al României asupra teritoriilor aflate sub stăpânire austro-ungară (Transilvania, Banatul și Bucovina). Îl voi aprecia pe Ferdinand până la finalul vieții, pentru că a ales binele țării deasupra originilor sale nemțești. Ca urmare a acestor fapte, peste 10 zile va avea loc Consiliul de Coroană care va hotărî oficial intrarea patriei noastre în război, în seara acelei zile ambasadorul Edgar Mavrocordat înmânând la Viena o notă informativă cu privire la decizia României Mici.

Uitându-mă pe fereastra trăsorii îi văd pe românii mei cât de fericiți sunt și cu ce ardoare ridică drapelurile albastru-galben-roșu. În fruntea cortegiului se află două plutoane de soldați în uniformă de gală, urmați de trăsura generalul Paul Angelescu, mareșalul Curții Regale. În spatele nostru defilează o alta cu Carol și soția sa, Elena. Sper că acesta este la fel de bucuros ca și mine. De ziua lui are loc încoronarea regilor țării în care s-a născut și ai cărei conducător va deveni când Nando va părăsi această lume. Nu mi-aș putea imagina că va veni o astfel de zi, când va trebui să-mi iau rămas bun de la soțul meu. Chiar dacă relația dintre noi nu este cea mai călduroasă, aceasta se bazează pe încredere și pe un devotament reciproc, știind că „*menirea și țelurile noastre erau aceleași și trăiam amândoi prentu același ideal: binele țării noastre.*”

⁶⁸⁷ Hannah Pakula, *Ultima romantică. Viața reginei Maria a României*, Editura Lider, București, 2004, p. 237.

*Acesasta ne făcea răbdători unul față de altul și ne insufla fiecăruia încredința pentru cuceririle celuilalt*⁶⁸⁸. Văzându-mi norodul, îmi amintesc de o altă ipostază asemenătoare, când treceam din nou printre el, dar de acea dată chiar dacă erau zile înnorate ca aceasta, pe fețele românilor nu se vedeau zâmbete, ci chinuri și durere. Poporul a dat dovadă de curajul lui pe front când pentru împlinirea visului de mult păstrat cu grijă în inima lui, mânat de conștiința națională și de iubirea de patrie, a trebuit să se lupte cu dușmanii care de veacuri au prădat toate bogățiile țării și pe simplii oameni care trăiau pe acele meleaguri. Scopul nostru era unul clar: eliberarea din mâinile viclene ale inamicilor a ceea ce constituie „runinele” fostelor teritorii care au făcut parte din România. Încă mai aud tunurile cu artilerie care zguduiau cerul când mă aflam pe front. Încă îi mai văd pe săracii ostași răniți, cu osele rupte, mutilați, bolnavi și descurajați. Chiar dacă intrarea României în război a început bine, după o lună și jumătate eram aproape de a fi bătuti pe ambele fronturi, în Transilvania și Dobrogea. Lucrurile ar fi arătat mai diferit dacă la Consiliul de Război de pe 15 septembrie 1916, Ferdinand ar fi ascultat de generalul Constantin Prezan și nu ar fi oprit ofensiva din Transilvania, întărind, de asemenea, unele puncte de pe frontiera de sud. Pe Valea Prahovei am câștigat o luptă la 9-25 octombrie, dar nu ne-am putut bucura prea mult de ea, căci feldmareșul August von Mackensen, care deja cucerise bucăți din țară, va străpunge frontal pe Valea Jiului, înaintând spre Olt și ocupând și Dobrogea, urmând ca la 23 noiembrie să facă același lucru cu Bucureștiul. Noi ne-am retras în Moldova, „pământ al făgăduinței”, pentru câteva zile în noiembrie, iar din decembrie ne-am stabilit definitiv acolo pe timpul războiului. Cu noi a venit și Consiliul de Miniștri, la 11 decembrie Brătianu primind conducerea unui nou guvern de Uniune Națională. Armata Română își reorganizează comandamentul, obținând echipament modern adus de aliați la începutul lui 1917. Acest an se va remarca prin gloria Armatei la victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, împingând frontul înapoi pe o lățime de 30 km și salvând țările române de la desființarea lor, dacă rezultatul bătăliilor ar fi fost diferit. Fiind în Moldova, am încercat să-mi continui misiunea de îngrijire a ostașilor și de încurajare a românilor. Mi-am petrecut zilele în spitale și pe front, organizând chiar un sistem de ambulanțe alcătuit din automobile ale suitei regale, numind rețeaua „Ambulanțele Reginei Maria”. Am trecut pe lângă numeroase paturi de spital, împărțind cadouri cum ar fi bomboane, cruciulițe, iconițe sau cărți și nu în ultimul rând, vorbe bune și mângâieri, soldații începând să mă numească „mama răniților”.

Am văzut cum românii, chiar dacă se aflau în pragul suferinței, încă mai cântau și încă mai jucau hora. Pot să spun că acesta este un curaj nemaîntâlnit, de care doar acest popor ar putea da dovadă. M-am bucurat foarte mult că Ileana era dornică să vină cu mine la spital și să-i îngrijească pe bolnavi la vârsta atât de fragedă de opt ani. Mergeam și pe străzi, împărțind ajutoare soldaților suferinzi, refugiaților și oamenilor săraci care îmi ieșeau în cale. „*Mă rog Lui Dumnezeu pentru toate viețile jertifite, mă rog pentru cei care au murit părăsiți și neștiuți, mă rog pentru cei care au fost îngropați cu miile fără rugăciune și fără preot, mă rog pentru mulțimea celor fără nume, care aveau același drept la viață [...] ca mine, mă rog Lui Dumnezeu să-i ierte și să dea odihnă sufletului lor în locurile de verdeață unde nu este durere, nici întristare*”⁶⁸⁹. M-am rugat Lui Dumnezeu, iar El a fost cu mine și mi-a ascultat ruga.

Catedrala Încoronării stătea impunătoare în fața ochilor noștri. Pot afirma că în Alba-Iulia, „*un orașel cetate vechi și acolo, în mijlocul zidurilor crenalate, fostul guvern (Averescu) a construit mica catedrală unde urma să aibă loc Încoronarea. Ea este în centrul unui scuar, înconjurată de o clădire, ca o mănăstire. A fost mult criticată și are, firește, greșeli, dar, în*

⁶⁸⁸ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. I, Editura Eminescu, București, 1991, p. 52.

⁶⁸⁹ Nicolae Petrescu, *Regina Maria și vânătorii de munte în războiul reîntregirii neamului*, Editura Oscar Print, București, 2008, p. 18.

general, arată extrem de frumoasă și plăcută și a fost minunat împodobită și îngrijită⁶⁹⁰. Lucrările au durat numai doi ani (perioada 1921-1922), meșterii fiind grăbiți să termine munca pentru acest eveniment foarte important. Au existat mai multe propuneri cu privire la locul în care va avea loc încoronarea, dar până la urmă Ferdinand a fost de acord cu ideea lui Nicolae Iorga, fiind convins că ceremonialul religios al ungerii nu trebuie despărțit de festivitatea de încoronare. Miron Cristea, Mitropolitul Primat, ne întâmpină, conducându-ne înuntru. În timp ce acesta se pregătește să înceapă slujba religioasă, nu pot să nu-I mulțumesc Lui Dumnezeu, pentru că a fost tot timpul alături de noi, chiar și în cele mai întunecate momente, în care aproape că eram lipsiți de speranță. Acesta ne-a ajutat, ca peste secole de stăpânire străină, să ne putem bucura sub același cer, pe același pământ, uniți, frați și surori ai aceleiași mame, de care am fost despărțiți pentru prea mult timp. Dumnezeu a făcut ca din toate încercările prin care am trecut, să reușim ca în final să ne împlinim visul de mult purtat în mintea noastră: Marea Unire. Nu pot ca atunci când gândesc sau vorbesc să nu mă includ și pe mine în rândul românilor. Chiar dacă m-am născut în Anglia și am venit în România doar în 1893, simt că pe parcursul anilor, am devenit una cu România, una cu poporul român și mi-ar fi imposibil să desfac acest legământ.

Continuând... povestea unirii începe în 1917 în Basarabia. În această perioadă apare principiul autodeterminării, adică popoarele pot să-și aleagă singure soarta. Apar două partide, Partidul Progresist Moldovenesc și Partidul Național Moldovenesc, care la data de 19 aprilie vor fuziona și vor lua numele unic de Partidul Național Moldovenesc. La 21 noiembrie 1917 se va forma Sfatul Țării, organ legislativ al tuturor locitorilor din provincie, fiind alcătuit din 150 membrii (105 români și restul, reprezentanți ai minorităților). La 2 decembrie acesta proclamă Republica Democratică Moldovenească, urmând ca la 23-24 ianuarie 1918, după ajutorul oferit din partea Armatei Române, să își declare independența. În același an, la 27 martie se va vota, cu voturi majoritare, unirea Basarabiei cu patria-mamă, urmând ca Ferdinand să ratifice acest eveniment la 22 aprilie. În Bucovina, situația nu este foarte diferită. Ambele popoare, românii și ucrainenii, revendică această provincie. Românii nu sunt de acord cu Comitetul Regional Ucrainean (format la 12 octombrie 1918) care avea drept scop facilitarea unirii Bucovinei cu Republica Populară a Ucrainei Occidentale, astfel ca la 27 octombrie poporul român creează Adunarea Constituantă. Aceasta a format la rândul ei Consiliul Național alcătuit din 50 de membrii din toate județele. O alternativă pentru echilibrarea lucrurilor este împărțirea Bucovinei. În aceste condiții, românii, nemulțumiți, cer ajutor regelui.

O armată română va fi trimisă la Cernăuți care îi va înlătura pe ucrainenii. La 28 noiembrie se votează în unanimitate „*unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare [...] cu Regatul României*”⁶⁹¹. În iubita Transilvanie, la finalul Primului Război Mondial, datorită destrămării Imperiului Austro-Ungar, Partidul Național Român reintră în legalitate și se formează Consiliul Național Român Central care preia conducerea evenimentelor din Transilvania. La data de 12 octombrie, PNR adoptă „*Declarația de independență a națiunii române*”, adică mai bine spus își proclamă independența. Se formează sfaturi naționale în toate părțile principatului, care sunt în strânsă legătură cu Comitetul Național de la Arad. Maghiarii se uită parcă himnotizați la tot ce se întâmplă, încercând totuși să-i convingă pe români că ar fi mai bine, înainte de a se rupe de „vechea patrie” (Austro-Ungaria) să încerce să trăiască în armonie cu noul guvern ungar. La 10 noiembrie, Comitetul de la Arad preia puterea deplină asupra teritoriilor românești. În timp ce ungurii încearcă să încheie cu Antanta un armistițiu favorabil situației lor, românii se mobilizează și organizează la data de 18 noiembrie/1 decembrie 1918 Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, orașul în care la 1 iunie 1600 Mihai Viteazul este

⁶⁹⁰ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice*, vol. III, Editura Albatros, București, 2004, p. 315.

⁶⁹¹ *Cartea Unirii 1918-1928*, Cuvânt Lămuritor de Cezar Petrescu, Editura Luceafărul, București, 1928, p. 56-57.

proclamat domn al celor trei principate. La această întrunire, delegații vor vota în unanimitate unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Regatul României. Nando va ratifica unirea la 13 decembrie. Un singur lucru pot spune: „TRANSILVANIA, BUCOVINA, PÂNĂ ȘI BASARABIA! ROMÂNIA MARE!”⁶⁹²

Peste puțin timp, vom urca pe podium, sub baldachin, pentru a fi încoronați regi întregitori ai României Mari. Din cauză că Ferdinand este catolic, acesta nu poate fi uns în interiorul catedralei, care este ortodoxă. Astfel, s-a ales ca ceremonia să se desfășoare afară. Încă nu îmi vine să cred că totul este real, ci nu doar o închipuire. Parcă doar ieri intram în România pentru prima dată, văzând acest popor și obiceiurile lui, care pe vremea aceea mi se păreau ieșite din comun, dar care acum au devenit și tradițiile mele. Începem să ne îndreptăm spre locul încoronării. Cu fiecare pas pe care îl fac, inima mea bate din ce în ce mai puternic.

Parcă simt că mă aflu din nou pe coridorul care duce către biroul lui Clemenceau. Îmi amintesc atât de limpede acele zile petrecute la Paris, când trimisă de rege, m-am zbatut atât de mult ca să mă asigur că unirea românilor va fi recunoscută pe plan internațional. Parisul m-a primit cu brațele deschise și cu mare bucurie, „*Ferice de orașul Paris, Maiestate, că poate întâmpina o regină atât de frumoasă*”⁶⁹³, fiind replica unei reporterițe. Totuși, eu nu m-am dus acolo pentru aclamațiile publicului sau întâlnirea cu vechii prieteni, ci ca să schimb soarta încă nestabilită de Marile Puteri a țării mele. Discuția cu Tigru a fost dificilă, deoarece acesta avea o părere destul de proastă despre România, în special din cauza armistițiului din 26 noiembrie 1917 încheiat cu Puterile Centrale, urmat de tratatul de pace de la București din 1918, pe care, însă, Nando a refuzat să îl semneze. Clemenceau știa că eu nu fusesem de acord cu acest tratat, dar i-am explicat totuși de ce România a luat la timpul acela decizia respectivă: pericolul inamic din toate părțile împreună cu bolșevizarea Rusiei ne-a lăsat fără alte posibilități. Când am vrut să mă ridic cu intenția de a pleca ca să nu-l deranjez prea mult, acesta mi-a spus să nu plec, deoarece are tot timpul pentru mine. Astfel, am adus în discuție problema românilor. Când a auzit că revendicăm și Banatul, mi-a spus că aceea este partea leului, așa că i-am spus că „*Leoiaca a venit să vorbească cu vărul ei primar, Tigru*”⁶⁹⁴. Amândoi am început să râdem.

Pe urmă, m-am întâlnit cu președintele Franței, Raymond Poincaré, care m-a decorat cu Legiunea de Onoare și care mi-a spus că părerea lui Clemenceau față de România s-a schimbat mult de când mi-am reprezentat țara. M-am mai întâlnit și cu George, vărul meu, Lloyd Georges, prim-ministrul Marii Britanii, cu Austen Chamberlein, Winston Churchill și în cele din urmă, cu Woodrow Wilson, președintele Statelor Unite.

Toate aceste întrevederi au decurs bine, astfel că la Conferința de Pace de la Paris din 1919 se recunoaște unirea celor trei principate cu patria-mamă, fiind urmată de semnarea tratatelor cu Austria, la Saint-Germain-en-Leyne, la 10 decembrie 1919, și tratatul de la Trianon cu Ungaria la 4 iunie 1920. Prin aceste tratate cele două țări nou formate recunosc drepturile românilor din teritoriile românești și îndeosebi, cel mai important eveniment din 1918 pentru noi...

Ferdinand îmi așază coroana de aur pe cap. Astfel devin regina României Mari. Această coroană a fost făcută după dorințele mele, din aurul primit de la proprietarul unei mine din Munții Apuseni. Coroana a fost confecționată la casa de bijuterii „Falize Frères” din Paris, fiind asemănătoare cu cele purtate de împărăteșele bizantine. Ferdinand purta coroana lui Carol, cea făcută dintr-un turn turcesc de la Plevna de când românii au câștigat Războiul de Independență. Au fost invitați mulți oaspeți străni, din toate părțile Europei și chiar și din SUA. Mă bucur să le

⁶⁹² Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, Editura Eminescu, București, 1991, p. 487.

⁶⁹³ Hannah Pakula, *op.cit.*, p. 341.

⁶⁹⁴ *Ibidem*, p. 348.

văd pe Elisabeta și pe Mignon că sunt și ele alături de noi în această zi fericită. Se aud urale și ropote de aplauze. O lacrimă îmi curge pe obraz, dar o șterg repede fără ca cineva să o vadă. În sfârșit, poporul român este rupt din jugul robiei, în sfârșit își are conducătorii de mult așteptați! Iată că până și acest popor neînsemnat, după cum îl văd unii, acest popor care acum câteva sute de ani era lipsit de drepturi, era sclav pe propriu-i pământ, se bucură împreună cu frații lui de peste Carpați, de peste Prut și de la mare! În sfârșit a venit și vremea dreptății lui! După o îndulengată suferință, a venit vremea fericirii! Un capitol a fost scris în cartea istoriei, dar vor urma și altele. Poate mai glorioase ca acesta, dar sper că românii nu vor uita niciodată cât de mult s-au luptat regii lor, cei de la conducerea statului și nu în ultimul rând, strămoșii lor. Dumnezeu ne-a ajutat să ieșim izbăvitori!

Iată, Mihăiță! Aceasta este povestea curajului de care au dat dovadă românii. Nu am putut să nu mă gândesc la toate astea în timpul încoronării. De la Mihai Viteazul și până la bunicul tău, dorința de unire a fost atât de mare, încât niciun inamic nu ne-a mai putut sta în cale. Poate că acum nu înțelegi chiar tot ce ți-am spus, dar va veni o zi în care și tu vei fi rege al României și sper că vei fi un rege bun, cum au fost și strămoșii tăi! Acum hai la culcare! S-a făcut destul de târziu!

Prin această lucrare am vrut ca într-adevăr să încoronez visul de unire, combinând evenimentele care au dus la ziua importantă de 15/28 octombrie 1922 cu însăși ceremonia care a marcat această zi. Am încercat să redau spiritul reginei Maria cât mai bine, descriind episoade de la Încoronare împreună cu finalul: o convorbire între Maria și nepotul ei, regele Mihai. Sper că am făcut-o într-un mod plăcut care îmbină atât sensibilitatea reginei (o atmosferă călduroasă, de poveste) cât și datele istorice, care ajută la înțelegerea mai bună a acestor pagini din istoria poporului nostru.

BIBLIOGRAFIE:

1. *Gazeta Transilvaniei*, articolul „La poalele transilvănene ale Carpaților flutură drapelul albastru-galben-roșu”, 17 septembrie 1916.
2. *Cartea Unirii 1918-1928*, Cuvânt Lămuritor de Cezar Petrescu, Editura Luceafărul, București, 1928.
3. Cioroianu, Adrian, Simina, Mihaela, *Maria a României. Regina care a iubit viața și patria*, Editura Curtea Veche, București, 2015.
4. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, Editura Humanitas, București, 2006.
5. Maria, Regina României, *Însemnări zilnice*, vol. III, Editura Albatros, București, 2004.
6. Idem, *Însemnări zilnice*, vol. IV, Editura Albatros, București, 2004.
7. Idem, *Povestea vieții mele*, vol. I, Editura Eminescu, București, 1991.
8. Idem, *Povestea vieții mele*, vol. III, Editura Eminescu, București, 1991.
9. Moșneanu, Cristian, *Ferdinand I. Regele României*, Editura Librex, București, 2020.
10. Idem, *Regina Maria*, Editura Librex, București, 2018.
11. Pakula, Hannah, *Ultima romantică. Viața reginei Maria a României*, Editura Lider, București, 2004.
12. Petrescu, Nicolae, *Regina Maria și vânătorii de munte în războiul reîntregirii neamului*, Editura Oscar Print, București, 2008.
13. Pop, Ioan-Aurel, *Istoria românilor pentru elevi*, Editura Litera, București, 2016.
14. Idem, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București 2020.

CONTRIBUȚIA EROILOR DE PE VALEA TROTUȘULUI LA ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE

HULUȚĂ MIRUNA, MUTU ȘTEFANIA-MIRUNA,
COLEGIUL TEHNIC „DIMITRIE GHICA” COMĂNEȘTI

Era o zi mohorâtă de toamnă când, la 15 octombrie 1922, Ferdinand Întregitorul trecea, alături de Regina Maria, prin fața Catedralei din Alba-Iulia. Suna ceasul deșteptării. Stropii de ploaie cădeau ușor pe aleile de piatră, iar clopotele vibrau cu sonorități grave. Sub un baldachin dichisit, nepotul Regelui Carol de Hohenzollern și nepoata Reginei Victoriei a Marii Britanii urmau să fie încoronați ca primi monarhi ai României Mari. Slujba religioasă n-a durat mult, dar a adus binecuvântarea lui Dumnezeu peste tânăra țară. Făceam parte din familia națiunilor libere. Totul vestea o nouă eră: corala solemnă, invitații de seamă, mantiile lungi, coroana de oțel a suveranului Ferdinand și podoabele de aur ale Reginei Maria. In acel ceas, pacea domnea peste Europa.(1)

Trotușul izvorăște aproape de hotarul celor două provincii istorice bine-cunoscute, Moldova și Transilvania, astfel că, Valea Trotușului se întinde pe o suprafață de aproximativ 160 de kilometri, până la confluența cu Siretul. Valea Trotușului este printre cele mai importante căi de comunicații din România și un foarte bun punct strategic, deoarece este poarta de intrare pentru trecerea din Ardeal în Moldova. Aceasta este bine populată, bogată în numeroase exploatari industriale, miniere, păduri, ape minerale și este străbătută în tot lungul de o șosea și de o linie ferată, la pasul Ghimeș legându-se liniile ferate cu cele din Transilvania. Zona orașului Comănești, situată în partea superioară a Văii Trotușului, este locuită încă din perioada neoliticului. În 1864 s-a înființat Comuna Comănești formată din 7 cătune, Comănești, Lunca-Asău, Asău, Podina, Șupan, Lăloaia și Gura Ciobănușului.(2)

Principalii proprietari ai pământurilor erau cei din familia Ghika. În actualul oraș Comănești se află Palatul Ghika, precum și Gara, monumente ce datează din secolul al XIX-lea. Palatul a fost reședința familiei Dimitrie N. Ghika până în anul 1946. Familia Ghika face parte din cele mai vechi familii nobile din Țările Române și este de origine albaneză. Dintre ei au făcut parte domnitori, academicieni, oameni politici și de cultură.(3)

Pe toată Valea Trotușului s-au simțit greutatea războiului de reîntregire națională: chemarea la luptă, evacuarea populației, bubuitul de tunuri, strigătele de ajutor, murmurul rugăciunilor, sângele tranșeelor. În Europa, războiul izbucnise la 1 august 1914. România se declarase țară neutră, dar exista totuși un vis pentru care voia să lupte: Marea Unire. Țară dorea să își reîntregească hotarele, luându-și Ardealul, Banatul și Bucovina înapoi. Cei doi ani de neutralitate au fost valorificați pregătirilor pentru război, atât din punct de vedere al fortificațiilor (care din păcate în zona Agăș au fost concepute în grabă și nu s-au dovedit utile din cauza poziționării), cât și pe partea umană. Soldații au fost instruiți pentru luptă, dar au fost încurajați și sufletește, pe partea credinței. Armata a fost sprijinită chiar și pe câmpul de luptă de clerici, fiecare regiment având desemnat un preot confesor, care îi binecuvânta pe ostași, săvârșea Sfânta Liturghie și îi pomenea pe toți cei căzuți. La Agăș preoții Cicerone Iordăchescu și Gheorghe Nițu și-au împlinit cu sfințenie menirea slujbei lor.(4)

La 14/27 august 1916 România a declarat război Austro-Ungariei, iar în acea noapte, după doi ani de neutralitate, diviziile românești au început acțiunile. În ziarul *Universul*, din 7 septembrie 1916, se consemna pe prima pagină: *La chemarea zguduitoare a regelui Ferdinand, dorobanții noștri, într-un formidabil avânt, au făcut, dintr-un lanț blestemat de uriașe pietre de hotar, podoaba cea mai splendidă a țării noastre, Carpații nu mai sunt! Iar la 10 septembrie 1916, același ziar reamintea cititorilor săi că: Astăzi, 10 septembrie, se împlinesc 233 ani de când*

strălucitul voievod al Țării Românești, Șerban Cantacuzino, a pus la poarta Vienei o cruce... Cu ajutorul lui Dumnezeu o pune regele Ferdinand I o cruce Budapestei.(5)

Forțele care se confruntau pe Valea Trotușului erau inegale: Grupul Ghimeș dispunea de 4 batalioane, în timp ce Divizia 61 ungară avea 15 batalioane și avea misiunea să pătrundă prin căile Trotușului și să ajungă cât mai rapid în zona Comănești, spărgând frontul Moldovei, iar misiunea de oprire a înaintării fusese încredințată grupului Ghimeș și comandantului său, colonelul Octav Boian. Dacă inamicii ar fi depășit atunci defileul râului Trotuș, ofensiva ar fi fost cu mult mai greu de oprit. Țara era foarte strâmtorată. După nici două luni de lupte și pe Valea Trotușului presiunea puternicei ofensive era puternic resimțită, mai ales că adversarul era mai numeros, mai bine instruit, înarmat și condus. Sistemul defensiv de fortificații defectuos pregătit nu a rezistat mult timp, atacurile venind simultan și cu amploare. Trupele din zonă cădeau rând pe rând, iar în ziua de 16 octombrie românii mai erau pe poziție numai pe Muntele Mocanu (Muncel) și la Goioasa. Atacul de la Agăș-Diaconești a fost, în final, un succes strategic și a contribuit la scoaterea României din primejdia în care se afla. Colonelul Boian s-a dedicat acestei misiuni. Datorită vitejiei soldaților români (care nu aveau nici bocanci, darămite mitraliere și puști) înfrângerea s-a transformat în izbândă.(6)

Așa cum afirma generalul Octav Boian: *Dragostea de țară este cea dintâi virtute a soldatului. Patriotismul este tulpina tuturor virtuților ostășești.(7)*

De partea română au fost uciși 132 militari (6 ofițeri și 126 soldați), iar de partea ungară 55, dar 2553 au fost răniți. Pentru mulțimea de răniți, trupele ungare nu au mai putut continua ofensiva și practic noi am biruit.(8)

La 15 octombrie 1916, regele Ferdinand al României a venit la Comănești, la Cartierul general al Diviziei a 7-a, instalat în castelul boierului Nicu Ghica-Comănești. Vizita lui avea ca scop analiza măsurilor pe care situația de front le impunea. În Războiul de Întregire a Neamului, comuna Agăș a dat veșniciei un număr de 38 de soldați. Ca recunoștință pentru eroismul ostașilor de la Agăș și de la Valea Uzului, însași Regina Maria a sosit la Statul Major al armatei, stabilit la Comănești. Regina a fost între primii care au cinsit jertfa celor care au apărat frontul Moldovei pe trecători, vizitând Comăneștiul de 3 ori. La 9 noiembrie 1916 venea pentru prima dată, în 1917 s-a recules înaintea crucilor acestor eroi, iar în 1918 a revenit.(9)

Eroii neamului românesc s-au jertfit precum niște sfinți luptând pentru dreptate, cinste, onoarea poporului și a credinței strămoșești, libertatea și întregirea neamului. Datorită sacrificiului lor, poporul nostru este etern. Astfel, fiii meleagurilor trotușene s-au dedicat și ei pentru a-și apăra familia, cultura, moșia, limba, neamul românesc, punând idealul țării mai presus de interesele personale. Câțiva dintre aceștia sunt: Alboaie Nicolae (caporal din contingentul 1913 al Regimentului 27 Infanterie), Boian Octav (colonel, comandantul Brigăzii 14 Infanterie) (10), Constantin V. Popa (plutonier rezervă), Damian Simion Z. (soldat din contingentul 1901 al Batalionului de Vânători), (11), Enache N. Gheorghe (soldat din contingentul 1916 al Regimentului 2 Grăniceri), Ghiurcănaș Gheorghe (erou căzut în primul Război Mondial la Dărmănești) (12) Jărmăneală Ioan (soldat din Comănești), Itigan Sp. Neculai (sublocotenent, învățător și dascăl în Comănești, dirijor al corului înființat de prințesa Ioana Ghica-Comănești), (13) Matei Tinca (țărancă din Brusturoasa, ucisă deoarece refuză să furnizeze nemților informații despre trupele românești), Velicu Petru (colonel, Comandantul Brigăzii 13 Infanterie). Sublocotenentul Bătrânul (? -1916), despre care Constantin Gane a reușit să își amintească vag câteva lucruri, se știe că a murit pe front, în fruntea plutonului său și că este îngropat în cimitirul bisericii ortodoxe *Sfântul Spiridon* din Comănești. Căpitanul Andrei Borcescu (1863-1916) este un alt erou al țării noastre despre care nu s-ar fi știut foarte multe dacă nu ar fi poposit la Comănești, în anul 1924, istoricul ieșean Gheorghe Ghibănescu. Ghibănescu descoperă tot în cimitirul bisericii *Sf. Spiridon* două morminte românești și patru

rusești, printre ele apărând numele eroului Andrei Borcescu din regimentul 37 infanterie, ce a murit în luptele de la Lapoș pe 14 octombrie 1916. Gane susține că era o fire veselă și glumeată, avea inima blândă și iertătoare, și sufletul curat și drept. Rămășițele acestuia au fost adăpostite în cimitirul bisericii *Sf. Spiridon* până în 1933 când s-a înființat Cimitirul eroilor din Comănești. Locotenentul Teodor Mișculescu (?-1916) este un alt erou uitat, prezent în amintirile lui Gane: era un băiat înalt, subțire, cu părul blond ca mătasea de porumb. Fost învățător în Olt, ajunge în Moldova, devine locotenent și la un atac pe Lapoș, în fruntea companiei lui, este prins într-un foc încrucișat de mitraliere. Înaintează totuși prin ploaia de gloanțe strigând către soldați: *Înainte băieți! Cine-o cădea să cadă, dar cine-o ajunge s-arate străinului ce poate un român!*. Din păcate a murit acolo ciuruit de gloanțe, peste trupul lui trecând românii ce au arătat ce pot. În toamna anului 1916, Gane a trecut prin cimitirul bisericii „Sf. Spiridon” și a găsit mormântul acestuia proaspăt acoperit cu flori, vegheat de o cruce din lemn, însă opt ani mai târziu, istoricul Ghibănescu constata că mormântul nu mai exista.(14)

Eroii merită un deosebit respect și omagiu, iar fără cinstirea lor, peste amintirile neamului se așterne uitarea. La Cimitirul Internațional al eroilor construit în anul 1933 la Comănești odihnesc osemintele eroilor căzuți în Primul Război Mondial, indiferent de tabăra din care au făcut parte: 165 de ostași români, 2141 de ostași ruși, 373 de ostași maghiari, 191 de ostași austrieci, 46 de ostași germani și 89 de ostași necunoscuți.(15)

După actul Unirii de la 1 Decembrie 1918, armata română a intrat în Transilvania, între diviziile prezente aflându-se și Divizia 6 Infanterie (decorată de Regele Ferdinand la Comănești în 1917). Cu ocazia acestui eveniment Ștefan C. Pop a trimis Regelui Ferdinand I o telegramă în care spunea: *...în numele armatei celor de dincoace de Carpați, aduc Majestății Voastre expresia celui mai omagial devotament. Trăiasca marele nostru Căpitan Ferdinand I, regele tuturor românilor.*(16)

NOTE:

1. Neamțu, Mihai, *Visul României Mari: cărturari, farisei și țărani*, Editura Doxologia, Iași, 2017, p. 15.
2. Stoica, Corneliu, *Valea Troțușului: enciclopedie*, Editura Magic Print, Onești, 2006, p. 170.
3. Caloianu, Emilia; Botezatu Ana-Maria, *Comănești Istoria modernă a unei comunități cu tradiție*, Comănești, 2019, p. 18-19.
4. ****Agăș-Diaconești Sințitu-s-au altar Domnului*, Editura Pim, Iași, 2022, p. 77-80.
5. Moghior, Neculai, *Regele Ferdinand I: cuvânt pentru unirea neamului românesc: o poveste adevărată: Basarabia 1918*, Editura Tipo Mc, Oradea, 2018, p. 90-93.
6. *** *Agăș-Diaconești Sințitu-s-au altar Domnului... op. cit.*, p. 80-85.
7. *Ibidem*, p. 87.
8. Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României* vol. 1, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 402.
9. *** *Agăș-Diaconești Sințitu-s-au altar Domnului... op. cit.*, p. 99.
10. *** *Dicționarul eroilor Comăneșteni 1877-1989*, Editura Singur, 2014, p. 13-14.
11. *Ibidem*, p. 36-37.
12. Ciocan, Costachi, *Din istoria generala a orașului Comănești pe Troțuș și a împrejurimilor sale*, Editura Plumb, Bacău, 2001, p. 310.
13. *** *Dicționarul eroilor Comăneșteni... op. cit.*, p. 66 – 95; 107 – 167.
14. Boșoteanu, Răzvan, *Personalități comăneștene în cimitirul Sf. Spiridon*, Editura Alcultro Media, București, 2015, p. 29-31; 35-38; 96.
15. Caloianu, Emilia, Botezatu Ana-Maria, *op. cit.*, p. 25-26.

16. Moghior, Neculai, *Ferdinand I - Regele tuturor românilor: o poveste adevărată*, Editura Favorit, București, 2020, p. 94-95.

BIBLIOGRAFIE:

1. Boșoteanu, Răzvan, *Personalități comăneștene în cimitirul Sf. Spiridon*, Editura Alcultro Media 2015, București, 2015.
2. Caloianu, Emilia, Botezatu, Ana-Maria, *Comănești: Istoria modernă a unei comunități cu tradiție*, Comănești, 2019.
3. Ciocan, Costachi, *Din istoria generala a orașului Comănești pe Trotuș și a împrejurimilor sale*, Editura Plumb, Bacău, 2001.
4. Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României* vol. 1, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.
5. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele* vol III, Editura Eminescu, București, 1991.
6. Moghior, Neculai *Regele Ferdinand I: cuvânt pentru unirea neamului românesc: o poveste adevărată: Basarabia 1918*, Editura Tipo Mc, Oradea, 2018.
7. Idem, *Ferdinand I - Regele tuturor românilor: o poveste adevărată*, Editura Favorit, București, 2020.
8. Neamțu, Mihai, *Visul României Mari: cărturari, farisei și țărani*, Editura Doxologia, Iași, 2017.
9. Stoica, Corneliu, *Valea Trotușului: enciclopedie*, Editura Magic Print, Onești, 2006.
10. *** *Agăș-Diaconești Sfințitu-s-au altar Domnului*, Editura Pim, Iași, 2022.
11. *** *Dicționarul eroilor Comăneșteni 1877-1989*, Editura Singur, 2014.

GENERALI EROI ALĂTURI DE REGELE FERDINAND

CHIREA ANDRADA,
COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA

ALEXANDRU AVERESCU – ÎNTRE MIT ȘI REALITATE

„În toamna anului 1919, popularitatea lui Averescu ajunsese la apogeul ei. [...] Printre țărani, numele lui Averescu era pe toate buzele; în el se cristalizau nădejtile, numai de la el se aștepta minunea unui trai lipsit de griji și de nevoi. Popularitatea lui era ceva mistic, ceva supranatural și fel de fel de legende începuse să-și facă drum în jurul acestui nou Mesia al neamului românesc”⁶⁹⁵. Acestea sunt cuvintele prin care Constantin Argetoianu descrie în memoriile sale imaginea lui Alexandru Averescu în anii ce au urmat Primului Război Mondial. Abilitatea de care acesta a dat dovadă pe front⁶⁹⁶, dar și victoriile obținute de armata română sub conducerea sa la Mărăști și Oituz au creat un adevărat mit în jurul persoanei generalului Averescu. Capitalul de popularitate s-a risipit însă foarte repede. A fost nevoie de trei mandate în fruntea guvernului și de câteva promisiuni nerealizate pentru ca imaginea generalului să scadă exponențial, față de momentul 1918. Averescu a exploatat din plin popularitatea sa imensă din anii de după război din perspectiva carierei sale politice, el prezentându-se drept un fel de Mesia postbelic al poporului român, „un om al răspunderilor, al sancțiunilor și al reînnoirii”⁶⁹⁷.

Așadar, „militarul care pe câmpul de luptă s-a dovedit perfect stăpân pe sine, luând decizii care implicau viața și moartea oamenilor din subordine, în politică a fost un șovăitor, un nehotărât, motiv pentru care pe măsură ce popularitatea sa se destrăma vertiginos, mulți adepți l-au părăsit”⁶⁹⁸.

S-a stins din viață în ziua de 2 octombrie 1938, în București. Trupul său a fost depus în cripta de la Mărăști, în mausoleul ridicat aici prin străduința sa, pentru a cinste eroii bătăliilor din vara lui 1917⁶⁹⁹.

GENERALUL EREMIA GRIGORESCU – EROUL DE LA MĂRĂȘEȘTI

S-a distins în mod special în cursul primei bătălii de la Oituz din 1916. După atacuri susținute din partea forțelor germane, acestea nu au putut străpunge apărarea trupelor române, rezultatul fiind stoparea ofensivei și respingerea forțelor Puterilor Centrale peste vechea frontieră. Divizia 15 Infanterie condusă de generalul Eremia Grigorescu și-a câștigat cu acest prilej renumele de „Divizia de fier”, aici născându-se și deviza „Pe aici nu se trece!”. În ordinul de operații nr. 288 al comandantului diviziei, din ziua de 13/26 octombrie 1916, se consemna că *inamicul a fost respins peste frontieră pe întregul front al diviziei*.

Pentru modul în care a condus „Divizia de fier” a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa III, fiind unul dintre primii generali decorați cu acest ordin (al doilea decret pentru generali, împreună cu generalul Paraschiv Vasilescu).⁷⁰⁰

Generalul Eremia Grigorescu s-a remarcat, de asemenea, în timpul celei de-a doua bătălii de la Oituz, precum și în bătălia de la Mărășești (unde s-a luptat sub lozinca „Nici pe aici nu se

⁶⁹⁵ Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. II, Editura Humanitas, București, 1991, p. 134.

⁶⁹⁶ Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994, p.179.

⁶⁹⁷ *Ibidem*, p. 291.

⁶⁹⁸ *Ibidem*, p.294.

⁶⁹⁹ Constantin Căzănișteanu, Dorina Rusu, *Pe aici nu se trece!*, Editura Albatros, București, 1982, p. 96.

⁷⁰⁰ *Generalul Eremia Grigorescu, eroul de la Mărășești*, în ziarul „Lumina” din 24 iulie 2016, pag. 6.

trece !”). Pentru modul în care a condus Armata 1 în Bătălia de la Mărășești din vara anului 1917, generalul Eremia Grigorescu a fost decorat cu clasa II a Ordinului „Mihai Viteazul”⁷⁰¹.

În noiembrie 1918, o sabie de onoare i-a fost oferită generalului Eremia Grigorescu de către corpul profesoral din Universitatea din Iași, cu inscripția: „Generalului Eremia Grigorescu, care a făcut scut de apărare Țării, pecetluind vechea faimă a Neamului Românesc cu sângele bravilor ostași pe care i-a condus în luptele de la Oituz și Mărășești”.

La 29 august 1924, generalul Grigorescu a fost reînhumat în sarcofagul central din Mausoleul de la Mărășești. Pe placa tombală este înscrisă inscripția: „Străjerii de la Poarta Moldovei, care au pus stavilă poporului vrăjmaș făcând stâncă împrejurul meu, am scris cu sânge pe crestele de la Slănic, Oituz și Cașin: Pe aici nu se trece!”⁷⁰²

Se cuvine să menționăm faptul că, în bogata colecție de arme a Muzeului Militar Central din București atrage atenția o sabie de proveniență japoneză... Această sabie a fost înmănată comandantului Armatei 1 române, generalului Eremia Grigorescu, din partea împăratului Japoniei, la scurt timp după istorica bătălie de la Mărășești.⁷⁰³

Înainte de a ajunge în panoplia muzeului, sabia oferită de împăratul Japoniei a poposit, pentru o vreme, în casa lui Mihail Sadoveanu, admirator înflăcărat al eroului de la Mărășești⁷⁰⁴. Sabia japoneză, împreună cu o altă sabie, de serviciu, a lui Eremia Grigorescu, i-au fost încredințate scriitorului, spre păstrare, de către soția generalului, după decesul prematur al acestuia, în noiembrie 1961. După dispariția scriitorului, Valeria Sadoveanu înapoiază cele două arme fiului generalului Grigorescu.

MAREȘALUL CONSTANTIN PREZAN

Cea mai mare recunoaștere a meritelor sale avea să vină la 25 octombrie 1930, când Regele Carol al II-lea avea să-i confere înalta demnitate de mareșal al României, când devine și Sfetnic al Coroanei. În anul 1936, la împlinirea vârstei de 75 de ani, armata, în frunte cu șeful Marelui Stat Major, generalul Nicolae Samsonovici, a organizat o ceremonie specială, la care a fost prezent și primul ministru Gheorghe Tătărăscu, personalitatea mareșalului fiind elogiată de generalul artilerist Alexandru Lupescu, cel care i-a fost subșef al Marelui Cartier General⁷⁰⁵. La 30 martie 1938, după instituționalizarea Consiliului de Coroană, regele Carol al II-lea (1930 – 1940) l-a numit pe mareșalul Constantin Prezan în funcția de consilier regal, grație meritelor sale ostășești.⁷⁰⁶

La două luni după moartea soției sale, survenită la 18 iunie 1943, mareșalul Prezan a decedat la Schinetea pe 27 august 1943. La ceremonia funerară din 30 august, au participat Regele Mihai I, mareșalul Ion Antonescu, conducătorul statului, generalul Constantin Pantazi, ministrul de război, generali și ofițeri, personalități politice și culturale, mii de localnici. Onorurile militare au fost date de Regimentul nr. 25 „Mareșal Constantin Prezan” și Regimentul 7 Infanterie.⁷⁰⁷

Presa vremii a omagiat personalitatea marelui dispărut: „...ofițer de rară eleganță morală, un aristocrat în gestul stăpânit, în liniștea cu care întâmpina adversitățile... Nu-și voia prestigiul militar transformat în momeală electorală, nu-și vedea rostul în combinațiile de

⁷⁰¹ Marele erou al Primului Război Mondial... , în ziarul „Lumina” din 7 ianuarie 2017.

⁷⁰² Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 284.

⁷⁰³ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi – Ferdinand*, Editura Enciclopedică, București, 2011, p. 44.

⁷⁰⁴ *Ibidem*, p. 46.

⁷⁰⁵ Petre Otu, *Mareșalul Constantin Prezan*, Editura Militară, București, 2008, p. 281.

⁷⁰⁶ Ioan Scurtu, *Criza dinastică din România*, Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 211.

⁷⁰⁷ *Ibidem*, p. 332.

partid. A vroit să rămână, până la sfârșitul vieții, militar, generalul unității naționale și nimic mai mult (...) Era un titan al echilibrului și liniștii olimpice” (Pamfil Șeicaru).

Deși uitat în vremea regimului comunist, după 1990 mareșalului Prezan i-au fost ridicate mai multe busturi: la Alba Iulia, pe Aleea Mareșalilor din fața Brigăzii 15 Infanterie din Iași, în fața comandamentului Diviziei 4 „Gemina” din Cluj-Napoca (care, o perioadă, a purtat numele mareșalului). De asemenea, în București, există Bulevardul Mareșal Prezan, iar, în alte orașe, sunt străzi care poartă numele său.⁷⁰⁸

În concluzie, generalii români din Primul Război Mondial s-au acoperit de glorie în luptele de la Mărăști, Mărășești și Oituz, în fruntea bravilor lor ostași. Au cooperat eficient cu Casa Regală – regele Ferdinand I și regina Maria – și au luat cele mai bune decizii militare în momente cruciale pentru existența neamului românesc. În diferite momente aniversare, generalii eroi ai neamului nu au fost uitați, dovadă fiind Mausoleul de la Mărășești sau Crucea Eroilor de pe muntele Caraiman.

BIBLIOGRAFIE:

1. Argetoianu, Constantin, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. II, Editura Humanitas, București, 1991.
2. Căzănișteanu, Constantin, Rusu, Dorina, *Pe aici nu se trece!*, Editura Albatros, București, 1982.
3. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
4. Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru reîntregirea României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.
5. Preda, Dumitru, Alexandrescu, Vasile, Prodan, Costică, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994.
6. Scurtu, Ioan, *Criza dinastică din România*, Editura Enciclopedică, București, 1996.
7. Idem, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012.
8. Idem, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011.

⁷⁰⁸ Petre Otu, *op. cit.*, p. 313.

ASPECTE ALE POLITICII EXTERNE ROMÂNEȘTI ÎNTRE ANII 1914-1918

COLICI BIANCA,
COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA

Între anii 1914-1918 România a fost un factor activ în zona Peninsulei Balcanice – un adevărat butoi cu pulbere al Europei – și a luat deciziile cele mai bune și realiste în momente dificile pentru istoria neamului. România va participa la cel de-al doilea război balcanic, iar prin pacea de la București din 10 august 1913 România va obține sudul Dobrogei (Cadrilaterul). Prin această pace va crește prestigiul internațional al României, Serbiei, Muntenegrului și Greciei care au reușit să treacă peste voința marilor puteri. Totodată, „participarea României la război împotriva Bulgariei – contrar intereselor austro-ungare – și rolul activ al diplomației românești în această perioadă au ridicat un serios semn de întrebare Puterilor Centrale în legătură cu poziția Bucureștilor într-un eventual conflict cu caracter european.”⁷⁰⁹

În perioada imediat următoare, România se va îndepărta tot mai mult de Puterile Centrale cu care încheiase un tratat în 1883, urmărind realizarea României Mari – unirea Transilvaniei cu Vechiul Regat. Instalarea la conducerea țării a guvernului liberal în frunte cu Ion I.C.Brătianu la 17 ianuarie 1914, a dus la o clară orientare a politicii externe românești către Antanta, guvernul român vizând realizarea statului național unitar român. Un moment important în acțiunea de desprindere a României de Puterile Centrale l-a constituit vizita țarului Rusiei Nicolae al II-lea în iunie 1914 la Constanța. „Au avut loc un larg schimb de vederi cu privire la situația internațională și în special la evenimentele din Balcani.”⁷¹⁰ Deși cu acest prilej nu s-au discutat probleme fundamentale privind politica externă a României, „vizita țarului a constituit un act politic deosebit de important și a avut un puternic ecou atât în cercurile politice românești, cât și pe plan internațional.”⁷¹¹ Prin aceste acțiuni, România tindea să se apropie mai mult de Antanta, învederea realizării visului național. „Anul 1914 înnegura orizontul relațiilor internaționale, în special în zona explozivă a Balcanilor, cu prinsă de revendicări și refulări etnice.”⁷¹² În ajunul Primului Război Mondial, alianța cu Austro-Ungaria era destul de „erodată de divergențele dintre Viena și București și de puternicul curent de opinie publică, favorabil românilor transilvăneni, deveniți victimele unei brutale politici de maghiarizare.”⁷¹³

Neutralitatea României față de război a fost stabilită la Consiliul de Coroană de la Sinaia din 21 iulie/3 august 1916, Consiliu prezidat de către regele Carol I. Se considera că este „singura poziție corespunzătoare intereselor naționale pentru o țară mică aflată între două imperii, Austro- Ungaria și Rusia, ce făceau parte din tabere adverse; ori, România avea de revendicat teritoriile din ambele imperii.”⁷¹⁴ Între timp, la 4/17 august 1916 Ion I.C.Brătianu semna Convenția politică și militară cu Antanta, prin care statele Antantei recunoșteau dreptul României de a-și uni teritoriile aflate în Austro-Ungaria. Intrarea României în război a fost decisă în urma Consiliului de Coroană de la Cotroceni din 14/27 august 1916, prezidat de către regele Ferdinand I. În ciuda insucceselor militare din 1916 (Turtucaia, Neajlov – Argeș), a

⁷⁰⁹ Nicolae Ciachir, Gheorghe Berca, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 446.

⁷¹⁰ *Ibidem*, p. 451.

⁷¹¹ Dan Berindei, Gheorghe Platon, Gheorghe Cliveti, Gheorghe Iacob, *Istoria românilor*, vol.VII, Editura Enciclopedică, București, 2015, p. 500.

⁷¹² Nicolae Cristea, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2011, p. 89.

⁷¹³ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 259.

⁷¹⁴ Dan Berindei, *op.cit.*, p. 775.

ocupației străine și a „situației dramatice la care se ajunsese, justețea deciziei de intrare în război avea din nou să fie subliniată de oamenii politici în cadrul Parlamentului român.”⁷¹⁵

Iarna anului 1916-1917 a fost „iarna durerii, dar și a speranței. Muntenia și Oltenia ocupate, Moldova plină de refugiați și bântuită de o epidemie de tifos exantematic, aliatul rus din ce în ce mai nesigur (...), culminând cu instaurarea regimului comunisto-bolșevic.”⁷¹⁶ Ieșirea Rusiei bolșevice din război a creat mari probleme statului român, însă istoricul Nicolae Iorga nu ezita să reamintească în vremuri grele cuvintele domnitorului Moldovei Petru Rareș: *Vom fi ce-am fost și mai mult decât atât!*

La 13 ianuarie 1918 statul român mai primea o lovitură: guvernul sovietic anunța ruperea relațiilor diplomatice cu România și confiscarea tezaurului țării. Între timp, guvernul condus de conservatorul Alexandru Marghiloman ducea tratative cu Puterile Centrale pentru menținerea integrității statului român în condiții internaționale foarte dificile. Prin pacea de la București din 24 aprilie/7 mai 1918, României îi erau impuse condiții grele: Dobrogea era ocupată de inamic, Cadrilaterul era anexat de Bulgaria, are loc o rectificare de frontieră de 5.600 km pătrați în favoarea Austro-Ungariei, principalele ramuri ale economiei treceau sub controlul Puterilor Centrale. Astfel, României îi erau impuse condiții grele, dar se păstra ființa statului român și speranța unei victorii a Antantei.

Reintrarea României în război și victoria Antantei asupra Puterilor Centrale - 11 noiembrie 1918 - dorința de unire a românilor din Basarabia, Bucovina și Transilvania, vor conduce la realizarea României Mari. În urma tratatelor încheiate la Conferința de la Paris-Versailles (1919-1920), marile puteri consfințeau constituirea statului național unitar român.

Pentru România anul 1918 a fost „anul când a pierdut războiul în chipul cel mai dezastruos, dar și anul când a câștigat același război (...) fiindcă Aliații săi au ieșit învingători. Anul când țara era cât pe ce să dispară (...), dar și anul când prin trei unificări succesive (Basarabia, aprilie 1918, Bucovina, noiembrie 1918 și Transilvania 1 decembrie 1918) s-a înfăptuit România Mare, toate ținuturile locuite majoritar de români ajungând să fie cuprinse între granițele țării.”⁷¹⁷ Pentru că deși a debutat „într-o atmosferă extrem de sumbră anul 1918 avea să devină cel mai important din istoria acestei țări. *Mama România* a primit la sânul său fiii aflați sub dominație străină (...).”⁷¹⁸

„În 1919-1920, puțini erau cei care să întrevadă viitoarea evoluție a regimului sovietic și ponderea pe care URSS avea să o aibă în relațiile internaționale. Pentru Franța, România prezenta interes, din perspectiva construirii unui flanc oriental antigerman.”⁷¹⁹

În concluzie, întreaga politică externă a României din timpul Primului Război Mondial a vizat realizarea statului național unitar român. Ca diplomați s-au remarcat: Ion I.C.Brătianu, Nicolae Titulescu, Take Ionescu, Alexandru Vaida Voevod, care indiferent de poziția lor politică, au urmărit interesele naționale. În perioada interbelică, politica externă a României a urmărit menținerea statu-quo-ului teritorial, desfășurarea unei activități intense în cadrul Societății Națiunilor pentru menținerea păcii și securității mondiale (diplomatul român Nicolae Titulescu a fost ales președinte în două rânduri), încheierea de alianțe regionale – cum a fost cazul Micii Înțelegeri (1921) și Înțelegerii Balcanice (1934). Democrațiile occidentale puternice (Marea Britanie și Franța) erau direct interesate să susțină regimul democratic în state est-

⁷¹⁵ Nicolae Isar, *Istoria modernă a românilor. 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară, București, 2006, p. 511.

⁷¹⁶ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 282.

⁷¹⁷ Lucian Boia, *În jurul Marii Uniri din 1918. Națiuni, frontiere, minorități*, Editura Humanitas, București, 2017, p. 3.

⁷¹⁸ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I.*, Editura Enciclopedică, București, 2011, p. 66.

⁷¹⁹ Florin Constantiniu, *op.cit.*, p. 312.

europene – cum era și cazul României – pentru a contracara regimul bolșevic. Democrația românească interbelică este întărită prin acordarea votului universal (1918) și a Constituției din 1923, care au permis dezvoltarea economico-socială, politică și culturală a României Mari.

BIBLIOGRAFIE:

1. Argetoianu, Constantin, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. II, Editura Humanitas, București, 1991.
2. Berindei, Dan, Platon, Gheorghe, Cliveti, Gheorghe, Iacob, Gheorghe, *Istoria românilor*, vol.VII, Editura Enciclopedică, București, 2015.
3. Bibescu, Martha, *Un sacrificiu regal. Ferdinand al României*, Editura Compania, București, 2000.
4. Boia, Lucian, *În jurul Marii Uniri din 1918. Națiuni, frontiere, minorități*, Editura Humanitas, București, 2017.
5. Ciachir, Nicolae, Bercan, Gheorghe, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
6. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
7. Cristea, Niculae, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2011.
8. Isar, Nicolae, *Istoria modernă a românilor. 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară, București, 2006.
9. Pascu, Ștefan, *Făurirea statului național unitar român*, vol.II, Editura Academiei, București, 1983.
11. Scurtu, Ioan, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012.
10. Idem, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011.

IMPORTANȚA REALIZĂRII IDEALULUI NAȚIONAL DIN 1918

COSTACHE ERIKA,
COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA

În secolul al XIX-lea – numit și secolul națiunilor – idealul unității naționale va marca întreaga existență a poporului român. Ideea unității românilor apare în memoriul adresat lui Napoleon Bonaparte din 1807 în care se cerea unirea Țării Românești cu Moldova, în proiectul politic al lui Dinicu Golescu „Însemnare a călătoriei mele” din 1826 în care susține unirea teritoriilor românești sub forma Daciei Mari. Partida Națională având în frunte pe Ion Câmpineanu, cerea în 1838 în documentul „Act de unire și independență” – unirea și independența Principatelor.

În documentele programatice ale revoluției de la 1848 se cerea unirea Principatelor. Astfel, la 12 mai 1848 revoluționarii moldoveni cereau în documentul programatic ”Prințiipiile noastre pentru reformarea patriei” redactat la Brașov, „Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatârnat românesc”, în timp ce în documentul programatic ”Dorințele partidei naționale din Moldova” de la Cernăuți se solicita unirea „cheia boltei fără de care s-ar prăbuși întreg edificiul național.” Mai mult, românii ardeleni adunați la Blaj în mai 1848, au strigat în cor pe Câmpia Libertății: „Noi vrem să ne unim cu Țara!”.

Realizarea unirii de la 24 ianuarie 1859 sub domnitorul Al.I.Cuza a reprezentat încununarea eforturilor depuse de generația pașoptistă de realizare a statului modern român. Acesta a ”edificat instituțiile statului român modern, lasând în urma sa un stat cu o altă fizionomie, politică și socială (...). Domnia lui Al.I.Cuza a fost un prolog al independenței naționale și în același timp al desăvârșirii unității naționale (...)”⁷²⁰

Câștigată pe câmpul de luptă de la Plevna în 1877, recunoașterea independența României „va deschide calea întregirii naționale”.⁷²¹

În urma Consiliului de Coroană de la București din 14 august 1916, România regelui Ferdinand intra în Primul Război Mondial pentru eliberarea românilor din Transilvania și Bucovina. Actul de la 1 Decembrie 1918 de la Alba-Iulia a fost rezultatul luptei întregii națiuni române pentru unitate națională. Căci „nu o victorie militară a stat la temelia României Mari, ci actul de voință al națiunii române (...). O necesitate istorică – națiunea trebuie să trăiască într-un stat național – s-a dovedit mai puternică decât orice guvern sau partid, culpabil de egoisme sau incompetență, și, punând în mișcare națiunea, i-a dat acea forță uriașă ca peste toate adversitățile să de aviață aspirației sale: statul național.”⁷²²

Marea Unire a reprezentat un moment deosebit pentru destinele națiunii române. Începând cu secolul al XIX-lea s-au realizat Unirea Principatelor, independența de stat (1877), Marea Unire, „eliberarea și împrăștierea țărânimii, dezvoltarea comerțului și a industriei, egalitatea în drepturi a cetățenilor, votul universal (1918). O parte din aceste obiective au fost duse la îndeplinire prin actele unirii și prin reformele îndeplinite în anii imediat următori, în mod deosebit între 1918-1923.”⁷²³

Răsunetul Marii Uniri în presa din țară și din străinătate a fost deosebit de puternic. Se remarcă ziarele românești din Transilvania: „Românul”, „Alba Iulia”, „Drapelul”, „Glasul

⁷²⁰ Nicolae Isar, *Istoria modernă a românilor. 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară București, București, 2006, p. 285.

⁷²¹ Nicolae Ciachir, Gheorghe Bercan, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 398.

⁷²² Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 302.

⁷²³ Dan Berindei, Gheorghe Platon, Gheorghe Cliveti, Gheorghe Iacob, *Istoria românilor*, vol.VII, tom.II. De la independență la Marea Unire (1918-1918), Editura Enciclopedică, București, 2015, p. 852.

Ardealului”, „Telegraful român”, toate cuprinzând aprecieri cu privire la însemnătate actului de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia. „Proclamarea unirii nu s-a făcut numai la Alba Iulia, ci în toate bisericile s-au adus la cunoștința poporului român împlinirea vremurilor, învierea neamului și unirea românilor.”⁷²⁴

Memorabile au rămas în amintirea contemporanilor, cuvintele primului ministru I.I.C. Brătianu cu care acesta a întâmpinat delegația transilvăneană care aducea la București Hotărârea de unire cu Vechiul Regat: „Vă așteptăm de o mie de ani și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată. Sunt în viața unui om clipe de fericire atât de mari încât ele răscumpără veacuri întregi de suferință. Bucuria noastră nu este a unei singure generații. Ea este tresărirea de bucurie a întregului popor român care de sute de ani a îndurat suferințele cele mai crude, fără să-și piardă credința neclintită în sosirea acelei zile care ne unește astăzi și care trebuia să vie, care nu se putea să nu vie.”⁷²⁵

România Mare s-a realizat pe cale democratică, prin adunări cu caracter plebiscitar. În discursul de recepție la Acadmia Română, rostit de Octavian Goga la 23 mai 1923, se remarcă importanța actului de la 1 decembrie 1918: „Unitatea națională de astăzi este încoronarea unei opere de străduinți necurmăte. Ea a venit ca o rezultată a frământărilor de ieri, ca o consecință logică a unui proces normal de evoluțiune, un ultim acord într-o zbuciumată simfonie... Am trăit perioade tulburi de apăsare, sub loviturile lor ar fi putut ușor să intervie stingerea noastră. Totdeauna însă, cu rezistența îndârjită a sănătății robuste, masele românești de pretutindeni au păstrat și în cele mai amărâte zile instinctul sigur al unei înrudiri organice. Unitatea de suflet ni s-a menținut astfel fără știrbire de-a lungul vremii. Ca la un lac cu adâncuri mari, viforele au bătut valurile de la suprafață și au pătat adesea oglinda lor, în albia de jos însă, unda a rămas limpede și pură.”⁷²⁶ Despre unitatea românească se pronunța și istoricul Gheorghe Brătianu: „cuprinsă între limitele naturale pe care i le-au trasat, de-a lungul secolelor, condițiile geografice și sensul misiunii sale în cadrul Europei, este o realitate pe care vicisitudinile politice au putut, fără îndoială, să o umbrească uneori, dar care rămâne întreagă, ca unul din fundamentele necesare ale păcii, ale oricărei ordini europene drepte și durabile.”⁷²⁷

Prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei în anul 1918, „România devenea un stat de mărime medie în Europa, afându-se pe locul opt în privința numărului de locuitori și pe zece după suprafață. România Mare, sau Întregită, trebuia așezată pe noi baze, ca urmare a modificării Constituției în 1917, a reformelor democratice înscrise în rezoluțiile de Unire adoptate în 1918, a noului statut geopolitic.”⁷²⁸

Referitor la unirea din 1918, istoricul Lucian Boia afirma: „Pentru România, 1918 a fost un an ca nici un altul. Anul când a pierdut războiul în chipul cel mai dezastruos cu putință. Dar și anul când a câștigat același război, în mod categoric, pur și simplu fiindcă aliații săi au ieșit învingători. Anul când țara era cât pe ce să dispară, pierzându-și independența și fiind nevoită să cedeze Dobrogea și o bună parte a arcului Carpaților. Dar și anul când, prin trei unificări succesive (Basarabia, Bucovina și Transilvania), s-a înfăptuit România Mare, toate ținuturile locuite majoritar de români ajungând să fie cuprinse între granițele țării.”⁷²⁹

⁷²⁴ Ștefan Pascu, *Făurirea statului național unitar român*, vol.II, Editura Academiei, București, 1983, p. 214.

⁷²⁵ Nicolae Isar, *op.cit.*, p. 524.

⁷²⁶ Dan Berindei, Gheorghe Platon, Gheorghe Cliveti, Gheorghe Iacob, *op.cit.*, p. 850.

⁷²⁷ *Ibidem*, p. 851.

⁷²⁸ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011, p. 79.

⁷²⁹ Lucian Boia, *În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități*, Editura Humanitas, București, 2017, p. 3.

După Marea Unire din 1918, nivelul de civilizație al românilor crescut, devenind, sub unele aspecte, „comparabil cu cel din statele dezvoltate ale Europei. Avem în vedere o multitudine de factori: baza materială și nivelul dezvoltării economice a țării, veniturile și cheltuielile, viața de cuplu, condițiile de locuit, hrana de zi cu zi, îmbrăcămintea, starea de sănătate, rolul școlii și al bisericii, petrecerea timpului liber, precum și gradul de participare la viața politică.”⁷³⁰

În concluzie, realizarea României Mari în 1918 a fost efortul atât al personalităților istorice din vremea respectivă (regele Ferdinand, Regina Maria, I.I.C.Brătianu), dar și al întregului popor român. Se adaugă eroii din cadrul armatei române – Ecaterina Teodorescu, generalii Eremia Grigorescu , Alexandru Averescu, Constantin Prezan – dar și sacrificiile populației civile din perioada anilor 1916-1918. Realizarea visului de veacuri va permite o dezvoltare economico-socială, culturală și politică deosebită a României în perioada interbelică. Întărirea democrației de după Marea Unire din 1918 se va realiza prin adoptarea votului universal (1918), dar mai ales a Constituției din 1923, numită și Constituția Unificării sau a României Mari.

BIBLIOGRAFIE:

1. Berindei, Dan, Platon, Gheorghe, Cliveti, Gheorghe, Iacob, Gheorghe, *Istoria românilor*, vol.VII, tom.II. De la independență la Marea Unire (1918-1918), Editura Enciclopedică, București, 2015.
2. Boia, Lucian, *În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități*, Editura Humanitas, București, 2017.
3. Ciachir, Nicolae, Bercan, Gheorghe, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
4. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
5. Isar, Nicolae, *Istoria modernă a românilor. 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară București, 2006.
6. Pascu, Ștefan, *Făurirea statului național unitar român*, vol.II, Editura Academiei, București, 1983.
7. Ioan Scurtu, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012.
8. Idem, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011.

⁷³⁰ Ioan Scurtu, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012, p. 11.

IDEALUL UNITĂȚII NAȚIONALE DE LA MIHAI VITEAZUL LA MAREA UNIRE DIN 1918

VĂDUVA ANDREI,
COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA

În punctul cel mai înalt al destinului sau Mihai Viteazul se intitula într-un hristov emis la 27 mai „*Domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei*” și își confecționa bine cunoscută pecete pe care figurează cele trei țări române surori. Unirea din 1600 fusese înfăptuită de Mihai Viteazul „sub presiunea împrejurărilor – primejdie reprezentată de atitudinea ostilă a lui Andrei Bathory și Ieremia Movilă.”⁷³¹ Odată încolțită în mintea românilor, ideea unirii nu mai dispăre. La un sfert de veac după Unirea realizată de către Mihai Viteazul, un alt domn român revine la această idee. Este vorba de Radu Mihnea, care a fost de patru ori domn în Țara Românească și de două ori domn în Moldova (1623-1626). În secolul al XVII-lea, acțiunile lui Mihai Viteazul sunt luate ca exemplu de către domnitorii din Țara Românească (Radu Șerban, Mihnea al III-lea) sau principii ai Transilvaniei (Gabriel Bethlen, familia Rakoczi), care încearcă un front comun împotriva primejdiilor externe.

În perioada 1711- 1821 s-au elaborat 40 de proiecte de reformă în care boierii patrioți din Muntenia și Moldova solicitau unirea Principatelor (cum este cazul în memoriul de la Șiștov din 1791)⁷³², înlăturarea regimului fanariot , iar în 10 proiecte se cerea independența Principatelor. În prima jumătate a secolului al XIX-lea – secolul națiunilor – în Principatele Dunărene se elaborează numeroase proiecte de reformă în care se solicita unirea. Este cazul proiectului politic semnat de Dinicu Golescu „Însemnare a călătoriei mele” (1826), în care se cerea unirea teritoriilor românești sub forma Daciei Mari sau a proiectului lui Ion Câmpineanu din 1838 „Act de unire și independență”.

Revoluția de la 1848 prin documentele sale programatice vor evidenția dorința de unire a românilor. În documentul program de la Brașov din 12 mai 1848 se solicita „Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatârnat românesc”, iar în documentul program de la Cernăuți unirea era privită ca fiind „cheia boltei fără de care s-ar prăbuși întreg edificiul național.” Români ardeleni adunați în 3-5 mai 1848 la Blaj vor striga în cor „*Noi vrem să ne unim cu Țara !*”⁷³³. După înfrângerea revoluției de la 1848-1849, mulți revoluționari vor lua calea exilului. În capitalele europene (Paris, Londra), vor susține prin publicații, articole de presă ideea unirii românilor. Nicolae Bălcescu îi invita pe toți exilații la unire și organizare: „Unirea națională este singurul principiu de viață, singurul principiu de mulțumire pentru noi”⁷³⁴.

În urma războiului Crimeii (1853-1856), statutul internațional al Moldovei și Țării Românești devin o „problemă de echilibru european. Importatoare de grâne românești, Anglia dorea să scoată circuitul cerealier de sub amenințarea Rusiei, stăpână a Deltei Dunării (...). Libertatea navigației pe Dunăre și crearea unei zone tampon durabile între Rusia și Imperiul Otoman îndreptau interesul marilor puteri europene asupra Principatelor Dunărene.”⁷³⁵ În 1857 , adunările ad-hoc de la Iași și București cereau unirea Principatelor sub un principe străin, conform prevederilor tratatului de la Paris din 1856. La 5 ianuarie 1859 A .I.Cuza era ales domn al Moldovei, iar la 24 ianuarie 1859 și al Țării Românești. „În întreaga țară dubla alegere a fost

⁷³¹ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 137.

⁷³² Stelian Neagoe, *Istoria unirii românilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 76.

⁷³³ Dan Berindei (coord), *Istoria românilor*, vol.VII, Editura Enciclopedică, București, 2015, p. 284.

⁷³⁴ Cornelia Bodea, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, vol.II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 121.

⁷³⁵ Florin Constantiniu, *op.cit.*, p. 229.

primită cu un imens entuziasm, în imaginația celor mulți și a unor oameni politici, evenimentul fiind receptat drept o unire deplină a Principatelor, iar nu una personală”⁷³⁶.

După realizarea Vechiului Regat, următoarele obiective naționale ale românilor au fost câștigarea independenței și realizarea statului național unitar român. Proclamația independenței de stat la 9 mai 1877 și recunoașterea ei de către marile puteri în cadrul Congresului de la Berlin au dus la creșterea prestigiului internațional al României, la ieșirea la Marea Neagră prin Dobrogea, iar în viitor se aspira la realizarea României Mari⁷³⁷. Pentru a se pune la adăpost de politica agresivă a Rusiei, România va adera la alianța militară Puterile Centrale (1883), „o alianță împotriva firii, deoarece Austro-Ungaria stăpânea teritoriul locuite de români (Transilvania, Bucovina), iar guvernul de la Budapesta desfășura o politică de discriminare și deznaționalizare față de românii din Transilvania”⁷³⁸. Pe fondul disensiunilor teritoriale din Balcani – un adevăr butoi cu pulbere al Europei – România intră în cel de-al doilea război balcanic (1913) împotriva Bulgariei. Prin pacea de la București din 1913, România va obține sudul Dobrogei (Cadrilaterul). Statele balcanice implicate în conflict „au reușit să-și impună doleanțele fără implicarea marilor puteri (...), iar rolul activ al României în această perioadă au ridicat un serios semn de întrebare Puterilor Centrale în legătură cu poziția Bucureștilor într-un eventual conflict cu caracter european”⁷³⁹.

În urma atentatului de la Sarajevo din 15/28 iunie 1914, izbucnea Primul Război Mondial, Carol I convocând la 21 iulie/3 august 1914 Consiliul de Coroană la Sinaia. Decizia Consiliului de Coroană de a se păstra neutralitatea țării și a se lua „măsuri de întărire a armatei pentru orice eventualitate însemna abandonarea tratatului cu Puterile Centrale, care, prin agresiunea împotriva Serbiei, nesocotiseră spiritul și litera acestuia”⁷⁴⁰. În perioada neutralității (1914-1916), opinia publică, noua casă regală, presa și majoritatea oamenilor politici erau în favoarea intrării României în război de partea Antantei. La 4/17 august 1916 Ion I.C.Brătianu semna tratatul de alință cu Antanta, prin care României i se recunoșteau drepturile asupra Transilvaniei și Bucovinei, aflate sub dominația monarhiei bicefale. În urma Consiliului de Coroană de la București (14/27 august 1916), România declara război Austro – Ungariei, în vederea eliberării românilor aflați sub dominația Austro-Ungariei. Înfrângerile suferite de armata română în toamna lui 1916 și retragerea unei mari părți a populației, armatei, Casei Regale în Moldova viața în această regiune devenise un adevărat calvar. Extraordinara aglomerație din Iași, condițiile elementare de igienă pentru majoritatea populației a dus la apariția tifosului exantematic, care a răpus zeci de mii de vieți.

În vara anului 1917, armata română va obține strălucitele victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, unde s-au remarcat generalii Eremia Grigorescu, Alexandru Averescu, Constantin Prezan și eroina de la Jiu – Ecaterina Teodoroiu.

În 1918 primul teritoriu care s-a unit cu Vechiul Regat a fost Basarabia, regiunea care își are fruntea în codrii Bucovinei și se scaldă cu picioarele în Marea Neagră – așa cum afirma B.P.Hasdeu. La 27 martie/9 aprilie Sfatul Țării de la Chișinău decidea unirea Basarabiei cu România, în capitala Basarabiei aflându-se din partea regelui Ferdinand I și primul – ministru al României, Alexandru Marghiloman. A doua provincie românească care s-a unit cu România a

⁷³⁶ Nicolae Isar, *Istoria modernă a românilor. 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară, București, 2006, p. 246.

⁷³⁷ Nicolae Ciachir, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987, p. 249.

⁷³⁸ Florin Constatiniu, *op.cit.*, p. 250.

⁷³⁹ Nicolae Ciachir, Gheorghe Bercan, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 446.

⁷⁴⁰ Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Carol I.*, Editura Enciclopedică, București, 2011, p. 231.

fost Bucovina, țara pădurilor de fag. La 15/28 noiembrie 1918 Congresul General al Bucovinei a decis unirea regiunii cu România. La 1 decembrie 1918 la Alba Iulia a avut loc Marea Adunare Națională la care au participat peste 100.000 oameni și 1228 delegați aleși. S-a decis unirea Transilvaniei cu România, România Mare având acum o „suprafață de 295.049 km pătrați, o populație de 18 milioane locuitori (recensământ anul 1930), dintre care 71,9 % români și 72,2 % ortodocși”⁷⁴¹.

În concluzie, realizarea României Mari a fost rezultatul efortului întregii națiuni române, în frunte cu Casa Regală, regele Ferdinand I și regina Maria, al eroismului dovedit pe câmpul de luptă de către țărănul român. Ideea unității naționale este prezentă în toate acțiunile elitei boierești sau intelectualității române din secolul al XIX-lea, ideal încununat în 1918, când cele trei pietre prețioase au fost aduse la coroana regelui Ferdinand I – Basarabia, Bucovina și Transilvania.

BIBLIOGRAFIE:

1. Berindei, Dan (coord), *Istoria românilor*, vol.VII, Editura Enciclopedică, București, 2015.
2. Bodea, Cornelia, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, vol.II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
3. Ciachir, Nicolae, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
4. Ciachir, Nicolae, Bercan, Gheorghe, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
5. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
6. Isar, Nicolae, *Istoria modernă a românilor. 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară, București, 2006.
7. Neagoe, Stelian, *Istoria unirii românilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
8. Scurtu, Ioan, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Carol I.*, Editura Enciclopedică, București, 2011.

⁷⁴¹ Dan Berindei, *op.cit.*, p. 852.

PERSONALITĂȚI ISTORICE ROMÂNEȘTI ȘI MAREA UNIRE DIN 1918

BUDICĂ MIRUNA ELENA,
COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA CUZA” CRAIOVA

În lupta pentru realizarea României Mari, s-au angajat atât cetățenii României, presa, românii din afara granițelor țării, dar și o serie de personalități cum ar fi Regele Ferdinand I, Regina Maria sau oameni politici de marcă din perioada antebelică.

Regele Ferdinand I a urcat în 1914 pe tronul României declarând că va fi un *bun român*, fapt ceea ce s-a dovedit prin întreaga sa atitudine și prestață atât față de perioada anilor de război, cât și în anii care au urmat până la decesul său din 1927. După izbucnirea Primului Război Mondial, problema principală pentru clasa politică și cetățenii țării era „atitudinea față de război, găsirea modalităților adecvate de acțiune în vederea făuririi statului național unitar român”⁷⁴². Între timp, în Vechiul Regat au loc o serie de manifestări care solicitau aderarea la Antanta: memoriul Senatului Universității București (1914), Congresul românilor de peste munți (1915), cuvântările lui Nicolae Iorga, I.G.Duca, Nicolae Filipescu. Curentul filoantantist „câștigase o persoană foarte influentă – pe regina Maria. Ea a depus un efort perseverent și continuu pentru a-i zdruncina lui Ferdinand convingerile filogermane și a-l determina să accepte intrarea României în război alături de Antanta”⁷⁴³. Spre deosebire de Carol I, regele Ferdinand I a lăsat „mână liberă experimentatului Ion I.C.Brătianu, care a întreprins multiple acțiuni politico-diplomatice vizând obținerea unor garanții sigure privind satisfacerea dezideratelor naționale ale poporului român”⁷⁴⁴.

În urma Consiliului de Coroană de la București din 14 august 1916 prezidat de regele Ferdinand I, România se alătură Antantei în război, în vederea eliberării românilor din Transilvania și Bucovina. În perioada războiului regele Ferdinand, „cu firea sa mai puțin comunicativă, și-a concentrat eforturile în direcția reorganizării, dotării și instruirii armatei, precum și a elaborării planului de acțiune militară, fiind mereu pe front alături de ostași”⁷⁴⁵. Pentru a stimula ostașii din tranșee – majoritatea țărani – regele Ferdinand promitea vot universal și reformă agrară în urma Proclamației din 23 martie 1917. Regele Ferdinand I a privit cu satisfacție și multă bucurie unirea succesive care au avut loc în 1918 – Basarabia, Bucovina și Transilvania, acțiuni care au dus la realizarea României Mari.

Regina Maria „rămâne până astăzi cel mai desăvârșit mit românesc (...) fiind singura care a reușit să simbolizeze la un moment dat năzuințele, suferința și triumful unei nații întregi”⁷⁴⁶.

Într-adevăr, regina României și-a făcut pe deplin datoria în anii Primului Război Mondial. Îngrijea de răniți și bolnavi, adresa cuvinte de mângâiere și încurajare, organiza *Crucea Roșie*, participa din plin la ajutarea răniților ca o parte esențială a existenței sale, alerga din spital în spital, nesocotea primejdia tifosului exantematic și sfaturile celor din jur din dorința de a-și face datoria. Regina era convinsă de „mesianismul misiunii sale istorice și acționează în consecință, are opțiuni și pasiuni politice pe care le dezvoltă în opinia publică”⁷⁴⁷. În memoriile sale, marele om de stat I.G. Duca nota: „Regina cu o energie mai presus de orice laudă, ajutată de fiicele ei,

⁷⁴² Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011, p. 12.

⁷⁴³ Regina Maria, *Povestea vieții mele*, vol.III, Editura Eminescu, București, 1992, p. 24.

⁷⁴⁴ Ioan Scurtu, *op.cit.*, pag. 14.

⁷⁴⁵ *Ibidem*, pag. 34.

⁷⁴⁶ Lucian Boia (coord), *Mituri istorice românești*, Editura Universității București, 1995, p. 198

⁷⁴⁷ Nicolae Cristea, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866 – 1947*, Editura Cavallioti, București, 2010, p. 102.

mergea din spital în spital. Cu un dispreț desăvârșit de pericol nu pregeta să se arate unde epidemia era mai violentă. Nu mii, zeci de mii de soldați răniți și bolnavi au văzut-o în acele luni la căpătâiul lor. Ea a trăit atunci cea mai frumoasă pagină a vieții ei. O pagină pentru care... România îi datorește o admirativă recunoștință”⁷⁴⁸.

Ion I.C.Brătianu (1864 – 1927) a fost președinte al Partidului Național Liberal timp de două decenii, inițiatorul reformei agrare și votului universal, prim-ministru în perioada neutralității și a războiului, participant activ la Conferința de pace de la Paris-Versailles „arhitectul consolidării noului stat național unitar”⁷⁴⁹. Brătianu avea întreaga încredere a regelui său, în asemenea măsură încât chiar când nu l-a numit prim-ministru – rar în cei 16 ani de domnie – Ferdinand l-a avut ca principal sfătuitor. Unii l-au numit „regele neîncoronat al României”. Legătura lor a fost atât de strânsă încât s-au urmat și în moarte unul după celălalt în cursul aceluiași an, 1927. În cei doi ani de neutralitate, Brătianu s-a dovedit un redutabil negociator în contactele cu rușii, francezii și britanicii. A încheiat Convenția politică și militară din 4/17 august 1916 cu Antanta fapt ce a evidențiat „excepționala capacitate de om politic și diplomat a lui Ion I.C.Brătianu. Cu o perseverență rar întâlnită, a urmărit recunoașterea drepturilor statului român asupra teritoriilor românești din Austro-Ungaria (...)”⁷⁵⁰. Ion I.C. Brătianu a redactat, împreună cu Emanoil Porumbaru și Constantin Iamandi, declarația de război a României adresată Austro-Ungariei, pe care regele a aprobat-o. Memorabile au rămas în amintirea contemporanilor, cuvintele primului ministru I.I.C. Brătianu cu care acesta a întâmpinat delegația transilvăneană care aducea la București Hotărârea de unire cu Vechiul Regat: „Vă așteptăm de o mie de ani și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată. Sunt în viața unui om clipe de fericire atât de mari încât ele răscumpără veacuri întregi de suferință. Bucuria noastră nu este a unei singure generații. Ea este tresărirea de bucurie a întregului popor român care de sute de ani a îndurat suferințele cele mai crude, fără să-și piardă credința neclintită în sosirea acelei zile care ne unește astăzi și care trebuia să vie, care nu se putea să nu vie”⁷⁵¹.

Generalul Alexandru Averescu a fost comandant al Armatei a II-a în perioadele 14 – 26 august 1916 și 26 septembrie 1916 – 30 ianuarie 1918. S-a remarcat, în perioada Primului Război Mondial, în bătăliile de la Mărăști și Oituz, din anul 1917, în care a respins ofensiva trupelor germane conduse de feldmareșalul Mackenzen. Pentru destoinicia și curajul de care a dat dovadă în Primul Război Mondial, a fost decorat de către regele Ferdinand cu Ordinul „Mihai Viteazul”, modelul „1916”, clasa a III-a (la 22 martie 1917), clasa a II-a (la 21 iulie 1917), clasa I (la 15 decembrie 1921). În anul 1918, într-un moment dificil pentru țara noastră, regele Ferdinand îi încredințează lui Averescu formarea unui nou guvern, care să încheie pacea cu Puterile Centrale. După îndelungi tratative, acesta reușește să semneze doar preliminarile acestei păci, la 20 februarie 1918, la Buftea, fiind înlocuit apoi în fruntea guvernului de Alexandru Marghiloman.

Generalul Eremia Grigorescu s-a remarcat în timpul celei de-a doua bătălii de la Oituz, precum și în bătălia de la Mărășești (unde s-a luptat sub lozinca „Nici pe aici nu se trece!”). Pentru modul în care a condus Armata 1 în Bătălia de la Mărășești din vara anului 1917, generalul Eremia Grigorescu a fost decorat cu clasa II a Ordinului „Mihai Viteazul”. Se cuvine să menționăm faptul că, în bogata colecție de arme a Muzeului Militar Central din București

⁷⁴⁸ I.G.Duca, *Memorii. Războiul 1916-1919*, Editura Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2015, p. 157.

⁷⁴⁹ Lucian Boia, *op.cit.*, p.155.

⁷⁵⁰ Dan Berindei, Gheorghe Platon, Gheorghe Cliveti, Gheorghe Iacob, *Istoria românilor*, vol.VII, Editura Enciclopedică, București, 2015, p. 686.

⁷⁵¹ Nicolae Isar, *Istoria modernă a României 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară București, București, 2006, p. 524.

atrage atenția o sabie de proveniență japoneză. Această sabie a fost înmănată comandantului Armatei 1 române, generalului Eremia Grigorescu, din partea împăratului Japoniei, la scurt timp după istorica bătălie de la Mărășești⁷⁵². La 29 august 1924, generalul Grigorescu a fost reînhumat în sarcofagul central din Mausoleul de la Mărășești. Pe placa tombală este înscrisă inscripția: „Străjerii de la Poarta Moldovei, care au pus stavilă poporului vrăjmaș făcând stâncă împrejurul meu, am scris cu sânge pe crestele de la Slănic, Oituz și Cașin: Pe aici nu se trece!”⁷⁵³.

În concluzie, alături de ostașii de pe front care s-au jertfit pentru România Mare, politicieni care au înțeles momentul crucial din istoria neamului, Vechiul Regat a beneficiat în anii războiului de o pleiadă de personalități remarcabile care au făcut cinste numelui de Român.

BIBLIOGRAFIE:

1. Berindei, Dan, Platon, Gheorghe, Cliveti, Gheorghe, Iacob, Gheorghe, *Istoria românilor*, vol.VII, Editura Enciclopedică, București, 2015.
2. Boia, Lucian (coord), *Mituri istorice românești*, Editura Universității București, 1995.
3. Boldur, Alexandru, *Istoria Basarabiei*, Editura Victor Frunză, București, 1992.
4. Botez, Dan, *Alexandru Averescu – mareșalul poporului*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2013.
5. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
6. Cristea, Nicolae, *Imaginea publică a monarhiei în România 1866 – 1947*, Editura Cavallioti, București, 2010.
7. Duca, I.G., *Memorii. Războiul 1916-1919*, Editura Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2015.
8. Isar, Nicolae, *Istoria modernă a României 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară București, București, 2006.
9. Regina Maria, *Povestea vieții mele*, vol.III, Editura Eminescu, București, 1992.
10. Ioan Scurtu, *Alba-Iulia 1918*, Editura Sport – Turism, București, 1988.
11. Idem, *Ion I.C.Brătianu*, Editura Museion, București, 1992.
12. Idem, *Istoria românilor în timpul celor patru regi.Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011.

⁷⁵² Ioan Scurtu, *op.cit.*, p. 44.

⁷⁵³ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 284.

ÎN SPRIJINUL MARII UNIRI – REGINA MARIA A ROMÂNIEI

CHILIMAN ANDRA GABRIELA,
COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA CUZA” CRAIOVA

Pentru Regina Maria, intrarea României în Primul Război Mondial alături de Antanta în 1916 a reprezentat momentul care i-a arătat că venise timpul ca România să lupte pentru îndeplinirea idealului realizării statului național. Conștientă de menirea sa în acele împrejurări grele pentru țară, nu a ezitat să-și pună în pericol viața pe front, prin spitale, la căpătâiul soldaților răniți sau bolnavi de holeră și tifos. Curajul nedezmintit și tăria sa morală au transformat-o într-un simbol al luptei românilor în acele vremuri de restriște.

Prima etapă a războiului și înfrângerile suferite în 1916, retragerea din Moldova „când durerea înfrângerii, foamea și tifosul ce făceau mai multe victime decât pe front, creau o puternică stare de decepție, de insecuritate, au evidențiat nevoia existenței unui personaj salvator în stare să inspire speranță, optimism și încredere (...) a cărei prezență să poată întreține plâpânda flacăra a speranței. Persoana care întruchipa aceste speranțe în clipe grele era regina Maria”⁷⁵⁴.

Prezența sa pe front în mai toate momentele cruciale, încercând să aline suferințele și să ridice moralul soldaților răniți, ocupă un loc special în memoria Armatei Române. Această legătură cu soldații și ofițerii armatei i-a atras supranumele de „Regina Soldat” sau „Mama Răniților”. Curajul reginei pe front este surprins de I.G.Duca, Octavian Goga, dar mai ales de Constantin Kirițescu care în lucrarea „Istoria războiului pentru întregirea României” spunea despre regină: „Era pretutindeni unde o chemau o lacrimă deșters, o rană de legat, o suferință de alinat, un ajutor de împărțit, o voință de întărit”⁷⁵⁵. Încă din data de 15 august 1916, când România a declarat război Austro-Ungariei, Regina Maria a României s-a implicat în organizarea serviciului de Cruce Roșie, care se afla sub Înaltul Său Patronaj. Prima misiune asumată de Regina Maria a fost organizarea și coordonarea serviciilor de ambulanță care trebuia să îi preia pe răniții de pe front.

În perioada retragerii în Moldova, toamna și iarna anului 1916 au fost îngrozitoare. Cuplul regal „acționa ca un tot unitar spre încurajare și pildă populației și armatei. Regina Maria, convinsă de rolul și realizările regalității în opinia publică, îngrijea de răniți și bolnavi, adresa cuvinte de mângâiere și încurajare, organiza *Crucea Roșie*, participa din plin la ajutarea răniților ca o parte esențială a existenței sale, alerga din spital în spital, nesocotea primejdia tifosului exantematic și sfaturile celor din jur din dorința de a-și face datoria”⁷⁵⁶. Pe lângă Crucea Roșie – în frunte cu principesa Maria Moruzi – ce avea grijă „de răniții veniți în număr tot mai mare, s-a constituit un comitet al refugiaților, sub patronajul reginei Maria”⁷⁵⁷.

„Oricâte greșeli va fi comis regina Maria, înainte și după război, războiul rămâne pagina ei, pagină cu care se poate fâli, pagină care se va așeza în istorie la loc de cinste. O găsim în tranșee printre combatanți în rândurile înaintate, o găsim în spitale și în toate posturile sanitare printre răniți și bolnavi. O găsim de față la toate adunările care încercau să facă puțin bine. Nu a cunoscut frica de gloanțe și de bombe, cum nu a cunoscut teama și scârba de molimă sau nerăbdarea față de eforturile așa de des inutile, provocate de dorința ei de mai bine. Regina Maria și-a îndeplinit datoria pe toate fronturile activităților sale, dar mai presus de toate pe acela al

⁷⁵⁴ Lucian Boia (coord), *Mituri istorice românești*, Editura Universității București, 1995, p. 179.

⁷⁵⁵ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 156.

⁷⁵⁶ Nicolae Cristea, *Imaginea publică a monarhiei. 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2010, p. 108.

⁷⁵⁷ Dan Berindei, Gheroghe Platon, Gheorghe Cliveti, Gheorghe Iacob, *Istoria românilor de la independență la Marea Unire*, vol.II, Editura Enciclopedică, București, 2015, p. 720.

încurajării și ridicării moralului aceluia care o înconjurau și care au trebuit să decidă, în cele mai tragice momente, soarta țării și a poporului său. Se poate afirma că, în răstimpul pribegiei noastre în Moldova, regina Maria a întrupat aspirațiile cele mai înalte ale conștiinței românești. Prin modul cum a influențat în 1916 intrarea României în război și din nou în 1918, când aproape numai datorită ei, regele Ferdinand nu a ratificat dezastruoasa pace de la București, regina s-a așezat ca ctitorită a României întregite și ca una din cele mai mari figuri ale istoriei noastre naționale”⁷⁵⁸.

Cert este că regina Maria a demonstrat prin acțiunile sale simțul datoriei, calitatea de regină, sprijinul acordat regelui Ferdinand și românilor în vremuri de cumpănă pentru neamul românesc. „A dormit pe câmpurile de luptă ale celui de-al Doilea Război Balcanic și ale Primului Război Mondial, alături de soldații săi. Prin forța de nezdruccinat a voinței sale, această prințesă britanică s-a redefinit pe sine însăși ca româncă oferindu-le supușilor săi o mai bună înțelegere a ceea ce urma să fie România (...)”⁷⁵⁹.

Amintirea reginei pe front a rămas veșnică în amintirea soldatului român.

„Ofițerii și soldații noștri de la Mărăști și Mărășești nu o vor uita nici pe pământ nici în cer pe Regina Maria a României, mama celor răniți și descurajați în acele momente, nu o vor uita și o vor slăvi veșnic pentru că ea le-a alinat durerile fizice și le-a micșorat suferințele morale; pentru aceasta întregul neam românesc trebuie să poarte mării Regine o recunoscătoare și caldă dragoste, iar generațiile viitoare o veșnică amintire”⁷⁶⁰.

În memoriile sale, marele om de stat I.G. Duca nota: „Regina cu o energie mai presus de orice laudă, ajutată de fiicele ei, mergea din spital în spital. Cu un dispreț desăvârșit de pericol nu pregeta să se arate unde epidemia era mai violentă. Nu mii, zeci de mii de soldați răniți și bolnavi au văzut-o în acele luni la căpătâiul lor. Ea a trăit atunci cea mai frumoasă pagină a vieții ei. O pagină pentru care... România îi datorește o admirativă recunoștință”⁷⁶¹.

Cât despre sine, regina României spunea: „am lăsat drumul și am intrat în tranșee, un întreg labirint de tranșee, alunecoase, prin care ne era greu să înaintăm, cu multe suișuri și coborâșuri. Soldații au fost uimiți și încântați să mă vadă [...], m-au primit cu cea mai adâncă și sinceră bucurie”⁷⁶².

Mitul reginei Maria rămâne până astăzi cel mai desăvârșit mit feminin românesc. Femeia implicată în viața politică nu s-a bucurat la noi de o imagine prea favorabilă (de la doamna Chiajna, la doamna Clara... până la Elena Lupescu și Ana Pauker). Cultul aberant al Elenei Ceaușescu nu a făcut decât să confirme prejudecățile. Chiar personajele feminine valorizate (Ecatarina Teodoroiu, Ana Ipătescu), au rămas totuși în umbra marilor bărbați de stat. Regina Maria face excepție de la această regulă. Este singura care a reușit „să simbolizeze la un moment dat năzuințele, suferința și triumful unei națiuni întregi”⁷⁶³.

BIBLIOGRAFIE:

1. Argetoianu, Constantin, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol.III., Editura Humanitas, București, 1992.

⁷⁵⁸ Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol.III., Editura Humanitas, București, 1992, p. 109.

⁷⁵⁹ Robert Kaplan, *Fantamele Balcanilor*, vol.III, Editura Antet, București, 2007, p. 131.

⁷⁶⁰ Ion Nistor, *Istoria românilor*, vol.II, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2003, p. 311.

⁷⁶¹ I.G.Duca, *Memorii. Războiul 1916-1919*, Editura Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2015, p. 157.

⁷⁶² Maria, Regina României, *Jurnal de război 1917-1918*, Editura Humanitas, București, 2015, p. 243.

⁷⁶³ Lucian Boia (coord), *op.cit*, p. 198.

2. Berindei, Dan, Platon, Gheorghe, Cliveti, Gheorghe, Iacob, Gheorghe, *Istoria românilor de la independență la Marea Unire*, vol.II, Editura Enciclopedică, București, 2015.
3. Boia, Lucian (coord), *Mituri istorice românești*, Editura Universității București, 1995.
4. Cristea, Nicolae, *Imaginea publică a monarhiei. 1866-1947*, Editura Cavallioti, București, 2010.
5. Duca, I.G., *Memorii. Războiul 1916-1919*, Editura Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale, București, 2015.
6. Kaplan, Robert, *Fantamele Balcanilor*, vol.III, Editura Antet, București, 2007.
7. Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României*, vol .II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.
7. Maria, Regina României, *Jurnal de război 1917-1918*, Editura Humanitas, București, 2015.
8. Idem, *Povestea vieții mele*, vol II., Editura Rao, București, 2013.
9. Moșneanu, Cristian, *Regina Maria*, Editura Librex, București, 2021.
10. Nistor, Ion, *Istoria românilor*, vol.II, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2003.
11. Scurtu, Ioan, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011.

ASPECTE PRIVIND SITUAȚIA JUDEȚULUI DOLJ ÎN TIMPUL OCUPAȚIEI PUTERILOR CENTRALE (1916-1918)

CHIURTU ALEXANDRA MARIA,
COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA CUZA” CRAIOVA

Izbucnirea primului război mondial i-a îngrijorat deopotrivă pe toți românii. Iată ce nota deputatul de Dolj- Iulian Vrăbiescu în acel moment: „*Se poate însă întâmpla, din nenorocire, ca groaznica tragedie care bântuie Europa să ne oblige să ieșim din rezerva noastră. În cazul acesta să nu avem nici o clipă de ezitare în decizia noastră, căci cea mai elementară noțiune de conservare națională, tot trecutul istoric al neamului nostru, interesele superioare ale statului și, mai cu seamă, idealul nostru național, cer ca Regatul Român să încline spre Tripla Înțelegere, adică să meargă alături cu Franța, Rusia și Englitera*”⁷⁶⁴.

Intrarea României în războiul mondial de partea Antantei s-a făcut din dorința eliberării teritoriilor aflate sub dominația Austro-Ungariei. Numai că, înfrângerea rapidă a țării în campania din 1916 a fost urmată de ocuparea a două treimi din teritoriul național de către trupele Puterilor Centrale.

Prezent la ședința din 10/23 ianuarie 1917 a Comisiei Administrative a județului Dolj, maiorul german Schwabe a cerut membrilor acesteia „să lucreze numai în interesul german; dacă interesul public al județului nu corespunde cu interesul german, atunci acesta din urmă primează”⁷⁶⁵.

Moderna fabrică de postav „Oltenia” din Craiova dată în funcțiune de la sfârșitul anului 1915 a produs pentru ocupant până la consumarea întregului stoc de materii prime, după care, în ianuarie 1917, a fost demontată și expediată la Constantinopol. Au fost demontate și expediate peste graniță inclusiv atelierele metalurgice de la fabrica Richard Graeppel și de la fabricile de gheață din Craiova⁷⁶⁶. Au fost exploatate în regim militar fabricile de salam și mezeluri din Craiova⁷⁶⁷. Pentru a acoperi nevoile trupelor Puterilor Centrale, acestea au impus raționalizarea consumului de pâine, carne și alte alimente. Se aprecia că „după obiceiul locului nu se consideră deloc sau numai în parte consumatori de carne copiii și săracii”. La un județ de mărimea Doljului, cu o populație de 451.118 locuitori în 1914, numărul consumatorilor de carne a fost estimat de ocupant la 20.000-30.000 de persoane⁷⁶⁸.

Confiscarea producției agricole, ridicarea forțată a animalelor, produselor alimentare și a obiectelor de uz gospodăresc au adus ocupantului profit considerabil.

Tăierile de păduri au luat caracterul unei adevărate devastări. Pagubele provocate patrimoniului forestier la o singură exploatare, cea de la Domeniul Coroanei Segarcea – Dolj, ridicându-se la impresionanta sumă de 737.600⁷⁶⁹.

Amenințarea, violența, arma îndreptată împotriva locuitorilor, au constituit modalitatea prin care militarii și funcționarii inamici le-au utilizat. Numeroasele documente existente în arhive demonstrează acest lucru. Astfel, primarul din Mălăești-Dolj consemna: „Mai mulți soldați din trupele imperiale germano-austro-ungare, aflați în stația Coțofeni, cutreieră satele acestei comune înarmați și însoțiți de câte unul și doi săteni din comunele Almăj și Coțofeni, cu care ridică de pe la locuitori păsări, porci și oi, pe care, parte împușcate, parte vii, le duc cu

⁷⁶⁴ *Istoria ilustrată a Craiovei*, Editura DOVA, Craiova, 1996, p. 197.

⁷⁶⁵ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Fond Prefectura Dolj, dosar 55/1917, f. 45.

⁷⁶⁶ *Ibidem*, dosar 93/1921-1922, f. 2.

⁷⁶⁷ *Ibidem*, Primăria Craiova, dosar 161/1918.

⁷⁶⁸ *Ibidem*, Prefectura Dolj, dosar 6/1916, nenumerotat.

⁷⁶⁹ *Ibidem*, Domeniul Segarcea, dosar 23/1919-1922, f. 65.

dânșii. Cu ocazia acestor operațiuni, acei soldați trag focuri de armă, terorizând populația care, disperată, țipă și fuge deznădăjduită. Socotim că fapte de această natură nu sunt cunoscute de comandatura respectivă, pentru care vă rugăm să binevoiți a interveni cum veți crede nimerit, pentru a curma răul, căci credem că jafuri în acest mod nu sunt permise”⁷⁷⁰. Peste 100 persoane din Craiova, considerate periculoase de către ocupant, au fost propuse pentru internarea în lagăre. La mijlocul lunii martie 1917 au fost închiși, la Hotel Imperial 50 de ostatici, printre ei aflându-se avocați, profesori, directorul Teatrului Național, directorul ziarului *Alarma*, etc.

Școlile au devenit în timpul ocupației infirmerii, spitale, farmacii, cazărmi, secții administrative și chiar grajduri; mobilierul și lemnăria folosite drept combustibil, materialul didactic, tablourile istorice, drapelele țării, hărțile și arhivele distruse. De exemplu, localul Școlii Normale de băieți „Ștefan Velovan” a fost transformat în spital militar, școala de fete „Elena Cuza” a fost folosită de trupele de ocupație mult timp ca farmacie, la Colegiul „Carol I” a fost instalat un spital militar german, Școala de băieți „Trișcu” a fost folosită ca spital de răniți. După aproape doi ani de la invazie, în august 1918, șase școli primare din Craiova continuau să fie ocupate de trupele germane și austro-ungare. La începutul lui decembrie 1918, în plasa Săcuiu – Dolj, o mulțime de școli erau închise din cauză că le lipseau „ferestrele și diferite alte amenajamente”, școlile din Bechet, Locusteni, Grindeni, Zăval-Comoșteni, Bârca și Săcuiu au fost transformate în adăposturi pentru cai⁷⁷¹. La Locusteni, soldații germani au scos pardoseala din sălile de clasă și au folosit-o drept combustibil. În cele 707 zile de ocupație, subalimentația a devenit boala cronică de care sufereau românii din teritoriul invadat, jaful, rechiziționarea și „raționalizarea” alimentelor constituindu-se ca un atentat la sănătatea și viața populației.

În aceste condiții, epidemiile și bolile s-au extins cu repeziciune, făcând ravagii în rândul populației din teritoriul ocupat. Numai în județul Dolj au fost înregistrate în 1917 peste 2500 de cazuri de scarlatină, tifos, malarie, etc .

Epidemiile au bătut cu aceeași intensitate în toate județele din zona ocupată, mortalitatea a întrecut natalitatea, cele mai multe victime fiind date de copiii și tinerii până în 20 de ani. Numai în plasa Melinești, de exemplu, din totalul de 756 decese înregistrate între 15 octombrie-15 noiembrie 1917, 370 nu împliniseră vârsta de 20 de ani⁷⁷².

În întregul județ Dolj, numărul școlilor primare care funcționau în anul școlar 1917-1918, era mai mic cu 54, în 21 de comune neexistând școli, iar cel al învățătorilor cu 138 inferior celui din 1915-1916⁷⁷³. Lipsa cadrelor didactice, accentuată de concentrări și refugierea în Moldova, a fost însoțită de neajunsurile materiale cu care se confrunta marea majoritate a populației, „nici a patra parte din numărul total” al copiilor de vârstă școlară nu au putut urma cursurile în anul școlar 1917-1918. Localul bibliotecii fundației „Alexandru și Aristia Aman” din Craiova a fost transformat în săli de școală pentru cursul de limbă germană, iar tablourile valoroase au fost confiscate și expediate în Germania. La Filiași, biserica a fost folosită ca măcelărie, bucătărie, grajd, icoanele și ușile au fost puse pe foc, iar din cărți „și-au făcut soldații punte de picioare prin noroi”, fețele de masă, prosoapele, perdelele și scoarțele ce împodobeau pereții au fost făcute obiele și cârpe pentru șters caii”. Și Filiașul nu a fost un caz izolat. În județul Dolj, 4 lăcașuri de cult au fost folosite de inamic ca adăposturi pentru cai⁷⁷⁴.

Concluzionând, în perioada ocupației germane, populația județului Dolj a suferit numeroase privațiuni economice, a îndurat cu stoicism și patriotism abuzurile de tot felul,

⁷⁷⁰ Luchian Deaconu, Vladimir Osiac, Ileana Petrescu, *Documente privind problema țărănească din Oltenia în primele două decenii ale veacului al XX-lea*, vol.II, 1911-1920, Craiova, Editura Academiei, 1970, p. 215-216.

⁷⁷¹ *Ibidem*, dosar 122/1919, f. 906.

⁷⁷² *Ibidem*, dosar 37/1917, f. 250.

⁷⁷³ *Ibidem*, dosar 2/1918, f. 75-79.

⁷⁷⁴ *Ibidem*, p. 107.

sperând în final în victoria Antantei. Totodată, cetățenii județului – ca dealfel ai întregii țări – au considerat că această situație grea poate fi depășită cu efortul întregului popor. Speranța că cele trei pietre prețioase - Basarabia, Bucovine și Transilvania – vor reveni la coroana regelui Ferdinand I a trăit permanent în sufletele cetățenilor județului Dolj în perioada ocupației germane. Realizarea României Mari în urma Marii Adunări Naționale din 1 decembrie 1918 de la Alba-Iulia vine ca o încununare a eforturilor tuturor locuitorilor țării în anii grei ai ocupației străine.

BIBLIOGRAFIE:

1. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Fond Prefectura Dolj.
2. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Fond Primăria Dolj.
3. *Istoria ilustrată a Craiovei*, Editura DOVA, Craiova, 1996.
4. Deaconu, Luchian, Gherghe, Otilia, *Craiova 1901-1916. Modernizarea – obstacole, capcane și ispite*, Editura SITECH, Craiova, 2011.
5. Deaconu, Luchian, Osiac, Vladimir, Petrescu, Ileana, *Documente privind problema țărănească din Oltenia în primele două decenii ale veacului al XX-lea*, vol.II, 1911-1920, Craiova, Editura Academiei, 1970.
6. Fireșcu, Alexandru, Gheorghiu, Constantin, *Craiova, mon amour*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2009.
7. Isar, Nicolae, *Istoria modernă a românilor. 1774/1784 – 1918*, Editura Universitară București, 2006.
8. Ioan Scurtu, *Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)*, Editura Enciclopedică, București, 2012.
9. Idem, *Istoria românilor în timpul celor patru regi. Ferdinand I*, Editura Enciclopedică, București, 2011.

MAREA ÎNCORONARE DE LA ALBA IULIA

ȘANDRU NICOLAE-PETRIȘOR, TUDOR SERGIU- ALEXANDRU ,
COLEGIUL NAȚIONAL „DAVID PRODAN” CUGIR

Anul acesta suntem martorii aniversării centenare a unui eveniment istoric care a însemnat începutul unei perioade de reconstrucție și de prosperitate pe care Regele Ferdinand a sprijinit-o.

Alba Iulia, un oraș care aduce aminte de unirea lui Mihai Viteazul din anul 1600 și de Marea Unire în care Transilvania, Maramureșul și Banatul se alăturau României în 1 decembrie 1918, găzduiește unul dintre cele mai importante și semnificative evenimente din istoria țării noastre. Acest eveniment este încoronarea Regelui Ferdinand și Reginei Maria ca suverani ai României Mari. Având loc în 15 octombrie 1922, încoronarea a devenit un simbol a unirii românilor într-un singur stat. Inițial ungerea suveranului trebuia să aiba loc la Biserica Mihai-Vodă iar încoronarea la Alba Iulia dar acesta a refuzat, considerând ca ambele acte fac parte din aceeași ceremonie. În final s-a acceptat propunerea lui Nicolae Iorga. Special pentru momentul încoronării a fost construită Catedrala Ortodoxă din Alba Iulia care mai poartă denumirea și de „Catedrala Reîntregirii”. Proiectul a fost finalizat într-un timp record sub conducerea arhitectului Victor G. Stephănescu. Catedrala Reîntregirii a costat o parte din zidul cetății și o parte a bastionului Mihail.

Ceremonia a fost planificată de Mitropolitul Miron Cristea, care studiasse diverse cronici înfățișând ritualuri de încoronare bizantine. Miron a insistat ca cetățenii Albei Iulia să fie martori unei ceremonii grandioase. Trenul Regelui Ferdinand și a Reginei Maria a ajuns la Alba Iulia la ora 09.30, iar suveranii au fost întâmpinați de prim-ministrul Ionel Brătianu și de invitații străini, printre care și viitorul Rege George al VI-lea al Marii Britanii. De la gară, familia regală a fost transportată în două calești trase de cai. După propriile mărturisiri lăsate în jurnal, regina Maria s-a îmbrăcat pentru marea ceremonie pe drum, chiar în trenul regal. Aceasta era îmbrăcată „într-o rochie auriu-roșiatică, cu o mantie de catifea roșie pe urmeri, căptușită cu albastru și argintiu, purtând pe cap un voal auriu strâns pe frunte cu o panglică de aur”⁷⁷⁵.

Slujba încoronării a fost oficiată de patru mitropoliți ortodocși. În incinta Catedralei, Regele și Regina au asistat la slujbă, așezați pe tronurile laterale iar în clipa sfințirii Coroanelor au fost rugați să îngenuncheze. În cadrul ceremoniei de încoronare, regele Ferdinand a primit coroana regală de la președintele Senatului iar după modelul napoleonian, s-a încoronat singur, apoi a încoronat-o pe Regina Maria. Încoronarea a avut loc afară unde Regele și Regina au fost aclamați de 30.000 de spectatori și de 15.000 de soldați pe fundalul Imnului Național cântat de fanfarele militare, acompaniată de 101 salve de tun. Ceremonia s-a încheiat cu un discurs prezentat de Regele Ferdinand: “Punând pe capul meu, într-această străveche cetate a Daciei romane, coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioasele lupte au făcut-o pe veci coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională, și salut cu dragoste pe cei care au proclamat-o într-un glas și o simțire, de la Tisa până la Nistru și până la Mare”⁷⁷⁶.

După terminarea dineului, familia regală a ieșit în partea de vest a cetății unde a avut loc o paradă militară în care regele a călărit în fruntea regimentului I Vânătorii Regelui iar Regina Maria în fața regimentului Roșiori Regina Maria. În prezent cele două coroane ale suveranilor României sunt expuse la Tezaurul istoric al Muzeului Național de Istorie a României din București.

⁷⁷⁵ <https://reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia>.

⁷⁷⁶ <https://casamajestatiisale.ro/familia-regala/istorie/regele-ferdinand-i>.

Coroana reginei Maria a fost făurită la o casă de bijuterii din Franța cântărind aproximativ 1800 de grame. Sceptrul Regelui Ferdinand este făcut din aur și argint cu decorații subtile și pe care este gravat: "M.S. REGELUI FERDINAND AL TUTUROR ROMÂNILOR. DĂRUIT ACEST BUZDUGAN SPRE POMENIREA RĂZBOIULUI PURTAT DE LA 1916 PÂNĂ LA 1919 PENTRU DEZROBIREA ȘI UNIREA ÎNTREGULUI NEAM ROMÂNESC"⁷⁷⁷. Coroana de oțel, coroana regală a României a fost făurită din țeava unui tun otoman capturat în timpul războiului de independență în bătălia de la Plevna purtată pentru prima dată de Carol I. Ea se compune dintr-un cerc asupra căruia se ridică opt emisfere ce susțin globul regal, forma ei este aceea a coroanelor regale moderne; înăuntru este îmbrăcată cu catifea roșie de pe care iese foarte bine în relief strălucitorul oțel. Pe 10 mai 1881 a fost oferită regelui Carol, la Palatul Regal, în urma serbărilor încoronării sale ca rege și proclamării Regatului României. Singurele modificări aduse coroanei purtate de unchiul acestuia au fost cele 3 pietre prețioase simboluri ale Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei.

Nicolaie Iorga îl descria pe Regele Ferdinand astfel: „Ca tânăr, se poate spune că însușirea caracteristică a principelui Ferdinand era o extremă modestie amestecată cu o timiditate aproape chinuitoare. Foarte curtenitor și politicoș, se ferea totdeauna de a jigni sentimentele cuiva și ceda terenul chiar când cunoștea subiectul în discuție mai bine decât cei cu care discuta. Îi plăcea singurătatea, natura și arta. Urând orice pompă și ceremonie zadarnică, moștenise totuși de la mama sa o sfioasă mândrie unită cu un respect german pentru legi și forme. Disciplina cea mai absolută fusese principala linie a educației sale și un simț de datorie care i-a rămas în toată viața, ajutându-i neînduplecat să biruie sentimentele lui personale, neîngăduindu-le vreodată să se pună la mijloc între dânsul și ce trebuia să facă. Blând, fără egoism, cei ce-l cunoșteau adânc îl iubeau"⁷⁷⁸. Iar discursul dat în timpul încoronării: „Să fiți bine convinși că toate actele mele vor fi însuflețite de cea mai adâncă iubire către țară, pe care mă voi sili a o servi din toate puterile mele, luând călăuză pilda marilor săi Domni din trecut, inspirându-mă de frumoasele amintiri ce au lăsat și având neîncetat sub ochi nobilul exemplu al regelui Carol I. Astfel sper a corespunde încrederei și așteptărilor poporului român"⁷⁷⁹. Împreună cu realizările din timpul domniei sale i-au adus titluri ca: cel Loial, regele țăranilor.

Evenimentul încoronării din Alba Iulia are o importanță imensă care poate fi descrisă de către Nicolae Iorga în citatul: „În toată istoria neamului nostru, nu s-au văzut vreodată ierarhii Țării Românești și Moldovei, Ardealului și Basarabiei, liturgisind împreună"⁷⁸⁰. Și totodată împlinindu-se una dintre profețiile politicianului Nicolae Filipescu care îl îndemna pe rege: „Sire, să te încoronezi la Alba Iulia ca rege al tuturor românilor sau să mori pe câmpia de la Turda ca Mihai Viteazul"⁷⁸¹.

Încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria a dus la adoptarea unei Constituții în anul 1923 ceea ce a dus la un cadru legislativ pentru dezvoltarea României Unite și la legături strânse cu numeroși alți politicieni Europeni. În timpul domniei Regelui Ferdinand, viața politică românească a fost dominată de Partidul Național Liberal, al cărui șef necontestat, Ion I.C. Brătianu a ajutat la recunoașterea României Mari de către Cehoslovacia, Iugoslavia, Grecia și Turcia.

În timpul domniei Regele Ferdinand a fost nevoit a suporta o boală gravă, cancer intestinal, care a durat doi ani, din 1925 până în 1927 anul decesului acestuia. După

⁷⁷⁷ <https://mvu.ro/product/sceptrul-buzduganul-regelui-ferdinand-1920>.

⁷⁷⁸ <https://amintiridincomunism.wordpress.com/2015/08/12/romania-regelui-ferdinand>.

⁷⁷⁹ <https://amintiridincomunism.wordpress.com/2015/08/12/romania-regelui-ferdinand>.

⁷⁸⁰ <https://amintiridincomunism.wordpress.com/tag/incoronare-ferdinand>.

⁷⁸¹ <https://reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia>.

înmormântarea acestuia, Regina Maria a scris în jurnalul său: „Un capitol închis pentru totdeauna, și acum, înainte, ai curaj și cu ce mi-a mai rămas cu sănătate, putere, speranță și credință. Am trăit alături o viață îndelungată, cu urcușuri și coborâșuri, așa cum este într-o mare parte cu loialitate și cu încredere (...) nu iubiți, ci prieteni ce-și respectă unul altuia particularitățile, (...) mână în mână până la sfârșit!”⁷⁸².

În concluzie acest eveniment sărbătorit în 15 octombrie a fost începutul simbolic a României Mari iar domnia de 13 ani a Regelui Ferdinand și Reginei Maria a modernizat țara prin reformele adoptate și a ajutat la recunoașterea acesteia de către alte state Europene.

BIBLIOGRAFIE:

1. Stan, Constantin, *Regele Ferdinand I Intregitorul*, Editura Pleiada, Satu Mare.
2. www.amintiridincomunism.wordpress.com/2015/08/12/romania-regelui-ferdinand.
3. www.casamajestatiisale.ro/familia-regala/istorie/regele-ferdinand-i.
4. www.reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia.
5. www.reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia.
6. www.ro.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_I_al_Rom%C3%A2niei.

⁷⁸² Constantin Stan, *Regele Ferdinand I Intregitorul*, Editura Pleiada, Satu Mare, p. 442.

PRIMII REGI AI ROMÂNIEI MARI

MOTORGA MIHAI, ȘTIRB NEDEL LUANA,
COLEGIUL NAȚIONAL „DAVID PRODAN” CUGIR

Anul acesta se împlinesc 100 de ani de la încoronarea Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria. Încoronarea celor doi la Alba Iulia, în toamna anului 1922, ca rege și regina ai României Mari a fost un act politic ce simboliza intrarea țării într-un nou capitol al istoriei. România Mică a Regelui Carol I devenise România Reîntregită a Regelui Ferdinand, iar mesajul era acela că sacrificiile țării și sutele de mii de morți și răniți din război nu fuseseră în zadar.

Regina Maria, după numele său întreg, Maria Alexandra Victoria de Edinburgh - Saxa - Coburg - Gotha, s-a născut la Eastwell Park, comitatul Kent, la data de 29 octombrie 1875 și s-a stins din viața la Sinaia pe 18 iulie 1938 (la vârsta de 62 de ani). Părinții ei au fost Alfred al Marii Britanii și Irlandei, Duce de Edinburgh și Principe de Saxa-Coburg-Gotha și Maria Alexandrova, mare ducesă a Rusiei. În acest fel, Regina Maria a fost mare prințesă a Marii Britanii, fiind nepoata Reginei Victoria și a Țarului Alexandru II al Rusiei. La 29 decembrie 1892/10 ianuarie 1893 la Sigmaringen se căsătorește cu Ferdinand, Principele moștenitor al României, venind cu el în țara căreia urma să-i fie regină. Tot în anul 1893 se naște primul lor copil, numit Carol în onoarea Regelui Carol I, cel care va deveni Regele Carol II al României. Regina Maria a mai dat naștere altor 5 copii: Princesesa Elisabeta (în 1894), Princesesa Mărioara, numită și Mignon (în 1900), Principele Nicolae (în 1903), care va face parte din Regenta din 1927-1930, Princesesa Ileana (în 1909); ultimul copil născut în anul 1913, Principele Mircea, a murit la doar 3 ani în timpul Primului Război Mondial de febră tifoidă. În contextul primului Război Mondial, Regina Maria a susținut de la început intrarea României în război alături de Antanta. Devine regină odată cu moartea Regelui Carol I și accedarea la tron a nepotului acestuia, Ferdinand (soțul său), devenit Ferdinand I. Datorită originilor anglo-ruse ale Reginei, Antanta a făcut multe presiuni pentru intrarea României în război de partea sa. După ce Regele Ferdinand a trecut peste sentimentele natale, știind că intrarea în război alături de Antanta va însemna ruperea relațiilor cu țara de obârșie, pe temeiul legăturilor Reginei cu englezii și rușii, Regele alături de Parlament va lansa tratative cu Antanta pentru cobeligeranță. A pus astfel în față idealul de veacuri al românilor, și anume Unitatea Națională. În timpul războiului, Regina Maria a fost deosebit de prezentă și activă pe front, îngrijind răniții și susținându-i moral pe cei care luptau. A primit astfel titlul onorific de Comandant al Regimentului 4 Roșiori, regiment care i-a și purtat numele. De asemenea, ea este cea care a înființat organizația „Regina Maria” din care au luat naștere ulterior o serie de spitale în Moldova. Familia Regală și guvernul sunt nevoite să se refugieze la Iași la sfârșitul lui noiembrie 1916, dar și aici Regina Maria a continuat să aibă grijă de soldați. Poziția Mariei față de Armistițiul de la Focșani din noiembrie 1917 și față de pacea de la București - Buftea din mai 1918 a rămas aceeași, aceea de a le respinge cu desăvârșire. După terminarea războiului, cu România de partea Aliaților, deci a învingătorilor, Regina vizitează Franța și Anglia pentru a susține idealurile românilor la Conferința de Pace de la Paris, originile ei fiind un atu în acest sens; a fost în acest sens un adevărat diplomat în ceea ce privește recunoașterea Marii Uniri de către marile puteri ale vremii. La data de 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Maria este încoronată alături de Ferdinand I ca Regină a României Mari. După moartea Regelui Ferdinand, Regina Maria a fost mereu alături de nepotul său Mihai (devenit rege mult prea tânăr) și de mama lui, Princesesa Elena. Atât fuga fiului său cel mare, Carol, cât și modul de viață al acestuia au întristat-o profund. Regina Maria, o personalitate iubită de români, ne-a lăsat o serie vastă de scrieri: memorii și romane care au o valoare imensă nu doar din punct de vedere literar, cât și pentru a putea înțelege gândurile acesteia în ce privește

cârmuirea țării și moravurile vremii, mai ales cele din înalta societate. Regina Maria s-a îmbolnăvit în anul 1936, cauzele bolii și diagnosticul nefiind cunoscute. A urmat diverse tratamente în străinătate dar fără efect. În iulie 1938, pe când se afla la Dresda, hotărăște să se întoarcă țară. Moare la data de 18 iulie 1938, la Sinaia⁷⁸³.

Regele Ferdinand, pe numele său întreg, Ferdinand Victor Albert Mainrad, prinț de Hohenzollern-Sigmaringen, s-a născut la date de 24 august 1865 la Sigmaringen (Prusia) și a murit la data de 20 iulie 1927 la Sinaia, la vârsta de 61 de ani. După terminarea studiilor gimnaziale și liceale, în 1885 la Dusseldorf, se înscrie la școala militară din Kassel, pe care o absolvă cu gradul de sublocotenent. Până la stabilirea oficială și definitivă în România, în anul 1889, studiază pentru o scurtă perioadă la Universitatea din Lipsca și la Școala Superioară de Științe Politice și Economice din Tübingen. 21 noiembrie 1880 este ziua în care se încheie „Pactul de Familie” în casa de Hohenzollern – Sigmaringen, unde principele Karl Anton de Hohenzollern-Sigmaringen dimpreună cu fiii săi, Carol (regele României), prințul Leopold și prințul Frederic, recunoșteau dispozițiile constituționale relative la succesiunea tronului României. Astfel, Prințul Leopold le ceda fiilor săi, Wilhelm, Ferdinand și Carol, drepturile sale de succesiune cei trei din urmă devenind „moștenitori prezumtivi” ai regelui Carol I. Ferdinand urcă pe tron la 28 septembrie / 11 octombrie 1914, după moartea regelui Carol, domnind 13 ani. A arătat un adevărat devotament pentru țară, intrând în luptă de partea Antantei deși sângele lui este Prusac. Astfel le-a dovedit Românilor că își respectă jurământul depus la încoronare, nimic netrecând mai presus de țară. În data de 15 octombrie 1922 avea loc la Alba Iulia unul dintre cele mai simbolice evenimente din istoria României. Regele Ferdinand și regina Maria s-au încoronat în cadrul unei ceremonii fastuoase, ca suverani ai României Mari. Locul de încoronare nu a fost ales întâmplător la Alba Iulia. Micul orașel de provincie amintea de unirea înfăptuită de Mihai Viteazul la 1600 și de proclamarea Unirii Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România la 1 decembrie 1918. Se împlinea astfel una din profețiile marelui politician Nicolae Filipescu care îi spunea regelui, încă din 1915: „Sire, să te încoronezi la Alba Iulia ca rege al tuturor românilor sau să mori pe câmpia de la Turda ca Mihai Viteazul”⁷⁸⁴.

Ideea organizării unei încoronări regale apăruse după sfârșitul Primului Război Mondial. Anterior încoronării, în 1920, a fost organizată o comisie formată din personalități marcante precum generalul Constantin Coandă, diplomatul Nicolae Titulescu, compozitorul George Enescu, poetul Octavian Goga, viitorul patriarh Miron Cristea, istoricul Nicolae Iorga și inginerul Anghel Saligny. Special pentru momentul încoronării din 1922 a fost construită Catedrala Ortodoxă din Alba Iulia care mai poartă denumirea și de „Catedrala Reîntregirii”. Construcția lăcașului a început în luna martie 1921 și a fost ridicată într-un timp record de numai 10 luni. Regina Maria și regele Ferdinand au venit cu trenul regal de la București în dimineața zilei de 15 octombrie 1922. Au fost întâmpinați la gară de premierul Ionel Brătianu și primarul orașului din Alba Iulia. De la gară, familia regală a fost transportată în două calești trase de cai până la catedrală, unde erau așteptați de zeci de mii de oameni. Regina Maria era îmbrăcată „într-o rochie auriu-roșiatică, cu o mantie de catifea roșie pe urmeri, căptușită cu albastru și argintiu, purtând pe cap un voal auriu strâns pe frunte cu o panglică de aur”. După propriile mărturisiri lăsate în jurnal, regina Maria s-a îmbrăcat pentru marea ceremonie pe drum, chiar în trenul regal, întrucât la Alba Iulia nu existau locuri pentru cazare. Dar acest lucru nu a împiedicat-o să arate impresionant la festivitate. În cadrul ceremoniei de încoronare, regele Ferdinand a primit coroana regală de la președintele Senatului și-a așezat-o singur pe cap. A ridicat apoi coroana de aur a reginei și a sărutat-o pe frunte pe Maria: „Eu am îngenunchat în

⁷⁸³ <https://liceunet.ro/monarhia-in-romania/referate/regina-maria>.

⁷⁸⁴ https://ro.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_I_al_Rom%C3%A2niei.

fața lui Nando (n.a. Ferdinand), care a pus greaua coroana pe capul meu, în vreme ce toate clopotele au sunat și acele salve de salut regal au fost trase". În acel moment miile de oameni aflați în fața catedralei au izbucnit în ovații pe fundalul *Imnului Național* cântat de fanfarele militare. Suveranii României au urcat apoi la un balcon de unde au salutat oamenii. După festivitate a urmat un dineu oficial cu aproximativ 400 de invitați la care au participat reprezentanți ai caselor regale ale Angliei, Italiei, Spaniei, miniștri plenipotențieri din diverse țări, figuri militare de talie europeană. După terminarea dineului, regele Ferdinand și regina Maria au ieșit la paradă militară în partea de vest a cetății de la Alba Iulia unde au dat onorul celor peste 50.000 soldați participanți. A doua zi, pe 16 octombrie 1922, festivitățile au continuat la București. S-a trecut pe sub Arcul de Triumf. A urmat Te Deum-ul de la Mitropolie și apoi defilarea prin Piața Universității, în fața statuii lui Mihai Viteazul. În prezent cele două coroane ale suveranilor României sunt expuse la Tezaurul istoric al Muzeului Național de Istorie a României din București. Coroana reginei Maria este din aur și cântărește circa 1800 grame. Coroana lui Ferdinand este cea purtată și de regele Carol I și este realizată din țevile tunurilor de oțel capturate de Armata Română la Plevna, căreia i s-au mai adăugat trei pietre prețioase, reprezentând cele trei provincii⁷⁸⁵.

În final, după amarul anilor de război, duminica de 15 octombrie 1922 a fost una dintre cele mai fericite zile din istoria noastră.

BIBLIOGRAFIE:

1. www.liceunet.ro/monarhia-in-romania/referate/regina-maria.
2. www.reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia.
3. www.ro.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_I_al_Rom%C3%A2niei.

⁷⁸⁵ <https://reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia>.

REGII MARI UNIRI

ȚENTIAN PETRUȚA-DALINA,
LICEUL TEORETIC „ANA IPĂTESCU” GHERLA

Ferdinand I al României și regina Maria sunt considerați regii Marii Uniri.

Ferdinand I de Hohenzollern-Sigmaringen (n.12/24 august 1865, Sigmaringen – d.20 iulie 1927 Sinaia) a fost al doilea rege al României din 10 octombrie 1914 până la moartea sa. A rămas cunoscut în filele istoriei ca regele în a cărui domnie s-a înfăptuit Marea Unire de la 1918, moment care i-a consacrat numele Ferdinand I Întregitorul. Ferdinand (numele la naștere Ferdinand Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen) a fost al doilea fiu al prințului Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen și al Infantei Antonia a Portugaliei, fiica regelui Ferdinand al II-lea al Portugaliei și a reginei Maria a II-a. Familia sa făcea parte din ramura catolică a familiei regale prusace de Hohenzollern.

Copilăria și-a petrecut-o la Sigmaringen în Germania. După rânduirea celor de viță nobilă, primele studii le urmează la casa părintească, ulterior a urmat cursurile Școlii de ofițeri din Kassel, studii la Universitatea din Leipzig și la Școala Superioară de Științe Politice și Economice din Tübingen. A avut abilități deosebite pentru învățarea limbilor străine: vorbea fluent rusa, engleza și franceza și ulterior, româna. În urma decesului singurei fiice a lui Carol I tronul României este succedat de tatăl lui Ferdinand. Atât tatăl cât și fratele mai mare renunță la dreptul de succesiune, iar Ferdinand I devine în 1889 Principele României. Trei ani mai târziu se căsătorește cu prințesa Maria Alexandra Victoria de Saxa –Coburg și (29 decembrie 1892). Ferdinand a devenit rege al Regatului României la 10 octombrie 1914, sub denumirea de Ferdinand I, deși a urcat pe tron într-o perioadă nefastă în care se află Europa, începutul Primului Război Mondial, Ferdinand a reușit să contureze o nouă direcție a statului nou format: România. A ales să lupte de partea Antantei împotriva Puterilor Centrale, fapt care a avut ca efect excluderea sa din Casa Regală de Hohenzollern, de către șeful acestei case, împăratul Wilhelm al II-lea al Germaniei.

La sfârșitul Primului Război Mondial, România își alipește Basarabia, Bucovina și Transilvania reconstituindu –se Noul Regat al României. Încoronarea lui Ferdinand I are loc la Alba Iulia, la 15 octombrie 1922, în incinta Catedralei Încoronării din Alba Iulia.

În dimineața zilei de 20 iulie 1927, regele Ferdinand a încetat din viață, iar la 23 iulie a fost înmormântat „cu o pompă vană și rece” în biserica Curtea de Argeș, alături de înaintașul său, Carol I. Cei 13 ani de domnie a regelui Ferdinand au marcat importante evoluții în istoria poporului român: perioada neutralității, participarea României la războiul pentru eliberarea Transilvaniei și Bucovinei, înfrângerile militare din toamna anului 1916, marile izbânde de la Mărăști, Mărășești și Oituz din vara lui 1917, pacea înrobitoare de la București (mai 1918).

Deasupra tuturor acestor fapte și evenimente se află făurirea statului național unitar român în 1918, prin unirea Basarabiei, Bucovina și Transilvania cu patria mamă. A urmat munca pentru consolidarea statului național unitar, lupta pentru dezvoltarea democratică a țării.

Dincolo de avatarurile unei vieți politice, adesea agitate, se impune realitatea că România a cunoscut o evoluție pozitivă, a parcurs o etapă importantă pe drumul civilizației și progresului. Marile realizări ale regelui nu au putut fi posibile fără contribuția reginei Maria.

Regina Maria este unul dintre cele mai complexe personaje din istoria României, fiind supranumită de românii contemporani „Mama răniților” sau „Regina soldat” în special datorită implicării sale active în ajutorarea celor răniți din Primul Război Mondial când s-a îmbrăcat în haine de soră medicală și a împărțit medicamente, mâncare și pături soldaților sau bolnavilor de tifos.

S-a născut în 29 octombrie, în Marea Britanie, sub numele de Maria Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Got, viitoarea regină a României a fost prima fiică a principelui Alfred al Marii Britanii, principe de Saxa-Coburg-Gotha și duce de Edinburg și a ducese Maeia Alexandrova a Rusiei, unica fiică a țarului Alexandru al II-lea a Rusiei. Regina Maria a fost totodată nepoata Reginei Victoria a Marii Britanii. La vârsta de numai 17 ani, Maria s-a căsătorit cu Ferdinand I, Un an mai târziu, în 1894 s-a născut primul copil al cuplului : Carol al II-lea, cel care va deveni al treilea rege al României. Regina Maria și Regele Ferdinand au mai avut încă trei fete și doi băieți: principesa Elisabeta, principesa Maria, prințul Nicolae, principesa Ileana și pe micul prinț Mircea care a murit la începutul războiului.

În timpul Războaielor balcanice (1912-1913), principesa Maria a organizat o tabără de ajutor pentru soldații români. Un an mai târziu, Maria a devenit regină, odată cu moartea lui Carol I și cu întronizarea lui Ferdinand ca rege al României. Spre deosebire de regina Elisabeta, ea nu a rămas departe de viața politică, ci s-a implicat direct, acționând nu numai pe lângă rege, dar și participând la convorbiri cu diplomați străini și fruntași ai vieții politice din România.

Într-o discuție cu I.G. Duca, regina Maria a spus: „N-am venit în România ca după 20 de ani să renunț la Coroana României. Nu mi-am sacrificat tinerețea și nu m-am ostenit să dau țării acești moștenitori de Coroană ca să-i văd acum rătăcind prin lume ca principii germani în exil. Eu de țara asta nu mă despart. Înțeleg aspirațiile ei și le îmbrățișez. De almiteri, unde să merg? Eu germană nu sunt, la drepturile mele de principesă engleză m-ați obligat să renunț când m-am măritat, altă patrie decât România nu am”. La sfârșitul Primului Război Mondial a mers la Conferința de Pace de la Paris, unde a promovat interesele României, amintind aliaților occidentali de sacrificiile armatei române în timpul războiului.

Când și-a simțit sfârșitul aproape, Regina Maria i-a cerut fiului ei , Carol al II-lea să-i trimită un avion care să o aducă în România, însă acesta a refuzat. Hitler s-a oferit să-i pună la dispoziție un avion sanitar, pe care regina l-a refuzat. Aceasta a decis să vină cu trenul, în care potrivit unor surse, ar fi murit. Când a murit Regina Maria avea 63 de ani. Decesul a fost anunțat la 18 iulie 1938, la Sinaia, de regele Carol al II-lea. Înmormântarea sa a fost una specială și grandioasă. Regina, la dorința ei nu a fost îmbrăcată în negru, ci cu o rechie simplă de culoare albă. Bucureștii s-a îmbrăcat în culoarea sa preferată –violet și i-a aud flori roșii. După sicriul ei a mers calul său iubit, cu cizmele regale atașate la scărițe, dar și o mulțime de membri ai familiilor regale din Europa, ai familiilor nobiliare, diplomați de rang înalt, politicieni și miniștri. În timpul domniei regelui Ferdinand (1914-1927), în 1919, regele Ferdinand și regina Maria, au vizitat noile provincii unite cu statul roman, printre care și Transilvania. În mai, perechea regală va vizita orașul nostru. Stau mărturie imaginea de epocă și memoriile reginei Maria.

Cel mai spectaculos moment din timpul domniei și vieții regilor Marii Uniri, a fost încoronarea de la Alba Iulia ca regi ai tuturor românilor.

În 15 octombrie 1922 Regele Ferdinand și Regina Maria s-au încoronat în cadrul unei ceremonii fastuase care a avut loc la catedrala de la Alba Iulia, ca suverani ai României Mari. Se împlinea astfel una din profețiile marelui politician Nicolae Filipescu, „Sire, să te încoronezi la Alba Iulia ca rege al tuturor românilor sau să mori pe câmpia de la Turda ca Mihai Viteazul,„ Regina Maria și regele Ferdinand au venit cu trenul regal de la București(după unii de la Sinaia în dimineața zilei de 15 octombrie 1922, ora 9.30. Au fost întâmpinați la gară de premierul Ionel Brătianu și primarul orașului din Alba Iulia , de ceilalți membri ai Guvernului, de președinții celor două camere ale Parlamentului și de 40 de invitați străini, între care se afla și viitorul rege George al VI-lea al Marii Britanii. În procesiune, toți au pornit spre Catedrala Încoronării.

De la gară, familia regală a fost transportată în două calești trase de cai până la catedrală, unde erau așteptați de zeci de mii de oameni. Regina Maria era îmbrăcată „într-o rochie auriu-roșie, cu o mantie de catifea roșie pe umeri, cu o mantie de catifea roșie pe umeri, căpșușită

cu albastru și argintiu, purtând pe cap un voal auriu strâns pe frunte cu o panglică de aur”. După propriile mărturisiri lăsate în jurnal, regina Maria s-a îmbrăcat pentru marea ceremonie pe drum, chiar în trenul regal, întrucât la Alba Iulia nu existau locuri pentru cazare. Dar acest lucru nu a împiedicat-o să arate impresionant la festivitate.

În cadrul ceremoniei de încoronare, regele Ferdinand a primit coroana regală de la președintele Senatului și-a așezat-o singur pe cap. A ridicat apoi coroana de aur a reginei și a sărutat-o pe frunte pe Maria. Regina Maria a îngenuncheat în fața lui. Regele i-a așezat pe cap o coroană care fusese confecționată din 1,8 kilograme de aur, donat de un proprietar de mină din Munții Apuseni. Apoi, cei doi suverani au ieșit din catedrală sub faldurile unui baldachin. Au fost aclamați de 30.000 de spectatori și de 15.000 de soldați. Iată ce spune regina: „Eu am îngenuncheat în fața lui Nando (n.a. Ferdinand), care a pus greaua coroana pe capul meu, în vreme ce toate clopotele au sunat și acele salve de salut regal au fost trase”.

Serbările Încoronării s-au mutat apoi de la Alba Iulia la București. A doua zi, pe 16 octombrie 1922, s-a trecut pe sub Arcul de Triumf. A urmat Te Deum-ul de la Mitropolie și apoi defilarea prin Piața Universității, în fața statuii lui Mihai Viteazul. La 17 octombrie, Ferdinand I și Maria au fost aclamați de 10.000 de primari veniți din toată țara la Arenele Romane.

În prezent cele două coroane ale suveranilor României sunt expuse la Tezaurul istoric al Muzeului Național de Istorie a României din București. Coroana reginei Maria este din aur și cântărește circa 1800 grame. Coroana lui Ferdinand este cea purtată și de regele Carol I și este realizată din țevile tunurilor de oțel capturate de Armata Română la Plevna, căreia i s-au mai adăugat trei pietre prețioase, reprezentând cele trei provincii românești care s-au unit cu Țara-Mamă: Basarabia, Bucovina și Transilvania.

BIBLIOGRAFIE:

1. www.rfi.ro/tag/pagina-de-istorie.
2. Ioan Scurtu – Monarhia în România 1866-1947.
3. I. Lupaș – Istoria Unirii Românilor.

GHERLA ÎN VISUL MARII UNIRI

MOLDOVAN RALUCA, CÎMPAN ALEXANDRA,
LICEUL TEORETIC „ANA IPĂTESCU” GHERLA

Orașul Gherla a fost implicat direct în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, la înfăptuirea Marii Uniri.

Orașul Gherla a fost „liniștit până la izbucnirea revoluției de la sfârșitul lui octombrie 1918”. Ideile revoluționare s-au întins printre soldații Regimentului de artilerie cantonat în Gherla. În această perioadă istorică, Gherla a fost „un puternic centru al șovinismului maghiar”, maghiarii încercând să oprească „mișcarea națională românească” s-au grăbit să organizeze un Sfat Național Maghiar. L-au ales drept președinte pe consilierul primăriei din acea vreme, Gustav Papp.

Românii din Gherla nu au fost impresionați de acțiunile maghiarilor organizând Sfatul Național sprijiniți de doctorii Emil Hațieganu și Octavian Utalea, delegați ai Marelui Sfat al Ardealului, din Cluj, ajuși în oraș la data de 4 noiembrie 1918.

La data de 5 noiembrie 1918 la Seminarul Teologic din Gherla s-a forma Sfatul Național Român în cadrul adunării întrunite acolo. Au patricipat „cu o însuflețire indescritibilă” un număr mare de oameni din oraș și satele din jur. Sfatul Național îl avea ca președinte pe canonicul Octavian Domide. Tot atunci au fost aleși vicepreședinții Sfatului aceștia fiind canonicul Grigore Pop, preotul ortodox Augustin Cupșa și judele cercual Vasile Dragoș și notarii acestuia doctorul Vasile Suciuc și învățătorul Emil Huza.

În zilele următoare la Gherla s-a constituit garda națională românească, formată din 44 de militari (8 ofițeri, 11 subofițeri, 25 de soldați) fiind pusă sub comanda locotenenților Sălvan Virgil, Oancea Ioan și Aurel Ciortea. Garda a fost constituită pentru afirmarea elementului românesc „în fața spiritului agresiv e care era animată o parte din populația maghiară a orașului”. Orașul Gherla a fost relativ liniștit până la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, la care au participat 1228 de delgați aleși din toate colțurile Transilvaniei și au patricipat peste 100.00 de oameni dornici a consfiți hotărârea de unire cu patria mamă. Fiecare comună plecată înspre Alba Iulia a purtat pe parcursul drumului drapelul țării și o tăbliță pecareera scris numele localității. La Gherla însuflețire nu putea fi descrisă în cuvinte.

Episcopul Gherlei, Iuliu Hossu, nepotul episcopului Vaile Hossu, a cerut înainte cu trei săptămâni de Marea Unire întregii eparhii să nu recunoască guvernul maghiar de la Budapesta, ci numai Sfatul Național de la Arad, „singurul reprezentat legal al Neamului nostru”:

„Eu aş zice să înțelegem limpede chemarea vremii și să împlinim din răspuseri porunca ei (...). Marele Sfat Național a luat în mână organizarea poporului iubit (...) voi, îndrumători firești ai poporului veți lucra din răspuseri pentru susținerea liniștii și a bunei înțelegeri și veți da tot sprijinul vostru Sfântului Național și vă veți împărtași în munca sa curată”.

Episcopul Iuliu Hossu s-a numărat printre vorbitorii care au adus la cunoștință mulțimii intense de pe Câmpul lui Horea, hotărârea Unirii: „Astăzi, prin hotărârea noastră se înfăptuiește România Mare, una și nedespărțită rostind fericiți, toți românii de pe plaiuri Ne unim pe vecie cu țara mamă, România”.

Episcopul Hossu a fost ales în Marele Sfat Național în calitate de vicepreședinte, alături de episcopul ortodox Miron Cristea, viitorul patriarh al României. Episcopul Diecezei Gherla a făcut parte și din prestigioasa delegație, alături de Miron Cristea, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida Voievod, care a predat la 14 decembrie 1918, regelui Ferdinand, Actul Unirii.

Iuliu Hossu, Ștefan Cicio Pop și Iuliu Maniu, la ședințe, când se căutau căi pentru realizarea statului național unitar român, s-au opus unor propuneri de chemare a armatei române

ca să ocupe Transilvania, după ce s-a prăbușit Austro-Ungaria. N-au vrut ca la conferințele de pace susținători de-ai Regatului Ungariei să afirme că a fost o Unire forțată, că s-a încălcat dreptul la autodeterminare. I-au convins, în cele din urmă, și pe ceilalți participanți la discuții că ar fi mai bine ca totul să se desfășoare prin consultarea populației, sub supravegherea gărzilor naționale, care să asigure și ordinea publică.

Zilele de neliniște pentru românii din Gherla au sporit după 1 decembrie 1918, deoarece ungerii, bazați pe garda lor bine înarmată, pe Regimentul de cavalerie și pe aproximativ 200 de jandarmi, au recurs la acțiuni antiromânești. Astfel, în 9 decembrie 1918, fiind zi de târg, sfatul maghiar, care încă mai administra Gherla, l-a pus pe socialistul evreu Avramescu să vorbească „poporului” adunat în piață.

Iuliu Hossu și-a petrecut copilăria în satul său natal, Milașul Mare, alături de părinții săi Ioan și Victoria Hossu. Când a terminat liceul, tatăl său l-a trimis pe viitorul cardinal la studii la Institutul „De Propaganda Fide” din Roma, Pontificio Collegio Urbano „De Propaganda Fide”, unde și-a luat diploma de doctor în Filozofie și Teologie. Șase ani a stat în Italia și a reușit să-și perfecționeze nu doar limba națională, ci și franceza și engleza.

Ca mulți dintre cei care au studiat în străinătate în acea perioadă, Hossu s-a întors acasă. Și-a început drumul profesional la Eparhia din Lugoj și a avansat de la arhivar și bibliotecar, la vice-notar consistorial, secretar episcopal și director de cancelarie.

Când a izbucnit Primul Război Mondial, în 1914, Hossu era în Paris – plecase să studieze în Germania și în Franța, abia a reușit să revină în Transilvania și a fost nevoit să ajungă la Viena ca să se pregătească pentru postul de preot militar, iar principala lui atribuție era să le ofere sprijin atât răniților, cât și bolnavilor, cu precădere românilor internați în spitale militare din Boemia, Moravia, ambele în Republica Cehă astăzi și din Austria. În Viena, se găseau cam 300 de spitale.

În data de 21 septembrie 1948 a fost primit în audiență de premierul Petru Groza, care i-a propus scaunul de mitropolit ortodox al Moldovei, care era vacant. Cei doi se cunoșteau din perioada austro-ungară, când Groza a fost avocat stagiar la Lugoj, iar Hossu era secretar episcopal tot acolo. Iuliu Hossu a refuzat propunerea și i-a cerut lui Groza să dispună repunerea în posesie asupra Academiei Teologice din Cluj.

Episcopul Hossu s-a opus trecerii forțate a credincioșilor greco-catolici la Biserica Ortodoxă Română. La 1 octombrie 1948 a dat un Decret de Excomunicare a participanților la Adunarea de la Cluj, a celor 36 de preoți greco-catolici care urmau să hotărască ruperea credincioșilor greco-catolici români de Biserica Romei.

La 28 octombrie 1948, Iuliu Hossu a fost arestat, alături de ceilalți episcopi greco-catolici români, și dus la Dragoslavele. Între 1950 și 1954, Iuliu Hossu a fost întemnițat la închisoarea din Sighet. Începând din august 1956, a fost izolat în la mănăstirea ortodoxă Căldărușani vreme de aproape 14 ani.

În urma liturghiei greco-catolice celebrate în fața Bisericii Piaristilor din Cluj în 12 august 1956, cei trei episcopi uniți au fost dispersați de la Ciorogârla. Episcopul Iuliu Hossu a ajuns din nou la Căldărușani, unde a stat cu domiciliu obligatoriu până la sfârșitul vieții. La 28 aprilie 1969 a fost creat cardinal in pectore de către papa Paul al VI-lea deoarece, din cauza regimului comunist din acea vreme, o astfel de titlatură, făcută publică, i-ar fi adus și mai multe neajunsuri. La 5 martie 1973, după decesul lui Hossu, papa a dezvăluit faptul că episcopul Hossu fusese numit cardinal în anul 1969.

În 1969 a fost făcut cardinal de Papa Paul al VI-lea. La 7 mai 1970 și-a pierdut de mai multe ori cunoștința. Pe 28 mai 1970 moare la Spitalul Colentina. În 2019, Iuliu Hossu împreună cu alți preoți greco-catolici care au suferit din cauza comunismului au fost beatificați de către Papa Francisc.

În data de 7 decembrie 1982 osemintele sale au fost mutate din mormântul inițial în actualul mormânt. Mutarea a generat un conflict între monseniorul Francisc Augustin, conducătorul de facto al Arhiecezei de București, pe de o parte și familia Hossu, respectiv episcopii clandestini Ioan Dragomir și Alexandru Todea, pe de altă parte.

În data de 19 martie 2019 papa Francisc a autorizat *Congregația pentru Cauzele Sfinților* să promulge decretul de recunoaștere a martiriului episcopilor greco-catolici români Valeriu Traian, Frențiu, Vasile Aftenie, Ioan Suciu, Tit Liviu Chinezu, Ioan Bălan, Alexandru Rusu și *Iuliu Hossu*, „uciși din ură față de credință în diverse locuri din România între 1950 și 1970”, deschizându-se calea pentru beatificarea acestora.

Papa Francisc a oficiat slujba beatificării sale în data de 2 iunie 2019, pe Câmpia Libertății din Blaj.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ioan Câmpean - „Gherla pe treptele istoriei-Locuri, oameni, fapte”.
2. www.historia.ro/sectiune/portret/cardinalul-iuliu-hossu-un-erou-al-marii-uniri-568987.html.
3. www.ro.wikipedia.org/wiki/Iuliu_Hossu.

VISUL A DEVENIT REALITATE ȘI DATORITĂ LOR...

BAICU MARIA, VRÎNCEANU ANA MARIA,
COLEGIUL NAȚIONAL „I.L. CARAGIALE” PLOIEȘTI

Primul Război Mondial... o perioadă sângeroasă a istoriei, o perioadă care a marcat popoare întregi și care și-a lăsat adânc amprenta asupra societății românești. De-a lungul istoriei, laudele și monumentele au fost închinat bărbatilor care au luptat pe fronturi pentru patria lor. Femeile însă erau privite ca un element secundar, fiind nevoite să înfrunte dura privire a societății de la acea vreme.

Regina Maria, soția Regelui Ferdinand al României, a devenit atât pentru poporul român, cât și pentru alte popoare un simbol al curajului, al bunătății și al devotamentului față de patrie. O regină în adevăratul sens al cuvântului, iubită și respectată de români, Regina Maria și-a dedicat forțele, și-a riscat viața, și a luptat cu îndârjire pentru salvarea neamului său. Născută la data de 29 octombrie 1875, în comitatul Kent din Anglia, Princesa Maria era nepoată a Reginei Victoria a Marii Britanii și a Țarului Alexandru al II-lea al Rusiei. La doar 17 ani, pe 10 ianuarie 1893, s-a căsătorit cu Principele Moșteitor al României, Ferdinand și încă din primii ani, a cucerit inimile românilor. Ea s-a implicat activ în problemele războiului încă de când România a declarat război Austro-Ungariei, organizând Crucea Roșie și serviciul de ambulanțe „Regina Maria” sub conducerea lui Jean Chrissoveloni. Prima misiune pe care și-a asumat-o a fost organizarea și coordonarea serviciilor de ambulanță care trebuia să preia răniții de pe front. Zilnic se ocupa de raniti, de multe ori fiind acompaniata de fiica sa, Princesa Ileana. Deși tifosul exantematic, boală contagioasă, lovide cu putere armata română, Regina continua să aiba grijă de poporul său, refuzând chiar și ideea că ea s-ar putea îmbolnăvi, căci țara avea nevoie de ea. Îmbrăcată în uniforma de infirmieră, cu crucea albă de email la gât, „crucea Regina Maria”, atârnată pe o panglică portocalie, mergea printre soldați, oprindu-se la fiecare, pentru a oferi un pachet de țigări, o carte de rugăciuni sau o bucată de pâine pe care o tăia ea însăși. Încetul cu încetul, a reușit să pună ordine în acest loc, a reușit să adune depozite de alimente, îmbrăcăminte, medicamente și tot ce era mai de trebuință pentru spitale. „Îmi părea rău să îi las – scria Regina – ochii mi se umpleau de lacrimi și simțeam atunci, cum am simțit adesea, că trecea de la inima mea la a lor și de la inima lor la a mea, ceva temeinic și aproape sfânt, ceva puternic ca soarta”⁷⁸⁶. Cu prilejul acestor vizite prin spitalele de bolnavi de tifos, doctorii au încercat să o convingă să poarte mănuși de cauciuc pentru a putea fi oricum protejată, însă regina a refuzat afirmând: „cum aş putea să le cer să sărute cauciuc din India?”⁷⁸⁷. Regina nota: „Haina mea de infirmieră a ajuns pentru soldați un simbol; pe când treceam albă de tot, de la unul la altul, reflectoarele mă luminau în noapte și știam că în ochii ostașilor, eu înfățișez steaua nădejdiei. Eram raza care le lumina calea, ceva viu, ceva aievea pentru care ei erau gata să trăiască, să lupte și să moară”⁷⁸⁸. Curajul său nemăsurat a fost apreciat nu numai de români, dar și de celelalte popoare. Regina Maria a fost supranumită de omul politic American William T. Ellis drept Regina Soldat a României, iar în toamna anului 1917, prin intermediul ministrului Franței în România, i-a fost acordată „*La Medaille des Epidemies*” (Medalia Epidemiilor), bătută în aur. În total, Crucea Roșie a organizat în România 58 de spitale de campanie, în care au fost îngrijiți peste 150.000 de răniți. De asemenea, a asigurat și hrană pentru militari și refugiați, precum și pentru populația din zonele afectate de lupte.

⁷⁸⁶ Maria Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, p. 198.

⁷⁸⁷ Hannah Pakula, *Ultima Romantică. Viața reginei Maria a României*, Traducere de Sanda-Ileana Racoviceanu, București, Edit. Lider și Cartea pentru Toți, 2000, p. 383.

⁷⁸⁸ Maria Regina României, *op. cit.*, p. 267.

O altă personalitate renumită a războiului este **Ecaterina Teodoroiu**, cunoscută și ca Eroina de la Jiu. Născută în anul 1894 în satul Vădeni, aceasta a avut o contribuție semnificativă în perioada Marelui Război. Odată cu terminarea studiilor, Ecaterina a hotărât să devină cercetaș, astfel că în anul 1913, a fost desemnată cohorței din Târgu-Jiu. După intrarea României în război, ea a luat parte la luptele prin intermediul cărora voluntarii din Târgu-Jiu au încercat să împiedice intrarea în oraș a trupelor germane și apoi a participat la misiuni de evacuare a răniților în luptele de pe Valea Jiului. După acest episod tumultuos, în august 1914, eroina a fost desemnată să acorde sprijin medical răniților, însă după câteva pierderi sfâșietoare de familie, a hotărât să se înroleze pentru a doua oară în lupte. Astfel, pe data de 7 octombrie, revine pe câmpul de luptă dar a fost luată prizonieră, pe 18 octombrie, La propunerea Reginei Maria, i-a fost acordat gradul de sublocotenent, iar la propunerea Alteței Sale Regale Principelui Moștenitor Carol I al României, a fost decorată cu Virtutea Militară, după ce fusese decorată și cu Virtutea Cercetășească. La externarea din spital, Ecaterina Teodoroiu s-a întâlnit cu un cunoscut din Gorj, locotenentul Gheorghe Mănoiu, cel care avea să-i devină logodnicul. El a primit-o ca voluntar în detașamentul pe care îl comanda în sudul Moldovei. Regina Maria i-a stabilit Ecaterinei Teodoroiu o soldă de 400 de lei, care îi era plătită din fondurile Familiei Regale. Documentele arată că aceasta cheltuia o mică parte a banilor pentru ea și că își împărțea banii cu camarazii săi. Eroina de la Jiu și-a pierdut viața într-o confruntare armată pe data de 22 august 1917 la Mărășești. Tânăra luptătoare nu a fost însă singura care a încercat să își impună puterea în perioada Primului Război Mondial.

Elena Caragiani, fiica unui medic renumit, s-a născut în 1887 la Tecuci. Încă de mică a avut dorința arzătoare de a ieși din tipare, astfel că a devenit una dintre primele domnișoare care și-au obținut o diplomă în Drept. Încurajată de locotenentul Mircea Zorileanu, și-a testat puterile și în domeniul aviației. A urmat cursurile unei școli de pilotaj din București, iar în 1912 a efectuat primul ei zbor. Cum autoritățile române au refuzat să îi elibereze brevetul de pilot a plecat în Franța și în 1914 a obținut un brevet de pilot recunoscut și de Federația Aeronautică Internațională și a devenit reporter de război și a fost prima jurnalistă care a scris reportaje din avion. Odată cu intrarea României în război, s-a întors în țară și a cerut permisiunea de a lupta ca aviator și apoi doar de a transporta muniția pe cale aeriană dar a fost refuzată și s-a înrolat ca infirmieră la Crucea Roșie. A fost decorată de Familia Regală a României datorită curajului și devotamentului dovedite atât în tranșee, cât și într-un spital din Iași.

Maria Zaharia, cunoscută și ca Măriuca Zaharia (1905–1917) a fost o fetiță de 12 ani, căzută eroic în luptele de la Mărășești din cadrul Primului Război Mondial. Drept recunoaștere a meritelor ei, a fost îngropată în Mausoleul de la Mărășești iar Dumitru Almaș a immortalizat-o într-o povestire, în cartea „Povestiri istorice”. Aceasta s-a urcat în nukul cel înalt al bunicului său pentru a raporta soldaților mișcările taberei opozante. Din nefericire, mica fată a fost doborâtă de focul inamic.

Doamnele din înalta societate au adus, de asemenea, o contribuție majoră în cadrul Crucii Roșii organizată de Regină. Un astfel de exemplu este **Colette Lahovary-Plagino**, care în 1916 a devenit șef al unei echipe de infirmiere care se ocupa de cei transportați cu un tren sanitar, urmând ca ai apoi să se îngrijească de bolnavii de tifos. Pentru activitatea sa a fost decorată în vara anului 1917 cu Crucea Regina Maria, iar de statul francez cu Croix de Guerre și Médaille de la Reconnaissance Française. **Sabina Cantacuzino**, fiica cea mare a lui **Ion C. Brătianu** s-a remarcat prin rolul său în conducerea Spitalului 108 de la Iași, dar și prin scrierea memoriilor sale despre Primul Război Mondial.

Contribuția femeilor în perioada dură a războiului este incontestabilă, ele devenind stâlpii sistemului medical român prin spitalele pe care le-au înființat, condus și întreținut. Au fost suport moral bolnavilor ce cădeau pradă tifosului, răniților veniți de pe front, dar și copiilor rămași

orfani. S-au dedicat întru totul pentru tot ce a însemnat continuitate, multe dintre ele pierzându-și viața în slujba țării.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ciupală, Alin, *Bătălia lor. Femeile din România în Primul Război Mondial*, Editura Polirom, 2017.
Scrisoare a Ecaterinei Teodoroiu păstrată la Muzeul Militar Național "Regele Ferdinand I" din București.
2. Ellis, T., William, „Regina Soldat“ a României, *The Century Magazine*, 1918.
3. Hannah Pakula, *Ultima Romantică. Viața reginei Maria a României.*
4. Maria Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, Editura Eminescu, București, 1991.
5. Trancu-Reiner, Marta, *File de jurnal. Mărturii*, Editura Eminescu, 1982.
6. www.femeiinrazboi.rfi.ro/femei-front-marele-razboi/index.html; accesat în de 25.09.2022.

ARC PESTE TIMP - ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE

DĂNĂILĂ RALUCA, BURGHELEA DARIANA,
COLEGIUL „SPIRU HARET” PLOIEȘTI

Cunoașterea istoriei, o componentă esențială a educației omului, a apărut ca o necesitate pentru alegerea și înțelegerea corectă a fiecăruia. De data aceasta, ne-am propus să vă prezentăm un eveniment extrem de important pentru românii de pretutindeni, numit: „Încoronarea de la Alba Iulia”.

Prețiosul moment, desfășurat pe data de 15/28 octombrie 1922, a marcat înputernicirea cuplului regal al țării noastre, drept: rege și regină ai României Mari! Această însemnare remarcabilă a reprezentat un act politic ce simbolizează și astăzi intrarea țării noastre într-un nou capitol al istoriei mărețe: mai precis, crearea națiunii române și a statului ei unitar român. Pe scurt, povestea este reliefată de faptul că, România mică a regelui Carol I se transformase treptat în perioada aceasta de glorie ca fiind România reîntrăgită a regelui Ferdinand I, un conducător foarte iubit de poporul pe care l-a condus; renunțând chiar și la Elena Văcărescu, marea Sa iubire, doar pentru a-i ajuta pe români! Întrucât constituția statului nostru din acea vreme interzicea ferm viitorului succesor la tron căsătoria cu o româncă și susținea cu putere faptul că alianța prin căsătorie trebuia să existe doar cu o principesă străină, s-a dovedit aleasă fiind a noastră mult iubită regina Maria, urmând să fie recunoscută de oamenii simpli și eroii răniți în război, drept: „Mama tuturor răniților”.

Pentru ceremonia încoronării nu a fost ales orașul Alba-Iulia într-un mod întâmplător deoarece acest loc a reprezentat în istoria noastră primul act al Unirii! Cotidianul „Adevărul” afirma la vremea respectivă că, palatul de unde se făcea înputernicirea reprezenta o frumusețe splendidă; el fiind decorat cu o colecție de covoare speciale, furnizate de însăși Casa B. Djabourov, de pe calea Victoriei 74. În slujba din catedrală, mitropolitul primat a condus pe rege la strana din dreapta, iar mitropolitul Moldovei a îndemnat-o pe regină la strana din stânga. Pe masa de la mijloc au fost așezate cele două coroane și mantiile regești. Întâi, a fost pregătită doamna care trebuia să devină cea de-a doua regină a României! După ce prelați ai Bisericii Ortodoxe și Catolice au chemat binecuvântarea lui Dumnezeu asupra suveranilor Ferdinand I și Maria se începea, astfel, slujba sfințirii coroanei și mantiei reginei. Coroana reginei a fost depusă în mâinile domnului Orleanu, președintele Camerei. Mitropolitul primat a chemat harul dumnezeiesc asupra lucrurilor reginei, aghiasma sfințită stropind prin urmare prețioasele și deosebite odoare. Mantia reginei Maria reprezenta o adevărată operă de artă pentru privitori, la fel ca și veșmântul purtat de rege! Comparativ cu soția, coroana și mantia suveranului Ferdinand I au fost tot acelea avute în trecut de către unchiul Majestății Sale. Cununa a fost oferită din mâinile altei personalități, a domnului Ferichide, președintele Senatului. Se dorea ca, forma Coroanei Regale a României să fie plănuită după un model istoric și, să reliefeze măcar puțin din ea o trăsătură similară cu cele purtate de Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun. Coroana de Oțel era pusă mereu pe capul tuturor regilor statului nostru, în ocazii solemne și devenea mult mai deosebită prin faptul că a fost turnată din țeava unui tun otoman... oțelul provenit fiind de fabricație germană, marca Krupp, capturat în timpul luptelor pentru cucerirea redutei Plevna! Noi considerăm că, regele Carol I a ales într-un mod precis opțiunea oțelului, și nu aur, pentru a evidenția tot mai tare vitejia demonstrată de eroii români; precum și de a-și arăta respectul și aprecierea față de poporul pe care urma să-l conducă.

Dacă încercăm să ne mai fixăm atenția tot în catedrala Marii Încoronări de la Alba Iulia, este important de reamintit tuturor cititorilor faptul că regele Ferdinand I a citit și un manifest de o importanță semnificativă. Documentul cuprindea condiții indispensabile și necesare pentru

dezvoltarea unui stat civilizată, exemplarul respectiv având un rol ajutător pentru România și toți cetățenii acesteia! Potrivit Monitorului Oficial al României, din data de 15 octombrie 1922, au fost atinse următoarele aspecte: „Prin grația lui Dumnezeu și voința națională am moștenit Coroana României, după glorioasa domnie a regelui Întemeietor. Suindu-mă pe Tron am rugat Cerul să dea rod muncii ce, fără preget, eram hotărât să închin iubitei mele Țări, ca bun Român și Rege. Pronia cerească a binecuvântat și prin bărbăția poporului și vitejia ostașilor ne-a dat să lărgim hotarele Regatului și să înfăptuim dorul de veacuri al Neamului nostru. Am venit astăzi cu regina – care ne-a fost tovarășă în credință neclintită la răstiriște și la bucurie – ca printr-această sărbătoare să consacram în fața Domnului și a scumpului nostru Popor legătura ce ne unește deapănarea cu dânsul. Punând pe Capul Meu, într-această străveche cetate a Daciei Romane, Coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioase lupte au făcut-o pe veci Coroana României Mari, Mă închin cu evlavie memoriei celor cari, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin muncă și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională și salut cu dragoste pe aceia cari au proclamat-o într-un glas și o simțire de la Tisa până la Nistru și până la Mare. Într-aceste clipe, gândul meu se îndreaptă cu recunoștință către viteza și iubita noastră armată. Pentru răsplata trudelor trecutului, rog Cerul ca Poporul să culeagă în pace roadele lor binecuvântate și să propășească în liniște, frăție și muncă harnică. Cu inima plină de dragoste și credință, mărturisesc dorințele sufletului meu: Vreau ca țărâtimea, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în dolosul ei și al binelui obștesc. Vreau ca muncitorimea, credincioasă Patriei să-și afle soarta tot mai prosperă într-o vieță de armonie și de dreptate socială. Vreau ca, în hotarele României Mari, toți fiii buni ai Țării, fără deosebire de religie și de naționalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor Românilor, ca să ajute cu toate puterile Statul, în care Cel-de-Sus a rânduit să trăească împreună cu noi. Vreau ca Românii din toate straturile sociale, însuflețiți de năzuința unei depline înfrățiri naționale, să se folosească toți de legitima ocrotire a Statului. Vreau ca în timpul Domniei Mele, printr-o întinsă și înaltă dezvoltare culturală, Patria noastră să-și îndeplinească menirea de civilizație ce-i revine în renașterea Orientului European, după atâtea veacuri de cumplite sbuciumări. Sunt sigur că, în îndeplinirea mării noastre datorii, voi avea sprijinul tuturor bunilor fii ai Țării, nedespărțiți în gând și în faptă în jurul Tronului. Acestei sfinte misiuni, în neclintita unire cu Poporul nostru, voi închina toate puterile mele de om și de Rege și asupra ei chem, în această zi solemnă de înălțare sufletească, binecuvântarea celui A-Tot-Puternic.”

La acest discurs, putem observa multe detalii... dar, pe noi ne-a atras mult faptul că Majestatea Sa – de origine străină – cunoștea bine: istoria românilor, a coroanei, precum și problemele cu care se confrunța pe vremea aceea fiecare clasă socială! La acest moment sacru, mai erau prezente următoarele personalități: membrii Familiei Regale, membrii guvernului, foștii președinți de consiliu, D. Marghiloman cu d-na, d. gen. Averescu cu d-na, d. gen. Coandă cu d-na, membrii corpului diplomatic, soldații în frunte cu mareșalul Foch, ducele de Genua, ducele de York, infantele Spaniei, foștii miniștrii: C.C. Arion, I. Mitilincu, C. Agetoianu, A. Dădărău, gen. Rășcanu, gen. Văleanu, Octavian Goga, Ost. Tăslăuanu, P. Groza, Dumitrescu-Brăila, Cihoriaru, N. Iorga, gen. Culcer, gen. Rujin Covescu, gen. Cristescu, gen. Rujin-sky, numeroși deputați și senatori, primari, rectorii universităților și membrii Curții de Casație; diaconii intonând policromul instituit pentru clipa asta!

Tot cercetând în Monitorul Oficial, noi am mai găsit o declarație prețioasă din acele timpuri - a marelui general francez Berthelot – în privința Încoronării de la Alba Iulia: „Eu unul nu găsesc nici o explicație! Și, de aceea sunt sigur că și pe țărâmul economic România se va reface mai curând de cât se crede. Am toate speranțele și vă asigur că ași fi profund fericit să aud că situația României e din ce în ce mai bună. Neamul românesc este de aceeași rasă cu noi francezii și pe lângă că posedă însușirile mării rase latine, mai este iubit și pentru afabilitatea,

simplicitatea și demnitatea care-l înobilează”. Prin aceste calități oferite poporului nostru gândim că, generalul Berthelot și-a arătat propria apreciere pe care o purta pentru români și încrederea că statul nostru va deveni un loc mai dezvoltat în timpul perioadei Regalității.

Afară, unde trebuia să se săvârșească încoronarea propriu-zisă, se făcuseră o organizare deosebită. Pe vastul platou din fața bisericii erau construite, de o parte și de alta a intrării, două mari tribune neacoperite. Ele erau simple trepte tapetate cu roșu pe care ar fi trebuit să ia loc mulțimea invitaților... încăpătoarele tribune rămânând, din păcate, goale! Doi gazetari au utilizat un colț din aceste inutile construcții decorative pentru un scop util, cel mai probabil pentru redacția unei gazete. Publicul favorizat nu a avut acces, decât în galeriile care înconjurau biserica palatului regal și malul celălalt al șanțului ce învăluia cetatea. Cele două tribune erau continuate de frontul măreț al drapelelor, cu gărzile lor strălucite. De îndată ce slujba a început în biserică, 20 de marinari ageri și destul de tineri proced la așezarea estradei și baldachinului, pe locul dintre cele două tribune. Baldachinul era o cupolă de mătase violetă, frumos zugrăvită cu motivele de pe vechile drapele ale voievozilor. El a fost ținut de zece halebarde înalte, înfipte în balustrade. Puținul public, din galeriile ce înconjurau biserica, asista interesat la lucrarea aceasta. La serbările de încoronare, participanți au fost 48 de președinți ai comisiilor interimare rurale, iar printre mulțimea curioasă se aflau și câteva sute de țărani care doreau să vadă spectacolul. Președinții au părăsit Iașul sâmbătă, la orele 21:43 seara și toți au purtat haina națională, vestimentația lor fiind foarte selecționată pentru acest eveniment. Desigur că, pe lângă îmbrăcăminte, s-a pus și problema drumului... astfel încât, fiecare dintre ei și-au luat merinde și ceva bani proprii! Ei au fost călăuziți de C. Toma, președintele comisiei interimare a orașului Iași, care a fost încartierat în acest scop la București, strada Traian 161.

Nu este de uitat faptul că, în timpul regalității, viața politică românească a fost dominată de Partidul Național Liberal, al cărui șef necontestat, Ion I.C. Brătianu, a fost cel mai apropiat colaborator al Suveranului și unul dintre personalitățile de elită aparținute Marii Uniri! După alipirea Transilvaniei, PNL avea să fie concurat de Partidul Poporului al mareșalului Averescu și de Partidul Național Țărănesc, moștenitorul Partidului Național din Transilvania. Prin faptul că, în timpul conducerii majestaților Ferdinand I și Maria s-a putut obține pe planul politicii externe recunoașterea României Mari, putem afirma cu certitudine că momentul Marii Uniri a simbolizat una dintre adevăratele victorii istorice aparținute Familiei Regale a României. Atât regele Ferdinand I, cât și regina Maria, s-au putut bucurat de respectul și dragostea supușilor; precum și de autoritatea unor state mari ca SUA, aflate și în prezent pe scena politică mondială.

În concluzie, după acest proiect și toate informațiile captivante aflate, putem considera că și evenimentul prezentat anterior a fost unul dintre cele mai remarcabile momente din istorie care au contribuit pentru crearea statului nostru, cu principii democratice. Cercetând amănunțit istoria și descoperind simboluri și clipe memorabile, ne mândrim că: suntem românce; ne iubim patria mamă; prețuim trecutul, prezentul și încercăm să construim un viitor strălucit neamului acesta!

BIBLIOGRAFIE:

1. „*Monitorul Oficial al României*”, Nr. 7082 din 15 Octombrie 1922.
2. www.activenews.ro/cultura/1-noiembrie-1599-421-de-ani-de-la-intrarea-triumfala-a-lui-Mihai-Viteazul-in-Cetatea-Alba-Iulia-147173.
3. www.digi24.ro/special/campanii-digi24/coroana-de-otel/15-octombrie-1922-ziua-incoronarii-suveranilor-unirii-1013821.
4. www.historia.ro/sectiune/general/generalul-berthelot-un-francez-cu-suflet-de-roman-573092.
5. www.muzeulvirtual.ro/portfolio-item/incoronarea-de-la-alba.
6. www.reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia.

DELEGAȚII STRĂINE PARTICIPANTE LA ÎNCORONAREA SUVERANILOR ROMÂNI

ENACHE ANDREI, STAN GABRIEL,
COLEGIUL „SPIRU HARET” PLOIEȘTI

După lungi suferințe și mari jertfe de sânge, s-a împlinit Unirea cea mare, aceea pe care o realizase, pentru o clipă, Mihai Viteazul, aceea pe care o visaseră Ion Câmpineanu, Nicolae Bălcescu, Alexandru Ioan Cuza și Mihail Kogălniceanu. Regele Ferdinand și regina Maria au fost încoronați cu mare pompă în Alba Iulia, la data de 15 octombrie 1922, ca suverani ai României Mari. Așa s-a împlinit visul milenar al românilor; unirea lor sub același steag național. Cuvântul dat și respectat de Ferdinand marilor aliați ai Regatului României, în ciuda tuturor adversităților și suferințelor din timpul războiului, i-a adus supranumele de „Ferdinand cel loial”⁷⁸⁹.

Pentru a participa la proiectul național „Arc peste timp - Încoronarea visului de unire” și a marca o sută de ani de la acel eveniment, am cercetat în izvoare istorice și ne-am oprit la o temă inedită: delegații străine care au participat la Încoronare. De asemenea, am urmărit desfășurarea evenimentelor până în momentul sosirii la Catedrala încoronării, din orașul simbol - Alba Iulia.

Toate delegațiile străine au ajuns în zilele de joi și vineri (12-13 octombrie), la Sinaia, membrii acestora fiind găzduiți la hotelul Palace și la castelele Peleş și Pelișor, în funcție de rangul sau poziția fiecăruia. Către Alba Iulia s-a plecat sâmbătă seara, în două trenuri speciale. Prima delegație sosită a fost cea din Cehoslovacia, cu un tren care a intrat în gara orașului la orele 18:00. Era compusă din Vacla Girsav (ambasador special al Republicii Cehoslovacia), F. Veverka (ministru plenipotențiar), generalul Klavec, colonelul Machar și vice-consulul Tomes. Misiunea a fost primită și salutăată pe peronul gării de către N. Mișu (ministrul Casei Regale), de un ajutorant al regelui Ferdinand și de către un reprezentant al Ministerului de Externe. Ambasadorul Vacla Girsav și colonelul Machar au fost conduși și găzduiți la castelul Peleş, ceilalți membri fiind cazați la hotelul Palace. O a doua misiune, cea a Țărilor de Jos, a sosit la orele 19:15, în gara din Comarnic. Avea în componență pe generalul Jonkheer C. L. van Suchtelen van de Haare (mare ofițer al Coroanei Țărilor de Jos și ambasador special), baronul R. A. van Hardenbrock van Lockhorst (șambelan) și locotenentul Jonkheer D. W. Sickinghe (ofițer de ordonanță al reginei). Misiunea a fost primită de un reprezentant al Ministerului de Externe, după care, cu automobilele au ajuns la Sinaia. Militarii au fost găzduiți la Peleş, iar șambelanul la Palace. Seara, la orele 20:30, suveranii români au oferit la castelul Pelișor o cină în onoarea șefilor misiunilor sosite; au fost 10 persoane în jurul mesei. Ceilalți membri ai delegațiilor sosite, în număr de 34, au luat masa la Peleş.

A doua zi, vineri, regele Ferdinand și regina Maria, împreună cu cei apropiați, au ajuns la orele 8:30 în gara din Sinaia, pentru a o întâmpina pe fiica lor Maria, regina Sârbilor, Croaților și Slovenilor. Se aflau deja pe peronul frumos împodobit cu flori, ghirlande și drapel românești prim-ministrul României (Ion I. C. Brătianu), membrii guvernului, ofițeri din garnizoana locală, șefii autorităților locale și județene și un numeros public. Trenul cu care a sosit regina Marija⁷⁹⁰ era și el împodobit cu ramuri de brad și drapel românești și iugoslave⁷⁹¹. Din delegație mai

⁷⁸⁹ Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor - pentru clasa a VIII-a secundară*, Editura „Cugetarea”, București, 1939, p. 403.

⁷⁹⁰ https://ro.wikipedia.org/wiki/Regina_Maria_a_Iugoslaviei.

⁷⁹¹ Chiar dacă numele de Iugoslavia a apărut mai târziu, în anul 1929, el a fost folosit în acest articol pentru a se evita unele repetiții.

faceau parte principele Paul al Serbiei, colonelul Josipovici, secretarul V. Perovici, maiorul Ștefanovici și domnișoara de onoare A. Cantemir. După îndelungi îmbrățișări, a fost trecută în revistă garda de onoare, după care s-au auzit puternice urale ale publicului. Drumul până la Peleş a fost făcut în automobile. La scurt timp, la orele 9:20, regele Ferdinand și principii Carol și Nicolae au revenit în gară, pentru a întâmpina delegațiile britanică și franceză. Și acel tren era împodobit cu ramuri de brad și drapele. Șeful misiunii engleze, ducele Albert de York, al doilea fiu al regelui George al V-lea al Marii Britanii, a fost îmbrățișat de regele Ferdinand, atunci când a coborât din tren. Din delegația britanică mai făceau parte: Sir H. Dering (ministru plenipotențiar la București), colonelul Ronald Watterhouse și amiralul L. S. Campbell. A fost trecută în revista garda de onoare, pe sunetele imnului englezesc și în uralele soldaților și ale publicului. Principele Carol I-a întâmpinat pe mareșalul Foch, șeful misiunii franceze. Din delegație mai făceau parte generalul Weigand, locotenent-colonelul Vassoigne și de căpitanul Bugnet. Generalul Berthelot și ducele de Luynes aveau statut de invitați speciali ai regelui Ferdinand. Și aceștia au trecut în revistă garda de onoare, pe ritmurile imnului francez; nu au lipsit aplauzele publicului. Ducele Albert de York, mareșalul Foch, generalul Berthelot, ducele de Luynes, generalul Weigand, amiralul Campbell și colonelul Watterhouse au fost cazați la Peleş, ceilalți la hotelul Palace.

La orele 10:00, un alt tren, împodobit și acesta cu ramuri de brad și drapelele delegațiilor străine prezente în el, a sosit în gara din Sinaia. Delegațiile Italiei, Spaniei și Norvegiei au fost întâmpinate de suveranii români și de principii moștenitori. Ducele de Genova, unchiul regelui Italiei, a fost îmbrățișat de Ferdinand și prezentat celorlalți membri ai Familiei Regale române. Așa cum s-a întâmplat și la celelalte delegații anterioare, a fost trecută în revistă garda de onoare; imnul Italiei și urale s-au auzit în acel moment. Din delegația italiană mai făceau parte: căpitanii de fragată Frederico de Grossi și Giacomo Stanisci. A urmat delegația Spaniei, unde personajele principale erau infantul Don Alfons de Orleans și Bourbon și infanta Beatrice, sora reginei Maria a României. Misiunea spaniolă mai cuprindea pe: E. S. Don Josè de Landecho (ministru rezident), maiorul Uzqiano și căpitanul Santa Maria, adjutanți ai infantului Don Alfons. Aceeași procedură cu garda de onoare, imnul spaniol și uralele soldaților și ale mulțimii. La Peleş și Pelișor au ajuns Don Alfons, infanta Beatrice, maiorul Uzqiano și întreaga misiune italiană, ceilalți fiind cazați la Palace. Tot în același tren a sosit și E. S. D. Irgens, ambasadorul special al regelui Norvegiei, primit în gara din Sinaia de N. Mișu (ministrul Casei Regale), condus mai apoi la Peleş, unde a fost găzduit. La 10:40, tot la Sinaia, a sosit un tren special cu delegațiile belgiană și daneză. Personalitățile care au reprezentat țările respective au fost: contele de Broqueville (fost președinte al Consiliului și ambasador special al regelui Belgiei), generalul du Roy de Bliqui (adjutant), contele G. de Grunne (prim-secretar de legație) și dl Bigler (ambasador special al regelui Danemarcei). Misiunile au fost întâmpinate de N. Mișu, secondat de un adjutant. Contele Broqueville, Bigler și generalul du Roy de Bliqui au fost găzduiți la Peleş, ceilalți la Palace.

În aceeași zi (vineri - 13 octombrie) au mai sosit de la București, în automobile sau cu trenul, următoarele misiuni: nunțiul apostolic Mgr. Marmaggi; contele Skrzyński (ministru plenipotențiar și ambasador special al Poloniei), împreună cu generalul Th. Rozwadwsky (inspector de armată) și locotenentul Dieleski (adjutant); Peter Jay (ministru plenipotențiar și ambasador special al S.U.A.), împreună cu Hasbrouck (comandor), Th. Marriner (prim-secretar de Legație), colonelul A. Poillon (atașat militar) și Lawrence Denis (secretar de legație); Genshiro Nishi (ministru plenipotențiar și ambasador special al Japoniei), împreună cu atașatii de legație Riohei Goda și Noborn Ogawa; dl Freitag (ministru plenipotențiar și ambasador special al Germaniei) avea alături pe von Grundheer zu Altenthan und Veyrehaus (secretar de legație); de Brederode - ministru plenipotențiar și trimis special al Portugaliei; F. de Sallis - ministru

plenipotențiar și trimis special al Elveției; D. Panas (ministru plenipotențiar și trimis special al regelui Greciei), împreună cu Al. Soutzo (mareșalul curții regale elene), generalul Kalinsky și locotenent - colonelul D. Vassos (adjutant al regelui Greciei); dr. Tanner - ministru plenipotențiar și trimis special al Finlandei; C. E. de Wirsén - ministru plenipotențiar și trimis special al regelui Suediei; Martin Nuca - ministru plenipotențiar și trimis special al Letoniei; Poklewski Koziell - ministru plenipotențiar și invitat special al regelui Ferdinand. Toate aceste misiuni au fost găzduite la hotelul Palace din Sinaia.

Începând cu orele 12:00, toate delegațiile străine au ajuns la Peleş, pentru a prezenta scrisorile de acreditare, fiind întâmpinate în curtea castelului de o companie de onoare din Corpul Vânătorilor. În holul castelului au fost primite de N. Mișu, generalul P. Angelescu (șeful Casei militare), Stârcea (maestrul de ceremonii) și de unii adjutanți. Ulterior, începând cu 12:30, misiunile au fost primite de suveranii români în Sala venețiană a castelului Peleş. Nu au lipsit familia moștenitoare și cele două fiice (regina Elisabeta a Greciei și Maria a Sârbilor, Croaților și Slovenilor). Ordinea în care s-au prezentat delegațiile străine a fost impusă de data la care au fost primite scrisorile de acreditare. Prima a fost misiunea franceză, după care au urmat cea americană, japoneză, belgiană, poloneză, germană, cehoslovacă, austriacă, greacă, elvețiană, letonă, norvegiană, daneză și suedeză. La orele 13:30, a fost oferit un dejun de gală în onoarea lor; la masă au fost 106 tacâmuri. După prânz, regele Ferdinand a conferit decorații. Seara, la orele 20:30, s-a desfășurat la Pelișor un dîneu mai restrâns (22 de persoane), în timp ce la Peleş au participat membrii cu rangul mai mic, 64 de persoane.

Sâmbătă, 14 octombrie, misiunile străine au vizitat Sinaia și împrejurimile. Prânzul a fost luat tot în locuri diferite, la Pelișor, cei mai apropiați de suveranii României (18 persoane), iar la Peleş, ceilalți (58 de persoane). Seara, masa a fost servită în aceleași condiții, la Pelișor 20 de tacâmuri, iar la Peleş 56. Plecarea de la Sinaia către Alba Iulia s-a făcut în acea seară, cu două trenuri speciale. Primul, la orele 22:00; cu acesta au mers majoritatea persoanelor acreditate. Al doilea, trenul regal, cu plecarea la orele 22:45, a găzduit pe cei apropiați suveranilor români. Sosirea la Alba Iulia s-a făcut la un interval de o oră. Trenul regal, frumos împodobit cu ramuri de brad și drapele naționale, a intrat în gară la orele 9:15, în uralele mulțimii și pe sunetele imnului național. Gara era și ea frumos pavoazăată cu ramuri de brad, ghirlande și drapele naționale. Regele Ferdinand, în uniforma Regimentului 1 Vânători și cu buzduganul în mână, a primit raportul generalului de divizie Cihosky Enric, comandantul Corpului VII de armată, după care s-a trecut în revistă garda de onoare. A urmat tradiționala pâine cu sare, oferită de primarul orașului, după care a ținut un discurs de „bun venit!”. La orele 9:30 s-a format cortegiul regal, format din trăsurile și militarii călări, îndreptându-se pe bulevardul Încoronării către catedrală⁷⁹², în uralele nesfârșite ale persoanelor staționate pe stradă și ieșite la ferestre. În tot acest timp, avioane militare au survolat cerul, pe deasupra cortegiului și a cetății din Alba Iulia.

În loc de concluzii redăm versurile *Cântecului Încoronării*: I. După ani de vifor, iată / În Carpați o zi cu soare! / Pentru Dacia-nviată / Cea mai sfântă sărbătoare!; Tu ce-ai dus la-ndeplinire / Cu oștirea ta vitează / Visul nostru de mărire: / Neamul azi te-ncoronează!; Sune de cântare / Șesul și Carpații! / Tragă horă mare / Pretutindeni, frații! II. La coroana lucitoare / Care fruntea ți-o-ncunună, / Toți privim ca la un soare / Vestitor de vreme bună; Să o porți ani mulți, o

⁷⁹² Catedrala Ortodoxă din Alba Iulia în care s-au încoronat regii României Mari a fost construită în timp record. Începută în 1921, a fost gata în nouă luni. Edificiul, sfințit în septembrie 1922, avea un scop precis: „Trebuia să fie locul Încoronării Regelui Ferdinand și a Reginei Maria ca regi ai tuturor românilor sau ai României reîntregite după Primul Război Mondial”. (Apud <https://alba24.ro/foto-document-cum-a-fost-construita-in-urma-cu-91-de-ani-catedrala-de-la-alba-iulia-in-care-s-au-incoronat-regii-romaniei-mari-242864.html>).

Rege, / Spre al României bine, / Tu și cei sortiți de lege / Ca s-o poarte, după tine!; Țara-ți întregită / Azi prin vitejie, / Cea mai fericită / Dintre țări să fie! (P. Dulfu, 15 octombrie 1922)⁷⁹³.

BIBLIOGRAFIE:

1. „*Albina - Revista pentru popor*”, nr. 36-39, octombrie 1922.
2. „*Monitorul Oficial al României*”.
3. Giurescu, C. Constantin, *Istoria Românilor - pentru clasa a VIII-a secundară*, Editura „Cugetarea”, București, 1939.
4. Scurtu, Ioan, Buzatu, Gheorghe, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1940)*, Editura Paideia, București, 1999.
5. www.alba24.ro/foto-document-cum-a-fost-construita-in-urma-cu-91-de-ani-catedrala-de-la-alba-iulia-in-care-s-au-incoronat-regii-romaniei-mari-242864.html.
6. www.ro.wikipedia.org/wiki/Regina_Elisabeta_a_Greciei.
7. www.ro.wikipedia.org/wiki/Regina_Maria_a_Iugoslaviei.

⁷⁹³ „Albina, revistă pentru popor”, din 15-31 octombrie 1922.

ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE: LUPTĂM PENTRU UNIRE

ION DORINA COSMINA, CĂLIN ANDREEA,
LICEUL TEHNOLOGIC NR.1, PRUNDU

Nu de puține ori am auzit vorbindu-se despre Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 care a avut loc la Alba-Iulia ca o concluzie la intrarea României în Primul Război Mondial. Astfel 1 decembrie a devenit Ziua Națională a României care este sărbătorită în fiecare an de toți românii din întreaga lume, iar în anul 2018 am sărbătorit Centenarul Marii Uniri semnificând 100 de ani de la Marea Unire. Știm din cărțile de istorie că s-a dorit mult ca Principatele Române să devină o singură țară luptându-se pentru a atinge acest scop, iar în cele din urmă a fost posibilă Unirea Principatelor Țării Românești și Moldovei sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza sub numele „Principatele Moldovei și Țării Românești”, iar după înlăturarea lui Alexandru Ioan Cuza de la putere în 1866 unirea a fost consolidată de Principele Carol de Hohenzollern de Sigmaringen și în urma adoptării constituției în acel an Principatele au devenit România unindu-se apoi cu Transilvania, Bucovina și Basarabia devenind România Mare. În anul 1914 a fost declanșat un război global care a început în Europa și a durat patru ani. România a fost neutră timp de doi ani în urma unui ultimatum decide să intre în război de partea Antantei având ca scop unirea României cu transilvania, Bucovina și Basarabia. Datorită prăbușirii Imperiului rus și austro-ungar a fost posibilă realizarea unirii. Printre orașele cu monumente importante aduse în cinstea Marii Uniri se află și București, capitala României. Bucureștiul se poate mândri cu astfel de monumente.

MONUMENTUL EROILOR 1916-1918

Acest monument a fost opera sculptorului Vasile Ionescu Varo. Monumentul a fost inaugurat în anul 1923, și este un grup statuar comemorării războiului. Pe una din plăcile de marmură este inscripționat: „Patria recunoscătoare eroilor neamului morți pe câmpul de onoare. Numele în marmură al unor eroi morți sfidează de asemenea trecerea timpului. În spatele pedestalului este montat un basorelief din bronz care redă o scenă de luptă din Primul Război Mondial. Pedestalul este surmontat de un grup statuar din bronz înalt de 2,20 metri compus de două personaje: o femeie în costum național, simbolizând patria, care ține în mână un drapel iar cel de-al doilea personaj este un ostaș rănit. Lucrarea este înscrisă în lista monumentelor istorice din anul 2010”.⁷⁹⁴

Să vii, tăticle drag

„Tăticle, îți scriu ca să nu vadă
Scrisoarea asta mama, ci numai eu.
Nu stiu de ce, când trec soldații pe stradă ...
Mămica plânge tot mereu ...
Când ai să vii, tăticle meu ?
De ziua ta, pusesem flori pe masă,
Flori multe, ca'n toți anii, știu ?
Dar tu lipseai ; și ce trist era'n casă !
Și mă'ntrebam mereu : când ai să vii ? ...
Tăticle, vezi să ne scrii ...
Ce n'ai luat, tăticle, cu tine,

⁷⁹⁴ Documente de pe internet.

Le-a strans mamica 'ntr'un pachet, plângând.
De ce plangea și se uita la mine
Și mie nu-mi spunea ce-avea în gând ?
Tăticule, să vii curând ...
Mi-a spus mamica azi,ca niciodată,
Că mâine dimineata, de cu zori,
Mergem la cimitir ... Să-mi spui tu, tată,
(Mama nu vrea de-o 'ntreb adeseori)
Cui ducem noi acolo flori? ...
Tăticule, ți-am scris ca să nu vadă
Scrisoarea asta, mamă ... Oh,de-ai ști
Cum îi privesc,când trec soldați pe stradă,
Ca să te vad! Dar nu ești! ... Să ne scrii,
Tăticule, când ai să vii! ...⁷⁹⁵.

Această poezie este o poezie scrisă de o fetiță către tatăl său care este plecat pe front.

ARCUL DE TRIUMF

Monument istoric situat în partea de nord a Bucureștiului, a fost proiectat de Petre Antonescu proiectat în perioada 1921-1922 și restaurat de mai multe ori. Arcul de Triumf comemorează participarea României în Primul Război Mondial. Are 27 de metri înălțime cu o singură deschidere și are o formă paralelipipedică. Machelete au fost executate de artiști plastici, sculptori autohtoni și pe lângă aceștia s-a apelat la un număr e zece sculptori din Italia. Pe lângă București un mare oraș important aduce cinstea unirii, Iași.

MONUMENTUL UNIRII DIN IAȘI

Este un monument din marmură albă realizat de Principesa Olga Sturdza și inaugurat în anul 1927, la baza bulevardului Olaga. Monumentul este format dintr-o piesă centrală (Patria Mamă) și patru piese mai mici semnificând provinciile reîntregite: Transilvania, Basarabia și Bucovina și românii de pretutindeni rămași în afara hotarelor României. A fost demolat în anul 1947 și reconstruit în anul 1999 fiind palsată în Piața Națiunii.

Idealul românilor a fost să lupte pentru unire. Au luptat chiar cu prețul vieții sacrificându-și totodată familiile. Unirea Transilvaniei cu România mai poartă numele de Marea Unire. Această unire a avut loc la Alba Iulia la 1 decembrie 1918. Alegerea orașului nu s-a făcut întâmplător ci s-a decis pentru Alba Iulia prima capitală a românilor atunci când Mihai Viteazul reușea în anul 1600 să unească pentru prima dată în istorie cele trei țări române. Participanții la această unire a fost în număr de peste 100.000 de oameni în condițiile în care atunci nu existau mijloace de transport mulți dintre aceștia venind de la mare depărtare având steaguri iar bucuria lor a transformat această dată de 1 decembrie într-o mare sărbătoare.

1 Decembrie 1918 a rămas un simbol al afirmării hotărâtoare a poporului de a-și decide singur soarta. Cei mai mulți dintre cei care au văzut cu ochii lor înfăptuirea acestui vis de veacuri au pierit purtând în inimi fiorul libertății, iar pentru generația tânără, Unirea de la 1918 a devenit doar o frumoasă lecție de istorie. Forma finală a Hotărârii de Unire a fost citită în fața delegaților de marele om politic ardelean al vremii, Vasile Goldiș. Manuscrisul original a ajuns în patrimoniul Muzeului din Alba Iulia în 1929. În partea centrală a primei coperti este înscrisă fotografia lui Vasile Goldiș, încadrată în partea stângă de frunze de stejar, iar în dreapta de

⁷⁹⁵ Scrisoare veche din timpul războiului,autor anonim.

măslin, sub care stă scris cu majuscule: „Cuvântarea lui Vasile Goldiș la 1 decembrie 1918”. De jur împrejur se dezvoltă o cusătură cu sârmă de culoare roșu. Pe 1 Decembrie 2020, Alba Iulia devine centrul principal al evenimentelor ce marchează 103 de ani de la Marea Unire. 1 Decembrie 1918 a rămas un simbol al afirmării hotărâtoare a poporului de a-și decide singur soarta.

„Privim în înfăptuirea unității noastre naționale ca la un triumf al libertății românești”, spunea Iuliu Maniu la Marea Adunare de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918. Atunci se naștea o țară întregită cu teritorii care vremelnice fuseseră rupte de vitregia timpului. Devenea realitate România Mare pentru că la 9 aprilie Basarabia s-a unit cu România, la 28 noiembrie, același an, Bucovina hotărâse unirea necondiționată cu Țara Mamă, iar la 1 decembrie, la Alba Iulia, Transilvania completa harta reală a statului român. Dar momentul Marii Uniri, acela în care la Alba Iulia s-a trasat o nouă hartă a Europei a fost pregătit din timp, iar multe și nu mai puțin importante au fost luptele date de românii noștri în războaiele pentru câștigarea libertății. Marea Unire de la 1 Decembrie a fost și va rămâne cea mai importantă pagină din istorie. Nu o victorie militară a stat la temelia României Mari, ci actul de voință al națiunii române de a-și da armătura teritorial-instituțională care este statul național.

O necesitate istorică – națiunea trebuie să trăiască într-un stat național – s-a dovedit mai puternică decât orice guvern sau partid, culpabil de egoisme sau incompetență, și, punând în mișcare națiunea, i-a dat acea forță uriașă ca peste toate adversitățile să dea viață aspirației sale: statul național.”

Argument:

Aceasta temă aduce în prim –plan cât de importantă este realizarea unirii și scoate în evidență momentele grele pentru care ostașii români au luptat pentru acest ideal, mândri de faptul că suntem români.

Notă bibliografică: Wikipedia; Internet; diferite documente.

REGINA MARIA, PRINȚESA INIMILOR NOASTRE

UNGUREANU MIHAELA DESPINA,
COLEGIUL TEHNIC „MIRON COSTIN” ROMAN

M-am oprit în căutarea de personalități marcante asupra celei pe care mulți au adorat-o și au denumit-o „prințesa inimilor noastre”, regina Maria a României, pentru că m-a impresionat profund povestea vieții ei și m-a determinat să-i ofer un mic omagiu de recunoștință.

Maria de Edinburgh – Saxa – Coburg – Gotha, s-a născut la 29 octombrie 1875, la Eastwel Park, din comitatul Kent – Marea Britanie, ca fiică a ducelui Alfred de Edinburgh, al doilea fiu al reginei Victoria a Marii Britanii și a Marii Ducese Maria, unica fiică a țarului Alexandru II al Rusiei și a prințesei Maria de Hessen. Educația primită de prințesa Maria este una cu adevărat regală. Iată cum o caracteriza un martor al adolescenței sale, citat de Nicolae Iorga: „credea în regi și în misiunile lor, dar și în drepturile lor. Nu era trușă, dar nici umilă, ci regală din rădăcina părului până la tălpile picioarelor, imperioasă, aprinsă, activă, fetiță plină de bucuria viții și de credință în rasa ei”.

În ianuarie 1893, principesa Maria sosește la București, în calitate de soție a principelui Ferdinand, moștenitorul coroanei României. Dacă imediat după venirea sa în România, prințesei moștenitoare i se spunea „*La Princesse Lointaine*”, căci părea o plantă încă neacclimatizată în pământul țării, odată cu scurgerea timpului, Principesa Maria a ajuns să cunoască mai bine decât cei din jurul ei Țara Românească. Și nu numai în aparențele ei fermecătoare, dar, ceea ce puțini ajung să știe, în esența însăși a lucrurilor și a oamenilor. De aceea în momentele de restriște din timpul refugiului la Iași, când demnitatea de Regină și chiar viața îi erau amenințate a declarat: „*altă patrie decât România nu am. De țara asta nu mă despart!*”. Frumoase cuvinte și pline de patriotism, rostite de o prințesă străină de noi, dar atât de aproape prin dragostea cu care ne-a înconjurat ca popor al ei.

Întregul mod de viață al Reginei Maria poartă amprenta concepției sale despre regalitate. În acest concept se pot recunoaște tradiția anglo – saxonă, în care fusese educată, îmbinată cu elemente celto – balto – scandinave, apropiate sufletului ei de „*ultima romantică*”, dar și ortodoxismul autohton al guvernării de tip monarhic. Și pentru că în conceptul ortodox al Domnului, ca „*uns*” al lui Dumnezeu, suveranul trebuia să fie, conform acestei teorii, un model de înțelepciune, răbdare și bunăvoință, ea, Maria a întruchipat măreția, puterea și solemnitatea instituției regale.

Iubitoare de frumos, Maria avea și o altă modalitate de afirmare a personalității – cea artistică. Creația ei literară cuprinde povestiri, evocări, romane, volume memorialistice. Voi cita doar cateva titluri: „*Țara mea*”, „*Visătorul de vise*”, „*O legendă de la muntele Athos*”, „*Povestea unei domnițe neascultătoare*”, „*Gânduri și icoane din vremea războiului*”, „*Dor nestins*”, „*Povestea unei inimi*”, „*Regine încoronate*”, „*Păsări fantastice pe albastrul cerului*”, „*Glasul de pe munte*”, „*Mășți*”, „*Povestea vieții mele*”. Lucrările literare au fost scrise în limba engleză și traduse în română, câteva dintre traduceri aparținându-i lui Nicolae Iorga. Ea însăși pictoriță talentată, Regina Maria a fost creatoarea unei societăți artistice, ce a avut printre membrii fondatori pe Ștefan Luchian și Ștefan Popescu, intitulată „*Tinerimea artistică*”. Această societate a inclus, printre membrii săi, artiști plastici de valoare ai perioadei interbelice: Kimon Loghi, Samuel Mutzner, Elena Popea, Marius Bunescu, Costin Petrescu, A. Verona, N. Vermont, A. A. Ionescu, Ipolit Strâmbu și alții. Înzestrată cu haruri artistice, dar și cu o remarcabilă inteligență, principesa Maria ajunge treptat la inima austerului rege Carol I. Iată cum descrie în „*Memoriile*” sale evoluția relației cu bătrânul rege: „*Ca una care niciodată nu am avut plăcere*

pentru restricții, erau zile când o viața mai simplă s-ar fi potrivit mai bine cu gusturile mele. Cu cât înaintam însă în vârstă creștea răbdarea mea, ca și înțelegerea, și astfel m-am deprins să prețuiesc valoarea acelor lucruri care adesea mă obosiseră la început. Am pătruns mai deplin în ceea ce interesa pe bătrânul cuminte; atâtea cunoștințe puteai să câștigi de la experiența lui, și, daaa judecata lui era uneori străina de felul meu mai aprins de a înțelege lucrurile, multe le-am învățat din vorbele lui, și încă mai multe din pilda ce mi-a dat-o. N-a fost niciodată un om mai auster, mai simplu, mai fără gând de sine, trăind pentru opera lui. Un sfânt n-ar fi trăit o viață de mai mare abnegație. Nu eram întotdeauna de aceeași părere, dar în fiecare an ne împrieteneam mai mult”.

Devenită suverană în septembrie 1914, Regina Maria s-a implicat în viața politică a țării, cu tact și îndrăzneală. A avut un rol decisiv în făurirea României Mari, aflându-se în fruntea curentului filoantantist, ca un norocos sfătuitor al regelui Ferdinand. În timpul refugiului la Iași, trăiește cu curaj calvarul războiului, fără a-și pierde nici o clipă credința în izbândă. „*Mama răniților*” impresiona prin energia inepuizabilă și cutezanța dovedită mai ales în spitalele moldovene, înțesate de bolnavi de tifos exantematic. Mai târziu, va scrie în „*Memoriile*” sale: „*multe zile am rămas în mijlocul soldaților mei și Dumnezeu mi-a îngăduit să pot fi de vreun ajutor*”.

În 1918, întoarsă din refugiu într-un București bântuit de molime, Regina s-a contaminat și, pentru câteva zile, viața i-a fost în primejdie. Abia restabilită, ea pornea spre Parisul unde se hotăra soarta lumii, unde hotarele erau în discuție, într-o călătorie de apărare a dreptului românesc. Cu orice prilej ea a ținut să afirme că România, fără a pretinde, nu cerșește. Ea reclama numai ce i se cuvine. „*Nu suntem*”, spunea ea, „*ruda săracă*”.

Ca o recunoaștere a meritelor sale deosebite în făurirea României Mari, la 1 decembrie 1920, Consiliul Orășenesc al Branului decide: „*să dăruim Maiestății Sale Regina Maria a României Mari străvechiul castel al Branului. Donațiunea să fie înainte de toate o expresie a venerației sincere ce o simte și populația orașului nostru față de marea Regină care usca lacrămile văduvelor și orfanilor, îmbărbătează pe cei deznădăjduiți, întinde ajutor și mângâiere celor ce zac în suferință și împărtășie binecuvântare pretutindena unde își îndreapta pașii, și prin toate acestea cucerește cu un avânt irezistibil inimile populației țării întregi*”.

La 15 octombrie 1922, are marea bucurie de a participa, alături de soțul ei, la Încoronarea de la Alba – Iulia. Cu coroana pe cap și mantie lungă, regina Maria este aidoma împărăteselor bizantine, dar și asemenea domnițelor românce din secolul al XVI-lea. Spre deosebire de coroana reginei Elisabeta – replica în aur a coroanei de oțel a Regelui Carol I – coroana Reginei Maria are fleuroane, pietre prețioase, pandantive dreapta, stânga. Asemănarea cu coroana Despinei Doamna, soția lui Neagoe Basarab, este frapantă. La 18 iulie 1938, regina Maria trece în eternitate în Camera de aur a Castelului Peleşor, decorată de ea însăși cu simbolurile pe care le-a iubit: ale credinței, luminii și vieții veșnice. În testamentul său moral – „*Scrisoare adresată Țării și Poporului meu*” – Regina Maria a transmis un mișcător rămas bun poporului cu care se identificase: „*De acum înainte nu vă voi mai putea trimite nici un semn; dar mai presus de toate, amintește-ți Poporul meu că te-am iubit și că te binecuvântez cu ultima mea suflare*”.

BIBLIOGRAFIE:

1. A.S.R. Principele Radu, *Maria. Portretul unei regine*, Editura Curtea Veche, București, 2018.
2. Cioroianu, Adrian, *Maria a României. Regina care a iubit viața și patria*, Editura Curtea Veche, București, 2009.
3. Niculescu Bran, Tatiana, *Regina Maria. Ultima dorință*, Editura Humanitas, București, 2021.
4. Regina Maria, *Gânduri pentru vremuri grele*, Editura Humanitas, București, 2021.
5. Idem, *Povestea vieții mele*, Editura RAO, București, 2013.

ARC PESTE TIMP, ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE: SĂLĂJENII ȘI MERITELE LOR ÎN REALIZAREA IDEALULUI UNIRII

CHERECHES LUCA CRISTIAN CORNELIU, POP DENISA MARINELA,
CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ SĂLAJ

Anul 1918 a fost un punct de cotitură în istoria românilor. Pe de-o parte, el reprezintă sfârșitul unui război crunt, ce a bântuit mapamondul și care, din păcate, nu a ocolit nici spațiul românesc. Pe de altă parte, mometul 1918 reprezintă cea mai mare realizare istorică a românilor de până atunci. Idealul de unire cu românii de peste hotare a fost realizat, înfăptuindu-se dezideratul național de secole. Punctul culminant al anului a fost Adunarea Națională de la Alba Iulia, orașul Unirii, o adevărată Mecca pentru spiritul național și capitala simbolică a românilor de pretutindeni. În spiritul Unirii provinciilor românești cu Patria Mamă, la 15 octombrie 1922, drumurile duc, din nou, la Alba, care devine Orașul Încoronării. Regele Ferdinand și Regina Maria devin, astfel, suveranii unui popor unit într-o singură graniță.

De altfel, orașul Alba Iulia este un simbol important al unirii încă de pe vremea lui Mihai Viteazul și a sa Unire efemeră din anul 1600. Intrarea triumfală în Alba Iulia are ecou în Încoronarea Triumfală din 1922. Se împlinea astfel una din profețiile marelui politician Nicolae Filipescu care îi spunea regelui, încă din 1915: „Sire, să te încoronezi la Alba Iulia ca rege al tuturor românilor sau să mori pe câmpia de la Turda ca Mihai Viteazul”. Ciclul e complet, iar poporul e unit. Ferdinand și Maria devin regii României Mari, iar Alba Iulia va rămâne în istorie drept Orașul Unirii.

Unirea, însă, s-a manifestat prin tot ceea ce înseamnă românitate. De la țărani lucrători pe câmp la elitele culturale ce luptau pentru autodeterminare, fiecare regiune, fiecare județ, fiecare persoană a avut un rol crucial în Unire. Și județul nostru, Sălaj, a fost martor al unirii, prin corifeii trimiși la Alba sau luptătorii de libertate ai credinței și culturii.

Oamenii bisericii au stat drept modele în procesul de unire și au condus sălăjenii la Alba Iulia. Printre preoți, unul dintre cei mai remarcabili exponenți a fost protopopul greco-catolic Traian Trufașiu. Ales ca primul preot al parohiei greco-catolice din Zalău în 1914, acesta se remarcă în activitatea misionară din județ, deși Războiul cel Mare era în toi. Mai târziu, pe data de 11 noiembrie 1918, este ales secretar al Consiliului Național Român. Mai apoi, este delegat la Adunarea Națională de la Alba Iulia. A doua zi, pe data de 2 decembrie 1918, a fost ales în Marele Sfat Național al Transilvaniei-parlamentul provizoriu al românilor transilvăneni. Mai târziu, el a pus piatra de temelie la Catedrala Greco Catolică, actualmente ortodoxă, „Adormirea Maicii Domnului”, primul mare lăcaș pentru credincioși români din orașul Zalău.

Un alt preot cu rol important a fost Alexandru Gheție. Vicar al Silvaniei, în toamna anului 1918, acesta se implică deplin în evenimentele premergătoare Adunării Naționale de la Alba Iulia din 1918. Astfel, în data de 10 noiembrie 1918, - conform documentelor și relatărilor lui Grațian Mărcuș, participant la evenimente la Șimleu, încurtea casei parohiale, s-au întrunit peste 300 de români și au ales Sfatul Național Român Comunal și Garda națională română. În fruntea Sfatului Național Român din Șimleu a fost ales Vicarul Alexandru Gheție, avându-i ca vicepreședinți pe Nicolae Ardelean, Dr. Cassiu Maniu, Dr. Coriolan Meseșian și Iuliu Mureșan, iar Dr. Alexandru Aciu a fost ales ca prim-secretar. La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, Alexandru Gheția participat ca delegat de drept din partea clerului român.

Pe de altă parte, oamenii politici ai aceluși secol s-au implicat enorm în activitatea de unire cu Țara Mamă. Unul dintre cei mai venerabili oameni politici ai vremii a fost George Pop de Băsești. Unul dintre liderii mișcării memorandiste, el a fost condamnat pentru implicarea sa în politica imperială, fiind un susținător ardent al drepturilor românilor. În anul 1918, pe data de 1

august, George Pop de Băsești, președinte PNR (Partidul Național al Românilor) împlinea venerabila vârstă de 83 de ani, iar în același an va fi ales ca delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, fiind și cel mai în vârstă deputat. Acesta a pornit către Alba cu Trenul Unirii, ce venea dinspre Sătmăr, riscându-și chiar viața pentru a participa la Adunare. Idealul vieții sale a fost realizarea Unirii între Transilvania și România, eveniment de care a apucat să se bucure în ultimele sale clipe de viață: „Pentru județ, el rămâne o adevărată emblemă, și, deși nu a prins încoronarea de la Alba Iulia, moștenirea pe care acesta a lăsat-o onorează evenimentul petrecut în Capitala Simbolică a României. Acesta a reprezentat până la Unire figura cea mai proeminentă a intelectualității laice, nu numai din Sălaj, ci din întreg Nord-Vestul țării.”⁷⁹⁶

Probabil cel mai cunoscut om politic din județul nostru, Iuliu Maniu s-a distins ca un redutabil om politic, dar și luptător pentru libertatea și drepturile românilor de pretutindeni. S-a remarcat la momentul 1 decembrie 1918, fiind unul dintre organizatorii Adunării Naționale de la Alba Iulia. Acesta a susținut fervent unirea cu România, realizând necesitatea unui astfel de act în acele circumstanțe. La încoronare, însă, acesta nu a fost prezent, din motive politice. Istoricul Marin Pop prezenta într-un articol al revistei sălăjene „Caiete Silvane”⁷⁹⁷, cum „opозиția parlamentară, în special Iuliu Maniu și ceilalți lideri ai PNR, declarau că era inadmisibil ca încoronarea suveranilor să se facă în condițiile politice din acel moment, invocând lipsa Constituției României Întregite, pe care regele Ferdinand să depună jurământul față de țară.”

Pe lângă bărbați, și femeile sălăjene au avut un rol important în realizarea Marii Uniri. Într-o vreme în care femeile nu aveau drepturi politice egale cu cele ale bărbatului, femeile din „Țara Silvaniei” au luptat pentru același vis de unire, împreună cu bărbații. Printre ele, s-a remarcat tocmai sora politicianului Iuliu Maniu, Cornelia Maniu. „La Marele Praznic Național de la Alba Iulia, aceasta participă ca delegat ales din partea Reuniunii Femeilor Române Sălăjene, unde îndeplinea de mai mulți ani funcția de casieră. Așadar, a fost unul din cei 1.228 de delegați aleși din întreaga Transilvanie care a votat unirea cu România, alături de frații săi Iuliu, Cassiu și Elena.” Dar Cornelia Maniu nu a fost singura rudă a unui corifeu al Unirii. Fiica lui George Pop de Băsești, Elena Pop Hossu-Longin a reprezentat femeile în contextul Marii Uniri. Din păcate, aceasta nu a participat direct, fiind bolnavă la momentul respectiv. Cu toate acestea, a publicat în toate ziarele o scrisoare intitulată „Salut al femeilor române”, de o importantă valoare istorică, principalele idei din aceasta fiind: „În aceste clipe mari și sfinte să uităm trecutul plin de jale și suferințe, să uităm sbuciumul sufletelor noastre, să uităm toată urgia de veacuri răbdată și să ne înălțăm inimile pline de sfântă bucurie către Națiunea Română, care astăzi prăznuiește învierea sa la viață liberă și națională. – Uitați voi, mame, lacrimile multe, cari v-au brăzdat fețele, legănând între cântece de jale, odraslele voastre, precum mame în lume n-au vărsat și cântat mai amar, știind pe copiii voștri străini pe pământul strămoșilor lor și buni numai a muncii, a lupta și a muri pentru interese străine. Uitați voi soții tot amarul zilelor negre, când vedeți pe bărbați prigonii pentru lupta lor dreaptă ce au purtat pentru drepturile omenești și naționale ale neamului vostru. Uitați voi, surori și logodnice, pe voinicii mândri, cari s-au luptat și murit sub steaguri străine. Din jalea voastră a răsărit minunea mântuirii noastre. Ne închinăm ție, măreață adunare, și steagul tău sfânt, care e simbolul unirii tuturor Românilor”⁷⁹⁸.

Deși este considerat un județ mic, la Adunarea Națională de la Alba Iulia, Sălajul a dat atât președintele Marelui Sfat Național, parlamentul provizoriu al Transilvaniei, George Pop de

⁷⁹⁶ Marin Pop, „Personalități sălăjene, din generația Marii Uniri”, Cluj-Napoca, Editura Argonaut și Editura Mega, 2018, p. 39.

⁷⁹⁷ Idem, „Iuliu Maniu și Încoronarea. Atitudinea lui Iuliu Maniu și a P.N.R. în problema Încoronării Familiei Regale la Alba Iulia”, în „Caiete Silvane”, nr. 212, septembrie 2022.

⁷⁹⁸ Ioan Georgescu, „George Pop de Băsești. 60 de ani din luptele naționale ale românilor transilvăneni”, Ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, 2013, p. 210.

Băsești, iar în funcția de președinte al Consiliului Dirigent, guvernul provizoriu al Transilvaniei a fost ales marele om politic sălăjean Iuliu Maniu.

Apoteoza Marii Uniri a constituit-o Încoronarea de la Alba Iulia, din 15 octombrie 1922, Regele Ferdinand și Regina Maria devenind Suveranii României Întregite.

BIBLIOGRAFIE:

1. Abrudan, Paul, *Din consemnările participanților la lupta pentru unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918*, în „Acta Musei Porolissensis, VII, Zalău, 1983.
2. Borz, Cristian, *Monografia satului Bădăcin și a familiei Maniu*, Zalău, Editura Caiete Silvane, 2012.
3. Grad Cornel, Goron Doru E., *1918/1919. Contribuții sălăjene la Marea Unire*, Zalău, Editura Limes, 2000.
4. Georgescu, Ioan, *George Pop de Băsești. 60 de ani din luptele naționale ale românilor transilvăneni*, Ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Societății Culturale Pro Maramureș „Dragoș Vodă”, 2013.
5. Ottu, Petre, *Marea Unire. 1918*, București, Editura Litera, 2017.
6. Pop, Marin, *Delegații cercului electoral Zalău la Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918*, în „Caiete Silvane”, nr.162, iulie 2018.
7. Idem, *Iuliu Maniu și Încoronarea. Atitudinea lui Iuliu Maniu și a P.N.R. în problema Încoronării Familiei Regale la Alba Iulia*, în „Caiete Silvane”, nr. 212, septembrie 2022.
8. Idem, *Mișcarea cultural feministă din Sălaj. Reuniunea femeilor române sălăjene*, în Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, LX, Series Historica, 2021.
9. Idem, *Personalități sălăjene, din generația Marii Uniri*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut și Editura Mega, 2018.

SIMBOLISTICA ÎNCORONĂRII SUVERANILOR ROMÂNIEI MARI

SANDU CELIA, JURCA MIRUNA,
LICEUL GERMAN SEBEȘ

Ziua de 15 octombrie 1922 a încheiat, în mod festiv, procesul de formare a statului național unitar român. După cele trei uniri ale anului 1918 (Chișinău - 27 martie 1918, Cernăuți - 28 noiembrie 1918 și Alba Iulia - 1 decembrie 1918)⁷⁹⁹ și recunoașterea internațională a acestora, s-a pus problema organizării unei ceremonii care să marcheze realizarea Marii Uniri. La propunerea reginei Maria, s-a adoptat ideea organizării unei încoronări a regilor României Mari, eveniment menit să transmită lumii întregi faptul că românii și-au îndeplinit marea dorință de a fi uniți într-un singur stat, sub conducerea unui singur rege.⁸⁰⁰ Despre momentul încoronării celor doi regi ai României Mari, Ferdinand I și Maria, am aflat mai multe detalii pe parcursul anului 2022, când profesorul nostru de istorie ne-a prezentat însemnătatea celebrării celor 100 de ani scurși de la acel eveniment. Tot profesorul nostru de istorie a fost cel care ne-a prezentat proiectul „Arc peste timp-încoronarea visului de unire” și ne-a convins să citim mai multe articole despre încoronarea de la Alba-Iulia. Din acest motiv, ne-am hotărât să elaborăm această scurtă prezentare a evenimentului de la 15 octombrie 1922 și a simbolurilor care l-au însoțit: Catedrala Încoronării, cele două coroane și mantiile purtate de regii României Mari. Bineînțeles că simbolistica încoronării nu s-a rezumat doar la aceste elemente, dar din discuțiile purtate cu profesorul nostru de istorie și din articolele citite a rezultat faptul că acestea au fost cele mai importante.

Așa cum am subliniat mai sus, ideea organizării unei ceremonii de încoronare a aparținut reginei Maria. Pentru derularea unui astfel de eveniment a fost constituită o comisie, care la un moment dat a fost înlocuită cu o alta, datorită schimbărilor de pe scena politică a țării. Din aceste comisii au făcut parte oameni importanți, precum Nicolae Iorga, Anghel Saligny, Miron Cristea, Alexandru Lapedatu etc.⁸⁰¹ Acestea au hotărât ridicarea unei biserici de încoronare, precum și programul întregului eveniment, a cărei desfășurare a fost stabilită pentru ziua de 15 octombrie 1922, la Alba-Iulia. Evenimentul nu a fost unul izolat, ci s-a bucurat de prezența unor invitați de seamă din toate casele regale ale Europei, din Statele Unite ale Americii și Japonia, invitați din partea Academiei Române, a universităților din țară, a bisericilor, a armatei, dar și a administrațiilor locale. Acestor invitați li s-au alăturat români sosiți din toate colțurile țării la Alba Iulia.⁸⁰²

Înainte de a vorbi despre simbolistica încoronării celor doi regi ai României Mari, trebuie să amintim faptul că ceremonia s-a desfășurat după următorul program: cuplul regal a sosit în gara Alba-Iulia în dimineața zilei de 15 octombrie 1922, unde a fost întâmpinat de prim-ministrul țării Ionel Brătianu și de oficialitățile locale; mai apoi, cuplul regal s-a îndreptat spre Catedrala Încoronării, unde a fost întâmpinat de Ionel Brătianu, președinții celor două camere ale Parlamentului și de mitropolitul primat Miron Cristea; a urmat un serviciu religios, în cadrul căruia au fost sfințite coroanele și mantiile regale, după care ceremonia de încoronare s-a desfășurat în afara catedralei; ceremonia a fost urmată de semnarea actului de încoronare, de o paradă militară și de două dejunuri oferite de guvernul român în cinstea celor doi regi. Ceremonialul

⁷⁹⁹ Corina-Maria Lenard, *Istoria pentru tine(ri)*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2021, p. 81-86.

⁸⁰⁰ Ionela Simona Mircea, „Biserica de încoronare-istorie și har. 15 octombrie 1922-încoronarea suveranilor României Mari, regele Ferdinand I și regina Maria”, în *Acta Musei Porolissensis*, număr XXXIX, 2017, p. 212.

⁸⁰¹ *Ibidem*, p. 213-214

⁸⁰² Mariana Bălăbănescu, „Cum au sărbătorit dobrogenii încoronarea de la Alba-Iulia-15 octombrie 1922”, în *Analele Dobrogei*, an IV, număr 1, 1998, p. 125.

de încoronare s-a repetat și la București, la Arenele Romane, în prezența unui număr impresionant de reprezentanți ai autorităților locale.⁸⁰³

Așa cum am precizat deja, cele mai importante simboluri ale încoronării au fost: Catedrala Încoronării, cele două coroane și mantiile purtate de regii României Mari. Catedrala Încoronării a fost ridicată într-un timp record, între anii 1921-1922, după modelul bisericilor domnești de dincolo de Munții Carpați, din Regatul României. Amplasată în cetatea de tip Vauban, catedrala a fost realizată după planurile arhitectului Gheorghe Ștefănescu, iar picturile interioare au fost realizate de artistul Costin Petrescu. Mobilierul, tronurile regale și picturile catedralei au fost realizate după modele bizantine și brâncovenești. În jurul catedralei, a fost ridicat un adevărat complex de clădiri, transformate în mănăstire (și în zilele noastre, acest complex adăpostește mănăstirea „Simion Ștefan”).⁸⁰⁴ Acest edificiu a servit drept cadru pentru încoronarea celor doi regi ai României Mari. De fapt, catedrala a servit doar pentru oficierea unei ceremonii de Te-Deum și pentru sfințirea coroanelor și mantiilor care urmau să fie purtate de cei doi regi, ceremonia de încoronare propriu-zisă desfășurându-se în afara acesteia. De ce? Dintr-un motiv extrem de simplu: regele Ferdinand I era romano-catolic. Ceremonialul încoronării s-a desfășurat în afara catedralei, în fața invitaților prezenți la Alba-Iulia, după modelul napoleonian: regele și-a așezat singur coroana pe cap, după care a așezat coroana pe capul reginei.⁸⁰⁵ Cu toate acestea, catedrala rămâne unul dintre cele mai importante simboluri ale încoronării. După discuțiile cu profesorul nostru de istorie, am aflat faptul că actuala denumire a catedralei este una improprie (Catedrala Reîntregirii), care amintește de momentul desființării Bisericii Greco-Catolice de către regimul comunist și de obligarea preoților greco-catolici să revină la ortodoxie (de aici denumirea de „reîntregire”-reîntregirea bisericii).⁸⁰⁶

Revenind la simbolurile încoronării, trebuie să amintim faptul că acest eveniment a avut nevoie de două coroane speciale, care urmau să fie așezate pe capul celor doi regi ai României Mari. Pentru regele Ferdinand I s-a folosit vechea coroană a regelui Carol I, confecționată din oțelul unui tun capturat în timpul Războiului de Independență, la Plevna (căreia i s-au adăugat trei pietre prețioase, care trebuiau să marcheze cele trei uniri ale anului 1918); pentru regina Maria, s-a confecționat o coroană din aur masiv, în stil bizantin.⁸⁰⁷ Cele două coroane au fost purtate în timpul ceremonialului de încoronare de președinții celor două camere ale Parlamentului (Camera Deputaților și Camera Senatului): Mihail Orleanu, respectiv Mihail Ferechide.⁸⁰⁸ Alături de Catedrala Încoronării, cele două coroane se înscriu în lista de simboluri ale încoronării de la Alba-Iulia, coroane purtate cu mândrie și cinste de cei doi regi ai României Mari.

Mantiile purtate de regele Ferdinand I și regina Maria reprezintă alte simboluri autentice ale ceremoniei de încoronare. Mantia regelui Ferdinand I a fost realizată în atelierele vestimentare din Paris și București, iar cea a reginei Maria a fost realizată în atelierul Elena Niculescu-Frunzeanu, după un proiect al artistului Costin Petrescu. Aceste mantii, țesute din purpură și tivite cu blană de hermină, împodobite cu însemnele Munteniei, Dobrogei, Olteniei, Banatului, Transilvaniei și ale familiei de Coburg, aminteau de vechile piese vestimentare purtate

⁸⁰³ Ionela Simona Mircea, „Catedrala Încoronării, 15 octombrie 1922, încoronarea suveranilor României Mari, regele Ferdinand I și regina Maria (din colecțiile muzeului alba iulian)”, în *Sargetia. Acta Musei Devensis*, număr XXXIV, 2006, p. 374-376.

⁸⁰⁴ *Ibidem*, pp. 373-374; ***, *Alba-Iulia. Cetatea prin monumentele sale*, Alba-Iulia, Editura Cognitiv, 2019, p. 30-33.

⁸⁰⁵ Narcis Dorin Ion (coordonator), *Familia regală și Marea Unire*, Sinaia, Muzeul Național Peleş, 2018, p. 112, 118.

⁸⁰⁶ Corina-Maria Lenard, *Istoria pentru tine(ri)*, p. 114.

⁸⁰⁷ Ionela Simona Mircea, „Biserica de încoronare-istorie și har”, p. 220.

⁸⁰⁸ Narcis Dorin Ion (coordonator), *Familia regală și Marea Unire*, p. 116-117.

de împărății Imperiului Bizantin.⁸⁰⁹

Încoronarea regilor României Mari la Alba-Iulia a rămas un episod singular în istoria noastră națională. A fost un element de noutate pentru epoca în care acest eveniment s-a consumat și rămâne un element inedit pentru trecutul românilor. A fost un eveniment menit să marcheze încheierea unui proces istoric (crearea statului național unitar român), un eveniment care să impresioneze invitații prezenți, dar și un eveniment care să readucă în actualitate vechile tradiții bizantine ale ceremoniilor de încoronare. Pentru ca un astfel de eveniment să rămână întipărit în memoria românilor, acesta a avut nevoie de simboluri puternice, precum cele pe care le-am enumerat: Catedrala Încoronării, cele două coroane și mantiile regale, edificiile și obiecte care au făcut și vor face mereu parte din patrimoniul spiritual românesc.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bălăbănescu, Mariana, „Cum au sărbătorit dobrogenii încoronarea de la Alba Iulia - 15 octombrie 1922”, în *Analele Dobrogei*, an IV, număr 1, 1998.
2. Ion, Dorin Narcis (coordonator), *Familia regală și Marea Unire*, Sinaia, Muzeul Național Peleş, 2018.
3. Lenard, Corina-Maria, *Istoria pentru tine(ri)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2021.
4. Mircea, Simona Ionela, „Catedrala Încoronării, 15 octombrie 1922, încoronarea suveranilor României Mari, regele Ferdinand I și regina Maria (din colecțiile muzeului alba iulian)”, în *Sargetia. Acta Musei Devensis*, număr XXXIV, 2006.
5. Mircea, Simona, Ionela, „Biserica de încoronare-istorie și har. 15 octombrie 1922-încoronarea suveranilor României Mari, regele Ferdinand I și regina Maria”, în *Acta Musei Porolissensis*, număr XXXIX, 2017.
6. ***, *Alba-Iulia. Cetatea prin monumentele sale*, Alba Iulia, Editura Cognitiv, 2019.

⁸⁰⁹ *Ibidem*, p. 8; Ionela Simona Mircea, „Biserica de încoronare-istorie și har”, p. 215.

ASPECTE PRIVIND CONSTRUCȚIA CATEDRALEI ÎNCORONĂRII REGILOR ROMÂNIEI MARI DIN ALBA IULIA

ȚUGULAN PETRU ADRIAN,
COLEGIUL TEHNIC „CIBINIUM” SIBIU

Alba Iulia reprezintă un nume, care are o însemnătate deosebită, căci aici s-a simțit și cugetat românește. Aici este cuprinsă toată durerea, toate chinurile unui popor care a suferit pentru credința de neam și în Dumnezeu. Piatra de temelie la construcția Catedralei ortodoxe din Alba Iulia a fost așezată la 28 martie 1921, a doua zi de Paști. A fost realizată după modelul bisericii curții domnești din Târgoviște. Începând din luna iunie 1920, generalul Alexandru Averescu, premierul Guvernului României a desemnat o comisie care să se ocupe cu organizarea Serbărilor încoronării Suveranilor români Regele Ferdinand I și Regina Maria. În fruntea acestei Comisii a fost desemnat de către Guvern generalul Constantin Coandă, care îndeplinea demnitatea de președinte al Senatului în acele momente, iar ca secretar a fost numit Bogdan Murgulescu. Alături de aceștia în comisie au mai activat ministrii Octavian Goga și Nicolae Titulescu, reprezentanții Guvernului și generalul Paul Angelescu reprezentant al Casei Militare a Regelui. Instituția Bisericii Ortodoxe Române a fost reprezentată prin Î. P. Sa dr. Miron Cristea Arhiepiscop al Bucureștilor și Mitropolit-primat al României. Notăm și participarea în calitate de experți a următorilor consultanți: universitarul bucureștean Nicolae Iorga, președintele Ligii culturale, universitarul clujean Alexandru Lapedatu, important membru al Asociațiunii Transilvane și membru al Academiei Române, compozitorul George Enescu, arhitecții Costin Petrescu și Victor Ștefănescu⁸¹⁰.

După mai multe discuții purtate în Comisie s-a conturat în februarie 1921 o majoritate în jurul punctului de vedere avansat de către universitarul Nicolae Iorga, care a afirmat că se impunea reconstituirea ctitoriei mitropolitane din Alba Iulia a voievodului unificator Mihai Viteazul într-un gest de simbolistică națională. Astfel, Catedrala va fi locul Încoronării Suveranilor României Mari. Procesul de amenajare a șantierului și de edificare a Bisericii Încoronării din Alba Iulia a fost încredințat de Comisia prezidată de generalul C. Coandă Societății Întreprinderii Generale Tehnice din București. Planul a fost gândit și conceput și proiectat de către arhitectul Victor G. Ștefănescu⁸¹¹. Cu execuția efectivă a lucrărilor și conducerea șantierului au fost încredințate inginerului Tiberiu Eremia, care a fost secondat în acest amplu demers edificator de către inginerii Grigorescu și Marcu.

În aceste condiții a fost stabilită data de 24 septembrie 1921 ca moment al încoronării, care corespundea cu data urcării pe tron a Regelui Ferdinand I în septembrie 1914. Însă la data respectivă evenimentul nu putea să beneficieze de fastul și grandoarea necesară pentru simplul motiv că lucrările de edificare a Catedralei nu erau încă terminate, datorită, mai ales practicării unei deschideri în zidurile din partea de vest a fortificației austriece, ceea ce a impus o nouă încadrare în orizontul de timp planificat inițial⁸¹². În atare condiții premierul Alexandru Averescu a pus în atenția Consiliului de Miniștri situația, iar apoi a fost aprobată de către Guvern o nouă dată la care trebuia să aibe loc încoronarea regilor Ferdinand I și Maria în zilele de 10-11 mai

⁸¹⁰ Valer Moga, Constantin I. Stan, *Încoronarea regelui Ferdinand I la Alba Iulia*, în *Îndrumător pastoral*, vol. XVI, 1992, p. 6-7; Idem, *Încoronarea de la Alba Iulia*, în Laura Stanciu (Coordonator), *Alba Iulia. Memoria Urbis*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2018, p. 322-325.

⁸¹¹ *Ibidem*, p. 318. Modelul utilizat a fost cel oferit de Biserica domnească din Târgoviște, care a fost sfințită în vremea domniei lui Petru Cercel în anul 1585.

⁸¹² *Alba Iulia*, anul III, nr. 5 din 31 iulie 1921, p. 1-2; Gheorghe Fleșer, *Cetatea Alba Iulia: edificii istorice și amenajări urbanistice*, Alba Iulia, Altip, 2006, p. 54.

1922 la Alba Iulia⁸¹³. Cu privire la piatra de temelie a Catedralei ortodoxe din Alba Iulia/Catedrala Încoronării aceasta a fost așezată a doua zi de Paște, în 28 martie 1921. O serie de elemente decorative exterioare construcției, cum a fost cazul ancadramentelor, a brâurilor și ocnițelor, a turlor, au făcut analogie cu edificiile de cult specifice ortodoxiei românești, așa cum fuseseră acestea ridicate în ținuturilor românești de la sud și est de Carpați. Ca amplasament la sol, Biserica Încoronării a fost edificată și încadrată în partea centrală a unei incinte dreptunghiulare, care s-a compus structural din patru pavilioane inegale în dimensiune, plasate în colțuri și interconectate între acestea prin intermediul unei galerii de arcade deschise⁸¹⁴.

Șantierul a fost în atenția Guvernului, iar sprijinul căilor ferate române, care a pus imediat la dispoziție, materialul rulant și vagoanele necesare, vigilența inginerilor implicați și mai ales faptul că s-a lucrat și ziua și noaptea pe acest șantier. După două luni de activitate partea cea mai grea a zidirii era realizată⁸¹⁵. În 27 aprilie 1921, suveranii români Ferdinand I și regina Maria s-au deplasat în Alba Iulia, apreciind și constatând la fața locului situația reală. Impulsionarea guvernamentală a grăbit realizarea edificiului, astfel că în cursul lunii iunie 1921 se lucra la turla Catedralei, iar câteva luni mai târziu, în august clopotnița era aproape finalizată. În ziua de 8 septembrie 1921 a fost montată crucea mare de pe turla catedralei, pentru ca la 1 decembrie 1921 se anunța demontarea schelelor, remarcându-se în presa albaiuliană din acea epocă următoarele: „[...] Schelele sunt deja luate și zidurile apar în armonica frumusețe, dând prilej de contemplație esteică cercetătorului. Opera arhitectului Ștefănescu va rămâne în istoria artei românești, căci spiritual creator se vedește pretutindeni”⁸¹⁶.

Pe interior Catedrala din Alba Iulia a fost pictată de maestrul Costin Petrescu, cel care a lucrat scenele cu caracter sacru creștin, iar pentru tablourile votive au fost lăsate locuri libere, acestea fiind realizate începându-se cu luna august 1925. Catapeteasma altarului este opera sculptorului Constantin Mihail Babic și a pictorului Dumitru Ion Norocea. În partea din față a navei Bisericii se găsesc tronurile regale cu însemnele specifice care au fost utilizate în momentul încoronării în octombrie 1922. La începutul lunii octombrie 1922 s-a realizat montarea clopotelor, urmată de târnosirea Catedraliei. Aceste clopote realizate din bronz, unul de dimensiune mare și mai multe de dimensiuni mai mici au fost produse la Turnătoria de Artă a Fabricii „Schieb”. Acestea au fost donate de către Adunarea generală a acționarilor respectivei firme din Sibiu pentru Catedrala Încoronării de la Alba Iulia. Sunetul clopotului mare este fond D în patru octave și cântărește o tonă și jumătate fiind cizelat în stilul celor bizantine. Pentru turnarea clopotului celui mare au fost folosite țevi de tunuri din bronz capturate pe front de către armata română în perioada 1917-1919 de la inamic și care au fost aduse de la București în Sibiu de către secretarul general al Ministerului de Război, generalul I. Rășcanu⁸¹⁷. Ansamblul Catedralei Încoronării are pe latura sa de vest două clădiri care au câte un etaj, aici existând locuințele pentru preoți⁸¹⁸.

⁸¹³ *Alba Iulia*, anul III, nr. 17 din 23 octombrie 1921, p. 2.

⁸¹⁴ Gheorghe Fleșer, *Cetatea Alba Iulia: edificii istorice și amenajări urbanistice*, p. 62-63; Idem, *Încoronarea de la Alba Iulia*, în Laura Stanciu (Coordonator), *Alba Iulia. Memoria Urbis*, p. 318.

⁸¹⁵ Serviciul Județean Alba al Arhivelor Naționale, Fond *Primăria Orașului Alba Iulia. Acte înregistrate*, dosar nr. 2967/1921, f. 1-6; *Alba Iulia*, nr. 1 din 3 iulie 1931, p. 1; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea; Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, ediția a III-a, p. 13, 165.

⁸¹⁶ *Ibidem*, nr. 20 din 1 decembrie 1921, p. 3; Valer Moga, *Încoronarea de la Alba Iulia*, în Laura Stanciu (Coordonator), *Alba Iulia. Memoria Urbis*, p. 321.

⁸¹⁷ Gheorghe Fleșer, *Cetatea Alba Iulia: edificii istorice și amenajări urbanistice*, p. 55; Teodor Romulus Popescu, *Rememorări 1915-1918*, lucrarea este în manuscris și se află în *Colecția documente* a Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, inv. nr. 5072, doc. nr. 6 (Apud., Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea; Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, p. 165).

⁸¹⁸ Valer Moga, Constantin I. Stan, *Încoronarea regelui Ferdinand I la Alba Iulia*, p. 10.

Catedrala Încoronării Suveranilor României Mari, Ferdinand I și regina Maria are o suprafață de 750 m², iar turla se înalță până la 40 m. altitudine⁸¹⁹.

Planurile acestui monument de arhitectură românească cu influențe neo-bizantine au fost întocmite de arhitectul Victor Ștefănescu. În strânsă relație cu festivitățile încoronării s-a trecut la renovarea Sălii unirii și pictarea pe pereții acesteia a conducătorilor românilor de-a lungul vremurilor, demers de artă realizat de către pictorul francez Pierre Bellet⁸²⁰. Unul dintre principalii ingineri care au activat coordonând echipa de pe șantierul Catedralei, pe nume Marcu, observa că tot materialul care s-a folosit pentru edificarea ansamblului încoronării era din România, chiar și marmura de culoare roșie din interiorul Bisericii, totul fiind îmbinat într-un mod artistic sublim, plăcut ochiului și spre încântarea sufletului românesc, așa cum merita încoronarea unui rege întregitor de țară⁸²¹.

În cursul lunii aprilie același an, în paginile ziarului *Transilvania românească* din Alba Iulia au fost publicate mai multe informații în legătură cu membrii Casei Regale, dar și date cu privire la situația pregătirii orașului pentru evenimentul care urma să aibe loc în 22 octombrie 1922. Semnificativă este și informația care a fost publicată în ziar în care se anunța știrea că principesa Elena a României, soția Alteiței Sale Regale principele de coroană Carol al României, a dat naștere unui principe în ziua de 25 octombrie 1921, acestuia dându-i-se numele de Mihai al României⁸²². În 7 mai pe șantierul Catedralei are loc o inspecție tehnică condusă de către arhitectul Antonescu și inginerii Tiberiu Irimia și Ștefănescu care au fost mulțumiți de felul în care decurs lucrările. În ziua de 23 septembrie 1922 alt periodic albaulian care se numea *Vestea*, titra informația cu titlul: *Pregătirile și programul festivităților încoronării Suveranilor. Solemnitatea de la Alba Iulia și serbările din București*. Astfel aflăm că, festivitățile încoronării regilor României Mari, Ferdinand I și Maria urma să aibe loc la Alba Iulia în zilele de 15-17 octombrie 1922. Până la sfârșitul lunii septembrie 1922 lucrările la Catedrală au fost încheiate, în același interval de timp s-au finalizat lucrările și la Sala unirii din apropierea Catedralei, unde era planificat a se desfășura banchetul oaspeților din străinătate.

În vederea sfințirii Catedralei Încoronării, dar și pentru inspectarea tehnică a edificiului în 4 octombrie 1922 s-a desfășurat la Primăria Alba Iulia o consfătuire generală la care au fost invitați să participe generalul Dumitru Glodeanu, comandantul Diviziei 21 Infanterie din Alba Iulia, inginerii din echipa tehnică Opreanu, Ștefănescu și Marcu, dar și o serie de personaje care proveneau din Direcția Poliției de Siguranță în frunte cu subdirectorul general Bianu, directorul Chesturii din Cluj, E. Mera, dar și cu Ovidiu Gritta, prefectul Chesturii de Poliție Arad, Ștefan Bungențianu inspectorul șef al Siguranței din Banat, domnul Sava, inspectorul-șef al Siguranței din Alba și prefectul politic al județului Alba av. dr. Ioan Pop⁸²³. O primă experiență a serbărilor încoronării s-a produs în 8 octombrie 1922, când în prezența Î.P.S. dr. Nicolae Bălan Mitropolitul ortodox al Transilvaniei s-a produs slujba de sfințire a Catedralei din Alba Iulia, aceasta primind hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, mare praznic ortodox la care se cinsteșteși memoria voievodului unificator Mihai Viteazul⁸²⁴. În vederea desfășurării

⁸¹⁹ Idem, *Încoronarea de la Alba Iulia*, în Laura Stanciu (Coordonator), *Alba Iulia. Memoria Urbis*, p. 321.

⁸²⁰ Gheorghe Fleșer, *Alba Iulia: o istorie urbană ilustrată*, p. 97.

⁸²¹ *Alba Iulia*, anul III, nr. 23 din 1 decembrie 1921, p. 3.

⁸²² *Transilvania românească*, anul II, nr. 7 din 30 octombrie 1921, p. 1; (Apud. Ioana Rustoiu; Smaranda Cuturean; Marius Cristea; Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, p. 19).

⁸²³ S.J.A.A.N., Fond *Primăria orașului Alba*. Acte inventariate, dosar nr. 7025/1922, f. 1-2;

⁸²⁴ Gheorghe Anghel, *De la vechea Mitropolie ortodoxă la Episcopia de Alba Iulia*, 1993, p. 139; Valer Moga, *Catedrala încoronării*, în Laura Stanciu (Coordonator), *Alba Iulia. Memoria Urbis*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2018, p. 317-321.

festivităților încoronării erau chemați urgent în București, av. dr. Camil Velican prefectul județului Alba, primarul Aurel Sava și chestorul George Bariț, șeful Poliției din județul Alba⁸²⁵. În concluzie menționăm că, aspectul orașului încoronării arăta feeric. Era ca o pădure nesfârșită de drapele. Întreg sufletul neamului românesc s-a concentrat și a vibrat în cetatea sfântă a lui Mihai Viteazul.

⁸²⁵ *Vestea*, anul I, nr. 3 din 30 septembrie 1922, p. 3

INCURSIUNE ÎN POVESTEA UNEI MIRABILE ZILE: 15 OCTOMBRIE 1922 ÎN ALBA IULIA

POPA VICTOR,
COLEGIUL TEHNIC ENERGETIC SIBIU

Simbolul Cetății Unirii, memoria voievodului unificator Mihai Viteazul, unirea unei părți a enoriașilor ortodocși din Transilvania cu Biserica Romei la 1701 și constituirea Bisericii Greco-catolice, supliciu îndurat de Horia și Cloșca la 1785, dar și vorbele profetice rostite în fața Majestății Sale Regele Ferdinand I de către liderul conservator Nicolae Filipescu, care spunea: „mărirea ce ți-o urăm, Sire să te încoronezi la Alba Iulia sau să mori pe câmpia de la Turda, asemenea lui Mihai Vodă”, au fost profetice și definatorii în alegerea Albei Iulia ca loc de încoronare al Suveranilor români întregitori Regele Ferdinand I-ul și Regina Maria în 15 octombrie 1922.

Din iunie 1920 premierul român Alexandru Averescu a instituit o Comisie în vederea organizării Serbărilor încoronării Suveranilor români prezidată de generalul Constantin Coandă, care a îndeplinit în acea vreme și funcția de președinte al Senatului. Secretar al comisiei a fost numit B. Murgulescu, iar în rândurile sale au activat miniștrii Nicolae Titulescu, Octavian Goga, generalul Paul Angelescu, aghiotant regal, mitropolitul primat Î.P.S. dr. Miron Cristea, experții Nicolae Iorga, Alexandru Lapedatu, George Enescu, arhitecții Costin Petrescu și Victor Ștefănescu, iar din Alba Iulia, primarul Aurel Sava și prefectul liberal av. dr. Camil Velican⁸²⁶. Încoronarea urma să aibe loc în 24 septembrie 1921, însă, la acea dată lucrările de edificare a Catedralei și cele de modernizare și decorare a Albei Iulia, nu au fost finalizate, astfel că, data încoronării s-a amânat. Nu erau terminate nici Sala Unirii, nici vestimentația pe care suveranii români Ferdinand I și Maria urmau să o poarte în ceremonia de încoronare. La propunerea premierului Averescu, Consiliul de Miniștri a aprobat ca serbările încoronării să aibe loc în 10 și 11 mai 1922, existând încrederea că până la acea dată toate pregătirile vor fi finalizate⁸²⁷. Până la încoronare a fost necesară edificarea în Alba Iulia a Catedralei. Edificarea acesteia a debutat în 28 martie 1921 urmărindu-se a fi respectat modelul Bisericii Curții Domnești de la Târgoviște⁸²⁸.

Pentru a vedea starea executării lucrărilor pe șantierul viitoarei Catedrale, suveranii români Ferdinand I și Maria au vizitat Alba Iulia în 27 aprilie 1921. În același scop era la Alba Iulia la finalul lunii august același an, Alteța Sa Regală Principele Nicolae împreună cu generalii Alexandru Averescu și Constantin Coandă și cu miniștrii Constantin Argetoianu, Nicolae Popovici și Petru Groza⁸²⁹. În 27 septembrie 1921 pregătirile pentru ceremonia încoronării nu erau gata. S-a decis amânarea ceremonialului de încoronare a regilor Ferdinand I și Maria pentru luna mai 1922, fie în Alba Iulia, fie în Capitală⁸³⁰. În condițiile căsătoriei Alteței Sale regale Principesa Mărioara cu regele Alexandru al Iugoslaviei, Serbările încoronării de la Alba Iulia au

⁸²⁶ Valer Moga; Constantin I. Stan, *Încoronarea regelui Ferdinand I la Alba Iulia*, în *Îndrumător Pastoral*, XVI, 1992, p. 6-7; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea; Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, ediția a III-a revăzută, Alba Iulia, Editura Cognitiv, 2019, p. 13.

⁸²⁷ *Alba Iulia*, anul III, nr. 5, 31 iulie 1921, p. 1-2; *Ibidem*, nr. 17, 23 octombrie 1921, p. 2; *Ibidem*, nr. 42, 15 octombrie 1922, p. 1; Ioan Scurtu, *Domnia Regelui Ferdinand I (1914-1927)*, în *Studii și Articole de Istorie*, anul LX-LXI, 1993, p. 100-101; Gheorghe Fleșer, *Cetea Alba Iulia: edificii istorice și amenajări urbanisteice*, Alba Iulia, Editura Altip, 2006, p. 54.

⁸²⁸ *Ibidem*, p. 63.

⁸²⁹ *Alba Iulia*, nr. 5, 31 iulie 1921, p. 1-2; *Ibidem*, nr. 10, 4 septembrie 1921, p. 3; *Ibidem*, nr. 29, 1 decembrie 1921, p. 3.

⁸³⁰ *Ibidem*, anul III, nr. 18, 30 octombrie 1921, p 3-4; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea; Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, p. 18.

fost din nou amânate⁸³¹. În 7 mai 1922 presa locală albaiuliană, cu deosebire ziarul *Transilvania românească*, anunța că pregătirile pentru Serbările Încoronării s-au finalizat în cea mai mare parte⁸³². Radiografia zilei de 15 octombrie 1922 așa cum a fost ea, o recuperăm din paginile peridicului *Vestea*, care a titrat în primul său număr tipărit în 23 septembrie 1922 *Pregătirile și programul festivităților Încoronării Suveranilor. Solemnitatea de la Alba Iulia și Serbările de la București*. „Încoronarea Suveranilor va avea loc în 15, 16 și 17 Octombrie a.c. În ziua de 15 octombrie M.M.L.L. Regele și Regina împreună cu Familia Regală și capetele încoronate străine vor sosi la Alba Iulia. Suveranii și suita regală vor fi primiți la gară de membrii Guvernului, misiunile străine, foștii prim-miniștri, președinții Corpurilor Leguitoare, cu soțiile și de reprezentanții autorităților. La ora 10 a.m. oficialitățile și invitații vor pleca spre Catedrala din Alba Iulia spre a primi acolo pe Suverani. La Catedrală vor ieși întru întâmpinarea Suveranilor, misiunile străine, Principii, membrii Guvernului și alți invitați, în număr de peste 300. Va urma Serviciul Divin care va fi oficiat de Mitropolitul Primat, Dr. Miron Cristea, înconjurat de toți înalții prelați ai țării: Mitropoliți și Episcopi. Majestatea Sa Regele va citi, de pe estrada de sub baldachin, proclamația către popor, pe care apoi heralzii o vor citi în cele patru puncte cardinale ale orașului Alba Iulia⁸³³. După ce a citit Proclamația către popor, Regele Ferdinand I a revenit în interiorul Catedralei, a depus insignele regale și a pornit spre apartamentele construite lângă Catedrală unde a stat așteptând ca invitații să se deplaseze către Sala Unirii. În această locație suveranii români au purtat discuții cu invitații, care anterior au participat la Serviciul Divin din Catedrală, iar apoi au trecut în Sala de Banchet unde au luat masa. Aici au fost de față și președinții Corpurilor Leguitoare⁸³⁴. Masa servită invitaților în Sala Unirii în 15 octombrie 1922 a fost una plină de fast⁸³⁵.

În seara zilei de 15 octombrie M.M.L.L. Regele și Regina au plecat spre București unde au ajuns în dimineața zilei de 16 octombrie în Gara Mogoșoaia⁸³⁶. Serbarea Încoronării Regilor României Mari la Alba Iulia a fost susținută și cu concursul și bunăvoința albaiulienilor care au participat la eveniment și care au respectat cele 7 puncte ale *Ordinului circular nr. 69.929 din 30 septembrie 1922* emis de Primarul orașului Alba Iulia în 6 octombrie 1922⁸³⁷. Pentru desfășurarea în condiții de siguranță maximă a acestor evenimentelor au fost emise ordonanțe speciale de către prefectul poliției din Alba Iulia Ovidiu Gritta și de către Cornel Sava șeful serviciului special de Siguranță din Transilvania. Aceste documente în 6 puncte au competat programul oficial și au intrat în vigoare la 1 octombrie 1922⁸³⁸.

Încoronarea a debutat în acea zi cu sosirea regilor, a suitei regale la Alba Iulia, trenul regal ajungând în Gară la ora 9 și 15 minute. Familia Regală a fost așteptată pe peronul Gării din

⁸³¹ *Ibidem*, p. 19-20.

⁸³² *Transilvania Românească*, anul II, nr. 19, 7 mai 1922, p. 1; Ernest Oberlander Târnoveau; Cornel Constantin Ilie (Coordonatori), *90 de ani de la Încoronarea de la Alba Iulia*, București, Muzeul Național de Istorie al României, 2012 p. 154-155.

⁸³³ S.J.A.A.N. Fond *Primăria Aiud, acte înregistrate*, dosar nr. 33/1922, f. 21.

⁸³⁴ Ștefania Dinu, *Mese și meniuri regale. Eleganță, fast și bun gust*. Prefață de Sorin Liviu Damean, București, Editura Corint Books, 2019, p. 44.

⁸³⁵ Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita: S.A.N.I.C.), Fond *I.V. Stârcea*, dosar nr. 15, f. 97. Caviar cu blinii/Misetrul de Dunăre à La Parisienne/Sos remulat/File de vițel Dauphine/Pateu de găscă în aspic/Salată de sezon/Parfe pralinat/Faguri de miere/Coșuri cu fructe/Trufe de ciocolată/Bomboare/Cafea. Invitații la dejun au consumat vin de Drăgășani și Dealul Mare (rezerva 1907) și Șampanie Capșa Brut, Rhein Extra, Cointreau și Fine Martel.

⁸³⁶ *Vestea*, anul I, nr. 1, 23 septembrie 1922, p. 4; *Ibidem*, nr. 3, 30 septembrie 1922, p. 3; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea; Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, p. 20-21..

⁸³⁷ Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea; Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, p. 20-21.

⁸³⁸ *Ibidem*, p. 21-22.

Alba Iulia de către membrii guvernului în frunte cu premierul Ion I. C. Brătianu, alături de membrii misiunilor americană, belgiană, daneză, engleză, franceză, greacă, iugoslavă, italiană, japoneză. La ora 9:30 s-a constituit un important cortegiu prefațat de două plutoane din escorta regală și de trăsura mareșalului Curții regale generalul Paul Angelescu. Trăsura suveranilor români era secondată de principii moștenitori Carol și soția sa Elena, principesă a Greciei. La orele 10 familia Regală a României se afla în curtea Catedralei de unde au fost conduși în Biserică de către Mitropolitul Primat al României M. Cristea. Serviciul divin a fost susținut de către mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului împreună cu mitropolitul primat al României. După Te Deum-ul în care au fost sfințite coroana și mantiile regale s-a declanșat ceremonialul încoronării. În fața regilor pășea un adjutant regal care a deschis calea, iar după suveranii țării pășeau Regina Mărioara a Iugoslaviei, Regina Elisabeta a Greciei, după care veneau, miropolitul primat al Bisericii Ortodoxe Române Miron Cristea și Principele de coroană Carol, iar apoi președintele Adunării deputaților care ducea pe o pernă de mătase coroana reginei, care a fost realizată din aur scos din Munții Ardealului⁸³⁹. Președintele Senatului ducea și el pe o pernă coroana de oțel, cea făurită din oțelul unui tun smuls de la turci în perioada luptelor din Războiul de Independență⁸⁴⁰. La orele 11, atunci când în întreaga țară au bătut clopotele bisericilor, iar în Alba Iulia, răsunau cele 101 salve de tun, regele Ferdinand I a luat corona de oțel și și-a așezat-o singur pe cap. Apoi, după ce Regina a îngenunchiat, regele i-a așezat pe cap coroana de aur, a ridicat-o apoi de mână și a sărutat-o pe frunte. Iar punerea coroanelor emoționează. E ceva mișcător de familiar în sărutarea pe care Regele o dă Reginei⁸⁴¹.

În urma acestui moment ceremonial, suveranii români împreună cu oaspeții lor străini au intrat în spațiile rezervate Casei Regale din incinta Catedralei. Ferdinand I a semnat Proclamația Încoronării „ spre a chema binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestor mărețe fapte din care a ieșit România Mare și a le da consfințire în fața scumpului nostru popor, ne-am adunat cu toții la Alba Iulia, străveche cetate a Daciei Romane și a Gloriei lui Mihai Viteazul și aici, azi 15 octombrie 1922, eu și scumpa mea soție Mamă, părtașa suferințelor și bucuriilor mele și ale țării”⁸⁴². La ora 13 au avut loc, în același timp, două dejunuri oferite de Guvern și la care au luat parte și suveranii, familia regală, corpul diplomatic, deputați, senatori, alți invitați. Un total de 350 persoane se aflau în Sala Unirii, iar 700 la Sala Teatrului, iar participanții la eveniment din rândurile poporului au fost invitați la o masă populară în spațiile amenajate special în acest sens în jurul Catedralei Încoronării⁸⁴³. Referitor la dejunurile festive oferite în contextul serbărilor încoronării suveranilor români s-au păstrat în Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale informații cu privire la meniul oferit, atât în Sala Unirii, cât și în Sala Teatrului Caragiale din Alba Iulia⁸⁴⁴. Ceremonia încoronării de la Alba Iulia s-a încheiat prin defilarea celor 15.000 soldați. O defilare care a reprezentat un întreg omagiu oferit jertfelor aduse de către instituția

⁸³⁹ Valer Moga, *Astra și Societatea (1918-1930)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, p.

⁸⁴⁰ Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea; Dorin Giurgiu, *Regii României Mari la Alba Iulia*, p. 24.

⁸⁴¹ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice*, București, 2005, p. 314-315; Nicolae Iorga, *Memorii*, vol. III, p. 341.

⁸⁴² Valer Moga; Constantin I. Stan, *Încoronarea regelui Ferdinand I la Alba Iulia*, p. 29.

⁸⁴³ V. Bianu, *Însemnări din Războiul României Mari. De la Pacea din București până la Încoronarea din Alba Iulia*, Cluj, f.e. tom III, 1926, p. 478.

⁸⁴⁴ S.A.N.I.C., Fond I.V. Stârcea, dosar 15, f. 97. Vezi informația și în: Ștefania Dinu, *Mese și meniuri regale. Eleganță, fast și bun gust*, p. 44-45. Caviar aux Blinis / Caviar cu blinii / Esturgeon du Danube à la Parisienne/Nisetru de Dunăre à la Parisienne / Sauce Remoulade / Sos Remulad / Filet de boeuf Dauphine / File de vițel Dauphine / Aspic de Foie Gras / Pateu de găscă în aspic / Salade de Saison / Salată de sezon / Parfait pralinée / Parfe pralinat / Gaufrettes / Faguri de miere / Corbeilles de fruits / Coșuri cu fructe / Truffles de chocolat / Trufe de ciocolată / Bonbons / Bomboane / Cafè/Cafea. Comesenii au gustat și consumat, atât vin românesc din podgoriile de la Drăgășani și Dealu Mare, cât și Șampanie Capșa brut de producție românească și vinuri din import, precum Rhein Extra, Cointreau și Fine Martel.

militară pentru eroismul și jertfele aduse în Războiul de Întregire. Parada a fost condusă de generalul Henri Cihoski, comandantul Corpului VII Teritorial de Armată din Sibiu. În urma defilării, care s-a finalizat la orele 17:30 suveranii români au fost însoțiți către Gară de unde, la orele 18:30 s-au urcat în trenul regal pornind către București.

Suveranii români au oferit la Palatul Regal din București în 21 octombrie 1922 la orele 20:30 o cină de gală, la care a fost servit un meniul de mare sărbătoare⁸⁴⁵. Remarcăm în concluzie, că prin evenimentul din 15 octombrie 1922 s-a încheiat o perioadă îndelungată de jertfe și privațiuni care a marcat poporul român vreme de câteva veacuri. S-a încununat astfel visul de unire al românilor de o parte și de alta a Munților Carpați. „Ceea ce va rămâne pentru eternitate va fi amintirea unor serbări, care slăvind un Rege Viteaz și o Regină Mare, au simbolizat în același timp cel mai mare fapt istoric al neamului românesc: Unirea și întregirea lui de-a pururi”⁸⁴⁶. Serbările de Încoronare au marcat urbea Alba Iulia, iar memoria acestui eveniment a fost transmisă mai departe și prin proiectarea la Cinematograful *Urania* din respectiva localitate a filmului încoronării⁸⁴⁷.

⁸⁴⁵ S.A.N.I.C., Fond I.V. Stârcea, dosar 15, f. 129. Meniul a fost: Consommé au croûtes au post / Supă la cană cu crutoane / Esturgeon Grillé / Nisetru la grătar / Dinde à la Hussarde / Curcan à la Hussarde / Paté de chamois Sauce Cumberland / Pateu de căprioară cu sos Cumberland / Salade Sicilienne / Salată siciliană / Épinarde Viroflay / Spanac Viroflay / Beignets au fromage / Gogoși cu brânză / Dessert / Desert.

⁸⁴⁶ Ioan Scurtu, *Domnia Regelui Ferdinand I (1914-1927)*, p. 103. Pe lespede de marmură de pe mormântul fostului suveran al României Mari de la Curtea de Argeș, au fost gravate cuvintele următoare: „Aici odihnește robul lui Dumnezeu Ferdinand I, regele României, născut la 24 august 1864 la Sigmaringen, răposat la 20 iulie 1927 în Castelul Pelișor. Luând cârma țării la 11 octombrie 1914, a tras sabia la 15 august 1916 pentru desrobirea românilor de peste vechile hotare, înfăptuind întregirea neamului și încoronându-se la 15 octombrie 1922 la Alba Iulia ca primul rege al tuturor românilor”.

⁸⁴⁷ *Vestea*, anul II, nr. 11, 17 martie 1923, p. 3.

ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE

DRAGOMIR ANA, VIZANTIN BIANCA,
COLEGIUL NAȚIONAL „MIHAI VITEAZUL” SLOBOZIA

Deși Regele Ferdinand și Regina Maria au avut amândoi merite în îndeplinirea idealului național, actant principal indubitabil a fost Regina, depunând un efort supraomenesc de la începutul căsniciei cu Ferdinand I până la realizarea României Mari. Aceasta s-a folosit nu doar de relațiile pe care le avea cu monarhii Europei cât și de propriile convingeri și tărie de caracter, uimind o lume întregă.

După numele primit la naștere, Marie Alexandra Victoria de Saxa Coburg și Gotha se trăgea din marile case regale europene, avându-i ca bunici pe binecunoscuta Regina Victoria a Imperiului Britanic și pe Țarul Alexandru al II-lea al Imperiului Rus. Cum ducele Alfred, tatăl, era mereu plecat cu obligațiunile ofițerești, copilăria și-a petrecut-o la castelul Eastwell, alături de mama sa, Maria Alexandrovna și fratele său mai mare Alfred, și cele trei surori mai mici: Victoria Melita, Alexandra Victoria și Beatrice. S-a logodit de tânără cu principele moștenitor al Regatului României, Ferdinand, în prezența Împăratului Wilhelm al II-lea. Căsătoria s-a oficiat prin două slujbe, în credințele fiecăruia: protestantă, respectiv catolică. Nu a uitat niciodată sfaturile părintești, care au ajutat-o foarte mult la început. „Mergi într-o biserică ortodoxă; să-i cinstești slujbele și să săruți crucea și Evanghelia când ți le prezintă preotul și când vezi pe alții făcând cruce, să faci și tu”. Mai târziu a îmbrățișat ortodoxismul din dorința de a fi mai aproape de români.

În perioada antebelică, principesa Maria a devenit o figură apreciată, implicându-se în felurite evenimente de artă, culturale, literare, în special în combaterea epidemiei de holeră ce a izbucnit în urma celui de-Al Doilea Război Balcanic, ca infirmieră, ceea ce a pregătit-o pentru activitatea din Primul Război Mondial. A fost mamă a șase copii: Carol al II-lea, Elisabeta, Marioara, Nicolae, Ileana și Mircea, care părăsit această lume la 3 ani de febră tifoidă. Despre ei spunea: „Erau punctul central al vieții mele. Femeile din rasa mea sunt mame pătimase și nu ne putem închipui lumea fără copii”. A fost supranumită „Soacra Balcanilor”, precum strămoașa sa „Bunica Europei” datorită căsătoriilor copiilor ei cu state importante.

În politică, Maria l-a influențat pe soțul său, situându-se de partea Antantei. Odată cu moartea Regelui Carol I și cu ascensiunea la tron a lui Ferdinand, nesiguranța și diviziunile s-au acutizat, taberele sugerând fie continuarea neutralității, fie războiul alături de una din cele două alianțe, toți însă punându-și speranțele în conducătorii statului. Cât despre Regina Maria, Prințesa Callimachi spunea „Ovațiile adresate noii Regine în Parlament erau sincere. Publicul era conștient că loialitatea fermă a Mariei față de cauza Alianților a fost cea care îl sprijinise și va continua să-l sprijine pe soțul ei de origine germană. Ca principesă moștenitoare, fusese populară; ca regină era și mai iubită”. Descendența anglo-rusă, precum și simpatiile pentru Antanta au făcut-o unul din pilonii susținători ai aceste alianțe în România. De altfel, ambasadorul Franței la București afirma că „Regina Maria este de două ori aliata noastră, odată prin naștere, a doua oară prin inima ei”.

Intrarea în Primul Război Mondial a găsit însă armata română nepregătită și în dezavantaj. Proasta organizare și conducere a unui mare număr de soldați pe două fronturi, precum și armele vechi din secolul trecut au creat oportunitatea germanilor și bulgarilor să obțină succese devastatoare pentru români, precum bătălia de la Turtucaia. Armata dușmană înaintând, familia regală nu a avut de ales decât să se retragă la Iași împreună cu guvernul și armata.

Acest fapt i-a fost reproșat Reginei nu doar de către opoziție, dar și de mama ei, care vedea intrarea în război alături de tabăra inamică la insistențele Mariei ca pe o gravă trădare.

Cele două nu au mai revenit niciodată la relația avută înainte de conflagrație, scrisorile trimise cu ocazia morții fiului Reginei României fiind deosebit de cordiale. Ducesa a murit la scurt timp după încheierea beligeranței mondiale, lăsând o gaură adâncă în inima fiicei sale.

Politicienii trimiși la Paris cu scopul de a negocia rezultatul sfârșitului Primului Război Mondial pentru România nu aveau rezultate îmbucurătoare, Pacea de la Buftea din 1918 fiind principalul motiv chiar dacă Regele nu o ratificase niciodată, dar și atitudinea recalcitrantă cu care trata situația României I. C. Brătianu, prim-ministrul țării. Sfătuit de mai multe personalități politice apropiate să o trimită neoficial pe Regina Maria la Paris pentru a înclina balanța în favoarea Regatului, motivând vizita prin plecarea sa spre fiul ei care studiază în Regatul Unit, Regele își dă seama că România are un as în mânecă iar ea acceptă rapid, pornind cu trenul regal către capitala Franței. Acolo se întâlnește cu Clemenceau, premierul francez, căruia îi lasă o impresie plăcută atât despre ea cât și despre țara ei, atitudinea sa schimbându-se după audiența cu Regina grație îndârjirii cu care pleda pentru respectarea acordului din 1916.

După întâlnirea cu președintele Franței devine prima femeie căreia i se acordă titlul de membru al Academiei de Arte Frumoase. A aranjat întâlniri și cu președintele american Woodrow Wilson însă dându-și repede seama că nu va reuși să-l convingă abordându-l direct, soția acestuia a devenit noua țintă diplomatică de care s-a ocupat, reușind să se asigure că politicianul va lua măcar în considerare respectarea dorințelor arzătoare ale statului român. La Londra a profitat nu doar de inteligența și șarmul ei dar și de faptul că originile sale erau britanice, în directă legătură cu familia regală din capitala Imperiului. Atât la Paris cât și la Londra presa este încântată de Regina României, ieșind la acea vreme de sub tipar nenumărate articole ce nu doar că o laudau pe ea, dar și informau oamenii despre cauza Regatului. Regina a mizat nu doar pe înțelegerile anterioare dintre România și Antantă dar și pe faptul că bolșevismul reprezenta o amenințare reală, mai întâi prin căderea Imperiului Țarist iar mai apoi prin regimul lui Kun Béla în Ungaria abia formată, pe care o putea opri.

Datorită intrării Rusiei în război, nemulțumirea oamenilor față de țar și luxul în care trăia elita pe când cei de rând mureau de foame a crescut exponențial, ducând la Revoluțiile din februarie și octombrie. Astfel se instalează regimul bolșevic, bazat pe frică și persecuții, apărând de asemenea pe hartă Uniunea Sovietică. Pe frontul de est armata română a reușit să intervină în Basarabia, dar la scurt timp după, nemulțumită de înfrângere și de prospectul unei păci dăunătoare, Ungaria decide să îi urmeze. Kun Béla preia puterea și atacă vecinii care ar fi urmat să iasă din război, însă România răspunde prompt, cucerind mare parte a statului maghiar, până la orașul Győr. Urmează să ocupe Ungaria sub îndrumarea și ordinele Alianților până la data de 25 februarie 1920. În acest fel se adeveresc spusele Reginei, iar România capătă un statut mai important decât avusese înainte.

Vizita „neoficială” la Paris a Reginei României s-a dovedit astfel a fi un succes în relațiile diplomatice dintre români și statele câștigătoare. În memoriile sale scrie despre acest moment „În acest fel eu am devenit de interes internațional și țara mea a căpătat deodată cu totul alte proporții. Aceasta nu este numai în imaginația mea. Românii mei se umflă în pene de mândrie”.

O altă deplasare de mare importanță făcută Regina Maria, de un succes răsunător, a fost cea din Statele Unite ale Americii. Alături de doi din copiii ei, prințul Nicolae și prințesa Ileana a parcurs țara străină de la est la vest. Adeseori în jurul său se adunau mulțimi de oameni ca s-o vadă. Iar dacă în trenul cu care călătorea era însoțită de 85 de persoane, cei cu care se întâlnea erau de nenumărate ori mai mulți. Ziarele epocii se întreceau unele pe altele în laude: „Regina Maria este una dintre marile femei ale lumii” sau „Cea mai puternică femeie din Europa, al cărei creier controlează Balcanii”. Vacanța suveranei trebui însă scurtată cu trei săptămâni ca urmare a înrăutățirii stării de sănătate a soțului său. La plecare, emoționată rostește un discurs emoționant

„Nu am venit pentru afaceri. Nu am venit pentru politică. Am venit pentru a duce prietenia voastră înapoi la țara mea și pentru a ajuta America să înțeleagă că România are și ea drepturile sale sub soare”.

Tratatele de Pace au urmat a fi semnate în diverse clădiri simbolice din vestul Parisului, tratate prin care noile hotare ale României erau recunoscute internațional. La 10 septembrie 1919 Austria a recunoscut cedarea Bucovinei, Cadrilaterul a urmat prin pacea cu Bulgaria două săptămâni mai târziu, iar Ungaria a fost ultima, urmând semnarea Tratatului de la Trianon din 4 iunie 1920. Rusia nu a fost invitată la Conferință iar Japonia nu a ratificat niciodată tratatul prin care principalele forțe se angajau să protejeze alipirea Basarabiei la Regatul României, o problemă care va reveni în forță mai târziu.

Încoronarea ce a urmat a avut loc la Alba Iulia, participând mii de oameni adunați din toate colțurile țării întregite de curând, Regina mărturisind în jurnalul său că a trebuit să se îmbrace în trenul regal deoarece orașul nu putea oferi cazare. Prima zi de sărbătoare a cuprins binecuvântarea coroanelor, încoronarea propriu-zisă și ospățul popoului, alături de miniștrii în funcție alături de o parte din principii străini și delegațiile venite cu această ocazie, a doua și a treia au fost petrecute la București alături de invitații străini. Sunt menționate în programul câteva puncte generale ce trebuiau respectate în toate orașele, precum oficierea Te-Deum în toate bisericile la aceeași oră, sunarea tuturor clopotelor la 10:30, tragerea a 101 salve de tun în toate reședințele de județ și sunarea tuturor clopotelor din Capitală în momentul în care Regele Ferdinand și Regina Maria trec pe sub Arcul de Triumf.

Deși foarte apreciată de majoritatea românilor, Regina Maria a fost supusă și insultelor, presei atât interne, cât și externe. Spre exemplu, fiind o susținătoare fidelă a Antantei, cei care erau de partea Puterilor Centrale au încercat să-i atragă pe oameni de partea lor prin cuvinte polemice la adresa familiei regale, în special reginei. I Gh. Duca remarcă „Tonul presei era violent. Gazetele vândute legațiilor străine, ca Facla lui Cocea publicau neîncetat articole...Principele Ferdinand era atacat murdar...nu erau cruțate nici bătrânețile Reginei Elisabeta, nici tinerețile principesei Maria”, sau „nu era infamie pe care să nu o pună fie pe socoteala țării, fie pe socoteala familiei regale”.

Deși nu era româncă după sânge, alăturându-se familiei regale a dat dovadă de suflet de român, neținând seama de poziția sa în timp ce îi îngrijea pe bolnavi și răniți. Prăpădul și jalea, zestrea războaielor, nu au ocolit nici România. S-a refăcut însă, și și-a împlinit visul milenar: unirea. Înfăptuirea acestei mari dorințe a dus la încoronarea demnului cuplu princiar. Astăzi, Regina Maria reprezintă un simbol al regalității românești, fiind totodată una din cele mai proeminente figuri regionale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bulei, Ioan, *Maria o regină în război*, Editura Litera, București, 2019.
2. Boerescu, Dan-Silviu, *Născută să iubească. Maria - Cea mai frumoasă regină a României*, Editura Integral, București, 2018.
3. Bucur, Bogdan, *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, Editura RAO, București, 2018.
4. Maria, regină a României, *Povestea vieții mele: Memoriile Reginei Maria a României*, vol. VIII. București, Erc Press, 2012.

LUNGUL DRUM AL ÎNCORONĂRII

CIOT ANDREI DANIEL DUMITRU,
COLEGIUL NATIONAL „SPIRU HARET” TECUCI

Unul dintre momentele importante ale istoriei neamului românesc, este cel legat de încoronarea lui Ferdinand și a Mariei, ca regi ai tuturor românilor, la Alba Iulia în anul 1922. Acest eveniment este rodul jertfei de sânge a poporului român în prima conflagrație mondială. Pentru o mai bună înțelegere a acestui moment, ar trebui să amintim în primul rând cine au fost protagoniștii acestei ceremonii, Regina Maria și „Ferdinand Întregitorul”.

Ferdinand Victor Albert Mainrad, s-a născut la data de 24 august 1865 la Sigmaringen, Germania. Având ca tată pe prințul Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen și ca mamă pe prințesa Antonia de Saxa-Coburg-Gotha. Acesta este al doilea născut, frații săi fiind Wilhelm și Karl, care ambii renunță la tron, Ferdinand fiind al treilea pe calea succesorală.

Își desăvârșește studiile gimnaziale și liceale, la Düsseldorf, ca șef de promoție. Din 1889, se mută în România pentru a se face cunoscut, ca succesor la tronul Casei Regale. Continuându-și activitatea la Școală Militară din Kassel urmând că în anul 1897, să termine studiile cu gradul de sublocotenent.

La momentul venirii sale în România, Ferdinand vorbea șase limbi fluent (trei limbi moarte și trei limbi moderne). În esență Ferdinand a fost un erudit, de mic a fost școlit pentru a deveni un monarh destoinic pentru poporul său.

Soția sa, Regina Maria, Marie Alexandra Victoria de Saxa Coburg și Gotha, s-a născut la data de 29 octombrie 1875 la Eastwell Park, Ashford, Kent, Anglia. Având ca tată pe ducele Alfred Ernest Albert de Saxa-Coburg și Gotha și ca mamă pe ducesa Maria Alexandrovna Romanova, unica fiică a țarului Alexandru al II-lea al Rusiei, astfel Maria este descendentă a unor importante familii conducătoare europene din epocă.

Timp de 12 ani, Maria a crescut la Eastwell Park, care în timp a devenit locul ei preferat. „Oricât aş îmbătrâni, mirosul frunzelor uscate de toamnă îmi va aduce mereu în fața ochilor imaginea vechii case englezești. Acea aromă, oriunde aş fi, îmi evocă viziunea locului Eastwell Park, cu cărările sale prin pădure, pe care le băteau pașii noștri copilăroși”. Cu la fel de multă afecțiune, v-a vorbi Maria despre țara ei de adopție, România.

Aici, prezența sa pe front în mai toate momentele cruciale, încercând să aline suferințele și să ridice moralul soldaților răniți, ocupă un loc special în memoria Armatei Române. Această legătură cu soldații și ofițerii români, i-a atras supranumele de „Regina Soldat” sau „Mama Răniților”. „Ofițerii și soldații noștri de la Mărăști și Mărășești nu o vor uita nici pe pământ nici în cer pe Regina Maria a României, mama celor răniți și descurajați în acele momente, nu o vor uita și o vor slăvi veșnic pentru că ea le-a alinat durerile fizice și le-a micșorat suferințele morale; pentru aceasta întregul neam românesc trebuie să poarte mării Regine o recunoscătoare și caldă dragoste, iar generațiile viitoare o veșnică amintire”.

Poate cel mai marcant lucru spus la adresa Mariei, au fost vorbele Contelelui Charles de Saint-Aulaire, ambasadorul Franței în România: „Există un singur bărbat în România și acela este Regina”.

Ea va fi prezentă în apropierea frontului, în unul dintre spitale din zonă, la Ghidigeni în imediata apropiere a orașului Tecuci. Aici la inițiativa lui Jean și Sybille Chrissoveloni, la reședința familiei, a funcționat spitalul „Prințul Mircea” pentru răniții din prima linie din Mărășești, precum și secția de ambulanță „Regina Maria”, în sala de tenis a conacului. Pentru cei din urmă, familia a oferit o sumă considerabilă de bani, iar Jean Chrissoveloni a adus 200 de Forduri din Statele Unite și le-a transformat în ambulante. În jurnalul ei, Regina a lăudat-o pe

Lady Chrissoveloni pentru bunătatea ei, aducând un omagiu prieteniei sale și laudând eforturile lui Jean Chrissoveloni, acordându-i Medalia „Regina Maria”.

După ce am trecut în revistă evenimentele importante din viața regelui și a reginei, voi încerca să aduc în atenție evenimentele care au precedat încoronarea, mai ales implicarea și efortul reginei Maria care au făcut posibilă încoronarea de la Alba Iulia.

În lunile ianuarie – februarie ale anului 1919, Delegația României la Conferința de Pace de la Paris se confruntă cu ostilități și chiar nedreptăți, iar ecoul acestora a ajuns rapid la București. De aceea, trimisul extraordinar și ministrul plenipotențiar al Franței, contele de Saint Aulaire, după ce s-a consultat cu Ion I.C. Brătianu, premierul României, a sfătuit-o pe Regina Maria să facă un turneu la Paris și la Londra pentru a obține o „îndulcire” a relațiilor celor două mari puteri cu România. Diplomat abil, regina a înțeles rapid nevoia de a-și pune în slujba României farmecul personal, dar și apartenența la marile familii domnitoare ale Europei.

Ajunsă la Paris, la 6 martie 1919, după o campanie de presă regina Maria a fost primită cu simpatie de către opinia publică și de către diplomați, fiind cunoscute curajul și rolul său din Marele Război și faptul că era un simbol al rezistenței antibolșevice în Estul Europei.

Vizita reginei la Paris a fost una neoficială, destinația ei fiind Londra, însă cazarea ei la Ritz, în celebra Place Vendome, a făcut-o să fie în centrul atenției, admiratorii ei începând să o asalteze încă de la sosirea ei la gară. Strigăte precum „Vive la Reine!”, „Vive la Roumanie!” se auzeau oriunde mergea. Popularitatea reginei, a fost surprinsă și de presa vremii, din partea căreia, regina primește mai multe denumiri precum: „regina soră de caritare” , „regina soldat” pentru curajul ei de a lupta alături de soldații români în tranșee, dar și „regina diplomat” sau „regina ambasador” pentru implicarea acesteia în negocierile de pace în favoarea României.

Sprijinită întotdeauna de Ion I.C. Brătianu, prin informațiile geopolitice pe care i le oferea, Maria s-a văzut pe rând pe rând cu președintele și premierul Franței, cu negociatorii americani, cu generalul Joffre și cu generalul Foch.

Întâlnirea cu premierul Franței, Georges Clémenceau a fost de o importanță colosală. După relatările reginei, G. Clémenceau a fost o persoană agresivă, care a atacat-o direct în legătură cu încheierea păcii separate cu Germania, de la Buftea-București din mai 1918. Maria, încercând să-i explice motivul, acesta i-a spus: „Nu-mi spuneți mie aceasta, dumneavoastră erați pentru rezistență!”. M-a pus în încurcătură, dar i-am mărturisit cu curaj că fiind femeie sunt adesea pătimașă și fiind atât de aproape nu aveam depărtarea necesară că să văd lucrurile în întregime, își amintește Maria, cum a dat dreptate post-factum oamenilor de stat de la București, care au hotărât să cruțe țara de o tragedie inutilă. „Știu că am oferit o imagine frumoasă țării mele prin zâmbetul meu”, concluzionează ea.

După întâlnirea cu G. Clémenceau, Maria l-a vizitat pe președintele Franței, Raymond Poincare, întâlnire care se termină cu trecerea în revistă a gărzii de onoare. O cinste pe care Franța republicană, nu a mai acordat-o niciun altui suveran.

Marti în ziua de 12 martie, Maria, pleacă de la Paris urmandu-și drumul la Londra. La sosirea ei în gară este întâmpinată de regele și regina Angliei. Nici la Londra munca ei diplomatică nu încetează. Aici, pune accentul pe amenințarea bolșevică și pe cât de important este ca România să devină o piedică de netrecut în fața bolșevicilor, deoarece la momentul respectiv în Rusia puterea fusese luată în noiembrie 1917 de către guvernul comunist, condus de V.I. Lenin. La întoarcerea ei acasă, face din nou o oprire la Paris, unde se întâlnește cu președintele american Woodrow Wilson. Dacă data trecută, demontase într-un mod perspicace reproșurile legate de pacea separat încheiată cu Germania, de data aceasta în discuțiile cu W. Wilson a trecut în ofensivă, explicând de ce României îi trebuie recunoscute uniriile. Acest fapt, s-a realizat în urma tratatelor de pace de la Versailles și Saint-Germain din anul 1919 și tratatul de la Trianon din luna iunie a anului 1920.

Acum, după ce înțelegem evenimentele majore care au ajutat nu doar la înconoarea lui Ferdinand și a Mariei, dar și la consolidarea „României Mari”, putem să trecem la încoronarea propriu-zisă.

În data de 15 octombrie 1922, în Alba Iulia la Catedrala Încoronării are loc marea festivitate. Locul în care a avut loc ceromonia, fusese construit în ultimul an și jumătate. Duminică, 15 octombrie, a fost o zi ploioasă. Unii oaspeți și-au amintit că la 10 mai 1866, când Carol I, întemeietorul dinastiei, a intrat pentru prima dată în București, a plouat, iar toată lumea a considerat că este un semn bun. Din fericire, ploaia a încetat înainte de sosirea cuplului regal.

Regele și regina au călătorit de la gară la catedrală într-o trăsură trasă de patru cai. Coroana de Fier, Coroana de Independență a Regelui Ferdinand și Coroana de Aur și Albastra a Transilvaniei realizate la Paris pentru Regina Maria se aflau deja în altar. Regele și regina s-au așezat pe tronurile laterale în timpul slujbei. În momentul oferirii coroanelor și mantiiilor, li s-a cerut să îngenuncheze, dar adevărata încoronare a avut loc afară, sub un baldachin, în fața tuturor.

Exista și un alt motiv pentru care Regele și Regina au fost afară. Occidentali prin naștere, își botezaseră cei șase copii în confesiunea ortodoxă, cum le cerea Constituția. Dar Ferdinand era catolic, iar Maria protestantă, au preferat cerul liber mijlocit doar de un baldachin cu însemnele tuturor provinciilor istorice românești.

Evenimentele pe care vi le-am prezentat pe scurt, reprezintă doar o „fărâmə” din întreaga istorie care a precedat încoronarea regilor. În încheiere, aș vrea menționez faptul că istoria încoronării nu este doar o înlănțuire de evenimente, ci o poveste în sine care trebuie înțeleasă în profunzime, pentru că învață și educă prin responsabilitatea celor doi monarhi, prin asumarea și îndeplinirea de către aceștia a unui proiect de țară: România Mare.

BIBLIOGRAFIE:

1. Cioroianu, Adrian, Radu, Andrei, *Ferdinand I Regele cel loial al României Mari*, Editura Curtea Veche, București, 2020.
2. Gauthier, Guy, *Missy, Regina României*, Editura Humanitas, București, 2008.
3. Bulei, Ion, *Bunul nostru rege: Ferdinand*, Editura METEOR PRESS, București, 2017.
4. Gheorghe Duca, Ion, *Memorii Vol.II, Războiul 1916-1919*, Editura EXPRESS PUBLISHING, București, 1992.
5. Nistor, Ion I., *Istoria românilor Vol.I*, Editura Bucureștilor, București, 2002.
6. Regina Maria, *Povestea vieții mele*, Editura LIBREX, București, 2022.
7. Idem, *Regina unei țări mici, Gânduri despre țara dragă mie*, Editura PREDANIA, București, 2019.

DUBLA UNIRE – UNIREA UNEI NAȚIUNI ȘI UNIREA A DOUĂ DESTINE

PENCIU MIHELA-CĂTĂLINA,
COLEGIUL NAȚIONAL „SPIRU HARET” TECUCI

Majestatea Sa Regina Maria a României, Maria de Edinburg – Saxa – Coburg – Gotha, s-a născut la 29 octombrie 1875, în Kent, Marea Britanie, ca fiică a ducelui Alfred de Edinburg și a Marii Ducese Maria. Educația primită de prințesa Maria este una cu adevărat regala. Nicolae Iorga, o caracterizează astfel: „*Credea în regi și în misiunile lor, dar și în drepturile lor. Nu era trufașă, dar nici umila, ci regală din rădăcină parului până la tălpile picioarelor, imperioasă, aprinsă, activă, fetiță plină de bucuria vieții și de credință în rasa ei.*”. În ianuarie 1893, principesa Maria sosește la București, în calitate de soție a principelui Ferdinand, moștenitorul coroanei României. Imediat după venirea sa în România, prințesei moștenitoare i se spunea „*La Princesse Lointaine*”, căci părea o plantă încă neaclimatizată în pământul țării. Cu timpul, Prințesa Maria a ajuns să cunoască mai bine decât cei din jurul ei Țara Românească, de aceea în momentele de restriște din timpul refugiului la Iași, când demnitatea de Regina și chiar viața îi erau amenințate a declarat: „*Altă patrie decât România nu am. De țara asta nu mă despart!*”. La 18 iulie 1938, trece în eternitate în Camera de aur a Castelului Peleşor.

Majestatea Sa Regele Ferdinand I al României, Ferdinand – Victor – Albert – Meinard s-a născut la 24 august 1865, la Sigmaringen, că al doilea fiu al principelui Leopold de Hohenzollern, fratele mai mare al regelui Carol I și al prințesei Antoaneta, infanta Portugaliei. În 1889 se stabilește în România, ca moștenitor prezumtiv al Regelui Carol I, succesiunea revenindu-i lui Ferdinand, prin “Pactul de familie” confirmat de însuși Împăratul Germaniei, Wilhelm I, șeful familiei de Hohenzollern. Semnificativ pentru înțelegerea personalității regelui Ferdinand este și portretul schițat de Nicolae Iorga: „*Ca tânăr, se poate spune că însușirea caracteristică a principelui Ferdinand era o extremă modestie. Foarte curtenitor și politicoș, se ferea totdeauna de a jigni sentimentele cuiva și ceda terenul chiar când cunoaștea subiectul în discuție mai bine decât cei cu care discuta.*”. La 10 ianuarie 1893 are loc la Sigmaringen căsătoria sa cu Maria de Edinburg, prin care se realiza o alianță politică de mare importanță pentru Regat. În data de 20 iulie 1927, regele se stinge din viață la doar 62 de ani în Castelul Peleşor.

Încoronarea Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria a fost o recompensă pentru cei doi datorită efortului depus. Trebuie spus că cei doi au fost implicați în mod direct în Primul Război Mondial. După ce timp de doi ani România a fost neutră, aceasta intră în război în august 1916 pentru Transilvania. Convenția militară negociată cu Antanta de premierul Ionel Brătianu nu a fost respectată. Operațiunile Angliei și Franței în Balcani au eșuat, iar pe frontul rusesc Puterile Centrale au avansat. În 23 noiembrie 1916, Bucureștiul a fost ocupat de trupele germane, iar țara a fost redusă doar la ... Moldova. Regele Ferdinand se afla aproape tot timpul pe front. Mânca în fugă, dormea puțin, lucra fără oprire ore și ore în șir, zile și zile la rând. Trist fără îndoială, dar hotărât a înfrunța orice suferință ce urmează, Regele în preziua retragerii spre Moldova, a zis în București, către unul din șefii statului major aliat, să comunice Generalului

Berthelot aceste cuvinte: *”Încrederea mea e neclintită și nu regret nimic.”*

Regina Maria a înfruntat moartea în spatele frontului chiar la spitalul de campanie de la

Ghidigeni care a fost inițial palatul lui Jean Chrissoveloni, apropiat al familiei regale, care se află în apropierea orașului nostru, Tecuci. Tot din banii lui Jean Chrissoveloni au fost înființate ambulanțele „Regina Maria”, multe din mașini mergând personal să aducă răniții de pe front. Îngrijea răniți, bolnavi contagioși, priveghea muribunzi, negocia în Rusia și în alte părți ajutoare sanitare. A reorganizat rețeaua de ambulanțe, a înfruntată noroaie și viscol. Neopotă de țar și de regină britanică, muncea cot la cot cu ceilalți, era un exemplu. Devotamentul pe care un neamț și o englezoaică l-au arătat României nu a fost întâmplător. Și Ferdinand, și Maria, au fost educați de foarte tineri să conducă țara. Regele Carol I, predecesorul lor în fruntea României, auster ca un ascet, muncise zeci de ani să disciplineze prin asprime, rigoare și punctualitate proprie o serie întreagă de politicieni. Tânărul Ferdinand și mai tânăra Maria erau deja excelent instruiți în familiile lor. Miza educației lor a

fost proiectul României Unite.

În al doilea rând cei doi au îndeplinit dorința arzătoare a românilor din toate provinciile de a se uni și de a forma un singur stat. După război, Ferdinand I, supranumit și „Întregitorul”, a văzut împlinirea visului românilor, prin Unirea succesivă a Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Țara.

În urma prăbușirii Imperiului Țarist, Sfatul Țării de la Chișinău a votat la 27 martie/9 aprilie 1918, alipirea Basarabiei la România, act confirmat prin

Decretul Regal din 10 aprilie 1918. Se împlinea astfel dorința patrioților români din Basarabia, cu reprezentanți precum Pantelimon Halippa, Ion Pelivan sau Ion Incuțel. La 15/28 noiembrie 1918, Congresul General al Bucovinei, din Cernăuți, vota alipirea Bucovinei la România, act confirmat de Regele Ferdinand, prin Decretul Regal din 19 decembrie 1918; printre fruntașii unioniști din Bucovina s-au aflat: Iancu Flondor, Sextil Pușcariu, Dionisie Bejan, Ion Nistor.

Adunarea Națională de la Alba Iulia, la care au participat 1.228 de delegați și au asistat peste 100 de mii de români, a exprimat vocea națiunii. La 18 noiembrie/1 decembrie 1918, se hotărăște Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmarului și Maramureșului cu Țara, act confirmat prin Decretul Regal de la 13 decembrie 1918.

Printre personalități care au lucrat pentru Unirea Transilvaniei cu Țara sunt Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voievod, Gh. Pop de Băsești, Vasile Goldiș, Ștefan Cicio Pop, Ion Flueraș, Theodor Mihali și Aurel Vlad. Toate cele trei alipiri au fost ratificate de Parlamentul României, la 31 decembrie 1919.

Regina Maria a jucat un rol important deoarece a fost artizana recunoașterii României Mari la nivel internațional. Sfătuit de ambasadorul Franței la București și de Barbu Știrbey, la 5 martie 1919, regele Ferdinand, conștient de abilități soției sale, o trimite pe Maria într-o misiune

neoficială la Paris și la Londra pentru tratative privind recunoașterea internațională a granițelor țării. Ajunsă la Paris, regina joacă un rol important în favoarea României. Știe să folosească farmecul și inteligența pentru a câștiga influență în negocierile pentru România. Vizita la prim-ministrul Clemenceau a devenit una legendară. Premierul francez Georges Clemenceau o întâmpină cu garda de onoare la Palatul Élysée. Regina a cutezat să îi ceară omului de stat francez ajutorul pentru revenirea la România a Transilvaniei până la Tisa și a Banatului, în întregimea lui. După întâlnirea cu Maria, Clemenceau și-a modificat oarecum atitudinea față de România. Astfel venirea Reginei Maria la Paris a schimbat mult în bine situația țării, mai ales în ceea ce privește interesul, înțelegerea și simpatia față de România. În concluzie cei doi au meritat să fie încoronați ca rege și regină a României Mari în data de 15 octombrie 1922, după un război și un proces complex de unire.

Ceremonia Încoronării a fost una fastuoasă. A avut loc la Catedrala Încoronării, edificiu religios construit special pentru acest eveniment important. La Încoronare au participat o multitudine de invitați de seamă: monarhi, miniștri, președinți de țară, etc. . Ferdinand a cerut să fie încoronat cu coroana unchiului său, Regele Carol I, cea confecționată din oțelul unui tun turcesc capturat de români la Plevna, în 1877. Singurele adaosuri cu care a fost de acord Ferdinand au fost câteva pietre prețioase care simbolizau Basarabia, Bucovina și Transilvania. Coroana reginei Maria urma să fie asemănătoare cu cele purtate de împărăteșele bizantine. Aurul necesar acestei coroane (1,8 kilograme) a fost donat de proprietarul al unei mine din Munții Apuseni, iar realizarea a căzut în sarcina casei de bijuterii Falige, din Paris. Era ornată cu rubine, opale, turcoaze și ametiste și cu pandantivi laterali amplii, specifici diademelor imperiale bizantine. Designul în stil bizantin, cu motive vegetale, a fost conceput de Costin Petrescu care a ținut cont de dorința reginei de a conferi o aură medievală înfățișării sale.

Mantia regală purtată de Ferdinand la încoronare are unul dintre cele cinci simboluri ale autorității supreme și însemne ale regalității române, alături de coroana regală, buzduganul, pavilionul regal și monograma regală. În cazul mantiei reginei Maria, vorbim despre o adevărată operă de artă din țesătură lame și fir de aur, cu broderii de mătase și cu aplicații de pietre semiprețioase. Pe mantie sunt țesute emblemele tuturor provinciilor care formau România Mare. De culoare aurie, mantia este brodată cu spice și cu snopi de grâu, reprezentând „bogăția principală a pământului românesc”.

Din nefericire, din cauza nevolniciei politicianilor și a vitregiei vremurilor, România Mare n-a rezistat decât 22 de ani. Locul cel mai dator de nădejdi pe care odată le-om putea vedea împlinite, rămâne și azi Sfânta cetate a Bălgradului românesc: Alba Iulia.

BIBLIOGRAFIE:

1. Mihaela Gudana, *O vizita la Palat*, Editura Princeps Multimedia, Iași, 2021.
2. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, Vol. 1, Editura „Adevărul”, 1985.
3. Mateș, Ștefan, *Regele Ferdinand al României*, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1925.
4. www.istorie-pe-scurt.ro/ocuparea-bucurestiului-in-1916-cum-a-aratat-prima-zi-de-stapanire-germana.
5. www.peles.ro/personalitati/regele-ferdinand-i.

6. www.peles.ro/personalitati/regina-maria.
7. www.reginamaria.org/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia.
8. www.reginamaria.org/misiune-regala-la-conferinta-de-pace-de-la-paris.

„VISUL DE UNIRE” – DE LA BASARAB I ÎNTEMEIETORUL LA FERDINAND I ÎNTREGITORUL

MAIA-TEODORA MITITELU
LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA

100 de gânduri mărețe, sute de vise în mintea și inimile românilor despre „*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*” și... „*o suferință mângâiată*”, după cum aprecia savantul Nicolae Iorga, Marea Unire de la 1918. O „suferință” asupra căreia s-au aplecat cu pietate generațiile contemporane, înclinându-se în fața nenumăratelor jefite ale celor care au făcut posibilă împlinirea visului de unire. De la bun început, după cum a subliniat în epocă mareșalul Alexandru Averescu, unul dintre bravii comandanți ai Armatei române din timpul Primului Război Mondial, trebuie să înțelegem că „*Unirea nu este patrimoniul unui partid, nici măcar al unei generații, ci este patrimoniul neamului, cu toate generațiile care au luptat pentru a o dobândi și cu cele care vor lupta pentru a o menține*”.

Marea Unire de la 1918 reprezintă tema centrală a istoriei românilor, un moment astral în cronologia trecutului nostru. Cele mai multe orașe din țară celebrează acest moment sau personalitățile care au stat, în timp, la temeiul visului de unire, prin câte un monument care reamintește călătorului grăbit al lumii contemporane că este parte a unei istorii care își cere răgazul contemplării. În nordul Dobrogei, Piața Civică din Tulcea este străjuită de statuia ecvestră a domnitorului Mircea cel Bătrân al Țării Românești (1386 – 1418), operă a sculptorului Ion Jalea. Intitulat „*Domn până la Marea cea Mare*”, urmare unirii „Daciei Pontice” cu Țara condusă de la Curtea de Argeș, atitudinea fermă a voievodului ne îndeamnă să descoperim povestea Unirii.

Istoria românilor a cunoscut evoluția seculară a trei state, Epoca Modernă a înregistrat la 1859 Unirea Principatelor și s-a încheiat cu memorabila Mare Unire, încoronarea suveranilor României la 15 octombrie 1922, în Cetatea Albei Iulii, desăvârșind visul care a străbătut veacurile istoriei românilor de la domnitorul Basarab I Întemeietorul la regele Ferdinand I Întregitorul.

Basarab I al Țării Românești, domn între 1310 – 1352, întemeietor al statului valah și al dinastiei acestuia, a impus curajos suveranitatea țării sale prin victoria de la Posada din 1330 în fața regelui Ungariei Carol Robert de Anjou. În urma unei campanii din 1343 – 1345, întreprinse împotriva tătarilor, pentru apărarea granițelor de est, autoritatea domnitorului s-a extins asupra ținutului de la nordul gurilor Dunării, regiune care îi va prelua numele: „Basarabia”. Aceasta a fost una dintre unificările fondatoare ale istoriei românilor. Mai târziu, întreaga Moldovă dintre Prut și Nistru, va fi numită după numele „întemeietorului”, Basarabia, cea dintâi provincie istorică unită cu Țara la 1918. Consolidarea Țării Românești a continuat pe tot parcursul secolului al XIV-lea, iar în perioada domniei lui Mircea cel Bătrân (1386 – 1418), extinderea firească a stăpânirii sale până la mare a adus în granițele țării Dacia Pontică cu toți locuitorii acestei străvechi regiuni, prima romanizată. Titulatura lui Mircea de „*domn până la Marea cea Mare*” se interpretează ca domn peste toți românii din acest colț de țară.

Aflate într-un spațiu geografic supus trecerilor, la intersecția unor drumuri comerciale esențiale și a intereselor puterilor vecine sau a imperiilor care au râvnit permanent extinderea, cele trei țări române au înfruntat pericolul otoman, adesea sprijinindu-se reciproc. Drept urmare, mulțumind neîntrecutului voievod Ștefan cel Mare (1457 – 1504), regele Ungariei, Matia Corvin, a dăruit acestuia, la 1489, castelul Ciceu și Cetatea de Baltă. Suzeranitatea otomană sub care intraseră țările române extracarpătice din secolul al XV-lea (Țara Românească la 1420, iar Moldova la 1456), avea să fie cunoscută și de către Transilvania, de la 1541.

Mihai Viteazul, domn al Țării Românești între 1593 – 1601, va imprima sufletului românesc simbolul de neșters al unității neamului de pretutindeni. Deși efemeră, unirea celor trei țări române realizată sub sceptrul său în anul 1600 va dăinui peste veacuri, constituind un adevărat program politic asumat, în timp, de cărturari, de boierii luminați și de „partida națională”.

Secolul al XVIII-lea a înregistrat apariția așa-numitei „Chestiuni Orientale”, înfruntarea imperiilor habsburgic și rus pe moștenirea Imperiului otoman aflat în declin afectând integritatea teritorială a Țărilor Române. La 1775, partea de nord a Moldovei a fost încorporată în granițele Imperiului habsburgic, austriei numind această parte de țară Bucovina („Țara fagilor”). Apoi, la 1812, Basarabia, partea Principatului Moldovei dintre Prut și Nistru, a fost încorporată Imperiului rus. Astfel, tot mai mulți români aflați sub stăpâniri străine ajungeau să spera la un viitor al unității, spre binele întregii națiuni. Această dorință a fost exprimată plenar în Principate la 1848, anul „primăverii popoarelor”. La Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 – 5/17 mai s-a scandat „*Noi vrem să ne unim cu țara*”, iar la Cernăuți, programul „Dorințele Partidei Naționale în Moldova” a stipulat sugestiv că unirea Moldovei cu Țara Românească este „*cheia bolșii, fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național*”.

Împlinirea națională a venit odată cu Unirea Principatelor de la 1859, eveniment istoric major care a întemeiat statul român modern. Deși în granițele sale era cuprinsă doar o parte a teritoriilor românești, sub denumirea de Principatele Unite cuprinzându-se atunci Țara Românească fără Dobrogea și Moldova cu sudul Basarabiei (cele trei județe Cahul, Ismail și Bolgrad) revenit în granițele țării în urma Tratatului de Pace de la Paris din 30 martie 1856, care a pus capăt Războiului Crimeii prin înfrângerea Rusiei. Războiul de Independență de la 1877 – 1878 a înlăturat suzeranitatea otomană, aducând cu sine și includerea Dobrogei în granițele românești, o reunire după cinci secole de stăpânire a Înaltei Porți. „Visul de unire” începea să prindă tot mai mult contur. Nu întâmplător, Ioan Slavici, unul dintre clasicii literaturii române, a afirmat: „*Soarele, pentru toți românii, la București răsare*”.

Marele Război, declanșat în 1914, care a condus la prăbușirea statelor imperiale vecine: rus, austro-ungar, otoman, a prilejuit României, parte combatantă în conflict din 1916, alături de puterile Antantei (Anglia – Franța – Rusia, până în 1917), realizarea proiectului politic al reunificării tuturor provinciilor istorice românești. În proclamația din 1916 a regelui Ferdinand I către ostași se arăta: „*Umbrele marilor voievozi Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare, ale căror rămășiți zac în pământurile ce veți dezrobi, vă îndeamnă la biruință ca vrednici urmași ai ostașilor care au învins la Războieni [1476], la Călugăreni [1595, bătălie despre care revoluționarul Nicolae Bălcescu a apreciat că este „pagina cea mai strălucită din analele istoriei românilor”] și la Plevna [1877]*”. La un an de la intrarea în război, suveranul se adresa românilor asigurând că „*în locul României de ieri vom dobândi România de mâine, așa cum au mângâiat-o în visurile lor părinții noștri*”. La 1918, rând pe rând, provinciile istorice românești s-au unit cu Patria Mamă. La 27 martie, Sfatul Țării de la Chișinău a decis unirea Basarabiei cu România „*în puterea dreptului istoric și dreptului de neam pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta*”. La 28 noiembrie, Congresul General al Bucovinei, întrunit la Cernăuți, a decis „*unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în hotarele ei istorice cu Regatul României*”, iar la 1 decembrie 1918, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a proclamat unirea „*poporului român din Transilvania, Banat și Părțile Ungariei cu Țara mamă*”, încheind procesul de creare a statului național român, început în 1859, „*un vis devenit realitate*”, „*pagina cea mai minunată a istoriei românești*”, după justa apreciere a istoricului Florin Constantiniu. Măreția acestui mare moment istoric, sublinia același cercetător, „*stă în faptul că desăvârșirea unității naționale nu este opera nici unui om politic, a nici unui guvern, a nici unui partid; este fapta istorică a întregii națiuni române, realizată într-un elan fășnit cu putere din străfundurile*

conștiinței unității neamului, un elan controlat de fruntașii politici, pentru a-l călăuzi cu inteligență politică remarcabilă spre țelul dorit”.

Voința generală asumată atunci a fost recunoscută la nivel internațional prin tratatele semnate în cadrul Conferinței de Pace de la Paris din 1919 – 1920 de Puterile Aliate și Asociate* la Saint-Germain-en-Laye, la 10 septembrie 1919 și Trianon, la 4 iunie 1920, cu Austria, respectiv Ungaria, care au confirmat actele de la Cernăuți și Alba Iulia. Un alt tratat semnat la Paris de Franța, Anglia, Italia, Japonia și România, la 28 octombrie 1920, a recunoscut unirea Basarabiei cu România. Sintetizând semnificația realizării Marii Uniri de la 1918, marele om politic Ion I. C. Brătianu, șeful guvernului în anii Războiului de Întregire a neamului, a arătat că acest act „se întemeiază pe ființa însăși a neamului românesc, care de aproape 2000 de ani, în mijlocul tuturor vitregiilor vremii, a știut să-și păstreze neatins caracterul de conștiință națională”.

Încoronarea lui Ferdinand I Întregitorul la Alba Iulia la 15 octombrie 1922, ca primul rege al tuturor românilor, a fost apreciată în presa vremii ca o „clipă culminată a istoriei neamului românesc” („Adevărul”, 15 octombrie 2022). Deloc întâmplător, locul ales pentru ceremonia încoronării a fost Alba Iulia, unde, la 1600, Mihai Viteazul a proclamat unirea Țării Românești, Ardealului și a Moldovei. Cu un uriaș efort, pregătirile Serbărilor Încoronării au implicat, între altele, edificarea Catedralei Încoronării cu hramul Sfintei Treimi și al Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, ridicate în mai puțin de doi ani, după planurile arhitectului Victor Gh. Ștefănescu, care s-a inspirat după modelul bisericii Curții Domnești din Târgoviște, elementelor elene, adăugându-se detalii bizantine și neoromânești. Pictura lăcașului a fost realizată de Costin Petrescu, în maniera iconografiei ortodoxe cu reflectarea specificului național românesc. Însemnele heraldice redau stemele tuturor regiunilor românești: Muntenia, Moldova, Dobrogea, Oltenia, Banatul, Transilvania, dar și a familiei dinastice de Hohenzollern.

15 octombrie 1922 a fost ziua care a s-a încoronat „puterea de viață a poporului român”, o zi a „triumfului dreptății și adevărului”, cum titra presa locală („Vestea” din 30 septembrie 1922) adresându-se locuitorilor cetății. Coroanele suveranilor fuseseră aduse în Alba Iulia în ziua precedentă chiar de către Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, fiind vorba de celebra coroană din oțelul unui tun capturat în 1877 la Plevna și diadema de aur a reginei Maria, confecționată în stil bizantin. Participarea la festivități a reprezentanților a 13 state ale lumii, între care Franța, Italia, Anglia, Iugoslavia, Grecia, Spania, Belgia, Danemarca, Statele Unite, Japonia, Vatican. era o nouă confirmare internațională a Marii Uniri. Serviciul divin a fost susținut de Miron Cristea, mitropolitul primat, viitorul patriarh al României.

Înscrisă pentru totdeauna în istoria noastră, încoronarea de la Alba Iulia din 1922 a exprimat voința generală a tuturor românilor, fiind reprezentarea unității naționale din 1918, împlinirea unui ideal de secole și a unui proiect politic inspirat dezvoltat pe parcursul Epocii Moderne de mai multe generații de oameni politici și de stat români din toate regiunile țării.

BIBLIOGRAFIE:

1. XXX, *Istoria României*, ediție revăzută, Editura Corint Educațional, București, 2014.
2. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2008.
3. Marinescu, C. Gh., *Epopoea Marii Uniri*, Editura Porto-Franco, Galați, 1993.

* SUA, Anglia, Franța, Italia și Japonia, aveau calitatea de *Principale Puteri Aliate și Asociate*, iar Belgia, China, Cuba, Grecia, Nicaragua, Panama, Polonia, Portugalia, România, Statul Sârbo-Croato-Sloven, Siam și Cehoslovacia, *Puteri Aliate și Asociate*.

4. Mircea, Ionela Simona, *Biserica de încoronare – istorie și har. 15 octombrie 1922 – încoronarea suveranilor României Mari, Regele Ferdinand I și Regina Maria*, în „Acta Musei Porolissensis”, XXXIX, 2017, p. 211-234.

15 OCTOMBRIE – O ZI DE SUFLET PENTRU ROMÂNI

PĂRUȘ MARIA,
LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA

Primul Război Mondial a fost evenimentul ce a anunțat schimbarea hărții politice a Europei. Acesta i-a luat pe români prin surprindere. În premieră, mari puteri ca Franța, Rusia și Anglia se coalizează împotriva Austro-Ungariei, care avea mulți români în alcătuirea sa. Aceștia așteptau din 1600 ca unirea să devină realitate. În 1918 se prăbușesc imperiile german și austro-ungar și astfel se împlinesc aspirațiile naționale ale popoarelor din Europa Centrală și de sud-est (formarea statelor: Yugoslavia, Cehoslovacia, Polonia, întregirea teritorială a României). Pentru destinul național românesc a însemnat un moment de o mare importanță. Așadar, clasa politică românească s-a angajat să îndeplinească această așteptare.

Cine s-ar fi gândit că o fire atât de retrasă și de o timiditate absolută avea să devină rege? Ferdinand I Întregitorul, primul rege al României Mari a avut multe realizări pe planul economic, politic și cultural al țării, dar și în vindecarea rănilor provocate de război. S-a îngrijit de așezarea României ca stat independent printre popoarele lumii. A fost un suveran inteligent, căci a împiedicat marea revoluție rusă să se reverse peste România, aplicând marea reformă agrară și votul universal.

Ferdinand I, un suflet răbdător și blând, a jurat pe legea de temelie a țării, că va domni ca bun român. Era supranumit „cel Loial”, deoarece deși era născut german, a luptat împotriva țării lui de origine, pentru interesul României. Carol I i-a lăsat o moștenire împovărată acestei ființe delicate: Reclus, marele cărturar francez spunea că “de câte ori se uită la harta României de atunci, i se părea că vede două brațe întinse cu deznădejde să cuprindă și să aducă înapoi ținuturile smulse”⁸⁴⁸.

Din vara anului 1914, după primul foc de tun, regele Ferdinand I a dat o continuă luptă cu sufletul său. În primii doi ani de domnie, poporul îl vedea cum încărunțea pe zi ce trecea. Însă alinarea lui era norodul ce îi era alături. Balsamul ce îi alina durerile erau românii din ținuturile ce urmau să fie desfăcute din lanțuri. Acesta preluase odată cu Domnia și testamentul de pe patul de moarte a lui Ștefan cel Mare. În nopțile cu insomnii citea din el și aștepta să se îndeplinească cuvintele marelui Voievod: „Dumnezeul părinților nostri, însă se va îndura de lacrimile slugilor sale și va scula dintre voi pre cineva, carele va așeza iarăși pe urmași voștri în libertatea și puterea de mai înainte”⁸⁴⁹.

În 1916, cercul de foc se strânge în jurul nostru. Armatele Franței se clătinau în Verdun. Ajutorul ne era cerut. Trebuia să atragem asupra noastră oștile adverse ce erau pe frontul de Apus. „Atunci, regele Ferdinand I a ridicat mâna și a despicat timpurile în două”⁸⁵⁰. Astfel, în august 1916, România intră în război. Regele a simțit toate primejdiile la care era expusă țara, dar nu și-a pierdut niciodată credința în cuvântul lui Ștefan cel Mare. La 1 Decembrie 1918, pe Câmpia lui Horea răsunau cuvinte de unire: „Trăiască Regele nostru, Ferdinand I! Trăiască România tuturor românilor!”. Uralele mulțimii desfăcute de lanțuri au mers purtate de vânt până la mormintele celor ce n-au putut vedea minunea unirii Transilvaniei cu România. Acum, Regele tuturor Unirilor putea să închidă cu inima împăcată „cronică bătrână a țării” cu testamentul lui Ștefan cel Mare, peste care au trecut atâtea nopți ochii lui Carol I. Porunca se împlinise.

Timiditatea îi ascundea multe dintre calități și cunoștințe, însă responsabilitatea marilor gesturi contează, nu timiditatea ce le-a precedat. Atunci când o americană a sărit într-o râpă din

⁸⁴⁸ Cezar Petrescu, *Cei trei regi*, Editura RAI București, Ediția a III a, 1935, pag. 81.

⁸⁴⁹ Cezar Petrescu, *op. cit.*, pag. 81

⁸⁵⁰ Cezar Petrescu, *op. cit.*, pag. 87.

apropierea Peleşului, doar pentru a avea privilegiul să strângă mâna regelui, acesta a zis: „Dar nu sunt decât un om”. Nicolae Filipescu se adresase regelui: „Sire, să mori pe Câmpia Turzii (acolo unde murise Mihai Viteazu) sau să te încoronezi la Albă Iulia (acolo unde se încoronase și Mihai ca principe al tuturor celor trei țări românești)”⁸⁵¹. Așadar, locul încoronării nu a fost ales întâmplător. Pentru consolidarea poziției externe a României, regele își dorește o ceremonie de încoronare în inima recuceritei Transilvaniei la Alba Iulia. Catedrala Reîntregiri a fost un lăcaș construit special pentru încoronare.

În ziua de 15 Octombrie 1922, Regele Ferdinand I și frumoasa regină Maria au fost așteptați de primarul Alba Iuliei, de Ionel Brătianu și de alți zeci de mii de oameni pentru ceremonie. Conform jurnalului reginei, aceasta s-a îmbrăcat pentru marele eveniment în trenul regal, căci nu existau locuri disponibile pentru cazare. Însă acest lucru nu a oprit-o din a aborda o ținută demnă de o regină. Martha Bibescu consemnază: „Această ființă strălucitoare desigur cea mai frumoasă principesă și poate cea mai frumoasă femeie din Europa pe timpul acela era făcută parcă anume ca să eclipseze”⁸⁵². La încoronare era îmbrăcată într-o rochie auriu-roșiatică, cu o mantie de catifea roșie pe umeri. Mantia roșie simbolizează puterea, căci dintotdeauna roșu a fost culoarea regilor. Culorile pe care le purta, reflectau personalitatea ei puternică aflată în contrast pronunțat cu cea extrem de slabă a regelui Ferdinand I.

La încoronarea solemnă s-a format o coloană ce era condusă de prințul moștenitor Carol și de fratele sau mai mic. În spatele lor mergeau surorile lor și reginele Greciei, Yugoslaviei. Apoi, într-o caleșcă trasă de patru cai albi urmează cuplul regal. Succed miniștrii Ionel Brătianu, Nicolae Iorga și Alexandru Averescu, ca reprezentant al țărilor prietene. Imnul național este interpretat. A fost prezent și generalul Henry Matheas Berthelot ce ne-a fost de mare ajutor în război. În locul golul lăsat de alți sfinți, regele Ferdinand a privit cu o dureroasă muștrare. Atunci a înțeles că „în potirul cel dulce al biruinței se află pe fond o drojdie atât de amară”⁸⁵³. „Clopotele bisericii domnești sunau lin către cer”⁸⁵⁴. Mitropolitul celebrează slujba de sfințire a coroanelor. Lângă cele două tronuri stă prințul moștenitor Carol ce rostește în șoaptă jurământul. Ferdinand I își așază coroana, regina se înclină în față lui, iar el îi pune diadema pe creștet, Răsună clopotele. Regina Maria primește comanda regimentului ei de roșiori. Încalecă bidiviu, galopează și dintr-o singură mișcare îl oprește în dreptul comandantului suprem al armatei, pentru a-i prezenta raportul. Răsună urale asurzitoare. La finalul paradei, mareșalul Foch rostește cu prețuire: „Vraiment! Une reine!”.

Așadar, Ferdinand I a fost un dătător de legi precum Alexandru Ioan Cuza, Carol I și ca toți marii domni din trecutul neamului nostru. „Întregitorul” a fost o călăuză în mijlocul furtunilor. Nația românească a fost scoasă la liman de către el.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
2. Kürenberg von J., *Carol al II-lea și Doamna Lupescu*, Editura Științifică, București, 2000.
3. Petrescu, Cezar, *Cei trei regi*, Ediția a III-a, Editura RAI, București, 1935.
4. Popescu, D., P., *Dicționar de personalități istorice*, Editura Niculescu, București, 2005.
5. Stoenescu, Alex, Mihai, *Istoria loviturilor de stat în România. Eșecul democrației române, vol. II*, Editura RAO, București, 2010.

⁸⁵¹ Ion Bulei, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018, p. 174.

⁸⁵² Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România. Eșecul democrației române*, volumul II, Editura RAO, București, 2010, p. 250.

⁸⁵³ Cezar Petrescu, *op. cit.*, p. 117.

⁸⁵⁴ Cezar Petrescu, *op. cit.*, p. 118.

MAREA UNIRE PRIN OCHII UNEI ÎNCORONĂRI

*EHIMOV DENIS-ANDREI, RĂDUCAN-FLOREA ALEX-MIHAI,
LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA*

În anul 1918, după Primul Război Mondial, România a reușit să se valorifice în conjunctura internațională. Prin crearea României Mari și prin voința românilor de emancipare, exprimată în special la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia, țara noastră s-a integrat organic în istoria europeană. Ne-am creat o aspirație cu iz idealist după Unirea din 1859, dar la finalul anului 1918 eram pregătiți să probăm maturitatea unui regim democratic.

După decenii de tiranie a maghiarilor în Transilvania și a rușilor în Basarabia, românii au văzut prin această unire calea spre o viață mai bună. La propunerea Reginei Maria, guvernul generalului Alexandru Averescu ia în calcul organizarea unui eveniment grandios în cinstea acestei Uniri. Încoronarea Reginei și a Regelui Ferdinand ar fi cea mai bună soluție pentru reprezentarea noului ideal al românilor. Orașul ales a fost Alba Iulia, oraș simbolic în care Mihai Viteazul a proclamat în anul 1600 unirea celor trei principate române. Organizarea acestui eveniment a început încă din anul 1920, primul pas fiind constituirea unei comisii guvernamentale. Ca președinte al acestei comisii a fost numit generalul Constantin Coandă, care s-a bucurat de susținerea generalului Alexandru Averescu pentru a realiza un eveniment pe placul Reginei Maria. Printre lucrările care trebuiau să servească acestui eveniment se numără construcția a douăzeci de linii de cale ferată pe care să poată veni trenurile cu invitați. Totodată s-a hotărât construirea unei porți monumentale pe zidurile de vest ale cetății, precum și a altarului ce urma să fie înglobat în viitoarea Catedrală a întregirii. De o mare atenție s-au bucurat și lucrările de amenajare a orașului Alba Iulia.

Lucrările au ajuns să coste suma de 10 milioane de lei, însă la acest cost nu se adaugă și lucrările din capitală. Încoronarea trebuia să aibă loc pe data de 24 septembrie 1921, ziua care corespunde cu urcarea pe tron a Regelui Ferdinand dar certurile partidelor politice au dus la prelungirea acestui termen. S-a implicat foarte mult în organizare și Ion I.C. Brătianu, care a ajuns președinte al Consiliului Miniștrilor în ianuarie 1922. Au fost înființate și diferite comisii, fiecare cu rolul ei, fiind conduse de mari personalități culturale ale vremii (Anghel Saligny, Mitropolitul Miron Cristea, Nicolae Iorga, cât și George Enescu pe partea muzicală). S-au produs medalii comemorative, cât și monede cu efigia cuplului regal. La ceremonii a participat și principele Nicolae, însoțit de miniștrii Constantin Argetoianu, Nicolae Petrovici și Petru Groza.

Catedrala Încoronării a fost construită după modelul Bisericii Curții Domnești din Târgoviște, picturile din interiorul său fiind realizate de pictorul Costin Petrescu. Ca personaje ale acestor picturi, regăsim pe cei doi regi, dar și pe arhiepiscopul Nicolae Bălan. Biserica poartă un dublu hram al Sfintei Treimi și ai sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, care trebuiau să amintească de fosta ctitorie din cetatea Bălgradului (Albei). Lucrările la Biserică nu au fost terminate până pe data de 15 octombrie, când trebuia să aibă loc evenimentul, construcția ei continuând chiar și după încoronare. Biserica avea o capacitate de 300 de persoane și în plus i s-a adăugat în afara zidurilor un arc de triumf. S-a construit chiar și un teatru în amintirea lui Ion Luca Caragiale și cu deviza „un popor fără cultură e o gloată, nu o oaste” (Nicolae Iorga).

Cu câteva zile înainte de desfășurarea evenimentului, au ajuns la Alba regimente care urmau să defileze, iar Biserica a fost sfințită de dr. Miron Elie Cristea, mitropolit al României, fiind înconjurată de trei ori. A fost pregătită și poliția pentru prevenirea unui eventual atac, cât și armata pentru a defila în coloană de plutoane și artilerie. În localitate, urmau să ajungă 35 episcopi, 400 parlamentari, 1000 primari și invitații străini. Oamenii din alte părți ale țării puteau ajunge la eveniment cu ajutorul CFR-ului, care a pus la dispoziție un număr ridicat de trenuri.

„Ziua aceasta încoronează sforțările milenare ale unui popor întreg. În ziua aceasta se încoronează puterea de viață a poporului acesta. (...) Alba Iulia e o pădure de flamuri! Orașul începe a-și lua aspectul de sărbătoare.”¹

Cu toate acestea, orașul avea un aspect grăbit, iar aspectele multor dintre clădirile abandonate nu putea fi evitat. La 15 octombrie 1922, a urmat mult așteptata zi a încoronării, fiind pregătită și coroana confecționată din materialul unui tun capturat la Plevna, ce îi aparținea Regelui Ferdinand. „Se încheie azi istoria! Se pune punct croniceii. De-acum se vor urzi basmele. (...) Să trăiască M.S. Regele Ferdinand I! Să trăiască M.S. Regina Maria! Să fie în veci, în strălucire și în întregime coroana română!”². După sosirea regilor la ora 9:15, a urmat defilarea acestora în trăsura regală, fiind urmați de Regina Elisabeta a Greciei, de Regina Maria a Serbiei, de principele Carol și principesa Elena, precum și de principele Nicolae. La festivități, au luat parte reprezentanți din 13 state ale lumii, printre care se numără Principesa Beatrice de Bourbon, Victor Emanuel al III-lea, viitorul rege George al VI-lea, iar cea mai numeroasă a fost delegația franceză, care a ajutat mult la crearea României Mari. La ora 10:00, cortegiul regal a sosit la Catedrală, acolo unde serviciul religios a fost asigurat de mitropolitul Miron E. Cristea. În fața clopotniței a fost așezată o scenă pe care urmau să fie încoronați cei doi regi, pentru că Regele Ferdinand nu a dorit investirea într-o biserică ortodoxă. La ora 11:00, Regele Ferdinand și-a așezat singur coroana pe cap, apoi suveranul a pus coroana de aur pe capul soției sale îngenuncheate, pe care a și sărutat-o. Salvele de tun au anunțat apoi că primul suveran al tuturor românilor a primit consacarea religioasă a funcției sale.

Apoi a urmat un banchet festiv în istorica sală, unde la 1 decembrie 1918 s-a consemnat Unirea Transilvaniei cu Vechiul Regat. Peste douăzeci de mii de țărani au participat la cina festivă, iar patruzeci de mii de oameni au fost angrenați în parada trupelor ca omagiu adus Armatei Române pentru jertfele făcute în timpul războiului. Parada a fost deschisă de un grup de copii dintr-un sat ardelean, fiind urmați de diviziile prințului moștenitor Carol și al generalului Cihovski, urmând ca la ora 18:30 trenul cu cei doi suverani să pornească spre București. Astfel se încheie sărbătoarea României Mari de la Alba Iulia. Acest eveniment a dat impresia Occidentului unui film hollywoodian, Regina Maria fiind asemănată cu Împărăteasa Teodora. De acum înainte, dreptul nostru istoric asupra Țărilor Române a căpătat o nouă forță, una dintre cele mai puternice. Dincolo de relatările timpului și de modul în care au fost surprinse evenimentele, poporul român s-a putut bucura și de o gamă largă de fotografii care surprind această zi istorică.

Considerăm că acest eveniment a fost unul grandios ce va face mereu parte din istoria modernă a țării noastre. Pregătirile intense și construcțiile Catedralei și a Porții de la Alba Iulia au oferit un grad de unicitate acestui eveniment. Marea Unire a fost sărbătorită cu adevărat în acea zi de 15 octombrie 1922. În ciuda marelui fast care s-a făcut pe această temă, România Mare nu se va bucura de multe decenii de existență.

În concluzie, evenimentul încoronării a simbolizat cu adevărat Marea Unire din 1918.

NOTE:

¹ Mircea, Ionela Simona, *Biserica de încoronare – istorie și har. 15 octombrie 1922 – încoronarea suveranilor României Mari, Regele Ferdinand I și Regina Maria*, în „Acta Musei Prolissensis”, XXXIX, 2017, p. 221.

² *Ibidem*, p. 222.

BIBLIOGRAFIE:

1. Hitchins, Keith, *România între 1866 – 1947*, Editura Humanitas, București, 2013.
2. Maria, regina României, *Povestea vieții mele*, Editura For You, București, 2018.
3. Mircea, Ionela Simona, *Biserica de încoronare – istorie și har. 15 octombrie 1922 – încoronarea suveranilor României Mari, Regele Ferdinand I și Regina Maria*, în „Acta Musei Prolissensis”, XXXIX, 2017, p. 211-234.

15 OCTOMBRIE 1922 – SĂRBĂTOAREA CARE A MARCAT UNIREA TUTUROR ROMÂNILOR SUB ACELAȘI SCEPTRU

GRIGORIAN ALEXANDRA DORINA, TUDORAN ANA-MARIA,
LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA

Încoronarea Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria la 15 octombrie 1922, a reprezentat atât oficializarea cât și sărbătorirea întregirii României Mari de la 1 decembrie 1918, în urma sacrificiilor eroice ale românilor care au luptat în Primul Război Mondial. Unirea a fost recunoscută în cadrul Tratatelor de pace de la Conferința de la Paris (1919-1920). De asemenea, această zi a marcat și momentul când ne-am aflat sub privirile Marilor Puteri Mondiale, întrucât preconcepția „războiul naște război” a fost contrazisă de fastuoasa ceremonie de la Alba Iulia, România renăscând asemenea unei păsări Phoenix, din propria-i cenușă.

Orașul ales pentru găzduirea festivităților de încoronare, cu toate că nu era capitala oficială a statului român, avea o simbolistică istorică nespuse de importantă, întrucât, la data de 1 noiembrie 1599, Domnitorul Mihai Viteazul a intrat în cetatea Alba Iulia și s-a proclamat „*Domn din mila lui Dumnezeu al Țării Românești și al Ardealului*”. Tot aici, pe 1 decembrie 1918, peste 100.000 de oameni celebrau unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România. Alegerea acestui oraș conferă un caracter de continuitate și stabilitate, care era necesar pentru consolidarea bazei noului stat.

Pentru a asigura buna organizare a Festivităților de încoronare, guvernul Averescu a întemeiat în anul 1920 o Comisie a Încoronării. În cadrul acesteia au participat mai mulți oameni de cultură, din diferite domenii, precum: generalul Constantin Coandă, Nicolae Iorga, Alexandru Lapedatu, George Enescu, Costin Petrescu, Arthur Verona și Victor G. Ștefănescu. Ultimul, în calitate de arhitect, a fost ales pentru proiectarea Catedralei Încoronării cu toate anexele sale. Acesta a avut ca sursă de inspirație Biserica Domnească din Târgoviște, care a fost ridicată în 1585 de către Petru Cercel, fratele Domnitorului Mihai Viteazul. Catedrala Reîntregirii, în planul ei de „cruce grecească înscrisă” simbolizează atât succesiunea tradiției împăraților bizantini cât și cea a domnitorilor Țării Românești. Pentru a putea fi clădită, a fost necesară distrugerea unei bucăți din zidul cetății Alba Iulia și dărâmarea unei părți din bastionul Mihail. Interiorul lăcașului de cult a fost pictat de către Costin Petrescu și Pierre Bellet. Cu toate că s-a crezut, pentru o îndelungată perioadă de timp, că frescele interioare au fost distruse, imaginile ce descriu scenele biblice au fost descoperite intacte sub picturile realizate în perioada comunistă. Aceasta a fost ridicată în mai puțin de un an cu scopul de a găzdui ceremonia de încoronare și de a comemora eroii patriei. Un impediment de care s-au lovit iubii conducători a fost interdicția Bisericii Catolice, de care aparținea Ferdinand, ca acesta să fie încoronat în cadrul unei slujbe ortodoxe, într-o catedrală ortodoxă. Din fericire, regina Maria salvează situația, sugerând ca încoronarea să aibă loc afară, în fața Catedralei. În felul acesta ceremonia s-a desfășurat în fața poporului adunat la Alba Iulia.

Festivitățile de încoronare au început în dimineața de 15 octombrie 1922, când majestatele regale au sosit cu trenul, venind de la Sinaia. Aceștia au fost conduși la Catedrala Încoronării într-o caleașcă închisă, deoarece vremea nu era favorabilă. La acest eveniment au fost prezente mari personalități ale vremii printre care se numără: mareșalul Foch și generalul Berthelot (comandanți francezi care au luptat în Primul Război Mondial), ducele de York (al doilea fiu al regelui Marii Britanii) și multe alte delegații din țările europene.

Prima ceremonie a fost un Te Deum (o slujbă de mulțumire adusă lui Dumnezeu) ținut de patru mitropoliți ortodocși, la care au participat regele, regina, membrii ai guvernului și alți invitați. În cadrul acestei ceremonii au fost sfințite cele două coroane. Coroana Regelui Carol I a

fost adusă de la București de către Ion I.C. Brătianu, iar coroana confecționată special pentru viitoarea regină a fost adusă de către generalul Gheorghe Mărdărescu. La ora 11 așteptarea a luat sfârșit, iar chipul poporului s-a veselit când Regele Ferdinand Victor Albert Meinrad de Hohenzollern-Sigmaringen a luat de la președintele Adunării Deputaților, Mihai Pherekide, coroana fostului monarh. Inițial, aceasta a fost făurită din oțelul unui tun turcesc care a fost obținut în urma asediului Plevnei, în timpul Războiului de Independență (1877-1878). Aceasta, este unicat în lume, reprezentând un omagiu adus celor mai bravi și loiali ostași ai neamului român. Pentru a marca împlinirea visului de unire, coroanei i s-au adăugat însemnele Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei. Gestul regelui de a-și așeza singur coroana pe cap, urmând modelul Împăratului Napoleon Bonaparte al Franței, simbolizează începerea unei noi ere în istoria românilor. După aceea, regina Maria îngenunchează în fața sa, iar Ferdinand așează coroana pe capul ei. Astfel, se împlinea profeția lui Nicolae Filipescu care afirma următoarele: „*Sire, ești trimisul lui Dumnezeu, ca să împlinești visul unui neam. Vei fi cel mai mare voievod al țării, împodobindu-te cu titlurile lui Mihail Viteazul: domn al Ardealului, al Țării Românești și Moldovei*”¹. Coroana reginei a fost confecționată de către casa de bijuterii Felize de la Paris, având ca sursă de inspirație coroana soției domnitorului Neagoe Basarab, doamna Despina Milița. Stilul folosit a fost Art Nouveau, iar materialul a constat în aur transilvănean, obținut în urma unei donații de 3,6 kg făcute de Alexe Pocol. În ceea ce privește simbolistica, pe cele două pandantive laterale ale coroanei sunt reprezentate atât stema Regatului României, cât și stema Casei de Edinburgh, care reamintește originea reginei Maria. Medalioanelor le erau atașate trei lanțuri care reprezentau boabe de grâu. La capătul „spicului de grâu” se afla o cruce asemănătoare cu cea amplasată în partea superioară a coroanei, aceasta fiind regăsită în arta populară românească.

Noii regi se îmbrățișează în fața mulțimii, clopotele sunând de bucurie în întreaga țară. La Alba Iulia se trag 101 salve de tun și este cântat Imnul Regal. În următoarele momente Regele Ferdinand a citit „Proclamația Majestății Sale Regele către popor”, declarând: „*Punând pe capul meu, în această străveche cetate a Daciei romane, coroana de oțel de la Plevna, pe care noi și glorioase lupte au făcut-o pe veci coroana României Mari, mă închin cu evlavie memoriei celor care, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfele lor, au asigurat unitatea națională; și salut cu dragoste pe cei care au proclamat-o într-un glas și o simțire, de la Tisa pân la Nistru și până la Mare*”².

După terminarea activităților oficiale, a avut loc un dineu în Sala Unirii unde au participat doar personalitățile de rang înalt, iar un ospăț a fost organizat pentru popor pe platoul din fața cetății. A fost pregătită și o paradă militară spectaculoasă, douăzeci de avioane zburând deasupra publicului. Respectata Regina Maria face un gest memorabil în momentul în care Regimentul 4 Roșiori a ajuns în fața podiumului. Aceasta a încălecat și a trecut în fața militarilor, conducând marșul. Unul dintre lucrurile care au adus fericire în sufletul Reginei Maria a fost prezența fiicelor sale Elisabeta și Mărioara (Mignon). Acestea erau la rândul lor regine, fiind suveranele Greciei, respectiv a Iugoslaviei. Așadar, la Sărbătoarea Încoronării au participat trei regine.

A doua zi, 16 octombrie 1922, festivitățile au continuat la București, păstrând aceeași notă de sărbătoare. Cuplul regal a trecut cu caleașca pe sub Arcul de Triumf, proaspăt inaugurat, proiectat de către arhitectul Petre Antonescu. Aceștia s-au oprit la Mitropolie, unde a avut loc o slujbă oficiată de către mitropolitul Miron Cristea. Seara, regele a oferit o masă fiind invitate oficialități române precum și delegațiile din Franța, Italia, Spania, Cehoslovacia, Grecia, Iugoslavia, Marea Britanie, Olanda, Norvegia, Danemarca, Belgia, Portugalia, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor.

Așadar, încoronarea celor doi monarhi la Alba Iulia consolidează unitatea națională, aceștia împlinind dorințele poporului care au dăinuit din cele mai vechi timpuri. Acest moment marchează un nou început în istoria românilor uniți sub același sceptru.

NOTE:

¹ Mihai Manea, Bogdan Teodorescu, *Istoria românilor de la 1821 până la 1989*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994, p. 252.

² Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947). Ferdinand I vol. II*, Editura Enciclopedică, București, 2004, p. 118.

BIBLIOGRAFIE:

1. Manea, M., Teodorescu B., *Istoria românilor de la 1821 până la 1989*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994.
2. Scurtu, Ioan, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947). Ferdinand I vol. II*, Editura Enciclopedică, București, 2004.
3. www.activenews.ro/cultura/1-noiembrie-1599-421-de-ani-de-la-intrarea-triumfala-a-lui-Mihai-Viteazul-in-Cetatea-Alba-Iulia-147173.
4. www.doxologia.ro/taine-ierurgii-slujbele-bisericii/ce-este-slujba-de-tedeum.
5. www.history.ro/sectiune/general/incoronarea-reginei-maria-la-alba-iulia-567210.html.
6. www.opinationala.ro/misterul-coroanei-reginei-maria-cea-mai-frumoasa-bijuterie-din-europa-secolului-XX.
7. www.peles.ro/cataloge/familia-regala-si-marea-unire.pdf.
8. www.proalba.ro/aspecte-privind-pictura-din-catedrala-incoronarii-de-la-alba-iulia.
9. www.radioromaniacultural.ro/documentar-95-de-ani-de-la-incoronarea-lui-ferdinand-i-ca-rege-al-tuturor-romanilor.
10. www.rfi.ro/politica-90366-accent-istorie-incoronare-regele-ferdinand-regina-maria.
11. www.rfi.ro/politica-106601-pagina-de-istorie-incoronare-ferdinand-regi-romani.
12. www.rfi.ro/politica-98539-pagina-de-istorie-95-incoronare-primul-rege-tuturor-romani-ferdinand-maria.

IDENTITATE NAȚIONALĂ ȘI RELIGIOASĂ ÎN PERSOANA REGELUI FERDINAND

LEONTE SEBASTIAN-MARIAN,
LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA

Argument

Plecând de la afirmația academicianul Ioan-Aurel Pop care aprecia într-una dintre lucrările sale că „identitatea românească s-a păstrat și fortificat prin unitatea de limbă, conștiința romanității, credință etc.”⁸⁵⁵ și aplecându-ne atenția asupra cuvintelor părintelui profesor Dumitru Stăniloae, cel mai de seamă teolog român din perioada modernă, care afirma că „sufletul românesc e larg deschis spre totala realitate și spre toate creațiile spiritului uman de pretutindeni”⁸⁵⁶, constatăm că românul, indiferent de statutul social, a corelat patria cu iubirea de Biserică, cu înfăptuirea binelui și a dreptății, dar și cu asumarea responsabilităților colective și individuale.

Abundent în evenimente dintre cele mai diverse, secolul al XX-lea le-a oferit românilor posibilitatea de a înfăptui Marea Unire în anul 1918 și de a fi conduși pe un drum cu o deschidere față de comunitatea și valorile europene nemaîntâlnită până în acel moment de către Regele Ferdinand I. Nepot de frate al cinstitului Rege Carol I, Ferdinand este cel care avea să promoveze în timpul domniei sale valori creștine și democratice deopotrivă, să asigure posibilitatea refacerii statului român în urma Primului Război Mondial, dar și să ofere românilor, în persoana sa, un model de lider devotat, demn, implicat și altruist, cu frică de Dumnezeu și cu dorința de a respecta principiile umane.

Încoronarea Regelui Ferdinand și perspectivele sale cu privire la viitorul țării

La data de 15 octombrie 1922, Alba Iulia a fost orașul în care, sub privirile a peste 30.000 de români, Ferdinand era consfințit în demnitatea de rege al tuturor românilor prin momentul religios săvârșit în Catedrala Încoronării. Evenimentul a dublat respectul românilor față de propriul rege și a constituit o certificare a rolului esențial pe care acesta l-a îndeplinit în înfăptuirea Marii Uniri din 1928, cea care „încorona lupta seculară a poporului român pentru a trăi în cadrele unuia și aceluiași stat”⁸⁵⁷.

Cu acest prilej, Regele Ferdinand a rostit o cuvântare în fața tuturor celor prezenți, precizând atât rolul strădaniilor înaintașilor noștri, cât și îndatoririle și dorințele sale privitoare la viitorul țării noastre:

„Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională am moștenit Coroana României, după glorioasa domnie a Regelui Întemeietor.

Suindu-mă pe Tron am rugat Cerul să dea rod muncii, ce, fără preget, eram hotărît să închin iubitei mele Țări, ca bun Român și Rege.

Pronia cerească a binecuvântat și prin bărbăția poporului și vitejia ostașilor ne-a dat să lărgim hotarele Regatului și să înfăptuim dorul de veacuri al Neamului nostru.

Am venit astăzi cu Regina – care ne-a fost tovarășă în credință neclintită la răstiriște și la bucurie – ca printr’această sărbătoare să consacram în fața Domnului și a scumpului nostru popor legătura ce ne unește de-a pururea cu dânsul.

⁸⁵⁵ Ioan-Aurel Pop, *Identitatea românească: felul de a fi român de-a lungul timpului*, Editura Contemporanul, București, 2019, p. 29.

⁸⁵⁶ Stăniloae Dumitru, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1992, p. 99.

⁸⁵⁷ Ioan Scurtu, *Monarhia în România 1866-1947*, Editura Danubius, București, 1991, p. 70.

Punând pe Capul Meu, într'această străveche cetate a Daciei Romane, Coroana de oțel dela Plevna, pe care noui și glorioase lupte au făcut-o pe veci Coroana României-Mari, Mă închin cu evlavie memoriei celor cari, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională și salut cu dragoste pe acei cari au proclamat-o într'un glas și o simțire dela Tisa până la Nistru și până la Mare.

Într'aceste clipe gândul meu se îndreaptă cu recunoștință către viteaza și iubita noastră armată. Pentru răsplata trudelor trecutului, rog Cerul ca Poporul nostru să culeagă în pace roadele lor binecuvântate și să propășească în liniște, frăție și muncă harnică.

Cu inima plină de dragoste și credință mărturisesc dorințele sufletului meu:

Vreau ca țărănia, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în folosul ei și al binelui obștesc.

Vreau ca muncitorimea, credincioasă Patriei, să-și afle soarta tot mai prosperă într'ovieață de armonie și de dreptate socială.

Vreau ca, în hotarele României-Mari, toți fiii buni ai Țării, fără deosebire de religie și de naționalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor Românilor, ca să ajute cu toate puterile Statul, în care Cel-de-Sus a rânduit să trăească împreună cu noi.

Vreau ca Românii din toate straturile sociale, însuflețiți de năzuința unei depline înfrățiri naționale, să se folosească toți de legitima ocrotire a Statului.

Vreau ca în timpul Domniei Mele, printr'ov întinsă și înaltă dezvoltare culturală, Patria noastră să-și îndeplinească menirea de civilizație ce-i revine în renașterea Orientului European, după atâtea veacuri de cumplite sbuciumări.

Sunt sigur că, în îndeplinirea mării noastre datorii, voi avea sprijinul tuturor bunilor fii ai Țării, nedespărțiți în gând și în faptă în jurul Tronului.

Acestei sfinte misiuni, în neclintită unire cu Poporul nostru, voi închină toate puterile mele de om și de Rege și asupra ei chem, în această zi solemnă de înălțare sufletească, binecuvântarea celui A-Tot-Puternic."

Remarcăm în discursul regal credința în Dumnezeu și încredințarea că românii, considerați „fii ai Țării”, vor răspunde pozitiv planurilor îndrăznețe pe care Ferdinand le-a întrevăzut țării noastre. Fidel patriei sale, acesta recunoaște că meritul de a fi regele României aparține divinității care „a binecuvântat”, dar și întregului popor împreună cu oastea țării care au realizat, din punct de vedere fizic, lărgirea granițelor și recuperarea teritoriilor românești odinioară pierdute. Întrezărim astfel, chipul unui lider smerit, onest cu ceilalți și care este pe deplin conștient de rolul pe care bărbăția morală a românilor a avut-o în înfăptuirea Marii Uniri. În persoana Regelui putem întrezări modelul șefului de stat pe deplin stăpân pe propriile dorințe, însă în totalitate dedicat idealului comunitar. Se adeverește prin aceasta un cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur care afirma că „cel care cârmuiește cu cugetul peste patimile sufletului, lesne va putea să-i conducă pe oameni după legea lui Dumnezeu, cu dreptate, iubire de oameni și jertfire de sine”⁸⁵⁸.

De asemenea, sunt enunțate „cu inima plină de dragoste și credință” aspirațiile vizionare ale Regelui. Maniera în care acestea sunt expuse este atât cordială, cât și facilă, înțelesul cuvintelor fiind pe înțelesul tuturor românilor care, la vremea respectivă, în majoritate erau țărani simpli, neșcolarizați. Astfel, se intenționează asigurarea echității sociale, dezvoltarea pe plan economic, cultural, afirmarea pe plan internațional și obținerea recunoașterii în întregul spațiu european. Istoricul Constantin C. Giurescu nota, referitor la dezvoltarea țării survenită pe durata domniei Regelui Ferdinand, că „sub raportul economic și financiar, primul deceniu al României întregite se caracterizează prin mari greutăți, provocate, pe de o parte, de urmările războiului -

⁸⁵⁸ Ioan Gură de Aur, *Problemele vieții*, Editura Egumenița, Galați, p. 216.

distrugeri și bogății, inflație și nestabilitate monetară, slăbirea simțului etic - și ale exproprierii, pe de altă parte, de o politică economică nu întotdeauna bine inspirată. Treptat-treptat însă situația se îmbunătățește; comunicațiile se îndreptară; bogăția începu să sporească”⁸⁵⁹. Primul Război Mondial a destabilizat masiv echilibrul societății românești și a supus populația unor condiții improprii. Cu toate acestea, Regele Ferdinand, alături de conducerea țării, depune eforturi masive pentru a îmbunătăți condițiile de trai ale românilor. Un alt aspect ce trebuie menționat este contribuția acestuia pe plan cultural și educațional. Același istoric român găsea că, „sub raportul cultural, se dădu o atenție deosebită învățământului. Universitățile din Cluj și Cernăuți fură românzate; se înființară, apoi, o sumă de școli superioare, de caracter teoretic și aplicat, în centrele mai însemnate din provinciile alipite. Învățământul secundar și primar se dezvoltă mult, cel dintâi chiar prea mult, numărul liceelor și gimnaziilor sporind peste nevoile reale ale statului și societății”⁸⁶⁰.

Precum putem observa și din cuvintele adresate, monarhia românească a prezentat dintotdeauna o aplecare importantă asupra spiritualității poporului român, iar prin Marea Unire din 1918 și proclamarea noului rege în octombrie 1922 se deschid noi direcții în ceea ce privește înființarea și organizarea Patriarhiei Române. Astfel, după considerațiile părintelui academician Mircea Păcurariu, „actul memorabil de la 1 Decembrie 1918, care consfințea unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România, a deschis o etapă nouă în istoria statului unitar, în dezvoltarea lui social-economică, în creațiile cultural-artistice, în schimbul internațional de valori materiale și spirituale. Dar pe lângă înnoirile structurale în viața politică, economică și culturală, au avut loc și schimbări profunde în viața Bisericii Ortodoxe Române”⁸⁶¹.

Prin modalitatea simplă de adresare, însă cu o greutate spirituală aparte, tindem să îi oferim dreptate istoricului Simon Sebag Montefiore, cel care afirma că „de regulă, simplitatea limbajului marchează o splendidă elocvență”⁸⁶². Dorindu-și ca toți fiii țării să își ofere sprijinul „nedespărțiți în gând și în faptă în jurul Tronului”, Regele Ferdinand certifică, o dată în plus, capacitatea sa de bun strateg, de vizionar erudit care nutrește în interiorul sufletului o apetență pentru binele general. De altfel, Valentin Hossu-Longin reiterea în lucrarea „*Monarhia Românească*” capacitățile cognitive ale monarhului, tutelate de o adâncă smerenie: „Datorită tăcerilor regale, puțini și-au dat seama de vasta cultură a lui Ferdinand. În botanică, putea să rivalizeze cu cei mai buni specialiști: asistența rămâne năucită când, în preajma arheologului Vasile Pârvan, el descifrează câteva inscripții grecești și latine, pe șantierul de la Histria; abatele Mugniere rămâne impresionat când constată că regele cunoștea limba ebraică; la fel i se întâmplă ambasadorului francez Billy, când Ferdinand vorbește despre meritele poeziei lirice japoneze și chineze; uimește asistența când ține o adevărată dizertație asupra muzicii wagneriene și a personalității marelui compozitor! (...) Sunt doar câteva cazuri răzlețe, altfel regele era zgârcit în destăinuirii intelectuale și mai ales avea oroare de fanfaronada din timpul întâlnirilor protocolare și ceremoniilor simandicoase. Se socotea și vroia să fie socotit, înainte de toate, om”⁸⁶³. Chiar și biograful istoric Eugen Wolbe scria că „prin sânguincios studiu individual, regele Ferdinand își

⁸⁵⁹ Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până la moartea regelui Ferdinand*, Editura Humanitas, București, 2000, p. 294.

⁸⁶⁰ *Ibidem*, p. 293.

⁸⁶¹ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Academiei Române: Univers Enciclopedic Gold, București, 2018, p. 203.

⁸⁶² Simon Sebag Montefiore, *Discursuri care au schimbat lumea*, Editura Trei, București, 2015, p. 9.

⁸⁶³ Valentin Hossu-Longin, *Monarhia Românească*, Editura Litera, București, 1994, p. 97.

însușise un uimitor bagaj de cunoștințe. Nimeni nu bănuia acest lucru. Timiditatea sa exagerată îi punea în încurcătură și pe ceilalți oameni cu care se întâlnea în drumul său”⁸⁶⁴.

Reforma agrară realizată în timpul domniei sale a constituit un succes important. Istoricul Ioan Lupaș, membru al Academiei Române, scria în acest sens că „au fost împrăștiți 738.865 cultivatori de pământ, fără a se fi făcut vreo deosebire de ordin național sau confesional-religios”⁸⁶⁵. Remarcăm, cu această ocazie, principiul egalității vociferat în discurs deoarece „au beneficiat de reforma agrară cetățenii minoritari ai României, în aceeași măsură ca și cei majoritari”⁸⁶⁶.

În final, ar fi incompletă introspecția noastră asupra complexului dorință-faptă din cadrul domniei Regelui Ferdinand, dacă am omite importanța covârșitoare pe care acesta a avut-o, împreună cu miniștrii, la recunoașterea Marii Uniri în cadrul Conferinței de Pace de la Paris și prin aceasta, certificarea Unirii la nivel internațional, întrucât „nu se punea deci problema ca prin tratatele de pace să se atribuie României teritorii care nu-i aparțineau, ci numai de a se confirma pe plan internațional actele de Unire din 1918”⁸⁶⁷.

Concluzii

Regele Ferdinand, model al diplomației interbelice, a gestionat nevoile țării și a asigurat primii pași în vederea încadrării României în contextul european într-o perioadă în care, conform celor scrise de Gh. Tănase într-o scrisoare deschisă adresată Majestății Sale: „fierbe țara (...), chiuie văzduhul, vâjâie durerea unui popor care cere libertate, dreptate și lege pentru toți”⁸⁶⁸.

Conchidem toți că implicațiile Monarhiei Românești au fost vizibile și au resuscitat, în măsura în care conjunctura a permis, economia, cultura, învățământul, străduindu-se să ofere românilor un trai de viață adaptat contextului modern, integrat la nivel european, ancorat în credința creștină și în protejarea valorilor morale.

Din acest motiv, Constantin C. Giurescu este cel mai îndreptățit să își exprime opinia cu privire la persoana Regelui Ferdinand I Întregitorul, atunci când afirma că „amintirea lui, amintirea acestui mare rege, cu credință tare și cu fire blândă, un adevărat părinte al patriei, va rămâne vie și veșnică”⁸⁶⁹.

Orientându-ne după premisele că „trecutul glorios trebuie să ajute la schimbarea prezentului letargic și să conducă spre un viitor glorios”⁸⁷⁰, dar și că „viața fără speranțe este ca un ogor fără rod”⁸⁷¹, suntem datori să cercetăm amănunțit izvoarele istorice de care dispunem, să diseminăm informațiile acumulate, să le înțelegem contextual și să reflectăm asupra efectelor pe care le au asupra clădirii unei identități naționale individuale tânărului modern și a unui spirit în concordanță cu valorile pe care generațiile dinaintea noastră le-au protejat cu prețul propriei vieți.

⁸⁶⁴ Wolbe, Eugen, *Ferdinand I, întemeietorul României Mari: o biografie*, Editura Humanitas, București, 2011, p. 199.

⁸⁶⁵ Lupaș, Ioan, *Istoria Unirii Românilor Ediția a II-a*, Editura Scripta, București, 1993, p. 281.

⁸⁶⁶ Lupaș, Ioan, *ibidem*.

⁸⁶⁷ Ioan Scurtu în *Istoria Românilor Volumul II*, coord. Dan Berindei în colaborare cu Dorina Ursu, Editura Academiei Române: Univers Enciclopedic Gold, București, 2018, pp. 271-272.

⁸⁶⁸ Popescu-Puțuri Io, Augustin Deac (coord.), *Monarhia de Hohenzollern văzută de contemporani: Antologie*, Editura Politică, București, 1968, p. 280.

⁸⁶⁹ Giurescu, Constantin C., *ibidem*, p. 294.

⁸⁷⁰ Pop, Ioan-Aurel, *ibidem*, p. 50.

⁸⁷¹ Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2022, p. 481.

BIBLIOGRAFIE:

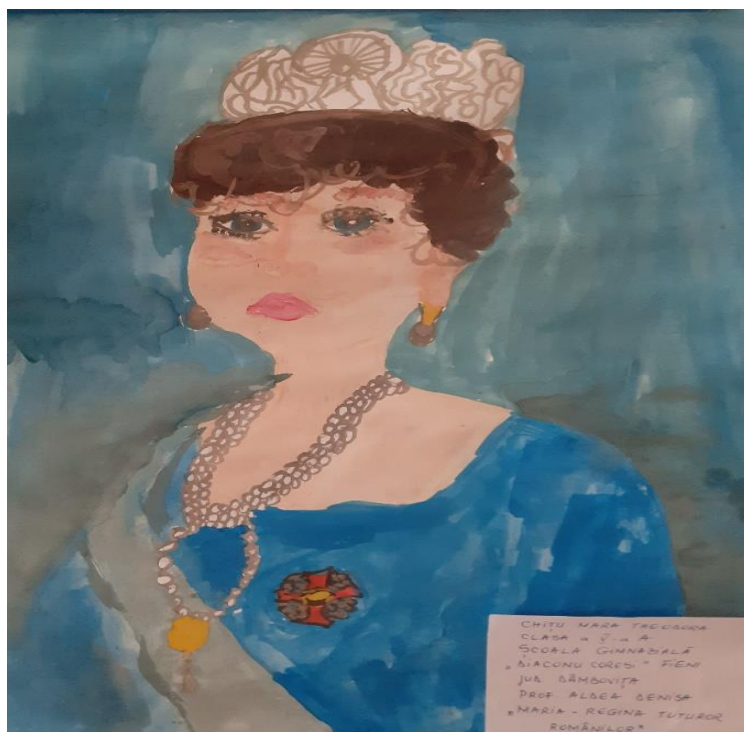
1. Giurescu, Constantin C., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până la moartea regelui Ferdinand*, Editura Humanitas, București, 2000.
2. Hossu-Longin, Valentin, *Monarhia Românească*, Editura Litera, București, 1994.
3. Ioan Gură de Aur, *Problemele vieții*, Editura Egumenița, Galați, 2007.
4. Lupaș, Ioan, *Istoria Unirii Românilor Ediția a II-a*, Editura Scripta, București, 1993.
5. Montefiore, Simon Sebag, *Discursuri care au schimbat lumea*, Editura Trei, București, 2015.
6. Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Academiei Române: Univers Enciclopedic Gold, București, 2018.
7. Pop, Ioan-Aurel, *Identitatea românească: felul de a fi român de-a lungul timpului*, Editura Contemporanul, București, 2019.
8. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2022.
9. Popescu-Puțuri, Ion, Deac, Augustin (coord.), *Monarhia de Hohenzollern văzută de contemporani: Antologie*, Editura Politică, București, 1968.
10. Scurtu, Ioan, *Monarhia în România 1866-1947*, Editura Danubius, București, 1991.
11. Stăniloae, Dumitru, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1992.
12. Wolbe, Eugen, *Ferdinand I, întemeietorul României Mari: o biografie*, Editura Humanitas, București, 2011.

**PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP –
ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE”: SECȚIUNEA
CONCURS PENTRU ELEVII DE GIMNAZIU – EXPOZIȚIE
DE DESENE / POSTERE / AFIȘE / FOTOGRAFII”**

LUPO SÂNZIANA – PALATUL COPIILOR ALBA IULIA – REGINA ELENA ȘI REGELE MIHAI

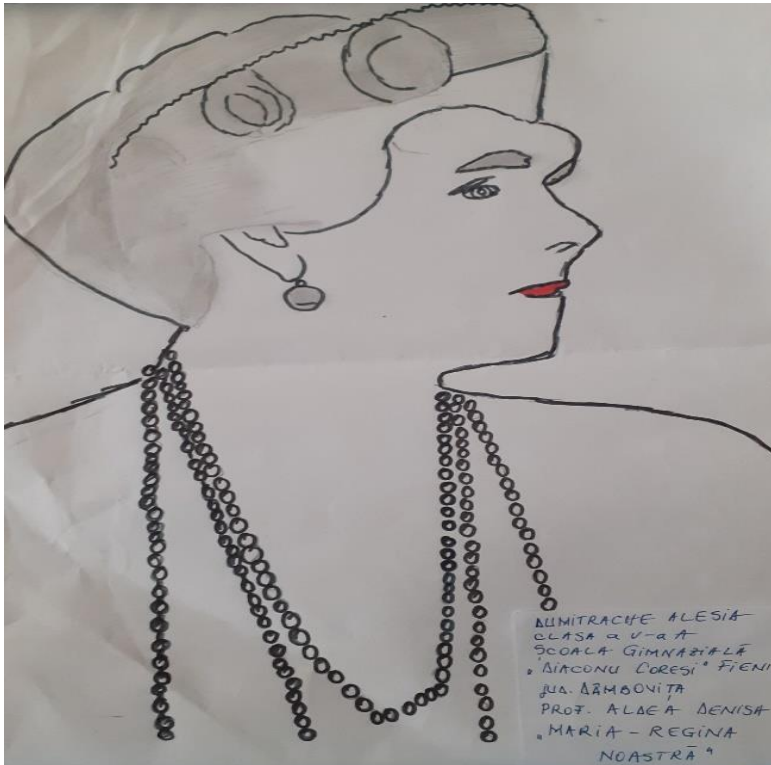
CHIȚU MARIA TEODORA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI – MARIA,
REGINA TUTUROR ROMÂNILOR

CIOBOTARU LUCA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI – FERDINANAD ÎNTREGITORUL

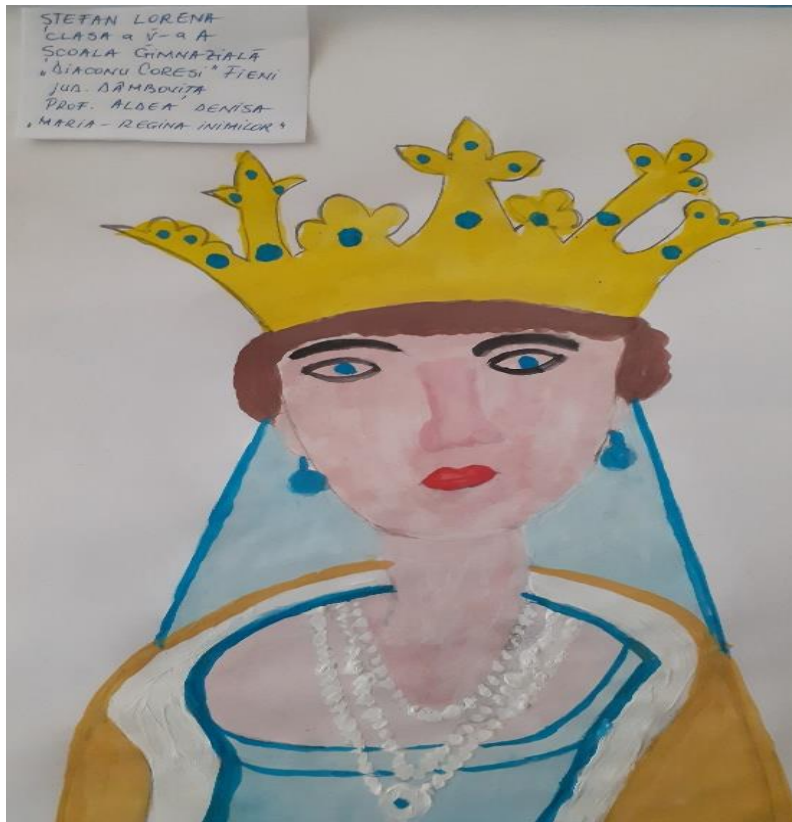
DUMITRACHE ALESIA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI – MARIA, REGINA NOASTRĂ

ISTRĂTESCU ALEXIA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI – MARIA, REGINA TUTUROR ROMÂNILOR

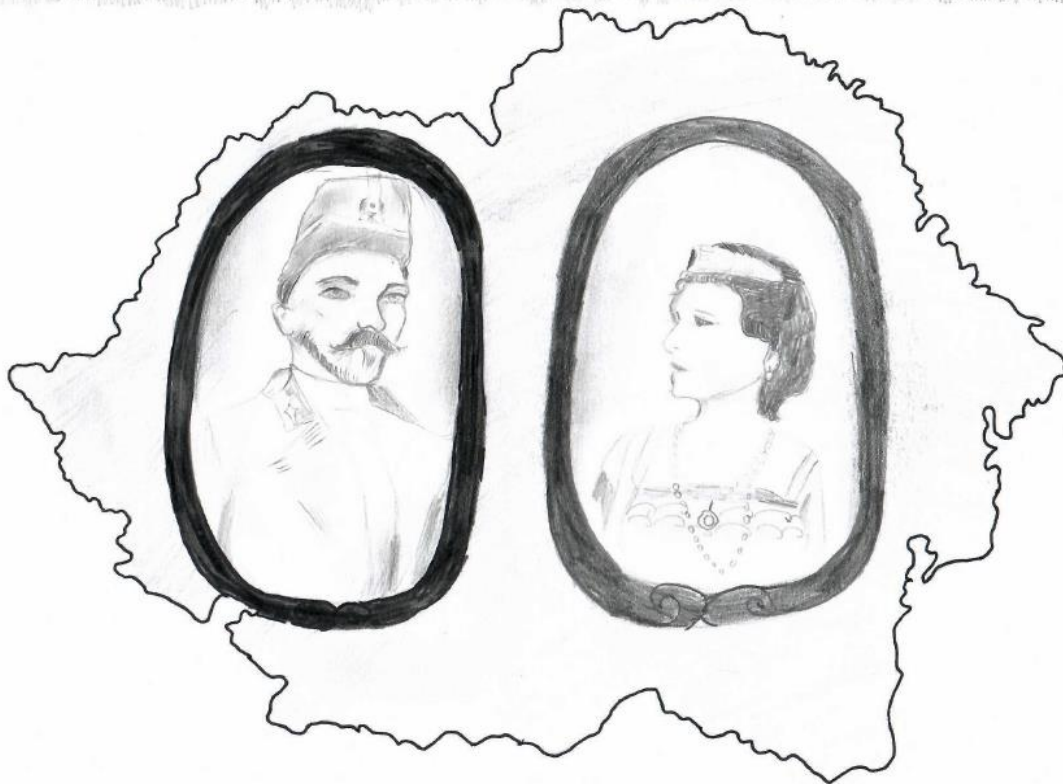
ȘTEFAN LORENA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI – MARIA, REGINA INIMILOR

MĂNESCU IOANA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI – REGINA MARIA
VĂZUTĂ PRIN OCHI DE COPIL

TOADER ANDREEA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI – FERDINAND
ȘI MARIA, ÎNTREGITORII NEAMULUI ROMÂNESC

CONSTANTIN ANDREEA CLAUDIA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ „FLOREA JULEA”
NEGRILEȘTI – SUVERANII ROMÂNIEI

BĂLOAEI CRINA GEORGIANA – ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 1 ZĂRNEȘTI – PĂRINȚII
ROMÂNIEI MARI

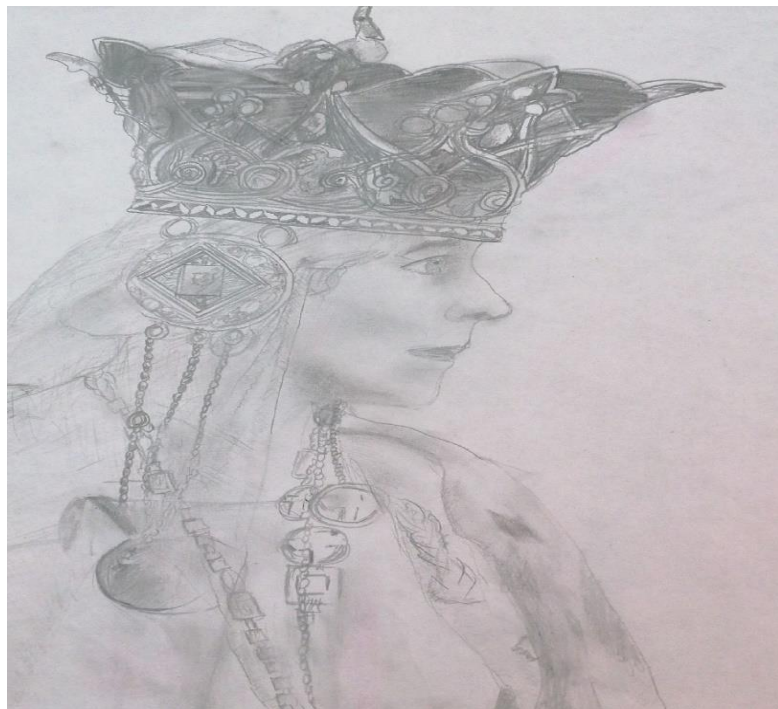
BELEIU BIANACA ȘI BOCA ALEXANDRA – COLEGIUL NAȚIONAL „LUCIAN BLAGA ”
SEBEȘ – ÎNCORONAREA-SACRIFICIUL

STĂNILĂ ELENA – COLEGIUL NAȚIONAL „LUCIAN BLAGA ” SEBEȘ – REGII ROMÂNIEI
MARI

STREULEA NOEMI – LICEUL GERMAN SEBEȘ – REGINA MARIA, REGINA TUTUROR ROMÂNILOR

FILIMON ANDREEA ANA – LICEUL TEHNOLOGIC SEBEȘ – REGELE FERDINAND I, ÎNTEGRIȚORUL DE ȚARĂ

PUIA ADRIAN – LICEUL TEHNOLOGIC SEBEȘ – REGINA MARIA, REGINA SUFLETELOR

CUPRINS

DE CE UN ÎNDRUMĂTOR? (PROF. ADRIAN SIMION, CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ ALBA).....2

PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP – CENTENARUL CONSTITUȚIEI UNIRII”: SECȚIUNEA „SIMPOZION NAȚIONAL PENTRU CADRELE DIDACTICE”.....4

CONSTITUȚIE ȘI CONSTITUȚIONALISM ÎN ROMÂNIA – ASPECTE ISTORICE, JURIDICE ȘI POLITICE. CONSTITUȚIA ROMÂNIEI MARI – CONSTITUȚIA LUI FERDINAND I. 100 DE ANI DE LA ADOPTAREA ACTULUI CONSTITUȚIONAL DE LA 1923 (PROF. COSMIN GALDĂU, LICEUL CU PROGRAM SPORTIV ALBA IULIA)4

1 IANUARIE 1832 – PRIMUL AȘEZĂMÂNT CONSTITUȚIONAL AL MOLDOVEI (PROF. BOGDAN-FLORIN ROMANDAȘ, COLEGIUL NAȚIONAL „DIMITRIE CANTEMIR” DIN ONEȘTI).....11

DE LA CONSTITUȚIA DIN 1866, LA CONSTITUȚIA ROMÂNIEI MARI (PROF. IRINA MILOTINESCU, COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA CUZA” CRAIOVA).....15

CONSTITUȚIA ROMÂNIEI MARI (PROF. DAN MILOTINESCU, COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA).....18

CONSTITUȚIA – GARANTUL ARMONIEI SOCIALE (PROF. MIHAELA BRĂSLAȘU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „CONSTANTIN STERE” COMUNA BUCOV, JUD. PRAHOVA).....21

IMAGINEA LUI CAROL I REFLECTATĂ ÎN MANUALELE DE ȘCOALĂ PRIMARĂ (PROF. RODICA-ELENA TĂICUȚU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „TOMA CARAGIU” PLOIEȘTI).....24

STATUTUL FEMEILOR REFLECTAT ÎN CONSTITUȚIILE DIN ROMÂNIA (PROF. CRISTINA ELENA GAIDEI, LICEUL „DR. LAZĂR CHIRILĂ” BAIA DE ARIEȘ).....30

CONSTITUȚIA DIN 1923 ÎNTRE CONSENS NAȚIONAL ȘI PARTIZANAT POLITIC (PROF. MIRCEA MIHAI GOGA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „LUCIAN BLAGA” OCNA-MUREȘ).....35

ASPECTE DISCURSIVE DESPRE CONSTITUȚIILE INTERBELICE LA IULIU MANIU (PROF. NICOLETA DĂESCU, COLEGIUL TEHNIC „APULUM” ALBA IULIA, PROF. MIHAIL DĂESCU, LICEUL TEHNOLOGIC „ALEXANDRU DOMȘA” ALBA IULIA)41

100 DE ANI DE CONSTITUȚIONALISM MODERN ÎN ROMÂNIA 1923-2023 (PROF. DANIELA VALERIA CETEAN, COLEGIUL NAȚIONAL „HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN” ALBA IULIA)45

O PAGINĂ DIN ISTORIA ROMÂNIEI MARI – CONSTITUȚIA DIN 1923 (PROF. OLIMPIA FLOREA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI EMINESCU” PITEȘTI).....50

CONSTITUȚIA DE LA 1923- UNITATE ȘI DEMOCRAȚIE (PROF. SILVIA ȘORA, PROF. OTILIA PETI, COLEGIUL NAȚIONAL „SAMUIL VULCAN” BEIUȘ)	53
CONSTITUȚIA COMUNISTĂ DIN 1952 ȘI REORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ A ROMÂNIEI (PROF. LUCIAN ROPA, LICEUL VOCAȚIONAL PEDAGOGIC „NICOLAE BOLCAȘ” BEIUȘ)	56
CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR ÎN ROMÂNIA ÎNTRE 1923-1989 (PROF. GABRIELA POPA, COLEGIUL ECONOMIC „C. C. KIRIȚESCU” BUCUREȘTI)	60
DREPTURILE CETĂȚENEȘTI ÎN CONSTITUȚIILE ROMÂNIEI (PROF. PAULA-COCA HORGA, LICEUL TEORETIC BILINGV „MIGUEL DE CERVANTES” BUCUREȘTI)	64
CONSTITUȚIA DIN 1923 – DE LA REVIZUIRE LA TRANSFORMARE (PROF. ALEXANDRU MARIAN VASILE, ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 129 BUCUREȘTI)	68
PEISAJ POLITIC IALOMITEAN ÎN ANII DEMOCRAȚIEI INTERBELICE: ALEGERI ȘI ALEGĂTORI (PROF. EMILIA VLAD, CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ IALOMIȚA)	72
CONSTITUȚIE ȘI CONSTITUȚIONALISM ÎN ROMÂNIA – ASPECTE JURIDICE, ISTORICE ȘI POLITICE (PROF. ANCA DIANA MUREȘAN, LICEUL TEORETIC „GEORGE POP DE BĂSEȘTI” ULMENI, JUD. MARAMUREȘ)	75
CONSTITUȚIA DIN 1923 - CONSIDERAȚII GENERALE (PROF. CARMEN VERONCA BĂJENARU, COLEGIUL NAȚIONAL „I.L.CARAGIALE” PLOIEȘTI / CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ PRAHOVA)	81
CONSTITUȚIA DIN 1923- PUNCTUL CULMINANT AL CONSTITUȚIONALISMULUI ROMÂNESC (PROF. MARIANA EFTENE, ȘCOALA GIMNAZIALĂ, SAT TĂRICENI, COMUNA ȘIRNA, JUDEȚUL PRAHOVA)	84
PUTEREA ARMATĂ ÎN CONSTITUȚIILE DIN ROMÂNIA (PROF. DRAGOMIR DANCU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ PĂUCA, JUD. SIBIU)	87
PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP – CENTENARUL CONSTITUȚIEI UNIRII”: SECȚIUNEA „CONCURS PENTRU ELEVII DE GIMNAZIU – EXPOZIȚIE DE DESENE / POSTERE / AFIȘE / FOTOGRAFII”	91
CULTURĂ ȘI TRADIȚIE (IGNAT SEBASTIAN, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI VITEAZUL” CĂLĂRAȘI)	91
DIFERIȚI, DAR EGALI! (GRIGORESCU MARIA SOFIA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „ȘTEFAN CEL MARE” BISTRIȚA)	91
UN MEDIU CURAT, O VIAȚĂ SĂNĂTOASĂ (MARINOIU BIANCA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „TOMA CARAGIU” PLOIEȘTI)	92

DREPTURILE OAMENILOR ÎN VIZIUNEA COPIILOR (TOMA MARIA TEODORA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI EMINESCU” PITEȘTI)	92
ZBOR SPRE LIBERTATE (TOCUT TEODORA, COLEGIUL NAȚIONAL „SAMUIL VULCAN” BEIUȘ)	93
UN MEDIU SĂNĂTOS (SARAEV LARISA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI VITEAZUL” CĂLĂRAȘI)	93
DREPTURILE OMULUI VĂZUTE PRIN OCHI DE COPIL (POPESCU ANA MARIA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI EMINESCU” PITEȘTI)	94
DREPTUL LA VOT (IANCU GLORIA GEORGIA, LICEUL TEORETIC BILINGV „MIGUEL DE CERVANTES” BUCUREȘTI)	94
EGALITATE ÎN DREPTURI PENTRU CETĂȚENI(SURU SILVIA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „NICOLAE TITULESCU” BUCUREȘTI)	95
TOȚI SUNTEM CETĂȚENI (ION DARIA MARIA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI EMINESCU” PITEȘTI)	95
PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE”: SECȚIUNEA „SIMPOZION NAȚIONAL PENTRU CADRELE DIDACTICE”	96
ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE. CE MAI TREZEȘTE ÎN INIMILE ROMÂNILOR DE ASTĂZI ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA? (PROF. COSMIN GALDĂU, LICEUL CU PROGRAM SPORTIV ALBA IULIA)	96
ÎNCORONAREA REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA LA ALBA IULIA (PROF. IOAN DANIEL BARBU, COLEGIUL NAȚIONAL „HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN” ALBA IULIA / CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ ALBA)	101
ACTIVITATEA PREGĂTIRII MILITARI ROMÂNI DIN TRANSILVANIA ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL REFLECTATĂ ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ DIN TRANSILVANIA (PROF. ALINA POPESCU, PROF. SERGIU DUMA, COLEGIUL NAȚIONAL „MOISE NICOARĂ” ARAD)	106
ROLUL ȘCOLII BRAȘOVENE ÎN LUPTA POLITICĂ ȘI NAȚIONALĂ A ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA ÎNTRE 1892-1914 (PROF. ALINA SILVIA LUCA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „AVRAM IANCU” BISTRIȚA)	110
ZIARUL „UNIREA. FOAIE BISERICESCĂ ȘI POLITICĂ” SURSĂ DOCUMENTARĂ PENTRU STUDIAREA ACTULUI ÎNCORONĂRII REGALE DE LA 15 OCTOMBRIE 1922 (PROF. DR. NICOLAE DUMBRĂVESCU, LICEUL TEOLOGIC GRECO-CATOLIC „SF. VASILE CEL MARE” BLAJ)	115
CONTRIBUȚIA LUI GHEORGHE MUNTEANU-MURGOCI LA REALIZAREA UNIRII BAȘARABIEI CU ROMÂNIA (PROF. DR. ȘTEFAN AFTODOR, CENTRUL	

<i>JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ BRĂILA)</i>	117
ÎNCORONAREA LUI FERDINAD ÎNTREGITORUL ȘI A REGINEI MARIA, CA REGI AI ROMÂNIEI MARI, ÎN CETATEA MARI UNIRI (PROF. ADALIA FLORENTINA SALVAN, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „EMIL ISAC” CLUJ-NAPOCA)	124
PERSONALITĂȚI, EVENIMENTE ȘI UN IDEAL (PROF. CAMELIA MORARU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI, JUD. DÂMBOVIȚA)	129
ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA (PROF. DANIEL MIHOCIU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „FLOREA JULEA” COM. NEGRILEȘTI, JUD. GALAȚI)	132
TURNEUL FAMILIEI REGALE A ROMÂNIEI DIN ANUL 1919 ÎN TRANSILVANIA – PECETEA PUSĂ PE VICTORIA ȚĂRII (PROF. MIRCEA MIHAI GOGA, PROF. IOAN BACIU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „LUCIAN BLAGA” OCNA-MUREȘ)	136
ASPECTE PRIVIND SĂRBĂTORIREA ÎNCORONĂRII DIN 1922 LA SINAIA, ALBA IULIA, BUCUREȘTI ȘI PLOIEȘTI (PROF. CARMEN VERONICA BĂENARU, COLEGIUL NAȚIONAL „I.L.CARAGIALE” PLOIEȘTI)	141
ÎNCORONAREA SUVERANILOR FERDINAND ȘI MARIA. MANIFESTĂRILE DE LA BUCUREȘTI (PROF. GHEORGHE BÎLGĂ, COLEGIUL „SPIRU HARET” PLOIEȘTI)	145
CEREMONIA ÎNCORONĂRII DE LA ALBA IULIA ȘI PARTIDELE POLITICE (PROF. RADU NICOLETA, COLEGIUL „SPIRU HARET” PLOIEȘTI)	151
IMAGINEA REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA ÎN MANUALELE DE ISTORIE ÎN PERIOADA 191 – 1990 (PROF. RODICA-ELENA TĂICUȚU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „TOMA CARAGIU” PLOIEȘTI)	154
FESTIVITATEA DE ÎNCORONARE A REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA (PROF. CARMEN ZENOVIA GRIGORIȚĂ, SEMINARUL TEOLOGIC ORTODOX „SFÂNTUL NICOLAE” RÂMNICU VÂLCEA)	157
MONARHIA ȘI REPUBLICA, ÎNTRE DEZIDERAT ȘI REALITATEA POLITICĂ (PROF. ANCA LOREDANA SCORȚESCU, COLEGIUL TEHNIC „MIRON COSTIN” ROMAN)	160
ISTORICUL IOAN LUPAȘ ÎN MARELE SFAT NAȚIONAL DIN TRANSILVANIA ȘI ÎN PRIMUL PARLAMENT AL ROMÂNIEI DUPĂ MAREA UNIRE (PROF. LUCIA LOZNIANU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „REGINA MARIA” SIBIU)	164
„DIVORȚUL” LUI IOAN LUPAȘ DE PARTIDUL NAȚIONAL ROMÂN (PROF. OVIDIU OPRIS, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „REGINA MARIA” SIBIU)	167
MAREA UNIRE - UN VIS ÎMPLINIT (PROF. MIHAELA CIOBOTARU, COLEGIUL NAȚIONAL DE AGRICULTURĂ ȘI ECONOMIE TECUCI, JUDEȚUL GALAȚI)	171

REGINA MARIA ȘI ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA (PROF. NICOLETA CÎMPEAN, LICEUL TEORETIC TEIUȘ).....	174
SURSE DOCUMENTARE PRIVIND ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA (PROF. ELENA-DIANA SPIRIDON, COLEGIUL TEHNIC „ION CREANGĂ” TÂRGU NEAMȚ).....	178
DIN CULISELE ÎNCORONĂRII ÎNTREGITORILOR DE ȚARĂ (PROF. ELENA-DIANA SPIRIDON, COLEGIUL TEHNIC „ION CREANGĂ” TÂRGU NEAMȚ).....	183
ROLUL REGELUI FERDINAND I ȘI A REGINEI MARIA ÎN FĂURIREA ȘI RECUNOAȘTEREA INTERNAȚIONALĂ A ROMÂNIEI MARI (PROF. ANISIA EMILEAN, ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 12 TULCEA).....	191
SIMBOL ȘI ISTORIE – COROANA UNEI REGINE (PROF. MARIA-CRISTINA ȘELARU, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIMITRIE CANTEMIR” VASLUI).....	194
PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE”: SECȚIUNEA CONCURS PENTRU ELEVII DE LICEU – SESIUNE DE REFERATE ȘI COMUNICĂRI.....	199
BIJUTERIILE REGINEI MARIA ȘI ALE REGELUI FERDINAND ÎN ZIUA ÎNCORONĂRII (COȘCONEA TEODORA ADRIANA, IVAN MADĂLINA MARIA ȘTEFANIA, COLEGIUL TEHNIC „APULUM” ALBA IULIA).....	199
CATEDRALA ÎNCORONĂRII (FILIPAN ADELA GEORGIANA, COLEGIUL ECONOMIC „DIONISIE POP MARȚIAN” ALBA IULIA)	202
ÎNCORONAREA DE LA ALBA IULIA (BOIAN ROXANA-ALINA, COLEGIUL ECONOMIC „DIONISIE POP MARȚIAN” ALBA IULIA).....	206
ÎN SLUJBA REGELUI (RAMF RALUCA-MARIA, COLEGIUL NAȚIONAL MILITAR „MIHAI VITEAZUL” ALBA IULIA).....	209
UN MOMENT DE ISTORIE LOCALĂ LA OCNA-MUREȘ: SĂDIREA STEJARULUI ÎNCORONĂRII, MAI 1923 (TOADER IOANA- ILINCA, COLEGIUL NAȚIONAL „HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN” ALBA IULIA / CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ ALBA).....	214
PREGĂTIND ÎNCORONAREA: PRIMAR ȘI CETĂȚENI LA ALBA IULIA (CARINA MATEI, COLEGIUL NAȚIONAL „HOREA, CLOȘCA ȘI CRIȘAN” ALBA IULIA).....	220
LUCIAN BLAGA, MEMORIALISTUL MARI UNIRI DE LA ALBA IULIA (BARBU DENISA-ȘTEFANIA, PRODEA NICOLE SILVIANA, LICEUL TEORETIC „GHEORGHE LAZĂR” AVRIG).....	223
JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD ÎN ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE (RUS MARIA-ANDREEA, COLEGIUL NAȚIONAL „ANDREI MUREȘANU” BISTRIȚA).....	226

REVISTA „ȚARA NOASTRĂ” SURSĂ DOCUMENTARĂ PRIVITOARE LA ÎNCORONAREA REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA (CASTELVECCHI GIADA, LICEUL TEOLOGIC GRECO-CATOLIC „SF. VASILE CEL MARE” BLAJ).....	228
ÎNCORONAREA REGELUI FERDINAND ȘI A REGINEI MARIA REFLECTATĂ ÎN PAGINILE REVISTEI „FOAIA DIECEZANĂ” (TOMA DIANA, LICEUL TEOLOGIC GRECO-CATOLIC „SF. VASILE CEL MARE” BLAJ).....	230
REGINA MARIA, REGINA TUTUROR ROMÂNILOR (TULAI MARIA ANANDA, COLEGIUL NAȚIONAL „EMIL RACoviȚĂ” CLUJ-NAPOCA).....	233
CONTRIBUȚIA EROILOR DE PE VALEA TROTUȘULUI LA ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE (HULUȚĂ MIRUNA, MUTU ȘTEFANIA-MIRUNA, COLEGIUL TEHNIC „DIMITRIE GHIKA” COMĂNEȘTI).....	238
GENERALI EROI ALĂTURI DE REGELE FERDINAND (CHIREA ANDRADA, COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA).....	242
ASPECTE ALE POLITICII EXTERNE ROMÂNEȘTI ÎNTRE ANII 1914-1918 (COLICI BIANCA, COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA).....	245
IMPORTANȚA REALIZĂRII IDEALULUI NAȚIONAL DIN 1918 (COSTACHE ERIKA, COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA).....	248
IDEALUL UNITĂȚII NAȚIONALE DE LA MIHAI VITEAZUL LA MAREA UNIRE DIN 1918 (VĂDUVA ANDREI, COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „ȘTEFAN VELOVAN” CRAIOVA).....	251
PERSONALITĂȚI ISTORICE ROMÂNEȘTI ȘI MAREA UNIRE DIN 1918 (BUDICĂ MIRUNA ELENA, COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA CUZA” CRAIOVA).....	254
ÎN SPRIJINUL MĂRII UNIRI – REGINA MARIA A ROMÂNIEI (CHILIMAN ANDRA GABRIELA, COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA CUZA” CRAIOVA).....	257
ASPECTE PRIVIND SITUAȚIA JUDEȚULUI DOLJ ÎN TIMPUL OCUPAȚIEI PUTERILOR CENTRALE (1916-1918) (CHIURTU ALEXANDRA MARIA, COLEGIUL NAȚIONAL „ELENA CUZA” CRAIOVA).....	260
MAREA ÎNCORONARE DE LA ALBA IULIA (ȘANDRU NICOLAE-PETRIȘOR, TUDOR SERGIU- ALEXANDRU, COLEGIUL NAȚIONAL „DAVID PRODAN” CUGIR).....	263
PRIMII REGI AI ROMÂNIEI MARI (MOTORGA MIHAI, ȘTIRB NEDEL LUANA, COLEGIUL NAȚIONAL „DAVID PRODAN” CUGIR).....	266
REGII MĂRII UNIRI (ȚENTIAN PETRUȚA-DALINA, LICEUL TEORETIC „ANA IPĂTESCU” GHERLA).....	269

GHERLA ÎN VISUL MARIÍ UNIRI (MOLDOVAN RALUCA, CÍMPAN ALEXANDRA, LICEUL TEORETIC „ANA IPĂTESCU”GHERLA).....	272
VISUL A DEVENIT REALITATE ȘI DATORITĂ LOR (BAICU MARIA, VRÍNCEANU ANA MARIA, COLEGIUL NAȚIONAL „I.L. CARAGIALE” PLOIEȘTI).....	275
ARC PESTE TIMP - ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE (DĂNĂILĂ RALUCA, BURGHELEA DARIANA, COLEGIUL „SPIRU HARET” PLOIEȘTI).....	278
DELEGAȚII STRĂINE PARTICIPANTE LA ÎNCORONAREA SUVERANILOR ROMÂNI (ENACHE ANDREI, STAN GABRIEL, COLEGIUL „SPIRU HARET”PLOIEȘTI).	281
ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE: LUPTĂM PENTRU UNIRE (ION DORINA COSMINA, CĂLIN ANDREEA, LICEUL TEHNOLOGIC NR.1, PRUNDU).....	285
REGINA MARIA, PRINȚESA INIMILOR NOASTRE (UNGUREANU MIHAELA DESPINA, COLEGIUL TEHNIC „MIRON COSTIN” ROMAN).....	288
ARC PESTE TIMP, ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE: SĂLĂJENII ȘI MERITELE LOR ÎN REALIZAREA IDEALULUI UNIRII (CHERECHES LUCA CRISTIAN CORNELIU, POP DENISA MARINELA, CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ SĂLAJ).....	290
SIMBOLISTICA ÎNCORONĂRII SUVERANILOR ROMÂNIEI MARI (SANDU CELIA, JURCA MIRUNA, LICEUL GERMAN SEBEȘ).....	293
ASPECTE PRIVIND CONSTRUCȚIA CATEDRALEI ÎNCORONĂRII REGILOR ROMÂNIEI MARI DIN ALBA IULIA (ȚUGULAN PETRU ADRIAN, COLEGIUL TEHNIC „CIBINIUM” SIBIU).....	296
INCURSIUNE ÎN POVESTEA UNEI MIRABILE ZILE: 15 OCTOMBRIE 1922 ÎN ALBA IULIA (POPA VICTOR, COLEGIUL TEHNIC ENERGETIC SIBIU).....	300
ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE (DRAGOMIR ANA, VIZANTIN BIANCA, COLEGIUL NAȚIONAL „MIHAI VITEAZUL” SLOBOZIA).....	304
LUNGUL DRUM AL ÎNCORONĂRII (CIOT ANDREI DANIEL DUMITRU, COLEGIUL NATIONAL „SPIRU HARET” TECUCI).....	307
DUBLA UNIRE – UNIREA UNEI NAȚIUNI ȘI UNIREA A DOUĂ DESTINE (PENCIU MIHAELA-CĂTĂLINA, COLEGIUL NAȚIONAL „SPIRU HARET” TECUCI).....	310
„VISUL DE UNIRE” – DE LA BASARAB I ÎNTEMEIETORUL LA FERDINAND I ÎNTREGITORUL (MAIA-TEODORA MITITELU, LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA).....	314

15 OCTOMBRIE – O ZI DE SUFLET PENTRU ROMÂNI (PĂRUȘ MARIA, LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA)	318
MAREA UNIRE PRIN OCHII UNEI ÎNCORONĂRI (EHIMOV DENIS-ANDREI, RĂDUCAN-FLOREA ALEX-MIHAI, LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA) ..	320
15 OCTOMBRIE 1922 – SĂRBĂTOAREA CARE A MARCAT UNIREA TUTUROR ROMÂNILOR SUB ACELAȘI SCEPTRU (GRIGORIAN ALEXANDRA DORINA, TUDORAN ANA-MARIA, LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA)	322
IDENTITATE NAȚIONALĂ ȘI RELIGIOASĂ ÎN PERSOANA REGEI FERDINAND (LEONTE SEBASTIAN-MARIAN, LICEUL TEORETIC „GRIGORE MOISIL” TULCEA)	325
PROIECT NAȚIONAL „ARC PESTE TIMP – ÎNCORONAREA VISULUI DE UNIRE”: SECȚIUNEA CONCURS PENTRU ELEVII DE GIMNAZIU – EXPOZIȚIE DE DESENE / POSTERE / AFIȘE / FOTOGRAFII”	330
REGINA ELENA ȘI REGELE MIHAI (LUPO SÂNZIANA, PALATUL COPIILOR ALBA IULIA)	330
MARIA, REGINA TUTUROR ROMÂNILOR (CHIȚU MARIA TEODORA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI)	330
FERDINAND ÎNTREGITORUL (CIOBOTARU LUCA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI)	331
MARIA, REGINA NOASTRĂ (DUMITRACHE ALESIA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI)	331
MARIA, REGINA TUTUROR ROMÂNILOR (ISTRĂTESCU ALEXIA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI)	332
MARIA, REGINA INIMILOR (ȘTEFAN LORENA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI)	332
REGINA MARIA VĂZUTĂ PRIN OCHI DE COPIL (MĂNESCU IOANA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI)	333
FERDINAND ȘI MARIA, ÎNTREGITORII NEAMULUI ROMÂNESC (TOADER ANDREEA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DIACONU CORESI” FIENI)	333
SUVERANII ROMÂNIEI (CONSTANTIN ANDREEA CLAUDIA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ „FLOREA JULEA” NEGRILEȘTI)	334
PĂRINȚII ROMÂNIEI MARI (BĂLOAEI CRINA GEORGIANA, ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 1 ZĂRNEȘTI)	334

ÎNCORONAREA-SACRIFICIUL (*BELEIU BIANACA ȘI BOCA ALEXANDRA, COLEGIUL NAȚIONAL „LUCIAN BLAGA ” SEBEȘ*).....335

REGII ROMÂNIEI MARI (*STĂNILĂ ELENA, COLEGIUL NAȚIONAL „LUCIAN BLAGA ” SEBEȘ*).....335

REGINA MARIA, REGINA TUTUROR ROMÂNILOR (*STREULEA NOEMI, LICEUL GERMAN SEBEȘ*).....336

REGELE FERDINAND I, ÎNTREGITORUL DE ȚARĂ (*FILIMON ANDREEA ANA, LICEUL TEHNOLOGIC SEBEȘ*).....336

REGINA MARIA, REGINA SUFLETELOR (*PUIA ADRIAN, LICEUL TEHNOLOGIC SEBEȘ*).....337